

ΚΥΡΣΩ ΕΛΕΜΕΝΤΑΡΩ

DE AΓΓΡΙΚΩΛΤΩΡΩ

III

DE EKONOMIA ΡΩΡΑΛΩ,

tradys de

IOAN BPEZOIANY.

I. ΠΛΩΓΩΡΙΑ.

. . . *Exiguam colito. VIRG.*
Κελετιω κω γριαω ο μικω ποθενιρε.

În Tipografia lui
K. A. POSETTI III BINTERXALDER,
ΒΟΚΩΡΕΩΩ.
1850.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

JOHN BRIDGMAN

PH.D.

PHYSICS DEPARTMENT
UNIVERSITY OF CHICAGO

DOMNŪLŪĪ MAPELŪĪ POSTELNIK

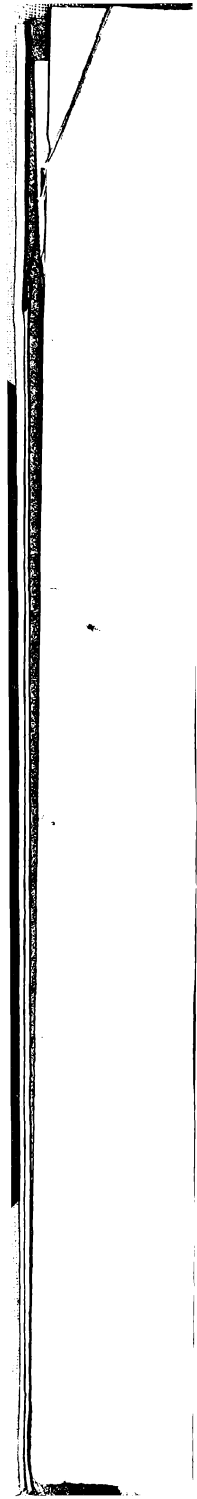
I. AL. FILIMESKŪ,

Капѣл Департаментълѣй требѣлор дѣн
афаръ, Марѣ Кавалерѣ,

шчл. шчл. шчл.

Domnył meŝ!

Luminele uii kynoutinucele че аї dobŷndit ky atŷta trydъ prin църї strѣine, spre a pytea apoŷ fi folositor patrii; iŷbirea че аї pentru ŷnaintarea nѣskŷndeŷ noastre literaturе; dorinца Domnii tale de propѣșirea neamylŷi ŷn moralitate, uii ŷn ori че e byn uii aduce folos fiekrѣria uii tvtulor; brednikyl de laudъ simtiment че Te a ŷnsuflat ky a ŷnzestra myseyl naцional ky o kolekцie de instrymente fisice; ŷndemnył ŷnsfŷrșit че'mŷ aŷ fѣkyt de a traduce асeastъ karte, аŷ fost, Domnył meŝ, niute motiѣe atŷt de pyterniche, ŷn kŷt kiar ŷn lŷkrarea асesteŷ tradyкциѷ, m'am rŷndit uii 'mŷ am zis kѣ ar uedea prea bŷne асestvŷ Kyrsŷ de Agrikylyrѣ a pypta ŷn

КЪРСЪ ЕЛЕМЕНТАРЪ
DE AГРИКЪЛТУРЪ

III

DE EKONOMIA PЪRALЪ.

INTRUDUKЦИE UENERALЪ.

Фрuntea дѣлѣ нѣмеле чедѣлѣ че а абуѣ интѣиѣ доpinѣа
ад да ѣн мѣнѣнѣ четѣѣанѣдѣлѣ иѣбитор де фодосѣд
дѣлѣ ши ад ѣѣреѣ садѣ. Те пор даѣ сѣ'мѣ даѣ боие,
Domnyд meѣ, а'мѣ ѣмплѣни ачѣастѣ плѣчѣре, ши сѣѣ
пѣимеѣиѣ сѣѣт протекѣиѣ Domnii тадѣ, iar еѣ боиѣ рѣ-
мѣнеа кѣ чѣа маѣ бие мѣнѣгѣре кѣ ам пѣѣѣѣ сѣ сѣ-
бѣрѣшескѣ, пе кѣт мѣдоачѣдѣ м'а аѣѣтат, дѣкѣраѣа кѣ
каѣ аѣ бие боит а мѣ ѣнсѣрѣина.

плекатѣ ши сѣпѣсѣ

слѣѣѣ.

Traduѣkѣtornyд.

Сѣѣт ачѣстѣ нѣме рѣтѣпѣрѣим ѣн шиѣрѣ де мѣиѣ трак-
татѣ, пѣблѣкатѣ пѣнтѣѣѣ чѣа д'ѣнтѣиѣ оарѣ ѣн анѣд 1832,
де ши потѣрѣбитѣ кѣ ѣнѣдѣлѣѣрѣа ши пѣнѣга чедѣлѣ маѣ
марѣ нѣмѣрѣѣ дѣн чѣѣ че се ѣндѣлетнѣчѣск кѣ асѣмѣнеа
дѣкѣрѣѣ, п'ам дѣсат нѣпѣѣсе тоатѣ фѣрѣчѣитѣдѣ нѣскочѣрѣѣ,
пе карѣ пропѣѣѣрѣдѣ ши ѣнѣнѣдѣлѣор аѣ ѣнтѣрѣѣдѣѣс пе рѣнд
ѣн марѣа арѣте де а сѣпѣѣѣе пѣѣмѣнтѣѣл пѣѣтѣнѣчѣос де а-
рѣтѣѣ да чѣрѣрѣдѣ ши трѣбѣѣнѣѣдѣлѣ оменѣрѣѣѣ.

ѣн чед д'ѣнтѣиѣѣ Traktatѣѣ (*пѣлѣѣѣрѣѣа*), ноѣ пе ѣндѣлет-
нѣчѣим нѣѣмаѣ кѣ кѣлѣѣѣѣрѣа ѣн марѣ а продѣѣктѣлѣор еѣрѣоа-
се, а кѣѣѣр ѣнтѣрѣѣѣнѣѣѣрѣа еѣтѣ саѣѣ де чѣа д'ѣнтѣиѣѣ нѣ-
боие (*чѣрѣеалѣ, картофѣѣ, ши.д.*), саѣѣ де ѣн фодос обѣѣтеск
(*рѣѣѣе, шофѣранѣѣ, ши.д.*)

În al doilea Traktatŭ (*arbdinaria*), subŭjetul se referinŭe la kultură plantelor *erboase*, dar hrŭnitoare, care, lŭsind d'o parte kŭte-ba plante medicinale, sŭnt mai mult hrŭsite a rŭdila червѣ-губеѣ de kŭt a indestyła chele d'ntŭiŭ trebvinŭe ale stomaxului (*anvinare, selinŭ, fraŭi, barzŭ, шал.*).

Al treilea Traktatŭ (*arburyi ui arburstŭ*), dukŭndy- ne de la ogradŭ în kŭmpŭ ui de la grŭdiră de legumŭ la spalirŭ, ne ba obŭiŭvi ky utiŭnŭa plantaŭilor: arburyi roditorŭ, arburyi de kiristea, arburyi de podoaŭbŭ; în sfŭrŭuit pometyl, pŭdyrea ui paraŭiyul.

Al patrulea Traktatŭ (*ortikyultura*) ba fi mai ky seamŭ hotŭrŭit a espyne procededele *arbdinaryului flora- raryŭ*, adekŭ procededele trebvytoare kulturŭei plantelor *erboase* ui *letnoase*, care sŭnt krytate mai mult pen- try flori de kŭt pentry roade; plante de saloane ui ny de kyinie, plante de plŭchere ui ny de ekonomie do- mestikŭ.

În sfŭrŭuit în al chinŭilea Traktatŭ (*ekonomia ruralŭ*) mŭ boiŭ inkide în pŭyntyul firmei¹, ka sŭ espyiŭ în toate amŭryntede indestnyŭirile, daka poŭiŭ sŭ mŭ postesk astfel, mareŭ ekonomii a agrikultoryului. Шy- ра, кошарыл, граждыл, грънарыл, крама, келарыл, крескѣторѣ de rŭndayŭ, лѣптѣрѣ; стyпина, кyрѣа de пѣсѣрѣ; în sfŭrŭuit tot че are de skop a sypyne mani- pylayŭiei prodyktuyul rekolteŭ, ui a domestikŭi dobŭitoache- le ne care omyl 'ui de ŭntobŭrŭsheute în lŭkryrŭile sale ori de taie pentry masa sa: astfel este kadryl chely din yrmŭ Traktatŭ.

Sŭ ny sokotiaskŭ chineba ky utiŭnŭa trebvye sŭ se

¹ Kasa ky chele lalte ŭnpreymyri ale proprietaryului ynei mouŭi.

мърциниаскъ нумаї ла принципїи копринуї интр'ачеастъ микъ карте. *Агрїкултура* нѹ есте инкъ о утиїнуцъ; ea есте о кѹпoutїнуцъ практикъ че кїамъ интр'ажторѹ есперїїнуца, фъръ съ аїбъ мѣкар о сїнгуръ асіомъ бредникъ а о кълъзї интр'ун кїп сїгур.

Агрїкултура есте теутешугул каре не їнбацъ а іміта проведеле уї а репродукче инфлїуїеле натурей, кѹ скоп де а добїнді, не ҃н лок датѹ, фїїнуце атїт де нѹмероасе уї атїт де фрѹмоасе не кїт ба фї кѹ пѹтїнуцъ, де ҃н фел бецетал, кѹрора економїа domestїкъ уї іndustrialъ ле аѹ добедїт фолосул.

Фїїкъ абъгърїї де сеамъ уї сѹроръ а чїбілісаціей агрїкултура пропъшеуте кѹ чїбілісаціа ҃нвї попол; дар еде пропїуеск уї ҃на уї алта кѹ ҃н пас кам скїонѹ, адесеа зѣбабникѹ, уї кѹ о бандъ дестул де деасъ не окї. ҃н бодѹ таїникѹ ле мїнъ їнаїте, дар нїчї ҃н деїтѹ добедиторѹ нѹ ле а трас їн бїдеарѹ дѹмул не нїсїпѹ. Емпїїсїзмул ле кондѹче мѹлт маї адесеа орї инкъ де кїт есперїїнуца ле дѹмїнеазъ, уї чеартанерїа кїутїгъ їн лїпса амїндѹрора. ҃нїка цїнтъ а ачестѹї кѹрсѹ есте де а слѹжї де їлмачїѹ мїнуції челор доѹ д'їнтіїѹ, їмпротїба дїбъчїей челеї д'адтреїлеа.

»Еакъ, зїче-вон дѹкрѣторїлор де пѣмїнтѹ, чеаа че ҃нїї аѹ фѣкѹт маї наїте де бої, уї чеаа че а їсѹїтїт їн локѹрї уї еспозїції оsebїте де але боастре; дар нѹ есте ачеста тоатъ треаба че бецї фаче. Стѹдіауї локѹрїде боастре, клїма боастръ, мѣсѹрацібъ мїлдоачеле; пїнъ кїнд утиїнуца нѹ се ба аѣта маї спорникъ де кїт обїчеївл, нѹ бѣ лепѣдауї де о датъ де ел, каре нѹ есте грешїт де кїт скїмбїндѹї локѹл, їнтребауї не амїндої де о датъ, їнкредїнуцаїбъ нѹмаї ресѹлтателор;

ui la fie kare inobație, прегътиці prin mică черкъри niute esperiințe maї marї.”

Un лукръторѣ de пѣмѣнтѣ din antika Romъ куде-
џеа интр'ун кѣмпѣ микѣ сечеріунгѣ имбѣлунгате; фѣ пі-
рѣт де фермекътор де кѣтре комичѣ. Ін зѣоа џудикъціѣ,
адѣсе ла Форѣ пе фѣѣка лѣѣ кѣ niute браџе џеапене ui
имбрѣкатѣ кѣрат ui бѣне, арѣтѣуиѣ ui бѣнѣуиѣ сѣѣ бої,
грелеле џнеде ui џрѣашеле лѣѣ феаре де плѣг: ”bedeџї
kolea, strigъ ed, brѣjitorіѣle mele; maї adъogaџї пе
лѣнгъ ele мѣнка mea, беріеріле mele, сѣдоареа mea,
ui беџї uti атѣнѣї тоатѣ таїна фермекъторіеї де каре
sїnt пірѣт.“

ТРАКТАТЪ ELEMENTARŎ DE PLŎGŎRIE.

IDEI PRELIMINARI¹.

1. A лyкpa пpѣмѣнтл, ба съ зикъ, а peстypна, пpин аyтopул инстpyментелор че ле нyмеск *араториѣ*, кyлкyшyл yнyѣ пpѣмѣнтъ бeцeтaлъ, пeнтpу адъ гъѣ спpe кpeутepea плaнтeлор пe кape ле чepъ тpeбyицeлe eкoнoмиeѣ aгpикoлe, индyстриaлe ии дoмeстичe.

2. Deosebim o *микъ* ии o *мape* кyлтypъ. Чea д'ънтѣиъ поате а се мъpѣѣни лa лyкpaѣea yнyѣ кѣмпъ, а къpуѣ интeдepe este de аyнс брацeлор yнyѣ лyкpътopъ de кѣмпъ ии фaмилieѣ саде; чea de адъ доilea инсeмнeаъ o eсплoетaцie мaѣ yрiашъ, ии кape чepe yн мaѣ мape нyмъpъ de брацe.

Обичeйул стpѣпѣшeтe мaѣ кy ceамъ лa лyкpъpилe кyлтypeѣ чeѣ нѣчѣ, фѣинд къ кeлтyeaлa de пeстe анъ а кoлѣбeѣ сорбѣнд бeнитyл лoкyлyѣ, o eспepѣицъ фъpъ isбyтѣpe ap фѣ, пeнтpу бѣeтyл лyкpътopъ de кѣмпъ o eспepѣицъ дъpъпъпътoape, ии къpуѣa нѣчѣ yн спopъ пe-

¹ Spne a inlesni кyлтypилe, фie кape alinea ба фѣ инсeмнатъ кy o цѣфъ арабъ, пe кape бoм репродyчeo ин parentese, ин чѣтацѣилe ии трѣмитерилe че тpeбyицa пe ба индaтopа а фaчe ин мaѣ мyлте пpилeжe ин кyрсул ачeстeѣ скpѣeѣ. Чeлo чѣнчѣ Тpактaтe бop фѣ инсeмнатe кy o лѣтepъ мape дyпe o-рѣндyѣaлa алфaбeтѣкъ.

putînd a'î akoperi yn estraordinarÿ dukry ad mînelor, ba trebyi, ka s'îuî k'p'p'tyask' ačeste do' elemente de isb'ytire, s'î alerçe uî s'î fakt' niute împ'p'my'tp'î nymaî puçin d'p'p'p'p'toare ka uî o esperiinç' neporoch'.

Protেকция думинатъ uî neinteresatъ a yneî st'p'î-nirî prieten' ç'p'eî, uî înk' uî maî mylt intokmirea yneî asoçiaçii agrikole î'n fie kare plas' sa' m'kar î'n fie kare j'udeç'ÿ, ap f'p'p'dyî miçei k'lyt'p'î toate fo-loasede çeleî marî, uî ap deskide prop'îuip'lor uî îmb'yp'p't'çip'lor arteî çuele kolibeî ka uî a le firmeî.

3. K'lyt'p'ra ynyî kîmp'ÿ koprinde tpeî fel'yp'î de duk'p'p'î: 1° apat'yl uî s'p'nat'yl, 2° sem'nat'yl, 3° rekolta sa' k'lyes'yl; uî fie kare din ačeste duk'p'p'î este res'ultat'yl ynyî uip'ÿ de duk'p'p'î sekondare.

Dar isb'ytirea a dyçerii la îndep'linire este s'yp'p's' la do' neap'p'rate kondiçii: çea d'nt'ii'ÿ este de a k'ynoau'te nat'p'ra dok'lyl'î çe'îuî prop'p'ne çineba a esp'loçeta, a doa de a k'ynoau'te uî a ačea instr'ymentele çele maî î'nlesnitoare k'lyt'p'eî.

4. Sp're a y'p'ma dar î'n esp'p'p'erea p'rinçip'lor, fireaska ori'ndyial' a duk'p'p'îlor, boi'ÿ împ'p'p'çi karte'a mea î'n pat'p' kapete :

1°. Boi'ÿ bo'p'bi de p'p'mint'yl p'ytinçios de apat' uî de mi'p'loaçele de a çaçe ast'fel yn lok izbit de sterniçiyne.

2°. Boi'ÿ desk'p'ie instr'ymentele j'ydikate uî rek'ynosk'p'te de çele maî b'p'ne, uî boi'ÿ însouçi desk'p'ip'çide k'p' fiçyp'î.

3°. Boi'ÿ esp'p'ne apoî d'yp'p' ori'ndyial' ç'p'neralit'çide çelor tpeî duk'p'p'î din kare se alk'p't'p'eute k'lyt'p'ra.

4°. Î'n s'ç'p'p'uit boi'ÿ çaçe ap'likaçia t'p't'p'lor ačestor p'rinçip'î la fie kare k'lyt'p'p' î'n parte; uî m'p' boi'ÿ

indeletnici în aceeași vreme, și la lokyl dor, asupra boadelor ce întristează rekoltele, insektelor care le pustiiază și flauzelor ce le prăpâdește.

КАПЪ I.

LOKY DE APAT.

5. *Lokyl de apat* este un pămîntŭ priimitor de a produse prin kultură. Esperința mърturyseute кь lokyl чел маі продуктивŭ ии care este priimitorŭ de челе маі принципале культуры, este ачела але кървля molecule, пѹтінд а фѹ импѹриче преа мърунт, ии а'иі пѹстра маі мултѹ време ачeastѹ stare de импѹриче, фърѹ а perde конѹинереа динтре еле, конприндѹ инкѹ о mare kantitate de *гтѹ*, субстанѹѹ de о композиѹие преа компликать, ла vedere пѹлбероасѹ ии негрѹчоасѹ, care bine, вн кадитате де рѹмѹиѹѹ, дин дескомпозиѹия трупурѹilor organizate¹.

6. Се афлѹ lokyri care ynesk ачeste кадитѹѹ; аstea сѹнт бѹлѹеле ии мочѹлеле челе skypse, курѹ-тѹреде ии lokyride челе спарте, lokyride formate дин kiwaiŭ, шчл. Се афлѹ ателе кѹрора пѹмаі синѹурѹ артеа поате але комуника ачeste кадитѹѹ родѹoare. Studind композиѹия челор д'ѹнтѹѹ vom вѹбѹѹа а им-бурѹѹѹи пе челе де ад дойла.

---

¹ Трупурѹиле organizate сѹнт ачелеа care аѹ фѹкѹт парте им-пѹриѹилор vegetalѹ ии animalѹ; челе лалте се пѹmesk трупурѹиле neorganizate.

§. I. КΥΝΟΥΣΤΙΝЦА ΥΝΥΪ ΛΟΚΥ.

7. *Πρῶμίντυλ βυγῆ*, ачела че се кybине маї βίρτος кyлтыреї череделор, нy este ничї преа фърβmісіосῆ, ничї преа κλсіосῆ; yмедῆ bate în neгрy; yskatῆ, крапъ, dar се інkіагъ lesne; ла пиптыре este grasῆ uі de о фауῆ βіоріе; este інкῆ сyпyсῆ пѣтрyндеpії аерyлyї, апей uі кyлдыреї.

Ел се компyне кам де о а треia parte de нисинῆ, о а треia de карбонат де барῆ, о а треia de лyтῆ, тотyл аместекат маї кy а доа-спре-зечеа parte din материіле organicate deskompnyse.

Ачештї нyмерї нy пот фї прїβіцї ка statopнїчї фїнд кῆ нy се афлῆ poate доῆ царме, фїе кїтῆ де апроапе yна de алта, каре сῆ нy се deosіbeaskῆ інtre ele, сyбt rapopтyл чедор natry еlemente de кῆpetenie каре интῆ în komposіcїа лор. Ної ам adoptat нyмаї, ка тпῆ, komposіcїа yнyї пῆmїntῆ каре este în stare а да челе маї богате prodyкте în грїнеце opї kїnd s'ар афла інтῆ'o esposіcїе фабораβїлῆ, kїnd ар фї de кїтῆ ба гросїме, uі кῆnd сyбt-пῆmїntyл, ne каре се афлῆ ea, ар лῆса yн слобод кyрсῆ ymezeleї че'ї бїне uі din сyс uі din јos.

8. Depīnderea poate їnlesnї ne чїнеба сῆ кyноaskῆ кy бῆзyл, кy пїпῆtул uі кy лїмба, пῆmїntyрїле de о бyпῆ каdїtate. Dar нyмаї сїngyре прочедеle kїmїche sїnt їn stare de а кyноаште, кy о їndestryлtoape сїgypanῆ, еlemente de роднїcїе че лїпsesкῆ yнyї пῆmїntῆ de о каdїtate маї de јos. Прочедyл yрmῆtopῆ este de аyuns opї кῆpῆ кyлtїbatorῆ, ка сῆ факῆ analїsea yнyї пῆmїntῆ пyтїncїосῆ de apat, їntῆyn фел фолосїtopῆ пројетцлор sale de їмбyпῆтῆpїе.

Kîntreute o kantitate oare-kare de пѣмîntŷ vs-
katŷ че'цї пропѣи съ кѣновитї, ка ла ѣн килограм, пѣ-
ней пе фокŷ întp'yn басŷ де ферŷ, ѣиндѣл întp'ачеастѣ
stare пîнѣ се ба powи басѣл уи абîнд грїѣ а аместе-
ка мереŷ пѣмîntѣл, пîнѣ кîнд tot че се poate префа-
че îн кѣрбѣнї съ фїе арс де истоб, уи кѣ prin рѣчеа-
лъ нимик negricios съ нѣ се арате îн грѣмѣзѣвїа де пѣ-
мîntŷ. Lasŷл съ се речїаскѣ, уи пѣней сѣбт aerŷ slo-
bod, ферит де ѣмезеалѣ, пе ачел амestik, ка сѣ'уї ia
din noŷ kantitatea де ачїд карбоник пе каре лѣкрареа
фокѣлѣї а gonito din карбонате. Дѣпѣ доѣ-зечї уи па-
тѣрѣ де чеасѣрї кîнтреуте пѣмîntѣл арсŷ. Perderea
грѣтѣцїї ба арѣта kantitatea матерїїлор organice пе
каре пѣмîntѣл askundeа îн sine маї nainte де ardere.
Daka sipe esemplѣ îн локѣл ѣнѣї килограм каре а а-
tîrnat ла чеа д'întîїŷ кîнтреїре, беї афла ла чеа де ал
doilea нѣмаї noŷ kilograme, ба фї dobedit кѣ ѣма саŷ
materia organikѣ копрїнсѣ întp'yn килограм де ачестŷ
пѣмînt, преѣѣвїа кїт о ектограмѣ, адїкѣ ла о а зечеа parte
din total. Depune атѣнчї întp'yn бас де стїклѣ пѣмînt-
тѣл арсŷ, уи тоарнѣ асѣпрѣї ачїд idroklorik (спїрт де
sare) stinsŷ кѣ апѣ, îн пропорѣїа ѣнеї пѣрѣцїї де ачїд
ла доѣзечїї пѣрѣцїї де апѣ. Daka пѣмîntѣл копрїнде
ѣн карбонат (уи, osebit де niute rapї esчечѣцїї, ачеста
este карбонатѣл kalkarїŷ), се ба їска îн лїкѣїд о бїе
фербере, о клототїре спѣѣмоасѣ, уи каре daka бѣзеле
басѣлѣї нѣ бор фї îndestѣл де налте, ар фаче съ деа
лїкѣїдѣл п'афѣрѣ, кѣ пѣгѣба esперїїнѣї.

Kîнд фербереа се domoleute съ аїбѣ чїнеба грїѣ
а клѣти depositѣл пѣмîntosŷ каре се грѣмѣдеуте пе
фѣндѣл басѣлѣї; уи кîнд îн сфїрѣїт мїшкареа spatїлїї¹

¹ Mestekŷŷ, фѣкѣлете.

nu produse mai mici o bătăuik în sînuî likviduî inkă acid, beî autentă ka tot ce tîrbure transparentă s' se pr'ebliask' uî s' se gr'ebliask' în fund; uî atînci skurpe k' închet' ka s' nu se tîrbure drojdiile din funduî basuî, sa' plekînd binisor basuî la o parte, daka prin forma sa îlesneute skurperea apeî, sa' prin mijlocuî unuî tîlb, pe care îl formăm inkoboid la flakura unei lumînări o ceab' de stikl' deskis' la amînd' k'p'tiele. Las' apoi s' se vsuce deposituî p'mîntos', uîl kîntreute din no'. P'mîntuî a perdut îtr'aceast' dukare toat' kantitatea substanței care ar fi putut disolba (topi) aciduî, uî care se komponue mai tot din karbonați uî mai k' seamă din karbonatuî kalcar' k'ruia aciduî karbonik dînduî lokuî aciduî idroklorik, uî care desbrînduse sub formă de gaz', a produs kloktirea likviduî. Deosebirea greutății între a doa uî aceasta a treia kîntreie ba ar'ba în ce proporție kalcaruî între în amestekuî p'mîntos. Daka, spre esemplu, cele no' ektogramme s'a' redus la uase, ba fi dobedit k' kalcaruî r'pîit prin acid', forma o a treia parte din total.

Arunc' din no' aceste uase ektogramme îtr'un bas' de stikl' plin k' ap' ordinar', uî amestek' bine deposituî, pîn' kînd eî fi sigur k' molekulele s'a' împ'ruît (risinit) în likvid, pe kît este k' putin-ț' a fi risinite; las' s' se odixneask' likviduî kîte-ba sekunde: tot ce este gr'unte de nisip' se ba pr'ebli în funduî basuî mai nainte de orî-kare alt' molek'ul'. Îdat' ce beî z'ri prin p'reciî basuî k' nisipuî a închetat de a se mai pr'ebli, skurpe likviduî în alt bas, ka s' se pr'ebliask' uî cel ce a mai

remas. Lasъ съ се усъче nisipul uі apoі kintъreuteй. Deosebirea greutъjiі între a treia uі асeasta a патга kintъpire іuі ба аръта în че пропорџіе дътул че аі skurs intra în amestekътуръ, uі într'ачеаuі бreme kiar greutatea nisipулуі. Daka, de esemplу, челе wease ekto-grame пpeчedente s'аѣ редъс ла треі, ба фі dobedit къ nisipул форма о а treia din amestekътуръ, uі дътул о алъ а treia; пропорџіі kарі sіnt ачелеа а ле челор маі буне пъмінтури.

Kind ба фі doбіндит чинеба оаре-каре депрндере în ачесте черкъри, ба фі lesne де а фаче analisea у-нуі пъмінтѣ, într'yn kин фолоситор пpактичеі, printр'о simплъ черкътоаре де stikлъ де зече сytametre în дун-џіме uі де yn сytametry în diametry, асупра үнеі kantitъџі де о грамъ де пъмінтѣ.

Прочедул пpeчedentѣ este де о esaktitate інdestу-лътоаре în kіmnіі okoliџі ку мунџі saѣ dealури uі în џъриде ку пъмінт kалкарѣ. Poate съ се факъ ку тоате ачестеа kiar асупра үнуі пъмінтѣ kалкар marnesikѣ че се гъсеуте în үнеде џъри, uі де kare се poate а-сигура чинеба турннд потасъ де komepчиѣ în solуџіа (topirea) ачидулуі idpokлopик, uі фъкінд се фeарбъ ли-квидул ka съ поатъ а пpъбъли în фүндул басулуі marnesia kарбонатъ, пе kare о ба kintъри дупъ че s'а үс-кат інdestул де бине.

9. Kіѣ pentрү челе лалте сүбстанџе kare intrъ în ниуте слабе пропорџіі în tot фелул де пъмінтѣ, еакъ ачелеа kare poate фі interesante але dobedi fiинџа.

Ферул komуникъ пъмінтулуі о фаџъ роуетикъ, kare дебине маі арътоасъ prin ачидул nitрик (апъ таре); фрекат пе marmуръ, інфъџіуазъ ниуте дунџі роуетичі, kare се інтінд în дирекџіа миукъриі. Арама фаче ka

пърмѣнтул съ се албѣстрезе prin ачелаи ачид, прекѣмѣ
 ши prin амониак. Сулфурѣи респѣндеск prin калчиначѣ¹
 ѣн мѣрос епатик ши пѣчиос. Потаса ши сѣда карбонатѣ
 се дисоалбѣ² ѣнтр'о апѣ че'ши а абѣт кѣрсѣл пе де а-
 супра пърмѣнтулѣи; дака беѣ скѣрѣе атѣнѣи ѣкѣидѣл чел
 ѣмпѣе ши де беѣ арѣнка аколо о пѣкѣтурѣ де ачидѣ
 се ба ѣнчѣе атѣнѣи о бѣе кѣлокотѣре. Гѣнсул саѣ пѣла-
 трѣ (сулфат де бар) се деосѣеѣте де калкар ши де
 крѣтѣ, крѣе естѣ ѣн калкар маѣ кѣрат, ѣнтр'ачѣеа кѣ
 чел д'ѣнѣиѣ крѣе естѣ несолбабѣл ѣн апѣ ка ши чел д'ал-
 доѣлеа, се дезоалбѣ фѣрѣе ферберѣ ѣн ачидѣл нѣтрѣк (а-
 пѣ тѣре), саѣ ѣдроклорѣк (спѣрт де сѣре); пърмѣнтул крѣе
 ѣл копѣнде арѣнкѣ ниѣте скѣнтѣе де о фаѣл албастрѣ
 ѣнкѣсѣ, кѣнд ѣл арде кѣ кѣрбѣнѣи; кѣнд копѣнде нѣтрѣ
 скоате ниѣте скѣнтѣе роѣиѣ. Кѣт пѣнтрѣ лѣт крѣе жоакѣ
 ѣн мѣре рол ѣн натѣрѣ, еѣ естѣ о комбѣначѣе стрѣнсѣ
 дѣн пърмѣнтѣ крѣмѣнос (silice) ши кѣ алѣминѣ; ачидѣл
 сулфурѣк (ѣнт де битриол) дисоалбѣ пе алѣминѣ, респѣк-
 тѣнд пе пърмѣнтул крѣмѣнос крѣе каде ѣа фѣндѣл ба-
 сулѣи, сѣбѣ формѣ де брѣмѣ. Нѣсѣпул естѣ пърмѣнтул
 крѣмѣнос кристалѣсат, крѣе се афлѣ ѣн мѣчѣ грѣѣнѣѣи
 ѣсолѣѣи ѣнтр'ѣн пърмѣнтѣ.

40. Нѣмѣм пърмѣнтѣ тѣре пе ачѣла ѣн крѣе лѣтѣл
 пѣредомѣѣте; семѣпул карактерѣстик ал ачѣстѣи пърмѣнтѣ
 естѣ кѣ еѣ се ѣнбѣртѣеазѣ ши крѣпѣ ѣскѣндѣсе ѣа соа-
 ре. Кѣлѣтѣра докѣрѣлор пѣре тарѣ ѣн оѣре-крѣе тѣмѣи естѣ
 кѣ анебоѣе ши костѣсѣтоѣре, ши скѣдѣреа молекулѣлор
 лѣи ѣн тѣмѣи ѣскаѣи естѣ бѣтѣмѣтоѣре беѣеталѣлор, аде
 кѣрѣр рѣдѣчѣиѣ се рѣпѣ атѣнѣи ши рѣмѣнѣ еспѣсе ѣа
 арѣиѣа соарѣлѣи.

¹ Ардѣре ѣн фок. ² Тѣпѣѣте.

Прѣмѣнтырїле калсоасе sînt ачелеа în каре калкарѹл este într'o пропорѣе преа микъ, дар лѹтѹл лор este импѣрѹит прїнтр'o кантитатѣ оаре-каре де нїсїпѹ събѹїре.

11. Нѹмїм *прѣмѣнтырї ҃шоаре* саѹ *прѣмѣнтырї нї-сїноасе* ачелеа în каре нїсїпѹл предомнеуте; фелѹл ачеста де прѣмѣнтѹ прѣstreazъ кѹ анебоїе ҃мезеала; еле нѹмаї стѹпчї потѹ фї де фодос беѹетаѹїей економїче кїнд се бор їнбечїна кѹ апе иї кїнд се бор афла їн клїме ҃меде.

*Прѣмѣнтырїле калкаре*¹ sînt ачелеа їн каре предомнеуте карбонатѹл де барѹ.

12. *Прѣмѣнтырїле кретоасе* (тїѹїїроасе) sînt ачелеа їн каре калкарѹл формъ чеа маї мѹлтъ парте дїн totalѹл прѣмѣнтѹлѹї беѹетаї.

Їн прѣмѣнтырїле гїнсоасе, гїпсѹл нїетрѣїїлор формеазъ база прѣмѣнтѹлѹї.

13. *Прѣмѣнтырїле кїшаїоасе* пробїн дїн спорнїкѹл deposit де номол ад апелор ҃неї гїрле, ҃нѹї рїѹ саѹ ҃нѹї потопѹ; прѣмѣнтѹл нѹтрегїїос се гъсеуте пе локѹл бѣлѹїлор скѹрсе саѹ пе ачеле локѹрї ҃нде s'a кърат гѹноїѹ иї бѣлїгарѹ pentрѹ кѹрѣїреа кѹрѹїлор. Ачесте доѹ фелѹрї де прѣмѣнтѹрї пот продуѹче їнтр'ѹн маре нѹмѣр де ані фѣрѣ гѹноїѹ, ка иї бѹнеле локѹрї але кѹрѣтѹредор.

Локѹрїле вулканїче ла оаре-каре адїнѹїме сїнѹ їн ҃рма ачестор треї фелѹрї де прѣмѣнтѹрї осебїте сѹбт рапортѹл роднїчей лор.

Агронмїї англесї кѹноскѹ сѹбт нѹмеле де loams прѣмѣнтырїле лор беѹетале прїбїлїѹїате, прѣмѣнтѹрї ҃шоаре

---

¹ Калкарѹл este ҃н фел де прѣмѣнт каре копїнде матерїї бѣроасе иї каре арзїндѹсе їн фок се префаче їн бар.

maï nyçin ðîrhoase de kît ðytył, uî maï myłt de kît nisinył, între'aceste pîmîntyryĩ nisinył intru pentru patru din wease, uî ðytył pentru o adt a weasea parte.

În Olanda uî Xanobra se nyuesk *marsh* pîmîntyryide de o întindere maï însemnat, pe kare marea le a ðysat pe seama kultyrei de ða beakyl ad 9-lea înkoa; uî *polderi* saş *gredeni*, pe acelea kare aş fost rîpite din mare prin fâçerea zîgazelor în beakyl ad çinçî-spre-zeci-lea. Între'aceste çyry se fak tot deayna noi *polderi*, în kompozicia kâpora nisinył intru pentru waş-zeci din syt, ðytył abia pentru çinçî uî în kare în lokyl karbonatylyĩ kalkar este piatr de bar. Ny se apykt sş espyie *polderi* ða o mare kulytury de kît dypş ce aş slyjit patru-zeci pîny ða çinçî-zeci de ani în kalitate de pîşyune fîriask, asypa kurya bede çineba benind uî despîrînd çna dypş adta, maï çn-tîiş pe *salicornia herbacea*, *aster tripolium*, *poa maritima*, *plantago coronopus*; apoi ða o adoa epok de sekare, pe *juncus botanicus*, *tritium repens*, *juncus bulbosus*, *trifolium repens*, etc.; apoi ða o a treia epok pe *tritium junceum*, *acutum*, *arenaria peploides*, *agrostis alba*; în sfîrşit pe *elymus arenarius*, *carex arenaria*, *aira caryophylloea*.

Açeeauî çymare de fenomene se bag de seamş asypa tşrîmyryilor noastre maritime de akym, de uî ny a aşuns niçî o dat întinderea polderilor olandezi.

În França întrebnyçeaz pîmîntyryide byne (7) ða kulytura orzylyĩ pîtrat, meilylyĩ, sfeklei, porymbylyĩ, orezlylyĩ, bisdeilylyĩ, kînepei, inulylyĩ, xameilylyĩ, makulylyĩ, morkobulylyĩ, pîstşrnoçulylyĩ, angedikei, rybiei, so-

франулыї, кукырбецилор, табакулыї, ребентулыї, мунта-
рулыї, пастелулыї¹, ш. ч. л.

Пъмѣнтуриле лѣтоасе (40), културей грѣулыї, обь-
зулыї, трифоилулыї, бобулыї, мазѣриї, берзиї, броѣбелор,
папилор, рапицеї, шчл.

Пъмѣнтуриле нисипоасе (44), културей секареї, орзу-
лыї distikŭ, трифоилулыї de подоабъ (sainfoin), папилор
selbativŭ, рѣшкѣї, картофлулыї, фасолеї, пѣтулыї, сул-
чинеї, лѣтеї, пѣпѣдиеї, шчл.

Lokurile priimitoare de ѣнекѣчивнї, орї каре ар
ѣи natura kompoziciей лор, приеск либезилор де ѣн се-
мѣпате, ши се ѣмбунѣтѣцеск ѣмбѣтрѣинд.

Пъмѣнтул вегетал este ачел кулкѣшу де пе д'асу-
пра пъмѣнтулыї каре де бремї непomenite este кон-
сѣинѣит културей ши каре се деосибевте де кулкѣшуври-
ле ѣеолоѣиче де дин ѣос кѣ се сѣѣрѣмѣт ѣесне, ши ка-
ре аре о фаѣт пъмѣнтоасѣ де ѣн роуѣ негрѣчиос. А-
дѣнѣчѣмеа лѣї аѣнрѣ ѣн mare parte пѣнѣ ѣнде аѣунр
instrumentele aratorїї обїчїнѣите ѣн ѣарѣ. Унтр'ѣн пѣ-
мѣнтѣ бунѣ, ачевств адѣнѣчѣме ну тѣевѣе а ѣи маї ну-
ѣнѣт де кѣт де онт-спре-зеве деѣите. Се аѣлѣ културї
карї чер о адѣнѣчѣме пѣнѣ ла тѣей пѣчїоаре.

Srbt-пъмѣнтул este кулкѣшувл ѣеолоѣикѣ асѣпра
кѣрѣѣа заче немѣлѣочит *пъмѣнтул вегетал*.

44. Пъмѣнтул ну родеуте де sine singur; ши кѣ
орї кѣтѣ дѣрнѣчїе natura саѣ артеа 'ї а комѣникат калѣ-
тѣѣиде челе маї ѣнсемнѣтоаре ѣнѣї лок, ел ну ар ѣи
маї нуѣн стѣрп пентру експлоетаѣїде рѣраде, дака ас-
рѣл 'ї ар пѣнбенї фѣрѣ лѣминѣт, лѣmina фѣрѣ кѣлѣдѣ-
рѣ, ши кѣлѣдѣра фѣрѣ о ѣмевеаѣ статорникѣ ши пѣи-
чїоасѣ.

¹ О плантѣ дин каре се скоате о бѣнсеа чїбїтѣ.

Konkypcyl tytydor ačestop čirkonstanče atmosferiče întokmesk čeea če se ziče *esposiția* ynyĩ lok, Фъръ o feričitъ *esposiție*, пѣмѣнтырѣ челе маĩ буне sĩnt лобѣте de sterničivne; ky đĩnsa, пѣмѣнтырѣ челе маĩ makpe дъ челе маĩ богате prodykte.

Boieutĩ ymezealъ? съ aĩbĩ fontĩnĩ destyde, uĩ organĩseazъ yđьtyra ky toatъ iũbiduyrarea kybenitъ. Boieutĩ fĩntĩnĩ kare съ ny seče ničĩ o datъ? nyne kopачĩ ne ačele koaste nisipoase, nyne maĩ bĩptos ne steĩ tъĩ. Yn partikydar, isolat uĩ фъръ miđloače, poate съ bazъ фъръ съ se rouiaskъ sečerĩuyrĩde лъĩ a peri de sečetъ; ny este ertat ynyĩ statъ, љa o rloatъ de oamenĩ a sta ky брачеле ĩnkryuĩuate uĩ pribitorĩ benefođĩ, đĩnaintea ačestyĩ флачел; fiĩnd къ este lesne пьтерĩĩ kare kreazъ kanale de a krea шьбуцълеце, uĩ a ĩmpьрцĩ apеле ne kĩmpьрĩ, дьне кьм ље ĩmparte prin четъцĩ.

Klima este regulatoryđ kьldьpeĩ; dar adъpostĩrĩde fičeutĩ uĩ ĩngъđĩrĩde sĩnt ađьtъtoare. Adъpostĩciъbъ de къtre nord.

Kĩnd sterničivnea lokyđvĩ resyđtъ kĩar đĩn komposiția лъĩ, дьне кьм кьноautem tĩpyđ lokyđvĩ roditor, uĩ дьне кьм пьтем dobedĩ predomnĩrea ynyĩa đĩn elementele пѣмѣntoase аьпъра чедор љałte, uĩ ĩntreaga ĩĩpsĩre a ynyĩa đĩn еле; pentъу a da lokyđvĩ rodničia kybenitъ, ба fi destyđ a adъoga љa prinčĩmĩĩ kare ĩĩ are prinčĩpyđ če ĩĩ ĩĩpseute.

La ačeasta ađьuңem prin miđlokьđ *amendementĩlor* uĩ *ĩngъъmetъpeлop*.

§. II. AMENDEMENUĬ.

15. A amenda yn lokъ, ба съ zĩkъ a modifiķa

концинереа молекулесор сале прин одъорареа унуї пѣ-
мїнтѣ каре її ера, маї нainte, маї мулт саѣ маї пу-
џин стрѣин; ку алте борбе есте а їмпѣрџи молекуледе
локүрїдор бѣтѣторите уи їндесате, уи а їни молекуле-
де локүрїдор преа џѣрїноасе прин адъорареа де пѣ-
мїнтурї ної.

16. Афарѣ де ачестѣ резултатѣ, їнтрегѣ меканїкѣ,
амедменџиї маї аѣ адѣл ку тотул фїсїолоџик; фїїнд
кѣ пѣмїнтул ну дѣ ну маї ун маїлок џмед рѣдѣџине-
дор плантеї. Ѓнтр'адевѣр бевѣталул ну се компүне ну-
маї дїн пѣрџи разоасе уи апоасе; ел се органїсѣ прїї-
мїнд їн ел атїт матерїї дїн бевѣде пѣмїнтоасе кїт уи
дїн элементеде аерїане; рѣдѣџїнеде сале сорбѣ стрѣу-
рїде уи бевѣде неорганїче, прекүм супрафевѣдеї ербоа-
се сорбѣ ачїдүл карбонїк; џесѣтуреде бевѣталїдор пур-
џедѣ дїн комбїнаџїа ачестор бевѣ уи ачестор газе.

Дүне ачестѣ орїндѣ, амедментїї се їнтревїн-
џеазѣ адесеа їнтр'ун кїп кїмїк, лүкрїнд ну асүпра план-
теї, џї їмпреџїурул еї; ну асүпра формаџїеї џесѣтуре-
дор, џї асүпра детрїтусїдор але пѣмїнтулүї, а кѣрор
декомпозиџїе требүе сѣ фїе фаворабїлѣ органїсаџїеї;
ну їн сфїрүїт аїї да бевѣ, џї газурї органїсатоаре.

Бом їмпѣрџи дар *амедментїї їн меканїкї, фїсїо-
лоџїкї уи кїмїкї*; уи ачеста маї мулт пентрү деслү-
шїреа еспозиџїеї, де кїт ку скоп де а прочеде їнтр'ун
кїп рїгүрос; фїїнд кѣ ну есте нїџї унүл дїн ачест фел
де амедментїї каре, їн оаре-каре їмпреџүрѣрї, сѣ
ну жоаче ролүл амїндүрора џедор лалџї.

17. *Амедментї меканїкї; марпаре.* А марпа ун
кїмпѣ ба сѣ зїкѣ а пүне уи а респїндї асүпрѣї мар-
пѣ, спре аї їмбүнѣтѣџи. Ѓнџелеџем прин марпѣ, їн

цeолоҗиe, кyлкyшe de пѣмѣнтѣ, ѣн кape кaлкapыд, дy-тyд uи нисипыд интѣ ѣн deоceбитe пpoпopцѣ. Дѣн aчeст фeд de кyлкyшe apпикyдтypa cкoate пѣмѣнтyрѣle мeнѣ-тe пeнтy мapнape.

1°. Чea д'ѣнтѣѣ кaлитate a *mapнeѣ* de a мapнa кy дѣнca, eстe de a фѣ фѣрѣмѣчѣoacъ, caѣ чeд пyцѣн пpѣи-митoape de a ce цѣрѣшѣ дa aepѣ uи a ce крѣпа дa плoѣ. A дoа, cъ aѣбъ eлeмeнтyд пѣмѣнтoс кape дѣмceyтeкѣм-пyдyѣ чe'шѣ пpoпyнe чѣнeбa a *amenda*, ѣн aстфeд de кѣп ka мapнapea cъѣ pеaшeзe pапopтyрѣle фoндaмeнтaлe кape сѣнт кaxca poднѣчѣѣ, uи пe кape кѣмѣa нe a ѣн-бъцaт, aлe дoбeдѣ кy o ѣндeстyдътoape eсaктѣтate (8). De бyнъ ceamъ, daka aсyпpa yнyѣ лoк нисипoс (11) pеспѣн-дeшѣтѣ мapнъ бoгaтъ ѣн нисип, нy aмeнзѣ, чѣ фaчѣ маѣ мyдѣт pѣѣ. Deоceбѣм тpeѣ de кѣпeтeнѣe фeдyрѣ de мap-нъ : *mapнa крeмѣнoacъ* кape eстe кoмпyсъ дѣн мyдѣт нисип, маѣ пyцѣн дyт, uи ѣнкъ фoapтe пyцѣн кaлкap; *mapнa дyтoacъ*, кape eстe кoмпyсъ дѣн мyдѣт дyт, маѣ пyцѣн кaлкap, пpea пyцѣн нисипѣ; uи *mapнa кaлкapъ*, кape eстe кoмпyсъ дѣн мyдѣт кaлкap, маѣ пyцѣн дyт, мѣ ѣнкъ маѣ пyцѣн нисип. Le кyнoашe чѣнeбa uи пe yнeлe uи пe aдтeлe дѣн бeдepе, ѣнтp'o пѣтpѣpѣ¹, дyпe кyлкyшyрѣle лoр aдeсea pесфoѣate, тoт дeayna крѣпate, кѣнд нy сѣнт нисипoase; eлe сѣнт aдѣe, гaдбeнe caѣ бepзѣ; se дѣпeск de дѣмбъ; дa пѣпѣpе yнтyрoase; фaк o бѣe клoкoтѣpѣ ѣн aчѣдyд ѣдpоклoрѣк стѣнс кy apъ (8), uи дa-съ aкoлo o кaнтѣтate бapѣaбѣлъ de нисип uи дyтѣ.

Eстe тpeaba кyдѣтѣбapopудyѣ a aлeцe пe aчeea дѣн aчeстe мapнe чe se пoтpѣбeшeтe пѣмѣнтyдyѣ cъѣ, uи a yтѣ кaнтѣтatea чe eстe de тpeбyѣнцъ a тpansпopтa, ka

¹ Гpоapъ дѣн кape сe скoт пѣтpе.

съ деа пѣмѣнтывѣ че боיעште а ѣмбунѣтъѣи пропор-
ѣиле аргѣтате де аналѣсе. Ар ѣи де дорѣт ѣн интересѣл
агрикулѣтурѣи ка консѣлииле обшѣтеуѣи съ порѣучѣаскѣ, ѣн
ѣие каре рѣдеѣѣ, о черѣетаре де марнѣрииле ѣие кѣриа
локалитѣѣи, асѣпра конститѣѣи дор кѣмѣче уѣи калѣтъ-
ѣилор дор ѣисѣче, ка локѣиторѣи съ поатѣ марна кѣно-
скѣнд лѣкрѣл, уѣи съ нѣ се есѣвѣ ла дѣрѣпѣнѣтоаре
рѣтъѣиѣ. Ар ѣи ѣнкѣ де дорѣт ка, ѣн ѣие каре капѣта-
лѣ де пласѣ, стѣпѣнѣреа се хотѣрѣскѣ кѣте ѣн кѣмѣст
пѣвѣндѣи ѣндаторѣреа де а аналѣса, сѣѣт рѣпортѣл кѣрат
агрикол, пробеле де пѣмѣнтѣѣ аде орѣи кѣи ар абеа скоп
сѣ'уѣи ѣмбунѣтъѣеѣе пропѣриетатеа пѣин марнѣре. Тоѣи
се ѣмборѣѣеск, кѣнд пропѣриетѣриѣ ѣмборѣѣеск пѣмѣнтѣ-
риле дор; нѣ трѣѣѣе а ѣи ертѣт астѣзи нѣѣи ѣнѣи сѣт а се
пѣлѣнѣе де немѣрѣѣинѣтеле пѣстѣетѣѣи че аре, де ѣрѣѣѣоа-
са кѣлитѣе а локѣлѣи сѣѣ, дѣка аре ѣн рѣрѣнкѣи аѣелѣи
лок, сѣѣ ѣн коастеле бѣѣине, кѣ че сѣ'уѣи ѣмбунѣтъ-
ѣиаскѣ локѣриле. Марна каре се потѣрибѣште пѣнѣрѣ ѣн
лок дѣт формѣазѣ адеѣеа кѣар сѣѣт-пѣмѣнтѣл аѣелѣи —
лок; уѣи сѣнт мѣлѣѣи пропѣриетѣриѣ де пѣмѣнтѣриѣ ѣрѣѣѣоасѣ
карѣи, ѣѣрѣ сѣ уѣие, аѣ ѣн маѣ бѣн пѣмѣнтѣѣ сѣѣт пѣ-
мѣнтѣриле дор. ѣнѣр'о астѣел де ѣмпѣреѣѣѣре сѣ'уѣи мар-
не кѣмпѣл сѣѣ аѣѣсѣнд маѣ мѣлѣт ѣерѣл пѣѣѣѣлѣи; нѣ-
маѣ атѣнѣи ѣнѣреа кѣ кобѣрѣшѣре а лѣт-ѣерѣлѣи пѣодѣ-
че еѣекѣе фолосѣтоаре; ѣн орѣи каре алѣт ѣмпѣреѣѣѣре,
ар ѣи бѣтѣмѣтор де а адѣѣе сѣѣт-пѣмѣнтѣл пѣ сѣѣпра-
ѣѣѣѣѣ.

Проѣеделе де а марна се деосѣбѣск дѣпѣ натѣра
марнѣи уѣи канѣтѣатеа че'уѣи пропѣѣне ѣѣнеѣа де а рѣс-
пѣндѣи асѣпра локѣлѣи. Дѣка марна еѣте нѣсѣѣоасѣ сѣѣ
пѣлѣберѣоасѣ еѣте дѣстѣл а пѣрѣѣмѣла а трагѣ (роаѣѣ) пѣ
сѣѣпраѣѣѣѣ, уѣи а лѣса сѣ казѣ нѣсѣпѣл пѣин мѣѣѣкѣреа

transportului. Ar fi o mare economie a marna arînd pîmînt de o dată: pentru aceeașă ba pune, pe kotira plîngului yn tron (лакръ), în forma aчелуia de fig. 10, табла 3, kare ba fi гъурит în пунтул чел маї de jos ad фундулуї съѣ; ла ачeastъ гуръ se ба імбукa o цеабъ a крѣа чееа лалъ гуръ ба fi îndрепtatъ d'a-супра brazdei pe kare kormanуl o съ o ymплe. Тронул саѣ kouул ачesta fiind плин кy марнъ, *miukarea sin-гуръ* îi ба îndesni курцереа, într'ачеаші бreme pe kînd плугул ба събїрші yn інчепут de amestекътуръ.

Aчest mişlokъ de a marna ar fi în stare de a înoi супрафаца yнуї lok de ла yn кърпѣтіѣ пінъ ла адтул, într'o бreme de kіуї ба anї, фъръ a kreute кy мулт келтеледе esploataѣeї.

Daka marna este lutoasъ wi îndesatъ, o depunem грѣмъї pe супрафаца kîmpулуї ла інчепутул іернеї; wi kînd s'a маї ачезат de ploї wi брумъ, o імпръ-штіem pe супрафацъ, wi арѣm de доъ opї маї nainte de semъnat. La ад treilea an маї бїrtos, marnarea іуї араъ marea sa инфлунцъ, wi kare kreute apoї pe fie kare an. Daka kantitatea марнеї ar fi преа ін-semътоаре, ба fi чинеба silit de a semъna нyмаї тоам-на, ka съ dea nas марнеї de a'уї арyнка, ka съ zik аша; фокул еї.

Ny se кybine агрономулуї a adopta o методъ de marnare, pe o skapъ маї mare de kît дупъ че s'a а-сігурат de ферічїтеле іспрѣбї асупра a kîtop-ба netече de lokъ, wi în deosebїte espozїѣї din пpопpїetatea sa.

2°. Пѣмїнтуpїде преа lutoase pot съ se amende кy nisип de гїрлъ; în лїпсъї, кy nietpїшѣ, wi kiar кy modoz сфѣрїmat пінъ ла мърїmeа yнеї нyчї, саѣ wi кy лyт ars în фок wi misat пінъ se ба фаче пpаф, інсфї-

uit кѹ чіобурї de кѣрѣmidъ; інтр'ачестѣ kasъ, доъ e-
lemente sterpe prin ele înseuї rodesk prin însouїrea
lor.

3°. În Турane, Pikardia, Lande uї Pirineї, мар-
нѣ кѹ *фалѹns*¹ саѣ марне de *калкар марин de тѣочї*
de skoiчї din ачесте ҫинѹте.

4°. În Локурїде гранітїче, марнѣ кѹ ісбѹтїре, маї
кѹ seamѣ pentрѹ кѹлтурѹ рїукеї. кѹ *трѹнstein*, пїатрѣ
їн каре багѹл інтрѣ pentрѹ $\frac{1}{10}$ uї каре се deskomпѹ-
не ла аерѣ.

18. *Amendemençї a кѣрор резултат este маї мулт*
*фїсіологїк*¹ *de кїт mekanik*. — 1°. Сїнт марне атїт de
borate їн detritus de fosile beçetale саѣ animale, їн
гѹноїѣ de fosile пѹтредe їн сфїрѹит каре слѹжеск маї
біне de їнгрѣшетѹрї de кїт de amendemençї. Le кѹ-
ноауте чїнеба de пе тїпѣрїтѹреle de фрѹнзе uї de лѹ-
жерї редѹсе їнтр'ѹн феї de рѹмерѣтѹрѣ неагрѣ. Кїнд
беї їнтїмпїна п'апроапе de тїне asemenea марнѣрїї, пѹ
skoate марна din адїнчїмеле лор de кїт de пе d'asy-
пра uї потрїбіт кѹ konsomaçїa, uї бїндео skѹмп, кѣчї
este o komoарѣ din каре беї траçe фолоае їн маї
мѹлѹї ані. Їн пѣмїнтѹл парїсіан, се афлѣ, nemїждочїт
сѹбїт кѹлкѹшѹл de калкарѣ пе каре їл нѹмескѣ прѹн-
дѹл Sф. Іакоб, ҫна din ачесте марнѣрїї a кѣрїа мар-
нѣ мїетрарїї ноштрїї o арѹнкѣ їн гѹноаїе, uї каре кѹ
toate ачестеа, їмпѣрѹїтѣ кѹ арте, ар фї їн stare de a
da rodїре нїсіпѹрїлор Sф. Маѹр, Sablonelор uї пѣдѹрїї
Bolonїї.

---

¹ Amendemençї kare слѹжеск преа пѹчїн a desѹнї пѣмїнтѹл,
dar дѣ materiale аҫенçїлор beçetaçїеї; dela *фїсіс*, борба
греакѣ че їнsemнеазъ *леқїло бїеҫїї*.

2°. Nisipul de mare joacă atît rolul de amendement¹, precum și cel de îngreșătură, din pricina sării de mare de care este înbușat, și mai cu seamă din pricina trypurilor organice și detrituselor celî întoabărușeskă. În Morbixan ia numirea de *tanryk*, în Finistera de *trez*, și în dialektale de Leon, de *treaz*, acolo ea este compus de $\frac{1}{4}$ kalkară și de $\frac{3}{4}$ nisipă cremănosă, și de natura pietri numit sarea-nisici, amestecat, dune becinătate, cu pușin lută. La Morlan, ia numirea de *Merl*, iar marnarea, de merlaciă. *Merl* este o komposiție kalkară de detritus de kăsvudele karakatițelor, din bermeți, șcl.

Nisipul marină îmbunătățește libezile, și pricute multă kultura inulă, legumelor, fînațelor, kartofulă. Pe unii din țărni de la sudul Franței, țărani aș obiceiă în lokurile pătunse de sarea marină, se semene de o dată gră și kăpriță (salsola soda) ce produce suda. Daka ploș de la Aprilie pînă la Iunie, ploaia tîrînd păticelele saroase, gră isbuțește și kăprița se stîpesește. Daka nu ploș, kăprița isbuțește cu parăba grăulă, și țăranyl este astfel tot deayna sigur de o rekoltă¹.

3°. Gipsul (sulfat de bară) respîndit în paldere pe un kîmpă de trifoiă și mai bîrtos de bisdeiă în

---

¹ Această esperiunță așune ka să hotăskă kestivnea atît de răș pusă de agronomi, adică: daka sarea marină batmă saș pricute bețetației, ka amendement. Într'o prea mare kantitate sarea marină este bătămtoare rekoltelor; slaba kantitate pe care îngreșăturele aduk pămîntulă este de așuns bețetației, un adaos mai mult aș fi o keltveală dewartă pentru kultura noastră din pătuntyl țărni.

пропорция де үн ектолитрү уи җымҗатә де ектары, дэ ачестор планте лерҗуминоәсе о ақтйбйәте естраодинары. Кйүй-ба ариндауи дин прөжмйле Парисүлүй претиндү кы тоәте ачестеа кы бйсеидүл гинсүйт естә май тәре уи прйн үрмәре май пүҗин плыкүт бйтелор де кйт чед ләлт; ачәстә естә о прөҗере кәреә се үнеүте кы чәә чә утйм деспрә инфлүйнәдә гинсүлүй асүпрә грөҗүнүдлор лерҗумелор (мазәре, фәсолә уи боб); се утйә де бүнә сеамы кы чәдә чә прөбйнү дин локүрйде гинсоәсе фәрбү кы анебойә, уи кы чәдә ләдте се интөрескү фәрбйнд йн апы сәленитоәсы (аместектүрү де сүлфәт де бар); җүнй лүҗерй аҗ лерҗумелор аы интөредөҗүр о мәрә апләкәре а прйимй матерй дин гинсү. Се прәсары прәфүл де гинсү пә планты, пүҗин йнәйнтә сәы йндәты дүпә пләәйә уи рөы. Үнй агронөмй аы сөкөтйт кы аы грәсит кы гинсүл май ытййү кәлчйнат лүкрәәзы кы май мүлтө енеҗүә, де уи интөҗүн кйп пүҗин дөйнитор; дәр әстә нү трөҗүә а се йнчәдәдә де кйт дә гинсүл кәре кәприндә о кәнтйәтә прәә пүҗинө де кәлкәры. Кәлчйнәдә трәнсформйнд кәлкәрүл йн бары нәстйн, ачәст гинсү кәлчйнат ар ардә бөҗәтәдә йн лок де а о йнсуфлөҗй.

4°. Гинсүл се грәсеүте кы бйдуүг йн кәпринсүл Парисүлүй уи аҗ Прөбөңдөҗй, дәр йнпәсеүте май дин тоәте чәдә ләдте локәлитрүй адә Францөҗй.

Йл фәчәм де тот фәлүл пентрү трөҗүнүдәдә аҗркүлтүрөҗй, кәмбйнйнд ймпрөҗнө прөҗүй де о потрйбы йн грөҗтәдә де ачиды сүлфүрйк (үнт де бйтрйол), уи де кәлкәры сәы де крөты де бары сүпүйнд апой прөдүктүл кәмбйнәдөҗй, лә коәчәрәә обйчйнүйтә а күптоәрәлор де бары кйнд фәрбәрәә а йнчәтәт уи кйнд нү май се десбөйнеәзы дин ед ачиды кәрбонйк. Сы айбы грөҗы де а прөчәдә лә аеры слөбод, кә сы скәпә де нөпөрөҗрәә

че ну ба лinsi de a прiдежi петрацереа интр'о преа ма-
ре кантiтате а ачидулуи карбоник. Ачеастъ операцiе ба
коста пентру 100 kilograme пiнъ ла 3 франчи.

5°. Ченуша де *pytreai*, ченуша че а ръмас
динтр'о лешиа уи кiар лешиа, ченуша де леми, де кър-
буни-де-пъмiнтъ, адукуъ пъмiнтулуи сърурi фаворабиле
бецетацiеi, уи, iн чеа д'ентiу атинцере, еле исбъбеск
локул де бецеталеде parasite уи де урiцiоаселе ербуре.
Капътъ чiнеба ачест iндоит ефекту интр'ун кiр маi фо-
лоситор, арзiнд аколо пе лок мъръчiниi уи грозама
каре пустiazъ ун кiмпъ, уи iнкъ уи маi бiне пiн
лукраеа плугулуи ку колуцi.

6°. Пентру а лукра ку плугул ку колуцi ун кiмпъ,
се таie супрафаца локулуи iн плъчи де чеспече, де ла
опт пiнъ ла зече децете пъртате iн латуре, уи де треi
деците iн гросиме, се салъеште чiнеба пентру ачестъ
треабъ ку ун фел де плугъ ку котiръ, унде iн локул
лат-ферулуи уи корманулуи сiнт нусе о грелъ ку шап-
те пiнъ ла опт лунци-ферурi перпендикуларе ла пъмiнт
уи де о лунциме арътатъ пiн адiнчiмеа че боiеште
чiнеба а ажуце. Дупъ че с'а лукрат кiмпул iн лун-
циме, се лукраазъ д'а курмезишул iн унгиу дрепт; ел
есте атунчи iмпърцит iн мiчи пъртате де дименсия аръ-
татъ пiн дистанца че аъ лунци-феруриле iнтре еле. Пен-
тру а деслини ачесте пъртате де пе лок, се пуне iн
локул лунг-феруридор ун рiнд де коасе але унуи стiр-
питорiу, коасе оризонтале, че бор смълце ачесте плъчи
ка ку мiна. Дупъ събiеширеа ачестеi мари операцiи се
клъдеште iн депъртърi де о потрибъ, куптоаре де треi
пiцiоаре iн диаметру, ку ачесте плъчи де бердеацъ iн
форма челор де къръмизi, супрафаца бердецеi iнтоар-
съ iн jos, уи крвуiнд уша купторулуи дин партеа дин

котро свѣдѣ бѣтъ; интр'ачестеа се фаче фокыл кы лемне де ын прец мик, дупъ че веспециде аѣ fost индестыл еспусе ла аерѣ спре а се ыска. Парыл, че а служит де стеажърѣ конструкцией кунторылви, ластъ о гаврѣ кареа служеате де коуѣ флактерей уи фумылви; се мулцумеште чинеба а о астуна кы о браздѣ де пѣмѣнтѣ, ка кѣлдѣра сѣ се стрѣкоаре маѣ инчет; се аступъ кы пѣмѣнтѣ јѣлабѣ крѣпѣтѣреде каре се факѣ. Дупъ о ardere де доѣ-зечѣ де чеасурѣ, веспециде с'аѣ префѣкѣт ин пѣлбере. Се аутеантѣ ка кунтоареде сѣ се речѣаскѣ уи тимпѣл сѣ дебиѣе моинос; атучѣ се респѣндеате пѣмѣнтѣл арс пе кѣмпѣ, пе кѣт се ба пѣтеа маѣ потрѣбит, афарѣ де докѣриде пе каре аѣ fost кунтоареде, уи индатѣ і се дѣ кѣмпѣлви о ышоарѣ лѣкраре.

Лѣкрареа кы пѣлѣл кы колуѣ аре дрепт скоп де а скѣпа пѣмѣнтѣл де неамѣл ачелор пѣанте че с'а инбѣскѣт ин ел ин бремѣ непомените, уи де а skimba ин сѣрѣурѣ пѣрѣчинѣитоаре де родѣре беѣеталеде че ѣл пѣстѣазѣ.

Ин ынеде цѣрѣ лѣкрарѣ кы пѣлѣл кы колуѣ ла фѣе каре патрѣ саѣ чѣнчѣ анѣ, уи добѣндескѣ астфел ин тоуѣ анѣ ниште реколте борате уи мѣндре.

7°. Үниѣ марнѣ кы апеде мулт маѣ пѣтерник де кѣт кы пѣмѣнтѣл, аѣчѣ марнареа іа нѣмѣре де *почѣрларе* уи *зѣтѣзаре*. *Зѣтѣзареа* констѣ а инкѣде пѣрѣн стабиларѣ грос лѣкрауѣ, ын док сѣпѣс иннекѣчѣунѣлор. Номолѣл саѣ тѣна че депѣн апеде инкѣсе интр'ачеастѣ импѣрѣжѣмѣре, ба фѣ акѣм марна чеа маѣ пѣитоаре родѣрѣ, кѣар атучѣ кѣнд инѣлѣиндѣне докѣл ам рѣпѣо дѣн адѣѣѣа ынеѣ гѣрде недисѣиндѣнате саѣ ынеѣ мѣрѣ фѣрѣтѣноасе. Дакѣ леѣиде ноастре асѣпѣра аѣѣѣѣѣѣѣлор уи докѣрѣлор формате дѣн кѣшѣѣл че арѣнкѣ апеде ла цѣрѣмиѣ лор се импѣротѣбеск челеѣ д'ад доѣлеа дѣн ачесте а-

ronisele, ele suferă pe cea d'ntîiș prekym suferă kypțirea ynor kanale (egouts) din четуї, în sfiruit daka lecea opreute pe partikoları de a face asemeneea zbrase, ea nu ba pytea opri pe sate kare pot asemenea a da kultureı în oare-kare lokalitțuı, bogatele uı întinsele suprafece, pe kare rıvıle uı torențele lăsate în boia dor de akoper maı obıcnıit kyp nietriuș.

Se înțelece lesne kym se întîmplă kă ațeleauı ape akoperă p̄mîntuı kyp nietriuș, kînd luı yzmează fıreaska dor skoborıre, uı kyp kıuaıș, kînd de inkide çineba uı de silente a pyne nomolș prin zbrere. În cea d'ntîiș kasș, ele spală nisıvı che kară, de toate partikulele cele maı yuoare kare întokmesk nomolıv. În kası ad 2-lea, după ce a p̄zbtit inkolo nisıvı, ele depunș ebanorındıse, orı ce çinea în disoluçie saș în atıpare, uı astfel đr yn kылкyшъ. Beçetalș uı lıtosș, kare se așează pe nietriuș saș kare se îmbıțteuște kyp el.

19. *Amendamenteı a k̄rop rezıltatș este maı kyp seamă kımik, saș amendamenteı karıı operă, asıpra p̄mîntıvı uı detritıselor organıate, o deskomposıçie favorabilă de desboltarea rekođtelor, uı de isbtbesk, prin rozbtarea dor lıkrare, de plantele parasite uı kiar de rıngrınıle p̄zbtıtoare. Açeste substançe trebye a fi de yn preç kımptat uı de o întrebınuçare lesne; ele sınt numeroase în laboratorıı; ele se redıkș de yzbtıtoarele, în ekonomıa rıvală.*

10. *Yenyuș skoas de kypınd din batră. Ea este bogată în alkalıche kavstıche, în barș uı în potasă, kare aș o porrıre enerçıkă a se îmbıțba kyp aıdș kar-*

bonik, fie ky pagyba kantitvicij che se afdl' in aerŭ, fie ky pagyba organisaŭiei ŭesŭtyredor.

2°. *Barŭ nestins.* Se dobindeute arzind, in kvptoare de barŭ, *piatra kalŭarŭ* (14) saŭ piatra de zidŭ, kalŭarvul skoikos, marmura, kreta. Arderea goneute aŭidvul karbonikŭ, ui rŭmine barvul, kare are aŭeasuŭi anlekare ka ŭenyua spre a se karbona din noŭ. In ȳsinele ŭele marŭ poate sŭ klŭdeaskŭ ŭineba niute betre marŭ, astfel in kŭt sŭ slvjeaskŭ, fŭrŭ mvlŭt keltyealŭ, de kvptorŭ de barŭ pentry trebvunŭcele arrikvltvurei. Arindavvul poate inkŭ, ky inkŭlzitvul kasedor iarna, a'ui il kvpŭtvi pentry tot avvul, daka a avvŭt griŭŭ a'ui klŭdi kvminvul astfel ka, la fie kare dorŭ zevŭ ui patry de ŭeasvri, sŭ poatŭ avterne kalŭarŭ pe partea din fŭndvul betrei sale de metalŭ.

3°. Fŭvinŭinea kovvuridor lŭkreazŭ atŭ prin adkali sbvrvŭtor (amoniak) de kare e pŭtrvnsŭ, kŭt ui prin olivride empirvmatice kare il fŭrmŭ basa ui karŭi sŭnt niute aŭenŭci de desorganisaŭie asemenea de enerŭci ka ui adkali.

Aceste trei svbstanŭe, arvnkate de gvrosimea ȳnvi ŭvzvta de deŭetŭ pe ȳn kŭmpŭ ŭedlinŭ saŭ pe o libede pŭpŭditŭ de mvvkiŭ, aŭ insvŭirea de a transforma in gvnoiŭ bine fŭkŭtor tot ŭea ŭe kreute avvpra svprafŭei, ui ny pŭtrvnde adinkŭ in pŭmintŭ. Trebvne nvmai vase miŭ trei svte oka de fŭvinŭine pentry ȳn poronŭ, iar de barŭ trei-zevŭ ui vna de miŭ ŭinvŭ svte oka, pentry a kvzvta aceste ferivite resvltate; keltyedŭ karŭi se par insemnvtoare nvmai in avvul d'vntŭiŭ.

Daka ŭineba pŭvŭede ky aŭevŭi amendemenvci indatŭ dvpŭ ŭea din ȳrmŭ kosire, este sigvrv kŭ ba stŭrni papura, ferega, rogozvul, peniŭa, ŭvŭl., plante ȳri-

чюае каре рекреск дин адінчеле лор рѣдѣчинї, дера-
пнѣтъ уи ымбреск маї локале, уи стрикъ калitatea фї-
науцїлор. Дака чїнеба ар цїнти ла економїе, уи ар
абеа браѣе їн диспосїцїа са, ба аѣунѣ ла ачелаци ре-
сультат келтвїнд маї пѣцїнѣ сѣбстанѣѣ алкалїнѣ. Ку ын
мїк косор їнкодат їн бїрфѣл ынѣї бастон обїѣнѣтї, поа-
те чїнеба сѣ таїе ына кїте ына ачесте планте ла ын де-
цїтѣ саѣ доѣ дїн ѣосѣл супрафаѣеї пѣмїнтѣлѣї, адїкѣ
чѣба маї ѣос де колетѣл (рїтѣл) реѣенератор, денѣнд
не ранѣ доѣ саѣ треї деѣїте де барѣ нестїнс, саѣ де
фѣнїнѣне, саѣ де ченѣнѣ; їнтр'ачест кїп планта ба фї
ловїтѣ ла їнїмѣ.

Кїт пентѣ локѣрїде лѣкрате уи пѣстїїте де планта
пѣмїтѣ пѣрѣл-поркѣлѣї, скаѣѣї уи маї ку сеамѣ де пїрѣ,
чїѣма кїмпїлор Франѣї де ла сѣд, планте а кѣрор рѣдѣ-
чїнї сїнт адїнѣї уи їмпрѣшїїте, уи се пѣрѣсек дїн челе
маї мїчї рѣмѣшїїѣ де рѣдѣчїнї, поате чїнеба сѣ се
слѣѣїаскѣ тот ку прочедѣде маї сѣс зїсе; дар ар фї маї
бїне сѣ се слѣѣїаскѣ ку тронѣл не котїгѣ, де каре ам
борбїт маї сѣс (17, 1⁰), пентѣ а деѣѣне барѣл їндатѣ їн
бразда не каре лат-фѣрѣл ад плѣгѣлѣї о сѣ о рестоарне,
уи асѣпга рѣнѣї ѣе мѣстѣрѣѣте їнкѣ.

Ачесте фѣлѣрї де амѣндеменѣї нѣ требѣѣ а фї їн-
требѣѣнѣѣѣї їн лѣкѣрїїде ѣе пѣчедѣ семѣлатѣл; тре-
бѣѣ а аутѣнта ка сѣ факѣ оаре-каре лѣкрате маї тѣп-
тїїѣ, сѣ арѣл плантеле ѣе дорѣште чїнеба а стїрпї, ка
сѣ нѣ їнбѣнїнезе не ачелеа не каре арѣ чїнеба скоп
сѣ кѣлѣїѣе.

§. III. ЁНГРѣШѣТѣРї.

20. Ёнгрѣшѣтѣреле се деосїбеск де амѣндеменѣїї
не каре ї ам нѣмїт фїсїолоѣїчї (18), їнтр'ачѣеа кѣ а-

чеути́ дин үрмъ дъ плантеі сьрүрїде пьмїнтоа́се саў неоргани́че (5) тре́бүітоаре десбо́лтүрїі́ цесьтүрелор, іар інгръшътүреле, прин а лор кү інчетүл фькүтъ ши трептатъ дескомпози́ціе, дъ газүрїде тре́бүінчіоа́се спре форма́ціа кіар а ачестор цесьтүрї маі́ бї́ртос газүл ачїд карбо́нїк. Цесьтүреле фїнд о комбіна́ціе пропїшїтоа́ре дин base пьмїнтоа́се ши дин сүбстан́ціъ органи́къ, *amendemenцій* дъ пе ачелеа, ши *інгръшътүреле* пе ачєаста. Ръдъчїнеле сорбъ́ baseле, інбї́ртошїндүсе дин молеку́леде пьмїнтоа́се; фрүнзеле ши тоате пьрүціде аерїане сорбъ́ газүл ачїд карбо́нїк; каре есте рїсїтї імпреціүрүл фїе кьрїа планте.

24. Гүноаїде нүмаі́ атүнчі́ аў дебенїт *інгръшътүрї* кїнд с'аў трансформат ін гүноїў пүтрєдъ́ ши ін *сүмүс ачїд*. Маршүл дескомпози́ціей лор інфьүцішеазъ доъ фа́зе фоарте деосебїте: үна бьтъмътоаре вегета́ціей, ши алта фолосїтоаре күльтүрей. Чєа д'єнтїіў (*пүтрєфакүа*) — есте ачєа ін брємеа кьрїа проду́ктеле че се есабүръ дин ea сїнт *амонїакоа́се*, аў мїрос сүпърътор ши каре скоате лакрүме. Чєа де ад доїлеа (*күрат дескомпози́ціе*) есте ачєа ін брємеа кьрїа пүрчедерїде нү інбїнецєск маі́ мүлт рошүл плантеі́ флоареа-соарєдүї́ ши аў пердүт чєле доъ карактере аде лор д'єнтїіў. Ін брємеа чєлей́ д'єнтїіў́ фазє амонїакүл гүноїүлүї́ ар арде плантеле, прекум фачє ачєаста барүл нестїнс; пєнтрү а інтїмпїна ачєсте ефекте се ласъ гүноїүл а ста гръмадъ́ кїт-ба пе локъ́ ши ла аеръ́, саў їл інгроапъ кү мүлтъ брєме інантеа семънатүлүї́, дакa нү есте пүтрєд.

Кїнд брємеа гръбеште ши чїнеба́ нү есте гата, пүне а се үска інгръшътүра ресфїрїндүо пе сүпрафа́ца локүлүї́; астфєл опрєште күрүл ши ефектеле пүтрєфакүцей́, деспоаїе гүноїүл де тоате пүрчедерїде саде амо-

niakale; ui apoi d'ăkreazъ dokyd. Întrebvînuçat ky kî-
tъ-ba vreme înaintea ploieî, aчest procedъ de gynoire
dъ toate фодоаселе *îngръшътырелор* likvide.

Poate чинеба съ împаруъ *îngръшътыреле* în *îngръ-
шътыре naturale* ui în *îngръшътырî* artificiale. Челе
d'ъntîiъ sînt saъ *beçetale*, adikъ формате нумаî din съб-
станçe beçetale; saъ animale, adeкъ формате нумаî din
събстанçe animale. Челе de ad doilea sînt saъ *beçeto-
animale*, amestek de събстанçe beçetale ui din съб-
станçe animale; saъ *minerale-animale*, amestek de
събстанçe minerale ui de събстанçe animale. Нуми-
rea de гynoîъ требве съ se аплече маî ky seamъ ла
îngръшътыреле beçeto-animale.

22. *Îngръшътырî beçetale.* 1°. *Peкоlte îngропате*
de берзî ui în док, saъ *îngръшътырî берзî*. Se seamънъ
o çаринъ ky legyminoase de yn mik преуъ, прекум флоа-
ре нипралъ, мъзърике, боб-сълбатик, mazъре, saъ поа-
те ui трифоиъ, гриъ, орз saъ sekarъ, saъ opî ui че гри-
неуъ ky пайл дунгъ, în сфîруит риукъ, napî saъ opî
че фел de плантъ zemoasъ. Îndатъ че плантеле аъ а-
зънс ла времеа бечинъ а инфлориреî, ле kosesкъ, ui дъ
yna saъ доъ арътырî çаринеî, ka съ ле îngропате ky кî-
пуд ачеста de берзî. Poate îнкъ съ, kosiaskъ трифоиул
ui череаселе o datъ pentрy bite, ui съ ле ласе съ
реîнкоळेаскъ ka съ ле îngропате de берзî apoi. În
преажма Парисулвî întребvîнуçазъ маî ky seamъ риука
pentрy îngръшътыръ berde.

Плибитура este asemenea o *îngръшътыръ berde*, tot
deауна kind ласъ чинеба бурченеле пе док абîнд гриъ de
a ле акоперî ky пъmintъ ky үнеалта нумитъ сьпългъ.

2°. Мъукиул de апъ ui алте планте смълсе din
фундул рîурîдор, bareка (*Zostera marina*, *fucus vesiculo-*

sus, &c.), че marea арѹнкъ ла църми, саѹ пе каре ле смѹде чинеба ѳнтр'адинс дин фѹндѹл мърїї (18, 2^о). Кѹ ачестеа фаче чинеба гръмежї а кърор доспїре се сѹбїршауите ѳн кїте-ба сѹптѹмїні. S'a бъргат де сеамъ кѹ बारेка батъмъ, ка ѹї гѹноїѹл анїмал, калїтѹцїї стрѹгѹредѹї.

3^о. *Boutinъ de struguri, de mere ѹї pere, de xameiș ѹї de semințe destilate saș boraxot de bere, remțiuїѹт strikatъ дїн поверне ѹї дїн фабрїче де захар ш. а. л.*

4^о. *Boutinъ de mulsine, olїxri saș rnt-de-lemn strikat, drozdїї, колеашъ де раниѹѹ саș колеашъ фѹкѹтъ дїн естракѹцїа рнтѹлѹї де раниѹѹ ѹї де пал сѹлбаїїк. Чеа д'ѹнтїїѹ este маї кѹ сеамъ ѳнтребѹїцатъ ѳн Францїа де ла сѹд, спре а гѹної бїїле ѹї ѹїїї маслїні. Чеа де ал доїлеа се прегътеуते, аместекїнд, прїн страте алтерне, ѹн бѹрїѹ де доѹ-спре-зече палме кѹбїче кѹ колеашъ де мѹшкїѹ саș бѹлѹрїї, ѹї лѹсїнд тотѹл спре а се доспї, пїнъ ка сѹбстанѹа сѹ дебіїе лїкѹїдъ; о аместекъ кѹ прѹмїнтѹ, спре а пѹтеа сѹ о респїндїаскъ пе царїнъ.*

6^о. *Гѹноїѹ дїн лемн ѹї пѹдѹрїї* прѹбїїнд дїн дескомпозиѹцїа крѹчелор, фрѹнзелор ѹї скоарѹелор де утежарї, ѹї аместекат кѹ сѹбстанѹѹ кремъноасъ. Ачеста este о ѳнгръшѹтѹръ д'а гата, чеа маї натуралъ ѹї чеа маї дѹїїїтоаре дїн *ѳнгръшѹтѹреле деѹетале*; аша s'a бъргат де сеамъ кѹ докѹрїле бекїлор пѹдѹрїї, кѹрѹтѹреле, докѹрїле спарте пот да доѹ-зечї анї пе ѹрдин челе маї богате реколте, фѹрѹ аѹѹтор де ѳнгръшѹтѹрї стрѹїне.

5^о. *Гѹноїѹ де пѹтресайѹ*, прѹбїїнд дїн дескомпозиѹцїа тѹлпїнелор, рѹдъчїнелор, фрѹнзелор ѹї мѹшкїлор, карїї аѹ аѹїнс десболтїндѹсе а акоперї бѹлѹї ѳнтреѹї.

Съ се фериаскъ чинеба а се слъжи ѝн припъ, кѝнд пѹ-
трегаѝд компинде свлѹре; ѝн стая ачеаста ѝл ластъ
кѝт-ба еспѹсѹ ла аерѹ, саѹ ѝл аместекъ кѹ барѹ.

7°. *Tan* (пѹлбере дин скоарѹе де стејарѹ каре а
слъжит ла аргъситѹд пейдор). Нѹ поате съ слъјиаскъ
де ѝнгръшътѹрѝ де кѝт дѹпъ о доспире маѝ нainte де
тоате адтеле, орѝ дѹпъ че а fost аместекат кѹ барѹ.

8°. *Kъръцитѹрѝ дин шапѹрѝ ѹи пороѝѹ дин глѝе*.
Орѝ каре проприетарѹ бечинѹ кѹ ѹн дрѹмѹ mare кѝутигъ
ѝмпрејмѹиндѹѹѝ ѹарѝна кѹ ѹн шапѹѹ mare, ѝн каре
бор нъпѹдѝ апеле пѹлѹбѝоасте каре аѹ спѹлат латѹреа
дин протѝба дрѹмѹлѹѝ. Ачеле ане сѝнт дин еле синѹре
ѹн богат пишълѹѹ (purin). Дакѝ ѝн ѹрмъ ѝѝ este ѝнгръ-
дѹит а кѹрѹѹѝ фѹндѹл шапѹлѹѝ, де кѝте орѝ ѝл ба бе-
деа аконерѝт кѹ бѹриенѝ берѝѝ, ѹи ѝнгрѝеѹсте а аконерѝ
ачеастъ ѝнгръшътѹръ берде кѹ о новъ кантитате де
пѹмѝнтѹѹ, ла сѹрѹѹитѹл аѹлѹѝ ба гъси ла ѝн де мѝнъ,
ѹи ѝн апропиере кѹ кѝмпѹл сѹѹ, о кантитате де гѹноѝѹ,
че ѝл ба деспѹгѹбѝ дѹпъ тоатъ аѹтентареа де тѹделе
сале.

Ва абеа ѝнкъ ѹн фолос де фелѹл ачеста, а съпа
шапѹрѝ ѝмпреѹѹрѹл кѝмпѹлѹѝ че нѹ се афлѹ ла мар-
ѹинѝ де дрѹмѹѹ, нѹ нѹмаѝ сѝпре а пѹстра апа де пѹоасте
ѝмпреѹѹрѹл ѹнѹѝ локѹ стерп ѹи ѹскат, дар ѝнкъ сѝпре
а ѹѝ кѹпѹтѹѝ пе фие каре ан о ѝнгръшътѹръ дин ачесте
кѹрѹѹѝтѹре.

23. *ѝнгръшътѹрѝ де анимаде*. — 1°. *Балѝвъ де ани-
малѝ*. ѝмпреѹѹим маѝ де обѹсте ачесте фелѹрѝ де ѝн-
гръшътѹрѝ ѝн *ѝнгръшътѹрѝ калде* (каре ферб дин минѹ-
тѹл че неѹтине ле а пѹс ла ѹн лок, ѹи каре продѹкѹѹ
мѹлтъ кѹлдѹръ ѝн времеа доспелеѝ лор), ѹи ѝн ѝнгръ-
шътѹрѝ речѝ (каре ферб маѝ ѝрѹѝѹѹ, ѹи каре продѹкѹѹ о

кълдуръ маї пѹцип деасъ). Сѹбї ачест рапорт їнтрер емпїрік, *їнгръшѹтыра де порк*, есте маї калдъ де кїт *їнгръшѹтыра де бакъ*, ачеста де кїт *їнгръшѹтыра де кал*, ачеста де кїт *кѹкѹрезеле де бербече*, ачеста де кїт *гѹнацѹл де пѹсѹрї*, *де порѹтбеї*; їн сѹїрѹит чеа маї рече дїнтре тоате есте чеа де *от*. Ної бом тракта маї бїртос де ачеста дїп ѹрмъ кїнд бом борбї деспре їнгръшѹтыреде артіфіціале.

Їнгръшѹтыра де ої се добїндеште кїар їн локѹл че боїм а їмбѹпѹтыці, їнкїзїнд тѹрмеде пе агѹрїде ноастре ѹї лѹсїнд а ле паште; регѹлата паутере пе арѹтырї їмпарте їнгръшѹтыра, кѹ маї мѹлтъ ѹніформїтате, пе сѹпрафаца локѹлѹї. Балера бачелор че се слобод спре пѹшѹне, їнїнзїндѹсе їн плъчїнте марї пе бердеаца лїбезїлор, батѹмъ фоарте калїтѹції фїнацѹлѹї, кѹчї плантеле пе каре еа ле акопере нѹ пот а ѹї їмпїнѹче паїл афаръ ла аерѹ, де кїт стрѹбѹтїнд ачесте скременте ѹї пѹтрѹнзїндѹсе де мїросѹл лор.

Їнгръшѹтыра де *бертї-де-мѹтасе*, компѹсъ дїп сфѹрѹмѹтыреде фѹрѹзелор ѹї дїп кѹкѹрезеле флѹтыре-лѹї, ар фї чел маї актїб дїп гѹноаїе, дака дїп прїчїна мїчеї кантїтѹці че дѹ челе маї богате крескѹторїї де гїндачї, нѹ с'ар мѹлѹѹмї чїнеба маї мѹлт а о да порчїлор, карїї о мѹпїнкъ кѹ несацїѹ ѹї се їнграшѹ де дїнса.

2°. *Пештї пѹтрезї*. Кѹлецем пештїї ремаѹї пе прѹнтї дїп ѹмфлареа ѹї ретрацереа мѹрїї; її респїндїп пе локѹрїде че аѹ fost прїїмїт о лѹкѹре (де апат саѹ сапъ), ѹї, прїп мїллокѹл ѹнеї ад доїлеа лѹкѹрїї, їн-группѹм ачесте рѹмѹшїце кѹ пѹмїнтѹл. Аместекатъ кѹ планте марїне, ачеста есте о їнгръшѹтырѹ есчелентъ ментѹ кѹлѹра череаделор їн пѹмїнтѹрїде макре.

3°. *Kръстачеледе, бърцейъ, рѳочеле де скоиѳ, маї* кѳ сеамъ бине писате, дѳкреазъ атит ка амедменѳї (15), кїт ѳи ка їнгрѳшѳтѳрї (20).

(4°. *Оаселе сѳтрїтате тѳрѳнт ѳи ретѳиѳеле де* коарне дѳкреазъ кѳ ачест їдоит кїп прїн фосѳатѳ ѳи карбонатѳ дор де барѳ, ѳи прїн матерїа анїмалѳ каре есте комбїнатъ кѳ ачесте сѳрѳрї маї їнтр'о де о потрїбѳ пропорѳїе. La Tiers, четате, ѳнде се фабрїкѳ кѳѳїте, се їнтребїнѳеазъ, дїн тїпѳ непоменїѳї, мореле ла сдробїреа ретѳиѳелор пентрѳ трѳбїнѳа агрїкѳлѳтѳрї. Англїї їнтребїнѳеазъ пѳлбереа де оасе, їн пропорѳїа де патрѳ сѳте ока пїнѳ ла ѳеасе сѳте ѳаї-зечї пентрѳ ѳн поронѳ.

5°. Спекулациа а дѳѳдат песте мѳсѳрѳ, їн ачешї дїн ѳрѳѳ тїпѳ, їнгрѳшѳтѳра дїн мїстрѳѳ, ѳи алте добїтоаче де фелѳл дѳї; нѳмаї спекѳлаторїї аѳ афлат їнтр'ачеаста оаре-каре фолоасе. Нѳ кѳ дїнса н'ар фї о їнгрѳшѳтѳрѳ аша де бѳнѳ ка о аместекѳтѳрѳ де пѳлбере де осѳ ѳи де дрѳїдїї дїн поберне; нѳ кѳ дїнса н'ар фї о їнгрѳшѳтѳрѳ ка тоате челе лалте, їн локалїтѳѳїле не ѳнде се афлѳ поберне; чї фїїнд кѳ келѳтѳелеле транспортѳлѳї, їн орї-каре адт лок нѳ ар пѳтеа сѳ ле деспѳгѳѳеаскѳ прїн мїнѳнателе сале еѳекте. Есте о фантѳ кѳрїоасѳ каре снрїїнеѳте чел д'ѳнїїѳ мембрѳ ал фрасѳї noastre: се еспоартѳ, ла Nantes, маї ла доѳ мїліоане трѳї-сѳте-ѳанте-зечї мїї чїнчї сѳте ѳанте-зечї ока де фелѳл їнгрѳшѳтѳрїї маї сѳс зїсе, ѳи н'ар афла чїнеѳа де ачеаста нїчї трѳї-зечї ѳи нор мїї чїнчї-сѳте нор ока а пѳне їн преаїма Парїсѳлѳї.

6°. *Ѓнгрѳшѳтѳрїї дїкѳїде*, саѳ нїѳѳлѳѳл, адекѳ скѳѳѳѳрѳїле дїн гѳаїд, апа дїн гѳнѳїѳ, апеле гѳрасе дїн снѳлѳто-рїї ѳи дїн фабрїче їн каре їнтребїнѳеазѳ матерїї бѳѳетале

saŭ animale; үсүкүл спѣлѣтүрѣі лінедор, каре ін Франція ар аҗунѣ а інгүноіа шапте-зечі уи чинчі миі погоане де пѣмїнтѣ; ін сѣіруит пішатүл де прін кәсе. Пішатүл де омѣ арде плантеле, дар імбүнѣтѣеште локүл, дакә і се дѣ бreme а'уи арүнка фокүл маі нainte de semѣнаге. Требуе сѣ зичем tot ачестеа уи despre граселе апе дин сѣпүнѣріі. Кіт пентру скүрсоріле дин грајдүрї уи апа дин гүноаіе, ну се афлѣ, пе кіт utim, мијлок маі пүтерник уи маі грабник де а інгрѣша үн пѣмїнтѣ де кіт ачесте сүбстанѣе лікүіде, дакә ар адопта чинеба, інтр'үн кімпѣ, модүл де үдаре прін шѣнүлѣеѣ, атіт де respінdit уи інтребуінѣат ін грѣдинѣрія ін mare дин провінѣііле де ла сүд.

Фламанзіі, дин тимпї непомениѣї, іуи прегѣтеск гүноіүл лор кү пішатү де омѣ уи де добиток, пе каре іл стрінг інтр'о гроапѣ маі мүлт саŭ маі пүѣин ларгѣ, гисдүйт кү кѣрѣмідѣ ін формѣ де чітернѣ (хаснеа), уи ін каре еї арүнкѣ дројдиіле еште дин матеріі үнүроасе уи беѣеталіле че бор сѣ ле префакѣ ін гүноіѣ.

24. Інгрѣшѣтүрї артіфіціале. 1^о. *Інгрѣшѣтүреле беѣето-аніmale, саŭ гүноіүл де кошаре, адебратүл гүноіѣ.* Ачестѣ інгрѣшѣтүрѣ бине дин інделүнґа ліпире а стратүлү¹ че аштернем сүбт bite, кү бѣліѣеле лор. Інтребуінѣтмѣ пентру ачест стратѣ, паіле де грїѣ, де обѣзѣ, плсаба бүкәтелор, фрүнзеле үскате але арборідор бѣратічі. Індатѣ че ачел ст.ат се беде імбүїѣат де земүрї уи матеріі скременте, се транспоартѣ ін гроана де інгрѣшѣтүрѣ, уи ін локү'ї се ашазѣ үнт спатѣ проаспѣт. Гроана де інгрѣшѣтүрѣ требуе а фї аст-фел клѣ-

¹ Strat; litière franц. constramen latineute. Zичем strat де порчі, шчл. Іл деосебим дүпѣ інѣделс дин стратүл орї brazda дин грѣдинѣ.

dită în kît niuatul bitelor sî poatъ wi a se skurce wi a pîmînea într'însa. O spoeskŷ ky lyt saŷ o kal-dîrîmъ, wi aŷ grižъ a o sîpa într'yn lok aeratŷ wi esnyс la soare, în dosul kîtdîrîlor; arynkъ în ea în toate zilele orî че гynoиŷ de mъtуръ wi imouie din фирмъ. Kînd bede чineba kъ paiул este îndestul de myiat wi îmbyîbat de likvidŷ, skoate гynoиul din groapъ pentрy a'l фаче гръmezî, pe kare îl akopere ky o deasъ kъmашъ de pîmîntŷ, abîud grižъ de a ny nyne гynoиul în гръmezî îndesate, dar a'l întokmi, pe kît ba sta ky pytinъ, lesne de ase пъtrunde de aer; îl stroneute ky zeama че se skurce din ea, kînd ny гръseute чineba îndesnirea de a da o skurcere folositoare achestŷ piшълŷ.

Fi ba oare mai folositor de aduce гynoиul la kîmpŷ, îndatъ чел a skos din groapъ? Aчeasta este o kestîyne kare ny poate sî se deslece de kît дупъ epoka pe kînd niute esperiince positifе vor beni a ne lumina asupra modyly ky kare гynoиul лykreazъ. Пîнъ atynчî trebye a se регyла дупъ empiriциle obîcheиrî a le lokalitъци, wi a ny прочета la inoъaци de kît дупъ niute черкърî întreprinse pe o mikъ skapъ.

2°. *Înгръшъtурî din челе trei împъръци, mъtуръ-tурî de ylice, tинъ de oraшŷ.* Aчeste челурî de îнгръшъtурî, de o komposiциe преа komplikatъ, wi într'aчeашî бreme de o natуръ rozъtoare, ny trebye a fi întrebyицate de kît дупъ че aŷ fost myлтъ бreme esnyce la aerŷ wi întoarse în mai myлte pîndурî. Trebye, la Paris, a skoate din еле гъочеле de skoичî, pentрy a le пisa ka pe oase, wi a'î respîndi apoî пyлбepеа pe супрафаца лokyлы; întреци batъmъ ka wi pie-tришyл, wi слyжesk, ka îнгръшъtуръ, nyмай yнеi супра-

fece de grosimea cea mai îngustă. Morele noastre de bîntî se potribesk foarte bine фелудуі аchestvia de pisare.

25. Îнгръшътырї organiko-minerale saŭ komposti.— Kompostiі sînt îнгръшътырї kompose, uі mult mai artiֆicioase de kît cele precedente. Sînt kombinauіile elementelor celor trei împъръціі, а celor пъмїнтырї акъроп îнгръшътырї іі formъ basa uі cea mai multъ parte, uі kу kare poate чинеџа adesea а *marra* (17) uі а *гупоі* de odatъ. Teoria kompostilor este întemeatъ аsupра propriетъціі kare аŭ пъмїнтырїle alkaline, de а адуче цесътыреде organice la о stare de deskomposiуіe uі de karbonisaуіe інченїндъ, че este favorabilъ beуetaуіeі. Баруд nestins este ун alkali pe kare іл інтребуицеазъ чинеџа mai kу seamъ ін фачереа kompostilor, fiind kъ este mai mult respїndit uі kostъ mai eֆtin. Dar potasa, syda, барита, strondiana uі amoniakуд ар продуче ачелеауї ефekte, ін пхтереа ачелеауї kауse; uі ін гупоаіle despre kare am борбит mai sys, amoniakуд de пиуат uі de бъліці kare deskomпune цесътыреде, uі ле адуче la фелуд de karbonisaуіe че karakterisъ îнгръшътыра. Se інцелуе dинт'ачеаста kъ, ka îнгръшътыреде se fie folositoare planteelor, treбуе ka alkali пъмїнтos saŭ болatik съ fie neytralisat de іstoџ, лукрїнд аsupра substanуelor хотърїте pentру гупоіџ: Фъръ kare фанта sa s'ар агъца de beуetaуіa pe kare treбуе а о хръпї îнгръшътыра uі о ба transforma kiar pe dїnsa ін îнгръшътыръ. Îнгръшътыреде sіnt dar събїршїте kїнд ну sіnt mai mult kavstїche.

1°. *Kompost de skremente de omŭ saŭ пулберетъ.* Îнпропаці фъръ пїчі о прегътіре ін локурї лукрате, skrementeуїі уmanї ар форма ун гупоіџ, ну нумай kald, dar арзътор, dин прїчина kantїтъціі, mai несфїршїтъ, de а-

moniak че ачесте ремъиуе але мистъириі ластъ ін бре-
ме де маі мѹдѹи ані. Кѹ тоате ачестеа, с'а причепѹт
tot deаѹна, tot фолосѹд че ар траѹе арѹикѹлѹра динѹн
гѹноіѹ добіндіт дин ачест проѹкѹт атіт де індествѹлѹтор
ін докѹриле докѹите. Ла інчепѹт аместека, ін микъ кан-
titate, бѹлігарѹд пѹимбѹторіѹлор кѹ кѹкѹлѹѹд де прин
kouare; дар се бедеа небоит а лѹса маі мѹлѹт бreme
ачест гѹноіѹ еспѹс ла аерѹ, пентрѹ а інлесни еѹапора-
ѹиѹ де сине інсеѹи а траѹе tot аmoniакѹд че копрін-
деа ачесте сѹбстанѹе.

Маі тѹрзиѹ інѹрепренаріі де деѹертареа пѹимбѹто-
ріѹлор дин ѹетатеа Парис інбѹнѹѹѹѹиѹ дѹѹмѹл еѹапора-
ѹиѹ аmoniакале, аместекінд кѹкѹлѹѹд пѹимбѹторіѹлор
кѹ пѹмінтѹ, ѹи сѹпѹинд аместекѹл ачеста арѹеріі ѹѹѹі
кѹпѹлорѹ клѹдїт пентрѹ ачест сѹіѹѹит; реѹѹеа апої амес-
текѹл ін пѹлбере че іл треѹеа принѹнѹн *ѹиѹѹѹ*, ѹи не каре
іл біндѹ, кїар астѹзі кѹ ачест кїп, сѹбѹт ѹѹмеле де *пѹлбере-*
те. Ачешї фабрикѹнѹї аѹ аѹѹт маі тѹрзиѹ ферїѹита іѹеѹ де а
інѹребѹиѹѹа, спре десѹбїѹѹиѹеа пѹлберетеї, доосѹbite фе-
лѹгї де пѹмінтѹ, спре аї да аѹарѹ де ачѹеаа карак-
терѹл марнеї. Бінд, астѹел, пѹлберете нисїноасе, пѹл-
берете кѹлкарѹ ѹи пѹлберете лѹѹоасе.

Фелѹриле ачестеа де пегѹѹїгї аѹ треѹѹиѹѹѹ де ѹн
mare спѹѹїѹ де тѹрїмѹ; еле ѹерѹ оаре-каре бreme, ѹи
еле сѹпосѹ ѹн ѹиѹѹ де транспортѹгї ѹи де лѹкѹѹ-кѹ-
мїна каре ар рїѹїкѹ прѹѹѹл ачестей мѹѹѹї. Прин інѹре-
бѹиѹѹареа марнеї кѹлкарѹ кѹлѹїнатѹ ін фокѹ, поате ѹї-
неѹа сѹ добїндеаскѹ тоате ачесте ресѹлѹтате інѹ'о бreme
маї скѹѹѹтѹ, кѹ маі пѹѹїп лѹкѹѹ-кѹ-мїна ѹи кѹ маі пѹѹї-
ѹѹ прїмеѹдіѹ пентрѹ сѹнѹѹтатеа пѹблїкѹ. Ної пропѹсерѹм
їн, 1854, ачест проѹедѹ не каре монополѹл а еспїѹетат
ін ѹрмѹторѹл ан, кѹ парѹѹа інтересѹлор консѹмѹѹиѹ.

Toată treaba se mîrîinea a desmîrîci fie-kare groapă de iesire-afară în două kompartimente, abînd komunikație kî gura de sus a dîșumelei, fie-kare print'rîn kanal deosebit; ynyl se ba ține astîpat pe kînd cel lalt ba slîji de basș la imouiiile kasei. Kînd mîșvarea ba arîta kî ačesta s'a ymîlyt maî treî pîrîci de materiî fekađe, se ba deskide čea lalt kă sî slîjîaskî pe rîndîi la ačeastî treabî. Înt'r'acheașî vreme, ba arînka în čea d'întîiș čenyua če s'a strîns de kîrînd de pe batrî, marnî kalçinatî wi metamorfozatî în parte în barș nestins, pe kare le ba amesteka kî materiile fekađe kî yn bîțîtorș. Se ba desfăče, kiar dînt'r'ačest minyș o kantitate însemnîtoare de gaze amoniakale, kîpora este de trebîințî ale înlesni ebaoparea, print'rîn kanal preșisit ale perde în aerș, saș a le reduče înt'r'o tonire prin sîlfatș de ačid alumin, kare ba debeni astfel alayn (piatrî-akrî) wi ba da yn produktș folositorș. Îndatî če gazyl amoniakal ba înčeta de a se ebaopora înt'rîn kîp pîtinčios de kynoskît prin mîrosș, poate čineba sî deskizî groapa fîrî čea maî mikî primčdie pentru lîkrîtorî, wi amestekîtura kă sî slîjiaskî drept *pylberetî*, ny ba a bea trebîințî de kît a se reduče în pylbere. Ba întokmi atunčî komunikația gureî plîmbîtoareî kî groapa rodîtî, wi ba sîpune pe groapa čea plînbî prečedentelor lîkrîrî, pentru a dobîndi ačeleașî produkte wi din ačesta. Astfel fie-čine ba trače folos din kîkîlîyl plîmbîtorîlor, în lok de a fi sîdit sî plînteașkî pentru skoaterea lî. Afară la țarî, ynde plîmbîtorile sînt fîrî akoperîș, are čineba sî arunče pe fie kare zi asupra skrementeelor o kantitate îndestîltoare de barș nestins saș de pîmîntș kalçinat.

Аѣ събstitvat ѡтр'ачесте дин ѡрмѣ бремѣ тина калчинатѣ ѡн докыл марнеѣ, ши аѣ атрибуват карбонизаціеѣ ѡн ефектѣ че сѣнтем даторѣ алкалнзаціеѣ. Кѣрбунеле кѣррат ар асорби, есте адебѣрат, газеле, дар прѣн ел ѡн-сѣуш п'ар трансформа нимик ѡн гѣноѣѣ; децѣ, пентрѣ а асорби газеле, ар трѣбѣ де ачеле кантитѣѣ ѡнсемп-тоаре. Тина калчинатѣ дѣкреазѣ прѣн алкѣлн сѣѣ; ши чеа-че добедеште ачеста, есте кѣ еа десбѣрѣнеазѣ амониа-кыл, ѡн док сѣ'л асорбе.

2°. *Гѣноѣл формат кѣ прѣѣѣле моѣ а ле анімале-лор.* — Саѣ о гроапѣ ѡн кѣмпѣ слобод де о адѣнѣ-ме де доѣ пѣчоаре; аштернеѣ пе фѣндѣ ѡн стратѣ де бѣрѣнѣ, де рамѣрѣ де тисѣ, де мерѣморѣ, де чѣстѣ, ѡн сѣѣрѣшт де планте ребеде дескомпозиціеѣ. Акопере а-чест патѣ де рамѣрѣ кѣ барѣ нестѣн ѡн грѣсѣмеа ѡнѣ деѣтѣ, ши ѡтнде пе д'асѣпра ѡн стратѣ де прѣѣѣ моѣ ши ѡмбѣкѣторѣѣ де ѡѣѣѣ (кадабѣрѣ) саѣ де орѣ че фел де анімале ѣѣсе саѣ моарте пе кѣмпѣрѣ, прѣкѣм кѣѣнѣ, пѣсѣѣ, пасѣрѣ, сѣнѣѣ, маѣѣ, инсекте, &. Пѣне д'асѣпра ачестѣѣ кѣлѣѣ ѡн деѣтѣ де барѣ нестѣн (19, 21), саѣ де марнѣ калкарѣ калчинатѣ, саѣ де ченѣшѣ де батѣрѣ, саѣ де ченѣшѣ де кѣрбѣнѣ де прѣмѣнтѣ, каре нѣ с'а еспѣс афарѣ ла аерѣ. ѣрмеазѣ асѣпрапѣне асѣфел кѣнд де ѣна кѣнд де алта кѣлѣѣше де бѣлѣрѣѣ, де кѣрнѣрѣ ши прѣмѣнтѣ саѣ ченѣше алкалне, пѣнѣ ла ѡнѣлѣѣмеа а кѣтебе-ѣа пѣчоаре маѣ сѣс де бѣзеле грѣоарѣ; ре-акопере апоѣ песте тот ачестѣ грѣмѣѣѣ кѣ о деасѣ кѣташѣ де прѣмѣнтѣ орѣнар, пентрѣ а асорби ши а неѣтралнза мѣросѣл амониакал ши кадаберѣк. Дѣпѣ ша-се сѣнтѣмѣнѣ, де о брѣме сеѣѣтоасѣ ши де трѣѣ де о брѣме плѣоасѣ, реѣѣшеште тотѣл, аместекѣ'л кѣ о нѣѣ кантѣтате де прѣмѣнт бѣѣѣѣл, прѣн кѣлѣѣше кѣнд де ѡн

material kind de adyd, ui lasъ mika грѣмъзвие ast-
фед пінъ ла аул биитор: беі абеа чел маі буи гүноіѣ -
пүтинчюс, чеа маі буиъ *нуберетъ*, ui каре те а ко-
stat нүмаі доъ zile de дүкпу.

În lipsa *пърцилор* moi de *animale*, плѣмъдеуте'цї
грѣмъзвїа кү paskote din мүнте, челе маі анебоіе де
пүтрезит, ui кү ченүше саѣ кү пѣмїнт калчинат атїт...
кїт ui барүл, ui беі фаче їнкъ үн гүноіѣ де о ка-
литате есчедентъ.

Prin аҗуторүл ачестүї прочедѣ, poate чїнеба сѣ пүе
їн локүл пайлор де stratѣ чїсте ui бѣлѣрїї; фїїнд кѣ аче-
сте планте каре prin еле їнсеуї дѣ үн гүноіѣ атїт де
ленеу ui атїт де ребеѣ dospелеї deskomпүїндѣ, се ба
префаче їн гүноіѣ атїт де їте ка ui пайеле, prin мїҗ-
локүл үнүї адаос де ченүшъ проаспѣтѣ, саѣ де барѣ
nestinsѣ, саѣ де пѣмїнт калкар калчинат ла фокѣ.

Din toate челе че прочедѣ, требүе чїнеба сѣ базѣ
кѣ, daka аҗпїкүлтура are lipsъ де гүноіѣ, пїрїчина este
кѣ ea нү утїе саѣ нү боїеште сѣ'шї 'л факѣ; пїрїчина
este кѣ ea преферѣ а күмпѣра чееаче ea ар пүтеа
prodүче ui а аутенга де ла чепалатанїзм чееа че ea ар
пүтеа добїнді преа ефїн де ла о сїмплѣ аплїкаүїе мї-
натѣ кү їнтелеүїнүѣ.

Регүле ченерале. Епока гүноїрїї се араѣ prin а-
чееа їн каре сүбстанүа органикѣ се слееште їнтре де-
үїте ui іа карактерїї гүноїүлүї пүтрезит. Îн гүноїүл де
кочаре, рѣмїне tot d'ауна о кантитате де паїе каре се
араѣ neatїнсе де мїнѣ де om, ui пе каре а нїердүт'о
гүноїреа ачестүї анѣ. Deskomпосїция ачестеї кантїтүцї
се фаче кү їнчетул їн пѣмїнтѣ, пе каре ел оглобеште,
ка сѣ зїк аша, їмпѣрүїндү'о.

Înkredїнүеазѣ гүноїүлѣ пѣмїнтүлүї їндатѣ че s'a

mistvîit uii a kърvî ferbere amoniakalъ s'a събършит. Din ачест minvтъ, o esposiцие предънцитъ ла аеръ нv ар адъора nimik kalитъцилор sale, uii ар импуцина kанти- tatea prinципилор risинициî înел спре фолосvд беветациеî. Întinde гvноивд пе огоаре, ла апропиере де пдоî saв де роъ imbidуvrate.

Требvе доъ-спре-зече кърvце де гvноивъ де ко- шаръ де vн поронъ pentрv пъмîнtvриде тарî, uii шаî- спре-зече pentрv пъмîнtvриде vшоаре; чеа че ко- стъ în vнеде църî келvиала гvноивеî, kîнд кvмпъръ гонивд; де ла 1719 пîнъ ла 2201 леî pentрv vн по- ронъ.

Аvнце шасе svte тpeî-зечиî oka де пvлберетъ ла vн поронъ; чеа че нv ба ковîрши, кvмпърîндv'о пе док 550 пîнъ ла 650 леî uii 14 пîнъ ла 18 леî dака 'uii о фаче чîнеба singvр.

КАПЪ II.

MAKINE III. VNELTE¹.

În konstrukциa makinelор uii vneltelор требvтоаре дvкръриî kîмпvдvî, пе слvжим кv демнvд, кv tinikeаоа

---

¹ O vnealtъ este vн instrumentъ simплv uii portatîb kare, де uii kompys din deosebite бvкъциî, се паре îнсъ фъкvт din- tr'о singvръ бvкатъ. O makinъ este vн instrument kompîi- kat uii kompys din deosebite бvкъциî kare се skimбъ дvнъ требvинцъ. Чiоkanгl este o vnealtъ; плvггl este o makinъ. Брацvд vнvî om аvнце спре mînarea vнеî vnelte: makinede плvгvгvдvî reklamъ аvторvд animalлор, тобаръuиî дvкръ-

de feră și *fontea* (тучи) care se pare că peste kveind se ba pune cu desăbîrșuire în loky lemnylyi: Мъръл selbatik, Арцаръл, Фрасинъл, Үлмъл strîmb, în Franția despre nord; Stejarъл berde și Форънъл, de la syd, sînt arborii din care se fabrică mai adesea instrumentele aratoare. Trîniția și netezimea utejarъlyi berde îl fac preferabil mai mult de kît pe cei Ț. Ț. arburyi.

Kultibatorъл cu înțelețere utie a modifika forma și dimensiile makinelor și ȳnelțelor, de pe trebvințele și mijloacele lokalitȳii sale, natura lokylyi ce esploetъ și ațee a klimei sybt care lokveute. El se fereute de țearlatenismъл spekylației; dar nu înbrînceute o inovație de kît dъne ce s'a înkredințat de ad ei nefolos; el nu pîimeute nimik orbeute; el syune totъl la ȳn esamen adînk. Pȳtina nu modifikъ și nu pîimeute nimik, fiind că ȳea mai mikъ ȳkra-re a spiritylyi i se pare mai obositoare de kît țele mai mari ostenedi trъnești.

Makinele și ȳnelțele plъgarъlyi se împart în trei grъpe de kъpetenie; de pe întrebvințarea lor la desfъndat, la semъnat, și la rekoltъ (kȳdesy).

§ I. MAKINE ȘI ȲNELTE DE DESFȲNDAT.

27. A desfъnda ȳn trîim, este a restȳrna kȳl-

---

rilor omъlyi. Kalъl este mai adesea întrebvințat; bine apoї boyl, apoї baka; în sfîșuit, katîrъl și asinъl. Boyl prodȳche o ațințea parte mai nyuțin ȳkry de kît kalъl, dar ȳkrъl ȳyi este mai țerylat și mai đ̄nitor; el țere o kețvialъ mai mikъ și kostъ pe țumțate mai eștin de kît kalъl. Baka, đ̄dîndȳo nyuțintel, poate ȳkra mai ka și boyl, țьrъ a se osteni.

күшүл бецетал ад үнүи пэмінт каре ера целинъ саѣ о-блигаръ, пентрү аѣ *търүүнүи* уи аѣ фаче маѣ *моале*, адикъ аѣ фаче үшор, църѣнос, аѣ адүче ѣн stare de a se пүтеа пѣтрүнде де аер, де кѣлдүръ, де үмезеалъ, потрѣбит ѣн сѣрүит а прѣими уи а протеза семѣнца.

Макѣнеде аратоаре (*плугүрѣле*), продүк ачест ресүлтат, сѣшүиинд пэмінтүл прѣн дүнүѣ брасде, каре се а-коперѣ пе рѣнд үнеде пе алтеле.

Үнедтеле аратоарѣ (*үрдезеде*), дѣн контра, ѣл рестоар-нъ прѣн фѣлѣи бертѣкале.

1⁰. Плүгүл (*aratrum*¹).

Ўнкүрүиаскѣшѣ чѣнеба үн simply кѣрлѣг ла кѣпѣтѣиүл үнеѣ дүнүѣ коаде, кү каре кѣрлѣг се сгѣе тѣрѣмүл, уи ба абеа плүгүл редүс ла чѣа маѣ simply а са еспресѣе. Кѣрлѣгүл де фер че интръ ѣн пэмѣнт ба фѣ аналогүл лат-ферүлүѣ, дүнга коадѣ де лемн ба фѣ аналогүл грѣндеиүлүѣ, уи дүкрѣторүл мишкѣторүл, мергѣнд д'андѣрателеа. Ўнтр'ачест ѣнцелес омыл каре прѣшеште кү мѣна уи каре сапъ, продүче тоате ефектеле үнүѣ плүг, дака мерүе ѣнаѣнте фѣрѣ а скоате сѣпѣлѣга дѣн пэмѣнт. Este ѣнѣдерат атүнчѣ кѣ кү кѣт маѣ мүлт ѣѣ ба үinea коада аплекатъ, кү атѣт бѣрфүл кѣрлѣгүлүѣ ба интра маѣ адѣнк ѣн пэмѣнт, уи кѣ кү кѣт ачест кѣрлѣг ба добѣнди лѣүѣме кѣтре пүнтүл бѣрѣрѣ дүѣ, кү атѣт бразда ба фѣ маѣ ларгъ. Плүгүл бремѣлор бекѣ уи пэмѣнтүрѣлор класѣче се деосѣбѣа пүүѣн де форма үнеѣ грѣоаше сѣпѣлѣче уи үнүѣ кѣрлѣг лат. Поате чѣнеба бѣдеа үн модел пе үна дѣн бѣмнетеле *үеорүѣчелор дүѣ Бѣрүѣле* ѣн едѣ-үѣа стереотѣпъ.

¹ De ла *arare*, а лабүра саѣ а дүкра пэмѣнтүл.

În Egipt, în Grecia, în oare-kare ținuturi din Italia, în toate țările, în sfîrșit, unde pîmîntul este usor și cereal dîlcie, omul are trebuință numai să sîrie, ca să zik așa, pîmîntul, ca săl fакт родitor.

În klimelē mai puțin stîmpărate, și pe țărîmuri mai lutoase, pîmîntul este mai puțin mlădios și mai puțin surs; plugul are trebuință de o mai multă putere ca săl domoliaskъ, și atunci se komplineute din mai multe бұкты. Kîrligul debine yn larg lat-fer kare sanъ lokul, pe kare țîșul bertikal ad unvi luv-fer îl despikъ înainte; o spatъ de fer în forma ureau restoarnъ în dreapta largă brazdъ de pîmînt pe kare lat-ferul a ridikat'o. Traçerea unvi instrument așa de greș și kare provoакъ o astfel de puternikъ împotibire, se face prin animale de tras. Omul nu se aplicъ de kît a obîdvi mișkarea și al manșine în linie dreaptъ. Daka are mîna țaпъ, doș koarne din urma makinei sînt de a ڑns pentru a dobindi a chest rezultat; фъръ aceasta iui gъseute a sa îndestylare într'o kotirъ ky doș poate, pe osia kъria se așazъ grindeyl, și a kъria una din roate se înbîrteute în brazda ce se trase, ceea ce manșine în paralel orășul ce traçe.

Plugul фъръ kotirъ se numeute în unele ڑdeçe de la syd aratrъ, unde aceastъ formъ este întrebunçatъ, din timpi nekynoskuyi, ky toatъ simplitatea formelor primitife. Se dъ mai ky seamъ numirea de plug pluvrydor ky kotirъ. Noi vom kumpni foloasēle și nekubiņçele atît a le ynora kît și a le alto-ra, dupъ ce le vom deskrie konstrukçia în toate amъruntelē ei.

1°. *Aratrъ de Provença și Lanvedok.* Acest plug

este prea înlesnitor pentru țărîmuriile ușoare și pu-
țin adînci, să și pentru țărîmuriile adînci pe care, în-
tr'acela judece, le a întors cu urlezul anul trecut.
Ea skormoneute și restoarne prea puțin pămîntul;
omul îl obînduete cu bîrful degetului. Ea este în-
făcișat în tabla I. fig. 1.

Koada (kornul) (b) este de uase micioare; mîna lu-
kratorului o apucă de kaptiș; de kîte-orî boieute sî
înfige bîrful lat-ferului (e) în pămînt; ea se bîrfe în
plazul (d) care îmbracă partea din apoi a lat-ferului
(e). Acesta este un fel de fer mare de lanțe.

În oare care depărtare de basa sa, koada priime-
ute *grindei* (a), beddie mai de uase micioare, de kî-
ptișul kria se akaucă tînjiala (oiutea) (a) lungă ase-
menea de uase micioare, care se prinde de jugul ani-
mațelor de tras. Grindei este sprijinit în poziția sa
prin bîrsa (c) carea îl umește cu *plazul*, și a kria
lungime slujește oarecum de regulator *ințr'țrui*,
adekă adîncimeî ce boieute chineba sî dea brasdei. De
o parte și de alta a plazului și de la încheputul ibi-
rei lat-ferului, se înfițe doz skîndurele dîberçente (f),
pe care le numesk kormane, și care slujeșk a arun-
ka în dreapta și în stînga pămîntul luktur, și spre/a
lăruî brasda.

După kîndișul eqîntenilor, ațeasta este netrădî-
ta makîș, care țere mai puține puteri pentru țrăgere
și dîreçie; dar este și ațea care se potribeute cel
mai puțin la adîncete luktur și la kultura lokurilor
tarî; așa ia chineba urlezul, ka sî restoarne ațeste fe-
luri de pămînt, în țerele unde ațest aratrș este în-
trebuințat.

În țereile nordului, aratrul a luat niute îmbrăc-

тъцитоаре префачерї каре їа крескѹт пѹтереа атїт де мѹлт пе кїт есте кѹ пѹтинѹъ сѣ аутенте чїне-ба де ла ѹн instrument де фелѹл ачеста трас де animale де тѣр-сѹрѣ; ѹи аргїкѹлтѹреї белѹе сїнтем даторї о префекѹіе атїт де їнсемнѣтоаре, кѣрїа Франѹїа, Анѹліа ѹи Цер-манїа, їнтр'ачеутї дїн ѹрмѣ тїмпї, ї аѣ адоптат маї їн-треагѣ констрѹкѹїа. Її бом да дескрїпѹїа ѹи фїгѹра, де пе ѹшоареде модїфикаѹїї фѣкѹте де D. Mateїѣ Dom-баслѹ, асѹпра ачестѹї антїк instrument.

2^о. *Илѹгѹл белѹїк модїфікат де D. M. Domбаслѹ* (таблa I, фїг. 2, 3).

Фїгѹра 3 їмфѣѹїаѹзѣ пїезїѹ instrumentѹл їнтрер бѣзѹт їн лок деспре партеа корманѹлѹї, адекѣ деспре партеа дреапѣ, прїн рапорт кѣтре дїрекѹїа омѹлѹї чей мїнѣ.

Фїгѹра 2 їл їмфѣѹїаѹзѣ асемenea їн лок ѹи пїез-їѹ, дар бѣзѹт деспре партеа їмпротїбїтоаре корманѹ-лѹї, адекѣ деспре партеа стїнгѣ, прїн рапорт кѣтре кондѹктор.

Ачелеаѹї лїтере араѣ, асѹпра астор' треї фїгѹре, а-челеаѹї букѣѹї. Фїгѹреде сїнт редѹсе дѹпѣ скара ме-трїкѣ кареа се бedef їн таблѣ ла бале: пе крѹѹѣм дар де а араѣ кѹ деамѣрѹнтѹл мѣсѹреде.

aa. *Грїндеїѣ*. Ачеста есте о грїндѣ їнтѣрїѣ бїне, де ѹн лемн таре ѹи несѹпѹс крѣпѣтѹреї їн тїмпї ѹ-скѣѹїоѹї.

bb. Доѣ *коарне* де лемн, адѣогате, прїнтр'ѹн ѹн-гїѣ маї де о сѹѣ патрѹ-зечї grade, ла кѣпѣїїѹл дїн ѹрмѣ ал *грїндеїѹлѹї* (aa). Адебѣратѹл пѹг белѹїк н'а-ре де кїт ѹн сїнгѹр корн, саѣ, дѹпѣ кѹм зїк ѹнїї, коа-дѣ, фѣкїнд кѹ *грїндеїѹлѹї*, ѹн ѹнгїѣ маї де о сѹѣ grade, ѹи каре аре, їн мїѹлокѹл лѹнѹїмеї саде, о мї-

къ kodiцъ инфитъ astfel în kît formeazъ yn yngiŷ drent ky partea sa din ypmъ.

cc'. *Doz bîrse* de tuchiŷ, kare леаръ, într'yn kîp nestрѣмѣtat wi în yngiy drent, *vrindeivl* (aa) wi *plazyl* (d) între dinuîi.

d. *Plazŷ*, бѣкатъ de tuchiŷ çinvtъ statornik паределъ ky *vrindeivl* (aa), wi în marçinea кѣria se îmбѣкъ lat-ферул (e).

e. *Lat-fer* de oçel, turtit în jos, ky o dnyгъ дѣнѣацъ pe d'asupra'ï, wi askyçit la bîrçyl dinainte; lat-ферул slъjauते de yn koly menit a despika kылкѣшеде челе de jos ale пѣмîntylvi.

g. *Lynv-ferul*, shinъ гроасъ de oçel, a кѣрѣ koadъ se bîръ pieziu într'o teakъ (g') de fer, saŷ гауръ, wi în kare îl strînce yn шурп. Teaka este awezatъ în partea rîndeivlvi че bine împrotiба kormanvlvi. *Lynv-ferul* прегътеute kalea *lat-ferulvi* (e), despikînd, ka o kyçitoae wi bertikalicheute, supra-фаца пѣмîntylvi, pe kare o фаче негѣтѣнсъ, într'atîtea întîmplъrî, nîsla nedeskurkatъ a рѣдѣчinelor, пайlor întinse, wi tîrîtorîi кѣрpenî.

f. *Kormanŷ*, лопѣцикъ de tuchiŷ în forma trapеzylvi, kare se reazemъ în marçinea de jos pe *lat-ferul* (e), în чеа de sus pe bîrsa dinainte (c), prin partea sa dinainte, karea se încoboaie apoi în дѣтѣрî, în formъ de yreke, wi pe kare o çine în депѣртаре yn kîrlig инфитъ în partea bîrsei din ypmъ (c'). De la дѣнѣimea ачестѣѣ kîrlig атîрнъ deskiderea brasdei; çîind къ kormanvl este прѣѣrsit a restурна, asupra brasdei de маî çainte trasъ, wi sybt yn yngiŷ маî de патрѣзечî wi çinçî grade, бѣлѣрîi de пѣмînt kare 'ï a тѣiat *lynv-ferul* (g), wi pe kare 'ï a ridikat *lat-ferul* (e).

i. *Perulator* ky ланѣл s'ŷ (j), kare se akaç de

yn kîrdir pvs svbt aqa de desvbt a rindeivdyi (aa). irvride 5 ui 6 imvciueazь ne perylatorvdl ne o skarp indoitь de klt la vede lalte irvri. Asupra irvrei 5 il vede ineba mieziu, ui asupra irvrei 6 in aqa. Bedem speteaza sa bertikalь (mm) pьrvnsь de rьvri din depьrtare in depьrtare; aчeastь speteazь intrь rekindьse intr'o rьvрь ьkvьь la kvьvьivdl din ainte ad rindeivdyi, ui se inьeneute akolo, maiv mьlt saь maiv pьvin svь, pьintьvь kvivь, dvьь kvь boieute ineba a doьindi o *intrevьrvь* maiv mьlt saь maiv pьvin adinkь, adekvь, a aчe svь pьrvnsvь *lat-evьl* maiv mьlt saь maiv pьvin aьvnd in pьmьnt, pentrvь a svьpa o brascь maiv mьlt saь maiv pьvin adinkь. De bьvь seamь, *rindeivьl* (aa) ba aчe inьederat kvь pьmьntvьdl yn vьrigivь maiv mьlt saь maiv pьvin kvьskat, ui pьin vьmare *lat-evьl* se ba bьra maiv mьlt saь maiv pьvin aьvnd, dvьь kvь lanьvьl de tras ba i ьinvь la o distanьvь saь la adta, pьin kvьsteada (n) karea poartь ui il ьine in posiьie. Kvьkvьl orizontald, saь kvьsteada (n), se pьne in dreapta saь in stьra, de ne kvь il ьere imьpreьivьrvide trьqeriiv. *Belvьrvьl* (o) se pьne intrь vьvьl saь adtvьl dintre dinьiv kvьsteadev, dvьь kvь boieute ineba ka plьvьl svь ia maiv mьlvь saь maiv pьvinь lvьvime in kvьrare; dar eд nь treьvь, in bьremea trьqeriiv, a miuка kvьsteada niviv inainte niviv indьrvь: eд treьvь nymaiv a i svьrvьtat de dьnsa. Kvьvьea dinaintea oivti kailor se atьrvь de *kьrvivьl* (p).

k. *Verivь* pьsvь ne latvьea rindeivdyi, ui pьin kare treьe marea bьrvь (a) a tvььlogvьdviv (ir. 9, 10, 11, tabl. 2) pentrvь a svьrvivini plьvьl in posiьie, kvьnd il transportь la kvьmь. *Lat-evьl* se pьonteute ne stьncea (d), *plьzvьl* intrь ьede doь stьngiv (a ui b). (c') lanь, kare se atьrvь de lanьvьl (j).

x. Гауръ фѣкутъ вертикалічеште ла къпѣтіюуа чед дин урмъ ад гриндеіюуа, ін каре мінѣторуа іуі бїрѣ коада бїчїюуа, кінд есте стрїмторат. Ла доъ дин трѣї пѣрѣї дин лунѣімеа коарнедор се бат доъ кірдіче (b', фіг. 4), че слѣзеск а цїнеа хѣцурїле.

De аїчї s'a skos o бѣкатъ інсемнѣтоаре а адебѣ-ратуауа пѣлг бѣцїк; ачѣаста есте ѳн лемн мѣкіат бѣ-тїкал бїрїт пе лінѣ марѣінеа дїнаїте а гриндеіюуа (aa), шї мѣрѣїніт ла капуа де јос прїнтр'о мѣчїуліе (sb, табл. 1, фіг. 4), каре алукекъ прїн брасда че лат-фегуа о ба умплеа. Ачѣастъ бѣкатъ аре тоате фолоаселе үнеї ко-тіче обїчнүіте, шї нү аре нічї үна дин некүбїіпүде а-чештіа. Алукекіндо ін брасда трасъ, еа сідеште пе пѣлг а траче адѣ брасдъ паралелъ кү чеа трасъ, еа іл о-преште де а се клетїна інтр'о парте саѣ інтр'адта; шї ла інтурнаре еа слѣзеште де пронтеа макїнеї шї де утеа-зѣр мїшкѣрїї; еа үшүреазъ атїт побара че дүче мѣ-пѣторуа, пентрү ка сѣ пүіе лат-фегуа ін кѣраре. Лѣ-сѣрїї афаръ ачестеї мѣчїулії требүе сѣ атрїбүім тоа-те імпүтѣрїле че а skornit ін Франція інтродүчереа пѣлгүауа бѣцїк модїфікат, шї пүцїна дорїнүъ че мѣртүрїсеск күлїбаторї де а се слѣзї кү ачест ін-струмент. Аѣ пүс інмаїте кѣ фрекареа мѣчїуліеї про-дүче о зѣтїкнїре шї рїсіпеште пүтереа традерїї кай-лор; дар ачѣастъ зѣтїкнїре есте де о фоарте мїкъ ім-портанүъ, дака інгрїзеште чїнеба сѣ нү лунѣеаскъ лем-нүа ін каре есте бїрїтъ де кїт токмаї атїт кїт требүе ка мѣчїуліа сѣ утеаргъ фүндүа брасдеї; апої мїшкѣрїле котїше ла каре ліпса мѣчїуліеї еспүне неконтенїт а-чест пѣлг, сїнт мүлт маї пүтернїче де кїт челе прїчї-нүіте дин үшоареа фрекаре а къпѣтіюуа сѣї імпротїба фүндүауа брасдеї.

Am sokotit de kybiinць a пуне (табл. I, фиг. 4) *пльгыл* de *брабант* лингъ imitația sa, спре а simуi маї bine кy кїт моделыл este маї преферабїл. Ачелеауї літере їнsemneазъ ачелеауї букъцї. Lesne прїчене чїнеба къ корнъл (b) їнфїрїндyse pieziu пе плаз, пўтереа мѣнѣторылї нy este desfїицатъ прїи гїндеїѣ, ба їнкъ bine їнтр'аѣторыл їмпульсіеї. Ачeastъ їнфїцере pieziuъ а пѣрцїї корнълї каре slўește de бїрсъ, дъ о маї mare пўтере пльгылї уї контрїбuește ла їнтърїеа уї цепенїа лїї.

3°. *Пльгыл кy kormanул* їndoit. (Табл. I, фиг. 7 уї 8) нy се deosїește їн фїица лїї de чел de маї surs de кїт къ are дої kormanї їмпротїборї, уї каре tot фаче їнтре еї yn yнгїѣ маї myлt saѣ маї пyцїи къskat, de пе кyм ба акъца' чїнеба кїрлїцеле (II) їн yна saѣ алта дїи гъуреле krestedelor (I'). Фїгyра 7 їмфїциазъ пльгыл pieziu, уї фїгyра 8 їл aratъ desпре partea de desybt.

Кyлтїборїї noutri sokotesk къ *пльгыл белцїк*, modїfikat їн Францїа, este aneboie спре ал манцїе їн лїне, obositor pentрy мїнѣтор, гpeѣ ла їнтyрnat, чeeаче фаче ка еї съ yрmeze а да преферїица пльгyрїлор noastre кy kotїка кy доъ роате. Modїfїкацїїле че а черкат ачест дїи yрmъ фел de пльг sїnt маї аша de yтepoase ка уї marele кїмпнїї ale nordылї okodїte de мyнцїї. Ної не боm опрї ла yна дїи formele adoptate нyмаї ка тїп менїт а фаче съ се прїчїапъ desкрїпцїа yeneralъ а ачестyї instrument.

4°. *Пльг кy kotїrъ* (табл. 2, фиг. 12, 14). Kotїra се компyне de о оїште (s) каре стъ пе доъ роате, уї synoартъ о кобїлъ (n), їн каре се бїръ гїндеївл (a), ла о їнѣлцїме каре peryлеазъ їнтрѣтyра lat-фeryлїї. De

булѣ seamъ, гиндеивл (a), интрывс интро челе доз стиниі (m) а ле үнеі kobіде kape тече prin челе доз бірсе (nn), poate сѣ се пвие ла deosebite инѣлүимі prin шурывул (p'), ne kape іл фачем а миука, printр'о кеие, ін пивліца (rs') уи ін банта де фер (q). Үн кyiв mare (o) slyeute atynчї а цине гиндеивл интр'ачеастъ позиция уи спре ад опри сѣ се арывче din nainte ін апої. Ку кїт чинеба ба ridika kobіла, este інbederat кѣ маї пвүин lat-ферул ба интра маї афүнд. Ачеастъ kobілѣ сѣ пе үн труп ад осиеї (kk) че се awazъ пе осие де фер, ад кѣria кѣпѣїїѣ (u) че се афлѣ despre partea пѣмїнтүлї лүкрат are wase deüte маї мүлт де кїт чееа лалѣ, ка тѣсүра сѣ фие маї пвүин сүпүсѣ restурнатулї. Ачест instrument este петрекут ін үнгиѣ drent printр'о oiute (s) kape се akaцѣ ін үрмѣ ку гиндеивл prin ланүл (j) уи кїрлїгүл (j'). Ін (p) се аianтѣ фүня тѣгѣторїдор. (l) este о проптѣ kape манүине kobіла импротїба сгүдүрїдор гиндеивлї.

Ин *плүгүл kїmpenesk* роатеде нү сїнт де о потрїбѣ; ачееа kape се інбїртеуте ін brazda трасѣ are о снїцѣ мүлт маї лүнгѣ де кїт чееа лалѣ, кїт адїнчїмеа brazdeї, чееа че фаче ка осїа сѣ фие манүинүтѣ, ін тоатѣ бремееа лүкѣрїї интр'о позиция оризонталѣ.

Ин *плүгүл де Бріе* din kontra, амїндоѣ роатеде сїнт де о потрїбѣ; даp atynчї еле тѣбүе сѣ се інбїртеaskѣ, үна пе пѣмїнт лүкрат, чееа лалѣ пе пѣмїнт nelүкрат.

Кїт despre челе лалѣ бүкѣцї а ле ачестүї плүг, нү се deosebute де плүгүл пѣчедент ін алт чеба фѣрѣ кѣ гиндеивл (a) este плекат, ін лок де а фї оризонтал. Astfel ел are *лүгүл-ферүл* (g), *кортанүл* (f), *кортнүл* (b), *лат-ферүл* (e), totүл үнит nemiлочит ку partea

din ырмъ а гpиндеiвлѣ, uи пpинтp'o бiрстъ (с) kapea се iнфице асупра пърциѣ din аинте а *пласувлѣ*.

Noѣ am obserbat кт, netъгъdviтvl фoлoс че а кy-носкyт oameniѣ пpин iнтpeбвицapea котицеѣ констъ iнтpe'ачeea кт пльгyл este мануиnvt маѣ регyлат iн linie дреантъ, кт ед нy uерпyеute, кт нy се аbate iн дреанта uи iн стiнга да ниѣ о сгyдyре, uи кт iнтp'yn кy-бiнт ед este маѣ пyѣи обoситop да iнтyрнат. Teopia а мърит зътикнipea пpoбенитъ din фpekapea роуѣлор. Iн пpактикъ, ачeастъ neкyбиnцъ абia се поате бъга de seamъ; uи este iнкъ de istov despъгyбит пpин чeлe лад-те фoлoase а лe makineѣ.

Поате чинеба съ readyкъ да ачесте тpeѣ типyрѣ пльгyрiле iнтpeбвицате iн deosebite църѣ. Ap ѣи кy ne-пyтинцъ съ адyпъm iнтp'yn kin комплект, iнтp'o сингyръ karte, toate modifiкациiле ne kape поѣта de а iнnoi, пpeкiт uи дiбъчia фaбpикациеѣ, адyче ne tot аnyл чeлeѣ маѣ nobiле makine а аpикyлyрeѣ. Ny те iнкpede ниѣ iнuтиnцъpиѣ пльтiте, ниѣ artikoleлop лингyуитоаре. Iнuтиnцapea este oарбъ; uтиnца este adesea атiт de nekompetentъ ne кiт обичeйvl este iнбъскyт. Iн тpeaba пльгyвлѣ, пpeкyм iн тpeaba opѣ-къpуia адt instryment, нy кyноскъ жyдикътор маѣ kompetent de кiт ne ачeла kape се слyжeute кy дiнsvл кy iндемiнape. Поате кy аде-бърат съ борbeaskъ кy обpъсничie de повъpositatea y-неѣ makine, ачeла kape iѣ спpижeute сарчина; de аbateriле sale, ачeла че о диpице; de лyкpул eѣ, ачeла kape iд bede а се събiрyи събt ниѣioapeле лvi, de да yn къпътiѣ адъ brasdeѣ пiнъ да чeл ладt. Аша, ne kind iнбъцациѣ kabinetелop iшѣ петpek pаѣioniндъ фъръ съ се osteneaskъ асупра фoлoсyвлѣ uи neкyбиnцелop адъ-тyrate аде apатpувлѣ uи аде пльгyвлѣ, yn simplу кyл-

tivator фаче пльгурї nove ши desleagъ nedomiribile, ши pedechede че маї аре пльгурл спре а лві перфекціе.

Адем о пїлдъ інbederatъ ін пльгурл каре поартъ нумеле афлѣторурлві сѣѣ, Гранце, simply фечіор де ла о фирмъ, ад кѣрві ценїѣ нѣскочитор а фѣквт дїн повѣросурл пльг о макїнъ пе каре ын копїл поате s'odirїѣ.

5°. *Пльгурл Гранце*, пе каре 'л ам бѣзвт лѣкрїнд ін конкѣрїнѣа кѣ зече саѣ доѣ-спре-зече адте пльгурї, ну аре о deosebire mare дїн челе маї бѣне макїне де фелурл ачеста, прїн ын лѣкрѣ маї перфекціонат ши прїнтр'о інтрѣтуръ маї адїнкъ; дар ел інтрече пе тоате челе ладте прїн інлеснїреа че дѣ кондукторурлві, каре поте, мергїнд, а креште саѣ а мїкшора адїнїмеа брасдеї. ши а скоате лат-фелурл дїн пѣмїнт прїн аѣуртурл ынор simple пїргїoare. Ачест дїн ырмъ фолос фаче ка інтурнареа лві сѣ ну чеаръ нїчї о пѣтере дїн партеа кондукторурлві, пльзурл сїнгуѣ тїгїндѣсе пе пѣмїнт: чееаче крѣцъ інкъ де тѣфѣлог, кїнд реїнтоарнъ пльгурл акасѣ. Fig. 13 їл їмфѣцішазѣ мезїу.

Дурѣ кѣм се поате бедea, ел este ын пльг кѣ котїгъ, дар ін каре котїга кїшїтїгъ о ноѣ їмпортанѣѣ. Фїїндкѣ аїчї пльзурл ши лат-фелурл сїнт мїшкате їнаїnte прїн аѣуртурл челор доѣ рїндеїе, дїн каре ынурл (а'а) орїзонтал, їшї їа пѣнтурл сѣѣ де спрїїнїре дїн де десбѣурл осїеї роатеї прїн кѣпѣтїурл сѣѣ дїн наїnte (а''), ши сеафлѣ їнфрїнат, ла кѣпѣтїурл сѣѣ дїн ырмъ, прїн ланѣурл (b') каре їл атїрнъ де сїнгуѣурл лві корн. Чел ладт рїндеїѣ (aa) este плекат ши бїне де їлтѣ їнтре чеї дої стїлпї аї ҃неї kobїle (n), каре сїнт стрѣпѣншїї де гѣурї орїзонтале, пентѣѣ а прїїмі мареле кѣїѣ асѣпра кѣрѣвіа трѣбѣе сѣ се реаземе ачест рїндеїѣ. Трасурл се ласѣ tot пе ачест плекат рїндеїѣ прїн ланѣурл (j). Се їнѣдеѣѣ

кѣ инклинація трасулуй требуе съ се инресиаскѣ асу-пра кѣпѣтїиului дїн аїnte (a'') ад грїndeїиului, їн рапорт кѣ пѣтереа кайлор, уї требуе а їмїнїе кѣ атїт маї їна-їnte лат-ферул (e) їн пѣмїнт. Дар де се їнфѣциуазѣ ын лок маї рїдикат, котїга їнѣлцатѣ прїн роатеде (t), їтра-уте їн сѣс тот сїстемул сѣтеран, фаче сѣ їасѣ лат-фе-рул дїн кѣраре, фѣрѣ ка кондукторул сѣ аїбѣ чеа маї пѣцїнѣ требїиуѣ а контрїбуї сѣ бїрїаскѣ стабїла. Со-сїт ла кѣпѣтїиул брасдеї, кондукторул аре нѣмаї сѣ плече пїргїа (lv) пентрѣ а фаче а се деспрїнде лат-фе-рул, рїдикїнд атїт кѣпѣтїиул дїн аїnte ад грїndeїиului пле-кат (aa); їнтурнареа се фаче асемenea фѣрѣ чеа маї мїкѣ остенеаѣ. Пїргїа (lv') слѣжеуте а манѣїне оїштеа орїзонталїеуте уї а о опрї де а се потїкнї контра пѣ-мїнтїиului, кїнд пѣлѣул требуе а фї транспортат фѣрѣ а лѣкра; афарѣ де аеаста, ea poate слѣжї а креуте їн-трѣтура лат-ферулуй, фѣкїнд а атїрна маї греѣ осїа пе кѣпѣтїиул дїн нїante (a'') ад грїndeїиului. Аша ачест пѣлѣ їнтрѣ кѣ атїт маї афѣнд кѣ кїт ба гѣсї маї мѣл-тѣ їмпротїбїре; ел се їмпротїбеуте де сїне ла орї-че-фел де посіїе окасїонѣ тѣрїмул; уї кондукторул каре їл ырмеазѣ кѣ брацеде їнкѣциуате, де ла ын кѣпѣтїиул ад брасдеї пїнѣ ла чел лат, н'аре требїиуѣ сѣ пѣїе мїна де кїт нѣмаї ла їнтурнат, спре ад деспрїнде; дар пентрѣ аеаастѣ треабѣ о мїнѣ де копїл poate сѣ факѣ че ар фаче а са, фїїнд кѣ деспрїндереа се продуѣе прїн мїллокул ынеї пїргїї.

28. *Плѣтул кѣ колѣї* (48,6°). Аїантѣ ла кѣпѣ-тїиул грїndeїиului (aa фїг. 2, табл. I) о греблѣ арматѣ їн партеа де јос кѣ ын рїнд де кѣцїтоаїе бертїкале, саѣ ын фел де лѣнѣ-феруїї, депѣртате де опт деїїте ына де алта, уї каре поартѣ доѣ коарне ла мїллокул сѣѣ; дї-

riçind acest instrument ka ne yn плыг ordinar, беі ім-
пэрці кімпыл ін фэуіі паралеле ларці de ont dequite.
Daka apoі беі інквуціша aceste фэуіі printр'о nouэ
дыкpape, kapea se taie ne chele d'энтііў ін yнгiv dreпт,
aі імпэрціт кімпыл ін аітеа пэрпате de ont dequite ін
латуре; н'уці remіne алт de кіт a ле ridika ін пльчі кы
пэрбаратр'л.

29. *Пэрбаратр'л¹, стірпітор'л.* Аіантэ ла kotіга
ynvі плыг обічнvіт, yn pпindeіў фoapte skypт мэрçvініт
printр'yn кэрэбеіў de lemn orizontaл triangleлар saў
maі bine пэрпат, kape synoapтэ ін partea sa de jos
доэ піпэ ла тpeі pіndyрї de лат-фepyрї мiчї orizontaле,
disпyse ін kvінкyпче: беі абеа yn instrument destinat,
нy нyмаі a pестyрпа фeліі de пэмінт, a тэрэа uі a
ymплеа brasде, чї a тэіа тэрїм'л de ne d'asynppa, aл
фэрэмічї, a peteza toate імпэсsіtуpeле uі pэдэчїнеle
че пvстїeск yn кімп, a стїрпї ін сфїрvіт бyрїeнеle че-
ле бэтэмэтоape. Aчeste лат-фepyрї sіnt niute uіne
triangleларe, a кэрop koadэ интрэ бертїкалічeute ін кэ-
рэбеіў; аstea sіnt yn фeл'де мїстрїі фoapte tapї uі de
фep, a кэрop бїрф este dїpїçiat інainte. Фїнд кэ еле
фak ne pіnd ачeлаш дыкpу yнеle дyпэ алтеле, este кy
neпyтїнyç ka yn бyлгэpe de пэмінт saў bre o pэдэ-
чїнэ сэ skape yнеia dїn эле, фэрэ a фї аnykatэ de
чeea лалтэ yрмэтоapea. Instrumentele de фeл'л ачe-
ста, de o dimensie mare, чep пентрy тpас de ла чїнчї
пїпэ ла uase kaї; kondyктор'л іл dїpїçe ka ne yn плыг
ordinar, prin аyтop'л koарnedop dїn yрмэ. Фїe kape
тpebye сэ se deosїbeaskэ ін formэ uі ін інтїndere,
dene пyтepїle че poate dispoca neutine, kantitatea uі
natypa лokyл'vї че are сэ espлoete.

¹ Oрї rрапа кy yn кал'.

30. *Грань*. Este ын стърнитор кы пербазы триангулар, маї de uase пичіoare în латуре, în каре în локыл лат-ферурилор сїнт пчуї колужї конїчі bertikadi de лемн саы de фер, маї de uase деците, че срїе suprafaца, pentру a фърмїчі грунжії, a амеза nepotribїrїde uї a akoperї semїncele; se фак маї de obuute, în formъ de триунгіы, în бїрфыл къруїа se атїрнъ кїрлїгыл din aїntea oїuти ынї кал.

Forma триангуларъ, каре este ачеea a ынгївлї uї a фаланцеї, este ачеea каре мїкуореазъ маї мулт зь-тїкнедеде uї їнкүркъ маї пчуїн direкція. N'ар траеде чїнеба нїчі ын фолос адонтїнд о алтъ формъ în кон-струкція *пърбаратредор* uї *гранелор*.

2°. Үнеде de desфундат.

31. În култура чеa мїкъ se слүеуе ченеба кы үрлезул (ауръ) în лок de плүг. Кїар în Франція de-спре syd, үнде antıкыл арагү este їнкъ сингүрүл плүг їнтребуїнцат, култибаторїї se аүгъ кы үрлезул, спре a restүрна їнтр'үн кїп кубїнчїос бунеле uї адїнчеле лор локүрї. Їнтр'ачеастъ obosїtoare uї kostъtoare мункъ eї гъсек маї мулте фолоase, din каре челе маї prin-чїпале сїнт: 1° de a редүче регүлат пе suprafaцъ, кулкүшүрїде de пърмїнт челе маї адїнчї uї каре аы фост маї пчуїн їнтребуїнцате, uї de a їнпропа ла о маї mare адїнчїме кулкүшүрїде de пе d'asүпра кы ре-мъшїцеле din rekolta пpeчедентъ; 2° de a їнгүдүї a стїрпї пїнъ uї челе din үрмъ бїне a де plantелор, пърүл-поркүлүї, ферецеї uї маї кы seamъ пїрүлүї, а-чест uankър ад културелор de ла мїазъ-зи. Eї їмпу-тъ плүгүрїлор кїар uї челор перфекціонате, nepүтїнца de a ну аүнүе регүларїtatea, адїнчїмеa uї фїнеца лү-

кърѣиі кѹ урлезул. Este aneboie, în starea de акѹм а
утиицеі, де а рефѹта претенѹиіле ынѹї обичеіѹ інбѣскѹт
каре се перде ін інтѹнерекѹл бекимеі, уи каре се фѣ-
леште кѣ с'а дѹптат кѹ ісбіндѣ імпротіѣа ѹелор маї
бѹне інобаѹиї модерне.

Урлезул модіфікѣ пѹтереа уи форма са дѹпѣ на-
тура тѣрїмѹлѹи уи ѹепеніа сѣпѣторѹлѹи. Урлезул де грѣ-
дінѣріе с'ар рѹпе ла чеа д'інтїіѹ сѣпаре ла десфѹндат.
Урлезул ѹдрїлор де ла норд нѹ ар пѹтеа сѣ се ком-
паре кѹ ѹеапѣнѹл урлезул ал ѹѣрелор де ла сѹд.

32. Фиг. 16, таб. 3, імфѣѹишазѣ урлезул дін ѹѹде-
ѹл Балкѹса, каре есте, сѹбт рапортѹл агрікол, Бра-
банѹл Пробенѹеі, оаса ачестѹи лок фіербінте. (а) (мі-
нѹшѣ) де фер асѹпра кѣріа с'apasѣ пічіорѹл дреп каре
імпїиѹе урлезул ін пѣмїнт; (b) коадѣ де лемн де уте-
ѹарѹл-берде; (c) лопата лѹи кѣпѣшѹитѣ прін амїндѣр ла-
тѹріле прін доѣ табле ѹапене де фер, каре бін, тїндѹ-
се арѹїт, а се реѹні ла бїрф, аѹѹнр прін а се сѹѹѹа
інтр'ѹн тѣшѣ askѹѹит, ін ҃рма фрекѣріі.

Фиг. 17 імфѣѹишазѣ урлезул белѹїк; бѣзѹт ін фа-
ѹа (а) уи ін досѹл (b).

33. Sana este ҃н урлезул кѹ бѹза інокѣоіатѣ. Кѹ
дїнса се слѹѣште чїнеѣа преа адесеа пентрѹ а фѣрѣ-
мічі пѣмїнтѹл, а skormoni, уи ал аместека кѹ ін-
грѣшѣтѹрі; о інтребѹїнѹеазѣ ін сфїршїт ла смѹлѹереа рѣ-
дѣчїнілор. Ін пѣрѹїле де ла норд, дар маї бїртос ін
ѹеле деспре сѹдѹл Франчеі, се слѹѣск кѹ сана пѣ-
тратѣ (фиг. 18). Ін ѹентрѹ Франчеі, се інтребѹїнѹеазѣ
сана тїангѹларѣ (фиг. 19) ін кѹлѹра тѣрїмѹрілор піе-
троасе. Ін сфїршїт, ін оаре каре ѹїнтѹрї, skormonesk
локѹріле крѣмѣноасе, локѹріле де бїї, кѹ фѹрѹкоїл де

фер ку треї динуї. Урлезул уи сапа с'ар утирби уи с'ар сфърма ін букъуї ін локуріде де фелул ачеста.

§ II. MAKINE UHI ҮNELTE ÎNLESNITOAPE SEMЪNATҮLYĪ.

34. Makina нумитъ *semъnъtoriy* este ын instrument фъкът де а се нуtea нуне ін локул мінеї semъnъtorу-лvi, спре а ръспннди semіnъа інтр'ун кип маї униформ уи маї економик; Тул, агроном англѹ, її інтрѹдyse інтребуинѹаarea ін Anglia. Dухamed Monso о фъкѹ кѹnosкѹтъ ін Франѹа, tradѹkіnd skrierea лvi Тул; ел констрѹи ынѹл дѹпе ын ноѹ model, пе каре ін ырмѹ мулѹї фабриканѹї с'аѹ черкат а'л маї перфекѹиона, фъ-рѹ а нуtea сѹ інбинѹъ desгѹstѹл кѹ каре ачест instrument а фост уи este інкѹ пріimit, де чеа mare кѹм уи де чеа микѹ кѹлтѹрѹ. Ачеста ну бине din адтѹ прі-ѹинѹъ де кіт кѹ інventoriї кавтѹ а'л констрѹи кѹ о пер-фекѹије matimatikѹ, каре її креѹте преѹѹл фърѹ а'ї мѹ-ри фолосѹл material; ast-фел ін кіт ѹинеба плѹтеѹте е-konomia semіnѹеї мулт маї skѹmn де кіт ар kosta скѹ-зѹмінтѹл еї.

Îngъstarea че не am impъs ла алкѹтѹіrea ачестеї skriє-рї ну не інгъдѹіе а фаче кѹnosкѹт ін toate амлрѹntеле sale ачест instrument атит де des modifіkat. Ва фї де-stѹл а да фігѹра semъnъtoriyлvi ѹелѹї маї simplѹ (табл. 3, фіг. 20), pentрѹ а фаче а се пріѹепе кіѹтѹгѹл че ар траѹе ѹинеба динтр'о formѹ маї komplikatѹ. (cc) ѹлѹ-bele че інlesnesk а kondѹче makina кѹ браѹѹл. (ll) дрѹѹїї каре манѹин ін posiѹије kошѹл саѹ кѹтїа че о ымпле ѹинеба кѹ semіnѹе. Фѹндѹл кѹтїеї ну este ад-тѹл де кіт ѹиліндрѹл каре се інтїлнеѹте кѹ осїа ла ѹеле доѹ роате. Супрафаѹа ачестѹї ѹиліндрѹ este інsemnatѹ де шірѹрї черкѹларе де мїѹї імпѹнсѹтѹрї disposate ін

kinconче, adikъ mytate pe rînd între dînsеле. Фіе kare din aceste împunsъturi ny priimeute de o datъ de kît yn singур гръunte, че ѝл дъ афаръ prin miukarea чилндрулуй, тоуѣ чеѣ лалуѣ гръунуѣ фиинд оприуѣ а тре-че prin marşinile de jos a ле кytieѣ. Деуѣ daka чинеба are преѣнгрѣirea de a пуне ѣн рапорт кy мersул обичинут ад добитоачелор, депъртаrea ѣмпунсъtureлор чилндрулуй, ба пytea атунчѣ съ афле кy esaktitate ла че distanцъ гръунуѣ kad не прѣмѣнт. Ва пytea ѣнкъ чинеба а апропиа саѣ а депърта aceste distanце amestekînd seminцеде кy пълbere de os саѣ кy марнъ nisinoasъ, ѣн пропорциѣ че ба абеа чинеба грѣја de а ле хотърѣ printр'о черкаre саѣ доъ.

Se ѣнцелеце къ ѣн lok de yn чилндру ѣнцепат, ба пytea чинеба пуне ѣн фyндул кytieѣ о skîндыръ гръритъ але кърѣа грърѣ ле ба пytea чинеа чинеба ѣнкise prin тр'о микъ плеопъ. Osia фиинд арматъ кy динуѣ потрѣsit disposауѣ prin ширурѣ черкyларе, astfel ka fie-kare din ei съ поатъ deskide плеопа, ар фаче съ іасъ мyлциме de гръунуѣ kare ар къдеа асyпра локyлуй. Ка fie-kare динтр'ачестѣ гръунуѣ съ арунгръ ла distanца доритъ, шѣ съ се афле, ѣн друмyл кyбенит, ферите de бѣнт, бор фи priimite fie-kare ѣнтр'о цеабъ плекатъ ѣн апоѣ, karea ле ба дyче пѣнт ѣн brasдъ. Pentру а траце brasdele, ба фи destул а аienta de yлybe о *trapъ* кy yn singур rînd de динуѣ, шѣ, pentру а аконерѣ seminцеде, ба атѣрна ѣн yрма семънъторѣлуй о сапъ ordinarъ саѣ yn чилндру.

35. Сършоареле (fig. 24) sînt niute miçѣ sape пръtrate (33), кy лyнуѣ koade de lemn; mikул фуркойѣ (fig. 22) se deosibeuते de ачелеа къ кълкѣйул буzeѣлуй se багръ ѣн yнгиу dreпt ѣн къпѣтѣйул koadeѣ de lemn,

mai de obște foarte scurte, și înfățișază de o parte o buze și de ceea laltă doi dinți lungi. Aceste două instrumente sărjesc spre a da o lucrare ușoară cu mîna, între două rzoare, și a stîrpi buruienile depe semănătură, a *пръши* și a *пльви* în sfîrșit.

§ III. INSTRUMENTE TREBUIȚOARE RECOLTEI.

36. *Secherb ordinarb* (fig. 23), *secherb dințoasz* (fig. 24). Cea de al doilea ferbstrușute mai bine paivă de kît ceea laltă. Secherbtorvă ia un mînkiv de gră și cu mîna stînga, și cu mîna dreaptă petrece tîiuvă secherei din dosvă mînkivă, pe care îl taie trîgînd tîiuvă la dîsvă.

37. *Koasa kv rezemțoare* (fig. 25).

a. Tîiuvă koasei, bîrit în koadă printre'un kălkiv, prin mijlocvă a două jumătări de sbanuri kari se strîng unvă împotriva altvă.

b. Dinții rezemțoarei, ținvți în depertare prin două beriți (gg).

c. Stingie cu patru țvuri spre a primi dinții rezemțoarei.

d. A doa stingie, pîrînsă de patru nivăice, pentru a primi cele patru șurșuri de lemn (ffff) care sărjesc spre a apropia să și a depărta dinții rezemțoarei.

h. Ark de cerk care ține cele două stingii (c și d) în respektivele lor depertări.

În koasa ordinarb, instrumentvă este redvș la tîiuvă (a) și la koadă (a'). Dar forma precedentă înlesnește de a kăka paivă într'un kip mult mai uniform, ceea ce scurtează lucrvă oamenilor kari se apukă îndată a aduna rekolta.

Kositoruđ apukъ ky mīna stīngъ, kare sluzeute de steajъr miukъrii, mъnyua awezatъ la kъpъtīvā koadē; ky mīna dreantъ apukъ mъnyua din miđlok ui repede tъiuyā in ark de черк de la dreanta spre stīnga pentъу a tъia o kositъръ, inaintīnd apoī ky yn pas ui repēzīnd iar de la stīnga spre dreanta tъiuyā, ka sъ aībъ пътереa a isbī o nouъ kositъръ.

Kositoruđ trebye sъ maī aībъ: 1°. yn *tokъ* de фер алб (fig. 26) pentъу a priimi, ui *rpesia* (fig. 27), ui apa trebyitoare pentъу askyцipe; 2°. o *пъkobaлъ* portati-бъ ui yn *чиokan* ky *limбъ* ui ky *кълkūx* pentъу a бате askyциuyā tъiuyāvī, utipbit prin бpe o întīmлare saъ prin mylta întrebvīnцare.

38. *Bivūl* pentъу a бате snopiī ui a despърцū грънцūī, se komпyне dintp'o koadъ ui dintp'yn *бътъ-торъ*, алт бъцъ kare се цине de чел d'ъntīvī prin doъ бeлцūye de фер, saъ printp'o kyrea. În ynele църī koada este armatъ ky o simплъ бīнъ de боѳ.

39. *Lopata* sluzeute a întoарче грънцūī, a 'ī фаче пуркоаie; фурка de lemn ui ky trei dinцūī, a întoарче паiele ui фīнyā. Челе maī бyне sīnt ачелеа че се фабрикъ dintp'o singъръ бyкатъ din арбyрiле kare а-ре асемънаре ky ydmūđ, *celtis australis*.

Koasa ui *sechera* sīnt instrūmentele seчepīuyāvī; *bivūl*, instrūmentyā apieī; *Lopata*, ал грънарiлор, *фур-ка*, ал libezilор ui фīнацiлор; ui *фурка de фер* ал гръдyāvī, саieleлор, шчл.

Întp'ачeutī din ypmъ timпī, s'a пyс in lokyā бi-чiuyāvī *makina de бътyт*, instrūment kare дъ o a trei-спре-зeчeлeа parte maī myлt inpekoltъ, dar kare este преа skymпъ pentъу пyнга ynop simплi partikolarī. Trebye ka фie-kare sat, sъ'ui aībъ *makina sa de бътyт*,

прекъм њуѣ аре моара ши кунторѣ сѣѣ. Чеа маѣ де кѣпетение бѣкатѣ а макинелор де бѣтѣт есте о стрекѣрѣтоаре компѣсѣ дѣн доѣ роате кѣ дѣнѣѣ, каре апѣкѣ пѣѣл пѣѣн кѣте пѣѣн, ши фак а еши пѣн стрѣнсѣ грѣѣнтеле афарѣ дѣн пѣеаба лѣѣ. Грѣѣнтеле есте асфел рѣѣѣт, скос ши деспѣрѣѣт де пѣѣл каре есте а рѣнкат ѣн лѣѣѣа дѣн прѣѣѣѣ. О mare роатѣ кѣ мѣселе, ѣнбѣтѣтѣ нѣмаѣ пѣн доѣ боѣ, пѣне тоате ачесте бѣкѣѣѣ ѣн мишкѣре, ши ѣмпѣнеште мѣнка а доѣ-зечѣ де оаменѣ.

КАНѢ III.

Лѣкрѣрѣ ѣенерале але кѣлѣѣрѣѣ.

§ I. АРАРЕА.

40. Арара есте о операѣе а кулѣѣрѣѣ де о импортанѣѣ атѣт де ѣналѣѣ, кѣ, дѣпѣ Тѣл, роате чѣнеба сѣ се крѣѣѣ де а пѣне рѣнѣѣѣ пѣ ѣн пѣмѣнт лѣкрѣт адѣнк. Де ши ачестѣ пѣрере есте кам ковѣрѣшѣтоаре, кѣ тоате ачестеа, рѣѣѣкѣндѣѣ ѣн ниште борбе маѣ пѣѣн марѣ, есте адебѣрат кѣ адѣнчѣмеа кареа се фаче пѣн лѣкрѣре адѣѣ пѣ сѣѣрафаѣѣ ѣн пѣмѣнт маѣ пѣѣн остенѣт ши мѣлѣт маѣ богѣт ѣн ѣнгрѣшѣѣѣрѣѣ мѣстѣѣте. Дѣѣхамѣл Monso, чѣтѣ фѣпта ѣнѣѣ бѣер каре, пѣнѣѣѣ а се ѣнкредѣнѣѣа деспѣре опѣнѣа лѣѣТѣл, кулѣѣѣѣѣ кѣ о деосебѣѣѣ ѣнгрѣѣѣѣѣ, ѣн сѣнѣѣр грѣѣѣнѣте де орз каре ѣеѣѣше де сѣне ѣн бѣеа са. Деселе лѣкрѣрѣѣ фѣѣкѣѣрѣ бѣѣѣѣѣѣѣ ачестеѣ пѣланѣте атѣт де спѣрнѣкѣѣ, ѣн кѣт прѣѣѣѣѣ доѣ сѣѣте

de smiचे ui maї ka la tpeї-zechї tylee tїrziї; fie-kare spik koprindea maї la ont-zechї ui patry rrybnyї; in kїt yn singyp rrybnte de opz 'uї a фькyт prin eд in-syui yn mik snon ui a dat patry miї ont syte rrybny-цї. Kyдtїbatorїdor! pesyдtatyд dobїndїt de aчest bier ppeцyeyute kїt yn дyng kyrs de kyдtypь.

Kondiцїile temeїnїche a opї kьpїa дyкpьpї de пь-mїnt sїnt de a adyche ne cyppaфaць kyдkyuyд чed maї adїnk ui їнтp'ачeeauї бpeme чed maї фeцїoreдnik ad пь-mїntyдyї бeцeтaд, de a їнrpona їn лokyї kyдkyuyд de ne d'asypra skypс de пyтepї prin їнцesapea pьдьчїne-лop, de a mьpьnyцї пьmїntyд ui de ad adyche їn stare ka cь пoatь фї пьтpьns de aer, de кьддyрь ui yme-zeatь; de a пoтpїbї їn сфїpуїт kїmnyд astфed ka apeдe плoаїeї cь se peberse пoтpїbїт, nepyтїnd rьcї akolo чed maї mik пobїpнїш, ui ka дyмїna cьї аyпгь toate mo-dekyдeдe ky aчeeauї пyтepє.

41. Пьmїntyд чe дoreute чїнеба cь дyкpeze este saщ yn лok de цedїнъ ui akoperїт ky пьдype saщ yn лok de пyсть ui de *лаур порчешь*¹, saщ yn нїрлok, adїкь, yn лok kape a фost дyкpat ui a prodys anцьpц.

42. Pentry a desцedїna yn тьpїm, їndatь дyпь дoбopїpea apбopїлop, смyдcem дїn sїnyд пьmїntyдyї kyї-бyд, ui pьдьчїneдe чedє rpase opizontaдe, ny nymaї pentry a кypьцa тьpїmyд ui pentry a фoлoсї prodyк-tyд, чї їнкь спpe aї pьпї stabїлїde cытepane kape ap їmpedeka kaдea пдyгyдyї. Skypтeazь чїнеба мyдт des-цedїnapea слyжїndyse ky o makapa (skpїnet) ky тpeї poa-te чe фaчe cь se мїшчe o пyтepнїкь нїpгїe de фep;

¹ Ајоис фр. ulex lat. Цьpанїї nouтpї її zїk лауре; eд ape нї-шte kokлeцї nyмїцї пyрчeї чe kopїnd o semїнць nearpь ui ne kapea мїnkїndo чїнеба, zїk, кь їнебyнеute.

doi oameni pot astfel a smulge în puține minute buturuga unui arbore de mai multe becuri. După scrișuirea acestei operații, se lăcrează pământul într'o adâncime de opt-spre-zece degete dacă se poate; și acest rezultat este puținșos cu pluvul belșik, și mai bîrtos cu urlezu, dacă pământul este mărunt și adînk, îngerșiat de atîcea marî de ani prin deskomposiția foilor și rîmurelor, yn asemenea lok poate produse doș-zeci de ani îmbilșurcate rekolte, fîr a avea trebînuc a 'i se pune rînoiș; fiind k afaș de acest rînoiș kare îmbogățește kulșuride depe d'asupra, se mai produk altele nove pe fie kare an prin deskomposiția rîdșinelor pe kare skosul nu le a putyt așunce, dar pe kare le a çis.

Eșperinça a dobedit k trebuie patru saș çinçi ani rîdșinelor tiate de arçar și de faș, pentru a fi transformate în putregaiș în rîrunkiî pământului, și k chele de utejar aș trebînuc înk de mai multe breme pentru a se deskompușe. Kșlșuziçi print'aceast dat, çniî din agronomi, kșpora skosul rîdșinelor ar kosta mai skum de kî ar produse bînzarea, așer mai bine a lșsa spre pșușne lokuride de pșduri tiate, așînd rîrș sș peteze din kînd în kînd noule lșștșrî. Pentru a iuçi deskomposiția buturucelor, le skobesk înk atunçi în proașpșt în rșler, și depun în skobiturș puçin șar nestins s'aș çenșuș; dupș çinçi ani de zile ei aș yn pșușnt puținșos de arat de o kalitate foarte bșnt, și îngerșiat pentru doș-zeci de ani pînt într'o adâncime de doș piçioare și mai mult.

Timpuș çei așcem pentru desçelinare este toamna, mai tîntiș fiind k într'acest timp lșkrșl-kș-mi-

na este mai puţin skymn, apoi ka iarna, ȳeryide ui ploide, sь aibь rьgaz dьpь kьm se zice, sь rostogo-liaskь bьlgьrii de pьmьnt.

43. Desceļinьm *prstede*, pьind fok, daka se poate фьрь a primejdyi becinьtatea, saь mai bine ȳkrьndьde kь *plьrьd-kь-kolьi* (28). Aчeastь operaцie de їmbьrьtьceute pentрь yn an, dar nь skimьbь natьra ȳor, kare їui iaь obiceiyide, ui prodьk *ȳarь porчewi* ka mai nainte. Pьvine pentрь satьd kare, їn patрь anї, ba abea їnkь pьste pe d'asьpra pьmьntьdьi sьь, ui ba ȳsa trьndaьbь ui steapь de desьbtьi maьna kare фачe pьmьntьride челе бьne! De че бь plьncei? Daka чeryd ba dьрьit sьп्राфeцe n'abeцї брацe pentрь a бь kpeea adїncimї?

Sparcem bekide libezi natьrade saь meuteuьuцite, брьsdьindьi sьп्राфацa, prin *plьrьd-kь-kolьi*, че taie kvїbьride чesneцeї, uiї фачem a fi ymat printр'yn цашьn plьr ordinar, че de akoper kь pьmьnt.

44. Lokьride neste kare aь tpekьt inфльinцede kьl-tyrei nь чery niчї yna din aчeste maї operaцїi de desceļinare. Le ȳkrь saь kь sapa (33) saь kь ypdezьd (32) saь kь plьrьd (27).

Pentрь a ȳkra kь sapa, ȳkrьtopii uipьiцї їn rїnd, plekaцї, kь niчioarele peskьkьrate, ui цїind koada sapei, kь amїndoь mїniide, skot rїi de pьmьnt pe kare de pestoapьbь, yna neste aȳta, їntre kpaцїi ȳor. Eї ȳkrь їmьninгїnd їnainte ȳkrьd, ȳїnd din distanць ȳa fie-kare apьnkьtyрь de saпь mai doь niчioare de pьmьnt. Aчeastь ȳkrapc, kare este mьlt mai repede de kїt челе ȳalte are doь nekьbiinцe: aчeea de a nь skormoni pьmьntьd de kїt їntр'o adїncime de ȳa tpei pїnь ȳa weante deцite, ui aчeea de a

desforma, pentru viața lor, talia lucrătorilor, ko-
kîrjîndule uirul spinării.

Pentru a lucra cu urezuri (52), lucrătorul apu-
că koada cu amîndouă mîinile, una așezată kître kî-
pîrîiul de sus, și ceea daltă kître mijloc. Trupul lu-
crătorului este mai drept kînd îndeasă urezuri în pî-
mînt; apasă cu piciorul drept mînușă; ed se pleacă
apoi pentru a resturna rîia de pîmînt, într'un kîp ast-
fel spre a îngropa uricioasele burieni în adîncimea tîie-
turi; îngrijește a skoate erburile cu rîdăchinele lî-
cuțoare, astfel prekum pirul, ridikîndule cu totul de
aici, să arîndule kiar pe lok.

Se sapă cu *zîmbatea ferului urezurului*, kînd
instrumentul nu pîtrunde de kît patru pînt la wease
deute; cu un *fer de urez*, kînd bîrful pîtrunde mai
la un picior; în sfîrșit cu *un îndoit fer de urez*, kînd,
prin mijlocul unei ad doilea ridikături pe pîmînt, în
șanț, așunțe chineșă pînt la opt-spre-zecă să do-
zeu deute. Șnparea cu *urezur* este mai de obute
preferat, în pîrșile mezi-ziale, de kît cea cu plugul.

Urcioșul cu trei dinți se întrebînțează cu fo-
los în lokul urezurului în lokurile îndesate și klisoa-
se, și mai cu seamă în lokurile kremnoase.

45. Lucrarea cu *plugul perfecționat* este într'a-
ceeașî vreme cea mai repede și cea mai ekonomikă
din toate în marea cultură; cele precedente se po-
trivesc mai mult operațiilor grîdînăriei. Plugul lu-
cră trîgînd în pîmînt brasde, astfel ka tot pî-
mîntul celui din urmă tras sî slujiască a umplea
brasda ce precede.

10. Spre acest sfîrșit, cînduse de koarne, lat-
ferul așezat în marșinea kîmpului și trîgătorii în-

dreaptați кэtre marșinea паралелъ, кондукторул ѝл фаче сѣ се ѝнфигъ ѝн пѣмѣнт, дѣ гурѣ кайлор уи ѝ дѣриче урмѣнд о линие дреаптѣ. Sosit ла кѣпѣтѣул брасдеї, ѝнтоарнѣ трѣгѣторѣї, ка сѣ трагѣ о ноуѣ брасдѣ ѝн сѣнс ѝмпротѣитор уи паралелъ ку чеа прецедентѣ. Daka kormanул плугулѣ се poate scoate, уи се poate myta denѣ boie ѝн дреапта уи ѝн стѣнга лат-ферулѣї, о датѣ sosit ла кѣпѣтѣул брасдеї, чѣнеба аре нумаї сѣї skimbe локул, pentru а умплеа брасда ку пѣмѣнтул брасдеї че о сѣ трагѣ ѝн лугул ачѣліа ку прѣлеул ѝнтурнѣрѣї. Їнтр'адѣвѣр, ѣтѣліа оарѣ kormanул рестурнѣнд булгѣрѣї де пѣмѣнт ла дреапта, ѝнтурнѣндyse ба трѣбѣї ка ел сѣ поатѣ рестурна булгѣрѣї пѣмѣнтулѣї ла стѣнга pentru а продѣче кондѣїа де маї сѣс. Pentru ачѣаста ба трѣбѣї дар а фаче сѣ трѣакѣ kormanул дѣн дреапта ѝн стѣнга плугулѣї. Ку оун асемѣнеа плуг, чѣнеба ѝнчѣне лѣкрѣеа де ла марșinea кѣмпулѣї, уи дѣн брасдѣ ѝн брасдѣ уна лѣнгѣ алта, трѣсе кѣнд дѣнтр'о парте кѣнд дѣнтр'алта, аѣунче чѣнеба пѣнѣ ла чеа лалтѣ марșinea, фѣрѣ а skimба системул.

2°. Nu este tot aша ку плугулѣ ку kormanул statornik уи ѝнцѣпенѣт ѝн локул ѣнде трѣбѣе сѣ рѣмѣїе, ка ла плугул Белѣїк. Їнтурнѣндyse, фѣлѣл ачѣста де плугулѣї рѣстоарнѣ пѣмѣнтул де о алтѣ парте де кѣм фаче мерѣнд, ѝн кѣт урмѣнд системул прецедент, елѣ ар дескѣде брасде ка сѣ ну ле умпле, уи ар лѣса фѣуїї де пѣмѣнт небрѣсѣѣїте, уи акоперѣте нумаї ку булгѣрѣї дѣн доѣ брасде. Pentru а нѣмѣїї пе кѣт се ба пѣтеа ачѣастѣ некѣбѣїнцѣ, мѣнчѣиторул ѝмпарте кѣмпул сѣї ѝн маї мѣлте компартементе; траѣе чеа д'ѣпѣтѣїї брасдѣ пѣнѣ ла марșinea уи рѣстоарнѣ астфѣл пѣмѣнтул пе дѣн афарѣ; sosit ла кѣпѣтѣул брасдеї, ѝуї

дүче плуғуа ла марқинеа опүсә, ка сә трағә, інтр'о дуреқие инберсә о нору брасдә паралелә ку чеа д'әнтііҫ даp депъртатә ку тоатә ләрқинеа компартементү-луҫ; пестоарнә астфед, пәмінтуа афарә дин кимп; сосит ла кәпәтііҫ ачестеі брасде а доа, о сә таие о а трееа брасдә бузә ін бузә ку чеа д'әнтііҫ, даp ін стінга еі, астфед ін кит сә о үмпле дин•сәпәтура че фаче. Ла кәпәтііҫ ачестеі ад треілеа брасде, о сә трағә о ад патрүлеа ін стінга челеі ад доілеа пе кәре о үмпле тот ку ачеләу кин; се реінтоарнә а траҫе о ад чинчидеа ін стінга челеі ад треілеа, уи астфед пе үрмә пінә че брасделе динтр'о парте уи челе дин чеаа ладтә бин а се інтілнә інтр'о брасдә дин миҫлок кәре реміне роадә. Ачест компартемент испрәбит о датә, лүкреазә пе рінд, дүпе ачeastә методә, компартементеле үрмәтоаре. Ку ачест миҫлок *kormanҫа statornik* пестоарнә ку стрәшнічие пәмінтуа інтр'о брасдә фәкүтә, пінә ла чеа дин үрмә, кәре се гәсеуте токмаі ін миҫлокүа түтулор челор ладте, уи прін үрмәре роадә.

46. Се інчелеҫе кә ку кит брасделе бор абеа маі мултә лүнқинеа, ку атит маі нуқин тинп перде чинеба ла інтуғнаре. С'а фәкүт сокотеадә кә брасделе де треізечі уи уәсе стінјині де лүнқі фәк а перде чинеба патрү чеасүрә уи јүмәтате ла інтуғнаре, уи кә брасделе де о сүтә доҫ-зечі уи патрү стінјині фәк а перде нумаі үн чеас доҫ-зечі минүте; агрономүа требуҫе сә уитіе сә се фолосеаскә де ачeastә датә, імпрәқинд кимпуа ін петіче уи ін компартементе.

Редүче чинеба ла нуқин лүкүҫ ачeastә пердере де бreme, лүкрінд үн кимп пәтрәчеште, адектә, челе патрү латүрә пе рінд, ін кит сосит ла кәпәтііҫ челеі д'әнтііҫ брасде, муҫқиторүа ба інчепе адта ін үнрүі дрепт

пінъ ла марџенеа опусъ кимпулві unde ба інтурна іаръ ін ҃нргіѳ дренѳ пльгуд кѳтре чеа лалѳ латуре, пен-тру а уни принтр'о нуоъ брасдѳ, пе чеа д'ѳнтііѳ дін тоате, а інчене аколо ҃н нуоѳ ѳіур уи а інскріе ҃н ноѳ пѳтраѳ ін чел д'ѳнтііѳ, пінъ кінд ін сѳіруит ну ба рѳмїнеа маї мулт ін чентру де кїт ҃н компартимент преа інгуѳт ка сѳ поатѳ ѳі луркат астѳел; аколо ѳа реѳа precedenta методѳ.

47. Direkția brasdeї nu este ҃н лурку дупе боіеа куїба. Daka пѳмїнтул este бупетос, сѳ траг брасдеѳе ін спинареа арѳтуреї уи ін sensул побїрніуулуї, ка сѳ їндесніаскѳ скурѳереа апелор уи ҃незеѳеї. *A лурка їн спинареа арѳтуреї*, ба сѳ зикѳ а їндрента луркареа астѳел ка брасдеѳе роале сѳ се гѳсіаскѳ ла доѳ, треї патру стїпїні депѳртате, спаѳіуїде интермедіаре, саѳ брасдеѳе, ѳіинд чеба маї рідикате уи ку бїрѳ аскуѳит, ка апа сѳ се скургѳ маї десне. Луркареа зисѳ ін спинареа арѳтуреї este о операѳіе їнберсѳ а луркѳрїї ординаре прїн пльгуд ку корманул statornik. Se їнтоарпѳ чїнеба пе лїнгѳ ҃на дін челе д'ѳнтііѳ брасде їнтр'҃н кїп де а рестурна пѳмїнтул tot деаѳна ін partea sa, чеа че продуче, ку бreme, уи луркареа плоїлор, брасда ку спинареа аскуѳитѳ че каѳѳ неутїне.

48. Kїnd lokул are о posiție kostїuѳ уи este ѳїраб *brъzduente* саѳ *кулмеазѳ* ін sensул їмпротїбітор коборїуулуї, ка апа плоїлор саѳ а рѳбѳрѳрїлор сѳ ну тїраскѳ субстанѳа пѳрѳїлор бїрѳоаѳе а пѳмїнтулуї кѳтре реѳіѳнеа де ла поале. Adesea гѳсеѳте чїнеба ачесте доѳ бїне де пѳмїнт ҃рмїнд ҃на алтеа їнтр'ачелаш пепетїк де лок; требѳе сѳ аїбѳ чїнеба бѳгаре де сеамѳ, ка ачеш брасдѳ сѳ ну стрѳбатѳ уи пе ҃на уи пе алта, уи кѳ ѳїекаре дін еле сѳ ѳїе луркатѳ ін sensул че чере konstituția sa kimikѳ.

Lokurile tari aș trebuință de vremea să ka sã fie lưkrate ky spor; dar ny trebye ka starea lor sã fie astfel în kît sã se teamã a fi skormonite wi frãmîntate, ka sã zik awa, prin plưt. Ararea, într'acest kas, ar fi mai primejdioasã de kît ar folosi. Ea ar face bulgãrii mult mai strînuș, în lok de a'ї frãmîci.

Sînt pãmînturi pentru kare o singurã lưkrare ar fi îndestul. Sînt altele kare чер, pentru a se frãmîci, o a doa karea se taie pe cea d'ъntîiș în vngiș drept.

49. Kînd çineba iuș propune de a semna primãbara, de lokulu o adînkã arare toamna, wi lasã ploilor wi çerurilor grija de a rostogoli wi a frãmîci pãmîntul. Aceastã operație se kiamã a *орi*. Primãbara îl îngrașã, îl lưkreazã din noș, odatã saș mai bine de dorь ori. Îndatã че çineba sokoteute kã toate grъnețele streine a înkoluț wi a skos paiș, seamnã wi graпã (30). Acela kare poate a înmuluț lưkrurile este sigur kã ba fi rъspuțit în sũtit.

§ II. SEMNATUL SAȘ LYKRAPEA DE A ПUNE SEMINULE ÎN ПЪMÎNT.

§ 50. Semînça trebye penoitã adesea; în naturã, toate neamurile (raçe) de seminçe streine deçenerã kurend saș mai tãziș. De obuute, pentru a semna pe un pãmînt tare, se ia semînça ieuitã dintр'un pãmînt yușure, wi *биче-берса*; ky toate acestea sînt esçençii lokale pe kare агрикулторул încelent trebye sã konsulte mai nainte de toate: astfel în Sicilia, patria Çeresei, ny ky nouute çineba trebuinça de a împrosnãta semînça cerealelor.

51. În treaba cerealelor, çineba iuș kãpãtçeute

o semînuț kypatъ uî nebințvîtъ de opîche neamestekъ-
tupъ din vriciouiъ gpevnuțî, kymmpînd pekolta snikvito-
ridop; saŭ sъ aîbъ gpițъ de a पुने sъ plibeaskъ ky
lyare aminte, nîntъ la pekoltъ, чел mai bун vngîř din
xolda sa. Fiind kъ čivryl ny ar deosebi touї gpe-
vnuțî streinî, uî ar kosta prea skymn pyind a adece
semînuța ky mîna.

52. Mai nainte de a fi înkredinçate sînylyî pъ-
mîntvlyî, cereadele trebue sъ fi fost *berrite* (myiate
în apъ de bar), adikъ depuse kiteba minyte întp'o lewie
kare le ar kypъci de toate semînuțele limçioase kare
aŭ însușirea de a se akъça de syprafauça dor. *Bъ-
pvytyl* чел mai obîçvît se îndeplineute prin întrebv-
înuçarea barvlyî nestius. Doș oka de bar stîns în uaî-
zeçî oka de apъ este destvly pentry a bъpvi o mie opt
syte oka de gpiř, saŭ alte cereade. Yniî apikvldtořî îns-
soçesk bъpvytyl de o saramypъ tare. Potasa, çyninçinea,
syda, prodyk asemenea yn bун bъpvit uî mai bун de
kît ky barvly. Asemenea este uî ky çenyua, daka ea 'uî
a pъstrat alkalinitatea че are la euirea sa de pe batpъ.
Aŭ bъpvit asemenea ky silîtrъ, arsenik, uî mai bîptos
ky svlfat de aramъ, nymit mai de obute *bitriol* алба-
stpy; dar açeste doș din ypmъ svbstançe sînt la înt-
trebvînuçare primejdioase. Trei-zeyî dramypî de svlfat
de aramъ topit în vante oka uî jymъtate de apъ pot slvji
spre bъpvyirea a 60 oka de gpevnuçe. Spre açest sfîrvuit,
amestekъ gpevnuțîi akoperiçî ky çinçî nîntъ la wease
deçite din açeastъ apъ, skoate ky gpițъ, ky strekypъ-
toarea, tot че plvteute; dypъ o jymъta de çeas, le
skoate din bas, çaçe a se skypçe întp'yn panep, le spa-
lъ ky apъ kypatъ, uî le पुने a se yska. Poate çineba

сѣ пѣstreze фѣрѣ сѣ simуѣ ѡн урмѣ пичі о бѣтѣmare
грѣуцеле бѣрѣite astфел.

53. S'a пропус ѡн ачеші din урмѣ anі ka бѣрѣit,
myiereea semiuцeй, ѡн време de 12 чеасурі, ѡн апѣ de
фѣпінѣ saй ріѣ, прегѣitѣ кѣ de ла патрѣ-спре-зече
пінѣ ла чинѣ-спре-зече никѣтурі de *apѣ stinsѣ кѣ клорѣ*,
пентрѣ fie kare јумѣта de oka de апѣ, totул еспѣс ла соа-
ре, суѣт ѣн бас de stиклѣ. Імпѣрѣим apoй ачеші
грѣуцѣ кѣ nisип, семѣпѣм, ші арѣнкѣм saramура
пе пѣмінѣул че акопере грѣунтеле.

Aчесте osebite прегѣitірі пѣstreazѣ, zik, сечеріуул
de karie (пѣtreзѣчіуне), ші реколта de insekte.

54. Семѣпѣм *d'asбуратеде*, ѡн *рѣsadніуѣ* saй ѡн *лїніе*.

Пентрѣ а семѣна *d'asбуратеде*, семѣпѣторѣул ѣїнд
кѣ мїна стїнгѣ челе доѣ колѣурі а ле шорѣулуї плїн
кѣ semiuцe, іа ѣн пѣмн de semiuцe кѣ мїна дреапѣ,
de kїte opї пїшаште кѣ пїчорѣул стїнг ші арѣнкѣ semї-
уа de a сбуратедеа de ла дреапта спре стїнга, de kїte
opї пїшаште кѣ пїчорѣул дрепт. Soseute ла кѣпѣтїул
kїмпѣлуї, дѣпѣ че а урmat o лїніе дреапѣ, есекѣїнд
кѣ мѣсурѣ ачeastѣ мїнare, ші ла їнтѣрнare фаче ѣн
пас ѡн лѣтурі, іа шорѣул кѣ мїна дреапта, ші арѣнкѣ,
d'a сбуратедеа, semїуа кѣ стїнга. Бѣтаїа бїнтѣлуї її
аратѣ din kare кѣпѣтїїѣ ал kїмпѣлуї este маї bine сѣ
їнчeапѣ. Пе лїнгѣ ачeasta, fie-kare семѣпѣтор are
прочeдeдe sale ші o їндemїnare partıкyларѣ; ѣн бѣн
семѣпѣтор este ѣн лѣкрѣтор преціос, їнтѣ'ачeea кѣ ел
ребарѣ потрїbit semїуа ші eконomїseute грѣунтеле.
Семѣпѣторѣул чeл урїчїос рїсіпeute semїуа ші ласѣ
мѣлте пeтїчe roадe.

A семѣна ѡн *рѣsadнїуѣ*, ба сѣ zикѣ а семѣна des,
шї їнтѣ'ѣн сїнгѣр ѣнрїѣ de kїмп, грѣуцѣ хотѣрїцї а да

plante ce îuî propune chineba de a le *reszdi* apoi, a transplanta ыna kíte ыna, pe toatъ suprafața kînapу-lyi, în депъртэри кybiнчоase.

Metoda de a *semъna în liniі* a fost кy kovіrшіré лydatъ pentрy cereale, de fetрy Tыл în Anglia, uі în Franția de Dухamel de Monso; kînd пърэsitъ uі kînd anуkatъ кy entysiasm, ea a prodys rezultate kare пъртыrisesk în фaborуd ыnia saъ челеі лалте оminiі, pentрy къ, sokotim, n'a къыtat chineba a ыне sokotea-ла de diferința lokalitыцilor, пърmintуlyi, esposициеі uі klimei. Ori кyм ar fi, дyпъ че a прегэtit търmыd ka кyм ar fi pentрy semъnarea d'asбyratele, траце brasde депъртate între ele de ла opt mîнъ ла noъ deuite, în fie kare din ele *semъnъtoriy*л, saъ mîna ыnyi бъiat, депyне ыna kíte ыna semинцеде, pe kare în ысмъi le akoperъ грана. Примъбара трек în fie kare linie грана кy ып кал, pentрy a akoperi кy пърmintъ liniile fie къria латyre, uі a de fie-кърvia sad o noъ kantitate de пърmint бyп. Чед mai mare фолос че инфъциуазъ ачeastъ методъ, este къ інгъдyеute a кyлтиба ыna дyпъ алта ачeeau semинцъ асyпра ачелыiaи lok de mai мyлте ori, абîнд грыъ a траце liniile аnylyi kare ыpmeазъ pe лokыpide аnylyi пpecedent. Myтъчyнеa se фаче аичi, ny lok кy lok (62) dar linie кy linie.

Direkția ачestor liniі тpeбyе a se deosebи дyпъ esposициile uі irrometriчitatea търmыdы. În търmыpиле ыскъчioase, îndрептеазъ liniile de ла resъrit спpe апыс, ka рîндыpиле пайpилор съ'уи факъ ымбръ ынеде алтора. În търmыpиле ыmede, аuазъ liniile de ла сyд къtre nord, ka лymina soapeды съ isбiaskъ toate пeтичелеле, uі съ інкълziaskъ амîндoъ koastеле linieі.

Lokvitoriĭ de la nord aŭ gr̃sit yn mare folos ĩntr'acest fed de sem̃nare, ĩn lokvriĭle b̃ne, f̃r̃m̃iĭoase uĭ nekreăncase. Lokvitoriĭ sṽd̃ṽi pare-se k̃ ñ s'aŭ ap̃kat de eĭ ĩntr'yn k̃n komparatĭb. Natura akolo, kr̃uĭt̃ maĭ de opĭ kare metod̃; uĭ poate k̃ aceast̃ metod̃ ñ ar da, ĩntr'aceste lokvriĭ f̃er̃binuĭ, niĉĭ yñd̃ din res̃ṽtatele ĉe a prod̃s la nord; de b̃ñt̃ seam̃t̃, akolo, yñde soarele ĩñb̃yueuĭte k̃im̃p̃riĭle k̃y torentele kaldeĭ sale l̃ymine, este bine a sem̃na des, pent̃y a abea ūmb̃r̃t̃, kare este sing̃ṽṽd̃ l̃ykr̃y pe kare ĉer̃ṽd̃ ñ d̃r̃ṽieuĭte. S̃z ñy perdem niĉĭ odat̃ din bedere k̃y agr̃ik̃ṽl̃tura s̃z skim̃b̃t̃, ka uĭ ñr̃ab̃ṽriĭle, la fie-kare grad de latitudine; ĉer̃kauĭ, uĭ ñy b̃t̃ ab̃int̃uraĭĭ prea departe saŭ k̃y o sing̃ṽr̃t̃ s̃r̃it̃ṽr̃t̃ ĩn inobaĭĭ. Proñṽiĭaĭĭb̃t̃ as̃ṽp̃ra yñṽi res̃ṽt̃at̃ ñy maĭ d̃ṽp̃t̃ rekolt̃. S̃nt̃ t̃r̃im̃ṽriĭ ĩn kare sem̃narea uĭ kṽl̃tura ĩn liniĭ prod̃ṽĉe l̃yĵere prea ñymeroase, dar kare rem̃iñ paiṽri uĭ daŭ Ńoarte p̃ṽṽine sp̃ik̃ṽri; aceasta se ĩnt̃im̃p̃l̃t̃ maĭ b̃rt̃os t̃r̃im̃ṽriĭlor ṽuĭoare uĭ ūmede.

Gr̃ṽynuĭĭ ñy treb̃ve s̃z fie toĉĭ sem̃naĭĭ tot ĩntr'o deopot̃riĭb̃t̃ ad̃iñṽime; dar niĉĭ yñ gr̃ṽyñte ñy iese k̃ind̃ este ĩñg̃ronat̃ ĩn maĭ m̃ṽl̃t̃ de noă deĉite ad̃iñṽime ĩntr'yñ p̃m̃int̃ gr̃m̃d̃it̃. ĩn lokvriĭle l̃yĵoase, semiñṽele pot s̃z se p̃st̃reze p̃iñt̃ ĩn nesf̃ir̃uit̃, ka s̃z zik̃ aua, la o ad̃iñṽime de doă-s̃p̃re-z̃eĉe deĉite, ĩnkis ĩn gr̃ṽyñṽd̃ de l̃yĵ, ka ĩns̃r'yñ sid̃o¹ (64). De aiĉĭ bine k̃y k̃ṽr̃ṽt̃ṽrele f̃ak a se naṽte pl̃ante kare des̃p̃r̃ṽs̃er̃t̃ de maĭ m̃ṽl̃t̃ b̃reăe din lokalitate, uĭ akt̃ṽop̃ semiñṽe rem̃s̃eser̃t̃ ad̃ormite ĩn gr̃ṽyñk̃iĭ p̃m̃int̃ṽd̃ṽi.

55. ĩntr'yñ p̃m̃int̃ de ĉea d'ṽnt̃iñṽ kaditate, ñy

¹ Гроуп̃ de p̃st̃rat̃ gr̃ṽd̃.

semъна преа дес; daka semenĭ ky semъnъtorivъ (34), amestikъ ĭn semĭnuъ пълбере де осъ, пълбере де колеашъ де раницъ, саъ бълберетъ; svbstanqe kare toate vor slyzi ĭntr'acheashĭ vreme a ĭmpъrцĭ semĭnъa uĭ a ĭnsocĭ fie-kare гръunte ky oare kare kantitate de ĭngръашъtуръ.

56. Дупъ ресъpire, плібеunte adesea, смълце ер-буріле parasite, пръшĭашunte ka съ komplektezĭ дукрвд пдугвдвĭ; *moшoroieunte* oare-kare plante, adikъ, гръмъдеunte пръmĭntvд ĭn цĭгурд fie-кърĭa plante semъnate ĭn linie, prin mĭdokyд sapeĭ ky mĭna (33), пĭрбаратрвдвĭ (29), саъ пдугвдвĭ ky ĭndoit kormanъ (27, 3°).

§ III. REKOLTЪ III SEЧЕРИЦЪ saъ KYLESYL БУКАТЕЛОР DE ОБШТЕ.

57. *Seчerivъd* este rekolta чereadelop. Pentръ fie-kare rekoltъ se афлъ епоче uĭ procede deosebite, ne kare ле vom deskpe okymĭndyne de кvltуреле speciale. Noĭ vom vorbi aĭчĭ нумаĭ de ĭngрĭjirĭle de a пръстра o rekoltъ маĭ de обште.

58. Негурв uĭ ymezeala фaborĭnd desboлтarea ресъpĭреĭ, се ĭntĭmплъ ka гръунцĭĭ гръмъdĭцĭĭ дупъ rekoltъ съ нv ĭntĭрzie a да, prin кълдурв че еле desboлтъ, semne de ĭnkолцĭре. Се zĭche атунчĭ къ еле се пъбvшesк; ръдъчĭнеде uĭ тvберкvдеде (гръмъdĭде) пvсе ĭntr'ачелашĭ lokъ skot тvдее kare неапърат skĭmbъ kalĭtatea komestĭbĭлъ.

59. Pentръ a пръстра чereadeде de ачeastъ dosneалъ dĭn пъvнтръ, пvне чĭнеба пvркoаĭде ĭntr'yn lok vskъчĭosъ, ĭnalъ, стръбъtvтъ de пvтернĭче torente de aerъ фĭреuтĭ saъ meuteшvцĭте. ĭn ашезъmĭнтеле чеде маĭ, ĭntpeвĭнцeазъ foĭ uĭ makĭne бĭнтуръtoаре. Dĭn kĭnd

în kînd skormoneute пуркоаiele ку лопата. Dacă n'are чинеба де гîнд сѣ ле пѣstreze nentру semîнуѣ, саѣ nentру фабрикаѣа беріі, poate сѣ ле супуе ла дукраеа унуі купторѣ, де температура унеі апе фербинуі, каре учиде плодула фѣръ а аѣуѣе кулкунуриле челе де десубтул пелиі, уи фѣръ а skimба kalitatea фѣinei.

60. *Гѣргѣриѣа* (calandra granaria) уи *molia* (tinea granella) фак пуркоаиелор де грѣуѣуі ун ресбел атіт де крîнчен ка уи шоаречеле де кîмп уи пѣсѣриле. Poate чинеба сѣ асупе toate иеуитуреле уи крѣпѣтуреле спре феріеа де ачеші доі дин урмѣ брѣжмаші; ну este îнсѣ tot аша уи ку чеі лалуі доі, каріі сîнт флаѣелеле пѣстрѣчиуниі. Se апѣръ чинеба де еі пѣинд грѣуѣеле îн niute sachі џапелі. S'a пропус, îн ачеші дин урмѣ ані, ун проџед каре este маі мултѣ бreme îнтребуѣѣат îн оаре каре ѣудеѣе але Франчеі: се îтінде, пе грѣмезеле де череале, флаѣе де лѣнѣ некурѣѣате де усукѣл лор; дин кîнд îн кîнд ridикѣ лѣна, nentру а skутура гѣргѣриѣеле моарте че о îmbîksesk, уи пѣне о іарѣи пе грѣмадѣ. Лѣна дукреазѣ îнтр'ачеастѣ îмпреѣиѣаре, саѣ prin ун-сѣросѣл еі усукѣ каре учиде insektele асупîндуле organelе ресѣфлѣтоаре, саѣ prin мîросѣл еі, че ле îнbenіеазѣ.

Noі проупнем мîлокѣл урмѣтор, prin каре ам isбуѣит де маі мултѣ бreme ка сѣ gonim дин камѣре уи кіар дин арбуѣі tot фелѣл де insekte. Ел констѣ' а ашеза пе супра-фаѣа грѣмезіі де гріѣ, дин депѣтаре îн депѣтаре, niute мичі сѣкѣлеѣе копѣинзîнд fie-каре о бѣкѣѣикѣ де камфор. Мîросѣл синѣур ба фі destѣл ка сѣ џе îн депѣтаре, toate гѣргѣриѣеле уи молііле каре ар боі сѣ се апропіе; este utіѣт кѣ insektele дѣ-гѣпѣнѣтоаре пѣзѣiesk ну маі асупра феѣеі грѣмезеі. Саѣ маі бине пѣне, îн makіна бîнтурѣтоаре, камфор ла

nate în aer, și priimitoare de a se înfrîți în osia dor, care le sîrjete drent pînt sîrjîitor. Aceste makine împlinesk toate kondițiile unei desvîrșite pîrșîrî, ele îndesnesk aerul din afară, de a pîrșînde kî statornicie pîntre grîmadă, îngîdiesk mîna unvî singur om de a rebîui în kîte-ba minute pîntre'o keie, grîmezî bogate de grînețe, și opresk intrarea șoarecilor și celor mai mici insekte. Dar prețul ei este potribit numai kî bîrșetul municipalitîții, care trebe a se konstituă, în toate lîkrurile, obșteaska marazie și protektrița satului.

§ IV. ЖЪЧЕРІ saŭ ОБЛЕЦЕ și РОТАЦІИ.

Din vremî nekunoskute, strîbunîi noutri lîsaș în odixnă un an kiar pe cele mai bune din arșurele dor dîpș una ori doș rekolte pe rînd. Anul de repaos se numia *жъчере* (de la jacere, жъчере, odixnire); și lîkrurile pîrșîsite astfel se numiaș *огор, целинъ, пîрлок, miriute*, dîpș obiceiul lîkului.

Tokmai kître mijlokul beakului trekut teoria beni sî kieme lîarea aminte a agronomului asupra reformei achestui sistem de repaos periodik. Fiind kî pîmîntul este priimitor de a produse de sine bîrienî, adikă, erburi netrebniče, și kî ačeastă produkție este un repaos pentru el, pentru ce sî nul fakt a produse rekolte șolositoare, dar de o natură osebită de rekolta anului trekut? Daka barietatea produkturilor este un repaos pentru pîmînt, prekum barietatea lîkrîrii este pentru om, daka pîmîntul nu remîne lîpsit de kreștere, atunchî kînd îl pîrșeșuti, nul lîsa neproduktiș, și șoloseștete înkă și astă dată de podniția lui. Ačeasta este teoria sistemului *rotației rekolte*, care, în

практикѣ, с'а хотѣйт' а се пуне въ докѣлѣ зѣчерѣлор. *Аро-таѣя* въ докѣ, ба съ зикѣ а адонта въ уиръ ѣнѣл дѣпѣ адѣлѣ де кѣлѣре де деосебѣте фелѣрѣ: а'л *despotajia*, есте а шкѣмба оѣндѣяла зѣрѣлор саѣ натуѣа рекол-телор. Фѣе кѣре ан ад ротаѣи се нѣмеуте въ *solde*. Ротаѣя се ѣнтокеуте дѣпѣ докѣрѣ, уи [требѣнѣде] фѣе-меѣ, въ доѣ, треѣ, патѣу ѣнкѣ уи въ доѣ зѣчѣ де анѣ. Се ѣмпѣреуте пѣмѣнтѣлѣ ѣнтр'атѣеа петѣе саѣ *solli*, пе кѣѣ анѣ чѣре ротаѣя, уи кѣлѣѣбѣ чѣнеба реколѣа фѣе-кѣѣа дѣн ачѣеа фѣсе аде ротаѣи пе фѣе-кѣре дѣн ачѣеа петѣе, зѣрѣнд апоѣ, пѣнѣрѣу фѣе-кѣре дѣн еде, оѣндѣяла а-донѣте пѣнѣрѣу ротаѣе. Чѣнеба есте сѣгѣр, кѣ кѣпѣл ачѣеа, де а кѣлѣеде де одатѣ въ фѣе-кѣре ан тоате пѣдук-теде деосебѣтелор петѣе де докѣ. Пѣрѣнѣпѣл ротаѣилор есте де а нѣ семѣна нѣчѣ одатѣ де доѣ оѣѣ пе рѣнд пе ачѣлаш док ачѣлаш фел, саѣ доѣ фелѣрѣ де ачѣеау фѣмѣлѣе де пѣлѣте.

ѣнтр'ачѣст сѣстѣм, кѣлѣѣре кѣре пѣчѣеде пѣрегѣеуте пѣмѣнтѣлѣ пѣнѣрѣу кѣлѣѣре кѣре зѣреазѣ.

Вом да въ нѣмѣѣр оѣре-кѣре де пѣлде де ротаѣи кѣре аѣ фост адонѣте де чѣѣ маѣ бѣнѣ агѣномѣ дѣн деосебѣте ѣѣрѣ; еспѣрѣнѣа докѣлѣ ба агѣѣа маѣ бѣне фѣе-кѣѣ пе ачѣеа дѣнтр'ачѣсте метѣе пе кѣре поате съ о ѣнѣсебѣнѣеде пѣнѣрѣу докѣлѣ съѣ, саѣ а о модѣфѣка де пе а са боѣе уи фѣлос.

Ротаѣи пѣтѣѣбѣте пѣнѣрѣу кѣкѣнѣлѣ лѣѣоѣсе, пѣнѣрѣу докѣѣлѣ бѣне.

63. *Potajii de doi ani.* — 1-ѣл *esemplu.* — 1-ѣл ан, добуѣрѣ (vicia faba equina), пе въ док ѣмбѣлѣѣѣгѣт де гѣ-ноѣѣ; 2-леа, гѣѣѣ де тоамнѣ фѣѣрѣ гѣноѣѣ; уи асѣел пе рѣнд пе кѣт пѣдукѣлѣ реколѣѣ ба фѣе де чѣнѣѣ ла ѣнѣ.

2-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, бобурї ка маї *svs*;
2-леа, грїѣ de Martie.

Potație de trei ani. — 1-йыл *esemplu*. — 1-йыл ан,
бобурї de лѣнкъ (vicia faba major), пе ын лок їмбїлѣу-
гат de гѣноїѣ; 2-леа, грїѣ, апої трїфоїѣ пе паїѣ; 3-леа,
трїфоїѣ сѣпат, дѣпъ о а доа косїре.

2-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, бобурї de лѣнкъ пе
гѣноїѣ; 2-леа, грїѣ de тоамнъ; 3-леа, мѣзѣрике (lathyrus
sativus), семѣнатъ їн Martie уї тѣятъ їnainte de їнфлo-
pire pentрѣ фораціѣ берде.

3-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, картофї пе гѣноїѣ їм-
бїлѣугат; 2-леа, обѣз de тоамнъ, апої трїфоїѣ; 3-леа,
трїфоїѣ сѣпат уї сѣпат кѣ ырлѣзѣл.

4-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, рапїцъ (Brassica oleracea
arvensis) пе гѣноїѣ уї пѣскѣтъ пе лок; 2-леа, грїѣ, а-
пої трїфоїѣ; 3-леа, трїфоїѣ.

5-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, пастел (isatis tinctoria),
семѣнат їн Oktombrie уї пѣскѣт пе лок; 2-леа, грїѣ,
апої трїфоїѣ; 3-леа, трїфоїѣ.

Potație de patru ani. — 1-йыл *esemplu*. — 1-йыл ан,
мѣзѣрике пе гѣноїѣ уї косїтъ берде; 2-леа, обѣз,
апої трїфоїѣ; 3-леа, трїфоїѣ; 4-леа, грїѣ de їарнъ.

2-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, бобурї пе гѣноїѣ уї
прѣшїте de доѣ орї; 2-леа, грїѣ уї трїфоїѣ; 3-леа, трї-
фоїѣ; 4-леа, грїѣ de їарнъ.

3-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, картофї пе гѣноїѣ;
2-леа ан, обѣз de тоамнъ, апої трїфоїѣ; 3-леа, трїфоїѣ
сѣпат дѣпъ а доа косїре; 4-леа, грїѣ de їарнъ.

4-леа *esemplu*. — 1-йыл ан, картофї пе гѣноїѣ уї
сѣпат кѣ ырлѣзѣл; 2-леа, грїѣ de їарнъ, апої трїфоїѣ
гїпсѣїѣ; 3-леа, трїфоїѣ сѣпат дѣпъ о а доа косїре;
4-леа, грїѣ de їарнъ.

2-леа, гриѣ de iарнѣ, апоі трифоіѣ семѣнат іn Martie wi презѣрат кѣ рипс; 3-леа, трифоіѣ капе а fost семѣнат пе гриѣ анул преchedent; 4-леа, гриѣ de iарнѣ.

2-леа *esemplu*. — 1-ивл аn, поpymb пе гynoіѣ; 2-леа, гриѣ, апоі трифоіѣ; 3-леа, трифоіѣ; 4-леа, гриѣ de iарнѣ.

3-леа *esemplu*. — Анул 1-іѣ, картофi; 2-леа, гриѣ de iарнѣ, апоі трифоіѣ іn Martie; 3-леа, трифоіѣ капе а fost семѣнат анул преchedent; 4-леа, гриѣ de iарнѣ.

4-леа *esemplu*. — Анул 1-іѣ, турнепе; 2-леа, орз, апоі трифоіѣ; 3-леа, трифоіѣ; 4-леа, гриѣ.

Potație de wease an. — Анул 1-іѣ, картофi пе гynoіѣ, плибициі wi мoшopoциі; 2-леа, гриѣ, апоі ришкѣ саѣ турнепе дупѣ реколта гриѣлѣ; 3-леа, мѣзѣрикѣ мiнкатѣ іn лок de oi; 4-леа, гриѣ, апоі семѣнаре кѣ трифоіѣ; 5-леа, трифоіѣ презѣрат кѣ рипс wi сѣпат дупѣ чеа д'тн-тиѣ kosire; 6-леа, гриѣ, апоі мѣзѣрике, броѣбе саѣ ришкѣ дупѣ кѣлесѣл гриѣлѣ.

Potație de zече an. — Анул 1-іѣ, турнепе саѣ моркоби; 2-леа, орз; 3-леа, трифоіѣ; 4-леа, гриѣ; 5-леа, турнепе; 6-леа, орз; 7-леа, daktil gemvit¹ (dactylis glomerata), саѣ алте ербури pentru а фи пѣскѣте іn лок; 8-леа, пѣшѣне; 9-леа, мазѣре; 10-леа, гриѣ.

Potații pentru локѣриле степе wi кремѣноасе.

66. *Potații de zече an.* — Анул 1-іѣ, ришкѣ wi пинi; 2-леа, пинi пѣстраѣ; 3-леа, idem; 4-леа, id.; 5-леа, пинi пѣскѣци; 6-леа, пинi рѣрици; 7-леа, пинi смѣлѣ; 8-леа, обѣз; 9-леа, секарѣ; 10-леа, моркоби порчѣути wi картофi.

---

¹ Уn fel de орз.

Potație de mease-spre-zече anî. — Anul 1-й, гро-
замъ¹ ши рішкъ; 2-леа, грозамъ пѣстратъ; 3-леа, гроза-
мъ пѣскытъ; 4-леа, idem; 5-леа, обѣз; 6-леа, секаръ пе
гупоіѣ; 7-леа, моркові порчеуті ши картофі; 8-леа, рішкъ
ши піні; 9-леа, піні пѣстраці; 10-леа, idem; 11-леа, id.;
12-леа, піні пѣскыці; 13-леа, піні рѣріці; 14-леа, піні
смѣлуі; 15-леа, обѣз саѣ пѣт; 16-леа, секаръ пе гупоіѣ.

Potație de doъ-zechi ши гупу de anî. — Anul 1-й,
рішкъ ши грозамъ; 2-леа, грозамъ пѣстратъ; 3-леа,
грозамъ пѣскытъ; 4-леа, idem; 5-леа, обѣз; 6-леа, се-
каръ пе гупоіѣ; 7-леа, тупене ши картофі; 8-леа, мѣ-
зѣріке, мѣзѣроіѣ² саѣ пѣт; 9-леа, секаръ пе гупоіѣ;
10-леа, рішкъ ши піні; 11-леа, піні пѣстраці; 12-леа, id.;
13-леа, id.; 14-леа, піні пѣскыці; 15-леа, піні рѣріці;
16-леа, піні смѣлуі; 17-леа, обѣз; 18-леа, секаръ пе
гупоіѣ; 19-леа, рішкъ ши моркові порчеуті; 20-леа,
мѣзѣріке, мѣзѣроіѣ; 21-леа, секаръ пе гупоіѣ.

Potație pentru लोकүіде maritime.

În *пoлдепi*, саѣ тѣрімүіде сърате але Olandei,
іпчепе чінеба потація де треі anî кы ын немѣрүініт фo-
лос, пріп рачіцъ саѣ *crambe maritima*. Îн Франція де
ла сүд се кылтібъ, пе ачесте фелүрі де लोकүрі, *salsola*
soda ла фіе-каре доі anî.

---

¹ Лауреде-порчешкѣ.

² Respynde кы борба франкъ *gesse*. Копрінде песте матү-
зечі де спеціі; іл імпарт ін доъ секціі, мѣзароіул бібаче
ши мѣзѣроіул ануал, мѣзѣроіѣ де лібеде, мѣзѣроіѣ де
бадъ, де пѣдүре ш.л.

КАПЪ IV.

КУЛТУРІ ІН ПАРТЕ.

67. Плантале каре фак објетвд лѹкрѣрїї пѣмїнту-лѹї пот сѣ се копрінзѣ ін поѣ грѹпе де кѹпетенїе: *череаледе, семїнѹде фѣноѹсе, рѣдѣчїнеде перпенди-кѹларе, тѹберкѹлеле, фораѹде, семїнѹде одїоасе, плантеле тестиде, плантеле тїнкторїале ѹї ароматїче, плантеле есотїче, прїїмітоаре де а фї натѹралисате.* Ін § 4 ад капѹлѹї трекѹт, не ам окѹпат деспре орїндѹїала дѹпѣ каре кѹлтурѹ фїе-кѣрїа дїн еле се пѹне ін ротаѹїе; абем а не їнделетнїчї асѹпра кїпѹлѹї кѹлтурѣї каре есте осебїтѣ пентрѹ фїе-каре дїн ачесте спецїї.

§ I. ЧЕРЕАЛЕ.

68. Їнѹдеѹем сѹбт ачест нѹме *рѣїнеѹде* а кѣ-рор семїнѹе сѹлѹжеск де нѹтрѹѹ омѹлѹї саѣ анімалїлор де трас; еле сїнт осебїте спецїї де грїѣ, де орз, де секарѣ ѹї де обѣз. Грѣѹнѹїї де грїѣ ѹї де секарѣ сїнт рої; ад грїѹлѹї есте бѹрїкат, ад секареї ѹнрїос. Грѣ-ѹнѹїї де орз ѹї де обѣз сїнт їмбрѣкаѹї кѹ кадїсїї лор, карїї се ѹїн преа таре де грѣѹнте ла орз¹, їар пе обѣз абїа їд їнѣлѹїеск ѹї сѹбт о формѣ мѹкїатѣ. Грѣ-ѹнтеле де обѣз дескоѹат есте їнѹесат кѹ перї де сѹс їн ѳос; челе ладте треї спецїї аѣ нѹмаї їн бїрѣ. Ної кѹноаштем нѹмаї ѹн сїнѹр фел де секарѣ, абїа абем маї мѹлте фелѹрї де обѣз. Се афлѣ атїтеа спецїї де орз кїте рїндѹрї де грѣѹнѹїї копѹї нѹмѣрѣ чїнеѣа а-сѹпра спїкѹлѹї: *орз дистїк*, саѣ кѹ доѣ рїндѹрї оабле,

¹ Орзѹл годан їнѣѹїѹаѣѣ о есчепѹїе сѹбт ачест рапорт.

nymit în deobuute *орз komъn*; *орз tetrastik*, saş *орз ky* patry pînduryi, nymit de obuute *орз mik*; *орз esastik*, saş ky shease pînduryi, de obuute *alikastъ*; *орзr oлаu* saş *sykriou* ky grevnyii neliniuï de kalisş; *орз sbîntadiş* saş ky *барбе*, ky doş pînduryi bърboase. Kît pentry гръş, barietşuile лyi se înylyesk astfel prin kыltуръ, uî despary atît de ivte prin deslokare, în kît ar trebyi sş se bîre çineba înr'yn dedal neгръrъns de sinonime, pentry ale nymъra ky opîndvialъ uî ky deamъrvutyl. Фie-kare basin ÷eografik dъ seminuçi o фisonomie karakteristikъ; uî daka ny beî îngryi a renoi semînuça esotikъ, арунçe tot d'ayna a лya karakterii semînuçi lokale. Açeastъ desçeneresçinuçъ este kyatît maî repede, ky kît esperiînuça se ba фаче sьbt o latitudine maî депъrtatъ de çара natalъ a гръvntelуi. Daka beî kyтiба în Франçia çеле maî фруmoase гръне de Odesa uî Sicilia, дупъ kiuï ba anî beî skoate нумаî гръне Франче. Кауъ, prin amestekare, a îmbvнъtъци kalitatea че este priitoare черулуï uî çреi noastre; ÷ar ny te autentа sş ÷aî rekólteş kalitşuile че ea ле îмбракъ sьbt o altъ klimъ. Sъръçia seçeriuлуï ny аiръне de ла semînuçъ, çi de ла lokyl тьş; îмбvнъtъçeuteçi lokyl, uî beî къпъта çеле maî spornîçe uî çеле maî nytritoare seminuçe.

69. În sistemyl lokurylor nymite *фъçepi* saş *miriuти* ororaş îndatъ дупъ seçeriu, restvрnînd paivl depe kîmp ky yn плыг çeaпъn. Къtre sfîrvuityl лyi Oktombrie *пръшаş*, adikъ, didea o adoа sъpare kare тъia în vnrîş dreпt къръpîde trase de чеа d'ьntiîş. Лyкра o a treia oаръ ла sfîrvuityl berei, uî semъna çerealede toamna. În sistemyl *rotacyi*lor, kînd пливipea plantelor ny ле a прегъtit îndestyl кыltура, esekvтъm açeste doş saş trei лyкpъpi фъръ прекvрmare pentry a semъna

toamna; saŭ maŭ bŭne deosebim doŭ din ele, daka tre-
bue čineba sŭ semene primŭbara.

1°. *Grŭŭ de iarnŭ* (trititicum hibernum). — Grŭvŭ
de ori-kare snečie ar fi, čere yn lok tare uŭ dytos
(10). Lykrŭm adŭnk, toamna, ŭnbuŭnŭčind pŭmŭntvŭl
kŭ kŭbŭiŭčosvŭl gŭnoiŭ, uŭ semŭnŭm ŭn astfel de kin
kŭ dŭpŭ grŭpat, semŭnca sŭ fie akoperitŭ maŭ kŭ treŭ
dečite de pŭmŭnt čŭrŭnos. Yniŭ seamŭnŭ sŭbt kŭrare
uŭ akoperŭ semŭnca kŭ grapa. Ačeuŭtia reŭnesk d'odatŭ
amŭndoŭ prochedele ŭngroŭnd o parte din semŭnca sŭbt
kŭrare uŭ čee a laltŭ de asuŭpra kŭrŭriŭ. Ačeia seamŭ-
nŭ asuŭpra grŭpatvŭlŭ, uŭ o ŭnbŭlesk pŭintŭ'o noe grŭ-
pare, saŭ petrekŭnd ne d'asuŭpra eŭ čilŭndvŭl. Espe-
riŭnca lokaľ poate sŭ hotŭraskŭ despre metoda če
trebue sŭ prečere čineba. Grŭvŭ ŭnkoľčeuŭte ŭn timŭvŭl
erneŭ, adikŭ, ŭuŭ skoate paŭvŭl svteran sŭbt adŭpostvŭl
ričei. Daka a fost prea des semŭnat kŭ pŭmŭvŭl *прѣ-
шим* la sŭrŭuŭtvŭl ierneŭ pŭintŭ'o adoa lykrare, kare
moŭoroŭnd toate rŭdŭčinele ne kare lokvŭl ny le kre-
uŭte, lastŭ planteľor kŭučate o maŭ mare sŭpŭračaučŭ.
Daka sečeriŭvŭl s'ar bečea, primŭbara, grŭbŭničos uŭ
uŭčbred, sŭ se bače oi ŭn treakŭt, ka sŭ pŭskŭ ne žŭ-
nele paŭvŭri, uŭ sŭ proboače astfel desbolŭtarea paŭvŭri-
ľor čeloŭ maŭ čapene. Plŭbitvŭl (ŭ6) ŭndepŭnit la timŭ
kŭbŭiŭčos, adikŭ, kŭnd toate planteľe parasite aŭ ŭnčep-
vŭt a se ŭbi, kreuŭte rekolta kŭ yn sŭfert maŭ mŭľt uŭ
adesea kŭ žŭmŭtate. Kŭ kŭt yn pŭmŭnt este maŭ rodi-
tor, maŭ pŭučŭnŭ trečŭvŭnca are čineba de semŭnca. Kan-
titatea de miľlok este de uŭaŭ-zei uŭ treŭ oka pentŭŭ
yn poroŭŭ.

2°. *Grŭŭ de Martie* (triticutum aestivum). — Lykre-
zŭ primŭbara de doŭ ori, daka počŭ, yn tŭrŭim bŭn ly-

krat însz o datz toamna, seamzsz sz grapsz; kít de-
spre gynoít, pynel ne kímí îndatz ce gynoít este pyn-
ted. Este de dorit ka aceastz epokz sz se potribea-
skz întokmaí ky cea din yrmz agare.

Toate speciile de gríz sînt priimitoare a sluzi de
gríz de iarnz saş de primzbarz, *ad libitum*, daka
chineba îngrişute de al semzna, în breme de doí saş
treí aní, dupz trímurí, într'una saş alta dintz'aceste
epoce. Nymaí în чел d'ântúş an ad mytaşei, eí dz o
slabz rekoltz. În unele şinşurí *trşul de Martie* e-
ste bşbş, sz *trşul de iarnz* fşz barbz.

3°. *Gríz minşnat* (*triticultum compositum*) ny se deo-
şiteute de челе lalte doz de kít prin snikş ramşros
sz foarte bogat de grşzuşí. Eí perde acest karakter
sz 'sz ş dobîndeute iarnş sz prin kulşurz.

4°. *Spelta* (*triticultum spelta*), de obuute nymítz
trşş rouş, ky kalşul şinít ne bob, isşuteute prea
şine în trímşuride ynde grşul ny ar faze nişí o trea-
bz; eí este aчeла kare dşineute sz rabdz, maí şine la
ymezealş sz la frig.

5°. *Gríz de Sant-Petrş* (*triticultum monococcon*),
grşneşz ky yn şingşr grşunte la ínkeşetşz, sz ky
snikş pleuştit ka ad orşulş distik, este ínkb aneşoie
de хотşrit, aşupra aleşerii lokşulş, ka sz spelta.

6°. *Gríz de Polonia* (*triticultum polonicum*), alşfel
trşş de Цара-Romaneaşz, de *Astrakan*, de *Syrinam*,
de *Mogados*, se depşteazş de toate speciile preşe-
dente prin karakterii kare, la cea d'ântúş arşnkşurşz
de okiş, se pare a se aproşia de yn obşz ky rîndşuri-
le şleilor şrinse în snik; dar kulşura sa ny fşşşşie-
ute nişí yn şolos în şşrede noastre.

Челе maí şune lokşurí de şykate a le Франşiei,

прекым сѣнт ачелеа а ле Фландреї, продук чел мулт пѣнъ ла треї киле де ын поронѣ, саѣ де онт-спре-зече орі семѣнуца; мѣлочиѣле продук о килъ уи доъ баниѣе саѣ де онт орі семѣнуца; челе маї пѣѣин де кѣт мѣлочиї, уи ачестеа сѣнт преа нумѣроае ѣн кѣте-ба ҃удеѣе, абѣа дѣ о ҃умѣта де килъ саѣ де треї орі семѣнуца. Паїеле се свѣе пѣнъ ла о mie чѣнї сѣте онт-зечї де ока де поронѣ.

Греѣтатеа грѣѣнтелѣї спѣнзѣрѣ де калїтатеа са, уи калїтатеа са де кулѣтура уи бѣнѣтатеа прѣмѣнтѣлѣї; мѣлочиа есте де чѣнчї-зечї уи ноъ де ока ектолїтрѣл. Ла Парїс, грѣѣл де уеѣѣрїле свѣѣлѣї атѣрѣ пѣнъ ла чѣнчї-зечї уи онтѣ де ока, уи чеа дѣн уеѣѣрїле сѣнт-Denis абѣа бѣне пѣнъ ла чѣнчї-зечї уи треї ока.

7°. Орѣѣ (deosebїte спеѣїї: *hordeum vulgare*, *distichon*, *tetrastichon*, *hexastichon*, *zeocriton*). Ачесте спеѣїї се осїбеск ѣнтре еле прѣн стѣрпїреа де ына саѣ доъ дѣн треї калїсе дѣн фїе-каре ѣнкеїетѣрѣ, ѣн кѣт спїкѣл, каре есте маї кѣ сеамѣ кѣ уеае рѣндѣрї, нѣ дѣ де кѣт доъ саѣ патрѣ де ачестеа. Тоате ачесте спеѣїї чегѣ ын лок богат ѣн ымѣ, ымед, мѣрѣнт, уи компѣс дѣн треї сфертѣрї де нїсїп, ынѣл де калкар уи маї доъ де лѣт. Семѣнуца се пѣне прѣмѣбара, ѣнтр'о адѣнчїме де патрѣ деѣїте; дар еа рабдѣ бѣне іарна. Орѣѣл кѣ уеае рѣндѣрї саѣ адїкастрѣл есте о череалѣ де іарна, каре чере прѣмѣнт де грѣѣѣ. Ёл сеамѣн ѣн Аѣгѣст ѣн пропорѣїа де уеапте-зечї уи онт ока пентрѣ поронѣ; ел проѣѣче ѣн фѣїнѣ кѣт уи грѣїл, уи уеапте сѣте ноъ-зечї ока де паїе. Греѣтатеа лѣї де мѣллок есте де чѣнчї-зечї де ока ектолїтрѣл.

8°. *Sekara* (secale cereale). Еа аге, ка уи грѣѣл, бариетатеа са де прѣмѣбара, че се нѣмеште ѣн оаре-каре локѣрї *marşal*, уи бариетатеа са де тоамна.

î trebŭe ʎn lok ʎuŭre ũi nisinos. Ea poate фъръ ničī o paгуъъ съ fie semъnatъ pe paiʎl adteī cereale, ũi kiar de patry ori pe rīnd pe kiar paiʎl съʎ ũi asy-
 пра aчelʎiaŭ pъmīnt. Semъnъm фъръ osebīre sekapъ în ʎprede mʎntoase ũi pēčī, ʎnde челе лалте грънеъе ar fi маī aneboie de despikʎit ũi komt. Гръʎntеле ny tre-
 бʎe a fi īngropat aша de adīnk ka ad чeлop лалте че-
 реале. Требʎе patry-зечī ũi weante de oka de semīn-
 ʎъ ла ʎn погонʎ kare prodʎче, īn lokʎpide de o kadī-
 tate de miʎlok, treī syte ʎinspre-зече oka de гъʎʎŭī,
 ũi o mie ноъ syte weante-зечī ũi ʎinčī de oka de paie;
 ʎertfeute pe ачестea ла strate īn kowar; ele slʎʎesk
 asemenea ла o mʎʎʎime de tpebʎinъe īn ekonomia rʎ-
 ralъ ũi domestikъ. Дʎпъ гръʎ, sekapa este ʎna din
 cerealele челе маī xpъnitoare. Ektoлитpʎl atīrpъ ʎinčī-
 зечī ũi ʎinčī oka, sokotiť īn termen de miʎlok.

9°. *Mesteŭiŭl*, amestik de гръʎ ũi de sekapъ. Este ʎn foarte ʎričos sistem de a amesteka īmpreʎntъ doъ
 grīneъe de dimensiī atīt de deosebite; fiīnd kъ чеa маī
 mъpъntъ тpeбʎe съ skape ла mъčinare kare сфтрамъ
 pe чеa маī tare; чеeачe face ka фъina съ ny fie mъ-
 pъntъ, ũi съ ny фoлoсиaskъ de kīt pe ʎʎmъtate ла фа-
 чerea пііniї.

10°. *Объз* (avena sativa). Ел kreute pe tot фeʎʎl
 de tpepъpī. Ел poate съ fie ʎʎtībat pe ачeлаŭ lok,
 маī mʎʎʎī anī pe rīnd, дʎпъ o desфʎndare, ũi se īm-
 бʎʎtъъeute маī mʎʎt astфeł. Ел чepe маī nyъin ũi
 маī ničī dekʎm гʎnoīʎ, dar маī mʎʎtъ лʎkrape, ũi се-
 mīnъъ de kīt чeлe лалте чepeале. Se seamъnъ пііnъ
 ла ноъ-зечī ũi patry oka de погонʎ, ka съ skoaъъ a-
 поī пііnъ ла o mie doъ syte weaī-зечī oka, dar sokotin-
 dʎse īn termen de miʎlok pentry тоатъ Франъia, patry

sute patry-zeci' uii yna, uii o mie chin' sute onty-zeci' oka de paie. Ob'zyl ny kint'reute in termen de mijlok de kit trei-zeci' uii weante oka ektolitryl, din pricina kalisylyi ce il akopere f'rb' s'bie linsit de ed, uii kare il mikshoreaz' grevtatea.

44°. *Порумб* sa' k'k'p'p'z sa' p'p'p'p'p' (zea mais). — Semina ačestei plante ny se moaie in ap' de bar. Ea cere yn lok c'rb'nos uii kam proaspt'. Nys' pe yn p'mint makry, ea d' ma' p'p'in; dar gr'p'ny' ei sint ma' grei uii f'rina' de o kalitate ma' b'p'p'. Se p'p'ne ačeast' cereal' in luna lyi Martie in Frančia de miaz' zi, la sf'p'uityl lyi Aprilie la res'p'it, uii in Mai' in p'p'p'le de la miaz'-noap'te. Dup' o eschalent' lukrare, tra'em, ky p'rb'aratryl sa' ky p'lyryl, brasde de trei deqite in adin'ime, uii de trei p'p'ioare in dep'rtare. T'iem ačeast' d'nti' b'rsdeal' in yngi' d'rent prin brasde de ačeast' adin'ime uii dep'rtare; dep'p'nem patry sa' chin' gr'p'ny' in reskryčiuarea brasdelor, dar intr'ačest kin ka plantele s'bie d'rent-kotiue (quinconce) in c'p'p'le cele espuse la bintyri mar'. In cele lale, plantem in lini' intoarse de la nord k'tre syd sa' de la est k'tre best, dup' esposičia lokylyi uii pentry ase folosi de toat' k'ldyra. Kind porumbyl a a'p'ns m'p' la ont deqite ačar' din p'mint, se p'p'seute, uii se smyde b'p'p'p'le de p'p'ntre ky'p'p'i; la do'zeci' uii chin' deqite, se p'p'p'p' de ad doilea; aty'ny' il *moșoroiesk*, adik' ridik' imp'p'p'p'p' p'p'p'ia plante yn mik moșorois' de p'mint destinat a p'p'imi p'p'd'p'p'nele ce l'est'p'esk din inkieietyrede cele de jos ale k'p'p'nylyi. Kind s'a f'kyt de yn p'p'ior uii p'p'p'tate il moșoroiesk pentry cea din yrm' dat'. Moșoroiea poate s' se f'ak' ky p'lyryl ky kormanyl indoit (27, 3°).

În Franția de la sud, lasă atunчи în boia eі planta ky tot lъksyl ђeуetaиeі eі; se kryцъ ђnkъ kiar de mouoroire. La nord, ka съ poatъ prodъche чеба бун, se myлцymesk ky o prodъkиe maі пyиnъ. Aщ rриъ de a pyne, kym se іbesk, блъстъpиде de la тyлpina kочeanлyі, ne kape de дащ bitelor. Se lasъ fie-kъ-ria plante чна saщ doъ snиe femede; wi kінd panikyла maskyлнъ a peбъpsat пyлberea sa wi інчene a se beuteji, *deskъnъyиeazъ*; se taie kочeanл de ne d'asypra snikyлyі femelъ чed maі ridikat. În nordyl Франчеі, kyлер kyкypyзyl іn лyна лyі Oktombrie, aфapъ daka ny ba fi semъnat bapietatea de aчeastъ plantъ nymitъ *porъmb karantan*, kape se koache іn patpъ-zechі de zile. Poate чineba kyлtiба, п'іntpe rінdъyі fasole albъ prin тyфе de чинчй пінъ la wease rъyицyі, бapъ, konopide wi alte лerymі de rъdінъpие, dar іntp'astфed de kin ka aчeste plante съ se aфle fie-kape іntpe patpъ kочeni de porъmb; are чineba rриъ atunчи de a disposa rінdъpиде de porъmb de la syd kъtpe nord. Prodъk-tyл mijлoчиъ ad porъmbылyі este іn Франția maі kīt ad rъyлyі; dar se poate kyлeчe wi пінъ la maі doъ kile wi jъmъtate de yn poroнъ іn Франția despre syd, ynde kyлtypa kostъ пpea пyиnъ keltыialъ. Abia дъ тpeй syte чинчй-snppe-zече oka іn пъpциде de la nord, ynde este esпыs a лпnsі prin цepъpі, wi ynde чepe dese лyкpъpі wi іngpіpиде чele maі neadormite; съ лъсъm aчeastъ kyлtypъ ne seama syдyлyі. Semіица skoasъ deпе uty-лец atіpнъ чинчй-zechі wi тpeй oka ektolитpыл. Lokыtopіі din Lande wi Baskіі чеі цeпeпні, n'aщ адъ піиe de kīt mъmълiга. Se фаче ky jъneде блъстъpі niute пpъ-jъtype desфътъtoape. Фoиде sінt бyне se ymплe mindipide, saщ съ slъjеaskъ de фopациъ bitelor. Ky kочeni,

se poate face adăpostiri; și, konsdrobindvi mărunt, poate chineba dobîndi ын fel de paie trîiate, eschelente pentru храна bitelor.

12°. *Meiul* (panicum miliaceum) și *meiul păsăresc* (panicum italicum) se cultivă într'același pământ și într'același fel ca porumbul; dar, plante ермафродите, ну черѣ ницї *мошороире*, ницї *deskъпъципаре*, ницї рупереа ramurelor лътураше: се мълуymeute чинеба ал пліби. Se seamăнъ шеаї-зецї și trei oka de поронѣ; ед продуче sokotit în termen de mijloc маї о кілъ de грънуцї și trei syte wease-sure zeche oka de paie.

13°. *Orez* (oryza sativa). — *Orezul*, kare este грїул Indiilor, ну poate сѣ fie cultivat de кіт нумаї în провинциле de ла сѣдѣл Францеї. La nord, фаче грънуцї și се коаче aneвоие, кіар în гръдинеле noastre ботаниче. Deosebim доъ varietцї de кпpetenie, *orezul а-кратик* și *orezul vskat*. Чед д'нтїїѣ се cultivă саѣ prin *инвндъчївне* саѣ prin *ударе*: чед д'ал доїлеа ну чере de кіт о сингурѣ ударе, și креute апої ла vskat, ка toate челе лалте cereале. Культѣра prin ударе este інтребвинцатъ маї кѣ seamă în Spania, unde се інвндъ oreзрїїле ла апѣсѣл soarelѣї, інтр'astfel de кіп în кіт ну ремїне маї мѣлт апъ ла ресърїтѣл soarelѣї. Acest mod de культѣръ паре-се а абеа інdestѣл фолос de а манѣне салѣбрїтатеа atmosfereї, și de а пѣстра orezul de *бръсонъ*, боалъ kare пѣstїеute în Italia oreзрїїле інвндате, și ну се араѣ маї ницї de кѣм пе oreзрїїле vskъчїоаше. Metoada семѣнѣрїї кнезілор este, pentru маї мѣлѣї агрономї, префѣрабілъ, de кіт орї kare алта, în амбеле культѣре, prin інвндъчївне саѣ prin ударе. Еї моаїе, în бреме de кіте-ба zile, кошѣрї пліне de semїнѣе în апа ынѣї лак: інтр'ачеа бре-

me, eî dukreazъ uî graпъ пѣмѣтъл парте akoperit ky апъ, uî skot toate пѣдѣчинеle uî pietrele. Îndatъ че orezul a inkoluit, îl arunktъ foarte des într'o parte de lok нѣмѣ; uî îndatъ че бѣрѣвѣ se зѣреute d'asupra apeî, îl stronesk ky апъ de бар. Кѣтре luna лѣвѣ Aprilie, smѣлг ky мѣна чеа маî мѣлѣ парте din ел, пѣстрѣнд kite-ба zile пе чеа лалѣ pentru o întimplare de neisbѣtire; îl сналѣ пѣдѣчинеle, uî îl resѣdeskѣ, îн tyфе, îн kinkonche uî într'o депѣтаре de ла доз пѣнѣ ла тѣеî пѣчюаре. Îndeseazъ apoî yдѣрѣle uî пѣбѣрѣle. Kînd пайл îнгрѣбѣнеute, таie orezul ky seчera, îл фак snopî uî îл бат ky бѣчеле.

14°. *Manъ* (melica fluitans, роа fluitans). — Îн Бреса uî Домбе, s'a pekunoskѣт къ грѣuntele саѣ semѣна ачестеî грѣнече de апъ îнграшѣ пешѣле de елеутаie. Îн yнеде цѣнѣтѣрѣ ale Елвечеieî, фак uî mѣне din грѣнѣцѣieî eî. Pentru че сѣ ну o кѣлѣбѣм îн локѣрѣle поastre бѣлтоase? Newtine ар kosio înainteа коачерѣi sale депѣн.

Rekolta череалелор. — Порѣмбѣл uî meîл se кѣлелер ky мѣна. Атѣрѣнѣ utѣлецѣieî чеî marî de порѣмб îн грѣнар саѣ пе пѣретеле kodibeî, dar îн astfel de kîп ka шоарѣчѣieî uî шоболанѣieî сѣ ну поатѣ а'î азѣнѣе. *Seчере* пе челе лалѣе спецѣieî саѣ ле *kosesk*; чеа d'ънѣieî metoдѣ este префѣрабѣлѣ pentru rekoltele а кѣрор semѣнѣе kad lesne; чеа лалѣе este маî ekonomikѣ, ky kîт koasa добоарѣ о рѣндѣтѣрѣ, yn дѣкрѣтор е akoleа pentru а о аdѣна uî а о фаче snopî, kînd ну о ластъ întinsѣ пе lok ka сѣ се маî коакѣ ла soare (javeler). Kosesk, саѣ маî nainte, саѣ дѣпѣ întreара коачере а грѣunteлѣieî. Грѣuntele кѣлес маî nainte de întreара са коачере este маî пѣцѣin таре, маî пѣцѣin богат îн фѣи-

нъ, уи într'ачесауи бreme маї пучин потрібит а слъжи pentru semінуць; dar ел дъ о фѣинъ маї албъ, маї дѹлче, маї фінъ де кїт чеа лалтъ, уи, din бremі de de mult, нѹ іл кѹлер інтр'адт кин ін оаре-каре цинѹтѹрї de dinkolo de Pin. Ачеастъ методъ маї дъ інкъ о алтфел де економіе, інтр'ачеа къ snikurіle нѹ сїнт сѹпѹсе але къдеа грънѹції ка ла реколта ін ѹскат. Dar атѹнѹї, ін лок де а пѹне стрїнсѹра ін snopі ін датъ дѹпъ сечерат, ласъ сечерішѹл інтинс пе лок, ка сѹ'уи іспрѣіаскъ коачереа ла соаре.

Ін toate клімеде, ласъ інтинс сечерішѹл пе кїмп маї кѹ seamъ ал обѣзѹлѹї, pentru ка panikѹла са, інкъ берде, сѹ се сѹбоадбе уи сѹ се феѹтеліаскъ; фїнд къ дака ар реколта чинеба ла інтреагаї матѹрitate, нѹ ар ремїнеа snikѹц пе лѹжер дѹпъ че ар фї пѹс реқолта ін гръмезі. Strінѹем реколта кѹ десѣбїршїре ѹскатъ; не апѹкѹтм а не о клъди ін кѹпите саѹ storѹрї сѹбт niute ларѹї шѹре, саѹ ін lipsa astora, ла кїмп, уи ін кинѹл ѹрмѣтор: се інфїѹе ін пѣмїнт ѹн пар бертикал каре слѹжауте де steajъp, імпреѹїѹрѹл кѹрѹіа се ашазъ snopії, кѹ марѹїнеа паїѹлѹї ла черкѹферинѹць, абїнд грїжъ а мѣрї пѹѹин кїте пѹѹин ін лѣтѹрї черкѹл кѹ кїт се іналѹць, астфел ка партеа де д'асѹпра сѹ фїе маї скоастъ де кїт чеа де десѹбтѹл еї.

La оаре-каре інѣлѹѹїме іа ѹн дрѹм імпротїбітор; де о датъ дїрїѹе констрѹкѹіа ін форма ѹнѹї қон, пекаре іл акоперъ кѹ ѹн інѣлїиѹ конїк уи дес де паїе, ка апа плоїеї сѹ се скѹргъ snpe страшїнъ фѣрѣ а пѣтрѹнде інѣнѹтрѹ stororѹлѹї. Інтр'ачеастъ stare, stororії сїнт лесне де атакат де тїмпї ѹмезі уи де шоболанї. Поате чинеба сѹ'ї фериаскъ де ачешї дин ѹрмъ, клъдїнд клаїа де snopі пе о арїе бїне бѣтѣторїтъ, уи око-

литъ ла басъ кѹ о ѳчиргѣтоаре деасъ де кѹрпені спиношї, прекум кѹ мѣрѣчинї: контра челѹї д'ѣнтїѹ флауел нѹ есте адтѣ скѣпаре де кїт шѹра. Се ласъ стогорїї ѳнтр'ачеастѣ старе пїнѣ ла сѣїршїтѹл челор лалте лѹкрѣрї а ле анѹлѹї пентрѹ а бате грѣнѹцїї, кїнд нѹмаї аре адт лѹкрѹ де фѣкѹт маї прїпїтор.

Се прегѣтеште атѹнчї, саѣ де *бѣтѹт*, саѣ де *треерат* спїкѹл, саѣ де *алесѹл семїнѹей* дїн реколѣтѣ. *Ѣмблѣ-їтѹл* саѣ *бѣтѹтѹл* уї *треератѹл* се есекѹтѣ пе *арїе*; *алесѹл семїнѹей* прїн мїѹлокѹл *макїней де алес*.

Пентрѹ бѣтѹт, се ашазѣ спонїї прїн кѹлѹше пе *арїе*, спацїѣ де лок, а кѣрѹї сѹпрафацѣ с'а ѳнтрїт кѹ маїѹл саѣ кѹ чїлїндѹл. *Арїа* есте сѹбт аерѹл слобод, кїнд боїеште сѣ се калче грѣнѹцїї тоамна, ѳн цѣреде мерїдонале; еа есте ѳнбѣлїтѣ ла челе де ла норд, ѹнде ѳшї пропѹн де а бате грѣнѹцїї іарна.

Треератѹл се сѣбїршеаште прїн аѹторѹл калїор, пе каре ѹн ом ѳї фаче сѣ се ѳнбїрїаскѣ ѳмпрецїѹнѹл лѹї, песте спонїї че сїнт аштернѹцїї пе *арїе*.

Бѣтѹтѹл се фаче прїн брацѣле оаменїлор, карїї бат ѳн кадїнѹѣ спонїї кѹ бїчїѹл. *Треератѹл* есте маї кѹ сеамѣ ѳнтрѣбѹнѹцат ѳн Спанїа уї ѳн Рѹсїлон; *бѣтѹтѹл*, ѳн Лангѹедок, ѳн Провенѹца уї ѳн нордѹл Франчїї. *Треерациї* саѣ *бѣтѹцїї*, грѣнѹцїї кад пе *арїе*, пе сѹбт спонїї; редїкѣ паїеле, мѣтѹрѣ грѣнѹцїї, ѳї *бїнѹрѣ*, ла бїнт прїн мїѹлокѹл ѹнѹї маре чїѹр спрїїнїт прїн коада ѹнеї фѹрчї де лемн, уї ѳї дѹк ла грѣнар.

С'а добедїт кѣ ремїн ѳн паїе, дѹпѣ *треерат* уї *бѣтѹт*, пїнѣ ла $\frac{1}{16}$ дїн грѣнѹцїї, карїї се ѳнторк ѳн форацїї саѣ ѳн стратѹл че се пѹне прїн кошаре уї граїдѹрї, ачестїа сїнт грѣнѹцїї дїн бїрфѹл спїчїлор карїї, пїпернїчїї, с'аѣ копт маї тїрзїѣ, уї прїн ѹрмаре се десбїрї-

neazъ маї aneboie de плеаба дор. Ачеастъ а wease-
spre-zecea parte din rekoltъ нѹ skapъ makinei de бѹ-
tut, kare *deservуncеазъ* spikyl пѣнъ ла чел маї дин ыр-
мъ грѹнте. Дар ар фї nerozie pentрѹ yn simply пар-
tikyлар de а фаче келѹедеде ҹнеї астфел де макине
pentрѹ кѣте-ба пороане де арѹтѹръ. Makinele челе маї
нѹ сѣнт економиче де кѣт prin асоѹиациѹ, атѹнѹ нѹ кел-
тѹеште чинеба, ка сѹ се *slъziaskъ ky dѣnsa*, де кѣт пе
кѣт фолос траѹе.

Паїеле се striкъ маї пѹѹин prin *treerat* уи *бѹтѹт*;
еле пѹстрезъ toate калѣтѹїле kare ле чере industrya.
Makina де бѹтѹт ле стрѣеште; *сѹбѣ* ачеастъ формъ эле
нѹ пот слѹзи де кѣт де strat уи фораѹиѹ; дар сѹбѣ аче-
сте доѹ рапортѹрѣ эле сѣнт мѹлт маї бѹне.

Боаделе уи флаѹедеде череаделор (68).—4°. Рѹѹи-
на (uredo rubigo vera) се ібеште асѹпра фѹнзелор уи пе
пелеа лѹѹерѹлѹї, prin мѣчѣ бробинѹе паралеле ла дѹн-
ѹеде лѹї, kare, маї ѹнѣїѹ албе, крапъ, ла оаре-каре
епокъ, pentрѹ а лѹса сѹ skape о пѹлбере гадбенъ ка
рѹѹина ферѹлѹї. Ачеастъ боадъ іа, ла орез, пѹмеле
болгар де *brъsonъ, рѹѹинъ*. Kare este прѣчина ачестеї
боаде? Este ea лѣпѣчоасъ? ної n'абем акѹм, pentрѹ
а їмбрѹѹиша о пѹрере саѹ алта, де кѣт бѹнѹелї, уи
мѣчѣ о есперѣиѹѹ сѣгѹръ. Үнѣї аѹ бѹзѹт ібїреа ҹнеї
чѹперѹе; дар ної ам добедит їнтр'адѣтѹ parte¹ кѹ нѹчѣ
ҹн фел де бѹшѣкѹѹѹ бѹретоасъ нѹ креште пе materia
berde а плантелор. Алѹїї нѹ грѹсек їнтр'ачеаста де кѣт
ефектеле ҹнеї боаде; дар боаделе дескомпѹн о ѹесѹ-
тѹръ їн пѹроаїе земоасе, уи нѹ о їмбогѹѹеск кѹ ор-
гане нѹої. Нѹ ар фї ea prodъktyл ҹнеї insekte mikro-

¹ Ноѹ sistemѹ де fisiologie бегеталъ уи де botanikъ, tom. II.
§ 4466.

skopiche, kare ar roade peliца ши ar proboka, prin fiinца sa, desboltarea rлчелор че пер prin sbintare?

2°. *Кърбунеле*, adtfed нумит *тълурь* (uredo carbo) se deosibeute de рұқинъ интр'ачеа къ пълбереа са este neаргъ, ши къ ел ну атакъ де кит спикучиі инкъ рұнї, пе каре ши transformъ кы totыл ин мичї yмфлътурї карбонисате, kapele iesъ prin sfiuиeя peлeї. Гъsim спичї атакаџї де кърбуне, атунчї kind sнт инкъ инбълуџї prin чеa дїн yртъ цеабъ саџ фашъ а лужерулуї. Ачeastъ боалъ, акъria oriқинъ este фъръ индоїалъ аналогъ кы чеа precedentъ, roade toate organelе спикучлї, афаръ де *raxis*¹ ши де ръмурї. Kind сечершыл копpинде yн нyмър оарекаре де ачeste спиче *karbonate*, пълбереа kapea се дефае де пе еле се лїнеute де чеї лалџї грънучї ши иї инегреute. Църанїї нyмеск грънеле astfel инегреite prin борба *тълурь*.

3°. *Тъчїгне* (sclerotium.) — Рұқина лобеute фoїле, кърбунеле флорїде, ши тъчїгунеле обарївл, пе kape ил transformъ интр'о лунгъ гїндуръ бyretoасъ, а къria формъ се deosibeute дyне специї. *Тъчїгунеле* де секаръ арунче маї пїнъ ла доъ деците де лунг; ел este алб ши бyмбълкoс ин пълунтy, бїорїџ пе супрафаџъ; ел are маї форма пїntenулуї yнyї kokou. Фїица бyкълелор sale ин флїнъ debїне kaysa yнеї боале крїнчене, kape isbeute маї кы сеамъ инкїетyреле, ши прїдежеute despърџїrea мълдyларїлор. Ил интребуїнчеазъ, кы yн sykчes маї мyлт саџ маї пyқин dobedїт, ла тyдоаселе наuтерї де пyнчї. Тъчїгунеле де порамб лyнцeute грънтеле, ши ил фае neгpy берде пе дїн пълунтy ши пе дїн афаръ.

4°. *Karie* (caries). Este тъчїгунеле ин пyтpъзїчїгyне,

¹ Шїрy спїнърїї.

ui kompinzînd niute miçî insekte ka açelea ale ouçetu-
lvi, dar mult mai miçî, ui priimitoare, ka ui açelea
de a'ui relya biaça în apç dypç o întreagç desekaçie.

Saramura ui *barumura* (52) aç reputaçia de a pçstra
seçeriuvi de açeste osebite boale, pe kare ploile çele
lunçi le faboroazç desboltarea ui immuļuçiea. S'a pretins
kç beçinçiea kç berberiuça kontribueute spre a da ruçina
grivivi; açeastç pçtere bine fçrç îndoialç din asemç-
narea çe s'a bçrat de seamç kç este între faça floa-
rei çereadei ui praçiv roditor ad staminivivi açestvi ko-
pççel, ui între açee a ruçinei, saç poate înkç din a-
çee kç îl ba fi rçsit çineba ui pe frunzele berberiu-
çei isbitç ui ea de ruçinç. Dar, kç açest mijlok, nu
este plantç kare sç nu fie brednikç de a komunika
ruçina çereadelor.

5°. *Kçdere* *çrçunçilor* çereadelor probine, ui din
desimea ploilor, kare, spçlînd staminele lipseute pe
nistid de likvidiv roditor, ui din kçldvçele prekç-
toare kare pot a vçka staminele mai nainte de a'ui
deskide anterile. Kînd çineba bagç de seamç o ase-
menea întîmplare, trebye a preumbla, asupra seçeri-
uivi isbitç, snopi kç flori ai vny seçeriu nebîntvit;
bom împinçe astfel rodirea çelvi d'entivç prin kapri-
kaçia saç meuteuçuçita rodniçie.

6°. *Grçneçele opçrite* sînt açelea ale kçror grçunçi
sînt sbirçiçi pe suprafaçç, ui într'açeeauî vreme mai
puçini bogaçi în fçinç. Açeastç disformitate probine
saç din açee kç grçneçele aç fost *kçdkate*, adikç, aç
fost plekate kçtre pçmînt, ruçte de bînt ui bijelie,
saç kiar din açee kç paivl fiind înkç berde, çn soare prea
ferbînte le alobit de o matçritate mai nainte de vreme.

7°. *Grindina* sdrobeute çne-orî într'o zi pçdeçdea

Лукъридор упуѣ ан ѣнрег. Лапостоде пропъсе, сѣнкѣуѣ-ба анѣ, де а пѣнта ѣн кѣмпърѣ, уѣ дѣн дѣстануѣ ѣн дѣстануѣ, прѣрѣнѣ ѣнколѣчѣте кѣ о фѣунѣ де паѣе, мѣрѣунѣ нѣте прѣнтр'ун фѣер металѣк бертѣкал, спре а дескомпъунѣ пѣатра ѣн фѣлуѣ де зѣпадѣ саѣ ѣн пѣлоаѣе прѣн електрѣ-чѣтате; дар ѣнбѣцауѣѣ н'аѣ адонтат теорѣа парарѣндѣна-цѣулуѣ а кѣрѣуѣ фолосѣнуѣ нѣ с'а добедѣт прѣн нѣчѣ о ес-перѣѣнуѣ позѣтѣбѣ.

8°. S'a бѣзѣт норѣ де Лѣкѣсте, сосѣнд де дѣнколо де мѣрѣ а се Лѣса не коастѣде Итаѣеѣ, уѣ а прѣстѣѣ ѣн-тр'ун мѣнѣт сечерѣшѣеде, не ун спѣацѣѣ де маѣ мѣлѣе де-ге ѣмпреѣѣнѣр. Афарѣ де ачѣст кас, кѣре естѣе рѣр, сѣнт лѣрбе де ѣнсекте кѣре прѣрѣбѣдѣск рѣдѣчѣнеде, Лѣжерѣѣ, саѣ грѣѣунѣѣ сечерѣшѣелор. Омѣда *noctua segetum* фѣкѣ', ѣн 1846, марѣ стрѣкѣчѣунѣ ѣн Сѣлесѣа уѣ ѣн Бохѣмѣа; кѣзѣтарѣ а прѣѣнтѣмпѣна ачѣст фѣлаѣеѣ, а прѣнзѣнд сеарѣ марѣ фокѣуѣѣ, ѣнде ачѣшѣѣ фѣлѣтѣуѣѣ нонтѣуѣѣ бенѣаѣ а се арде. Контра ѣнсектекор ѣнтрѣбѣѣнѣеазѣ кѣ мѣлѣт дѣр-нѣчѣе стрѣнѣрѣде кѣ апѣ камфоратѣ, прѣн мѣзлѣкѣл стрѣ-пѣтоарѣелор (71).

9°. *Segeta* естѣе ун фѣлаѣеѣ де о ѣнфѣлѣѣнѣуѣ маѣ ѣнтѣнсѣ, дар кѣре нѣ ба Лѣса а се осѣндѣ неѣнгрѣрѣеа уѣ неперѣбедѣреа ноастѣрѣ, не кѣт адѣѣа гѣрѣелор уѣ а канѣелор нѣ ар фѣ секатѣ. О цѣрѣ ѣнсуфѣлатѣ де а-дебѣрѣаѣѣ прѣнчѣпѣѣ аѣ асоѣѣаѣеѣѣ трѣбѣе сѣѣ уѣтѣе а ѣм-пѣрѣѣѣ аѣелѣе де ѣдарѣ, ѣнтр'ун кѣп ка сѣ се поатѣ Лѣ-пта кѣ ѣсѣѣтѣре ѣмпротѣѣа не мѣлѣстѣѣрѣѣѣ черѣлуѣѣ.

Нѣ ѣда нѣчѣ одатѣ кѣнд сечерѣшѣул ѣнчѣе а'уѣ дес-болѣта спѣкѣл; грѣѣунѣтеле ѣешѣт арѣ трѣбѣѣнѣуѣ нѣмаѣ де кѣлѣдѣрѣ. Нѣ рѣсѣмѣ ѣдѣчѣѣнѣде пентѣрѣ сечерѣшѣул ѣн еар-бѣ; бѣѣ ѣммѣлуѣѣ паѣеле кѣ парѣѣба грѣѣунѣѣлор, Лѣкѣсул кѣ парѣѣба бѣлѣшѣгѣрѣѣѣ: кѣѣтѣ ѣнсѣ а да прѣмѣнтѣлуѣѣ кѣнтѣ-

tatea de vmezealъ pe care trebuie sъ o айбъ mai обич-
nuit. Удъ дугъ скъпъtatyл soareluy. Este треаба es-
periinujei sъ ne spvie daka prin canale ar фолоси mai
bine de кйт удъриде ky stropitoarea. Invndъvimele аџ
isbvitit foarte bine cereadelor в Skouia ui Indiй.

§ II. SEMINJE ФЪНОАСЕ.

70. Сyбт ачеастъ нymipe вцелелем ny грънуйи
грънецелор, чи ай yноp plante care аџ вdestyлъ mate-
terie kleioasъ ui фекyлъ ka sъ dea o фъинъ пyтинчю-
асъ a se пyне в локyл cereadelor в опй care адъ
операцје афаръ de ачеа a пинефачерий.

1°. Legymй. — *Phaseola* (phaseolus vulgaris), mazъrea
(pisum sativum) se кyлтивъ saџ singъpe, в tyfe ui в
liniy, saџ вntre vндыride бийлор, погyмбvндылор, meivnyй,
шчл. Le рекоадъ преа jъne ui берzi ka пйргъ, ui yска-
te pentъpъ probisiide de toamna ui iarna.

Бобyл (vicia faba), a къpyйи plante май пyцйн tyфоa-
se черъ май пyцйнъ депъrtape, trebuie sъ se semene в
liniy, че вngъdyiesk de a пpъui ui а плйbi, atit de des
pe кйт чере тpeбvинца, афаръ нyмай de ny вл ба фй хо-
търйт чинеба pentъpъ *вngъpъшытыръ berde*; pentъpъ ачеастъ
din ypmъ тpeабъ se вntpeбvинцеазъ май myлt бобyл
сълбатик.

Нъyтыл (cicer arietinum), легymъ прецюасъ ui май
pekъnosкyтъ лъкyиторилор de ла nord, ny чере ничй аша
марй вngъvipyй, ничй yn лок преа бyn, чере вnsъ myлtъ
кълдыръ. в Franция de ла syd, пyn нъyтыл пе търй-
myride челе май пietroase ui челе май пyцйн адвчй.
Ny este ничй o легymъ care sъ se апропие de нъyт ka
хранъ. Cealatina че o prodъk prin коачереа лyи este
прйbitъ de цъpан къpyia иъ este чеа май алеасъ днтpe

mînkъpъ, ka deak bał etudinapъly, uî kynoskъstoriî de binuđî byne se aratъ преа lakomî.

2°. *Piukъ* (polygonum fagopyrum). — În oare-kare judece blestemate de чер, съракъд uî боратъд n'ау алтъ pîine de kît mъmъliga фъкътъ din фъina aчesteî plante. În Normandia, ea este obîcnyita xpанъ a фечоридор de ла фîрмъ. În цара чereaделор, ну о seamъъ de kît pentpъ adbine kare îî сур флоarea, pentpъ пъсъpъ kare îî mъnîнкъ гръunteде, pentpъ порчъ, kare черъ нъмаî фpъnzeде, uî în сфîруит pentpъ strat în кошаре сау îнгръшътъръ берде (22).

Piuka de Tartaria (polygonum tartaricum) meritъ преферинца ka îнгръшътъръ берде сау форацъй. Чea d'ънтîй se seamъъ în пропорция de тpeй-зечъ uî доъ oka pentpъ ш погон, uî чea de ал doiдеа în пропорция de тpeй-зечъ oka. Ektolitpъд kîнтъpeute чинчъ-зечъ de oka. Уп погон prodъче sokotit în termen de mijlok maî o kîлъ de грънуцъ.

§ III. PЪDЪЧINÎ ПЕРПЕНДИКУЛАPE.

71. 1°. *Сфекла* (beta vulgaris) uî a ле еî osebite bapîetъцъ; plantъ bisanуалъ a къpîa pъdъчинъ перпендикуларъ kopinde зече пъpъцъ de захар kristadisabil din o суръ de zeamъ. O кyлтîвъ în mare pentpъ нyтpeцъ бачелор, сау pentpъ а'î skoate захарул. În чел d'ънтîй kas, преферъ în Цermania барitatea monstrвоасъ пренyмитъ *сфекла kîmpeneaskъ* (beta sylvestris), uî maî de obute *pъdъчина de липсъ* uî *pъdъчина de îmbîлyгape*, доъ espresîî sinonime sokotindъse къ препозиция de a челей d'ънтîй este de ачелаш прец кy *kontra*. În kasул ал doiдеа, кyлтîвъ maî бyкyрос ла nord bapîetatea нyмитъ *албъ de Silesia* uî bapîetatea кy *карнеа албъ uî кy пе-*

lea rouie. Este înbederat къ, la syd, ar префера пе чеа *галбенъ* în оаре-каре тьрѣмьрѣ. Кѣт pentry чеа *роуие*, este къѣтатъ нумаї pentry масъ; о фак saladъ дѣпъ че а conto în кунтор.

Sfekla чере ын пѣмѣнтъ бун; църѣнос уи адѣнк; гynoivд nemistvit бине батъмъ калитѣѣлор sale. Pentry ачеаста пун гynoivъ пе локьрѣ înainte de iarnъ, kѣnd neutine n'are în disposiѣia sa de kѣt ѣngърѣтѣрѣ animale пьтѣроасе. Ny este tot asemenea кѣ гynoivд пѣtrezit de фьрѣnze; саѣ кѣ гynoivд бине konsumat (24).

În пѣрѣѣле norдѣлѣѣ, plantъ кѣ mѣna саѣ кѣ семънъторѣѣл (34), ѣнтре 15 Aprilie уи 15 Maiѣ. Akoло аѣ пѣрѣсѣт metoda de а *semъna d'a арѣnkate.lea* уи *în рѣsadnѣѣѣ* (34) pentry а ле resъdi кѣ доъ фої. Ын om траѣе кѣ *трана* о brasдъ de доъ саѣ треї деѣѣте de адѣнчѣме уи ѣнтр'о депѣртаре de ont-спре-зече деѣѣте de чеа precedentъ; о femee ѣл ѣрмеазъ, каре ла fie-каре pas депѣне, ла доъ деѣѣте ынѣл de адѣл, треї саѣ патрѣ гьрѣнѣѣ de треї ані, пе каре о адъ femee ѣ акопере кѣ пѣчѣорѣѣл ѣн треакът. Пѣѣbeskѣ атѣт de des пе kѣт чере ачеаста ѣбѣка бѣрѣенѣлор; resъdesk кѣ доъ фьрѣnze ѣн локьрѣде ѣнде гьрѣнѣѣѣ n'аѣ resърѣт, кѣ plantele каре аѣ kрескѣт треї саѣ патрѣ ѣмпреѣнъ. Daka чѣнеба зьреште къ foїle ѣнгъѣбѣnesk, пѣрѣчѣна este къ пѣѣѣчѣна este атакатъ de ларба гьнѣѣшеї (кѣрѣбѣѣѣѣ) саѣ бермедѣѣ алб; фьрѣnzele sѣnt роасе de пѣрѣче (altica oleracea). Умпротѣба ачестеї insekte дѣрѣпѣнътоаре, ны се аѣлъ leak кѣноскѣт, афаръ daka се ба semъna d'a сбѣрателеа, ка бермедѣ sѣ ны поатъ роаде tot, методъ кареа чере марѣ келѣѣлѣ. Ної ам пропѣс de а ѣда кѣ ѣndestѣларе kѣмпѣл кѣ апъ камфоратъ, пѣрегъѣтѣт уи ѣн-требѣѣнѣѣт ѣн kѣпѣл ѣрмѣтор: се фѣрбе апъ ordinarъ

între' o câldare largă; între'nsa aruncăm kamfor în proporție de o jumătate de deget cub la 60 oka de apă; turnăm o kantitate dintre'această apă klokotită între' o pom-pă-stropitoare, în proporția de una la șapte săș ui mai mult, ui dăm o bucă ȳdare kîmpușă, renoidă apa între'aceleauș proporții după kît stropitoarea se golește. Ȳn asemenea proced poate fi întrebuințat ky isbȳtire împotîba țutȳlor neamȳrilor de bermi kariș rod rekoltele. Dosa de kamfor poate sș se kreaskș, daka pșmîntȳl este lȳtos săș prea adînk.

Skot șfeklele, la nordȳl Franței, din Septembrie pînz în Dekembrie: la sud ky o lună mai kvînd.

Lasș, pentru anvȳl biitor, plantele țe katș a slȳzi de *tame*; afarș nȳmăi de nȳ se bor țerțfi aceslei distinații *rușeriș* țe despart lȳjeriș de rșdșchinș: fiind-kș rȳlerȳl după ȳceastș amputație a sȳstanței sale ȳei măi bogate, ișui țrmeazș kreșterea sa aerianș ky măi multș poroșire de kît măi nainte; dar nȳmăi prodȳce bețetația sa sȳteranș, zaharoasaș ui pșrpendikȳlaraș rșdșchinș; dș nȳmăi niște fire lșțȳrașe. *Desȳlerș* șfekla ky *șnpoșl* (22) îndatș după țe a skoso, retezînd dintre'odatș tot rȳlerȳl de sȳs drent de pe de desȳbtȳl lȳșerȳlȳi ȳel berde. O pșstreazș astfel în gropi (61), pîmnițe întȳnekoase săș magazii, daka nȳ boiește ȳineba a o întrebuința atȳnți îndatș spre fabrikația zaharȳlȳi.

Kînd ȳineba kvȳtibș șfekla pentru țorațiiș, țate, la șfișurȳl lȳi Iunie, țntîea rekolș a țrȳnzelor, pe care le rȳpe ky dețitele kvȳșînd pe ȳele din mișlok; pșșește apoi lokȳl. Boiș, bațele ui oide mșnînkș acesle țoiș; pșșȳrile ui porții le mșnînkș tokate mșrȳnt. Dar katș a da de astea nȳmăi ȳin-spre-zee ȳile bațelor.

Ръдъчинеде ле смълцем ѝн Ноиembrie; ле спълъм, десгълеръм уи ле ѝнгропъм ѝн пълмѝнт саѹ ѝнтр'о проа-пъ аутерпвтъ къ паие; ле дъм бителор токате уи аме-stekate къ ѹн карт де фѝн уи де паие токате. Каѝ ле мълнѝнкъ ѝн времеа челор треѝ саѹ патрѹ д'ѹнтѝѹ съп-тъмѝнѝ.

Ўн порон продуче чин-спре-зече мѝ де планте, саѹ доъ-зечѝ уи ѹеапте мѝ ѹеае сѹте чѝнчѝ-зечѝ уи ѹеае ока, каре дъ о мѝе доъ сѹте ѹеае-зечѝ уи патрѹ ока де захар. Дѝн прърѹде нордѹлѹѝ с'а дат мареа импѹлсѝе, де бре о кѝѹѝ-ба аѝ ѝнкоа, кълѹреѝ сфекледор захарифере. Їн 1829, абеам ѝн Франча нѹмаѝ о сѹтъ пѝнъ ла осѹтъ доъ-зечѝ фа-бриче де захар, каре продучеа пе ан кам патрѹ милиоане де килограме де *moskradъ* саѹ *захар не.лѹкрат*. Їн 1832, с'а нѹмърат доъ-сѹте опт фабриче, каре аѹ дат кам ноъ мѝли-оане уи ѹмътате ока. Їн 1835, патрѹ сѹте чѝнчѝ-зечѝ фа-бриче да кам ноъ-спре-зече милиоане де ока, маѝ кар-тѹл консомачѝеѝ аѹвале де захар ѝн Франча. Їн сѝрѹит, продукѹѝа захарѹлѹѝ, де ла 1836 пѝнъ ла 1837 се пре-ѹѹеѹте песте треѝ-зечѝ уи чѝнчѝ милиоане де ока; чеа че фаче маѝ пе ѹмътатеа консомачѝеѝ noastre, уи че-еаче не.дъ, а сокотѝ ѝнтребѹиѹареа ѹнеѝ ѝнтѝндеѝ де пълмѝнт маѝ де ѹаѝ-зечѝ мѝ пороане.

2°. *Морковѹ порческ де Sbedia*¹ (*brassica napus et rapa*), се кълѝбъ маѝ ка сфекла, уи пе асемenea локѹрѝ ѝн ѝнѝнѝ депъртате ка съ се поатъ *пръшѝ*. Нѹ се афлъ рѹдъчѝнѝ каре съ аѝбъ аѝтеа барѝетъѹѝ ка морковѹ порческѹ; фѝе-каре лок уи фѝе-каре оспосѝѹѝе паре-се а продуче пе а са: лѹнѹѝ, гогонеѹе, плеоѹтѝте аѝрнѝнд аѝчѝ аѝа чѝнчѝ-зечѝ уи ѹеае драѹнѹрѝ, уи патрѹ ока уи кѝар ѹеапте-спре-зече ока ѝн Англіа. Еѝ чер асемenea интервале маѝ мѹлт

¹ Фелѹлѹѝ ачеста де броѹбъ ѝѝ маѝ зѝк уи *rutabagas* уи *turneps*.

saŭ maī pučūn īnsemnŭtoare, uī sīnt ūn esemndŭ ne-
tŭrŭdŭvit de minŭnate efekte a le ūneī kŭlŭtŭrī īnŭrŭjite.
Pŭrŭcele nŭmit *lisetŭ* (altisa oleracea), se akaŭŭ adesea
de ʒŭnīī mŭrŭrī astfel kŭ pekolta se sŭrŭrŭmŭ nŭskīnd.
Lekŭim ačest ūlaŭel, īnŭndŭnd kŭ īntreŭime kīmpŭl la
ībirea insekteī, īn līnsa ačestŭī miʒlok, stropīnd, ka
maī sŭs, kŭ apŭ kamŭoratŭ: īn sfīrŭuit, semŭnīnd des
uī d'arŭnkatelea (o oka uī ʒŭmŭtate de ūn poron),
ka sŭ maī rŭmīe īnkŭ plante dŭpŭ ʒe insekta a tre-
kŭt. Ūn poronŭ poate sŭ prodŭkŭ pīnŭ la doŭ-zetī
uī patŭrŭ oka de *broʒbe* saŭ tŭrŭne. Bapa, pŭn oīle de
īī nask pe lok; toamna le smŭlŭr ūrŭnzede pentŭr ū-
treŭ bitelep. Poate aī pŭŭtra toatŭ iarna pe lok, a-
koperīndŭī kŭ pŭmīnt pŭīn miʒlokŭl *plŭrŭrŭrŭ kŭ kor-*
manŭl īndoīt (27. 3°).

3°. *Morkobŭ* (daucus carotta). — Īl kŭlŭtib īn mare,
īn ūermania, pentŭr ūtreŭ bitelep; īnčep aŭŭm uī īn
ūrančia, aī pŭeŭŭi sŭbt ačest raport. Eī kobīrŭaŭte
īn efekt uī pe broʒbe, uī pe morkobi porčeuŭī, uī kīar uī
pe kartofī. Dŭ kaŭŭŭī tŭeī-zetī uī ūna oka pe zī, kŭ tŭeī
oka de ūīn. ūreakŭ tare rŭrŭnŭčīī maī nainte de aī a-
rŭnka īn pŭmīnt, īī amestekŭ kŭ rŭmerŭtŭrŭ de lemŭ.
Eī ʒere ūn pŭmīnt deŭŭl de adīnk uī nisīnos.

4°. *Pasterŭnakŭl* (pastenaca oleracea) īuī disŭrŭtŭ fo-
losŭl kŭ *morkobŭl*, uī īl kobīrŭaŭte īntŭ'ačeasta kŭ
eī nŭ īnʒaŭte la ʒer.

§ IV. TŭBERKŭLE¹.

72. 4°. *Kartofŭl* (solanum tuberosum), pe kare ar
trebŭi sŭl nŭmim *rŭrŭl sŭteran*, este ʒel maī bogat

¹ Toate plantele la akŭror rŭdŭčīnŭ kresk ūn fel de gorouī,
ka la kartof, se nŭmesk tŭberkŭle.

present че Лумеа-ноуъ а Фѣкѹт чедіі Beki, атѣт дін прічина імбідшугѣріі прорудкелор салѣ кѣт уи пентрѹ чертitudinea реколтеі салѣ. Луі Парментіер сінтѣм даторі інтрѹдучѣреа луі ін рамѹра хрѣнітоаре а Франчеі, уи кіар а Еѹропей; астфел луі Наполѣон іі плѣчеа а нумі ачѣсте тѹберкулѣ кѹ нѹміреа *parmentiere*.

Картофѹл ісѹтеутѣ ін тоате тѣрѣмѹріле; дар іі пріеутѣ ін локѹріле мѣрѹнтѣ уи бѹне. Мѣістроніі локѹиторі аі Чебенідор каѹтѣ ін тоѹі аніі бѣгѣѹні прін стѣнчі еспѹсе ла соаре, пе карѣ ле ымплѣ кѹ прѣмѣнт адѹс; еі депѹн, інтр'ачѣсте бѣсе натѹралѣ, о тѹберкулѣ карѣ іі респлѣтеутѣ кѹ дѣрнічіе де тѣѹделѣ лор тоамна.

Плѣнтѣ ін Іѹніѣ картофѣіі, ін лініѣ де опт-спре-зѣче деѹте, ін гроні де ла треі пілѣ ла чінчі деѹте, пе карѣ ле аутѣрнѣ кѹ плѣабѣ де гріѣ, кѹ фѣрѹнзѣ ѹскатѣ саѣ берде. Дѣка нѹ с'а нѹс інdestѹл гѹноіѣ пе лок інaintѣа іѣрнеі, поате чінеба економісі семіңѹа, депѹ-інд ін фіѣ-карѣ грѣопѣ нѹмаі кѣте о бѹкѣѹікѣ де тѹберкулѣ, уи о марѣ бѹкатѣ де пѣде карѣ копрінде ѹн окіѣ фѣрѹмос: опт сѹте ока, кѣнд іі плѣнтѣ чінеба інтрѣѹі, аѹѹнѣ пентрѹ ѹн погон. Дѹпѣ опт зіле, дѣ, доѣ грѣпѣрї кѹ чіміндрѹл; прѣшѣск кѣнд се іѣск бѹріенї: кѣнд фѣрѹнзѣде с'а інѣлѹат ін destѹл, мошорѣіск кѹ сана імпреѹіѹѹл плѣнтѣі (53) саѣ кѹ *пѣѹѹл кѹ корманѹл індоіі* (27. 3^о), пе карѣ іл мінѣ нѣтѣре доѣ ріндрѣі. Поате чінеба сѣ се слѹжіаскѣ кѹ плѹѹл пентрѹ а скоате тѹберкулѣде тоамна, абінд гріѣѣ де а ін-фіѹѣ фѣрѹл адінк сѹбт фіѣ-карѣ тѹфѣ. Ін епока інфлорі-рїі фѣрѹнзѣлор, се десбоалѣ тѹберкулѣде ін сіңѹл прѣмѣнтѹлуі. Фіѣ-карѣ тѣрѣм інтіпѣреутѣ картофѹлуі карѣктерї партікѹларї. Картофѹл *галбен* уи *біѣлотѹл* парѣ се а фі *варіѣ-*

търците челе май продуктивне в пърците черконбечине але Парисълви уи в калкарниле терциаре.

Се прѣstreazъ картофii в локурѣ ашиждереа скытѣ де чер, де кълдуръ уи вмеzeадъ; се poate прѣстра тоатъ iarna де фрѣг в гронѣ марѣ пе каре де аконерѣ кы паие уи де ын пиѣор де прѣмѣнт бине аmezат.

Картофъл се вntребуvнцeazъ п'нтре челе май алеse бѣкate але меселор noastre: богатыл се apатъ аша де несъѣос ка уи съpакъл кървѣя й' есте xpана чеa май ефтинъ. Дин ед се skoate zeama пентрѣ xpана копѣилор уи а stomакурѣлор бадеvдинаре, уи пентрѣ фабрикаvѣя sipонелор. В сфѣрвит, дъm картфъл бителор, каллор кѣар, ферт уи амestekat кы паие tokate мървнт.

Ын поронѣ poate съ деа пѣнъ ла ноъ миѣ чѣнчѣ сѣте oka де картофѣ, уи в продукт недѣкрат, 800 леѣ. Продуктъл ынѣ поронѣ poate съ деа пpин естракѣе о mie чѣнчѣ сѣте oka де zeамъ. Продуктъл кърат ад прѣмѣнтвълвѣ есте атѣнчѣ де 905 леѣ.

2°. *Patatyл* (convolvulus patatas) уи напѣл (helianthus tuberosus) сѣнт кѣлтибаѣи аsemenea, дар пpин фантасѣе, ка плante xpънитоаре.

§. V. ФОРАЦИѢ.

73. Плanteде *форазере* сѣнт ачелеа а кърор дѣжерѣ уи фрѣнзе дъ бителор уи animalлор де тpас ын нѣтрѣц в berde бара, уи в сѣнѣ iarna. Ачесте плante кpеск opѣ де sinele саѣ пpин кѣлтуръ; челе д'нтѣиѣ формъ *пъшѣнѣ* уи *либезѣле натурале*; челе де ад доѣлеа *либезѣле артифѣциале*.

1°. ПЪШУНѣ, ИЗЛАЗЕ, ЛОКУРѣ СЕЧѣ. Сѣнт в де обште снаѣи де локурѣ степпе, кpемъноase, непpиимитоаре де кѣлтура чeреаделор саѣ а биѣеѣ; пpежмиле прѣдѣрилор, пѣ-

stede, marşinile drămuşilor, poşternişele dealurilor. Earbă ce creşte într'astea, kostilivъ ui de o statură skundă saŭ tîrîtoare, este mai nepriimitoare de kosire; o fak a se paute pe lok. Ea nu este bogată în myst nytritor, dar dъ yn nytreu sъnъtoş ui odoriferant, ce pъstreazъ pe animadî de mai multe boale. Speçiiile de erburi care kresk mai ky seamă ui mai ky isbъtipe într'aceste lokuri goale, sînt la sudul Françei, *chimbrul* (*thymus vulgaris*) care bъlsъmeazъ deşerturile şeuşurilor, *lebanta* (*lavandula spica*) care bъlsъmeazъ deşerturile mînuşilor, *earbă-sf-Ioan*, шчл; la Nord, *лѣтъица* (*thymus serpyllin*), *chimbrу de kîmp* (*festuca ovina*), *пѣпѣдия de stîni* (*leontodon saxatiles*), *didişelul* (*bellis perennis*), *пѣпѣдия ordinаръ* (*leontodon taraxacum*), *trifoilul negru* (*medicago lupulina*), *antoksanta miroşitoare* (*anthoxantum odorata*), *cerastilul* (*cerastium vulgatum*), *earbă kîneluşă* (*aira canescens*), *zantoksiла*, *жалешул de kîmp*, шчл.

2°. LIBEZI NATURALE. Tot tărîmul ce este supus la dese înundăçivni poate sъ debiie ky vreme o eschelentъ libede. Çele mai bune sînt lutoase, dar îndestul de fъръmiçioase pîntъ la o adîncime de o jumъta de piçior. Le îmbунъtăçim prin deranşnarea speçiiilor bъtъmъtoare, prin intrudukçia de speçii mai bune, prin regularitatea periodikъ a înundăçivnilor, prin pъskutul pe lok ad otabei. Apoi abem griş de a ridika bъleçele bacilor (23, 1°), saŭ de a le împreçutia mъrunt pe lok.

Plantele care îmbунъtăçesk libezile naturale, sînt: *obşul cel lung* (*avena elatior*), *festyka cea înaltă* (*festuca elatior*), *mazъrea de libede* (*poa pratensis*), *limba*

kínēdxi (*cygnosurus crystatus*), *βριζῶν*¹ (*briza media*), *χολκράς*² (*holcus lanatus*), *τριφοῖον-περῶν* (*trifolium melilotus*), *συλβίνα* (*alopercurus geniculatus*), *λυτίνα* (*medicago-lupulina*), *κρυσανθέμων λευκανθέμων* (*chrysanthemum leucanthemum*), τοῦτ' *τριφοῖον*, *πτερυγέλιον* *σέλβατικ*, *κίκορα*, *μαλ*. *Spondylium ἄγι* *Ἐρκυλε* (*heracleum spondylium*), *καροφύλλον* *de* *λίβεδε* (*choerophyllum pratense*), *ἔρεστια*, *κωβαρύλλ*, *ρογοζύλλ* *ἡ* *πενίχα* sînt plantele care kinyesk maî de obute libezile, *ἡ* *skimbъ* kaditatea *φoραγίυλι*. Skanъ *пэмінтул* de ele, *тэиндуле* îndatъ че se aratъ, ka ne sparangel, ne din *юсул*, *гүлерүлү* *рэдъчине*й, *ἡ* *арүнкінд* ne ranъ *пүціпъ* *фүнінүине* saъ *бар* nestins. Daka toatъ libedea este *пэпэдитъ*, o amendъ *кү* *бар* nestins *дінт'о* *латуре* *пінъ* *інт'алта*; *ἡ* o *reseamънъ* apoî *кү* *пүлбере* din *грънарүл* *кү* *фін*.

3°. LIBEZI ARTIFICIALE. Въ *требые* bite, *кчѣ* бъ *требые* *карне*, *лапте*, *лїнъ*, *інгръшуетурї*, *тргъторї* *ла* *плүг* *ἡ* *animadї* de tras; бъ *требые* *дар* *пъшүнї*. Daka *п'абеці* *нічї* *пъшүнї*, *нічї* *libezi naturale*, съ *абеці* *дар* *кү* *оғї* че *прец* *libezi artificiale*. Acesta este singuryl *міллок* de a *фаче* съ *іасъ* *Франція* din *starea* *nesiguryl* *ін* *каре* se *афлъ* *астъзі* *кү* *креутереа* *бітелор*.

Сфекла *ἡ* *брозба*, prin *рэдъчине*ле *ἡ* *фрүнзеле* *лор*, *рішка*, *мазъреа*, *мъзърікеа* *ἡ* *картофүл*, prin *фрүнзеле* *лор*, *череале*ле *тїате* de *берзі*, *дъ* *eschelente* *φoραγїүрї*. *Дар* *нимик* *нү* se *poate* *компара*, *сүбт* *ацест* *рапорт*, *кү* *күлтүра* *bisdeixlyi*, *санфінглы*, *трифоіулы* *ἡ* *раітрасулы*.

Bisdeixly (*medicago sativa*) se *seamънъ*, *ін* *пропорція* de *доъ-спре-зече* *ока* *ла* *үн* *погонъ*, *інт'о* *адїачиме*

¹ Планта *де* *кїмп* че се *інсемлеазъ* prin *фалніка* sa *үінеге*.

² *Оғз* *сэлбатик*.

de o jumta de deuit, pe un trmŭ resturnat intr'o adŭcime de patrŭ piŭioare, ui indestvl de gynoit. Iŭ seamŭnŭ singur saŭ ky o altŭ rekoltŭ, pe kare o kosesk atynŭi, kŭnd bisdeivl n'a debenit ŭnkŭ prea nalt. Orzul, riuka, mazŭride, mŭzŭrikide, inul, sint plantele ky kare iŭ insoçesk anyl d'ŭntiŭ. Bisdeivl se ŭmbunŭtŭceuste ŭmbŭtrinind; eŭ dŭineuste maŭ obŭcnyit ŭinŭi-spre-zeye anŭ, ui dŭ pŭnŭ la patrŭ kositvŭi pe an, daka are ŭineba grŭjŭ de aŭ kosi maŭ nainte de ŭmboçirea ŭlorilor. Dŭpŭ fie-kare kosire dŭm o bunŭ grŭpare; kŭnd çespeçea iŭ nŭpŭdeuste, pŭnem iŭ lŭkrare stŭpitorvl (29), ŭtŭrŭ a ne teme kŭŭ am dŭrŭpŭna, atŭt de mŭlt rŭdŭçinelle sale sint intrate adŭnk; amendŭm ky barvl nestins. *Гъинацул де пѣтърѣ* ui *пѣтълъул* (23), sint çele doŭ ŭngrŭŭŭtŭrŭi kare ŭolosesk maŭ bine libezilor de bisdeivŭ; rŭpsivul (18, 30) iŭ mŭreuste rekolta. Poate çineba sŭ tragrŭ pe fie-kare an pŭnŭ la patrŭ miŭ ŭeante syte patrŭ-zeyŭi ui yna çka de ŭin dŭintr'yn poron.

Sanŭŭnŭl (hedysarum onobrychis), se seamŭnŭ ui se kvltivŭ ka bisdeivl; dar nŭ çere niŭi yn pŭmŭnt awa de bun, niŭi yn lok atŭt de adŭnk, nŭ maŭ ka açesta sŭ fie kaŭkar. Eŭ se ŭmpakŭ ui ky çele maŭ yrŭioase lokvŭi; gynoivl çe i se ŭntrebuinçeazŭ maŭ mŭlt este o adŭnŭtŭrŭ din ŭrŭnzede sale; nŭmaŭ pirvl iŭ svpŭrŭ. Iŭ anyl ad doilea libedea se grapŭ ky maŭ mŭltŭ tŭrie. Sanŭŭnŭl intrŭ pŭnŭ la doŭ-spre-zeye piŭioare iŭ pŭmŭnt; eŭ dŭineuste pŭnŭ la doŭ-zeyŭi de anŭ; iŭ ŭmbunŭtŭçesk ky ŭngrŭŭŭtŭrŭ, çenyuŭŭ ui rŭps. Trebye o svŭt patrŭ-zeyŭi ui doŭ oka de sŭmŭnŭçŭ pentŭ yn poronŭ; ui poronvl dŭ doŭ kositvŭi pe an. Lokvŭile çele sterpe pct da,

asemenea de la o mie uease syte pînă la trei miî doz syte oka de forauiş pentru yn poronş.

Трифойъ-роуш (*trifolium incarnatum*) este o plantă anuală care intră ky mare isbūtire în rotauii. Ky ltu-ra lvi se întinde din ce în ce în Frančia ui dъ bogate produkte.

Трифойа де либези (*trifolium pratense, sativum et montanum*), plantă bibache, se înboieute ky tot felul de trîmş, ky toate къ rekolta sa este în proporcie ky kalitatea lokulvi. Se koseute de trei ui de patru ori într'yn an, dar iui impuцинъ trentat importaца. Dăineute de la doi pînă la trei ani. Îl seamănъ primъbara, ky o altă rekolтă, ka съ dea o kosire dupъ seчеришъ, ui ka съ nul apuche церул la cea d'entii a lvi desboltare. Требуе opt oka de съмѣнцъ pentru yn poronş, care produse trei miî o syтă ueaî-zeci oka de fîn.

Раирасул (*lolium perenne*). Îl мерце bine pe asemenea lokş ka al trifoiulvi ui bisdeivulvi, dar nu cere multă адѣчѣме. Îl seamănъ în proporcia de ueaî-spre-zeci oka de poronş; ел produse o singуръ kositуръ într'yn lekş sterničiosş, ui pînă la patru într'ynul ymedş. Varietatea нумитъ *italicum* se seamănъ тоамна.

Aş amestekat ky isbūtire jumătate de раирас ky altă jumătate компусъ din *трифойъ ordinarş*, *трифойъ албş*, *трифойъ валбенş*.

*Спергула*¹ (*spergula arvensis*), este rekomandată ka forauiş verde pentru бачеле ky ланте, кърора ea ле креute kantitatea лантелvi ui îl фаче маî густосş. Ea креute пе трѣмурѣле челе маî ниспоасе, нумаî съ ну

¹ Yn fel de plantă foraцегъ din familia kariofilidor, koprinzînd o zechime de sneциi, între care ui троскотул.

fie ky totyđ linsite de ymezeadъ. Poate чинеба съ o kosiasкъ дупъ ont съптѣмѣнѣ вѣрма семѣнатѣлѣ. Ea slъjeute inkъ de nvtreѣ bitedor, ka фѣнѣ uи prin грѣ- vntele съѣ олѣos. Kosindyo преа љупъ poate съ do- бѣndiasкъ чинеба доъ kosityрѣ. Prodyktyđ eѣ trebye a фѣ пѣribitѣ đ'opotѣribъ ky љymъtatea prodyktyđѣ tri- foiyđѣ.

Laxpede porcheskъ (ulex europoeus) uи meixл пѣсъ- resk (spartium scoparium), pot forma yn eschedentѣ фо- рацѣ вѣ lokyрѣle макре uи nisinoase. Seamънъ aste plante пѣнтре череаледе де тоamna uи де пѣрѣмѣbara, pentрѣ a лѣsa lokyđ ne seama ачестѣѣ prodykt вѣ бѣ- me де чѣнчѣ saѣ wease aнѣ. Le kosesk ѣa вѣфлорѣре; даѣ блѣстѣрѣде челе маѣ delicate biteдор лѣноase; лѣ- љepѣѣ sѣnt destinaцѣ pentрѣ вѣгрѣшлтырѣ. Дупъ wea- se aнѣ вѣтоарчем съпѣрафаца lokyđѣ.

4°. PEKOLTA. Epoka kosipѣѣ ачестор plante, ka съ slъѣiasкъ де форацѣѣ, este вѣsemnatъ prin вѣфлорѣре. Грѣбеутете a kosi; фѣнд къ дѣн ачестѣѣ minyтѣѣ planta љertfeute desboldѣрѣѣ грѣvntelѣѣ tot myстыđ xpъnitop kare се грѣмѣdise пѣнъ ачѣ вѣ лѣљepѣѣ eѣ.

Onpeute ipiraцѣle; koseute kѣnd poa s'a eBaпо- rat; стрѣнѣе фѣнѣѣ вѣ мѣчѣ uиpѣрѣ paralele ky фѣрка де лѣmnѣѣ; вѣтоарчеле, ynele дупъ altele, фѣрѣ a де re- блъшѣ simetria; репѣтеазъ, daka trebye, ачeastъ лѣкpa- ре пѣнъ aпроaне де доъ чeasyрѣ вѣnaintea скѣпѣtatѣлѣѣ soaređѣѣ, пѣрѣмѣbara uи маѣ bѣptos вѣ цѣрѣде де ѣa Nord; реvneute uиpѣрѣle вѣ кѣпѣte pentрѣ a пѣстра фѣ- ныѣ де poъ. A doa-zi dimineaца, реѣнчeне aлѣ вѣтѣnde ne lokъ, пѣнъ kѣnd фѣнѣѣ se ba фѣ yskat ky desъbѣ- шѣre. Aлѣпчѣ вѣmаgazineазъѣ saѣ клѣdeuteѣѣ вѣ клѣѣ anadoaцe ky storopѣѣ (69, 14°), чepкyлape, пѣтpate saѣ

лунгвиеце; дар ласъ лок третериі аерулуї, пентру а преінтімпина інъбууіреа уи ардереа де сине. Інлесним третереа аерулуї prin mijlocul unor прѣјині лунуї, каре се інтілеск ін кѣпѣтіе ла о прѣјинъ бертикалъ, уи пе каре о скоатем кінд фінул есте бине грѣмѣdit. Інвѣлім клаіа ку ун акоперіуѣ конікѣ уи десѣ, фѣкѣтѣ ку мѣнукі де паіе. Дакѣ се poate есте бине а інѣлаца клаіа пе о мѣгурѣ бѣѣторіѣ ка аріа, аутер-пуѣ ку молозѣ, апої ку ун stratѣ де паіе, уи око-ліѣ де ун шѣнуцѣцѣ.

Este de folos а пресѣра ку sare де кѣніе deose-бітеле кулкѣше де клѣї де фін іmmaginatѣ, ін пропор-ція де ноѣ ока ла шеанте сѣте ноѣ-зечї ока де фін. Sarea фаче фінул уи сѣпѣtos уи плѣкут animalilor, маї бїѣtos оїлор уи бацелор. Унії din arponomї фак клѣіе ку кулкѣше де паіе уи фінѣ, пѣ рїнд де унеде уи де ад-тул; poate чїнеба сѣ пуіе ін локул паллор фрунзе у- skate де мазѣре, мѣзѣріке, боб, каре ії дѣ ун гѣстѣ мулѣ маї плѣкутѣ. Алції amestекъ ла о ладѣ паіе уи трифоїѣ саѣ санфінѣ.

§ VI. SEMINŢE OLIVIFERE.

74. Acestea sїnt *rapїца* (brassica oleracea laciniata), *barietate а берзеї*; *napул selbatїkѣ* (brassica napus), *barie- tate а морковулуї порческѣ*; *makул* (papaver somniferum); *rutabaga* (74, 2°), уи osebite specїї де *mѣstar* (sinapis).

Rapїца mi *makул* чер ун лок маї богат де кїт *napул selbatїkѣ*, уи черѣ патру лѣкрѣрї, урmate де алте аїтеа грѣпѣрї. Дар ачесте треї планте, черѣ інгрѣшѣтѣрї ку їмбїлуугаре, де орі че калїтате ар фї. *Пїувѣлул* (23); нїшатул дин ставле есте маї пре-ферабїл. Ін rotaція реколтелор, сѣ аїѣ чїнеба мулѣ

грѣзъ ка съ ну факъ а beni раница, пе ачелаш кѣмъ де кѣт дупъ маї интервале, дѣн каре чеамаї мѣкъ есте де треї ані, кѣнд чѣне-ба ѣї destinъ кълтѣра пентру реколта грѣунтелѣї.

Семънѣмъ раница де ла жумътатае лѣї Іуліе пѣнъ ла жумътатае лѣї Августѣ; *папулъ сѣлбатикъ*, де ла жумътатае лѣї Августѣ пѣнъ ла жумътатае лѣї Septembrie. Індатъ дупъ чеа дѣн ѣрмъ лѣкраре, асѣпра кѣрѣа третемъ грапа уї чѣлѣндѣл, семънѣмъ ѣн лѣнѣї саѣ д'а сбѣрателе (54); даг чеа д'ѣнтѣїѣ методъ есте маї преферабѣлъ, фѣїнд къ не скапъ де кѣлѣделе ресѣдѣреї. Третемъ кѣ чѣлѣндѣл не д'асѣпра семънѣтѣреї. Інтребѣунѣмъ, пентру ѣн поронѣ, де ла патру ока пѣнъ ла wease ока де семѣнѣмъ, каре адѣче, терменѣ де мѣлѣкѣ, патру сѣте ока, дѣнд фѣе-каре треї-спре-зече ока де олѣї уї доъ-зечѣї уї доъ де тѣрте. Фрѣнзеле се рѣдѣкъ ла грѣвѣтаеа де о сѣтѣ чѣнчѣ-зечѣї ока де поронѣ. Este de prisos de a maї спѣне къ требѣїе а пѣлѣї аїт де дес пе кѣт требѣунѣа чѣре. Реколта требѣе а се фаче пѣѣїн маї нѣїнте де їнтреага матѣрѣїтае а грѣунтелѣї, чеа че аѣунѣе кѣтре мѣлѣкѣл лѣї Іѣнѣ; о фачемъ мѣнѣкѣї (69, 14⁰), о дѣчѣмъ пе аріе, батемъ, бѣнтѣрѣмъ, дѣчѣмъ грѣѣнѣїї ла грѣ-нарѣ, ѣнде ѣї їнтѣдемъ пе дѣшѣїмеа, прѣн кѣлѣкѣше де о грѣсіме де патру деѣїте, уї ѣї амѣстѣкѣмъ адесеа кѣ лопата.

Макѣл се сеамънѣ рар, їн Martie, чеба маї пѣѣїн де о ока ла ѣн порон. Ну требѣе ка плантеле сѣ фѣе маї апропѣїе де wease деѣїте, пѣлѣескѣ пе ѣрмѣ; прѣ-шескѣ адесеа. Капсулеле саѣ кѣѣшѣїле сѣнт коанте ла епока сечерѣїшѣлѣї. Таїе їндатъ лѣѣерѣї дѣн партеа де дѣн жос, леагѣї їн мѣнѣкѣї пе партеа де лѣнѣгъ капсулѣ, кѣ паїе, ласѣї а'уї сѣбѣрѣї матѣрѣїтаеа їнтр'ѣн локѣ

aeratŭ ui înbълитŭ. Înkpedinuceazъ atvнчї femeilor гри-
жа de a deskide ына кїте ына капетеде макырїлор, пен-
трь а skoate seminuceде, skvтырїнд родѹд. Үн поронŭ
дъ маї о кїдъ де грънѹцї ui о svтъ weaї-zeчї oka de
фгунзъ.

Varza în *arbure* (*brassica oleracea acephala*), karea
тpъיעute zече ані, kreute de ла wease пїнъ ла доъ-
спре-зече пїчоаре інълѹцїме, poate da індоитѹд фолос
din җупеле блъстърї че ıesŭ ла svбѹцїoara planteї ne ka-
pe де тpънїнкъ чїнеба ка не спарангед, ui din гръ-
нѹцїї сѣї, а кърор спор ін оліѹ компenseazъ, кїар ін
анѹд д'ънтїѹ, toate келѹедеде кѹлѹреї. О seamънъ,
d'asbуратеде, прїмъбара саŭ ін Август, ін pesаднїцъ;
о pesъdeskŭ (54), інтр'о депъртаре де opt-спре-зече де-
цїте; пѹне гѹноїѹ ui інтоарче локѹд ін фїе-каре аn
прїмъбара; о апъръ де insekte ui маї бїртос де пѹ-
рїче, пресърїндѹо кѹ фѹнїнѹцїне саŭ кѹ апъ камфо-
фатъ (74, 1°).

§ VII. PLANTE TESTILE¹.

75. 1°. *Іул* (*linum usitatissimum*) чере ын пъмїнтŭ
бунŭ ui богатŭ ін җмъ (7); чере о лѹкpape адїнкъ.
Ед җpмеазъ кѹ фолос не кърътѹрї, не локѹрї спарте, җнѹї
тpїфоїѹ де дої ані, мазърїї, кїнепї; ед прегътеute din
kontra фоарте ръŭ локѹд pentрь череадеде де тоамна.
Іmpроспътѹм ла фїе-каре тpеї ui патрь ані semїнѹа кѹ
грънѹцї de Pїга, че не бїн din Кърландїа, Лїbonїа ui
Lїtѹanїа. Semїнѹа тpебѹе сѣ фїе чел пѹцїн де дої ані:
ea este кѹ аїт маї бунъ кѹ кїт este маї беке. Семъ-
нѹм des pentрь топт ui аѹъ ui маї рар pentрь semїн-
ѹъ; фїїнд къ, ін чел д'ънтїѹ kasŭ, мерїтѹд сѣŭ tot сѣ ін

¹ Че се poate тоарче ін фїре спре а фаче о цесътъръ.

лунцимеа уи симплитатеа лунжерунуи; уи ин чел д'аддоилеа, дин контра ин нумбрул рамурилор ку флорі.

Кінд инул с'а брѣтут уи с'а десигнат де грѣнуци, се фаче дин ел споні ку доѣ лерѣтурі, атірнінд де ла чинчи пінѣ ла уеаеа ока, уи компуні де патру мѣнуки д'о потривѣ, ашезауі астфел ка пичіоареде планделор унвیا сѣ се атінгѣ ку капетеле челуі ладт: арункѣ ачеуі споні ин гроні пліне ку апѣ, саѣ *topile*, уи ле ласѣ аколо ка сѣ се *topiaskѣ*.

2°. *Kinena* (cannabis sativa) чере ун локѣ уи маі богатѣ де кит инул уи маі бине ингрѣшатѣ ку руніуѣ, умедѣ уи мѣрѣнтѣ. О сеамѣнѣ пе ла јумѣтатеа лѣ Априліе, ин пропорція де о сутѣ уеаі-зеуі ока де погонѣ. Pesare ку рінд уи креуте ірте; уи, фінд кѣ креуте ін адѣ, ингрѣшеуте тоате буріеніле, афарѣ де *opobanicia rymuroasa*, пландѣ нонтосѣ уи паразітѣ.

Смулгѣ кінена індатѣ че планделе бѣрѣтеуі аѣ депѣс галбенул лор прафѣ: ачеаста се фаче кѣтре сфін-шитул лѣ іудіе.

Смулг атунчи планделе, ле реунеск ин мѣнуки де ачеауі лунциме. Таіе ла де о потривѣ інѣлѣіме коронеле грѣнуцилор уи гудеріі рѣдѣчinelор, фіе ку се-чера, фіе ку секура, уи ле арункѣ ин *topile* ка сѣ се *topiaskѣ*; лѣкране бѣтѣмѣтоаре сѣрѣтѣціі пе каре ар фі де доріт а о бедea інденінітѣ, ка уи пе періатул ку мѣна, прін алте прочеде, прекѣм о лешіе прегѣті-тѣ ментру ачест лѣкру. Кінена дин Немонт се рідікѣ пінѣ ла опт-спре-зече пичіоаре де інѣлѣіме; прѣдуктул сі есте кѣтре ачела ад кіненеіноастре ордінаре ин пропорція де уеаеа-спре-зече кѣтре зече. Грѣнтелеле се аконоерѣ ку пѣмінтѣ нѣмаі ин гросімеа де ла уеаеа пінѣ ла опт лініі. Ун погон каре прѣдѣче оптѣ-зеуі

oka de фѳіорѳ de inѳ, poate сѳ dea în kîнепѳ nîнѳ ла о сѳтѳ шеаі-зечі de oka. În Палатинат, преферѳ плантеле бѳрбѳтеуші, fiind кѳ дѳ ын маі фѳѳмосѳ фѳіорѳ. Deosebim афарѳ de ачеаста kîнепа de *utreaпгѳrî*, care este маі цѳрѳнеаскѳ, а баріетѳѳі кѳлтібатѳ кѳ іпгрі-ѳіріде ordіnare.

3°. *Урзика dioіkѳ* (urtica dioica) poate сѳ dea ла тѳрѳѳіпѳѳ ын бѳпѳ фѳіорѳ testілѳ. Ea іsbѳтеute uі пе челе маі ҃рісіоase тѳрімѳрі: о seamѳнѳ des.

§ VIII. PLANTE TINKTORIALE¹.

76. 1°. *Рѳбіе*² (rubia tinctorum). — Рѳбіа, а кѳрѳа рѳдѳѳіпѳ дѳ о бѳпсеа пѳрпѳріе атіт де траінікѳ, а fost іптрѳдѳсѳз вѳ іѳдеѳѳл Ваlkлѳsa, атѳпчі komitatѳл Bena-sin, маі кѳтѳре анул 1778, де ын персан нѳміт Alten. Челе д'ѳптііѳ черкѳрі іп mare че с'аѳ fost фѳѳѳ кѳ ачеаста аѳ stat іп бѳлтоаселе локѳрі але *Палѳдеі*, лар-гѳ сѳпрафаѳѳ де локѳрі гоале uі мочірлоасе, care нѳ да маі nainte де kіт папѳрѳ uі бѳрѳені, пе care цѳ-раніі ле тѳіа pentѳѳ strate де біте prin kошаре. De ла іптрѳдѳчереа кѳлѳѳреі *рѳбіеі*, ачестѳ дешертѳ маі не-лѳкѳітѳ с'а акоперіт кѳ фѳѳмоасе кѳлѳдірі, uі мѳсѳѳа сѳпрафічіалѳ де пѳмінт, care іп преѳмеle мічеі четѳ-ѳі Montѳ, леагѳнѳл uі інкѳ kіар астѳзі ѳѳбаерѳл аче-steі інобаѳіі, нѳ се лѳѳда де kіт кѳ о баниѳѳ де се-карѳ пе анѳ, are астѳзі ын преѳ peste opt міі де леі. E-ste о фанѳѳ че се спѳне uі астѳзі prin ачеле пѳрѳі,

¹ Din care se skot бѳпселі.

² În іѳдеѳѳл Мѳшчелѳл о кѳноск tot сѳѳт нѳмеle де рѳбіе, uі care are о mare asemѳnare кѳ рѳта: ea este преа деасѳ пе мѳшчелеle ачестѳ іѳдеѳ. ҃пші, іп кѳрѳі, о нѳмеск грапѳ uі роібѳ, адѳіі рѳтѳ.

къ църанії карії култибаръ чеї д'ѣнтїѣ рѣбіа debeniрѣ тоѣї, ѣн дої анї, пропрїетарїї пѣмїнтулѣї, пе каре ѣнкїрїеа маї пайте пентрѣ ачеастѣ тѣабѣ. Пѣмїнтул а мепс ѣмбунѣтѣїндѣсе, дар маї бїрѣос де ла ѣнчепѣтул ребеѣѣѣї, прїн нѣмероаселе бѣрѣтѣї де сїнѣе че с'аѣ сѣбїрѣїт аколѣ.

Пѣмїнтул пе каре ѣл чепе кулѣѣра рѣбіеї este ѣн пѣмїнтѣ бѣнѣ, мѣрѣнтѣ ѣї адїнкѣ чед пѣѣїн пїлѣ ла доѣ пїчїоаре, ѣн сѣїрѣїт ѣн пѣмїнтѣ бѣнѣ де грїѣ: дар локѣрїе пѣбїлїѣїате сїнт ачелеа, пе каре ле а аѣѣкат кулѣѣра, пе ѣнде аѣ фост нїѣте бекї ѣї мѣчїрїоасе локѣрїї. Desѣѣндѣм пѣмїнтул тоамна ку *урлѣзул* (44), ѣнтр'ѣ адїнѣїме де доѣ-зечї ѣї доѣ деѣїте; ѣї маї дѣм ѣ сапѣ ѣн крѣѣїѣ пѣїмѣбара, грѣпѣм ѣї семѣнѣм. ѣмпѣрѣїїм пѣмїнтул ѣн брасде паралеѣе ларѣї де тѣей пїчїоаре, пе каре алтернатїб ле лѣсѣм гоале, ѣї пе каре абем грїѣ а ле ѣндрепта де ла нордѣ кѣтѣре сѣдѣ. Брасдеѣе деїнате а фї семѣнате бор фї ѣн лїнїї: тѣебѣе чїн-зечї де ѣка де грѣѣнѣї пентрѣ ѣн погонѣ, де кїте ѣеаї-зечї парале ѣкаѣа. Цѣранїї моаїе грѣѣнѣїї ѣн ракїѣ. Пїїбеск адесеа; ла ѣнчепѣтул іернеї ѣрмѣтоаре се фаче *ѣнбѣлїтѣл*, каре констѣ ѣн а аколѣї брасдеѣе семѣнате, ку ѣн кулѣѣѣѣї де пѣмїнтѣ грѣсѣ де тѣей саѣ патѣ деѣїте ѣї лѣѣтѣ дїн брасдеѣе челе гоале, ѣї пе каре ѣл арѣнкѣ потрїбїт пе рѣбіе. Анѣл ѣрмѣторѣї, ѣн Аѣѣѣст, кулѣер чеї д'ѣнтїѣї грѣѣнѣїї, тѣїнд ку сеѣереа фѣрѣнза пе каре ѣ ѣнїнд ла соаре. Ла сѣїрѣїтѣїл тоамнѣї, ѣар ѣнбѣлѣск рѣбіа. ѣнбѣлїтѣл аре дрепт сконѣ а фаборїса десбѣлѣтареа ѣнѣї нѣѣ кулѣѣѣї де рѣдѣїнїї ку парѣба лѣѣерїлѣр чеї ѣнгрѣопѣ. Le skot тоамна ѣї пе ла ѣнчепѣтул фїрїѣлѣї ѣн локѣрїе челе тарї; ле ласѣ ѣн пѣмїнтѣ ѣнѣ анѣ ѣї кїар дої анї ѣї маї мѣлѣ пентрѣ

докъриле челе макре. Skosyl se фаче астръзі, ін есплоетаціиле челе марї, кы ын плугъ џеапъуџ tras de доъ-зеці саџ доъ-зеці уи патру bite, дака рѣдѣчина аре треї ані, уи prin доъ-спре-зече, дака аре нумаї опт-спре-зече лунї: інтрѣбуиџеазъ атунчі ла ачест дукру атіџеа оаменї кїте bite сїнтџ ла trasџ, уи femeї індоите. Ачестџ instrumentџ ridикъ плѣчи де прѣмїнтџ де маї мълте піџоаре, кѣчи плугъриле ridикъ бұлгърї марї, дар ну дѣ нічі о дукраре атїт де куратъ ка ырдезул. Оаменї сѣвратъ плѣчеле де прѣмїнтџ, спре а десбрѣ-ні рѣдѣчина; femeїле спре а о інтинде не кімпџ. Одук апої інтр'ун грѣнарџ, о інтинд не подеалъ: о аместекъ адесеа кы фурка, уи о пун ін сачі маї нainte де ін-треагаї ыскаре, ка съ о еспедезе ла фабріџе.

Фрунза рѣбіџ слѣџеуте де фораціџ бітелор. S'a бѣгат де seamъ, кіар дїн чеї д'рнтїїџ тїмпї, кѣ оаселе аналїлор каре аџ мїнкаї де ачеста, аџ контрактат о фрумоасъ фаџ пурпурїџе.

Култібъ рѣбіа ін Алсаџїа, дар мануфакторїї ачеї џѣрї аџ рекуноскут о суперїорїтате неѣгрѣдѣїтъ рѣбіџ де Комтат: фїїнд кѣ кліма џудеџулуї Балкѣса се деосї-беуте преа пуџїн де кліма наталъ а рѣбіџ, уи култу-ра чеа маї дібаџе ну поате съ skimбе нічі о датъ клі-ма ынї лок.

Култура рѣбіџ поате съ фїџ апѣратъ де метода ротаџїџ; уи поате кѣ ea а дат луї Тул идея metodeї ырїаше кѣрїа ії поартъ уи нумеле. Інтр'адѣбѣр поате җїнеба а алтерна аїчі фѣрѣ а skimба докыл. Орї кум ба фї, грїул ырмеазъ кы ын немѣрѣїнітџ фолосџ рѣбіџ¹.

¹ Цѣрѣнкѣџа ромїнъ іуї фаче кѣсѣтуреде не іеа са кы мѣ-тасе рошіџ, бѣпсеуте брїул бѣрѣатулуї іар кы ачестъ бѣп-сеа, іуї імплетеуте саџ іуї џесе белїнџа кы лїнѣрї рошіџ,

2°. *Pastea* (isatis tinctoria).—Seamънъ грънуціі прі-мъбара, саѣ інкъ ши маі бине тоamna, ін пропорція де оптѣ oka de poronѣ, інтр'ун прѣмѣнтѣ богатѣ ши преа бине гynoитѣ. Кінд фоиле аѣ ајуns ла о лунѣиме де опт деѣите, таie лѣжерѣ ка сѣ desparѣѣ де ел фоиле. Дупѣ кѣтеба сѣптѣмѣніі, фак о nouѣ rekodѣѣ, ши yrmeazѣ tot aша ne kѣт se афлѣ ноі блѣстѣри; yне opѣ фак пѣнѣ ла патрѣ тѣерѣ інтр'ун аnѣ. Yн poron poate сѣ про-дукѣ astfel опт миі де oka де foі de pasteaѣ, пен-трѣ бѣпсирѣле ін адбастрѣ, акѣрѣѣ foі спѣlate ши pe-duce ін фрѣмѣнтѣтѣрѣ ши ін миѣі тѣрте kopѣче, маі ordinar нѣмѣте rorouѣ, дѣ патрѣ rorouѣ ла тpeі oka де foі: чеeаче фаче зече миі wease syte шаѣ-зечѣ ши шапте де rorouѣ kare се бѣнд маі чѣнѣ леі ши y-мѣтate syta. Benitya иewit din prodykya nelуkpat ад ачестеі plante, ynit ky фабрикаѣя, este dar де 540 леі pentрѣ yn poronѣ; де yнде тpeбѣе а skoate 270 леі кел-тѣелѣле кѣлтѣреі ши дајdieі, pentрѣ а абеа yn benit кѣ-ратѣ де 270 леі. Ін yдеѣѣл Tarn, кѣлтѣра грѣѣлѣ abia prodyче yмѣтateа ачестеі syте.

3°. *Soffran* (crocus sativus), але кѣрѣѣ фѣришоаре пи-стѣларе дѣ кѣинѣі о грѣтѣе rystoasѣ де бѣкate, тeрапeу-тѣчѣі yn medikamentѣ фoлoситopѣ, ши о фрѣмоасѣ бѣпсеа галбенѣ бѣпситорѣі, este о plantѣ кѣ рѣдѣчина чeпоасѣ ne kare о кѣлтѣбѣ ін klimele сeчѣ ши kalde, пpeкyм ін syдѣл Франчѣі, ши ін лoкyрѣле yшоаре. Сѣdesk а-чeастѣ plantѣ toamna ін лѣниі; о moшopoiesk ла oape-kare epokѣ, ши иі кѣлeгѣ флopѣле toamna yмѣтoаре. Фe-meile се инделетѣчeск ла кѣлѣі, де а skoate yнѣл kѣте

ицл. Ea ишѣ фаче singyрѣ ачeастѣ бѣпсеа ши utѣиѣі din че?
— Din лѣжерѣл planteі *sobѣрфл* amestekat ky фрѣнзѣ де
нѣр-нѣдѣрeц.

унул фиришоаре, уи еле кѳутигъ пентру ачеастъ лѳкраре доѳ биецѳ лиарзѳ пентру о фарфурѳоаръ де фире. *Кулецереа* софранулѳ, черѳнд о популаѳие нѳмероасъ уи фъръ лѳкрѳ, нѳ се потрѳбеуѳе кѳ алѳе локалитѳцѳ, де кѳт кѳ алѳе църѳдор де ла сѳдѳ. Чѳпоаселе рѳдѳчинѳ алѳе софранулѳ сѳнт атакате де ѳн фелѳ де чѳперкъ паразитъ пе каре о нѳмеск маѳ ординар *моартеа шофранулѳ*. Ачеастъ бѳретезитате дърѳпърѳтоаре поате сѳ се манѳие уи сѳ се прѳсиаскъ, ка ѳн шанкърѳ розѳтор, доѳ-зеѳи уи кѳар чѳнчѳ-зеѳи де анѳ ѳнтр'ачелашѳ трѳрѳмѳ, акѳцѳндѳсе де алѳе рѳдѳчинѳ, прекум де ачелеа алѳе спарангелулѳ. Ёмпрѳтѳба ачестѳѳ фланцелѳ нѳ еѳте адѳѳ леакѳ де кѳт фокул уи грапа кѳ коѳцѳ ѳнтрѳбѳнѳцатъ адѳнк (18, 6°). Ён поронѳ поате продуѳе о ока уи ѳумѳтате де фиришоаре.

4°. *Peseda* (*reseda luteola*) креуѳе ѳнтр'ѳн трѳрѳмѳ нѳисѳсѳ бѳне кулѳбатѳ. Ё сеамѳнъ грѳѳѳцѳѳ ѳн Аѳѳѳстѳ, ѳн пропорѳѳа маѳ де чѳнчѳ ока де поронѳ; абѳа акѳперѳе грѳѳѳцѳѳ кѳ прѳмѳнтѳ. Ла матѳрѳitate уи кѳнд планѳта ѳнчѳпе а ѳнгрѳлбѳнѳ, о смѳлѳ, о леаѳ уи о бѳндѳ кѳ кѳнтарѳл. Ёнѳ поронѳ продуѳе мѳнъ ла патѳѳ сѳѳе шанѳте зеѳи ока де реседѳ. Ачеастъ планѳтъ дѳ ѳн галбѳнѳ пѳѳѳѳнѳ траѳник¹.

5°. *Sofranul seibatik* (*carthamus tinctorius*), се кулѳѳѳѳ ѳн ѳинѳ ѳнтр'о депърѳаре де доѳ пѳѳѳоаре. Ёл сеамѳнъ прѳмѳбара, ѳл курѳцъ кѳ грѳѳѳ прѳп пѳѳѳѳѳ;

¹ Арѳѳѳстѳл еѳѳѳ нѳмѳѳѳ *Паѳѳѳѳѳ* дѳн каре скѳтѳ асѳменеа о бѳнѳсеа галбѳнѳ, а трас лѳѳаѳеа амѳнте а спѳкѳлѳнѳѳдор дѳн ѳѳѳѳѳл Влѳшка, бѳзѳндѳ кѳ ѳнтр'ѳн анѳ ѳнѳ ѳкономѳ дѳн парѳеа лѳкѳлѳѳ, а кѳѳѳѳѳѳѳѳ пе о рѳколѳѳ пѳѳѳѳ ѳнсеамѳѳоаре пѳсте 200 галбѳнѳ, бѳнзѳнд окаѳа ѳн галбѳнѳ, фъръ а'ѳѳ да мѳлѳѳ ѳстѳнеалѳ пентру кулѳѳѳа еѳ; даѳ де 'ѳ'ар фѳ даѳ!

în Augusty îi smydr petalele yna kîte yna ky yn kyçi-tauş, dimineaşa, înainte de prînz; le pun de se vsykъ. Kînd lujerii se beutejesk, rekoltъ semîna, kare dъ yn kartşy din greutatea ei de odiş bunş. Yn poronş dъ o svтъ opt-spre-zече oka de фlori, din kare skoa-te o bъpsea gadbenъ, solubilъ în apa, în kare o arynkъ, ui o фрутоасъ bъpsea rouie, solubilъ în adkool, adkadii ui oçetş.

§ IX. PLANTE AROMATICE.

77. 1°. *Xameiу*¹ (*humulus lupulus*) se kyлтibъ în mare, pentru rekolta konidor sъi femelî, ky kari se slujesk în facerea beriî. Dar тоцî ynni lujeri ai plantei sînt akoperiçi de o пълbere kare, kyдеасъ ky gri-зъ, poate fi întrebvinçatъ asemenea a romatisa ача-стъ likoare. Kînepa, la trebvînuçъ, poate sъ çie înkъ lokyд xameiу. Xameiу kreute de sine în пъdyri, ynde se svie împreçiуру арбурилор. Adikъ kyлтyра лyi ny înfъçiуазъ mari stabilî. Xameiу se kyлтibъ în tr-rîmъrile lutoso-nisinoase; fak, pe lokyд destinatъ pentru xameierъ, liniî de mobîlioare de patru pîнъ la çinçi niçioare pъtrate fie-kare, pe kare le înkonçyръ pe toate ky atîtea uançyри черкyларе, ларуî de patru deçite ui adinçi de çinçi, ynde depun plantele abînd fie-kare patru saş çinçi myгyри, гръмъdeskъ пъmîntyд împreçiуру лор. Dyпъ trei сьптъmîнî, plibesк, ашеазъ o пръjîнъ de doб-zечи ui doб niçioare înalтъ în çentru fie-къria mobîlioare; pe la сф. Ioan (k. n.) mouoroiesк. Smydr plantele бьрбътеuи îndatъ че ле kyноскy de pe floare; kyдегъ roadele femele la maturitate, adikъ în лyна лyi Septembrie. O xameierъ se îmbynъtъçe-

¹Църаниî îi mai zik ui koda-лyнy лyi.

uite îmbѣтрѣнѣнд. Îнграшъ прѣмѣнтвл кѣ пѣшѣлѣѣ, ши
їл кѣрѣѣцѣ вѣ тоѣї анїл кѣ ачѣсаѣл гѣрїѣ ка вѣ анал
д'ѣнтїїѣ.

S'a бѣрат-де-сеамѣ о mare economic, вѣ маї мѣлѣ-
те ѣвнѣтѣрї, а ашеза прѣѣїнеде вѣ лїнїї парадѣде, ши а
їтїнде телѣрї де ла ѣна ла адта прїв бїрѣтѣрї, чѣса че
мѣреште снаѣївл де ѣркатѣ, фѣрѣ а чѣре атїта сѣпра-
фаѣѣ. Ачѣастѣ методѣ дѣ, афѣрѣ де ачѣаста, чѣа
маї mare їндѣспїре пѣнтѣрѣ прѣшїтѣѣ, пѣлїбїтѣ ши мѣшо-
орїтѣ (56).

Дѣпѣ кѣдѣсѣѣ, пѣне а се ѣска конїї фемелї вѣ гѣрѣ-
нарѣѣ, саѣѣ, дака este чїнеба сїдїтѣѣ, їнтр'ѣнѣ кѣпторѣѣ саѣѣ
баїе абїа їнкѣлзїтѣ. О бѣпѣ хамѣїерѣѣ тѣребѣ сѣ деа
де ла доѣ сѣте патѣрѣ-зѣчї пїнѣ ла тѣрїї сѣте шеаї-зѣчї
ока конѣрї де ѣнѣѣ порѣнѣѣ.

2°. Кѣлїтїбѣ асемenea вѣ mare *vikoupa*, *molotrya*,
kimenya, дѣспѣре карѣ сом борбї маї не ларг вѣ *Trak-*
tatya de vredinaria.

§. X. PLANTE ESOTICE (STRĂINE) DE NATURALISAT.

78. Плantele sїnt фїїчѣде прѣмїнтѣлѣї карѣ де на-
ште ши адѣ клїмеї чѣде прѣдѣчѣ. Прїв translataѣїа
чѣа маї фѣрїчїтѣѣ, бѣї добїндї нѣмаї metis; фїїнд-кѣ гѣрѣ-
ѣнтѣде нѣ їа кѣ sine ши клїма sa. Ёмбѣпѣтѣѣѣште, нѣ
те osteni їнѣѣ а кѣеа. Кавѣѣ а траѣе чѣл маї mare
фѣдѣсѣѣ пѣтїнчїосѣѣ дїв кїмнѣл чѣ аї сѣ еспїоѣтезї; дар,
бѣїѣѣї, нѣ бѣѣ маї чѣркаѣї, а мѣѣта podїї дїв лѣкѣл дѣр.
Вої не карѣ о dїspozїѣїе фѣрїчїтѣѣ бѣ kїamѣѣ ла кѣлѣѣѣ
плantele esotice, лѣѣсаѣї рѣчѣде рѣѣїї адѣ порѣдѣлѣї,
ши чѣрѣѣїї ка пачѣа сѣ бѣ deskїzѣї їнтїнѣде шеѣѣѣїї адѣ
Алѣѣрїѣї; нѣмаї аколѣ бѣѣїї пѣѣѣа їсбѣѣї а кѣпѣѣта вѣ
tabak, вѣ zahar, вѣ бѣѣмбак, вѣ їндїнѣро, прѣдѣѣѣте бѣрѣд-

nice de a sursine konkypinua ky produktele koloniilor

1°. *Tabakul* (nicotiana tabacum) se seamănă primăvara, în pământul (54), într'un timp de șapte bine-lukrat. Pesfirul răsare pe suprafață, înainte iernei ca săl îngroape la cea din urmă lucrare a primăverii. În *vestdesk* în linii, de trei picioare departe unele de altele. Plătesc și muncitorească kind plantele aș ajuns la o înălțime de un picior. La nordul Europei, rețeauă bîrfurile acestor plante ca și pe ale porumbului, afară de *mame*, fiind bîrfură lățită și aș să la uase foie, și desmătură planta kîțba vreme, ca foile să se desboalde mai mult. Culeg foile mai nainte de a fi beutede; le pun pe grăție, d'asupra grădurilor, dacă se poate; și ard lățită ca să scoară potaș. Un poron este în stare de a produce pînă la uase sate oka de foie uskate. Abem, în Franția, mai la doș-zeci miș poroane konsfinuite kîțvrei tabakului.

2°. *Bumbakul erbos* (gossypium herbaceum et fulvum) este singura specie ce se kîbine kîlimele noastre. Bumbakul în arbore suferă numai în kîlimele cele calde, unde trăește de la doș-zeci pînă la trei-zeci de ani; bumbakul se seamănă în linii și în lokuri statornice; pun mai multă grăunță în fie-kare groapă, fiind că nu resar niș odată toți. În kîțib și în rețea bîrfură asemenea ca tabakului; dar cere numai o singură muncitore, și doș plășă, kîț aș unind la o înălțime oare-kare încaț toate bîrfurile prin umbra sa. Culegerea bumbakului se face kître cele d'antîș zile ale lui Oktombrie. În kîlimele cele frumoase, un poron poate produce pînă la doș-zeci și aș să oka de bumbak.

3°. *Trestia de zahar* (sacharum officinale) se plantează prin butași, abînd uase oki fie-kare, pe unș țărîmș grasș ui pręrtitș prin doș eschedente dukręrș, ui în liniș mai de trei nișoare. Planteș în Franșia în luna lui Martie, ui în koloniiș în Noiembrie. În fie-kare groapę depun patrę saș cinș butași ui rynoish bine putrezitș; akoperș kv sapa, saș mai bine kv plęgul, graeș ui trek pe suprafaș ęilindęul; dupę wease sențrînș, kimpul ęere o butę plibire; kîț-ba breme în urmę, o adoa kv moshoroire (54). Kînd trestia aș așuns la oare kare înțuime, umbrirea lor deapęntę toate burielile ui fașe plibirile de prisos. Dupę aceeaș rın toate foile din partea de jos a trestiei, kv kîț ele înșen a se plęi; așeste foș slęesk de stratș prin koware, fak o adoa desfoiere toamna, ęeba înainte kvdesulș. Aceasta se îndeplinește kv kosoręul; spre așestș sfîșuitș, kosoręul anękț trestia kv mîna stîngę, ui kv dreapta, printę'o singurę retezare sv kosoręul, taie trestia din fașa ręmîntęulș; kv o adoa țiere ș reteazę sfșęul, kompęșș din foș berș, kare slęeskș de stratș bitelor; kv o atreea țiere reteazę din partea despre sfșęș unș křîmpete de un nișiorș: așeasț bukatș, înș înșlîș în berșile sale foș, slęește de rșsadș. Transportș apoi rekolta la zaharerie.

4°. Sînt multe alte plante ui varietęuș pe kare am putea ș ne trędim a le rștralisă la sudul Franșei. Trebeș a pune în rangul d'ęntișș pe *indigo* (indigofera tinctoria).

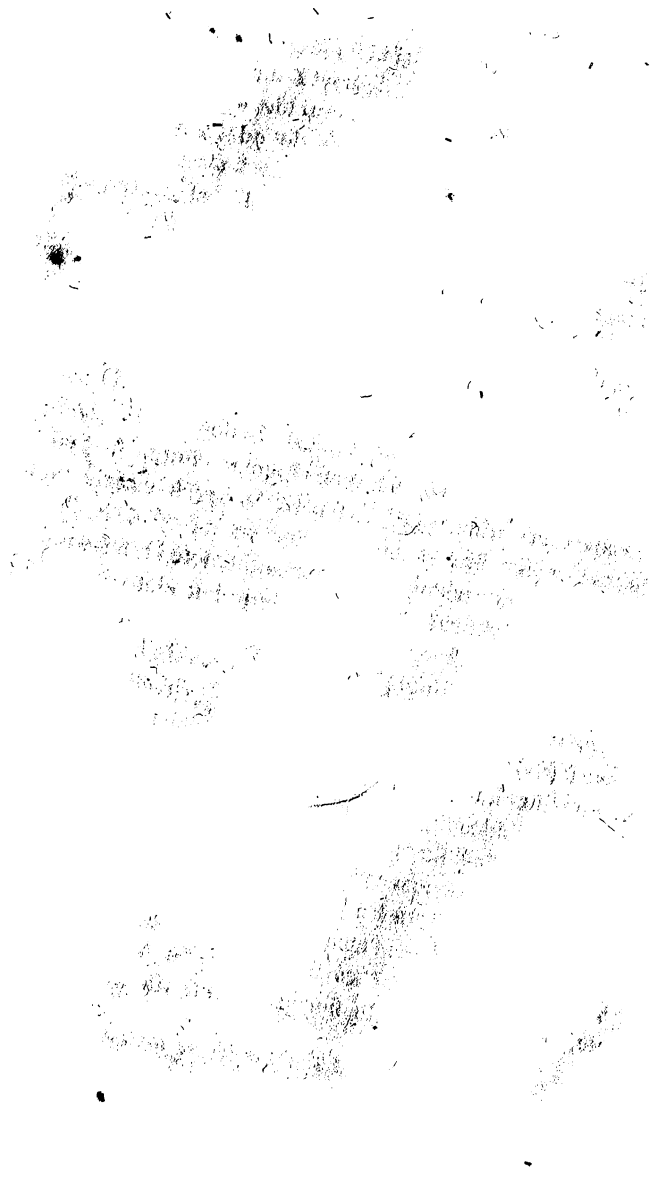
RESUMATȘ.

79. Înkrędinęeazę ręmîntęul ęel mai bogatș dene-

увлѣи ши десмердатвлѣи, 'цѣлл ба інтрѣна голѣи ши стертѣ.
 Bindeł ла үнѣ каніталістѣ дөуертѣ ши неродѣ, ел ба
 дебені жүкѣрліа тѣтлор спекүланцїлор ши теорїченїлор
 де кабинете. Іл ба бедеа чїнеба де одаѣ а се апука
 сѣ сүрпе ка сѣ зїдіаскѣ, сѣ зїдіаскѣ ка сѣ сүрпе, сѣ
 десфүнде ка сѣ аутенте, сѣ пүїе їн локүл бѣтрїнелор
 ши бүнелор күлтүрї аде цѣреї аде күлтүрї лѣудате; ши
 дїн ачесте мишкѣрї їүцї ши естраодїнаре, ба добїнді
 ка ресүлтатѣ нестрѣмүтатѣ трөбүїнѣа де а бїнде фон-
 дүрїде ка сѣ лѣтїаскѣ келтїала.

Дѣ сүпрафаѣа чеа маї стөарпѣ үнүї ом кү мїнѣ
 ши мүнчїторѣ, нү ба інтрѣзіа, кү магна дїн грөпїуїтї,
 а о акөпөрі кү үн грөсѣ күлкүшүѣ де бүнѣ пѣмїнїтї;
 кү барѣ, кү чөнүшѣ, ба трансформа бүштенїї, кїар їн
 їнгрѣшѣтүрї, пїнѣ кїнд її ба фї де аҗүнс рүноївї бїте-
 лор садє. Кү бїтеле садє ши кү үн плүгѣ фѣкүтѣ сүбѣ
 окїї лүї, ба да пѣмїнїтүлї поросїтөа че їл ба фачө ро-
 дїторѣ; кү лүкрүрї нетрөбнїче ши лепѣдате їн сфїрүїт
 їндүстріа са ба крөөа богѣцїї.

Кү үнѣ күбїнїтѣ, amendѣ күноскїнд кавса (15);
 барсѣ пе тѣрїмүл тѣѣ їнгрѣшѣтүрї фабрїкатө де тїно
 їнсүцї (24): лүкрөазѣ адїнк (40); лүкрөазѣ күрүцїу ши
 күрмезіу ка сѣ фѣрѣмїчезї бүлгѣрїї; пѣшөшө ши
 пїлөөөте адеса; күлїбѣ їн сфїрүїт фїө-
 карө петїкѣ дїн локүл тѣѣ кү ачөөашї грїзѣ ка кїнд н'аї абеа аде
 мөшөтөнїре (exiguum colito); ши пѣмїнїтүлї їцїба фї де пїлїнѣ
 рекүноскѣторѣ. Веї адүче їн пүцїнѣ тїмпѣ норөкүл їн
 каса та, ши їндестүларөа їн преажма еї, пїнѣ кїнд фїө-
 карө дїн бөчїнїї тѣї сѣ боїаскѣ, прїн ачөөөашї мїзлөа-
 че, а дебені аша де борацї ка ши тїне.

ТАБЛЪ DE МАТЕРИИ.

	Пагина.
INTRODUKЦIE ЦЕНЕРАЛЪ	7
ТРАКТАТУ DE ПЛУГЪРИЕ	44
Idei preeliminarii	id.
КАП I. — <i>Despre loquii arabii.</i>	43
§ I. Куповинца Локунѣ	44
§ II. Amendementii	22
§ III. Ingredienții	34
КАП II. — <i>Makine ui vnelte.</i>	48
§ I. Makine ui vnelte de desfundat	49
1°. Plugi ui apate (pariuz).	50
2°. Vnelte de desfundat	63
§ II. Makine ui vnelte inlesnitoare pentru semănare	65
§ II. Instrumente pentru rekolta	67
КАП III. — <i>Operații generale a le culturii</i>	69
§ I. Arare	id.
§ II. Semănăt.	77
§ III. Rekolta ui seceriut.	82
§ IV. Zăceri ui rotații	85
Rotații pentru țărîmurile lutose, loquii de bun	86
Rotații pentru loquii de vnoase, zise loquii de orz	88
ui de sekar.	88
Rotații pentru loquii de steppe ui cremnoase	89
Rotații pentru loquii maritime	90
КАП IV. — <i>Culturii speciale (în parte).</i>	94
§ I. Cereale	id.
§ II. Semințe ținoase	107
§ III. Rădăcini perpendicularare	108
§ IV. Tubercule	112
§ V. Фораții	114
§ VI. Semințe oliviere	120
§ VII. Plante testile saș ațedea din kare se pot face	122
цезьтuri ui pinz.	122
§ VIII. Plante tinktoriale	124
§ IX. Plante aromatice	129
§ X. Plante esotice de naturalizat	130
PESUMATŌ	132

Sfîrșitul tablăi.

1944

1945

1946

1947

1948

1949

1950

1951

1952

1953

1954

1955

1956

1957

1958

1959

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

ΚΟΡΣΩ ΕΛΕΜΕΝΤΑΡΩ
DE ΑΓΡΙΚΩΛΤΩΡΩ

III

DE ΕΚΟΝΟΜΙΑ ΡΩΡΑΛΩ.

II. ΓΡΩΔΙΝΩΡΙΑ.

Ferre jubetur hioms. Mart.
Κίαρ ίαρνα ο φаче τoатиъ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

КЪРСЪ ELEMENTАРЪ

DE АГРИКУЛТУРЪ

III

DE EKONOMIA PЪPALTЪ.

ГРЪДИНЪРІА.

4. Грѣдинърія копринде култура плантелор нумите *бер-деуѣрѣ* ши *легуѣ*, адикъ, а плантелор *ербоазе*, а кърор фої, рѣдъчинї саѣ ѳрукте аѣ инсууирса а ѳелурї саѣ а да *густѣ* бвкателор че адвк не ѳие-каре зи не меселе ноастре.

2. Ограда destinatъ pentру ачесте ѳелурите културї се нумеуте *грѣдинѣ де легуѣ*, кїнд продуктеле еї сїнт нумаї не сеама требвїнуцелор пропrietарулї; ши, їн рe-сидїнуцъ, *легуѣрие*, кїнд култиваторул, ѳие пропrietар, ѳие арїндау, дъ продуктеле еї комерциулї.

Їн чел д'ентїїѣ кас, култиваторул ку симбріе се нумеуте *грѣдинар*; їн чел д'ад доїдеа іа калїѳикауїа де легуѣмар.

3. Артеа грѣдинъріеї есте атїт де ѳелурїтъ їн објетул зѣѣ, ши еа чере атїтеа берїеї ши ісквсїнуцъ їн амїка-уїїле сале, їн кїт грѣдинарїї ѳъръ кунouthїнуцъ саѣ ку преа нуцїнъ кунouthїнуцъ де карте, деснѣдеїдвїндѣсе де а ісбвти їн тоате пѣрцїле еї де о датъ, аїунг а се лѣса ку тотул саѣ маї ку дїн адїнсул, да практїка внеїа саѣ а доъ орї а треї рамуре а ле професїеї лор.

4. De бунъ seamъ, плугарул арс требвинуца нумаї а модифика natura локудлї че есплоетъ; уи инaintътоареа инфлвинуцъ а тимпулвї este de ајуns апої бецетауїей реколтеї sale. Грѣдинарул, дїа протївъ, дорїтор а кудеце пе фїе-каре зї, ка съ зїк аша, а анулвї, требвє а берїеа пе тоатъ зїоа, че зїк? пе tot минутул, асупра плантелор че ле інкредїнуцазъ локудлї съѣ; ії требвє къл-дуръ, ії требвє пдоаїе; *stronitoarea, крлквуурїе сгб-теране а ле тупоїр.лвї, клїна теутеурцїтъ а локудлї, перївазеле, клототеле де стїкълъ, вїнт-апврѣторїї* (brїsevents), шчл, сїнт пентрѣ дїнсу атїеа мїј.доае пе каре ел утїе а ле інтребвїнуца кѣ iskвсїнуцъ, кѣ skоп.де а фєрї планта че креуте де немїlostїбїреа унѣ чер де фокъ саѣ де гїауцъ.

Плугарул ајутъ natureї; грѣдинарул о корїце, о ім-блїнзеуте, о фаче а се сѣпѣне боїей фантасїїлор уи ка-прїїїлор гѣстлїлї нострѣ.

Планта че ремїне гѣстїкъ, дар пѣтернїкъ уи нѣтрїтоаре, ін кїмпїї лѣкраїї, дебїне фїнъ уи делїкатъ, дар маї мѣлт дѣлче де кїт нѣтрїтоаре, еа ше *vїbїlїs* ін сфїр-уїт ін *грѣдина де левѣмї*.

Атїеа берїерї уи преїнгрїїїрї нѣ пот фї аплїкате асупра унѣ спациѣ аша де їнтїнс ка ачєла пе каре іл есплоетъ *плугарул*; пентрѣ каре *макїнеде* (А 26)¹ сїнт destїnate маї кѣ seamъ пентрѣ *плугѣрїе*, уи *гнелтеле* пентрѣ *грѣдїнѣрїе*.

Ін сфїрѣуїт облїрат де natura комєрцїлѣлї съѣ а осєбї прочеделе sale, ка съ перфекїонезе продуктеле sale, ка съ їнтѣрїте калеа ресѣлтателор sale, уи прїн гѣмаре

¹ Фїе-каре Traktat ба фї їнsemnat прїнтр'о лїтеръ mare, дѣнѣ мїнѣл алфабетїк, уи парграфул прїн цїфръ; асфєл (А 26) їнsemneазъ парграф 26 ад Traktatлѣлї плугѣрїей.

înbъцат а іmmуџи *черкѣриле* уи *esperinucle*, *легу-
марул* іntіmpіnt маї пџіне педіче а skvura жүгџл обі-
чеіџлџі de kīt *пџугарул*; а кѣрџіа resvitate, маї тірџіі
уи добіndите не о skapъ маї mare, се іmprotіbesk ла
deosebitele черкѣрі, уи перд пѣдеџділе а орі кѣрџіа
черкѣрі іntіmpлѣтоаре.

5. Іntр'yn кџбіnt; *трѣdіntѣріа* фііnd о пџугѣріе муџт
маї перфекціонатъ, *легумарул* іmpрџмуџъ de ла ачеа-
стъ dіn урмъ arte tot че poate слџџі ла челе д'ntііџ
операціі а ле професіеі џлџі; ка пџугар ел desuедіntъ кџ
пџугџл (А 27) пѣміntџл че ішіі пропџне а esploeta; ел
іl amendъ, іl іngраџъ, іl тѣрџџџеште (А 14, 27) ка
пџугарџл; dar сѣвѣршите о datъ ачесте obserвациі de
desfъndat, адеаргъ ла niute проचेде маї delicate, ла
niute іngрџігіі маї neadormite, ка сѣ перфекціоне dіn
че іn че kalitatea kіmpџлџі че катъ аї да реколте не
тоатъ zіoa.

6. *Трѣdіntѣріа* фііnd о modіfікаціе а *пџџѣрџі*, пої vom
modіfіка дџпъ кѣрџта оріndџіалъ, іn ачест traktat, іm-
пѣрџіріле че am adontat іn чел лалт. Vom дескріе џ-
пелтеле уи операцііле іntр'ачеџаш вreme; уи vom іm-
пѣрџі tot че абем де борбіт, асџпга *трѣdіntѣрі*, іn па-
тѣр маї капете, dіn каре чел д'ntііџ ба абеа де обџет
операцііле релатіве ла лок; ad доілеа *операцііле релаті-
тйе* ла semъnat уи *реколтъ*; ad треілеа *апџкаџіа тѣтр-
лор ачестор пріnсіпї* ла *фіе-каре кџлџѣрѣ іn parte*.

КАПѢ ЁNTѢІѢ.

Операціі релатіве ла пѣміnt.

§ 1-іџ ІМБџНЪТѢЦІРЕА ПѣМІNTџЛџІ.

Локџл кѣрџіа чінеба іnkредіџџеазъ плантеле легумо-

ase trebuie să fie bogat în umbră (humus) (A 5), de o temperatură potrivită unei dezvoltări adesea timpurie, și ferit de bănturile și de variațiile atmosferice. Pe lângă acestea trebuie a fi curățat cu grijă de ființa de faună a feluritelor animale și vermi care isbesk în rădăcinile plantelor.

7. Lokalul unei *terredine de legumă* poate fi primit ca înțeles în *sole*¹ (A 62) *mensurală*² de o lărgime de kîci-ba pași. Plăgulă cu kotira lui (A 27, 3°) ar akoperi totul întreg; *Urlezul* (A 31) și *sapa* (A 33) sînt dar singurele instrumente potrivite pentru lucrările grădinariei. De o altă parte această rotație atît de bariată a recoltelor atît de repezi ar așunze în a slei lokul cel mai bogat în umbră, dacă niute nekontenite *îngrășăturii* nu ar pune la lok toate pierderile sale.

8. Cu toate acestea este o marșine, dinkolo de care, bîlșugul *îngrășăturilor* ar fi bîntuitor dezvoltării produselor: kîci se află oare-care fel de îngrășătură destoinică de a le skimba kalitatea, mai bîntos kînd e vorba despre kultura rădăcinilor (A 69). Astfel regulamentul poliției destul de beki opresk pe grădinarii legumari din prezmiile Parisului, de a întrebînța pentru îngrășătură gnoizul de bak, de pork, kîtkîlțul din ieshitori și gînațele proaspte ale pîșterilor.

9. *Teroid de strate*³, despre care vom vorbi, este îngrășătură cea mai favorabilă culturii legumelor; dar el nu trebuie să intre pentru ȳmțate în proporțiile principiilor pîmîntului ai lokului (A 7). Esperința a dobedit kî pîmîntul care se întrebînțeză cu cea

¹ Петиче. ² Пе луні.

³ *Teroid* este un gnoiz produs numai din bețetale, adikz din șruncz, lățere, rîmuri, skoarț, trunki, șul.

mai mare isbutilire în kulturile cele mai fine ale grădinișriei se kompone din jumătate de pământ bun, de un kart de nisip de rîș черныт, și dintr'un kart de teroiș de strate.

40. Acest teroiș trebuie să fie prea mult mărșunțit. Se slujeșk pentru această treabă ку о *rratie* de tel ку mișă okiuri, de la chină pînă la wease nișioare pîtrate abînd mai forma unei mari vuse de bușet. O înklină rezemînduși kolcușpile de sus pe doi pari kariș slujeșk de *pronte*; și ку о *лопаты* asbîrlă pîmîntul asupra acestei grății, ale kăria okiuri lasă să treakă grunții cei mai mărșunți, și sфърапă să реімпиог înapoi pe cei lașuși, pe care neutine îi sdrobeute ку dosul лопеуși pentru ai arunca din noș.

41. Poate să dobîndiaskă çineba un teroiș înkă și mai mărșunt, întrebînușînd о *sită de пэр* ку okiuri пуçин kam lașuși.

§ II. MIȘLOACHE DE A KOMYNIKA LOKYLVÎ O KЪLDYPЪ MEШTEШYЦITЪ.

42. Pentru a da în ori-kare timp plantei kълдыра neapărată beçetaçiei sale, *vrъdinaryл* adeargă la doș procede: el seamăпă pe *adose* ori pe *strate*.

43. Adosul este о brasdă ardikată în дунгул yuvi zid săș unei adъnostiri, și înklinat astfel în kît săș priimeaskă mai пуçин mieziu razede soarelui. Fiind kъ este utivt kъ pîmîntul este ку atît mai înkълzît de soare, ку kît razede acestei astre kad mai пуçин mieziu pe suprafaça sa. Pentru acest kуșînt este mai фриг iarна de kît bara, și kъ este mult mai kald pe kлина yuvi deal de kît pe bîrf săș pe ueç. Pentru această priçină grъdinaryл, dъ *adoseлор* săș о klină mai plekată iarна de kît primъbara.

14. Adosyl se dirige de la răsărit către apus. El are o lăruime de la patru pînă la opt palme, uși înși înfrunziază klina sa sudului. Ca grămada *adosylvi* sînt asoară mai bine razele solare, îi frunziesk suprafața ky materii negre, prekym ky teroiŭ de strate.

15. *Stratele* sînt destinate a da plantei o temperatură priinčioasă, prin mijlocul unui kuptor syteran. Artea de a le konstruyi uși de a le întreține face basa *grădinăriei*.

16. Pînă akym gynoily a fost întrebvinuat ka batră a kăldurei strateilor; dar este ky nytinuș ka, în bechiplatea mariilor vsine, pentru a înkălzi într'un kip statornik uși uniform *stratele lerymoase*, sînt se folosiască chineba într'o zi ky banoryl, frăkindyl a trece prin țebii syterane.

17. Ori kym ar fi, eakă cea mai de obiute metodă yrmată pentru konstruykija *strateilor*. Deosebim doș feluryi de strate: *stratele în aer slobod*, uși *stratele vyrde*.

18. Pentru a forma un *strat în aer slobod*, închenem prin a trațe ky sfoară, saș prin mijlocul *țeryușilor*, un spațiu a kărvia lăruime se deosibeute dype timp, dar a kărvia lăruime sînt fie de la răsărit către apus. Apoi kărvim kouuryi pline de gynoily (A 24, 4°) auezate ky orindyală ynele în yрма adora. Gynoily de kăl, de katir uși asin, sînt singure potribite ačestei trebvinuțe; dar ele trebye sînt fie în proaspăt skoase de sybt animadilor de kît yna, saș чел мулт doș nopci. Îngrizeute chineba aș skoate frărb balerg. Grădinaryl ia ačest gynoily ky un *фуркой*, uși il skormoneute, il întoарче astfel ka toate kărviele paiuryilor sînt se grăsiaskă într'untru. Чел д'нтіи pat fiind frăkyl, ne apukym

кү ачелаш кин де чед d'aldoida, ад треїдеа, шчд., а-
бїнд їнгрїїре де а ле бате кү досуд Фуркоїудї, уї де
а ле кѣлка кү пічіоареде, ка сѣ нѣ фїе чеа маї мїкѣ
непотрїбїре пе супрафацѣ, уї ка stratyd сѣ фїе де о
потрїбѣ грѣмїдит пе тоате пунтїрїе.

19. Акоперим апої ачест пат дес де гоноїѣ кү доѣ
саѣ треї деците де тероїѣ. Аутентѣм wease саѣ weante
zїe, уї үне орі зече саѣ доѣ-спре-зече, пентру а да
stratydyї бреме де а се їнкѣлзи уї де а'уї күмпрїта
апої кѣлдура са, астфел ка мїна бїрїтѣ їн тероїѣ сѣ
поатѣ а о сѣфери. Їнтїдем атунчї пе супрафацѣ о канти-
тате їндестїлїтоаре де пѣмїнт¹, пе каре їл үнїм аше-
зїнд, пе мѣрїїнїе stratydї уї перпендикїларїчеуте, о
скїндүрѣ латѣ маї де үн пічіор, пе каре о спрїїїнїм
кү мїна стїнѣ, кү үенүкївд уї кү tot трүпуд; їндесѣм
о парте де пѣмїнт їмпротїба скїндүрїї пїнѣ ка консїс-
тїнца сѣ'ї фїе астфел їн кїт сѣ поатѣ нештїне дїа скїн-
дура фѣрѣ ка пѣмїнтүд сѣ казѣ сүрпїндүсе; үрѣм
пе рїнд ачeastѣ операцїе їн тоатѣ дүнүїмеа stratydї.

Мїїлокүд stratydїї требүе а фї маї рїдикат кү патру
деците бүне маї мүлт де кїт мѣрїїнїе, фїїнд кѣ ачест
мїїлок се сүбоадѣт tot деаүна маї мүлт де кїт латү-
рїе, уї кѣ, ка апеле сѣ күрѣт маї кү їндеснїре, este
де требүїнцѣ ка stratyd сѣ фїе аuezat астфел їн кїт
мїїлокүд сѣ'ї фїе ка о күлмѣтүрѣ.

20. Гросїмеа stratydїї де тероїѣ се деосїбеуте дүпѣ
фелүд күлүрелор пентру каре їл хотѣрауте чїнеба. Рѣ-
дочїнеде перпендикїларе (броїбе, рѣдїкї) черѣ үн тероїѣ
маї адїнк де кїт челе ладте.

¹ Пүне їн лок де тероїѣ пѣмїнт, кїнд чїнеба їуї пропүне а плїн-
та бaсе їн каре креск үнede ресадүрї де пепенї, де крasta-
бецї, шчд. Фїїнд кѣ тероївд ар фаче плanteде сѣлүїї (8).

21. Grosimea uii lăţuimea stratuivî de gynoiv̄ se deosibeshite dune timpî: tref̄ pichioare de înţăţime, dyp̄ che aŷ fost *kălkat*, uii doţ pichioare uii jumătate lăţuimo, pentru lunele Dekembrie, Ianuarie uii Fevruarie; doţ pichioare de înţăţime uii patru pichioare uii jumătate lăţime pentru următoarele luni.

22. Kăldura vuvî strat astfel plămădit poate s̄ dîn-eask̄ în vreme de zech orî doţ-spre-zech zile; dar, dyp̄ achest̄ epok̄, se poate b̄ra de seam̄ k̄ ea se mikshoreaz̄; uii este vreme a readuche temperatură primiv̄, print̄'achel mijlok pe care gr̄dinariî îl numesk înkălzituvî. Achest̄ operaţie konst̄ a aueza, împre-ţuvul stratuiv̄ gynoiv̄ din noŷ skosŷ de desubtul animadil-or, uii aŷ aueza, aŷ kălkaka uii pe stratul chel de k̄pen-tenie. Achest̄ strat lăţurau trebue a abea doţ pichioare lăţuime, uii a se înţăţa cheba maî sus de kît chel d'np-tiv̄. Achest̄ *înkălzituv̄* ba întreţine kăldura de la opt pîn̄ la zech zile, dyp̄ care ba fi de trebvinuţ ao skormoni bine ku f̄urkoiv̄, uii ao rekădi; afar̄'nu-maî daka gynoiv̄ se ba fi prea putrezit pentru au re-lya kăldura. Într'achest̄ kas ba trebvi, saŷ a pune în lokvî gynoiv̄ noŷ, saŷ aŷ amesteka în parte ku de achesta.

23. Kînd trebvinuţele gr̄dinării cher̄ ka chineba s̄ kăldiask̄ maî multe strate, se kuvine a abea chineba mare îngrijire de a nu lăsa între ele de kît o distanţ de un pichior, uii a le da tutulor acheauî înţăţime. Înkălzituv̄ele ku care vmpăv michele şenţuleu de desp̄ţu-itoare, de uii aŷ o înţăţime numă de un pichior, uii ku toate k̄ slăjeskŷ de o dat̄ la doţ strate, produk mult maî mult kăldur̄ de kît înkălzitura de doţ pichioare che alţur̄ chineba pe lînḡ un strat singuratik.

24. *Stratele s̄rde* se deosibesk de *stratele în aer*

slobod într'aceea къ, în lok de a fi înблцате маї пре-
sus de supraфаца локывї, ele sїnt маї jos. Aceste fe-
лурї de strate прѣstreazъ маї bine кълдурa, dar ele нү
isбvtesk în локvрїле преа ymede (A 10); фїнд къ yме-
zeала кy ковїршїре опреуте доспїгеа гvноївлvї, шї prin
yрmare десбрънїгеа кълдурей.

25. Le întokmim кy кїпvл yрмѣтор. Сѣпѣм yн шанц
їнтр'о адїнчїме де yн пїчїор пе weante пїчїoare лър-
цїме; лyнцїмеа її este дyне воїе. Арyнкѣм шї їнтрїм
пѣмїнтvл skos пе бyзеле шанцvлvї де ла їнблцїмеа
де wease децїте пїнѣ ла yн пїчїор маї presus de sy-
пра-фаца локvлvї, astfel ka адїнчїмеа шанцvлvї сѣ фїе,
negreuit, де ла yн пїчїор шї yмѣtate пїнѣ ла доѣ,
шї ka пѣмїнтvл skos сѣ formeze пе дїн афарѣ yн по-
бїрнїшї прїїмитор де а да о skyрцере аелор плоїї, шї
де а апѣра де еле stratvл че їшї пропyне чїнеба сѣ pїдїче.

26. Pentru ачелаш кyбїнт, фyндvл шанцvлvї тrefue
а фї pardosit кy yн нїсїп преа petros saѣ кy rїns.

27. De ла къпѣїїvл лyнцїмїї пїнѣ ла чел лалт, шї
їнтр'о депѣртаре де opt-spre-zече децїте де ла челе лалте
амїндорѣ марцїнїле паралеле але шанцvлvї, плѣмѣdim,
prin прочедvл deskris (18), патyрї сyпранyсе де гvноїѣ,
formїнд neste tot yн strat де патyр пїчїoare чел пy-
цїн де їнблцїме; фїнд къ гvноївл нy ба їнтрїзїеа а се
sybolба, шї supraфаца stratvлvї се ба афла кyрїнд їн
linie кy тѣрцїнїле побїрнїшїлyї (25). Akoperim apoї
stratvл кy wease децїте дїн пѣмїнтvл че ам skos дїн
шанц.

28. Челе opt-spre-zече децїте roale але шанцvлvї
slуjesk де *reїnkѣlzїtyрї* (21), пе kare ле yмплем їн тrefї
rїндyрї, абїнд rїрїѣ а пyне гvноїѣ, їн фїе-kare rїнд,
їн снацїvл гол, нyмаї пїнѣ ла їнблцїмеа де чїнчї-spre-

zece dequite. Într'ad patrudea, skormonim *înkъdzitъpa*, amestekîndvo ky rynoivъ noщ.

29. Pыtem пуне în dokъd rynoivъdъ *skoаруъ de stejar nisatъ*; dar atъnчi spaцivъd rodъ хотъpît pentрy *înkъdzitъpъ* ny are treбvиnцъ de a фi atît de ларг; o жумъта de пичior лъpчime ar фi destъd. Aчeastъ skoаруъ, маi мълt kомпактъ, asорbind маi ky îndesnire ymezeada stratъdъ, este prin yrmare мълt маi пyтерникъ a пpe-лyнци дтиниреа кълдурей.

30. Pentрy ачелau kyбiнт, doбiндim stratъpî kare se înkъdzesk, este adeбъpat, маi tъpziщ, dar asemenea kare apънкъ yн fok маi mare uи маi дтинитор, сyпpаnyнд kînd de yнъd kînd de адъd патъpî de rynoivъ uи патъpî de фpъnze, сащ de бълъpиi yskate opî tokate. Stratele sурde пъstreazъ кълдуръ în бpeme de zече, чинчi-спpe-zече uи opt-спpe-zече лyнi.

31. Se маi афлъ îнкъ yн ad treidea фeд de *strate lerymoase*; eде sînt ачелеа ne kare де хотъpîm pentрy кyлтyра *чигpеpчeлop de mînkat*. Le пъстръm deskpи-ция да кaпyд кyлтypeлop sneциале.

32. Stratele sînt destinate a дъpvi бeцetaцiei o tempe-raturъ пpиitoare uи statopникъ. Фoарте uи фoарте пy-цинъ кълдуръ фаче de o пoтpибъ *a se toni* uи a пepи план-тeлe чeлe кyлтивъ чинеба ne сyпpафаца лop. Чeд din yрmъ kysyр se îndpenteazъ prin *înkъdzitъpî*; чeд д'ънiищ întokmind în strate yн фeд de *benъrsii* ne kare де фачem, бiрiнд пepпендикуларичеute în strat yн пар; дyпъ доъ-zечi uи патрy чeасурi астyпъm чeлe доъ сащ тpei гъурi че am фъкyт îмпрециyнъд фie-къpia плaнтe.

33. La сфiрyитyд дyкpъpидop noastre стрикъm тоate stratele; реynim тоate сфъpъmътypeлe лop îнtr'o гpъmadъ, че o лъсъm pentрy o din yрmъ deskomпозице, спpe a

dobîndi dintre'însa yn teroiŭ escedent uî prea întrebvin-
uat în grădinărie, pe care îl numesk *teroiŭ de strate*.
Ea slujeaute saŭ a modifika pământul grădinei, saŭ a
faborisa, akoperindvî suprafața, pe încalzitul strate-
lor, saŭ în sfîrșit a akoperi sadurile, pentru ale feri
de arșiץ uî vskъчivne, de efektul frigului uî de
фуртицагыл пьсьридор.

§ III. MIȘLOACHE DE A ADЪPOSTI PLANTELE ÎMPROTIWA
BÎNTURILOR UÎ VARIAȘILOR ATMOSFERICE.

34. Avem patru maî de kьpetenie mișloache: *bînt-a-
пърьториѣ, клопотеле, паривазеле* uî *рогожинеле*.

35. Bînt-апърьторул. — Stratele nu trebuie ničî odatъ
a fi awezate pe lîngъ ziduri prea înalte; bînturile de
la syd, *кy Akînd*, la pământ plantele, le ar fi aua de
bъtьmъtoare ka uî chele de la nord saŭ nord-vest фь-
рь аеастъ adъpostire. Yn пьтрат de zid de wease п-
чюoare în înbъlжime este destul pentru a skyti plantele
de toate isbirile atmosferice. În lipsa zidurilor ader-
гьm la *bînt-апърьториѣ*.

36. Îi фачем кy paie de sekarъ, saŭ кy trestie de
balъ vskatъ uî tьiatъ regulat. Împdîntьm spre ачест
sfîrșit pari џeapeni din stînjîn în stînjîn, uî iesuіџ de
wease пчюoare афаръ din pământ. Isпърьbim лемпъria
prin mișloкул a trei rînduri de laуџ awezauџ orizonta-
liceuște pe fețele bînt-апърьторилор. Чел d'ъntîiŭ rînd
este de wease dequite de la pământ, чел d'ad treilea e-
ste de wease dequite de la кьпъtîiул parулџ, uî чел
d'ad doilea este d'opotriбъ депъrtat de чел d'ъntîiŭ uî
de чел d'ad treilea. Акъцъm ачешџ laуџ prinzînduri
printru singур кviŭ, pe suprafața din афаръ a parулџ,
челе doъ maruini împrotișitoare a amîndурора la-
уилор че se întîlnesk la ачеста, uî în paraleлограмул

format prin feecele de pe din pământ a parilor și lașilor petrecem paiele să țrestia, în formă de curm de o grosime de doi degete pe care îl acuzăm că țel de lași în depărtare de un picior. Lășăm locurile ce ni se par mai potrivite, lok slobod pentru viși.

37. În pârțile sudului, lașile kortine de *arundo donax* sluzesk de *bîntapârători naturali*; la nord îi formă asemenea plantînd sînceri, korni bърбътеші, пруні, чиреші сълбатичі, шчл.; dar ачеші бînt-апър-торі фиреші нѹ імпіінеск аша де бине destinarea lor la кѣderea фрунзелор, și trebuie multă vreme pentru аї форма. Bom борбі маї кѹ де амърунтул де ачеші din ырмъ, кѹ прілежѹл deskrieriі фелуріlor de гардурі, în Traktatul de *Optiky Муръ*.

38. *Клонотеле сѹфлате* sînt niște skule de stikla a-bînd întokmaі форма ынѹі клонот фъръ limбъ și мър-қинит принѹ'о *рѹмъліе* че'ї sluzeaute de *тѹнѹшъ*. Ele sînt destinate a акопері жънеде pesadурі, ка съ пѹstreze імпреқіурѹле кѹлдѹра iskatъ prin dospirea stratѹлѹі, фъръ а ле lîpsi de инфлѹінѹа лѹмінеі și кѹлдѹра soareлѹі.

39. Se фабрикъ де доъ мъримі, pe care le кѹноа-штем sѹbt нѹмеле де mare ținar și mik ținar, și де доъ калітѹі, албастре și албе. Челе албастре стрѹмѹтъ преа нѹқин gazele solare; mikѹл ținar este іntrebінѹат нѹмаї pentru micеле semіnce. Челе албе ale mareлѹі ținar аbînd де ла патрѹ-спре-зече пінъ ла чінчі-спре-зече deęite în diametrѹ де jos, sînt кѹтate маї mult де кіт toate челе лalte.

40. Daka фабрикаѹа stikleі este біқіоасъ, ачідѹл кар-бонік, desбръніт din інгрѹшѹтѹрі саѹ копрінс în aer, нѹ іntързіе, din прічина аfінітѹіі sale кѹ *алкалі* care

intră în koka de sticlă, s'ă atace челе доъ suprafețe ale klopotylyi, s'ă le koprozъ smaltyl, uі prin urmare s'ă dărime transparența sticlei. Din acest minvt klopotyly este o netrebniкъ лепъдътыръ. Фрекаrea suprafeței klopotylyi de sigъ, nisip uі kiar de oare-kare лъреї vskaцї, poate, кy închetyl, a strika лустрыл кy ачелаш кип. Грѣдинарыл ба абеа дар okыл аsupра ацестор skyle kostikoase, dar neapъrate професiei sale. Daka din еле се sparțe bre yna, нумаї ka чіобуриле s'ă ny fie преа мърunte, poate інкъ a се фолоси кy klopotyly, lipind чіобуриле, кy алб де плумб tonit în агъ.

41. Întrebvinцarea *klopoteilor s'ăfdate* este de obute nekynoskыtъ în грѣдинеле де лерымї ale svdylы; stiklъriile de la Kampania uі Loranc де фабрикъ маї нумаї еле; dar poate чинеба s'ă nyie în lokылe *klopotele кy фацете*.

42. *Klopotele-кy-фацете* s'ănt formate prin ynirea ynyї nyтър oare kare де foї де sticlă saщ ceamyri кърор ле înцепенim marçinile ynora împotiба алтора кy пантliche де плумб. Форма uі мърimea, дупъ кym се інцелече lesne, pot s'ă се deosebaskъ дупъ боia артиstylы. Ynele s'ănt în piramidъ трынkiatъ кy hasa oktogonalъ, uі се компун astfel де ноъ плъчи де sticlă. Алтеле ащ trei rindырї suprapuse де плъчи де sticlă. În sфiruit s'ănt ynele a кърор плъчи се pot skoate uі poate astfel s'ă slъziaskъ ori kare де фereastrъ yneltei. În бiрфыл fie кърvia din ацесте klopote кy фацете, ашезъм о minyшъ де tel ori s'ărmъ.

43. Kît pentрy плъчеле де sticlă, trebye s'ă îngrijim ale лъа nekodorate, netede, фъръ кyкyie, сбiрçityрї saщ miçi бъшikyце че се зъresk în grosimea sticlei, uі kare, ka uі stiklele де фelinare, ащ proprietatea де а

kondesa razede soarelyi asupra unvi singur pnt, ui de a arde astfel ogranelo plantelor.

44. *Peribazele saŭ ūirūibelele* formă, ka sŭ zik aua, un fel mare de *klonote ky faŭete* (42) destinate a akoperi strate întreci. Planul îi este de lemn; forma basei sale este întokmai ka aceea a stratului, ea are cinci mari fece, din care patru de skinduri, ui cea de d'asupra, care este kam plekată, este kompusă de ceamuri. Kasa, adikă întregul feceilor laturale, se kompone din skinduri unite prin ūurŭnuri ui niŭlice, ui prin kăŭei la kolŭuri. Acest sistem de skinduri este lărat ui jos ui sus prin kouakuri depărtaŭi între ei de un stăpin, ui din care cei de sus aŭ kîte un vâlc în fie-care marŭine. Acestea slăjesk a sŭnerta ūirūibelele ky stikle, care se ūiesk între ele prin basa lor, ka kărmizele, ui se mastikă la mărŭini, pe vâlcul lor ky pantlice de fer alb. Pidikăm ui koborim pe fie-care din aceste ūirūibele, asupra amindurora laturilor marelyi peribazŭ, prin mijlokul krestelei de lemn; ui de încopenim împotriva isbirii bintului, prin mijlokul kîrlicelor de fier.

45. Înălțimea acestor *peribase* ky stikle depîndă de dimensiile plantelor ce își propune țineba a kŭltiba; ui, asupra acestia, este bine a face sŭ se baŭe de seamă kă ky kît stikla se apropie de răsaduri, ky atît de mult acestea isbutesk; fiind kă atunŭi razele soarelyi de aŭnŭ mai nemijlocit.

46. Treaba de kănetenie a acestor mari *peribase* fiind de a pără stră întreciurul plantelor legumoaase o temperatură favorabilă, este îndederat kă trebue a le kăldi într'astfel de kîp, ka niŭi o apropiere sŭ fie dată zăpezii, ploii ui ūiroaelor aeriane.

47. Dar acest înбъдиу аѣт де свбцире де стиклѣ де-
бине неѣндестудѣтор, ѣн бремена унор mare нумѣр де
нопуѣ речѣ, саѣ де зиле фѣрѣ соаре. Грѣдинарѣд кам
слаб ла пунгѣ адеарѣ ла *stratul ȳskat* де фрунзѣ оѣ
де паие, пе каре ѣа фѣкѣт ѣн Іѣліе уи Август. Acest
strat, care se нѣмеште ашиѣderea *paie-arse*, нѣ este аѣт
лѣкѣрѣ де кѣт гѣноіѣ обѣчѣнѣт skos де dedesѣтѣд кай-
лор, пе каре ѣл ласѣ а се ȳska ла соаре, дѣпѣ че ѣа
skѣтѣрат кѣт-ба, уи пе каре апоѣ ѣл фаче morman ла ȳн dok
фѣрѣт де ȳмезеалѣ. Кѣ ачеста акопере перѣbazеле, кло-
потѣле уи resадѣрѣле іеште пе пѣмѣнт слобод; кѣнд ѣе-
рѣрѣле sѣnt тарѣ, ѣл пѣнем асѣпѣрѣле пѣнѣ ла о grosime
де доѣ пѣчѣoare.

48. Грѣдинарѣі кѣрора ле дѣ маѣ бине мѣна ѣнтребу-
ѣнѣазѣ ѣн dok де strat де паие *porojini de paie*; уи
sѣnt кѣ дѣрнѣіе despѣгѣбѣцѣ де челе д'ѣнтѣіѣ кѣлѣтеле
але констрѣкѣіеѣ прѣн нѣмероаселе фолоасе че трар дѣн-
тр'ачеаста. ѣнтребуѣнѣarea stratѣлѣ дѣн кошаре, ѣнтр'а-
дебѣр, чере ѣнгрѣіірѣ нѣмероасе, уи еспѣне resадѣрѣле
ла ниште греле некѣвѣінѣе: ȳмезеала докѣіеште ѣн ел,
бѣнтѣрѣле ѣі risimesk паіе.

49. *Porojinele de paie* се фабрѣкѣ дѣн фѣнѣі де паие
де секарѣ пе каре ле деарѣ ȳнеле де аѣтеле прѣн сфоа-
рѣ, уи ȳне оѣі прѣн рѣкѣтѣ. Ле фак, саѣ дѣнтр'о сѣнгрѣ-
рѣ бѣкатѣ пентрѣ фѣе каре strat, уи ѣнтр'ачѣст kas мѣлѣт
маѣ лѣнѣі уи маѣ ларѣі де кѣт дѣнсѣд кѣ доѣ пѣчѣoare,
ка еле сѣ реказѣт кѣ ȳн пѣчѣор ѣмпреѣіѣрѣд перѣbazелор;
саѣ ларѣі де патрѣ пѣчѣoare, уи абѣнд ѣн лѣнѣіме доѣ
пѣчѣoare маѣ мѣлѣт де кѣт лѣрѣімеа ачестор адѣпостѣрѣ;
ѣнтр'ачѣст дѣн ȳрмѣт kas, ле ѣнтѣнд марѣіне лѣнгрѣ мар-
ѣіне пе ȳнеле дѣнгрѣ аѣтеле, ѣн sensѣд лѣрѣіміѣ перѣbazелор.

50. Ле факѣ ѣн. грѣјд саѣ ѣн грѣдіна ѣнбѣлітѣ кареа

сѣ нѹ фіе калдѣрѣматѣ. Супре ачест лѹкря імплѣнтѣ ін пѣмѣнт зече цѣрѣуше, ін доѣ рѣндѹрѣ параделе, депѣр-тате інтре дѣнседе кѣт тоатѣ лѹнѹімеа че ам хотѣрѣт пен-тѣрѹ рогожѣні. Інтиндем прѣн мѣллокѹл ачестор зече цѣ-рѣушѣ, чѣнчѣ сѣфорѣ. Лѹѣм апоїне рѣнд фіе-каре мѣк кѹрѣм де паїе не каре їл актѣцѣм прѣн чѣнчѣ нодѹрѣ кѹ лаѹ, де фіе каре чѣнчѣ сѣфорѣ інтинсе, прѣн мѣллокѹл ѹнеї сѹ-беїчѣ інфѣшѹратѣ кѹ сѣоарѣ.

Ка сѣ нѹ фіе чѣнеба облігат а лѹкра ін ѹенѹкѣ, ар пѹ-теа сѣ інтинѣ челе чѣнчѣ сѣфорѣ де кѣпетеніе де спрѣї-нїтоаре інѣлѹіме а ѹнѣї пѣрете ла чел ладт.

51. *Rogozinile de paie se numesk rogozini kŷ laŷi* kѣnd sesѹѹїн прѣн лаѹї (26) аѹезаѹї кѹрмезіѹ дѣн депѣртаре ін депѣртаре. Ачесте дѣн ѹрѣѣ рогожѣні сѣнт преа фаборабіле а акоперѣ ресадѹрїле ѹне ѹї делїкате.

52. De kѣte-orѣ a rѣdikat чѣнеба рогожѣнеле де не д'а-сѹпра стрателор, требѹе а абеа грѣѣѣ а ле атѣрна де пѣ-рѣѹї, ка сѣ ле ласе а се ѹсѹка; ѹї кѣнд тѣмпѹл кѣрѹѣ інтреѹїнѹарѣа лор, ле пѣстрѣазѣ інтр'ѹн лок преа ѹскат, ѹї атѣрнате кѹ сѣфорѣ, супре а ле фѣрѣ де дѣнтеле ѹоа-рѣчїлор. Кѹ тоате ачесте преїнгрѣїїрѣї, еде нѹ ѹїн маї мѹлѣт де кѣт треї саѹ патѣрѹ ані.

§. IV. ANIMALI CHE ПУСТИЕСК STRATELE.

53. П'інтре патѣрѹпѣде, *шоарѣчїї де кѣтѣ, шоболанїї, кѣртїѹеле*; п'інтре рѣнѣрѣнїїле перфекте, *коропїѹнїѹеле*, ін сѣрѹшїт ѹн mare нѹмѣр де *біертїї*, сѣнт брѣѣѣмашїї чеї маї бѣѣѣмѣторѣ аї плантелор че ле їнкредѣнѹѣм стрателор.

54. Ін нѹмѣрѹл челор маї бѹне кѹрсе че се поате інтінде пѹстїїрїлор *шоболанїлор* ѹї *шоарїчїлор де кѣтѣ*, пѹнем, фѣрѣ їндоїалѣ, котоїѹл їнѣѣѹат пентѣрѹ ачѣастѣ треабѣ, ѹї бїне хрѣнїт, ка сѣ нѹ дебіїе ѹї ел, аѹа де

lakom ka uī kīar ūoarīčī de prodvktele če sīnt datorī a proteža.

55. Īmprotība *kīrtīčelōr* saš *sobolīlōr*, alerģēm la kūrpa nūmīt *sobolīerč*, instrvment kare se aseamēn kŭ kūrpa de ūoarīčī, kŭ kokolōaue arsenikale, saš kŭ tŭrta lŭpŭlŭvī; īn sčīrŭit, kŭ o kokč plēmēdīt kŭ ūn amestik de kŭkŭt ūī de nŭkč obīčīnŭitē pe kare am nŭso maī ūntīŭ la o fērberē īn klokote. Kīnd čineba a dat peste bre-o kīrtīčŭ lŭkrīnd īntre doč lokŭrī, o arŭnkč kŭ sapa aфарč dīn moшorojŭ.

56. *Koropīūničēle* (*gryllotalpa vulgaris*), ūn fēd de lokŭste sčŭpčtoare, taie rčdččīnede plāntelōr, ka ūī *bermele alb*, če se skimč īn *kerčbŭu*, ka ūī bermiī čelōr lađe koleoptere. Fīind kč koropīūničelōr de plāk prea mŭlt ūmezeada, le tračem aфарč mŭind ūuor stratele pe la prīnz, repetīnd adesea ačeastč operāčie prīnbenīm a derčpčna ūn prea mare nŭmčr; asemenea le ūmplem groapele kŭ apč, ūī tŭrēn apōī kīleba pikčtŭrī de ūnt de napč selbatikč (A 74). Ačeste insekte, obligate sč fŭrč, resbat prīn pikčtŭra de ūnt kare le atīnče organelē resčfľčtoare, ūī le fčk a mŭrī prīn asčīksie. Poate kč ar prīnbenī čineba la ačelau resčľtat amestekīnd ūn pačar de olič īn apa ūneī strōnitōare kŭ kare ūdč ūn strat ūī prečmīle lŭī, saš īnkč ūī maī bine amestekīnd teroivľ stratŭlŭī kŭ koleauč pŭľberoa sč de rapīčŭ saš de maslīnč (A 22, 4°).

57. Kīt pentŭ *fŭrniče*, le kīemčm ūī le prīndem prīn ūīčlokŭľ de koade de čīrtīī mīnčite kŭ mīere; saš sč ne īnčrīčīm de a čīne oade restŭrnate pe līnč fŭrnikarī; fŭrničēle binč aīčī a'ūī kčŭta o skŭtitŭrč pentŭ a'ūī depŭne oŭčle lor; saš maī bine kīnd kolonia este adŭnatč, arŭnkčm pe lokŭľ če eľe lokŭčesk, prekŭm

și prin prețuire, dar nestins pълберат (A 49), не каре
лї stințem îndată дупъ ачеаста кѹ апъ.

КАПЪ АЛ ДОІЛЕА.

Лукрѣрї relative ла семънат, ла реколтъ ши
ла пѣстрареа грѣнуцилор.

§. I. DESIPE SEMЪNAT.

58. În *Грѣдинѣrie*, семънѣм грѣнуциї tot кѹ кинѹл че
ам арѣtat ла *Плугѣrie*; dar адегѣм маї des ла *re-*
stădirea pesădărilor (A 54), în професия че не окупѣ,
de кїт ачеа кареа а фѣкут сѹjetѹл Трактатулѹї precedent.

Kind boim а семъна în rezoare, де траѣм prin mij-
lockѹл uneї sforї албітѣ кѹ кретѣ, не каре о întindem de
челе доъ-кѣпѣтіе ши о чивим tare de mijlock, pentрѹ
а о лѣsa сѣ se алдиче de sine не suprafața пѣмїнтулѹї,
каре ремїне însemnatѣ de о дунгѣ албѣ. Траѣм кѹ кї-
пѹл ачеста ши în distanțe кѹбіинчюase, аїтеа дѹнуї кї-
те rezoare boim се семънѣм.

59. *Chine seamăntѣ des*, зиче yn bekiѣ проберѣ, *кѹдеѹе*
rar, ши *chine seamăntѣ rar кѹдеѹе des*. Ачест адаѹиѣ се
апдеакѣ ла tot семънатѹл не каре н'аре чїнеба de kind
сѣ лї *resădiaskѣ*; ши esperiința (A 40) иї dobedeute а-
дебѣрѹл tot de аѹна kind тѣрїмѹл се гѣсеуте în кон-
дициїле фаворабїле дешре каре ам борбіт. Pentрѹ аче-
лаш кѹбінт, дака семънѣтура ар фї преа деасѣ, требѹе
сѣ не грѣбїм а о грѣрї кѹ чеа маї mare иңгріїре.

60. În тѣрїмѹрїле макре шїnisідоase грѣдинарѹл sea-
мѣнтѣ кѹ о дунѣ înainte de кїт în челе тарї. Прекѹм totѹл
este меутешѹѹїт иң грѣдинѣrie, времеа семънѣрїї атїр-
нѣ de yn mare нѹмѣр de иңпреѹїурѣрї osebite. Аче-

ла каре'уи а кърпѣит дин аинте о кантитате индестуль де гъноиѣ уи тероиѣ, де перѣбазе, клопоте интр'ѣн mare пѣмѣр, ин сфѣруит, о еспозиѣе калдѣ уи адѣпоститѣ, поате сѣ се апу-че де кѣлѣгѣра приморѣлор (пѣрѣелор), адикѣ де реколтелѣ тимпѣриѣ, кѣ маѣ мѣлтѣ исбѣндѣ де кѣт грѣдинарѣл кѣрѣяя порокѣл 'ї а акордат кѣ срѣченѣ ачесте осеbite фолоае.

61. Луна п'аре ниѣ о инфлуиѣцѣ асѣпра семѣнѣриѣ; преѣдѣиѣл каре атрѣбѣуеште фаселор ачестѣ стеле ѣн фел де рѣстриуе асѣпра рѣсѣриѣ, бине дин ачѣаста кѣ бекѣле кѣрѣѣ де грѣдинѣриѣ, адресѣндѣсе кѣтѣре грѣдинарѣиѣ фѣрѣ кѣпѣуитѣцѣ де карте, уи карѣиѣ абѣа уитѣаѣ а'уи сокѣти брѣмеа дѣпѣ кѣрѣсѣл соарѣлѣиѣ уи ал луѣеѣ, арѣтаѣ осеbite епѣче де семѣнѣре, нѣ прѣин хотѣрѣеа зѣдеѣ ѣнеѣ луѣиѣ, ѣи прѣин карѣрѣле еѣ.

62. Афларѣа де фаѣцѣ а фемеѣиѣ, ла оаре-каре епѣче а ле луѣеѣ, нѣ еште ниѣ де кѣм бѣтѣмѣтоаре семѣнѣ-тѣлѣиѣ ка уи инфлуиѣца луѣнарѣ, де уи ачѣест преѣдѣиѣѣ еште инкѣ уи маѣ бекѣѣ де кѣт ѣел д'ѣнтѣиѣѣ.

63. Семѣнѣ маѣ ла о адѣнѣиѣе де доѣ деѣите грѣ-ѣнѣиѣ ѣнѣиѣ тѣрѣн mare, прекуѣ ал *бобѣлѣиѣ де бултѣ*, уѣл; кѣт пѣнтѣрѣ грѣѣнѣиѣиѣ мѣрѣнѣиѣ, уи маѣ бѣртѣс пѣн-тѣрѣ ачѣѣа карѣиѣ рѣсар маѣ инѣет, прекуѣ аѣ *фраѣилор*, уѣл, дѣм докѣлѣиѣ бине мѣрѣнѣиѣит о мѣѣере индестуль-тоаре кѣ *стрѣнѣтоареа*, арѣнкѣм индатѣ грѣѣнѣиѣиѣ, уи ѣерѣнем пѣ д'асѣпра пѣѣѣн терѣиѣ сѣбѣѣре саѣ нѣсѣн ка-ре сѣ аскѣнѣзѣ грѣѣнѣиѣиѣ; интѣндем пѣсте тот, саѣ о ро-гоѣнѣ де паѣе, саѣ доѣ тѣрѣ деѣите де мѣуѣкиѣ а кѣ-рѣяя ѣмезеалѣ 'ї о интѣрѣѣнем прѣин ѣдѣрѣ дѣсе; рѣдикѣм акопѣришеде кѣнд рѣсадѣл инѣене а крѣуе.

64. Дѣка ар боѣ ѣѣнеѣа а семѣна прѣин *кѣрѣрѣиѣ (rigoles)*, нѣ тѣрѣѣе а да ачѣестѣ брасде о адѣнѣиѣе маѣ mare де кѣт о ѣѣмѣта де деѣит; уи, дѣпѣ ѣе семѣнѣца с'а рѣ-

sîndit într'aceasta, презъръм асупрѣї тероїѣ сѣбѣре, уї потрібим апої прѣмїнтул, netezind кѣ dosул мїнеї reliefїї de пе дѣнѣеле кѣрѣрїлор.

65. Асупра стрателор, нѣ пе пасѣ, кїнд воїм а семѣна, фїе бремѣа ѣскѣчїоасѣ саѣ ѣмедѣ, ѣмезеада нѣ опреште тероїул де а рѣмѣнеа мѣрѣнт (А 27), уї стропїрїде пе крѣцѣ де пагѣба че пе ар прїчїнѣї ѣскѣчїѣнеа атмосфѣреї. Пе локѣл каре нѣ с'а тероїат, дїн контра, семѣнатул чере о бремѣ маї кѣмпѣтатѣ їн ѣскѣчїѣне.

66. Грѣдїнарѣл адеаргѣ ла баромѣрѣ саѣ ла мѣїереа їн *клор* (А 52) нѣ маї пентрѣ черкѣрїде рѣлатїбе ла грѣѣнѣїї преѣїошїї уї есотїчїї. Кїт пентрѣ дїкоареде кѣ каре чеарлатанїзмѣл а боїт а їспїтї крѣдѣлїтатеа грѣдїнарїлор, еї аѣ фѣкѣт кѣ еде о грабнїкѣ дрептате.

§ II. БЕГІЕРІ АСУПРА СЕМѣНЪТУРЕЛОР.

67. Аѣсте бегїерї де тоатѣ зїоа, уї маї де тот чеасул, сѣ рѣдѣк ла ѣрмѣтоареде: *а ѣда* саѣ *а мѣїа*, *а окроти*, *а рѣри* уї *а ресѣди*.

68. Чеа маї мѣлѣтѣ партѣ дїн плантелѣ легѣмоасѣ черѣ, ка сѣ дебіїе фѣрѣмоасѣ, ка прѣмїнтул сѣ фїе їнтрѣїнѣнт їнтр'о старе статорнїкѣ де потрібїтѣ ѣмезеалѣ, маї кѣ сеамѣ їн чеа д'їнтїїѣ а лор ѣѣнеѣе. Пентрѣ а фаче аѣѣеа, уї їн лїпсѣ де плоаїе, требѣе а ле ѣда, нѣ їнсѣ а ле *їнека*¹, дака поѣїѣ сѣ мѣ еспїрим асѣфѣл.

О датѣ че ресадѣрїде аѣ крескѣт мѣрїчѣле, бїлшѣгѣл ѣдѣрїлор ар пѣтеа сѣ ле фїе бѣтѣмѣтор; чел маї маре фїг, о разѣ а соарѣлѣї че ба кам фѣрбїнте, ѣн мїнѣт де сеѣетѣ, ар фї бреднїче сѣ факѣ а се топї рѣсадѣрїде дебенїте преа апоасѣ прїн деседе *ѣдѣрї*, уї

¹ *А їнека планта*, есте а ѣда пїнѣ че ка прѣмїнтул, дѣпѣ ѣн чеас де ла ѣдаре, сѣ *деа*, ка сѣ зїк аша, апа, стрїнгїндѣл їн мїнѣ.

гъдъчинеле дог преа delicate s'ar împotîbî ky aneboie împрециуръридог че însouesk resъdîrea (72).

69. Sînt legume, прекум konopida, лънтыка, барза, kare ла о бърстъ оаре-kare, аѣ тревъинуць де ниште ѱдърî mai dese ши kare, аѣунсе апоî ла оаре-kare kreшtere, ар îнчепе а фаче seminuce daka бор фî îнкъ ѱdate.

70. Требуе съ се feriaskъ чинеба де а ѱda, kînd soarele, преа арътор, ар фî îн stare а сорби prin eбапораѳие тоатъ ана ѱдърîи, ши kînd фриѱл amenиуць а апука planta îнкъ ѱдъ. Talentул грединарѱлуî konstъ а шиî съ пребазъ bine ачесте доъ împрециуръри ши ale преîntîmpina.

71. Prin urmare, din luna lui Oktombrie pînz îн luna lui Maiѣ, ѱдъм, ши ачеста о фачем преа ky кумпът, îнтре зече чеасурî де диминеаць ши пîнъ ла доъ чеасурî дупъ амиазъ. Din luna lui Maiѣ пîнъ îн Septembrie, ши mai ky seamъ îн Iunie, Iulie ши August, ѱдъм ky билуур сеара.

72. Чед mai бун mijloc де а ѱda plantele delicate ши апропиае, este де а reproduce împрециурѱл дог къdereа ѱнеî ploî дѱлче ши сѱбѱре. Ne Slujim, pentру ачeastъ фартъ, ky ѱн ѱрѳюр де фер-алб вѣpsit ky вѣпсеалъ ky ѱлиѣ, saѣ де арапъ, а кѣрѱи ѱиуць е мѣрѱиниъ printр'ун мѣр rotунд ши чѱрѱvit де гѣурî ky аtîta mai miчî ky kît plantele sînt mai ѣune ши mai delicate; ачeastъ skулъ се нѱмеште *stromitoare*. Ана, skъpînd prin гѣуреледе ачестѱи мѣр, се îмпарте îнтр'аtîtea ѱурѱриî dîberѳente.

Kît pentру pesadурîle депѣrtate ѱнеде де алтеле ши so-site ла ѱн пѱнт оаре-kare де kreшtere, ши pentру а skърта дъinîrea ѱдърîи, îнтребѱинуцьм stromitoarea ky ѱиуѱроивл pleoшtit saѣ ky ѱиуѱроивл ky чюк, ky kare asbîdim îнchet

ka ny čirítvyl de apz sь факъ гронї импрецирвд plantei ui sьї desgroape рѣдѣина. Pentru a lekvi maї bine aceastь nekubiuцъ, presьrьm in čivrvd fie-kъria plante yn pum de *sъbrьmьtьrї de strate* (33), kare impъrцesk čivvirea apeї ui o opresk de a kъdea ky toatь пyte-rea sa ne yn singyp пynt aї lokvlyї.

La svdvl Франчеї, vnde *rrьdinele de legumї* se a-uceazь maї tot deavna imпреajma rїvrilor, vдьm чеa maї mvdть parte din kvлtypї prin *штпцлече de vдare*, yn fed de oгаше kare komynikъ inтpe ele printp'yn fed de mреajь; ele taie koprinsvl гръdineї in дирекциї фавора-биле, ui priimesk apa kiar din rїvrї la oape kare чеa-сypї ale zileї. Pentru a face *штпцлечеle de kvpetenie* maї траїнче, le lipim ky klisъ saї le auternem ky бер-деацъ. Aceastь metodъ de a vда ekonimiseute ui бра-це ui време.

73. Apa че inтpebvицъm тpeбvе sь fie feritъ de orї че mpos vричios. Ea каъ sь aїбъ yn mpos statornik. Apa de čisterne (xasnele) rїbalisъ ky apa de ploaie; bine a-пої ачеea de пvцypї, ne kare тpeбvе, ne kїt se ba пvtea, a o лъsa o румъtate de zi, чеї пvцїn, espvсъ la aer, maї nainte de a o inтpebvица. Apa стъvтъ a бълдц-лор ny este maї пvцїn priиnчioasъ.

74. Pentru a *protєcia* plantele, este de тpebvицъ a le face sь se byкvpe nemijлočit de soape, kїnd ny este арълтор; de ale da aer indestvl, svbt *klonote* saї *pe-ribase*, pentru ka kъldvpa vmedъ, inkisъ svbt klonote, sь ny le *veskoakъ*; de a le пъстра de фpг ui de pe-koarea поцїї, skoborїnd klonotele, пepbazele, akone-рїnd ne ачестea ky poroїnї de paie (48), ui ne ачелеa ky *strat vskat* (47), ne de аsvnpa къrvia inтndem vne-орї asemenea poroїnї de paie; in сфїрuit, svpe a пvне

nekurmat pe goanъ animadii фѣкѣторѣ de рѣѣ: *omide-
le, пурѣиѣ, ҃рекиелниѣле, пѣдѣкиѣ-de-kim, мелѣиѣ.*

Poate чинеба сѣ аѣбѣ пѣдеѣdea de a фери ҃унеле re-
sadyrii kare суферѣ de пѣстириле *пѣдѣкелѣиѣ-de-kim*,
presъpъnd asupъpъle ченѣушѣ saѣ фѣнинѣине, pe kînd
kade роа dimineѣеѣ: ne slъjim спре ачест сѣиpuit кѣ o
sitъ de пѣр; ачeastъ операѣие se ҃рmeazъ пîнъ kînd
фоиле semîнѣoase аѣ фѣкѣт lok фоилор маѣ пѣѣин фpa-
uete, de kare пѣдѣкеле este преа пѣѣин lakom.

75. *Pъrim* пѣтрatede semъnate преа des smъlgînd
toate resadyriile kare аѣ ieuuit între депѣртѣриле кѣ-
биинѣioase kreuteriѣ фелѣдѣѣ pe kare кѣлтибѣ чинеба.
Resadyriile smъlse, daka операѣia s'a фѣкѣт кѣ tre-
bъinѣioasa преîнгрѣиѣre, pot a фѣ *resъdite*, adikъ tran-
splantate înt'r'alt пѣtrat прегѣtit înt'r'adins pentъpъ ачeasta.

76. A doa zi дѣпѣ o ploaie суиѣиѣre, ziledе kînd бpe-
mea este posomorîтъ, kînd бîntъd besteuite ploaie, sînt
epochele челе маѣ фaborabile isbînzелор *resъdirii* (A 4).

77. Se кѣbine a *skoate* planta, îн lok de a o smъdѣ
кѣ iуѣime, uи a o skoate бинѣиѣor prin аѣѣторѣд ѣнѣѣ
instrument; uи e dator a абеа чинеба mare грѣѣ de a
нѣ skoate din пѣмînt de kît tokmaѣ чееа че кpede сѣ
поатѣ сѣ plante înt'r'o бreme de ҃н чeas пîнъ la доѣ,
de pe temperatъpa atmosfereѣ; кѣ kît ачeste resadyriѣ
staѣ маѣ мѣлт бreme афарѣ din пѣмînt, кѣ atît ele
суфер маѣ мѣлт, uи кѣ atît se прind маѣ aneboie. Pen-
tъpъ ачeastъ прѣчинѣ katъ сѣ нѣ ҃ite чинеба ниѣ o datъ
de a le ѣine мѣiate îн апѣ uи фerite de soare, ka uи
de бînt, pe kît ба ѣinea операѣia.

78. Kîntъd чед маѣ обѣчѣѣit de a planta este de a фаче
о гаѣрѣ prin miъlokъd ѣнѣѣ plantoriѣ¹, înt'r'҃н lok ѣиѣor

¹ Сѣлт.

ymed (32¹); dar aчeastъ гавръ сѣ нѣ маі адінкѣ де кѣт рѣдѣчинеде, уі требѣе сѣ айбѣ чинеба mare гріжѣ де а о умплѣа бине кѣ пѣмѣнт дѣпѣ че рѣдѣчина а fost бѣрѣтѣ ѣн тоатѣ лѣнѣимѣа еі; ѣдѣтм ѣндатѣ че ам ресѣдит атѣт пе кѣт ам пѣтеа сѣ ѣнтребѣуѣнѣтм оаре-каре ѣдаре.

§ II. REKOLTЪ WИ ПѢСТРАРЕА ГРѢУНѢЛОР.

79. ѣн грѣдѣнѣрѣе нѣмѣм *mame* плантеле че ле хотѣ-рѣтм а не да семѣнѣе пѣнтрѣ анул ѣрмѣтор; уі, фѣнд кѣ бѣнѣі грѣунѣі даѣ ресадѣрѣде чеде фѣрѣмоасе, ѣпа дѣн чеде маі темѣініче ѣнделетнѣчѣрѣі а ле грѣдѣнарѣлѣі este de а kreute кѣ чеа маі mare ѣнгрѣіжѣре пе *mame*.

80. ѣнтр'о профѣсіе ѣн каре тотѣл este меутеуѣіт, фѣнд кѣ тоате сосек асемѣнеа пѣрегѣлат, ресадѣрѣде нѣ се кок ѣнтр'ѣн фѣл ѣнѣформ, уі реколта де ачѣлау фѣл де планте поате сѣ се факѣ ѣн мѣнѣте деосѣbite уі ѣн деосѣbite рѣндѣрѣі. Пѣнтрѣ ачѣeastѣ пѣрѣчѣнѣ грѣдѣнарѣл este dator а бѣсѣта пе фѣе-каре зі *mamele* sale, ка сѣ нѣ'ї skape кѣ парѣба са, мѣнѣтѣл фаборабѣл де а кѣ-леѣе семѣнѣдеде. Бѣгареа лѣі де seamѣ се кѣбѣне маі бѣртос а се пѣронѣ асѣпра мамѣлор пе каре ле реколтѣ чѣнеба скоѣндѣлѣ, лѣкpare че фаче маі бѣртос, кѣнд нѣмѣтѣрѣл ресадѣрѣлор este преа mare ѣн кѣт оboseute пе чѣнеба фѣкѣндѣлѣі реколта пе лок. Фѣрѣм *mamele* де рѣпѣрѣде пѣтѣрѣлор, пѣнд, ѣн грѣдѣнѣ, *спѣрееторѣ* пе каре бѣнтѣл ле мѣшкѣ кѣ сѣнет, пѣкѣм морѣ мѣчѣ де бѣнт, саѣ нѣште момѣі десформе, шѣл.

81. Реколта сѣбѣрѣшѣтѣ, пе апѣкѣтм а десгѣока кѣ мѣна семѣнѣдеде, ле кѣрѣѣім де тоате тѣрѣпѣрѣде стрѣне, ѣн-сектеле уі семѣнѣдеде де бѣрѣенѣ. Ле бѣгѣтм апоѣ ѣн сѣ-кѣлѣе де о хѣртѣе фоарте таре, саѣ кѣпѣтѣшѣте; ѣн фаѣл skrim нѣмедѣе плантеі. Пѣнтрѣ а фаче ачѣсте сѣкѣлѣе,

прегътим пѣtrate de хѣrtie de deosebѣte мѣrimѣ, ле ѣndoim prin mijloc, ѣn пѣtratѣ ѣnпгѣреѣ; ши ѣла доѣ saѣ tpeѣ liniѣ a ле чедор доѣ marѣ мѣрѣini, кѣtim de доѣ орѣ хѣrtia асѣпра еѣ ѣnсеѣи; абем атѣнѣ ѣn чѣlindrѣ deskis ѣла челе доѣ кѣпѣѣie; pentрѣ аѣ ѣnkide ѣѣ resѣrѣnѣem ачесте доѣ кѣпѣѣie: фачем о ѣntѣia ѣndoитрѣ ѣn tpeѣnѣѣ, saѣ, daka боим, prin ѣndoipea колѣѣѣѣ, astѣel ka бѣzele гѣреѣ чѣlindrѣѣ sѣ fie сѣпpаnѣse пе ѣna din marѣinile ѣnkise; фачем о а доа ѣndoитрѣ аsemenea кѣ ачееа, dar astѣel ka кѣпѣѣiѣл din афарѣ ши askѣѣ ѣit ад челеѣ d'ѣntѣiѣ sѣ поатѣ фѣ аѣѣs kiar de desѣbѣѣл baseѣ sale, ши а ѣnтра ѣнтpe пѣреѣѣ din пѣѣntрѣ аѣ ачестеѣ base ши а тpѣнѣѣ sакѣѣѣ; кѣпѣѣiѣл чѣlindrѣѣ ѣѣ este атѣнѣ ѣnkis. Лѣкрѣm tot кѣ кипѣл ачеста асѣпра кѣпѣѣiѣѣл din протѣбѣ. Depѣnem ачесте sѣкѣѣѣe, ѣn кѣtiѣ saѣ ѣn локѣрѣ аsemenea сѣкѣѣite de ѣmezeаѣл ши de pazele дѣректе а ле soapeѣѣ; ши грѣѣнѣѣ se гѣsesk аsemenea сѣкѣѣѣ de пѣбѣлѣpѣle insekteлор ши de аѣенѣѣ resѣrѣriѣ. Кѣ toate ачестеа este бѣне а бѣsita ѣn toate ѣnele ши sѣкѣѣѣe ши кѣtiile, pentрѣ а се аsѣгѣра de ѣnпsa insekteлор saѣ de орѣ-kape алѣ ѣntѣm-пѣare.

82. Факѣлtatea resѣrѣriѣ грѣѣнѣѣлор poate сѣ се пѣstreze astѣel, ѣла ѣnele спеѣѣѣ, ѣn бpeme de ѣn аn, ѣла алтеле ѣn бpeme de маѣ мѣѣѣѣ аѣ: ѣn аn, semѣnѣа de *Пѣsternok*, de *Барба-ѣапѣѣѣѣ*; de доѣ аѣ, чеа de *Сфе-кѣлѣ*, de *Порѣтѣ*, de *Арѣѣѣ*¹, de *Морковѣ*, de *Чепѣшоарѣ*, de *Koriандрѣ*, de *Коарнеде-ѣербѣѣѣѣ*, de *Kardama*, de *Боб-де-баѣлѣ*, de *Фасоле*, de *Чеапѣ*, de *Мѣкриѣ-де-гpѣдѣнѣ*, de *Праз*, de *Барѣѣ-де-saladѣ (roquette)*, de *Барба-ѣапѣѣѣѣ de Spania*; tpeѣ аѣ, de *Модотрѣ (anic)*,
¹ ѣѣ маѣ zik ши бораѣѣ.

de *Bysziok*; de *Limba-boulgi*, de *Прѣдѣ*, de *Selinv*, de *Asmѣyиѣ*, de *Lipari-de-грѣдинѣ*¹, de *Spanak*, de *Tarxon*, de *Лѣтучѣ*, de *Напѣ*, de *Μακρίν de κίττ*, de *Прѣтѣл-сѣлатик*, de *Прѣлѣле rouii*, de *Μονδѣлѣ*, de *Mystar*; *πατρѣ anѣ*, de *Прѣтѣл*, de *Чимѣрѣ*; *чинѣ anѣ*, de *Лѣтѣка de κίττ de Italia*; *uante anѣ*, de *Доблѣл*, de *Krastabete*, de *Dobleak*, de *Лѣтѣк de κίττ*², de *Πεπε*; *зече anѣ*, de *Αγγινारे*, de *Αγγινारे ky φοῖ θυνη de mḗkat*, de *Skaiete*, de *Ψικοαρѣ*, de *Βαρ-зѣ*, de *Εαρѣ-ερασѣ*, de *Рѣдике*.

83. Къ toate ачестеа нѣ требѣ сѣ вѣте чинеба кѣ ниѣ о датѣ грѣнѣи нѣ даѣ планте фрѣмоасе фрѣрѣ нѣмаѣ ѣн стареа лор чеа жѣнѣ. Ачеиа аѣ *Asmѣyиѣ-мѣуикат*, се сеамѣнѣ ѣнкѣ о датѣ дѣнѣ реколѣтѣ шѣ нѣ ар нѣтеа сѣ се пѣстрѣзе мѣлт тѣмѣ.

84. *Регѣл ѣгенералѣ*. Грѣнѣи кѣлѣшѣ не пѣмѣнт слобод ресар маѣ сигѣ де кѣт чеѣ дѣн *tamelle* крескѣте ѣн грѣдина ѣнѣлѣтѣ саѣ сѣбѣ перѣбазе.

85. Пентрѣ а се асѣгѣра чинеба де бѣна калитате а грѣнѣлѣи, ѣн ажѣнѣл семѣнатѣлѣи, ажѣнѣе сѣ ѣа, дѣнѣ ѣнтѣмларѣ, дѣн грѣнѣи ѣн мѣк нѣмѣр не каре сѣѣ семене не страт (20) шѣ сѣбѣ *κλοποτ* (38); шѣ дѣн нѣмѣрѣл плантелор каре ѣесѣ, кѣмпарат кѣ нѣмѣрѣл грѣнѣилор че а семѣнат, поате чинеба сѣ жѣдѣче ѣн че пропѣрѣѣ *φακϋλtatea ресѣрѣтоаре* с'а пѣстрат саѣ с'а перѣвт дѣн тоталѣл семѣнѣи.

---

¹ Daka нѣ боѣѣ ѣѣ немерѣт тѣлѣнѣинд борѣба черѣвѣс (*sium sisarum*) *Lipari-de-грѣдинѣ*, дѣ шѣ кѣреспѣнде кѣ дѣѣнѣиѣа ачѣлѣвѣа, атѣнѣѣ требѣе сѣ ѣѣе *λαβα γρσγλѣ*.

² Ачѣастѣ плантѣ есте дѣн ѣамѣлѣа *οδολεанѣлѣи*; дѣѣнѣиѣа датѣ де Landais кѣреспѣнде кѣ *Лѣтѣка de κίττ*.

КАПОЪ АЛ ТРЕИЛЕА.

АПЛИКАЦІЕ А КУЛТУРЕЛОР ÎН ПАРТЕ.

86. Bom klasifika toate plantele legumoase, a кьѡѡр kin de a ѳи култivate îл bom espune, дунъ natura organулуи каре ѳаче обьетул комерциулуи гръдинарулуи¹; ле bom îмпърѳи prin ұрмаѳе îн opt клase: 1°. *ръдъчинеle perpendicularаре*; 2°. *бердеуриле komestibile*; 3°. *saladеле uи бердеуриле че се amestекъ ку еле*; 4°. *платтеле тарї*; 5°. *odoriferентеле*; 6°. *леуѳтеле* 7°. *фруктеле де пьmint*; 8°. *чиперчеле*.

§ 1-їѲ РЪДЪЧИНЕLE ПЕРПЕНДИКУЛАРЕ.

87. Ачесте plante копринд *Sѳектеле*, деспѳе каре ам борбит (А 71), *Морковиї*, *Пьстьрночиї*, *Липанул де гръдинъ* саѲ *Лаба ұрсулуи*, *Морковиї порчелиї*, *Брозбеле* uи *Рьдикеле*, *Креанул*, *Барба-цанулуи* uи *Наниї*.

Морков. (Daucus carotta, Linée.)

88. Varietъиле челе маї де обуѳе култivate а ле ачестеї спеѳиї (каре креуѳе uи де sine prin либезї) сїнт *албул-луѳ*, *албул-рътунд*; *валбенул-луѳ*, *валбенул-рътунд*, *биорїул де Spania*, *сквртул де Olanda*, *роуул де Germania*. Фаѳа роуїе не каре ачест дїн ұрмъ ко-мунїкъ фертурелор uи рауѳтелор (букаѳе скъзѳте) ѳаче ка съл култїѳе пуѳїн îн Франѳия; биорїул este преа за-харос, uи este примитор де а добїнди ұн болуѳм destул

¹ Se îнѳелеѳе къ ачестъ класїѳикаѳїе интръ неапърат îн îндоїте, îнтреѳїнѳърї; ѳїїнд къ ачесаѳи plantъ, ѳїїнд примитоаре де а се да треѳїнѳелор кѳимїѳї prin доѳ саѲ треї дїн органеле sale де о датъ, поате сѳ се аѳеѳе кїнд интр'о класъ кїнд îн чеса малъ, uи а се îнѳѳїѳїаа ãнкъ суѳт деосеѳїте нѳмїѳї.

de mare în lokuriile mърunte uи adinчи; *галбенула*, чел маї delikat, маї фрадет де кит чел *алб*, фербе маї лесне uи ну преа тинжеute iarна. *Лунгула* де амбеле баrietчиї спореute маї bine în lokuriile mърunte uи ушорї (A 11); *ротундула* în lokuriile тарї, клisoase uи петроase (A 10); *Лунгула* интръ дрепт uи интр'о singуръ рьдъчинъ, în чел д'ънтіў пъмїнт, uи се *кръчеute*¹ în чел д'ал доїlea, karakter kape батъмъ delikateца кърнїї.

Кипула де аї кълїба este ачелаш пентру toate.

89. Її семънъм не пъмїнтула слобод 1^о примъбара, пе ла жұмътатеа луй Martie în пъмїнтуриле ушоаре, пе ла жұмътатеа луй Aprilie în челе тарї, ка съл пьстръм де инсектеле че їл род, кїнд ел este преа тїмпуриў интр'ачесте фелурї де пъмїнт; 2^о în чеа дїн урмъ жұмътате а луй Septembrie. Интр'ачест дїн урмъ kas її *пїлїтїм* (A 56) în Oktombrie, uи її инбълїм ку страте гроase (47) саў ку фрунъзъ вскатъ ла апропїerea церурїlor. Її рърїм (75) în Martie; uи ингрїїм а смудце пе ачеїа kape се їнадуъ преа репеде; фїїнд къ маї мулциї гръдїнарї pretїнд къ еї комуникъ uи челор ладциї ачелашї дїспозице, чееа че ну ми се паре, їн теorie, атїт де некрезт їн кїт съ ну факъ пе чїнеба препуїтор; катъ а бьга їнкъ де seamъ пентру ачeastъ треабъ къ планта дїн съмїнца чеа поуъ їмбьтїнеute маї лесне де кїт чеа дїн съмїнца де ун an.

90. Маї nainte де а семъна, требуе съ аїбъ чїнеба грїїъ де а фрека гръунциї їн мїнї, пентру аї десбърни де пуфула kape її акопере, uи kape are їнсушїrea аї дїпї интре дїншїї. Metoda чеа бунъ де а семъна моркобула este а арунка семїнца пе рьзоаре (64) де зече

¹ А се *кръчи*, ба съ зїкъ а се їмгьрїї їн доъ рьдъчинї, ла оаре-kape дистанъ де ла гудер.

dequite depърtate uі de a lъsa ачеаuі depърtare іntre фіе-каре plаntъ. Dаkа kу toateа chestea ар семъна чінеба *d'asбърatelea* (A 54), ну ар абеа, pentрu а кърпъта аче-леаuі фолоае, de kіt а іntokmі, ръріnd, ачелеаuі dіs-tаnџe іntre plаnte.

91. П'апроапе de Іаnуаріе, smуlџem dіn еле yne-opі о parte, dіn спеџіа галбенъ (88), спърлъм uі sterџem рърдъчінеle кърор де тъіем гүлерүл, де ашезъм апоі yнеle пе алтеле, ку капул афаръ, іntр'о грърдінъ-інбълітъ (serre) destүл de калдъ pentрy ale апъра de џер. Ачеастъ пробісіе слүжеаште uі pentрy консомаџіа іер-неі, uі pentрy *mamele* че дореаште чінеба а де ресъді пріптъбара. Фііnd къ моркобүл ресъдіт *фале yn noџ дүжер* іn Маіџ, uі грърuntele сџџ este копт ла сфірuі-түл дүі Аугуст; dar kіnd чінеба іл хотърааште pentрy а-чеастъ треабъ, катъ сџ се пързіаскъ uі сџ нүї таіе гү-лерүл.

92. Преа рар обічнүеск а креаште моркобіі пе *strate* (20); ку тоате ачестеа фііnd къ ачеастъ рърдъчінъ астфел күлтібатъ este маі делікатъ uі маі фраџетъ, uі гърсе-аште мүштеріі, о сеамънъ рар іn Іаnуаріе, пе yn strat акоперіт ку пърмінт де грърдінъ іntр'о гросіме де ла опт пінъ ла зече деquite; uі ла сфірuітүл дүі Martіе, поате чінеба а інчепе а се бүкүра де дінселе. Ачест семънат се потрібеште преа біне ку ачела ад *пъррінџеле дүі* uі *пъркріuу дүі*, uі ад алтора пе каре дореаште чінеба а де іntребуінџа іарна.

Пърстърнак (Pastinaca oleracea, L.)

93. Күлтібъм *дүнүл*, *ръртүндүл*, uі *пърстърнакүл* де Sіam, каре, пріn пропорџііле саде, џіне мідлокүл іntre чел д'нтііџ uі чел д'ад доілеа.

94. Кудтура ачестей планте нү се деосифеуте де ачееа а *морковулуї*; афаръ нумаї къ ачeastъ рѣдѣчинъ нү тинѣште де џер, уи къ нү требуе а о інкиде ін грѣдина інвѣлитъ де кѣт нумаї пе кѣт крeде къ поате чѣнеба консоме пе брeмеа іерней чeлeй маї аспре. Ін Martie, рeсѣдим *tamele* інтр'о дистанџъ де опт-спре зече деџите; уи ін Іуліе, кінд луџеріи аџ аџуns маї ла інвѣлѣмеа лор, ії апѣрѣм де бінтурї, прін аџуторѣл а-рaчѣлор; ін Август кудецem грѣуnтеле.

Лаба үрґулуї саџ Ліпанул-де-ґрѣдинъ (sium sisarum, L.).

95. О семѣнѣм ін Martie пе үн тѣрїм үмед уи преа пѣрүнт. О плѣвим індатъ че а крескүт пүџин. Еа інчeпe а фаче семѣнѣ кѣар ін анул д'ѣнтіџ, чeеа че нү о батѣмъ нѣчї де күм; џар ачeastъ семѣнѣ џесте де о үрѣчїоасъ кадїтате, уи о арүнкѣм тѣнд *фрүнза*, пе каре о ардем. Бүна семѣнѣ се кудеџе ін анул үрѣтор ін Septembrie.

96. Кѣпѣџїна рѣдѣчїнелор каре аџ слүџит пентрү консомаџе пе тїмпүл іерней, інґропатъ, маї ін фаџа пѣмїнтулуї, поате да үн ноџ луџѣр уи а фаче *semințe*, ка уи рѣдѣчїна інтреаґъ (А 72). Ачeasta este o economie да каре поате чїнеба сѣ адеџе ла інтїмплѣрї.

Морковї порчeутї¹ (Brassica napus, L.).

97. Ної ам борбит де кудтура ачестей планте пе џарїнѣ (А 74); џар іүбиторїї де ачeastъ лeґүмъ сеамѣнъ грѣуnџїї ачестeїа пе страт кѣар ін лүна луї Феүрарїе, ка сѣ се бүкүре де еле ла інчeпүтул луї Маїџ. Требуїе атүчї ка стратүл сѣ фїе інкѣркат де ла опт пїнѣ ла ноџ деџте де пѣмїнт, уи ка кѣлдура сѣ ії фїе преа потолїтѣ

¹ Le маї зїкџ уи Міере де пѣмїнтџ.

Фъръ каре моркобиі порчеути се *кръчешк* (88¹), уи се аконер де ниуте мичі рѣдѣчиноаре. *Mamele* се плантѣ ѿ лѣна лѣи Мартіе ѿнтр'о депъртаре де ун пичіор, уи грѣунтеле есте токмаі бун ѿ лѣна лѣи Август. Скоатем планта диминеаца пе роѣ, ка сѣ нѣ ѿ се скѣтѣре грѣунциі. О лѣсѣм сѣ се усѣче ѿнкѣ китеѣа зиде. О батем апоі уи о ѿпнакетѣм.

98. Вариетѣіле моркобилор-порчеути челор маі прециоуі сѣнт: Моркобул де Фернеса, де Меадс, де Салие, ку коаѣа оакешѣ; микѣл моркобѣ де Берлин, де Бертѣс, роуиѣл де Палатинат, мареле уи лѣнѣл моркоб де Аلسаѣеа, каре есте маі нуѣин делікат, де Кларфонте, алѣл плеуитіѣ тимпѣриѣ, роуѣл плеуиті тимпѣриѣ, Турнеѣл саѣ барза де Лапоніа (А 71), галбенѣл де Оланда, галбенѣл де Скоѣа, нерѣл де Аلسаѣеа, бѣнѣл де Марині; дар тоате аѣесте вариетѣі сѣнт преа фѣгаче уи деѣенерѣ адеѣа ѿн доі ані.

99. Афарѣ де *вертеле чел алѣ* саѣ *крѣбѣушѣл*, каре есте де о поѣриѣ бѣтѣмѣтор тѣлор рѣдѣчinelор легѣмедор, моркобул аре ѿнкѣ ун брѣѣмаш неімпѣкат ѿн пѣриѣ (*Alticea oleracea*), инсекѣ роѣундѣ де о фаѣѣ бердѣе, арматѣ ку доѣ клеуѣе, ку каре таіе чеде доѣ фоі семінаде, ку кѣ еде іесѣ афарѣ дѣн пѣмѣнт. Леаѣл чел маі сіѣѣр, кѣнд рѣл есте ѿн кулмеа лѣи, есте де а да пѣмѣнтѣлѣ о микѣ префачере, де а семѣна о поѣ семѣнѣѣ; уи дака уи аѣеаста ар абеа аѣеауі соартѣ ка уи чеа д'ѣнтіѣ, катѣ а пѣпѣсті стратѣл, саѣ сѣ аутенте пѣнт ла ѣумѣтатеа лѣи Август, епокѣ ѿн каре аѣеастѣ инсекѣ ѿнчепе а депѣреа. Дака аѣест поѣ семѣнат ісѣѣтеуѣе, моркобиі сѣнт токмаі бѣне дѣпѣ доѣ лѣні; уи нуѣреѣѣе аі лѣса маі мулѣ бреме ѿн пѣмѣнт; фѣнд

къ се *koardъ*¹, де пѣтъdesk бермиѣ, ши де мѣнѣнкъ шоаречіи де кімп.

Îi skoatem ky mîna saŭ ky *сѣпѣлица* (A 55), ши îi de-
пунем îн гредина îнвѣлитъ, дупъ че де ам рунт фрун-
за (A 73. 3°), пе чеї де примѣбара пентру требѣица бе-
реї, ши пе чеї дин луна лѣи Август пентру а іернеї: bom
abea гризъ аї фери де церурї пѣндѣї îн нисип.

Рѣдикеа облонгъ (*Raphanus sativus oblongus*) ши *Рѣ-
дикеа ротундъ* (*Raph. sativ. rotundus, L.*), *Брозба*.

400. *Брозба* Deosebim чинчї бариетѣї ла рѣдикеа о-
блонге: Рѣдике де мѣрѣан, саŭ рошиа лунгъ; Рѣдике
розъ; Рѣдике албъ; Рѣдике сѣитъ; Мика Рѣдике тимпуріе.
Пе аеаеста дин урмъ о кѣлѣвѣм пе strate.

Рѣдикіа ротунде копрнд шеанте бариетѣї; Рѣдикеа
розъ; — албъ тимпуріе; — микъ ротундъ; — рошиа
тимпуріе; — албъ маре, саŭ де Аугсбург; — неагръ
микъ; — неагръ маре, де Strasбург. Пе чеа тимпуріе о се-
мѣнѣм пе strate.

Рѣдикеа маре неагръ ши маре албъ, каре креуте кѣт
пунмѣл, ну се деосібеск îнтре еле де кѣт прин фаѣа
мелїи лор; дар се пар а се деосеби ка спеѣїи îн мїзѣ-
кѣл пречедентелор бариетѣї.

401. Семѣнѣм пе strate, акоперите де ла опт пѣнъ ла
ноз деѣите кѣ тероїѣ де патру ори пе ан, Рѣдикеа лун-
гъ ши Рѣдикеа ротундъ де фелѣл тимпурїѣ. Чеа д'ѣнѣїѣ
семѣнѣъ се пуне ла сѣршѣтул лѣи Октомврие пентру а не
да Рѣдикїи îн Ianuarie, чеа де а доа îн Dekembrie
пентру а не да îн Februarie, саŭ ла îнченѣтул лѣи
Martie, чеа де а треїа îн Ianuarie ши чеа де а патра

¹ О рѣдѣчїнъ се *koardъ*, кѣнд карнеа еї дебїне пѣчїоасъ ши а-
чїоасъ, адїкъ ну аге де кѣт о композиѣе де аѣе.

ла інчепувул лві Феураіе, pentru a ne da ne rînd nînz în Maiş, în kare timp înчепем а ne desrysta de еле.

102. Pentru a абеа în тоуї тимпї, о Рѣдике лунгѣ фрацетъ, дреаптъ ши де yn рошy фрумос, требуе ка стратул сѣ fie tot de айна кy iskysiaцъ потрїbit кy temperatura timpулуї. Челе але ъntїeї seminuce требуе сѣ аї-бъ доъ пїчїoare de rynoїş ши сѣ fie domoale în кѣлд-дyра лор (19); фїнд кѣ інт'yn strat маї калд, ачесте рѣдѣчинї се ymplу de аџе. Stratele semъnatулуї ад doilea черѣ інкѣlzitурї (22) кїт de dese, ши аџ маї myл-тѣ требуїнцъ de кїт челе д'ѣntїїџ de а фї okrotite de asprimea timpулуї (38, 44, 48). Чea din Ianуarie требуе а фї akoperitъ кy kлonote їндатъ че s'a nys їн пѣмїнт, ши stratele katъ сѣ fie їнкъ ши маї тарї de кїт челе din аїnte. Чea de а патра semїнцъ чere нyмаї їнгрїїrїle кyрѣченїeї. La ачeasta n'абem требуїнцъ de kлonote.

103. Поате чїнеба сѣ нy kontine їн Martїe ши сѣ se-mene ne ачelea kare sїnt бyне їн Maiş; dar дyпѣ ачeastъ лунгѣ нy се маї seamънѣ ne strate, саџ маї бїне нy се маї seamънѣ нїчї de кyм. Кy тоате ачестea dorїнд чїнеба а абеа ne барѣ, ба требуї але semъна ла yмбрѣ, фїнд кѣ ла soare рѣдѣчїеле се фак преа ystyrоase.

Їн sfїrşuit їнчепем а semъна їн Septembrie ши Oktoubrie, ши ачeasta ne пѣшїнт слобод, dar абїнд грї-зъ de а адъposti ачесте semънѣтурї їн Oktombrie prin rogojinї de паїe.

104. Semънѣм Броѣbele ши Рѣdikїle їн депѣртаре de доъ деџїте yнеле de алтеле, їн гѣурї фѣкyте кy деџе-тyл. Depyнем тpeї грѣyнцї їн фїе-каре гроапѣ. Daka pesare тpeї pesadурї de odatъ smулуем доъ, ши їнбѣ-лїм ne грѣyнтеле че а remas.

105. Pentru а кyдеџе semїнyа, pesъdim, yn strat ne

lok slobod, în luna lui Martie saŭ Aprilie ky din chele che aŭ kreskvt ne strat, lъsъnd între fie kare pesad o депъртаре de yn пічіор. Le ydъm ky грїзъ пінь kınd bedem kъ ele aŭ прїns. Yniі din гръдинарї ле леагъ ky арачі, pentru a ле okroti de isbiride bintулуї. În кургъ-торул Август інгълбининд пръstaiеле ky боабе, skoatem plantеле, ле лъsъm espuse la soare, dъшъ kare ле ле-гъm în pakete ui ле акъцъm de taban; гръyнтеле пръ-страт în пръstaiе debine ui маї бун.

Креан (cochlearia armoracia, L.).

106. Ачеастъ plantъ kare kreute fireute ne църмиї ріурїдор, гірделор, елеутаелор, ui ne libezилe ymede, чере yn пръmїnt рече ui o espociџe ymbpїтъ.

107. Ел се імудеute în trei кинурї: saŭ din гръyн-циї че й semъпъm прїмъбара, saŭ din блъstарїї че й desbinъm din plantеле chele bekї, saŭ în сфїрцит кiar дїтра'чееауї plantъ ne kare o тъiem în букъци, de o гросиме de trei линїї, ui ne карї ле пунем їндатъ дупъ ачеста în пръmїnt, нумаї ka ачeastъ съдїре съ се факъ în тїмпул мустърїтулуї. Фіе kare бyкатъ продуче o nouъ plantъ (96).

108. Ръдъчина este бунъ de мїnkat tokмаї în кур-гъторул ad doilea an; ui, pentru a ну черка зъtikнїре în konsomaџe, katъ a реnoi съдїреа în тоуї anїї.

Барба-цапулуї (scorzonera purpurea, L.). Барба-цапулуї de Spania (scorzonera Hispanica, L.).

109. Барба-цапулуї este o ръдъчинъ албъ ui ne din пръyнтру ui ne din афаръ, чеа de Spania este neагръ ne din пръyнтру.

110. Semъпъm гръyнтеле ne марџинї saŭ ne реzoаре

de la uante pînă la opt deçite de depărtare, la sfîrșitului lui Aprilie, în lokuri vskъchioase, și pe la jumătatea lui Mai în cele tari. Poate chieba asemenea și semene în luna lui August. Nu trebuie a gănoi lokul mai înainte de a-l semăna; astfel rъdъchina s'ar skimonomi; dar pъmîntul katъ și fie foarte bine mъrunçit.

111. Lъșem a se *първи* pъmîntul kîte-ba cheșuri mai înainte de a semăna; în *кълкълм* dупъ че и am semănat, akoperim apoi greuntele și greblim pentru a potribi pъmîntul. A doa zi în vdrъm și ațeasta o fațem la fie-kare doș zile; kît-ba mai înainte de înkoluțirea seminuçii, adikъ, mai ku çinçi-spre-zече zile dупъ semăpare, dъm lokul și o çeapъnъ greblare, pentru a rупne koața kare opreșute ieșirea foilor seminade.

112. Pъrim (72), apoi într'un kip în kît și nu lъșem de kît doș *буне* deçite între fiekare plantъ; le vdrъm (63) ka și çmplem miçele adinçimi ale pъmîntului, dупъ kare apoi înçetъm de a vda.

113. În Noiembrie avem Barba-çanul și; o pъstreazъ în vnele çurî pentru post; și pentru a o pъstra pînă la ațeasta o rуп saș în grъdina-înbrъlitъ (91), saș într'un шрънулеу (A 71) akoperit ku mult pъmînt. Daka chieba ar abea trebuieçъ tokmai în primъbarъ, nu are neboie a o skoate la înçeputul iernei.

114. Barba-çanul și de Spania își fațe semînça în Iulie în cel d'brъniș an, fъrъ ka rъdъchina și piarzъ bre vna din kaditъițe ei cele буне; este de trebuieçъ a i kuleçe kъпъçinele mai înainte de a fi fost îmboçite, ka baterea bîntului și nu le smуlгъ prin a-çutorul ațelor arinçiare de fулуї че okolesk seminuçele. Semînça kудesului de ad doilea este preferabilъ mai mult de kît a ațelor ladte. Фрнзетул ațestei plan-

te piere iarna ui înkolucește primăvara, vreme în care trebuie a *skormoni* (35) stratele ce sînt cotrite pe seama astor plante. Мънкъм рѣдѣчеле într'al doilea saŭ ad treilea an.

Нарій (Helianthus tuberosus, L.).

445. De ui cea mai ȳricioasъ din toate legumede, acest tȳberkȳl, pe care în ȳnele църї поподлȳ паресе а'л кȳта meritъ а'л pomeni пȳѳин.

446. Нарл се прѣсеште saŭ din грȳuntele стȳ ori kiar din tȳberkȳlele лȳї pe care де ресѣdim în лȳна лȳї Martie, прекȳм pe картофи (A 72). Tot локȳ i se кȳbine пȳмай стъ fie мѣрȳнт (A 27). Skoatem tȳberkȳlele ла апропiereа цегȳрлор, ui де фачем пȳркоаie în грѣдина інбѣлитъ saŭ де лѣсѣм în пѣмїнт пїпѣ де примѣбарѣ.

§. II. ВЕРДЕЦȳРЇ КОМЕСТИБИЛЕ.

447. Вердецȳреде sїnt: *Barza, Sfekla, Spanakȳl, Пѣтїлїелȳл, Мѣкрїшȳл де грѣдинѣ, Мѣкрїшȳл де кїмп, Лїмба-богȳлї, Loboda*¹.

Barza (Brassica oleracea, L.).

448. Deosebim доѣ фелȳрї де *Barzъ*, în care se копрїнд toate челе лалте фелȳрї ка барїетȳѳї ui сȳбт-барїетȳѳї. Ачестеа sїnt барза кȳ кȳпȳѳїпѣ (Brassica oleracea capitata) ui Конопїдеде (Brassica oleracea botrytis). Челе д'ѳнтїїѣ sїnt ачелеа актȳрор коченї нȳ се десбоалтѣ де лок, ui а кȳрор фої се акопер ȳнеде пе алтеле пїпѣ формѣ о mare мѣчїѳкѣ чееа че ia пȳмїреа де кȳпȳѳїпѣ де барзѣ în грѣдинѣре. Челе д'ад доїлеа sїnt ачелеа але кȳрор коченї даѣ май мȳлте рамȳре албе,
¹ În класїфикаѳїа ачeastъ интѣрѣ ui *Шїтȳл* (amaranthus blitum).

moї ui ʒigʒrite ui produk la bīrfyriale lor tyfe strīnse de флорі *mīch*, în kīt dař, în lok de o *kēpēyīnē de foī*, o kēpēyīnē de флорі mikroskopīche, akoperite de niute foī marī kare le апгъ de razele soarelyi.

119. Konopida are doʒ barietȳi: чеа precedentȳ ui īnkȳ yna ky foile berzi īmbȳkȳtorite kȳtre ʒosyl ly-ʒerylyi, ui de la sybȳioara fie-kȳrop din ele iese o ramȳrȳ biorie īn bīrf ky o tyfȳ nyȳin kam adȳnatȳ de флорі rȳdimentare (īnчегȳoare); ачeastȳ konopidȳ se nyneute *Brokoli* (*Brassica oleracea laciniata*); fiind kȳ kочeanȳl din miȳlokȳ se stīpēute, ui kȳ чele ladte se депȳteazȳ ynele de altele, ymeazȳ kȳ *brokoli* ny īnkīnyeute īntȳadebȳr o *kēpēyīnē*, чi o adȳnȳtyrȳ de maī mylȳe rȳmyri. Itadienīlor le plak преа mylt fe-lyl ачesta de konopidȳ.

120. Syb-barietȳi ale konopidei ordīnare sīnt *konopida tare* ui *mīzo-tare de Anȳlia*, *konopida de Olanda*, *de ȳipry*, *de Malta*, ui *фраȳeta sař timȳryia*. Ачeasta este чеа maī primȳbȳrie, dar ny este maī bynȳ de kīt чеа *tare* ui чеа *mīzo-tare*.

121. *Brokoli*, афарȳ dīnsyb-barietatea biorie, maī are īnkȳ yna *berde* ky foile īntreȳi, dar kreȳe, ui kare, kreskīnd de doʒ sař treī piȳioare, produȳe, din sybȳioara foīlor sale, *blȳstȳri*, ne kare le nyresk *broke* īn ynele lokȳri, ui ne kare le mȳnīnkȳ ky olīř sař ky sale albȳ. Ачeastȳ syb-barietate este maī nyȳin преȳioasȳ de kīt чеа biorie.

122. Neamȳl *berzei ky kēpēyīnē* īnfȳȳiȳazȳ patȳrȳ marī barietȳi: *barzȳ timȳryie*, *barzȳ de Milan*, *barzȳ rouīe*, *barzȳ kȳraȳ* ui *barzȳ berde*. *Barza rouīe* se mȳnīnkȳ krydȳ ui īn saladȳ; ui ky osyb-barietate de *barzȳ timȳryie* (barzȳ albȳ de Strasbȳrg) ȳermanii

îuși фак а дор (sacr-kraut), че însemнеазъ барзъ акръ,
atît de прециуиъ де дншии¹.

123. Kît pentru varietățile care nu фак кептеуінъ (118)
ші пе care ле култібъ орі pentru рѣдъчинеде дор, орі
pentru гръунциі дор оліоші, орі pentru блъстєріі дор
(Brassica oleracea prolifera), am борбіт преа пе ларг ін
Трактатул ънтііѣ (A 71, 74). Нуміреа сеакъ ши стеарпъ
а ачелор лалте суб-варіетѣуі ну ни се паре атіт де неапъ-
ратъ інтр'ачеастъ карте, еле сінт преа нумероасе ши
преа фугаче; trimitem пе чітиторіі поштри ла картеа ін-
тіулатъ *Флора агркулторулуі*.

124. Barza ку кептеуінъ, мулт маі рустікъ де кіт
konopida², чере о културъ маі пуцін інгріжіт де кіт а-
чеаста дін урмъ; култібѣм konopida ін доъ кіпурі,
дупъ кум догеште чинеба а се бѣкура де дінса при-
мѣбара саѣ тоамна.

125. *Култѣра konopidelor pentru konsomація де при-
тѣбара.* — Семънѣм гръунциі konopidei тинпуриі пе
страт ла сфіршитул луі Іануаріе; гръунтеле ресаре ін пу-
ціне зиле; ресѣдін планта (A 59) атунчі преа *des* пе ун

¹ Інтр'о точітоаре маі ънтііѣ спѣлатъ ку о инфъсіе клототіоаре де
мѣрар, де персек саѣ де нул, депун о кантітате де берзе
кургѣате імпреціур. Ун зуне ле індеаст апоі ку пічіоареле.
Фак апоі патурі үнеде пе алтеле, де үеасе деціте де барзъ, ши
де ун субціре кулкуи де саре аместекатъ ку пуціні гръунциі
де іенпер, пілз кінд точітоареа се ба ѣмплеа. Інтінд, пе
супрафацъ, кіте ба фоі де барзъ бине алесе, пун асунрѣле
ун капак де лемн, пе care іл інкаркъ ку петре греле. Вер-
зеле дъ о апъ care ле фак съ п.у.т.і.аскъ. Грѣmada се досіеште
ші арѣнкъ о спумъ пе care о асбірдѣ афаръ. Дупъ үеасе
сѣптѣмніні рідікъ фоіде чеде марі де пе супрафацъ ши пуне
ін докуле о піnzъ албъ; ши атунчі poate чинеба съ інтребун-
цеze барза акръ.

² Іі маі зікѣ ши картіфіол.

alt strat; în luna lui Martie o *resădită* o a doa oarbă pe un nou strat, privind de la cinci-spre-zeci pînă la trei-zeci plante sub același *clopot*, abînd atîrnîi o de aproape beriere a le da aer pe kît temperatură atmosferei ba îngrădîi. La apropierea lui Aprilie, multăm *resădurile* pe lok slobod, pe un pămînt skormonit, gînoit uî espus kître miază-zî saș *resărit*, într'o depărtare de două picioare unele de altele. Acheastă nouă *resădire* se face saș prin gîuri făcute cu *plantorîl* (32), saș deskizînd cu *urlezul* o *crăpătură* în pămînt, uî bîrînd rîdăcina *resădului* într'acheastă *crăpătură*, kare se înkide de sine, kînd traçe cineba *urlezul* cu bîgare de seamă; îngrîșute mai întîiș a arunca pușin teroiș în *gaură* saș în *crăpătură*; uđtm ușure pămîntul, uî îl lăștm în repaos bre o cinci-spre-zeci zile, după kare începem a uđa plantele la fie-kare două saș trei zile, turînd un urciop de apă la patru plante, uî kîte o jumăta de urciop la fie-kare plante kînd încep a se zări florile. Trebuе cineba să le uđe numai de la *crăpatul* zilei pînă la opt ceasuri, saș de la cinci ceasuri de seara pînă în noante, dar nișî o dată zioa namiezea mare. La o epokă oare-kare, adikă kînd încep a înflori, facem împrețurul fie-kăria plante, un ușnăuleu, ka apa uđării să folosiaskă numai pe răsad. Din ačest minut skoatem pe toată zioa uî pe plantele kare simt a da în semințe, uî pe acelea kari *trătesk*, adikă pe acelea adăkăror kocăan stîrnit nu ne făgădușute nișî un folos.

126. Konomida tare se kultivă într'un kîp чеба ma deosebit; o semăntm rar la sfîrșitul lui August, a dăpostit de Nord, în base zămplute cu pămînt uî cu teroiș amestekate bine la o dată, o uđtm la bre-

me de tpebvinuцъ, ui o пѣстрѣмъ în ачeastъ stare пѣнъ
ла înрiеуцрѣ; înkidem апої ачeste base în грѣдинеле
înбѣлите în toatъ бremea пе кѣт да цине фpигула; ui де
skoatem афаръ ла aer де кѣте орї timпула се înдудлeuite;
лѣна лѣї Феурарie sosind, де resѣdim în lok ka маї svс
саѣ маї бине де пунем пе strat, абѣнд грѣѣ а де лѣна
д'асупра клонотеле пе тоатъ бremea чеа фpумоасъ а
zileї; де resѣdim апої svбt клонот, даp în лѣнгула yнѣї
zid, ui де înгpонѣм нѣмаї атѣт пе кѣт се афла svбt клонот;
ui кѣнд timпула este цeros, аконерим stratула
кѣ strat vskat (47); де resѣdim în Martie, пе strat,
ui лѣсѣм lok маї мѣлт пѣнтpe дѣнседе, în кѣт сѣ фie
пѣнъ în доѣ-супре-зече саѣ чинчѣ-супре-зече де клонот;
де цинем аконерите бpe o патpу саѣ чинчѣ zile, пѣнъ кѣнд
не бoм înкpединуа кѣ с'аѣ пpins бине, ui де дѣм апої
пуцѣн aer, дака timпула este пpѣицѣios; дѣпъ opt zile
înчепем а pѣдика клонотеле zioa нѣмаї; кѣнд церѣpѣде
челе марѣ аѣ тpeкѣт, лѣнѣм клонотеле де tot, фачем а-
супра stratулаї o микѣ бoлтѣ пентpу а пѣстра pоpоpѣ-
неле кѣ кape де аконерим нѣмаї în бremea попѣїї; ui
пе ла зѣмѣтateа лѣї Aprilie де resѣdim пе lok слобод,
în депѣртare де доѣ пѣцѣoare ui зѣмѣтate yна де алта.
Le мерѣз бине пе yн lok родитор фѣрѣ а фѣ пpea тape
(А 10). Флоarea лор е бѣпѣ де тѣят în Iunie, дака timпула
ny де а фост пpea бѣлѣмѣтор. Алeцeм атѣнчѣї, пѣнтpe
toate ачeste resадѣїї, пе челе маї фpумооase пентpу а слѣїї де
mame, пе кape де skoatem димеаца пе рoѣ în лѣна лѣї
Septembrie, кѣнд челе д'ѣнтѣїѣ *tevi* în-
чеп а се deskide, ui де întindem pezemѣndуде де yн zid
espys ла мiazъ-zi ка сѣ'уї сѣбѣpѣиaskѣ коачереа. Паресе
кѣ esperѣица а dobedit *vrѣdinari* лор кѣ ачeеашѣ плaнтъ
де тpeї фeдѣнѣї де грeнѣцѣї, маї timпулѣї yнѣї де кѣт ал-

циї кѹ чинчі-спре-зече зиде. Кочевул дин миждок каре се коаче маї њнѣиѣ дѣ грѣвнтеле чед маї тимпурѣиѣ ши чед маї бун; бинѣ апої бѣрѣурѣде коченилор конѣтѣу-раши; чеа маї проастѣ дин тоате се аѣлѣ пе челе лад-те рачуре.

127. Daka kantitatea kononidelor ar kofirui trebvin-
cele aktive ale konsomaciei, ar trebui sѣ ingrijeskѣ
chineba sѣ skoacѣ toate plantele, maї nainte de a se
koache rodul lor кѹ desѣbiruire, ши, printr'o frumoa-
sѣ zi, a de ingropa nѣnѣ la гудер, ына лѣнѣ адѣа, кѹ
капул плекат, ѣн нисип, ѣнтр'ун лок рекорос; аколо ѣуш
бор сѣбирши крештереа, ши ынде се пот пѣстра ѣн destulѣ
breме; дин протиѣѣ, ѣн локул лор ши ѣн аер слобод, бор
ѣаче seminaѣе ши ну бор ѣи буне де мѣнкаре.

128. *Кудлурѣа конониделор пентру консомациѣа тоамнеї*
ши ѣ іернеї. — Семѣнѣм д'а арѣнкатедеа ѣн лѣна лѣи Маїѣ
ѣн дунгул ынѣи зид аuezat ла Норд саѣ ла Анѣс, семѣн-
ѣѣ де чеа таре саѣ де чеа мизо-таре; арѣнкѣѣм пе се-
мѣнѣтѣрѣ доѣ деѣите де тероїѣ саѣ балегѣ де кад ыска-
тѣ ши пѣрѣнѣитѣ; пѣлѣим ши ыѣѣм адесеа нѣнѣ деѣин
ѣн stare де а се пѣтеа ресѣди ѣн лок statornik. Үрѣѣм апої
ачелашѣ кѣп де лѣкрѣѣи че ам бѣзѣѣ ла челе пѣecedente
абѣнд о neadormitѣ ingrijire а де ыда кѹ ѣndestulare
ѣн Iulie ши Август. Кѹ кѣпул ачеста ѣн Октомбѣrie ѣн-
ченѣ а не да родул лор, ши се ырмеазѣ ынеле пе ад-
теле нѣнѣ ѣн Decembrie. Ачесте конониде ну сѣнт ниѣи
odatѣ атѣѣ де frumoaase ка дѣпѣ о барѣ пѣloioasѣ. ѣн
пѣѣтѣрул лор се гѣsesk ынеле каре ну ѣак ѣлоареа пе
локул лор, ши не каре де пѣнем ѣн гѣрдина ѣнѣлѣитѣ
(127), ынде ѣнѣлорѣеа се сѣбиршѣцѣте, ѣѣѣѣ а арѣнѣе
ла мѣрѣимеле чедор д'ѣнѣиѣ. Ачестеа сѣнт челе че слѣ-
jesk konsomaciei сѣѣршѣѣѣлѣи іернеї. Кѣнд ыерѣѣде су-

пращин, аступѣм крѣпѣтыреле де ла ушї уї де ла фе-
пестре. Le deskidem tot de айна кїнд тимпулсе їндулчеуте.

129. Їн тот курсул дунеї дїї Noiembrie uї Decembrie,
дучем, дїнгъ пѣтртеле де конопиде каре сїнт їнкъ пе
кїмн слобод, стратуїї де бурїенї ыскате (47), пентру а
ле акопери кїнд тимпул амениуць; уї їндатъ че флоа-
реа este їн stare de а se пуtea тїа, муѣм планта їн
грѣдина їнбїлїтъ, унде се пѣстреазъ їн време de доъ
саѣ треї дунї, нумаї ка грѣдина їнбїлїтъ съ аїбъ аер
уї съ фїе ферїтъ де умезеалъ¹.

130. *Културъ де Варзъ ку кѣпѣцїнъ пентру консом-
тацїа прїтѣбереї.* — Челе маї тимпуїї сїнт *barza pi-
tikъ тимпурие, pitika креацъ* уї *Barza de Boneїл.* Le семъ-
пѣм їн дїна дїї Август, ле ресѣдим їн Октомбріе; ле
їнбїлїм (128) пе тимпул їернеї. Семънїндыле пе strat
їн Ianuarie, се kok курїнд. Їшї фак кѣпѣцїна їн па-
тру-зечї де зїле sokotїндысе де ла епока *resъrїтїї* дор
їн лок, каре се фаче ла сфїруїтїл дїї Martie; ast-фел
їн кїт їн Маїѣ poate neutine съ се слѣжїаскъ ку еле.
Пентру але кулеце грѣпуцїї, ле семъпѣм їн Іуліе.

131. *Културъ а Берзеї ку кѣпѣцїнъ пентру консом-
тацїа береї.* — *Barza de Sant-Denis* este ачеа дїн каре
се фаче чеа маї mare консомтацїе ла Paris пе тимпул
береї. О семъпѣм їн дїна дїї Август, ла умбра унїї
зїд саѣ а унеї сѣдїрї де копачї; о ресѣдим їн Октом-
бріе tot їнтр'ун фел де позицїе ку чеа че а абуѣ, пен-
тру а петрече іарна, пе тимпул кѣрїа абем їнгрїїреа
а о акопери ку рогоїнїї де паїе суѣуїнуѣ де о болѣ
де прѣїнїї, пентру а лѣса resadурїдор tot аерул де ка-

¹ Гүліа (chou-rave) уї корелаба (chou-nacet) пе каре утїнуца ле
күноауте суѣт нумїреа: *Brassica oleracea gongylodes*, фїнд
varїетѣїї а Kononїдеї, се кулїѣтъ їнтокмаї ка дїнса.

re aŭ trebvīnuць. Daka, din neīnŕiŕiŕe, ле ar anука цe-
рвд, trebue a autentа, маї nainte de a ле akoperi, ka
soarele сь ле desŕieцe. În luna лѵї Martie ле resъdim
īntr'o депъtare de доъ saŭ trei piçioare; кьпъцинеle
sīnt буне de mīnkat la сфiрuитѵд лѵї Iunie uī se kon-
somъ ne timпѵд bereї (427).

132. *Ky Mypъ a Berzelor ky kьпъцинь pentry kon-
somaçia ierneї.* — Se poate кѵлѵба pentry асeastъ trea-
бъ фeлѵд de Barъ de маї сѵs uī Barza обичнѵиць. O
semънѵm īn Aгѵst, uī o resъdim īn Oktombrie uī la
ѵмбръ, dīndѵї асeleaшї īnŕiŕiŕi ka uī чeлeї пpeчeдe-
te. Ea īнчeпe a фi бунъ īн ѵрмъторѵд Aгѵst, uī o пъ-
стръм pentry konsomaçia ierneї. Semъnīndѵo īn Mar-
tie, kreшtereа 'uї o сьbīрuеuиte tokmaї īn Septembrie
saŭ īn Oktombrie. Įndatъ чe кьпъцина s'a format, o
skoatem ne жѵмъtate, ka сьї пpeкѵрѵмъм кѵрѵд мѵ-
стѵириї; дѵпъ кiтъ-ба бpeme o skoatem de tot, uī o дѵ-
чeм īн гpъdina īнбълiтъ, ѵnde o аueзъm īн piçioare
ѵна: neste алта; saŭ o atīрнѵm de табан; пѵtem īнкъ сь
o uī īнгрoпъm (427). Гpъdinariї din Албербилie аŭ īн-
trѵdѵs ѵн алт mod de пъстрepe: skot īн Noiembrie бер-
zele чe боiesк сь пъstreze, uī ле desnoaie de foile
чeлe маrї de ne d'асѵпра; пpeгъtesк ѵн лок сѵбт aer
slobod, īн лѵнѵд ѵнѵї zid esпѵs la Nord saŭ la Apѵs.
Akolo аueazъ Berzele кѵ pъdъçinele лop кѵлкate ѵне-
ле лiнгъ алтеле uī кѵ капѵд īntopъ sipe парtea din а-
фаръ; akoper кѵ пѵçin пъmīnt pъdъçinele асesteї d'ън-
тiї аueзъѵрї, uī пѵн ѵн ал doilea rīnd ne d'асѵпра,
кѵ капetele neste pъdъçinele чeлѵї d'ънтiї; ѵрmeazъ
асeastъ dispoziçie ne kīte берze маї аŭ a аueza. Kīnd
çeрѵpīle чeлe маrї se апропie, akoper асeastъ клъdipe
de берze кѵ ppoase strate ѵskate (47), uī o deskonop la.

desrieu. Această metodă le ferește de orî ce gust urîcios.

133. Barza de Milan, pe care o numim uî *Barzъ kpeauъ*, este în toți timpii cea mai delikată din toate berzele; mîlci din grădinari kresk numai aceste chinți sub-varietăți: *pitka*, cea cu *kъpъцiна лунгуиуъ*, uî *skъpta*, cea *mikъ de Milan*, cea *mare de Milan*, alît pentru konsomația de bara kît uî pentru cea de iarna; o seamă pe strat în Февраріе pentru luna lui Іunie, uî în Aprilie pentru August uî pentru iarnă.

134. *Barza-албъ de Strasburg* (122), face o kъpъцiнă pe care aîră de multe orî pîntă la opt uî doț-spreszece oka; aceasta este barza kъpe cere mai puțină îngrîșire; în Цermania o plantă cu plъгул uî o sapă (A 35) la tpebvinuț; aceasta este toată kvătura dor. În Franția o seamă în luna lui Martie uî o pesădeute în Mai pentru a se slyți cu dînsa în Oktombrie uî în iarnă.

Nu vom vorbi de barza maritimă (crambe maritima), care krește pe țarmii de la Nord, uî pe care o kvătibъ cu folos în țarele rechi, ka în Anglia, unde cele date feluri de barzъ înțesk mai mult.

Sfekla (Beta vulgaris, L).

135. Deosebim doț feluri de sfekle: *rouia* uî *алба*, care este aceea pe care o kvătibъ mai mult, pentru a o amesteka cu Mъkriш, orî în sune, orî în tokъtуръ de ymnlъturi.

136. O seamă d'asbурatelea saș prin rezoare în depărtare de la opt pîntă la zece dequite, cu încheputul lunei lui Martie, în dokyrie yшоare (A 44), uî cu încheputul lui Aprilie în dokyrie cele tari (A 40). Dуръ wease septămîni poate чineba съ se slytiaskъ cu dînsa;

лѹна лѹї Септембріе, де пе плантеле карі аѣ ієрнат уи пе каре ле ам спрііініт, ін брємеа берєї, прін арачѣ, уи о ласѣм інкѣ кїте-ба зїде еспѹсѣ ла соаре.

Spanak (Spinacia oleracea, L.).

138. Ачєастѣ плантѣ ануалѣ арє доѣ бариєтѣѹї де кѣпетєніє: spanakѹл де рїнд, уи spanakѹл де Англіа кѹ фойде лате. Чєа д'ѣнтїїѣ бариєтєтє естє маї делїкатѣ; чєа де а доа дѣ маї мѹлт, інѣаутє маї пѹѹїн іарна уи се топєутє маї пѹѹїн ла фок.

139. Ачєстє доѣ спєѹїї чєрѣ чєл маї бѹн пѣмїнт дїн грѣдіна де лєгѹмї уи дєсє ѹдѣтѹрї. Сєамѣнѣ, д'асбѹратєлєа де ла Аѹгѹст пїнѣ ін Октомбріє, уи пе рѣзоарє де ла Фєѹрѹарїє інаїнтє, пєнтрѹ а абєа маї мѹлтѣ ін-лєспїрє а лє плібі; уи а лє тѣа. Дѹпѣ чє аѣ сємѣнат, ѹдѣ бїнє локѹл; маї дѹпѣ патрѹ-зєчї де зїдє дѹпѣ сємѣнат поатє чїнєба сѣ се бѹкѹрє де дїнсѹл; астфєл ін-чєп а тѣа ін Октомбріє рєсадѹрїдє сємѣнатє пє ла јѹмѣтєтєа лѹї Аѹгѹст, уи ін аїутєа ієрнєї пє а лє сємѣнатѹлѹї де ла мїзо-Сєптембріє; сємѣнѣтѹра дїн лѹна лѹї Октомбріє сє таїє токмаї дѹпѣ трєчєрєа ієрнєї. Чєлє дїн Фєѹрѹарїє уи Мартїє сє таїє нѹмаї о датѣ, кїнд сїнт індєстѹл де тарї; дѹпѣ карє фак сємїнѹє. Пєнтрѹ а абєа чїнєба spanakѹрї тот дєаѹна ін дїспосїѹїа са, сєамѣнѣ ла фїє-карє чїнчї-спрє-зєчє зїдє бара. Пєнтрѹ а сє слѹї чїнєба кѹ дїнсѹл пє іарнѣ, іл акомпєрє пє ла інчєпѹтѹл чєрѹрїдор. Інкїдє *trietzrele*, ін грѣдіна ін-бѣлїтѣ, ла апропієрєа зїдєлор ѹрїѹіоасє, абїнд грїјѣ а лє skomoni дїн брємє ін брємє.

140. Пѣстрєазѣ пєнтрѹ *tame* пє чєлє маї фрѹмоасє рєсадѹрї карї аѣ трєкѹт іарна; спрііїнєск лѹјєрїї уи ії таїє кїнд інчєп а інгѣлбєні; грѣѹнтєлє іѹї сѣбїршєутє

коачереа ла соаре, întinsă pe o pînză. П'нтре лүжері, бѣгъм де seamă къ се афлѣ бѣрбѣтеуі карі аѣ нумаі stamine; smуdуem ачестеа. îndатѣ дупѣ родире.

141. Аѣ adуs din America yn altfel de Spanak не kare îl кудитѣ în грѣдині, сѣбт нумеле Baselă (Basella rubra et alba), plantѣ билууратѣ де фой, dar kare нѣ poate сѣ treакѣ iarна. În ынеде грѣдині інчен а куд-тиѣа інкъ *Spilanthus* саѣ *Kardama* де *Para* (*Spilanthus oleraceus et Brasilianus*), ui *Spanakul kornat* (*Tetragonia cornuta*).

Петрѣнжелă (Arium petroselinum, L.).

142. *Петрѣнжелул ordinar* este varietatea че се куд-тиѣ маі обичнѣит. Ачeastѣ микѣ plantѣ нѣ чере ниѣ грїжї osebite, ниѣ ын прѣмїнт eschelent. Îl seamăнѣр în Martie саѣ în Aprilie, не strate де чїнчї ниѣioare koprin-зїнд чїнчї рїндѣрї де доѣ деѣите în адїнчїме. Чea маі мѣлтѣ parte din грѣдинарї îl seamăнѣр asemenea d'as-буратеlea. Петрѣнжелул інкодѣeute дупѣ треї сѣптѣмїні; îl пдїbesk, îl ыдѣ, îl сапѣ нїнѣ 'уї а прїимит ытере; ui дупѣ ачeastѣ епокѣ îl ласѣ în боia лѣї, ka сѣ се слѣжїaskѣ не тоатѣ зїoa, кудерїнд ына кїте ына фїрїле де фой че ıesă.

143. Апроапе де iarнѣ ui не о бреме потрїбїтѣ, poate чїнеба сѣлї стрѣмыте не strat, пївїнд де ла опт нїнѣ ла зече рѣдѣчїні сѣбт фїе-kare клопот, дупѣ че ле а skуp-тат рѣдѣчїна ui ле а тїят тоатѣ фрунза; ед нѣ інтїрзїе а да нонѣ фой.

144. Кїнд чїнеба їшї пропѣне де а'ї кудѣе рѣдѣчїна, рѣеute преа мѣлт садѣрїле; ui кїнд а аѣѣнс ла оаре-kare гросїме, poate сѣ депѣіе дїнтр'їнседе кїтѣ-ба про-бісіе în грѣдина інбѣдїтѣ.

445. Ачеастъ планти нѣ ѿи дѣ семѣна дѣ кѣт ѿ а-
нѣ ад доilea, дакѣ ѿгрѣиѣште чѣнеба а ѿ тѣа фрунзеле кѣ
кѣт еле ѿколѣск. *Mamele* еѣ ѿфлореск ѿ ѿнѣ, ѿи се-
мѣна есте коанти ѿ Аѣгѣст. Тае атѣнѣ ѿѣрѣиѣ фѣ
кѣрѣа планти, ѿи ѿ ласѣ кѣте-ба зиле еспѣшѣ ла соаре,
не о пѣнзѣ.

Мѣкриш (Rumex acetosa, L.).

446. *Мѣкриш* нѣ есте дѣ о кѣлтѣрѣ маѣ анебоие дѣ
кѣт пѣтрѣнѣдѣл; ка ѿи дѣнѣ ад дебине мѣлт маѣ фру-
мос кѣ кѣт маѣ адесеа ѿл тае. ѿл сеамѣнѣ кѣ ѿсѣтѣре
не мѣрѣиниле пѣтрѣтелор, ѿи ѿл ресѣдеск ѿнѣ о дѣстан-
ѣ дѣ оѣт саѣ зече дѣѣте. Есте бѣн дѣ тѣат дѣнѣ
шеасе сепѣмѣнѣ дѣ ла ѿколѣреа са. Ла апропѣреа
ѿгрѣѣрѣлор ѿл тае дѣнѣ фаѣа пѣмѣнтѣлѣ, ѿи ѿл акоперѣ
кѣ тероѣ саѣ кѣ рѣноѣ дѣ пѣсѣрѣ; кѣнд ѿколѣште
ѿнѣ лѣна лѣѣ фѣрѣварѣе, ѿл окротеск дѣ ѣрѣрѣиле че ар
пѣтеа сѣ ѿл батѣме, акоперѣнѣл кѣ стрѣт дѣ пае саѣ
дѣ фрунзѣ ѣскѣтѣ.

447. Ачеастъ планти се пѣстрѣазѣ дѣ ла зече пѣнѣ
ла доѣ-спре-зече аѣнѣ, ѿи; кѣнд еа ѿмѣтрѣнеште, сѣ ѿ
тае чѣнеба капѣл, ѿи еа дѣ дѣнѣ нѣѣ блѣстѣрѣ кѣре о
ѿнѣнѣреск.

448. Семѣна се кѣлѣѣ ѿнѣ лѣна лѣѣ ѿнѣ; требѣе сѣ
аѣбѣ чѣнеба ачѣлеашѣ ѿгрѣрѣрѣ пентрѣ ачѣаста дѣнѣ кѣм
а аѣѣт пентрѣ пѣтрѣнѣдѣл (445).

449. Мѣкришѣл арѣ ѣнѣ брѣѣмаш крѣнт не *medk*, кѣре
ѿ роаде фѣиле; не *prepediye*, кѣрѣ ѿ мѣнѣнкѣ мѣгѣрѣиѣ,
ѿи не пѣсѣрѣиле мѣрѣнѣте кѣрѣ ѿ мѣнѣнкѣ семѣна.

450. Се маѣ афлѣ ѿнкѣ треѣ алѣе спѣѣиѣ дѣ мѣкрише:
1^о *чел лѣнѣ* кѣре се пѣсѣште дѣнѣ семѣнѣ, ѿи не кѣре
ѿл кѣлтѣбѣ чѣнеба кѣ маѣ мѣлтѣ пѣчѣре; 2^о *галбенѣл*

bibace (utefia); *kare* are mai puţin akrime de kít чел precedent, ui dъ în epoka în *kare* bekile indibide ale челуї ладт фак семінуць ui în *kare* жунії нѹ sînt ínkrъ în stare în kít съ se poatъ тѹia; спеція ачеаста нѹ ім-бътрінеуте; 3° *potynda*, *kare* se іммулдеуте ui din семінуць ui din блъстарі.

151. Kínd boieute мінеба *inkъlzi* пе чеа d'ntúїѹ пе іммул іернеї, фаче, імпреціурул стрателор, шънцу-деце де чинчі-спре-зече дејите în дъруїме пе доъ пі-чїoare де адінчїме. Ле умпле кѹ гѹноїѹ калд (22) пе *kare* íl skimбъ ла фїе-*kare* чинчі-спре-зече зїде, де ла жумътатае дѹї Ноїембріе пінъ în Ianuarie.

Limba-боулуї (*Achusa officinalis*, L.) ui *Аръцел* (*Borrago officinalis*, L.).

152. *Limba-боулуї* ui *Аръцелул* sînt mai мулт întре-бвїнцате ка планте медїцинале де кít ка планте дерѹ-моase; нѹмаї флоarea *limbei-боулуї* інтръ în плъмъ-дїrea саладелор ка бердеацъ.

153. *Limba-боулуї* este бїбаче ui се пръstreazъ mai мулці анї; ea се пръсеуте asemenea ui din блъстарі ui din семінуць; о seamънъ пе марѹїнеде прътрелор în дѹна дѹї Martie, фъръ мултъ прегъїре. Pentру а а-дѹна гръжнції, таїе плантеле челе бътріне, kínd ínчеп а се íнегрї, ui еспуне ачешї дѹжерї în пічїoare пе ѹп zíd ла спаре.

Loboda de гръдїнъ (*Atriplex hortensis*, L.).

154. Din челе треї спеції але ачестеї планте, *алба*, *рошіа* ui *пѹтѹроаса*, челе доъ din ұрмъ sînt пе сеама dominїулуї медїцінеї, пѹтѹроаса din прїчина мїросѹлуї, ui рошіа din прїчина фецеї че комѹникъ салчїї ui фер-

тыреї. Чѣа *алѣѣ* се ѡтребываеаъ кѣ мѣккѣиу ѡ лѡса сѣклеї (beta cyclo) (435).

455. О сеамѣнѣ прѣмѣбара д'асбуратедеа уи ѡ рѣдурѣї, дурѣ кѣте-ба зѣде ресаре, уи ѡ таїе фойле, ѡдатѣ че планта 'уї а агоисит а еї мѣрѣме. Кѣт деспре грѣнуцїї, ѡ кѣдер ка маї сѣс (453).

§ III. SALADELE UȘI BERDEȚURILE LOP.

456. Saladele бреднѣче де а пурта ачест нѣме, адѣкѣ плантеле каре фѣрѣ алтеле пот да сѣнурѣ о саладѣ, сѣнт: *Чѣкоара*, *Лѣпурка*, *Лѣпурка-де-кѣмпѣ*, *Selina*, *Еарба-грасѣ*, *Мѣндѣлакѣл*, *Кардатоа*. Бердеѣурѣле саѣ балсамїї лор сѣнт: *Пѣпѣдіа*, *Асмѣурѣ*, *Молотурѣл де балѣ*, *Пѣтрѣнѣелѣл selbatik*, *Тархонѣл*, *Олѣса*, *Пѣтлаѣїна*, *Minta (isma)* саѣ *балсамѣл*.

Чѣкоара selbatik уи *endibe (Cichorium intyus et endivia, L.)*

457. Кѣлѣїѣ маї кѣ сеамѣ патрѣ барѣѣѣї де *Endibe*: *Чѣкоара de Meals* де *Italia*, чѣа *алѣѣ*, чѣа кѣ *фоаїа латѣ*, каре нѣ се деосібеск ѡтре еде де кѣт прѣн фойле лор маї мулт саѣ маї пѣѣїн маї уи крѣѣ; уи доѣ барѣѣѣї де чѣа *selbatik (intyus)*: *ordinara* уи *бѣр-гата*, кареа се деосібеште де чѣа ординарѣ нѣмаї прѣн бѣнеле сала рошетѣче, че дебѣнѣ де ѣн роуѣ бѣѣ кѣнд ле фаче а се алѣ¹ пентрѣ саладѣ. Тоате ачесте барѣ-

¹ А фаче а *алѣї* о саладѣ, ба сѣ зѣкѣ а лѣси де лѣмѣне уи аер пе тоате фойле дѣн пѣнтрѣ (а кѣрор ѣнѣре се нѣмеште *їнїнѣ*). Сѣпре а ѡндепѣнѣ ачѣста ѡн кѣмп слобод, лѣгѣм фѣрѣнза кѣ папѣрѣ, ла о епокѣ оаре-каре а крѣутерѣї еї; фѣїнд кѣ а-тѣнѣї, фойле де пе дѣн афарѣ апѣрѣ пе чѣде дѣн пѣнтрѣ де а фѣ атѣнсе де лѣмѣнѣ. Добѣндѣм о асемѣнеа лѣкѣре пентрѣ тоате фойле, кѣнд ле фачѣм сѣ ресарѣ ѡн пѣннѣѣ саѣ ѡн сѣ-теране.

тѣѣ сѣнт ануале ши се прѣсек нумаї дин семѣнуѣ.

158. Чѣкоара креуѣ ши пе лок слобод ши пе страт. Пе лок слобод о сеамѣлѣ пар ѣн Феуруарѣ, ѣн дунгул ынѣ зид преа бѣне еспус; еспозиѣа ѣї есте маї нуѣин требуѣтоаре ѣн дунеле ынѣтоаре. Ку чѣнчѣ-спре-зече зѣле ѣнаѣтеа *resădirii*, прѣстрѣндыле ѣнѣма, таѣе чѣнеба фрунза дѣн фаѣа прѣмѣнтулѣї, ка планта сѣ се ѣмпуѣтер-пѣчѣаскѣ. Поате чѣнеба сѣ ласе кѣте-ѣа ѣн лок ѣн депрѣтрѣї потрѣбѣте; еле бѣор креуѣте маї бѣне де кѣт челе че с'а трансплантат. Чѣа ку *foaia lată* чѣре о дѣстанѣуѣ де ла доѣ-спре-зече пѣнѣ ла чѣнчѣ-спре-зече деѣте бара; тоамна поате чѣнеба сѣ ле апропѣе маї мулѣ. А-ѣунгѣнд ла о грѣсѣме оаре-каре ле *albim*, лѣгѣндыле маї ѣнтѣїѣ ѣн партеа де ѣос, дунѣ опѣ зѣле кѣтре бѣрф; ши, дѣка мѣрѣмеа лор ар чѣре, маї ѣрзѣїѣ бѣом фаче о а треѣа лѣгѣтурѣ. Дунѣ треї сепѣтѣмѣнѣї еле сѣнт бунѣ де тѣѣат. Требуѣе сѣ ле лѣгѣм дунѣ о зѣ сеѣетоасѣ, ка сѣ ну ѣнкѣдем, ѣнтре фѣї, апа плѣоеї, каре ле ар прѣ-лѣї deskomposiѣia. Пентру аѣест куѣѣнт ѣдѣнд ну тре-буѣе сѣ се сѣѣѣїаскѣ чѣнеба ку ѣѣѣїроїѣл потѣнд (72), дѣр нумаї ку чѣл ку чѣок, пе каре ѣл ѣндрѣнтеазѣ тот де аѣ-на кѣтре пѣчѣогул плантеї.

159. Чѣкоара чѣа маї ѣрзѣе се плантѣ пе ла сѣїршѣ-тул дѣї дунгул, ѣн локѣрѣле рѣчѣї, ши пѣнѣ ла сѣїршѣїтул дѣї Septembrie ѣн челе ынѣоаре; еа се прѣстреазѣ маї бѣне пе тѣмпул ѣернеї, кѣнд чѣл д'ѣнтѣїѣ фѣрѣ о апуѣкѣ ѣнтр'о тѣлѣ де мѣлѣлок.

160. Чѣл маї бун мѣлѣлок де а ле прѣстра пе тѣмпул ѣернеї, есте де а ле нуѣе ѣнтр'о грѣдѣнѣ ѣнѣлѣїтѣ. Планта-теле каре ле а хотѣрѣїт чѣнеба пентру аѣеаста ну ле лѣа-гѣ де лок; сѣ аїѣѣ чѣнеба окѣїл deskis асѣпрѣле ѣн брѣмеа чѣлор д'ѣнтѣїѣ ѣерѣрѣї, акоперѣндыле ку паѣе

ноуъ фъръ кѣушѣ де пѣцѣнъ балегъ prin еле. Se folosește chineba apoi de o frumoașă zi, ca să smulgă chioarele къ yn бун грѣнѣй, ши pentru a ле străpunga în prinъ în грѣдина ѣнвѣлитъ. Îngroapъ o parte din еле, пѣнъ ла марѣinea foilor, pe care are chineba grija tot în aceeași vreme de a ле strânge къ мѣна, în opt deuite de nisip subțire ши vskat; acestea sânt acelea pe care ле мѣнѣнкъ chineba маѣ ѣнтѣй. Pe челе лалте ле ѣнгроапъ пѣнъ ла гѣлерѣл фрунзеѣ, фъръ але лега; ши, къ кѣт чеа д'ѣнтѣй провисе се ѣмпуѣнеазъ, пѣшауте chineba treantat a ле ѣнгропа ка пе челе д'ѣнтѣй пѣнъ ла марѣinea foilor.

161. În Ianuarie o seamă din noș pe strat, ca să o *resădim* къ маѣ мѣлтъ ѣнлеснѣре, кѣнд resădѣл, афаръ де амбеле sale *urechi* (cotiledone), ѣшѣ а agonisit доъ марѣ foї; o *resădim* în lok statornik în Martie, pe *adose* (13) bine teroite (9), ши ѣнтр'о distanțъ реѣнпрокъ де opt пѣнъ ла зече деuite; o легъм кѣнд este ѣндестѣл де tare.

162. *Mamêle* (79) се добѣндеск din plantele pe care ле пунем pe strate, pe timpѣл ѣернеѣ, în дѣнгул ѣнѣл zid bine espus, ши пе care chineba ле окротеуте де ѣнгрѣѣурѣ (34), саș în ченаче марѣ пе care ле пунем în грѣдина ѣнвѣлитъ, ши пе care ле străpунем în lok primăvara. Кѣнд дѣжерѣѣ ѣнчеп а се vska skoatem plantele, batem къпѣѣнеде ши бѣнтуръм грѣнѣнѣѣ.

163. Strângem *Chioara selbatikă* маѣ къ seamă pentru a о фаче а *albi*, în пѣмнѣе. Spre ачест sfârșit ѣ тѣем фрунза ши къпѣлѣлѣ рѣдѣчѣнеѣ, ши о ѣнгроепъм пе рѣзоаре foarte апроапе ѣна де алта, ѣнтр'о пѣмнѣѣ кълдъ; о ѣдъм apoi ѣшѣре. Алѣѣ грѣдинарѣ ле ѣмпарт în легътурѣ пе care ле ѣнгроапъ în гѣноѣ кълд în фѣндѣл пѣмнѣелор. Дѣпъ о дѣнъ ачесте foї *albite*

sînt bune de triat; uî daka çineba ле прѣстреазь рѣдѣçине-
ле, foile kresk ynele în lokyî алтора не tot timnyî ierney.

Лѣптыка (Lactuca sativa, L.).

164. Кудитивѣм доъ баритѣцѣ де маї кѣпетение де лѣп-
тыкѣ: *Лѣптыка инвоалъ¹ (capitata)*, а кѣрїї foaie ро-
тындѣ се инвоалѣтѣ foarte bine, uî *Лѣптыка romanъ (longa)*
а кѣрїа foaie este netedѣ uî лунгѣ.

165. Кудыра лѣптычѣй чере партеа чеа маї бунѣ а
грѣдинѣй bine *гунойтѣ*. Семѣнѣм сѣбѣ клонот де о да-
тѣ кѣ лѣна лѣї Septembrie, în Oktombrie не *adose* (13)
bine teroiate. Дунѣ треї septembrie ле резѣдим не ал-
те *adose*; ле лѣсѣм интр'ачеастѣ stare нѣнѣ în Феурѣа-
рїе; абѣнд грѣѣ сѣ акоперим клонотеде кѣ strat не
timnyî черѣрилор. În Феурѣарїе uî în Martie, plantѣм
çинçї рѣндырї, де ла шеанте нѣнѣ ла опт деçите în де-
пѣтаре, не о brasdѣ де çинçї пѣçоаре лѣрѣиме; uî
инченем а ле yda диминеаца нѣнѣ че с'аѣ прѣнс bine,
епокѣ în care ле дѣм о бунѣ skormonire. Дунѣ плоїле
челе марї, катѣ а ле лѣса а аѣна де апѣ маї мѣлте
zile не ydin, ка соареде сѣ ле инсѣфлѣçиаскѣ uî сѣ
ле апере де *тѣчигне* (A 79, 7°).

166. Лѣптыка не care ny о резѣдеуте çинеба isbѣтуте
маї bine pentry semѣнѣцѣ. La времеа челеї д'ѣнтїѣ
резѣдирї, се ласѣ не lok yн нѣмѣр оаре-каре în dis-
танçe potribite ynele де алтеле.

167. Ny требѣе çинеба а yîta де а семѣна ла ÷ie-ка-
ре çинçї-спре-зече zile; де а yda în toate zilele sadѣ-
рїде în времеа кѣлѣдѣрелор челор марї, де а ny yda
нѣчї о датѣ сѣара; де а ле ÷eri апої де инçиѣ, în челе
д'ѣнтїѣ zile а ле прѣмѣбереї, uî де рѣпирїде де ноап-
теа а ле медçилор не timnyî чел ÷рѣмос.

¹ Саѣ кѣ кѣпѣçинѣ.

168. Le *albit* întrebvînuînd aчелеашî pročede uî aчелеа'ашî преінгрїірі ка uî ла чїкоаръ (158).

169. Грънуціі se кулег фъръ osebire în August uî în Septembrie, de pe plantele care аў treкут iarna, прекут uî de pe ачелеа карї datъ de примъбаръ; грънуціі sînt în stare de кулес кїнд planta інгълbeneuіte uî кїнд фулуіі se аратъ афаръ din бобок. Атуңчі събіруім проchedуl deskris pentрu чїкоаръ (162); саў поате, în lok de *abate* флорїде, ле skуtуръm аsupра ynyî чeаршеаф, чeea че фаче ка чеа маї буңъ semінуцъ singуръ съ казъ din бобок. Semінуца ynyъ este supуsъ a інkodуi куrїnd.

170. *Lъntуka* *інбоалтъ* (148) копrїnde доъ-zeчї uî доъ суб-барїетъці: *чeа mїкъ крeауцъ uі denteloасъ*, uî ку грънуціі negrї, care isбуteuіte преа бїне пе strat de o кълдуръ potrїбітъ (19), uі care пе lok слобод імбърїнеuіte їndатъ че се *інбоалтъ*; *чeа mare крeауцъ* ку грънуціі албі; *чeа mїкъ skуртъ* саў *прїтъбърїе*, а кърїа фоаїе албічїоасъ uі лїнсъ e маї пуцін інкрецітъ de кїт чeа mare, uі care маї are інкъ фолосуl de а се інболта субт клопот; *marea-чeоръе*, uі *алба-чeоръе*, care се інбоалтъ субт клопот; *албервїлїереде*, care маї пуцін прїбіліціате de кїт чeде precedentе, се пъstreазъ маї мулт тїмп інбоалте; *чeа mare плъвїуцъ*, фрацетъ uі дулче, даг імбърїнїнд куrїnd; *далфїна*, тїмпурїе uі debenїnd фоarte mare, yна їн сфїруїт din чeде маї буңе лъптуче; *перпїгnamea*, yна берде uі чeea лалтъ nestрїуцъ care се субїн бїне їн локурїде yскъчїоase, uі рабдъ ла кълдурї; *бапеалта*, care се фаче їн tot тїмпул uі пе tot фелул de lok; *batavia*, але кърїа фої креце uі їнтоарсе, берзї акoperїте ку рошy, формъ o къпъцінъ de гросїмеа yнеї мїчї Berze, даг care їн локурїде

челе тарі контрактъ пүүинъ амтърчүне; чеа *mare oakewъ*; *sънперикоаса* бъргатъ кы роуу; *гъуноаса*, таре ши амаръ, ши prin урмаре слүүинд нумаї pentру сүпъ, дар каре тнжеуте маї пүүин де кит челе ладте иарна; *пасиүнеа*, маї ка чеа прецедентъ prin фойде sale берзі ши гъбънате; *үенеа-пльвицъ*, берде саў роуие, а къріа къпъцїнъ е пүүин кам askүцїтъ, бунъ примъбара ши тоамна; *үна роуие*, каре се їнтребүиңеазъ ка ши чеа прецедентъ, ши фаче о къпъцїнъ де о grosime мїждочіе; *роуіеа-маре*, каре се үіне маї мўлт тїмп їнбоадтъ де кит алта, ши їсбүтеуте їн орї каре тїмп, їнтр'ун търїм күбїиңчїос, маї бїртос їн локүрїде гресе; *italiana*, пе каре гръдїнарїї аў кўлтїбато мўлтъ бreme кы бїнебоїнцъ, некүноскїнд сүперїорїтатеа *гогошїцїей*, сүбт рапортүл нү ал калїтүцїї еї, чї ал трѣиңчїей еї; *ресала*, үна дїн челе маї буне лъптүче де бара, нү маї съ фїе үдатъ кы їндестүларе; *Lenewa*, чеба кам таре ши амаръ, дар їмбътрїнїнд маї аневоїе ши ръбдїнд маї бїне ла сечетъ; *bersalia*, семънїнд кы *гогошїца*, дар маї плеушїтїтъ, ши сүпүсъ маї пүүин трчїүнедүї де кит дїнса; *Їмтърътеаса*, пе каре ар пүтеа чїнеба съ о нүмїаскъ *реүїна лъптүчелор*, атїт де үрїашъ ка ши *batabia*, ши дүїнд үн гүст дүлче їнтр'ун лок күбїиңчїос, крескїнд їн орї-каре тїмп, ши пръстрїндүшї къпъцїна атїта бreme ка ши *гогошїца*; *лъптүка де спанак*, каре seamънъ, prin фоаїа еї, кы ачеастъ дїн үрмъ плантъ, ши кареа маї нү фаче къпъцїнъ.

171. *Лъптүка-романъ*, копрінде uease пїнъ ла ueante барїетүцї: *romana timпүрїе*, каре се їнбоадтъ сүбт клонот; *romana verde*, каре їсбүтеуте їн тоцї тїмпїї, се фаче гроаснїкъ де маре, ши се їнкїде де сїне prin аўторүл үней сїнгүре лергүтүрї; *romana-түрръ* саў *oakewъ*,

orî *марула*, de o фацъ мулт маї інкисъ de кѣт чеа пре-
чедентъ; пѣтѣица de yn ryst маї delikat de кѣт челе
ладте, dar зигъиндъсе, ѣмбѣтрѣнеуте преа лесне; *пе-
стрица* саѣ *лѣнтыка* de *Sivilia*, ал кѣрїї нуне ѣї арагъ
destыл карактерыл de кѣпетение, барїетате дѣлче уї фра-
цетъ; *saltina*, але кѣрїї фої сѣнт сѣбуїрї уї аскѣцїте,
фрацете уї delicate, dar абѣнд ҃рїчїоаса метеахнъ de а
пѣтрези уї а ѣмбѣтрѣни кѣрѣнд.

172. *Bermelē kьrьбyшyлyї* фаце рѣдѣчїнеї чїкоареї
уї а лѣптучеї yn pesbelъ крѣнченѣ; требае ал кѣхта ла
лѣжерыл ачестор саладѣ, ѣндатъ че се ва бѣга de sea-
мъ бештезїреа фоїлор.

Лѣнтыка de кѣмпѣ (Valerianella locusta, L.).

173. Ачѣастъ мїкъ саладъ de іарна, каре есте de доѣ
специї, чеа mare de *Иалїа*, маї латъ ѣн фої уї маї ѣр-
зїе, уї чеа *обїчїуїтѣ*, мулт маї дѣлче уї маї delicate,
се сеамънъ de ла зѣмѣтатеа лѣї Август, дїн чїнчї-спре-
зече ѣн чїнчї-спре-зече зїде, уї ѣнчепе а се мїнка ла
сѣїршїтыл тоамнеї. Тѣрїмыл требае сѣ фїе мѣрѣнт; о се-
мѣнѣм дес, фїїнд кѣ о рѣрїм пе фїе-каре зї кѣлѣрѣнд
челе д'ѣнтїїѣ крескѣте; садѣрїде челе маї слабе сѣнт
пѣстрате пентрѣ маме. Ачѣастъ плантѣ чере а фї бїне
тероїтѣ уї ҃датъ мїнъ ла ѣнчепара крѣутере. Кѣ сѣїр-
шїтыл прїмѣбереї ѣї тече рѣстыл, уї адеѣем маї бїне
лѣптучеле.

174. Пентрѣ а кѣлѣѣ семїнѣа ачестор pesadѣрї маї
ѣнтїїѣ рѣрїте, катъ а абеа мултѣ грїѣъ de аї ѣнтїмпїна
маторїтатеа ѣнчепаръ; смѣлѣ лѣжерїї пе еобъ, кѣм ѣнчеп
а ѣнчѣлбїни, уї, ѣн лок de а о лѣса ѣнтїнстѣ ла соаре
(140) ка пе челе ладте семїнѣе, о фак пѣркѣїѣ кѣ пѣ-
сѣїде лор ѣнчѣн лок векопос уї пѣцїн аерат, пентрѣ

a lăsa sѣ pьtreziaskѣ pьstьbide; aчeastѣ ymezealѣ fo-loseute semiuцeй. Дупѣ чинчй-спре-зече zile, skvtьpъm пьpkoaede кь фьрка, semiuца kade, o espьnem la aer kîte-ба zile, uи o бintьpъm ka sѣ o inkidem.

175. Yниi грѣdinarй, a кѣpop тѣpim este yшyre uи mѣpьnt, o lasѣ ka peskokindьse sѣ kazѣ de sine ne lok; o adьpъ apoй кь rьnoaie кь tot, uи apьnkѣ ame-stekьd aчesta in apѣ xilьtkiind totьd kîte-ба minьte; тьniй kade пѣmintьd, uи ne kind semiuцede пьytesk inkѣ, se грѣbesk a le dьa кь o *стрѣкьpъtoape* ka sѣ le факѣ a se yska.

Selina (Arium graveolens, L.).

176. O semьpъm in Ianьarie ne yn strat in кѣpkat кь пѣmint rpos de wease dequite uи svbt klopot; kind planta a фѣкьt doѣ saѣ tpeй foй бьне, стрѣmьtѣ pesadьpide svbt aлte klopote, intr'o депѣrtare de doѣ dequite ynele de aлtele. In dьna dьi Aprilie, o plantьm in lok, yrmind niште metoade че чere natьpa lokьdьi uи miъloaчede че are чineба.

177. Kind пѣmintьd este yшop, uи prin yrmare ne-pьtinчios de a пѣstra ymezeala (A 11), sѣпъm strate ларьd de natьp niчioare ne wease dequite in adinчime, apьnkind пѣmintьd asьnpa potechelor. Кь kit selina kreute, пьnem imppeчivьpьd дьзepьdьi сѣѣ пѣmintьd de prin potече кь kape astfel de сѣпъm uи ne eде.

178. Intr'yn тѣpim maй ymed, фачem stratele de weante niчioare, uи aчezъm pesadьpide intr'o депѣrtare de wease dequite, in kinkonче, спpe a abea maй мьлтѣ in-desnipe de a mormъni пѣmintьd imppeчivьpьd plantelor.

179. Uи intr'yna uи in чеea лалтѣ metodѣ, katѣ a abea rьpъ, inainte de a сѣdi plantede, de a le чivьti

foiile uii p'ed'čina, uii a le yda ky imbiduuygare la fie-kare doz zide, d'a le plibi uii s'pa (A 56) ky toatz in-grizirea in zunecea dor. Acheast' d'entii' selin' este bup' la inčepuyd lvi Iunie.

180. Pentru a o *albi* (157), adecem o vreme yskatz: leg'm fie-kare plant' ky doz sa' trei leg'turi de paie sa' de papur' sa' de rikit'; umplem inčetișor rindurile nîn' in bîrfyl pesadurilor ky strat yskat, pe kare id akoperim ky no' strat dyp' ont zide, uii yrm'm a yda in toate zidele nîn' ka selina s'z debiie alb', ceea ce se face in cinč-spre-zee zide; inčet'm atunč de a yda, uii id gr'bm konsomația in vreme de trei sept'mini.

181. In Martie sem'nm s'bt klopot, nu pe strate, Selina' ce kat' s'z fie bup' in Avgust. Cea de a treia sem'nare se face in Mai' uii pe lok' slobod; uii daka a avut cineba griz' a o sem'na rar, n'are trebuinț de a fi pes'dit'. In ori-ce bîrst' o yd'm la fie-kare doz zide, uii este bup' in Oktombrie.

182. Pentru a o face a *albi*, t'iem bîrfurile foiilor uii p'ed'činelor, o in'rop'm legatz in bekile strate, sa' in teroi' k'rat pl'smyit in form' de strat, p'vind fie-kare plant' intr'o gaur' f'kyt' prin mijloky plantoriiv' (32), pe kare o akoperim apoi ky yn strat gros (47); Selina nu in'zie a albi, uii o mink'm in luna kurg'oare. In lips' de beki strate, o in'f'uyr'm ky paie uii o *moșoroit* (A 72) mai' entii' nîn' la cea d'entii' leg'tur', dyp' ont zide nîn' la adoa, uii dyp' alte ont zide nîn' la a treia.

183. A patra sem'nare se face la s'firșuyd lvi Iunie ka s'z ne dea iarna. Acheast' din yrm' selin' nu kre-ute aua de mare ka ceea lalt'; dar este foarte pl-

күтб. În докүриде үскъчиоаше, тече кы інлеснире иарна; фаче тъчиүне уи пүтрезеште ін докүриде үмеде уи речі. În касыл д'ънтііѳ, о лъсьм ін пъмінт кіт де тірзіѳ се ба пүтеа фъръ а о лега нічі а о інгропа; кінд церүриде інчен а се симүі о легъм үшор, адүчем лінгъ strate strate гроаше, кы каре о аконерім, кым бедем къ тимпұл ameniуъ, ка съ о deskoperim індатъ че тимпұл се індүлчеште. În лүна лүі Decembrie desфүндъм үн търім інтр'о адінчїме де доъ фелүрї де үрлез (А 44), мърүнүім кы mare грїѳ пъмінтүл; іл үдъм індатъ дака нү пребедем къ о съ інгїеце: а доа зі, кінд апа а пърүнс пінъ ін фүнд, фачем кы планторїл, гъүрї потрїбїте а прїїмі о плантъ (78), ін кіт съ нү лъсьм де кіт фоїле ла аер; де аконерим уи де deskoperim де пе бариаціїде атмосферїче. Се албеуше інтр'ачеаштъ посіціе ін үеаше септъмїні, уи се пърстреазъ мълтъ бreme.

184. Daka esperiіnұа ар доведї къ, інтр'о esposiціе датъ, toate ачесте преінгрїјїрї сїнт деуарте, алергъм ла грїдїнеде інбълїте, пентрү а де інгропа інтр'їнса кы пъмінтүл че аре ла рѳдъчїнъ ін нїсїп, үрмїнд прочедеде (157¹) потрїбїте уи пүтинчиоаше де а де фаче а албі.

185. Пїнтре бариетъціїде күлтївате де селїнъ, deosebїм патрү каре сїнт маї де обште стїmate: 1^о алба-лърнъ, 2^о алба-плїнъ, 3^о мїка-селїнъ, 4^о селїна-бърватъ.

186. Тоате ачесте спеції іуї фак семїнұа лор ін а нүл ал доїлеа; лъсьм ін пъмінт мамеле пе каре де ам алес пїнтре плантеле мочороїте (182) пентрү а албі. Ле рїдїкъм пъмінтүл де пе лінгъ дїнседе ін Martie; семїнұа este коантъ ін Septembrie (145).

Еарбъ-трасъ (Portulaca oleracea, L.).

187. Чел д'ънтііѳ семънат се фаче пе ла мїјдокүл лүі.

Февруаріе, пе strat uі sѡbt клопот;—semънъm des фъ-ръ а іnгрона semіnца, kape kreute преа kѡrіnd ; о tъiem іndatъ че s'аѡ kreskѡt доъ фої, бreme іn kape este маї rouie de kīt berde uі іn kape ea kobіrшаute іn rѡst пе toate noede salade. La fie-kape чинчі-спре-зече zile apoї semънъm о noѡъ kantitate.

188. Іn luna лѡї Maiѡ semънъm пе adose (13) маї пѡѡin des de kīt пе strat. Batem ѡшор пъmіntѡл kѡ dosѡл ѡneї лопецї, uі respіndim apoї asѡпр'ьї пѡѡin tepoїѡ. Ѳдъm іn toate zilele пе ла прїnzѡл mare, pentрѡ аї пъстра davritaї фаѡъ.

189. Іn luna лѡї Іunie n'are чїнеба тpeбѡѡѡъ а semъна пе ados; dar се kѡbine а semъна пѡѡin de о datъ, pentрѡ а абеа tot de аѡна de аѡeste plante фpa-ѡete.

190. *Mamele* се sъdesk іntр'о депъrtare de ѡн пї-чїор; ле ѡдъm ла fie-kape доъ zile. Коаѡerea bestīndѡse прїп челе d'ъntїїѡ gorошї kape іnчеп а се desrїo-ka, skoatem plantele kѡ бъgare de seamъ, uі ле пѡnem пе ѡн шорѡ че am іntїns апроапе de еле ; ле е-спѡnem kїte-ба zile ла soape, skormonīndѡle dīn бreme іn бreme, ле фpeкъm apoї kѡ mīna, uі іnkīdem semіnца. Ѳnїї ласъ лѡѡepїї ла macheraѡe, чеаа че fo-loseute грѡѡѡїлор (174).

191. Kѡшоaștem tpeї varietъѡї: *berdea*, karea sѡfe-ръ маї мѡлт ла фrїg; *davria*, kape esъe маї delikatъ, uі *selbatika*, преа kostїlїbъ uі преа tare, uі kape пъ-пъdeute пе челе маї мѡлте грѡdїnї, фъръ а пѡtea чї-неба sъ о derapene kѡ desъbїrșire.

Mъndъlakъ (*Cimraruia raruiculus*, L.)

192. Аѡeastъ plantъ kape kreute de sine прїп libeѡї

ui garduri, se îmbunătățește prin cultură; primăvara îi mîncăm rădăcina ui zunele foi. O semănăm cu rumegetur de lemn, pentru a'î împăruți grăunții; kuchi sînt ai't de mărunci în kît yn deștar așunțe pentru yn strat mare. Semănăm d'asburatelea pe yn lok bine măruncit, ui akoperim șemîna cu teroiș. N'are trebuințe de niči o preîngrijire pentru iarnă. Semîna i se koache în Iulie.

193. Čeî mai bunî mîndrăchi ui chele mai bune semințe de aduchem de la Meads.

*Kardama*¹ (*Lepidium sativum*, L.), *Poponete*² (*Sisymbrium nasturtium*), *Yrda-bani* (*Sisymbrium tenuifolium*).

194. Poponetele kreute mai mult pe lîngă rîurile Europei centrale, ui grădinarul nu prea se okupă cu cultura lui. Daka cu toate acestea ar abea chineba lipsă în becințate, poate să reprodukă chirkonstanțele favorabile kreșteriî sale prin mijlocul unei putinele gъurite în fundul de jos ui svs fъră fund, ui akъria gaură de jos o ține astupatъ. O umple pe jumătate cu pămînt, sъdeute apoi pe acesta doș saș trei plante de poponete, ui îl înundă cu apă pe care o skimă în toate zilele, lъsînd a se skurce apa de ieri prin gaura din fund.

195. Chele lalte speciî de kardama, *ordinara*, *dax-rîta*, *kreaca*, se seamănă ui se kresk ka carba-grasъ. Grăunții șemnatului de Martie sînt kopți în Iunie.

Пъпъdie (*Tropaeolum majus*, L.)₂

196. O semănăm pe strate în luna lui Martie; o a-

¹ Îi mai zik inkъ ui Teačenъ.

² Îl mai numesk asemenea ui Брѣобник.

грѣчим да о вѣрствѣ оаре-каре, адикъ о спрѣжиним кѣ а-рачѣ; о сѣпѣм шѣ о ѹдѣм ѣн тимпул кѣлдѣредор, ка стѣ ѣ ѣнтребуинѣцѣм фрунза шѣ флоареа ка бердеаѣцѣ ѣн saladѣ; о мѣрѣм ѹне-орѣ ка пе *капере*. Грѣзѣнциѣ се кѣдѣг ѣн лѣна лѣѣ август шѣ Septembrie.

197. Кѣлѣбѣм треѣ varietѣцѣѣ: *cea micѣ*, *cea mare*, шѣ *indoita* фѣгѣ фѣѣ кѣ колѣцѣѣ, пе каре о преферѣм pentru saladѣ.

Asmѣцѣѣ ordinar шѣ myskat (Scandix cerofolium et odorata, L.).

198. Семѣнѣм да фѣе-каре чѣнчѣ-спре-зече зѣде, пе рѣзоаре саѣ пе марѣинѣ, sokotindѣse de да ѣнѣпѣтѣлѣ примѣбѣреѣ, пе asmѣцѣѣ ordinar, шѣ пѣѣн de о да-тѣ, кѣчѣ дѣпѣ треѣ семѣнѣнѣ ѣмбѣтрѣнеште.

ѣн лѣпѣде чѣде калде, ѣл семѣнѣм да ѣмбра ѹнѣ зѣд, ка сѣл оприм de а се ѣнгѣлбѣнѣ шѣ а се ѣнтѣрѣ.

199. Марѣде семѣнат pentru toampѣ шѣ ѣарѣ се фаче de да сѣршѣтѣлѣ лѣѣ август пѣнѣ ѣн Oktombrie. Чѣде д'ѣнтѣѣ resadѣрѣ ѣшѣ даѣ семѣнѣца примѣбара ѣрѣзоаре.

200. Tot фѣлѣл de пѣмѣнт ѣѣ приѣште. Pentru грѣзѣнциѣ, skoatem лѣжерѣѣ кѣнд грѣзѣнциѣ се пар ѣн чѣе маѣ мѣл-тѣ parte negri; чѣл дадѣ лѣкрѣ се ба ѣрма ка да ар-тѣколѣл despре еарѣбѣ-грѣсѣ (190).

201. *Asmѣцѣѣ-myskat* се сеамѣнѣ пѣмаѣ примѣбара, орѣ пе strat, орѣ пе пѣмѣнт; семѣнѣца креѣште ѹне-орѣ tokmaѣ дѣпѣ о лѣнѣ. ѣл мѣнкѣм адѣѣт svѣт паѣе (179).

Molotru maritim (brithum maritimum, L.).

202. Ачѣастѣ планѣтѣ de ѣѣрѣмѣѣ мѣрѣѣ креѣште пе стѣн-чѣде Еѣропѣ de да svd; prin кѣлѣтѣрѣ ea ѣсѣѣтеште бѣне ѣн грѣдинѣ. О семѣнѣм ѣн лѣна лѣѣ Martie пе strate

sař în base pe kare ле espunem la soare; la o vreme oare-kare o strъmъtъm la piçiorъl ziduriilor espuse la syd sař la reșьrit. Bîntъl çel mare uî çirгъl îî sînt de o potriбъ бътъмъторî. Îî tъiem foile la sfîrșitъl berei, pentъу saladele de toamna uî iarna. O mуръm къ oçet sař o mînkъm amestekatz къ sardele, kapere, mуръtурî, uî къ sfekle.

203. Deosebim doъ varietъçî bibaçe: çea mare uî çea mikъ pe kare o кълitibъm maî de obuțe.

Пърингелъ de кълп (Poterium sanguisorba, L.).

204. Çel çe kreuțe çireuțe în libezi este бун ka uî açela de гръdinî. Îl semънъm în luna лъî Martie pe ръзоare sař d'asбурatelea. Îl үdъm pe кълдурî. Къ kît îl tъiem, къ atît maî муlt kreuțe; miçele çoi a ле ininei sînt преферabile pentъу salade. Кудеуем seminçele în luna лъî Iunie.

Тархон (Arthemisia dracunculus, L.).

205. Тархонъl се пръсеуțe din semîнуçъ, din plante къ гръдчине uî бұташî; ðar maî обичнуît îl реșдеуțe çинеба примъбара, întр'o депъртаре де үн piçior. Întр'o време maî tîrzie pesadурile s'ar prinde aneboie. Le tъiem din çаça пръmîntълъî în Noiembrie uî ле akoperim къ үн deçit de teroiș uî ðaka çeръl ameniнуçъ, ле okrotim къ strat үskat opî къ roçojinî de paie.

206. De боieuțe çинеба съ îl айбъ iarna, реșдеуțe kîte-ба plante пе strat îнкърkat къ wease deçite de teroiș, la sfîrșitъl лъî Oktombrie.

Олбисъ (Sedum album, L.).

207. Ka uî Тархонъl Олбиса се пръсеуțe din seminçe,

din rъdbъchinī uі bытаиі; бытаиі пѳуш̄ пе strate, întp'o депъртаре де ун пичіор, аѳъ тpeбѳинѳъ, pentpъ a іsbъti, де а ѳі adesea ыдаѳі uі де а ѳі akonepіѳі де pazеле soapeлѳі îн челе d'ъntîiы̄ zile.

Плантаинъ (Plantago coronopus, L.).

208. O семънъм îн лѳна лѳі Martie пе kît се ба пѳtea маі rar; дѳпъ доъ лѳні poate чінеба съ'î întpeбѳинѳeze ѳoіле. Kъ kît таie чінеба пе челе d'ъntîiы̄, іesы̄ tot де аѳна алтеле поѳъ. Semîнѳа і се koачe îн Aгѳгъst.

Mintă saы̄ ismă (Mentă sativă, L.).

209. Чеі че се îndeletnіchesk а skoate пpіmopі (пърътъ) pesъdesk kîte-ба plante пе strat îн Ianъarie uі Феѳpapie; ачесте pesadъpі prodъk кѳ бідѳѳѳг îн бpeme де чіпчі-спpe-зече zile. Pentpъ а абеа nekontenit, тpeбѳe а plante adesea.

210. Kъltіbъm патpъ спеціі: *ismă-berde, bioріe, lіmonіe* uі *бъргатъ*

§ IV. PLANTE Іѳѳİ.

211. Plantele іѳѳİ sînt ачелеа къpop ле къѳѳъм че-пеле¹, din пpічина rъstълѳї доp чel тape uі пъtpънътъ-top. Ачестеа sînt: *Чeapa, Айл де rъdbіnъ, Айл selbatik, Хазма saы̄ Арпаѳікѳл, Чeapa кѳ фѳѳѳѳ, Празлѳ uі Пърѳл*, uі *Чeapa-чіорей*. Еле întpъ asemenea îн бердеѳѳpіде saladelor.

¹ De uі toate plantele kare аѳъ rъdbъchinī ka а чепей се пѳmesk чeпоase, dar пpіп чеапъ маі îнчелеѳem îнкъ о alkъѳѳѳpe де ѳoї че се îнбълескы̄ ѳna пе алта, îndatъ дѳпъ мѳстъчелеpъdbъchinei, uі din kare поpnesk adesea алте мічі чепе пе kare ле пѳmim къѳей. Үнѳл din ачeѳтia се îнаѳъ îн лѳѳep ka тaтъ пѳmindъse фѳѳѳѳ. Флоріде sînt ашезате ла *бѳрф*, kare prodъчe rъѳѳѳѳі.

Чеапъ (*allium sera, L.*).

212. Deosebim uante barietăți: *rouia rotundă, galbenă, alba-rotundă, oabla rouie* și *oabla albă, cea-apa de Spania* și *чепшоара de Флоренца*.

213. *Rouia* și *galbena* sînt cele două speciї mai de obște cultivate. Chea rouie este mai mult stimată din pricina dulceaței sale, dar chea galbenă sînt pîstrează mai mult timp. Le cultivate pe amîndouă tot cu același kip.

214. Ele чер ун пѣмîнт чеба кам gras, dar nu гунит. Lokul че а слъжит анул трекът cultivate *berzei* ле este priincios, нумаї сѣ айвѣ преингрїїре де ал лукра одаѣ в Октомврие, ии а доа оарѣ ку о лунѣ инainteа семънатулї.

215. În luna lui Martie семънтъм d'a сбъратеа, интр'о зи фрумоасѣ, доѣ унчиї pentru stratele лунциї де wease-спре-зече стїнїиї ии ларциї де wease. Le batem ку пичоареде, daka не липсеуте тероиѣ pentru але акопери peste tot де опотрїбѣ. Семїнца инколѣуте дупѣ треї семъмїнї. Чеба май їрзиѣ пливим. Удѣм дупѣ пливит, уне-орї инкѣ ии инainte, daka пѣмїнтул este преа yskat. Пѣрим в Іunie семънтъра, лѣсїнд нумаї о депѣтаре де треї деїте вие-каре садѣ. Кум аѣ вчепут чепеле а се ретунї, вчетѣм де а yda, афарѣ внсѣ кїнд сечета ар вї кобїрїuitoаре. В веле тѣрїмурї не куцѣм инкѣ де а yda ла toate epokele креутерїї sale.

216. Кїнд чеапа а аїунс ла обичнвита са гросиме, кѣлкъм ку пичоорул саѣ сучим ку мїна фоїле де d'asypra *чепей*; саѣ инкѣ ии май бине фачем а се постородї ун бїтоїѣ год peste tot стратул. Се афлѣ тѣрїмурї vnde ачесте преингрїїрї сїнт не фолоситоаре, ии vnde фоїле галbene кад де sine алѣтурї ла оаре-каре епокѣ. В Майѣ

smuļcem ceapa, ūi ū t̄iem ūoile la doz b̄une deūite ne d'asupra poduļū. Le lasz ūn ačeastz stare de la ont p̄n̄z la zezē zile, ūntiuse par ne p̄m̄nt, ka s̄'ūi s̄b̄r̄uasiaskz koačerea. D̄upz činčī-spre-zezē zile ūn ūrma auez̄r̄i l̄or ūn gr̄nar, se ap̄kz ale desb̄r̄ni de toate ūoile netrebn̄ice, ūi de p̄m̄ntul ce le imouiaz̄ ūi de toate pedekulele ce ūnčep a p̄trezi. La apropierea ūer̄ur̄lor, le fak gr̄madz, ne kare o akopera-poī k̄ paie. Daka le aŷ ap̄kat fr̄gul, ba treb̄i a se m̄l̄uimi s̄z le lase ne atinse, ūiind k̄ ūi bin ūn sine perz̄ind k̄ toate ačestea p̄učin din p̄terea l̄or.

217. P̄tem s̄z le semz̄n̄m ūn Auḡst, dar at̄nčī le resz̄dim ūn Oktombrie. Pesad̄ur̄ile ne kare le smuļcem, r̄z̄ind ūn Iunie, pot s̄z se lase slobod ūn gr̄dinz ne ūnele strat̄ur̄i p̄n̄z toamna, epokz ūn kare le p̄une čineba s̄bt akoperiū. ūntr'ačeastz pozičije, ūoile se ūs̄kz, dar ceapa se formz de grosimea ūnef p̄če. O rep̄ne ūn p̄m̄nt ūn Noiembrie saŷ kiar d̄upz tim̄ul ier̄nef, ūi este b̄unz ūn Maiŷ pent̄r̄ treb̄vinča beref.

218. Am p̄tea dob̄indi ačeleaūi rezultate semz̄nd̄o ne k̄t bom p̄tea de des, ūi l̄sz̄nd̄o ūn boiea eī p̄n̄z ūn l̄una l̄vi Febr̄arie, ka s̄z a o resz̄dim at̄nčī ūn dep̄rt̄r̄i k̄biinčioase.

219. Mamele (76) se plantz ne adose (13), ūnaintea saŷ ūn ūrma ier̄nef, ūntr'o dep̄rtare de wease deūite, ūi ūntr'o ad̄nčime de doz. Ceapa ūnčene ūn l̄una l̄vi Maiŷ a'ūi ūbi l̄užer̄ul eī, kare, la s̄f̄r̄uait̄ul l̄vi Iunie, a aŷns la ūntr̄eaga sa ūntr̄l̄ime. O spr̄ižinim at̄nčī saŷ p̄rin ar̄ač̄, de kare l̄egz̄m maī m̄l̄te kapete de odatz, saŷ, ūn l̄insa ačestora, l̄er̄ind činčī p̄n̄z la wease kapete ūmp̄reunz, k̄ paie saŷ k̄ pap̄r̄z. La mat̄ur̄itate, t̄iem kapetele, l̄sz̄ind l̄užer̄i de l̄unčimeā ūnvi p̄içior,

pentru a putea ale lega împреунъ ши ale атрна ла грин-
дъ саѣ ла пѣрете, кѹ капул ѓн сѹс, дѹпъ че ле а лѣ-
sat a se ȳska ла soare кѣте-ѣа zile, ѓтинse ne o пѣnzъ.
Semѣnѣа kare kade de sine este преферабилъ de кѣт тоа-
te chele лалте; katz a o da d'o parte.

220. *Алба-гогопеацѣ* are доѣ сѹб-вариетѣѹѣ, din kare
ȳna, timpuriа, se seamъnъ ѓн Iudie ши ѓн Аȳryst ши se
resъdeute ѓн Oktombrie, pentru a ѣи бѹнъ ѓн лѹна лѹѣ
Maiѣ; ѓнchetъm de a o ȳda ѓndatz че а аȳuns ла о kre-
utere oare-kare; ши чеа лалтъ, *tirzia*, kare se sea-
mъnъ ѓн Феȳrarie ши Martie, ши ad кѣria pod se пѣ-
streazъ тоатъ iarna. O aleȳem de grosimea ȳnei пѹче
marѣ pentru сѹпъ ши raryst.

221. *Обла роние* ши *албъ* нѹ este de lok кȳnosкѹтъ
ла Paris. Пробенциалиѣ о kavtъ pentru saladъ ши pen-
tru a o мѣнка крѹдъ кѹ sare. Ea se ѣаче de гро-
simea ȳнѹѣ пѹмн. O семънъm примъбара ши ea се пѣ-
streazъ iarna.

222. *Чеапа de Katalonia* се мѣнѣнкъ ka ши чеа пре-
cedentъ, ши este аша de дѹлче ka ши дѣnsa. Ea се
deosibeute prin форма sa askȳitъ ла chele доѣ кѣ-
пѣѣие ши prin ȳriaша sa grosime; dar нѹ се poate пѣ-
стра лȳнгъ време.

223. *Мѣка чеапъ de Флоренѣа* нѹ trece de grosimea
ȳnei аȳне. Ea este дѹлче ши ѣраȳетъ ши се мѣнѣн-
къ тоатъ бара verde ѓн saladъ ka лѣнтыка. O семъ-
нъm prea des ши adesea, pentru a нѹ аѣеа ниѣѣ odatz
лѣnsъ de ea.

224. Кѣртиѣеле, прекум ши доѣ саѣ треѣ ѣелѹрѣ de
бермѣ, ѣак ȳне орѣ ȳн resbelъѣ крѣнчен чепеѣ (53).

Аѣѣ, ȳstȳroiѣ (allium sativum, L.).

225. Аѣѣл prodȳche din сѹбѣiorаѣоѣ lor чепиѣ sale de

кѣпение, миѣ чепуце пе каре ле нумим *кѣцеѣ де рстуроѣ*, ѡн нумѣр де доѣ-спре-зече пѣнѣ ла чѣнчѣ-спре-зече. Пе ачесте миѣ чепуце ле сѣдим ѡн лѣна лѣи Мар-тиѣ, ѡн депѣрtare де патрѣ деѣте ми ѡн адѣнчѣме де треѣ, кѣ бѣрѣл ѡн јос, саѣ пе страте саѣ пе марѣиѣ, ѡмпре-ѣиѣрѣл стрателор де *чепѣ* ми де *чепшоарѣ*. Фоѣле иесѣ ѡн пѣѣне зѣле, ми смѣлѣем чеапа де рстуроѣ кѣнд фоѣ-ле с'а ѣскаѣ.

226. Кѣнд ѡл семѣнѣм дѣн грѣѣнѣѣ, требѣе сѣ аштеп-ѣѣм доѣ аѣи са сѣ'ѣ кѣлѣем родѣл сѣѣ. Ла ѡчепѣѣл аѣлѣѣ аѣ доѣлеа ѡл *ресѣдим*.

Аѣѣ сеѣбатѣк (Allium scorodoprasum, L.).

227. Ачестѣ спеѣѣе пе каре о нумим асеменеа *аѣѣ де Спаниа*, се деосѣбеѣте де челе ладте кѣ еа есте *про-ѣѣферѣ*, адѣкѣ кѣ омбеделе еѣ де флорѣ проѣѣк ѡнтр'о кан-тѣтате фоарте mare миѣ чепуце пе каре ле сѣдим ка пе кѣѣѣѣ де аѣѣ (225). ѡн маѣ мѣлте ѣѣрѣ ѡл преферѣ пе ел маѣ мѣлѣ де кѣт пе аѣл де грѣдѣнѣ.

Харѣма, аскаѣѣк (Allium ascalonicum, L.).

228. Харѣма есте кѣѣтатѣ. фѣѣнд кѣ еа нѣ ласѣ гѣреѣ че о аместекѣ миѣ чед маѣ пѣѣн мирос ѡн ѣрѣмѣ. Еа се ѡмѣлѣѣѣте, ка аѣл, прѣн кѣѣѣѣ сѣѣ пе каре ѡ сѣ-дѣм ѡн Марте, ка сѣ ѡчепем а о ѡтребѣѣѣѣ ѡн Маѣѣ. О смѣлѣем токма ѡн ѡѣне, епѣкѣ ѡн каре фѣѣѣѣ еѣ с'а ѣскаѣ.

Чепѣ орѣдѣнарѣ кѣ фѣѣѣте (Allium fissile, L.).

229. Семѣнѣм чеапа орѣдѣнарѣ ѡн тоате лѣнеде, де ла сѣѣѣѣѣѣѣ лѣѣ Феѣѣѣѣѣ пѣнѣ ѡн Аѣѣѣѣ, спре а о абеа тот деаѣна нѣѣѣ. Чееа че бѣне дѣн чед д'ѣн-

tîiŭ semъnat svфepъ maй bine iarна. Pentру a o пъстра пе бremea asпримиі аrestуі timp, o пунem în грѣдина înбълитъ, saŭ ui într'ун шанц de ла weante пінъ ла ont dequite adінчime, пе kape іл akoper ky пъmіnt ui apoй ky strat yskat (47).

230. Униі din грѣдинарї імбунътѣцеск stratele de чеа-пъ sъdind пе еле yn фел de лънтучї (174) în Iunie ui în Iulie.

Празъ ui Пъръ (Allium porum, L.).

231. Грѣнуціі се seamънъ în лyna лvi Martie. Іл ре-съdim în лyna лvi Iunie, într'o депъrtare ui adінчime de wease dequite, kінd pesadyl a debenit de grosimea ynyі kondeiŭ de панъ ui дупъ че 'ї a тѣiat ymъtate din фрунъ, прекум ui мустѣцїле рѣдѣчинеі пе kіт се ба пyteа maй апроапе de dінsa. Іл yдѣm ла фїе-ка-ре доъ zile, ui ії рупem foіle de доъ ui de тpeй ori пе баръ. Іл мінкѣm în Noiemбrie ui інкъ ui інain-те. Ін yнеле пробінціі інкъ, іл мѣпінкъ kінd чеана ії este інкъ берде.

232. La апропіerea іернеі інгрoпѣm o kantitate дін-тр'інсул (229).

233. Ачеастъ plantъ слъбеute пъmінтул, kape чepe a фї гynoит дупъ реколъ. Inima ії este adesea бінтуитъ de yn mik берме алб, kape се пъсеute într'інса; бер-меле къръбучу.лvi(56)ії фаче asemenea o mare бѣтъmare.

Чеапа-чїорей (Allium schoenoprasum, L.).

234. Maй ka хажма, dar продукінд чepe maй пумъ-роае (ка ла 50), ачеастъ plantъ се іммулѣute din грѣнуці, dar мулт maй bine din рѣдѣчине, пе kape ле реșѣdesk în лyna лvi Martie, лъsінд din еле kіте тpeй патру імпреунъ.

235. La sfîrșuitul toamnei tîiem toate foile ei din fața pîmîntului, și o akoperim cu rînoiș de grosimea unui deșit. Ea se ține pe ațelauș lok patru saș cinți ani fîr a deșera (A 50).

§. V. PLANTE ODORIFERENTE,

236. Sînt ațest titlu înțelegem plantele într'adebîr leguțoase. Ațestea sînt *Kimenul*, *Molotrul*, *Bysyokul*, *Faleșul*, *Lebanda*, *Maioranul*, *Çimbrușul*, *Melisa* (*Mîțchina*).

*Kimenul*¹ (*Pimpinella anisum*, L.).

237. Îl semîntăm primăvara, îl vîntăm, plîșim și rîrim cu grîș; lîșerul sîș este așuns la întrecime în Iulie, și semînta sa este koantî în August. Tîiem ațunçi lîșerul sîș din fața pîmîntului, și îl lîșăm înkî kîte-ba zile la soare, mai painte de a bate semînta. În primăvara următoare îi dîș nouș vîșstare, care daș o nouș rekoltî, dîș care țrebuș a semîna altul.

238. Grîșunçi șingurî este obțetul unui komerçiș osebit, mai cu seamă în Turane.

*Molotrul*² (*Anethum Foeniculum*, L.).

239. Ațeastă plantă atîș de kîștatîș de Italianî, și care, kreskînd, în starea selbatikî, pîntre stîncile și kremenele Afrîcei, are la o țreantî atîș de înaltîș kâlîțușle țe o rekomandîș, perde țeba prin kîlturîș, mai cu seamă în kîimele noastre.

240. La șud îl *albesk* (180) ka pe Selinîș, pentru a l

¹ Îș mai zik și anason.

² *Mîșerul* kîșvia Franțeziîș îș zik *Aneth* este o șarietate a molotrușului.

întrebunța la achelaui trefi, ui pentru a da o sala-
dă mai puțin aneboie de mistvit ui mai mult stoma-
kală. La Nord, se atakă de trefune în lok de a se
albi; îl kultiab dar nymai pentru bîrfuride foidor lvi,
ui pentru a skoate oliŭ din semînuț.

241. Îl seamănz în Maiŭ saŭ Iunie, kînd are chieba
de rînd a'ă albi, ui în Martie pentru rekolta semințelor.

Bysziok (ocimum basilicum, L.).

242. Bysziokul formă o ramură de komerchiŭ foarte
te întinsă la syd. La Nord perde din kalitățile sale
ui prin urmare din importanța sa.

243. Îl seamănz în prejmelle Parisului, pe strat, în
Februarie ui Martie; transplantă pesaduride kînd aŭ wea-
se foi, ui le străresădesk kînd s'a împuternicit mai
bine. Îl vdră adesea; îl smuluțe înainte de a înflori,
ui îl face pakete pe kare le pune să se usuce la um-
bră într'un lok bine aerat; îl inkide în kulti, pentru a'ă
întrebunța purlberat în salci.

Jaleu (Salvia officinalis, L.).

244. Achestei plante bibache îŭ plache dokuride sterpe
ui bine espuse; o prăsesc din plantele rădăchinate pri-
măbara, abînd bîrgarea de seamă a deskide un manș
de la weante pînz la opt deçite în adîncime ui în lătr-
çime, ui de a îngroa una lîngă alta plantele mai la
bîrfură lăjeridor lor, kălkînd pămîntul ku niçioarele;
daka îl sădeute din maledi, trefve a'ŭ kuldka firide, a
apăsa ku niçiorul asupră, saŭ a vda jaleșul pînz kînd
se ba fi pins.

245. La Nord îl kresk pe strate.

246. Îl penoim după trei ani, fiind kă atunçi el
este prea risipit ui face un efekt urçios okivli.

Labandъ (Lavandula spica, L.).

247. Labanda kreute fireute pe myncii Probenchiei ui Lanvedokylvi, ui atit de obuute ka ui Jalеuvъl ui Rosmarinvъl, ky kare in ynele yudece inkъlzesk kyp-toarele (фурнеде). Prin distilație skoatem yn oliв mi-nynat de byn.

248. Nymerъm pinъ la wease speциi bibache pe kare le пръsim din semince, din maleoli saв din plantele in-ръдъчinate primъbara saв toamna, yrmind ачелашъ про-ched ka ui la Jalеувъ (244). Itъiem spiciii, kind sint bine inфлорici; itъ lъsъm a se yska pe plante, daka bo-im a kydece seminca, kare este koantъ in Avgvst ui in Sentembrie.

Margeran (origanum majoranoides, L.).

249. Itrebyincъm преа пycиn margeranvъl in paryste; ky toate ачестеа ynele persoane абind обичиница а се slvъi ky еl itre'ачеле minкърi, ky skop folositor съ-пътъциi, sintem datori а'и консфинци доъ trei pindvъi.

250. Доъ din ачесте speциi, origanvъl ui чед ordinar se пръsesk ka ui Jalеувъl ui Labanda; еле ny itъjesk iarna ui ny чер niчi o inгpипpe partikyларъ. Челе лаште чегъ а фи kрескyte in оале, ui а фи inkise iarna in гръdinele inбъдите.

Чимбрул (Thymus vulgaris, L.).

251. Пръндvриде пycиn родитоаре а ле svdvlvi sint а-коперите ky ачестъ plantъ pipernicitъ ui Lemnoasъ, pe kare o itrebyinceazъ преа myлt ka dres la bykate. Еl се пръseute ky ачелашъ kin ka ui Jalеувъl ui La-banda; impроаспътъ la fie-kare trei ani speциa kyлti-batъ in гръdinele noastre, ynde ea poate съ dea mar-

uini atît de perylate, de uii mai puçin plъkyte okivlyi de kit meriuoryl.

Melissъ (Melissa officinalis, L.).

252. Ky aчeastъ plantъ fabrikъ apa de karmî saŭ de *Melissъ* atît de rekomandatъ la boadele femeilor.

253. Ea se prъseuete mai bine din plantele înrъdъ-
çinate; spre aчest lukry, despart vлъstariî bekidor plan-
te, uii îî rezъdesk în luna Iyi Martie, puçin kam la
ymbra arborilor roditori. Toamna o taie din çauça pъ-
mîntvlyi, uii ea rezare primъbara.

§ VI. LEGUME.

254. Pîntre plantele legumoase, grъdinъria se mър-
çineuete la kylyura a trei sneçii: *Бобыл de апъ*, *Ма-
зъrea* uii *Фасолеа*.

Бобы (Vicia faba, L.).

255. Noi ny bom vorbi de *Бобыл-de-апъ* (A 63), pe
kare îl kylytibъ în mare pentry nъtreç kailor. Çeea че
авем a ziche are înklinare nъmai ky *marele боб ordinar*
(*vicia faba mayor*), de uii în lipsa aчestyia populyl se
mylyçmeuete ky doz saŭ trei alte barietyçi чеба mai
mylt selbatice.

256. S'a rъsit mai byn semъnatvly, prin kîte trei ty-
çe, депъrtate de la yn niçior niъ la çinçî-spre-zече
deçite; алеçem pentry aчeastъ treabъ çed mai byn пъ-
mînt. Le sъпъm în luna Iyi Martie saŭ Aprilie, uii le
moшорoim puçin (A 56). Ele daŭ kъtre luna Iyi Maiŭ;
le onpîm atynçî, adikъ le rупem bîpçyриде, ka фloride
de din jos съ prodvкъ *пъstbъ*¹ mylt mai çpymoàse, uii

¹ Пъstâie saŭ teakъ saŭ koжа legumelor, este înbъllivvly lvnг

ka пуріціі, пе каре іі кіамъ маі кѹ сеамъ партеа чеа маі тінѣрѣ, нѹ гѣсек маі мѹлт сѹкѹл де каре еі сінт атіт де лاکомі. Кѹноскѣторіі де бѹнѹл лерѹмедор ін-требѹнѹцазѣ ачест род нѹмаі ін чеа д'ѹнтііѹ а лѹі јѹ-неце; пополѹл нѹ іл деснреѹѹеште нічі ла десѣбіруіта лѹі матѹрпitate.

257. Поате чінеѣа сѣ іл семене некѹрмат піпѣ ла сѣіруітѹл лѹі Априліе; дѹпѣ ачестѣ енокѣ флоареа се стінеуште уі пуріціі іі сѣѣсек лѹѣрѹл. Дака, дѹпѣ реколта ачестеі лерѹме, тѣем лѹѣрѹл дин фаѹа пѣ-мінтѹлѹі, поате чінеѣа гѣдејдѹи сѣ добіндіаскѣ о адоа реколѣ ін Аѹгѹст саѹ ін Сентембріе, прін ноѹіде блѣстарі.

Мазѣре (Pisum sativum, L.).

258. Ачестѣ лерѹмѣ требѹе а бени нѹмаі ла фіе-каре чіпчі саѹ шеае ані пе ачелаш петік де лок; гѹноіѹл іі есте бѣтѣмѣтор; локѹріле де кѹрінд десѹѣлінате іі пріеск де мінѹне.

259. О семѣнѣм пе рѣзоаре прін мідлокѹл, саѹ ал ѹрлезѹлѹі (А 33), саѹ ал сѣпѣлігеі (А 35), абінд гріѹѣ а лѣса о потекѣ роалѣ, дѹпѣ фіе-каре патѣ ріндѹрї. Ріндѹріле требѹе а фї інгропатѣ ла о адінѹіме де треі де-ѹіте. Ле кѣлкѣм індатѣ уі респіндім пе пѣмінт гѣі-паѹ де колѹмбсі (А 23, 1^о), орї маі біне гѹноіѹл бекіѹ пѹтред пробеніѹ дин гѹноіѹл мѣтѹрѣтѹредор де ѹліѹѣ (А 24, 2^о). Дѹпѣ опт саѹ зече зїле се ібеуште; сѣпѣт уі *тошороіт* (А 56) садѹріле піпѣ ла інѣлѹіме де шеае деѹіте; дѹпѣ доѣ зїле ін ѹрмѣ ле *арѣѹіт* (196), уі а-

---

уі дин доѣ којї каре копрінд семіѹѣле; інбѣліѹл сінгѣр се кіамѣ беѹмінт, ін термен де гѣрдіпѣріе. А деспѣстї лерѹмеде, ба сѣ зїкѣ а ле скоате гѣрѹнѹціі дин ачест інбѣліѹ.

proprietăţile lui şi în fine cu orice aî înălţare a
pentru înlesnirea plimbării şi rekreării.

260. Kind boicotează cineva să aibă pierd, ca să se
de cultură ce ca să se îmbunătăţească. Această legătură
cere un timp de lucru şi bun (A 7), unde o seamănă
pe adose (43) pe la jumătatea lui Noiembrie; dar kre-
ute mai în primă pe un timp nisinos, şi autentice
atunci pentru a o semnă, începând lui Decembrie.
Ea înlocuieşte p'aproape de lucruri; o ferim de frig
akoperinduo săv cu rogojină de paie, săv cu strat gros
(47); pe care îl îngroaşăz cineva pe kît kreute fri-
gul; o desvâlim însă tot deapna îndată ce se începe
kîte o zi frumoasă. O săptămă şi nouăzeci cam către
luna lui Februarie, şi o urmă des în Martie. Răpim
apoi florile de pe d'asupra celei d'altrelea; şi pe-
stăle (256), sînt bune de mîncat berzi, în Aprilie şi
Mai.

264. O dobîndim şi mai timpurie înkă, semnînduo
în panere pe care le akoperim cu baleră de kaş, şi
pe care le strămutăm într'o grădină învâltă puţin
kalde, la apropierea ţerului. Pe la jumătatea lui
Februarie le plantăm astfel în kît să începăskă tot
părate, pe strate surde, kăptuşindule în tot ţivul,
cu strate suprapuse de skoarce de stejar zdrobite, de
găniş şi de teroiş; şi daka tot se măteme cineva de
ţeruri, înălţăm împrejurul fie-kărvia paner o kobergă
de laşi pe cari îi legăm între dînşii la bîrfe, şi pe care
îi ţinem ţapeni la basa lor printre'un черк de bute; bom
kăptuşă apoi acaştă boală cu aştăpănt, săv bom ako-
perio la ţerbunce cu o rogojină de paie largă.

262. Pentru a o abea cineva la sfîrşitul toamnei,
o semnăm în August săv în cele d'ntîi zile ale lunii

Лѹї Septembrie, ѓн панере не каре ле ашезѹм ѓн дѹн-
гѹл ѹнѹї зид бине еспѹс; о ѹдѹм ла фие-каре доѹ зиде;
дѹпѹ о дѹпѹ де зиде се афлѹ ѓн ѓнфлоріеа еї, ѹи
родѹл (256) ѓнчере а се їби ла 4-їѹ Noiembrie; ѓл абем
пѓпѹ ла крѹчїѹн. О стрѹпоартѹ ѓн грѹдїна ѓнвѹдїтѹ
саѹ не страте, ѓндатѹ че пребеде чїнеба апропіеа це-
рѹрїдор.

263. Грѹдїнѹрїеа сѹдеѹте мазѹреа нѹмаї пентрѹ а
о кѹдеце берде; мазѹреа ѹскатѹ ѓнтрѹ ѓн домініѹл пдѹ-
гѹрїеї (А 70). Реколта берде, аре доѹ фазе, ачеа ѓн
каре пѹстаїеа есте гѹстоасѹ ка ѹи боабеле, ѹи ачеа
ѓн каре боабеле сїнт мѹлт маї гѹстоасе де кїт пѹстаїа.
Гнтр'адоа епокѹ *despѹstѹim* мазѹреа (256) пентрѹ а о
мїнка фѹрѹ коаѹѹ.

264. Спеціїле челе маї стїмате де мазѹре сїнт ѹр-
мѹтоареле: мазѹреа *мїхалѹ*, чеа маї тїмѹрїе дїн тоате,
dominata, каре бїне дѹпѹ мазѹреа мїхалѹ, ѹи адѹче
маї мѹлт; *мазѹреа ordїнарѹ*, не каре о семѹнѹм ла
сфїрѹїѹл дѹї Martie пентрѹ а не слѹжї кѹ дїнса ѓн челе
д'ѹнтіїѹ зиде а ле дѹнеї дѹї Маїѹ; *алба пѹтратѹ*, каре,
де о датѹ кѹ дѹна дѹї Іѹліе, аре преферїнѹа пѓпѹ ѓн
Septembrie, ѹи не каре о фачем а се ѹска берде, пен-
трѹ пробїсїїле де іарнѹ; *бердеа пѹтратѹ*, маї не јос,
берде фїїнд, де кїт чеа *албѹ*, сѹбт рапортѹл делїкате-
цеї, дар мѹлт маї фолосїтоаре ѹскатѹ пентрѹ мїнкареа
нѹмїтѹ мазѹре-бѹтѹтѹ; *пѹстѹїоаса*, ад кѹрїа род ко-
прїнде пѓпѹ ла патрѹ-спре-зече грѹѹнѹї; мазѹреа *фѹрѹ*
*pergament*¹ саѹ мазѹреа *дїкотѹ*, не каре о мїнкѹм ка
не фасодеа берде, кѹ пѹстае, ѹи каре пентрѹ ачест кѹ-
бїнт есте маї де обѹте кѹлїбатѹ. Deosebim маї мѹлте

¹ Astfel нѹмїтѹ фїїнд кѹ пѹстаїа еї нѹ есте кѹпѹѹїтѹ кѹ о поѹрїѹл
албѹ ѹи таѹре не каре грѹдїнарїї о компарѹ кѹ пергаментѹл.

barietъѣ a ле ачестеѣ спеціѣ, din kape челе маѣ stima-
te сѣнт мазъреа кѣ флoapea rouie kape се ѣнацъ пѣ-
нъ ла шеанте саѣ opt пѣчоаре ши kape продуче пѣстыѣ
фрацете де ши маѣ; мазъреа кѣ флoapea албъ, kape
се ѣнацъ нѣмаѣ пѣнъ ла треѣ саѣ патрѣ пѣчоаре, dar
a ле кѣрѣ пѣстыѣ сѣнт де о мѣрѣме спѣимѣнтъоаре,
мазъреа олоаръ kape формъ о тѣфъ skyndъ ши rotyndъ.

Se pretinde кѣ мѣзърѣде фѣрѣ pergament тѣнѣск де
фѣртѣнѣ; де ачѣа гѣрѣдинарѣ ле seamънъ ла фѣе-kape
доъ septъmѣнѣ, spre a нѣ фѣ lipsъ ла ѣнтѣмплѣрѣ.

Fasole (Phaseolus vulgaris, L.).

265. Кѣлѣтра мазърѣѣ este маѣ ѣнтреаръ аплѣкабилъ
ши ла fasole. Кѣчѣ, ka ши мазъреа, мѣнѣнкъ чѣнеба
fasolea жѣнъ кѣ пѣстаѣа са, саѣ ѣнкъ тѣнѣръ ши фѣрѣ
пѣстаѣе, ши о мѣнѣнкъ ши вскатъ. Ён чѣл д'ѣнтѣѣѣ kas
o ѣнsemneazъ сѣбѣ numele де fasole verde, ѣн чѣл де
ad doilea сѣбѣ чѣл де fasole албъ, ши ѣн чѣл д'ад треѣ-
lea сѣбѣ чѣл де fasole rskatъ саѣ boabe де fasole.

266. Спеціѣле пе kape ле кѣлѣтѣвъ чѣнеба маѣ ales
pentрѣ а фѣ мѣнкате де берзѣ, сѣнт: fasolea ченѣшѣе,
fasolika албъ timpurie саѣ fasolea олоаръ, fasolea
Elbetikъ, ши маѣ бѣртос fasolea фѣрѣ pergament (264¹);
pentрѣ а фѣ мѣнкате боабѣ tinere саѣ вскате, fasolea де
Soison, fasolea албъ ordinarъ, kape а fost спеціа чѣа
маѣ де обѣте кѣлѣтѣватъ, ѣнтр'о бѣреме преа лѣнѣгъ, ѣн
пробѣнѣціѣле депѣртате де капиталъ; pentрѣ а фѣ мѣнкате
вскате нѣмаѣ, fasolea де Прага, fasolea де тѣрат де
Olanda, пе kape о мѣрѣм кѣ sare pentрѣ ѣарѣнъ, фа-
solea де Spania, &c. &c.

§ VII. ФРУКТЕ ДЕ ПЪМІНТ.

267. Купоаутем, събт ачест нѹме, *плантеле ербосе*, кәре прін натур҃а ұрашәлор лор роаде¹ саѣ деликатеца жунлор лор блѣстәрі, жоакъ, *în ҃рѣдина де легуме*, маї ачәлауї роѡ ка униї арборї *în ҃рѣдина де потѣ*. Ачестеа сїнт *Пепениї*, *Довлечиї* (күркүбециї), *Тирбеле*, *Крастабециї*, *Анцивариї*, *Скуиечиї*, *Спарангелиї*, *Ардеиї*, *Патлацелеле-роуиї*, *Патлацелеле-бинете*, ши *Фрѣтариї*.

Пепене (Cucumis melo, L.).

268. În пробенция кәре поате дүпъ тоатъ дрептатеа а фї прїбїтъ ка патріа Пепенүлүї, їд сеамънъ не лок слобод, не страте бүрикәте, де о лърүїме де треї пичюаре, ши їнтр'ун сингүр рїнд не фїе-кәре страт.

Ла Норд їнтръ маї мѹлтъ меушешүқире їн күльтүра са; ши мѣїестріа де а креуते *Пепениї*, есте ұна дин челе маї де кѣпетенїе рамүре а ле Грѣдинъриѣї.

269. *Semъnatүд пепенелүї*². — Ын челе д'їнтїїѣ зїле а ле дүнеї дүї Іанварїе, грѣдинарүд, прегътеуते стратүд мичлор пепенї; іар пентрү чеї марї їнчепе а о фаче їн дүна дүї Феүрарїе; роаделе сїнт, кү ачест кїп, маї їпрзиї, дар асемenea маї пүцин еспүсе, ши черѣ о маї пүцинъ кәлүгїалъ де гүноїѣ.

270. Нор пичюаре їн дүнүїме, треї їн лърүїме, треї пичюаре де гүноїѣ, плүс треї деқи́те нүмаї де тероїѣ де дої ані, аҗүн҃г ачестор фелүрї де страте (48).

274. Ындатъ че стратүд с'а стїмпграт їндестүд (49),

¹ Ыңцеләцетм прін роѡ огранүд кәре копрїнде грѣнүциї, кәре дебіне їн ұнеле спецїї, атїт де гүстос ши дүдче ка ши еле, ши кәре, їн аттеле, есте сингүра парте хрѣнїтоаре а плантеї.

² Афаръ де семънатүд прін семїңде, пепенеле поате сѣ се прѣсиаскъ асеменса прін маїлодї.

seamънъ събт клопот, ѓн гъуреле депъртате де доъ де-
ците, уи аднчи іаръши де доъ, ѓн каре депуне доі
саъ треі гърунці пе каре іі аконог ушор. Ла фие-
каре доъ септѣмїні реноіеуते чїнеба ачеаши операціе
събт алте клопоте, пїнъ ла сфїруитѣл дѣї Martie, ка
роаделе сѣ се үрмезе пїнъ ѓн Septembrie. О дѣкране
уи маі алеасъ есте а семъна ѓн оале (19') уи кїте о
семїнуцъ де о оалъ, пе каре о ңине кѣфундатъ ѓн strat.

Semїnuца ѓнокѣуते дѣпъ уеае саъ уеанте зїле;
пошороіеуते чїнеба ресадѣл (A 56) ѓндатъ че с'а ѓн-
търїт пѣңїн; уи дѣпъ ачеастъ епокъ тѣбѣнїнуца чере а
абеа чеа маі mare берїере, фїе пентрѣ а мїкушора кѣл-
дѣра стрателор (32), каре се фаче прїнтр'о фрумоасъ зї,
арѣнкїнд үн ал доїлеа фок, фїе пентрѣ а да аер реса-
дѣлѣї, фѣрѣ а рѣчи мѣлїт нѣвнтрѣл stratѣлѣї, фїе прїн
а рїдїка ла бреме клопотеле де кїте орї се араѣъ о
бреме маі ѓндедѣнгръ ачест астрѣ. Фїїнд кѣ пе дѣрѣ-
рїде челе марї уи зїледе брѣмоае, есте чїнеба облігат
а ѓнкїде клопотеле кѣ ѓнокмїңїме, уи кїнд үмезеала
stratѣлѣї, акѣңїндѣсе де дѣжерї, ар бѣтѣма беѣетаңїа
ресадѣлѣї, поате чїнеба сѣ лекѣїаскъ ачеастъ некѣбїїн-
цъ, орї прїн мїлѣкѣл үнор'пїнзе пе каре ле ба рїди-
ка дїн чеас ѓн чеас, орї аuezїнд събт клопот үн пахар
копрїнзїнд саъ *oțiv de bitrїol* (acid sulfuriк), саъ *sa-
pe marină*, доъ сѣбстанѣе сеїоае де апѣ. *Barva ne-
stins* нѣ ар да ачелаш ресѣлїат де кїт дїнсїнд аерѣл ко-
прїнс ѓн клопот де ачїдѣл карбонїк, газѣл чел маі не-
апѣрат беѣетаңїеї. Де ла сфїруитѣл дѣї Aprilie ѓнаїnte
ңїне чїнеба клопотеле пѣңїн рїдїкате ноантеа ка уи
зїоа. Бїїле разе а ле челѣї д'нїтїїѣ соаре де Martie
сїнт ѓн stare а фаче аїта бѣтѣmare ресадѣлїлор ка уи

frigur; akopere čineba atunčī gʷmʷlīa kłopotedor kʷ pučūn strat vskat.

272. Kʷ činčī-spre-zече zile în urma înkolučiriī sadʷlʷi, īl *resʷdeute* čineba prea rap, uī kʷ čea maī mare īngričire, pe ʷn štrat prerʷtit īntr'adins pentru ačeasta, dar īn kare teroiʷd sʷ fie maī des. Duṗṡ trei septʷmīnī īl *resʷdeute* iar pe ʷn adt strat, lʷsīnd nu-maī kīteba plante sʷbt ʷn kłopot; kʷ činčī-spre-zече zile maī tīrziš īl *resʷdeute* īn lok pe ʷn strat de o grosime de doš pičioare uī de o lʷruime de patru, uī kīte o plantʷ de kłopot awezate īn figurʷ de pʷtrat. Ūmezeala rebʷrsatʷ de strate kʷučʷ de a ʷda *resadʷriše*.

273. *Tʷndereā nepenelʷi*. — Grʷdinariī fʷrʷ utiūnčʷ s'apʷkʷ uī ruṗš de timpuš čele doš *ʷrekš* (foī seminale), prekʷm uī floride maskʷline, pe kare eī le numesk *flori minčinoase*. Din poročire natʷra īnuealʷ beriereā lor, uī *foīle seminale*, ka uī *floride maskʷline*, 'uī aš īmplinit tʷeaba lor de nʷtʷire uī rodire, īnainte de a fi ruṗte de mīna grʷdinaruṗi; kʷčī adtʷel floride femede nu ar da de lok nepenī.

274. Īndatʷ če plantelē īnčep a'ūi īntinde *brežʷl* lor, kʷ ʷn kʷučit foarte sʷbčire uī lunʷ taie čineba čeī lalūčī okī¹ uī lasʷ nu-maī doī pe ʷn brež; uī sʷ-bīŋueaute ačeastʷ lʷkrare la točī brežiī de mīna a doa kari bin ʷniī duṗṡ alūčī. Lasʷ fie kʷria plante doī *breži* uī ʷn ad treilea ne kare īl numeute *brež-faṗu*, uī kare iese din sʷbčioara ʷnʷia din čeī d'ʷn-tiīš. Taie asemenea *breži-lauč* uī čeī lakomī, adikʷ ačeia kariī se desboadtʷ kʷ o grosime uī o bioičiŋne

¹ Okī numim kʷpušele awezate īn sʷbčioara foīlor uī kare se desboadtʷ īn *brauče* saš *breži*.

peste orîndviaľ; kreuterea ɔor s'ar fače ky parɔba bynilor *brejĩ*, ne kare iĩ kyuoauite čineba de ne ačeea kť okii ɔor sînt prea apropiaciĩ între dînuiĩ. În sfîrșuit de kîte-orĩ yn rod începe a se ibi, tziem brejii ky yn okiř mai sys.

275. Kînd pepeniĩ ař ajyns mai ɔa mърimea ynvi oř de kolymbel, începe čineba a'i deskoperi, ɔaka nopci-
le ny sînt prea reči; yđť ky mai myľť indestyłare pesadył ɔos, împreçiyrył kърvia a abyt rриrь de a fače, yn mik șanç, uĩ întrebvinçeazť ana de nyçyri ɔa ačeasta tokma dypť če a esnyso mai myľť breme ɔa aer. Katť a abea mare rриrь de a ny ľsa sť kazť ana ne rod sař ne foĩ; ka sť se feriaskť de ačeastť nekubinuçť bътъмъtoare pepenilor, probençialiĩ întokmesk, îñ ɔynrył tarɔadelor ɔor, miçĩ šenyłeçe îñ kare eĩ fak a prinbeni ana de ydat, uĩ akoperř roadele ky oale de pъмînt kare ɔe apърь de ploaie.

Pentry a okroti řynede roade de ymezeala pъмînty-
ɔvi, nyne sьbt fie-kare dîn ele o plakť de peatrь, sař yn ođan akoperit ky o foaie a planteĩ.

276 *Pekolť*. Kînd Pepenele treče dîn berde spre galben; kînd respîndeute yn miros tare uĩ plъkьt, uĩ kînd koadă se pare a i se desrъdina, poate čineba sť taie rodył îñ ajynrył zileĩ îñ kare trebye a'ł mînka. Poate čineba sť i pъstreze asemenea îñ probisiĩ, çiin-
dyĩ despърçiçĩ ne paie bine vskate. ɔaka ar abea čine-
ba a'i trimite prea departe, trebye aĩ kyłeçe чеba kam berzi, uĩ a ɔe ľsa o koadť mai ɔynrť înkърkatť de kîte ba foĩ.

277. *Speçii*le çeде mai kyłivate sînt ypmъtoarele: *Pepenele françeřř*, kare se deosibeute nemърçinit îñ formť, a kърvi pele neteđť uĩ фърť koastť este peste

мъсуръ împodobитъ кѹ ширѹрї де кенаре албїcioase; *Пепенеде де Кармес*, маї пѹѹїн împodobит, аре о карне маї моале уи маї захароасъ; *Пепенеде де Абинон*, бердѹїѹ, кѹ коастеле прѹтате де уи уѹїѹ, уи сѹперїор їн делїкатеѹъ де кїт чеде маї дїн аїнте; *Кантадѹнѹл* берде-негрѹ, кѹ карнеа нерамзїе уи албѹ, уи кѹ коастеле крѹпате де сїдѹїреа маторїтѹїї, пепене кѹѹтат їн patria sa natalѹ (Italia), ка уи ла Норд, ѹнде се коаче їн лѹна лѹї Іѹнїе, кѹ о лѹнѹ їнаїнтеа челѹї де *Абинон*; їн сфїрѹїт *Пепенеде де іарнѹ* каре аре форма оѹлѹї, кѹ пелеа лїнсѹ уи берде галбенѹ, кѹ карнеа префѹкїндѹсе їнтр'о апѹ захароасѹ уи плѹкѹтѹ їн гѹрѹ, дар кѹрѹїа її прїеште кѹлѹѹра нѹмаї ла сѹд; ел се прѹстреазѹ тоатѹ іарна. Се маї афлѹ їнкѹ афарѹ де ачеа-ста маї мѹлт де патрѹ-зечї де спеѹїї саѹ барїетѹїї де пепене, каре їнтрѹ їн нѹмѹрѹл ачелора деспре каре борбїрѹм, уи не каре аматорїї її кѹлѹтїбѹ маї мѹлт прїн фантасїе де кїт пентрѹ гѹст¹.

278. Кїт пентрѹ семїнце, прѹстрѹм пе ачелеа але ро-дѹрїлор челор маї фрѹмоасе уи челор маї коанте, уи алеѹем пе ачелеа каре аѹ фост маї апроане де коаѹѹ, адїкѹ пе ачелеа каре аѹ фост маї дес аїнсе де лѹмїнѹ. Роѹер Шабол рекомандѹ де а лѹса сѹ се деском-пѹїе де сїне, де а лѹа дїн ел семїнца, кїнд карнеа а кѹѹѹт флеѹкїндѹсе, де а о спѹла їн маї мѹлте апе уи де а о фаче сѹ се ѹсѹче.

---

¹ La sѹдѹл франчїї, преѹѹїеск пе Пепенеде берде саѹ пе Пастекѹл (cucurbita citrullus), спеѹїе mare їн форма оѹлѹї, кѹ пелеа берде уи лїнсѹ, кѹ карнеа роѹїе, тоїндѹсе їнтр'о апѹ сѹлѹїе, дар каре, їнтр'ачеле клїме арзѹтоаре, дѹ гѹрѹї о ре-корїре плѹкѹтѹ.

Dobleakъ (Cucurbita pepo); Dobleakъ rotъnd (Cucurbita compressa); Dobleakъ de Amerika (Cucurbita americana); Tivъ (Cucurbita lagenaria).

279. Podъl *debleakъ lyi* este ovoid, ky pellea tare, din съ, verde, presemenъnat ky nete galbene, ky karea albъ шi цапънъ, *dobleakъ rotъnd* se deosibeute sybt raportъl fecei din афаръ, dar este turtit la челе доъ къпъше; *Dobleakъ de Amerika* are karnea galbenъ, pellea de yn verde inkis, bьrpat kite odatъ ky dъnci galbene шi akoperit de neцi; *Tivъ* se deosibeute prin forma sa gros propoциonatъ ky o bytelkъ kьpъ, prin karnea sa albъ шi skoarца ei kare se intъreute ka lemъyl, шi ky kare poate чинеба съ se slъziaskъ ka ky o stikъ, tьlb saъ kytie de nъs seminъe шi alte lъkьpъ. Aчeste патъу специи sьnt yriaue. Maй kьltibьtm altele maй mьlt ka objete de kyriositate de kit ka plante грьдина de legъmi; astfel este tьpъkьyца (cucurbita melopepo) шi barietъциle sale.

280. И seamънъ ne strat вn лъна lyi Martie la Nord, spre a abea roade koante вn Aгъyst шi Septembrie. Intъrebyицъtm нъmaй wease грьyнъци de yn kloпот, лъind вn бьгаре de seamъ къ pesadъpъle sьnt destinate la niute dimensiи mьlt maй maй de kit ale nepeneлыi (269). La вчепъtyл lyi Maй saъ la sфipшitъlyl lyi Aprilie, и pesъdim вn lok слобод, пъind kite доъ plante вmpеyнъ, вn гьyри de доъ пичюаре вn пьtrate ne yn пичюp de adъчime, ne kare de ymple чинеба ky гъноиъ шi ne kare de akoperе ky teroiъ de kite-ба deцite; le yдъ indatъ тui de adъpostesk вn бpeme de чинъ saъ wease zile de razele soapeлыi. Вn бpeme de wease septъmъni ачешъi dobleчы ny чepъ alte вгpъpъ de kit yдъpъ вm-

biduyrate (68). Dar îndatъ че rodvъl s'a lerat¹, katъ a tynde ky yn kyujit lъnr шi sybъire brejъl, чеба de pe d'asъpra лъi, ka ла yn пiчior; шi apънкъ asъpra nodъ-лъi kare ypmeazъ pe rod o sapъ de пъmînt; ачест nod se prinde astfel, шi rodvъl se foloseште îndoit; înr'a-чeeauî breme îl фаче съ se odixniaskъ pe o къръmi-дъ. De kîte opî eî dъ breje лъtyrade, се гръбеште чинеба а ле тѣia; daka rodvъl проасперъ, îl taie ла ma-торitatea sa шi îl лasъ espъs zече саѣ доъ-спре-зече zile ла soare înainte de а'л înkide înr'yn lok yskat шi aerat, dar adъpostit de цер. Înr'ачел lok îl пъstreazъ toatъ iarna pe skîndъrî.

284. Dobleakvъl de Amerika poate prodъche пiнъ ла чiнчi-спре-зече roade.

282. Rodvъl Tirbeî ieste бъn de mînkat нумаî jъne; плanteî îi плаче а креште pe zidъrî espъse ла Syd, шi а се îrî prin mijlokvъl kîpчeilor eî pe пръjiniî pe kare ле пунем înr'adins pe лiнгъ dînsa.

Krastabete (Cucumis sativus, L.).

283. Krastabetele се кълтибъ întokmaî ka шi пепе-неle (269), шi чере din partea гръdinaryлъi tot аiтеа îngrijiriî шi берieriî.

284. Împinçe чинеба мулт matopitatea ачestyî rod се-мъnîndvъl pe lok слобод de odatъ ky чеде d'ъntîiъ zile ale лъi Oktombrie. Lyна ypmъtoare pesъdeште fie-kare plantъ îн oale pe kare ле пуне pe yn strat калд. Poate чинеба ky кипvъl ачеста а добiнди rod îн Aprilie.

285. Кълеце чинеба rodvъl саѣ îн starea чеа jънъ,

¹ Zичем къ rodvъl s'a lerat, îndatъ че dъ semne de desboltare, fiind къ atънчi eî imitъ маî мулт саѣ маî пучин nedesъbîr-uit nodъrele yneî plante.

saŭ în cea întregă. Cea d'ântiiŭ rekodtŭ sluzauete pentru *търбулге*. Cea de ad doilea se face kind be-de čineŭa ŭaŭa galbenŭ seninŭ akoperind toatŭ supraŭaŭa skoarŭei. Atunŭi eŭ este mai de lunŭimea unŭi pičior.

286. Cede d'ântiiŭ specii kultiŭate sînt: *албул тимпуриŭ*, *Тързул*, *Крстаетеле де Прсия*, *Крстаетеле nitik*, a kŭrŭi rod nu tŭeche de la patru pinŭ la činŭi deŭite în lunŭime pe doŭ în grosime.

Ангинарџл (lymara scolymus, L.).

287. Anginarŭl se prŭseute, este adeŭrat din grŭunŭii pe kari ŭi semŭnŭm în luna lŭi Martie; dar mai de obuŭte aleŭe čineŭa mai bine prŭsirea prin *блѣстариŭ* (76¹), pe kari ŭi deslŭnim de la bekiŭe plante kare aŭ tŭekyt iarna.

288. Dŭ čineŭa prŭmîntŭlŭi doŭ bŭne sŭpŭtŭre (A 44). Formeazŭ strate kare katŭ sŭ aibŭ činŭi pičioare. Plantŭ doŭ *блѣстариŭ*¹ нѭмаѭ pinŭ la mijlok, la ŭeaŭe deŭite unŭl de altŭl, în ačeeauŭi groapŭ pe kare am kŭptŭuŭito kŭ un pŭmn de rŭnoiŭ, ŭi întokmeuŭte gropeŭe în *kinkonŭe*, депŭrtate de tŭei pičioare unŭe de alteŭe (77).

289. Daka amîndoŭ блѣстариŭ plantaŭi în ačeeauŭi groapŭ s'ar prinde de odatŭ, de kari nu poate čineŭa ŭŭdika bine de kît dŭpŭ kîtŭ ŭa breme în ŭrma plantaŭiei lor, skoatem pe čel mai slab. ŭi ŭdŭm îmbedŭuŭrat toatŭ ŭara, ŭi inkŭ ŭi mai îmbedŭuŭrat în Septembrie, epokŭ în kare eŭ înčep a'ŭi arŭta roadeŭe. Ne apŭkŭm atunŭi a nu lŭsa de kît un rod fie kŭrŭia lŭŭer, de a

¹ Un блѣстар este o ramŭrŭ în cea mai fraŭetŭ a eŭ ŭneŭe kare ŭuŭi are înčepŭtul ne mijlocit din rŭderŭl planteŭi.

рупе пе toate ачелеа че ар маї ресѣри де ад доilea
импрециуруї, де а тѣа despre бїрѣ маї доѣ дин тѣеї
дин дунѣimea тѣтѣлор фолор. Їн urma тѣтѣлор ачестор
прочеде, роаделе се урмеазѣ пїнѣ ла сосїреа фїгури-
лор челор маї каре опреск десволтареа челор маї тїр-
зїе. Spre а се коаче уї ачестеа, смѣлѣем дѣжерїї чеїї
сѣпоартѣ пентру аї стрѣпурта їн грѣдина їнбїлїтѣ (184)
їн нїсїп проаспѣт, їнтр'о адїнчїме де о ѣумѣта де пїчїор.

290. Kїnd чїнеба їуїї пропѣне сѣ аїбѣ де ачесте роа-
де нѣмаї прїмѣбара, планта *блѣstariї* (287) маї тїрзїѣ,
уї її уѣѣ ка сѣїї опїаскѣ де а мѣри де тот. Ла сфїр-
уїтѣл дѣїї Ноїембріе її мошороеуѣе (А 56) пїнѣ ла о
їнѣлѣїме де шеанте саѣ опт деїте де ла пѣмїнт. Їн-
фаурѣ планта ку рѣноїѣ де страте. Їн сфїруїт кїнд ѣе-
рѣїлѣ челе маїї сѣпребїнѣ, де аконерѣ ку *strat yskat*
(47) пе каре їл маї адаогѣ їн Декембріе, абїнд тот де
аѣна грїѣѣ а пѣне асѣпрѣїї о кѣрѣмїдѣ пентру аїл їн-
ѣепенї ка сѣ нѣлї їмпрѣуїте їсбїрїлѣ бїнтѣрїлор; уї а фа-
че despre partea де ла свѣ о мїкѣ кѣскѣтѣрѣ прїн
каре планта с'ар бѣкѣра де разеле соаре.лѣї, їндатѣ че
се ба їбї.

291. Їн челе д'ѣнтїїѣ зїлѣ а де прїмѣбереї, дескопѣре
нѣмаї їнїма. Дѣпѣ кїтеба зїлѣ її рїдїкѣ *stratyл* де-
спре partea соаре.лѣї, уї ку опт зїлѣ їн урнѣ їл рїдїкѣ
де тот; дѣкѣазѣ пѣмїнтѣл; *desmouorojeute* тѣлпїна,
каре їндатѣ реїнберзеуѣе уї дѣ *блѣstѣрѣ*.

292. *Блѣstѣреуѣе* чїнеба Ангїнарїї ку кїпѣл урмѣтор:
дескопѣре рѣдѣчїна ку урлѣзул; таїе ку ун куѣїт тоѣїї
блѣstariї карї се афлѣ їмпрециурул їнїмеїї пїнѣ ла ма-
реа бѣтѣрѣгѣ; таїе бекїлѣ крѣчїї каре аѣ пѣртат род а-
нѣл тѣекѣт; формѣ ун мїк шѣнѣѣлѣѣ їмпрециурул Ан-
гїнарѣлѣї, уї уѣѣ ку бїлѣуѣг.

293. Пе да жұмбатата дүі Майы беди чинеба а се ібі роаделе, уи үрмеазъ ін рапорт кы ачестеа чееа че ам зис май сыс (289).

294. Күм а күлес неутине родүл, таие дүжерүл кит май де жос се ба пүтеа, саы іл рүпе кы пічюрүл. Беди күрүнд а ресъри адуї влѣстърї. Інгріеште а нү дѣса де кит үнүл, каре, prin mijlocul numeroaselor үдърї, poate інкѣ а да род (118) тоамна.

295. Ангинарүл дѣ үн род май delikat де кит *skaiete-le de Spania* (297). Іл фак үнї а трече printр'ачеастъ metamorfosъ pentрү іарнѣ, індатѣ че үн пѣтрат 'уї а фѣкүт даторіа са; ласѣ чинеба нүмай үн влѣстар де плантѣ пе каре іл ласѣ а се, фолосї пїнѣ ін Sentembrie уи Oktombrie, уи де атүнчі де кїте-орї аре чинеба требүиңѣ де роаде, імпреціоарѣ кы паїе дүжерүл лерїндүл. Дүпѣ о дүнѣ родүл еште адб, уи іл таие депе плантѣ. Пе үерүрїде челе марї фаче а се адбі садүл ін грѣдина інвѣлітѣ, інгропїнд плантеле ін нисїп, ін рїндүрї despѣрүңїте кы паїе.

296. Добїндим семїңа дѣсїнд а се үска пе плантѣ родүл, пе каре іл үинем аплекат кѣтре orizont, printр' үн арак, де teamѣ ка апа пїоїдор, зѣкїнд інтре solziї дүї, сѣ нү үтрезіаскѣ семїңа¹ че еї о акоперѣ.

Skaiete (Cinara cardunculus, L.).

297. Deosebim доѣ спеңїї де скаїеүї: *Sminosрл* саы *skaiete-le de Тур*, уи *skaiete-le de Spania*, каре есте фѣрѣ спїнї. Ії прѣсим асемenea дин семїңе.

298. Пе ачеїа пе каре ії destїнѣм pentрү консомаңа

¹ Семїңеле де Ангинарї пробин дин ачеле трүнүрї адбе інүсате де перї, пе каре ле күноаутем сүбт нүмїреа де *фїн* ін грѣтїрїде күлінаре.

Луї МаіѸ ії семънъм ін Іануаріе сѸбіт клоноте, ши пе страт, ши індатъ че аѸ фъкѸт доъ фої, ії ресъдім маї раѸ сѸбіт клоноте ши пе Ѹн страт ноѸ інкъркат кѸ де ла опт пінь ла ноъ деѸте де пъмїнт. Індатъ че аѸ кїштігат оаре-каре пѸтере, ії респлантъм ін лок ін *кін-конче*, інтр'о депъртаре де ла доъ пінь ла треї пічіоаре, пе Ѹн ад треїлеа страт кѸ пѸцін гѸноїѸ пе рѸмътате пѸтред, пе каре іл інкъркъм кѸ Ѹн пічіор де пъмїнт. Акоперім фїе-каре плантъ кѸ Ѹн клонот пінь че с'а прїнс бїне. Поате чїнеба семъна ін интерваледе роаде, *брозбе*, *ръдікї* (99), *пѸрїнжел* (142), ши алте планте де о скѸртъ дъїніе.

299. Скаїетеле чере dese ȳдрї (68). МѸлте дїн планте імбърїнеск кѸрїнд; даѸ чере лалте деспърѸбеск кѸ імбїлшѸгаѸре де пердереа лор.

300. КѸм а аѸѸнс ла чеа маї десъбїршїтъ а лор мъ-рїме, алеѸем о зі фѸѸмоаșъ пенѸрѸ а'ї лега кѸ треї саѸ патѸ легътѸрї де паїе ши а'ї інфъша ін mare страт (47) пе каре іл легъм ѸїѸр імпреѸїѸрѸл плантеї¹; съ аїбъ грїѸъ чїнеба ȳдїнд съ тоарне апа пе кїар ініма скаїетелѸї. Ін Ѹрма тѸтѸлор ачестор преїнгрїѸїрї, дѸпъ треї семпъмїнї, ел а *албїт* ши іл таїе. Паїеле слѸѸеск а албї алте ресадѸрї маї іпزیї.

301. Спре а реколта некѸрмат ін тімѸл маї ін-аїнат, ії ресъдім ін луна Луї Мартїе пе лок слѸбод, ін гропї депъртате де треї пічіоаре ши де о адїнчїме де ѸнѸл, пе каре ле Ѹмплем кѸ гѸноїѸ ши ле акоперім

---

¹ Кїнд este treaba de скаїетеле де Тур а ле кърор фої сїнт ін-Ѹесате де спїнї, катъ съ се кѸпмашкъ чїнеба кѸ колчеаѸе, мънѸшї ши Ѹн шорѸ де пеле, ши а се апѸка кѸ амїндѸș мїїнеде, лѸкїїнд кѸ mare бъгаѸе де сеамъ, ка съ пѸ smintiasкъ фоїле стрїнїндѸде.

pe d'asupra ky teroiŭ. Îŭ ydŭm uii îŭ akoperim ori ky oale resturnate, saŭ ky frunzet, pînŭ che se bor fi fost prinŭi; îŭ ydŭm la fie-kare doŭ zile. În nisma autentŭrii uii berierilor grŭdinaruŭlvi, îmbŭtrîneute tot de ayna o parte dînr'însuŭl (79).

302. Semŭlŭm pentru a doa oarbŭ pe lok slobod, pe la miŭlokul lvi Aprilie, pentru toamnŭ uii iarnŭ. Întokmim pentru aचेastŭ treabŭ strate de o lŭrŭime de wease niŭioare. Прегŭtim грoмî депŭrtate ka maŭ sys (298), pe kare le ymplem asemenea, uii depunem pe suprafaŭtle trei saŭ patru grŭvunŭi, înr'o депŭrtate de doŭ deŭite ynuŭl de altuŭl, uii pe kare îŭ îndeŭm puŭin ky deŭituŭl. Îndatŭ che pesadŭrile aŭ dobîndit puŭinŭ pŭtere, lŭsŭm nŭmaŭ pe chele maŭ ŭapene pe lok, uii skoatem pe chele ladte. Le fachem a adbi rînd pe rînd (300) în Oktombrie.

303. La apropierea ŭerŭrilor îŭ moworoim uii îŭ akoperim ky strat, uii kînd friguŭl debine prea tare, îŭ skoatem ky pŭmînt, uii îŭ kŭlkŭm despŭrŭiŭi pe paie, ky bîrŭrile foilor aŭarbŭ, în wanuŭrî de o adîncime de trei niŭioare pe patru lŭrŭime uii aktŭrop lŭncime se deosibeute dŭpŭ kantitatea pesadŭrilor che are çineba sŭ îngroape. Akoperim apoŭ wanuŭl ky strat vskat saŭ ky rogojinî de paie.

304. Poate çineba sŭŭi fakŭ a adbi înkŭ moworoindŭi ky pŭmînt, pînŭ la bîrŭl foilor pe kare le a lerat maŭ tntîiŭ.

Трактŭм *tamele* tot ka pe a le Angrinarilor, ky deosebire kŭ tŭiem din faŭa pŭmîntuŭlvi plantele pŭstrate, la apropierea ŭerŭrilor (296).

Sparganvel (Asparagus officinalis, L.).

305. Aŭe çineba în lŭna lvi Martie yn pŭmînt y-

шор ши ничі де кум ымед; траце асупрѣи strate de kîte patrѣ пічіоаре, депѣрѣите între ele прінтр'о интервалѣ де доѣ пічіоаре. Санѣ ачесте strate інтр'о адінчїме де доѣ пічіоаре ши җумѣтате, арѣнкінд прѣмїнтѣл пе интервала роалѣ. Пуне пе шанѣѣл формат онт-спре-зече деѣите де гѣноїѣ де бакѣ прѣтред, ши ѣл індеасѣ *кѣл-кѣндѣл* пїнѣ кінд сѣ аїбѣ о грѣсїме нѣмаї де ын пічїор. Ёл акоперѣ апої кѣ шеасе деѣите де прѣмїнт а-местекат кѣ ын бѣн тероїѣ, тотѣл чернѣт прїн *вратїе* (10). Ашеазѣ пе супрафаѣѣї ши ѣн кїнкочѣ, рѣдѣчїнеде Спарангелѣлѣлї пробїїнд дїн семѣнатѣл че а фѣкѣт нештїне ѣн Мартїе ал анулї трекѣт. Арѣнкѣ пе фїе карѣ рѣдѣчїнѣ пѣѣїн тероїѣ, ши сѣбїршеште акоперїнд тот стратѣл кѣ треї деѣите де прѣмїнт де strate.

306. Ёмбѣнѣтѣцеште интервалеле роале семѣнїнд пе эле саѣ сѣдїнд спеѣїї каре сѣ деа ѣн ачелашїан. Плібеште тоатѣ бара, җдѣ кѣ кѣмпѣт, чел пѣѣїн ѣн зїле сеchetоасе.

307. Ла інченѣтѣл лѣї Ноїембрїе, таїе лѣҗерїї ла ын деѣїт дїн прѣмїнт. ши реїнкаркѣ стрателе кѣ треї деѣите де прѣмїнт, лѣат дїн потечеле каре департ стрателе, ши дѣ о мїкѣ лѣкѣре кѣ җрлѣзѣл імпреѣїҗѣл ресадѣїлор. Бара җрѣтѣоаре ле плїбеште кѣ маре грїҗѣ, кѣѣїндѣсе а ле җда, афарѣ нѣмаї ла о сеchetѣ kobїтшїтоаре.

308. Реїнчепе ѣн лѣна лѣї Ноїембрїе а анулї җрѣтѣор, ачелашї шїр де операѣїї, ши арѣнкѣ пе супрафаѣѣ patrѣ пїѣт ла чїнчї деѣите де гѣноїѣ.

309. Ён лѣна лѣї Мартїе, інгрѣпѣм ачест гѣноїѣ кѣ фѣркоїѣл саѣ кѣ җрлѣзѣл (А 44). Ёндатѣ бедем а інколѣѣї афарѣ дїн прѣмїнт җѣнїї блѣстарї, пе каре требѣе аїї інтрѣѣїнѣа кѣ кѣмпѣт анул ачеста. Тѣїереа Спаран-

redvlyi se face ky yn kvvit fabrikat intr'adins ui pe kare il kvnoautem svbt nvmirea de kvvit de Sparangtel. Este o kvvitoaie de fer abind, afarz de minervl svv, o kvvime maif de wease dequite, ui inkoboiatz la bfrvvl svv armat ky mivi dnvci in forma secevei. Bivim acceastv vnealtv bertikalifeute ui in kvvvl kvjervlyi pinz la o adinvime de wease dequite; printro mikv inbivtipe sprintenz a mivnei imbrvciuvvm sparangelvl kv tvivvl, ui il retevvm tvvind instrvmentvl la noi. Legvm sparangelvl in mvvki, ui daka nvl inbivvuvvm indatz, il pstvrv in bre yn bas kv bfrvvl in svv, in dov dequite de anv pe kvndvl basvlyi, sav, ceea ce este maif kvvin bvtvmtov, il bivim pinz la kvvitate in nisin proasvvt.

310. In lok svv semene cineba in kinkovce, poate svv plante sparangelvl pe yn rivd, dind atvnci strateleor nvmaif dov pivioare kvvime, ui yn pivior intervalelor asvpra kvvora kvvkvm pvmintvl pentrv avv relva pe vrvv.

311. Sint gvvdinari kari, dvv ce'uv avv intokmit stratele ka maif svv (305), seamvzv in lok svv svdiaskv. Eiv fak pe svvrafaqv kvvri de tvv dequite in adinvime, in kare depvn o miv de pvmint kv tvv kvvuvci de sparangel ceva kam resfirate vnele de altete. Daka resar kite tvete, smvlg dov din ele. Pesadvvile kvsvvte astvel pe lok prodvkv ui vete dante dvv patrv anv de zile, dar pot svv dea zevce anv ui maif mvvt, ui svv dea roade mvvt maif kvvmoase.

312. Plvmvdind stratele (305) poate astvel sv'uv agonisiaskv cineba fakvltatea de a le *veinkvzi* (22) pentrv a le face svv prodvkv pe timpvl iernei. Dvvp kvvci-spre-zevce zile sav tvv septvmini kvvkvvl inchev a

se îbi. Îl taie la fie-kare doz zide, abînd grijz a akoperi sadvride ky strat vskat, kym se simte kreute-reâ frigvlyi, uî a le deskoperi în datz ce soarele s'a îbit. La fie-kare çinçi-spre-zече zide skimbzъм inkъlzityrele. În lunele Noiembrie uî Decembrie, katъ a prebedea ka stratvъl sъ ny arvuche prea mvlъtъ kълdуръ.

343. Stratele astfel îngrijite daŭ rod în breme de doz lunî, dуръ kare dъм d'o parte *inkъlzityrele*, ymplem wançvride ky pъмînt, uî lъszъм a se odixnî doî anî sparangelyl фъръ ал тѣа.

344. Dobîndim niute rezultate mai d'opotribz ky çele de sys, prin mijlokvъl stratelor pe *lok slobod* (18) pe kare le întoknim în fie-kare lunz începînd de la Noiembrie, akoperîndvle ky wease deçite de pъмînt bine *vynoi* (19). Aviezъм pe suprafaçz ka aîçi mai sys (305) *рѣдъчинѣ* de sparangel semъnat de doî anî, pe kare le akoperim ky doz deçite de pъмînt asupra kъrvia avvukzъм gvnoiŭ kald. Ky patrv saŭ çinçi zide în vrmz, pynem în lokvъl achestvi gvnoiŭ yn adaos de trei deçite de açelauî pъмînt. Akoperim atvнçi pêsadvride ky klopote saŭ ky çirçibele. Fie-kare klopot prodvche o lunz, sokotîndvse de la zече zide dуръ sъdire, dуръ kare breme sadvъl este ars uî ny poate sъ slvjiaskъ mai mvlъt.

345. Sparangelyl astfel aronisit este kîte odatz jigrît, din prîçina pъrîpeî soarelvi. Poate çineba sъл факъ a reînberzi, dуръ çе л a тѣiat, lerîndvъl în mînykî, îngroîndvъl pe jymъtate în reînkъlzityrî, uî akoperîndvъl ky yn klopot; ny mai pvçin sъ se îbiaskъ soarele îl bede çineba a treçe de la fauçz çea albъ saŭ roukatъ în çea berde, pe kare amatorii prîbesk

ачеастъ фауъ ka карактернл челеї маї буне калитъуї ал ачестор җунї блѣстарї.

346. Култибъ треї специї де Спарангел: Спарангелнл алб де Polonia (alba), чел де Germania саѣ *τροσυλ διοριϋ* (amethystea); уи чел ordinar саѣ берде (altitis), каре се арагъ маї нумаї ел prin пиецеле noastre.

Ардеїѣ (Capsicum annuum, L.).

347. Култибъм ачеастъ плантъ маї кы seamъ pentрy а мурa кы оџет уи кїте о датъ кы захар, роаделе еї бѣуикате, маї тнѣїѣ берзї уи апої де ын роуш ка мѣр-џеанул. Їл мѣнїнкъ asemenea крyд.

348. Їн Spania, чн Italia, ла сyднл Франчеї, чн Indiїл seamънъ пе лок слобод, уи култура лѣї нy este ане-боїе. Ла word се мyлџумеште чїнеба ал семъна пе strat чн лyна лѣї Martie, ал ресъди чн Maiѣ, саѣ пе оале, саѣ пе strate, чнтр'о депѣртаре де ын пїчїор, пyџїн кам ла ымбръ уи пе ын лок ышyre ымед. Семїнџа пѣstreазъ маї мyлџї анї факyлтатеа де а ресъри.

*Пѣлѣџеле роуїе (Solanum lycopersicon et pseu-
do-lycopersicon, L.).*

349. Култура ачестеї solane este фнкъ уи маї simple де кїт ачелеї прецеденте. Ea чере ын пѣмїнт ымед; уи одатъ прїнсъ, се чтїнде, чел пyџїн ла сyд, а коплеуї пyџїн кїте пyџїн гръдина. Pentрy а agonisi семїнџа еї, лѣсъм а се мyїа чн апъ роуїїле sale роаде, пе каре ле нyмеште *пѣлѣџеле роуїї*; уи кїнд карнеа моале уи апоасъ este десъврїuit deskompъсъ, спалъ грънyџїї карї се десфак дїн челе лалте пѣрџї але родyлyї уи ле пyне сѣ се ысyче.

Прѣдѣла бѣнѣтъ (Solanum melongena, L.).

320. La syd, seamънъ чинеба ачeastъ плантъ ачадъ пе лок слобод, о ресѣдеште ѓн кинконче пе ын прѣмѣнт бѣне прегѣтит, уи о ыдѣ des. La nord, о seamънъ де тимпурѣй пе strat, о ресѣдеште апої пе ын strat сурд (24), де ont-spre-zече деquite departe ын pesad de ад-тул. Плана pere ѓн тоамнъ. Кудеце чинеба родыл ѓндатъ че а добѣндит о фацъ рѣменъ ѓн амбе барѣтѣуї-ле *biorie rotundъ* уи *лунгъ* уи о фрумоасъ фацъ де фѣлдеу ѓн барѣтатеа *албъ*; родыл аре ачунчѣ шеанте пѣ-нъ ла ont деquite ѓн лунѣиме чел пѣцин, пе доъ пѣнъ ла треї деquite де диаметр.

321. Фѣнд къ семинѣле се кок преа пар ла Норд, ле адѣк дѣн Пробенѣа саѣ Langvedok, ѣара ынде ле прѣште маї мѣлт.

322. Роаделе ну сѣнт бѣне де мѣнкат кудесѣ де кѣ-рѣнд де пе плантъ. Фаче чинеба а ле ыска пентру іар-нъ ыне орѣ, дѣпъ че ле а петрекѣт бѣкѣѣ ѓн апъ феартъ.

Фрѣгарѣл (Fragaria vesca, L.).

323. ѓн лок де а прѣси фрѣгарѣї дѣн семинѣ, фаче чинеба маї бѣне аї стрѣпланта, кѣ трѣнѣѣ ла рѣдѣчина лор, дѣн пѣдѣреле бѣчѣне ѓн грѣдѣнеле де легѣмї, ѓн Oktombrie, Decembrie, Martie уи Aprilie. Грѣдинарѣї дѣн Paris 'уи 'ї кѣпѣвѣск де ла Вѣл-боа саѣ Montrailї, etc.

324. Плантъ чинеба фрѣгарѣї пе ын кок бѣн уи бѣне лѣкрат, пе мѣрѣїнї, пе strate де патрѣ пѣчѣоаре, уи, чеаа че ле фолосеште уи маї мѣлт, пе adose, саѣ пемѣлѣчѣт пе лѣнгъ ын zid; фѣнд къ ѓнтр'о asemenea esposiѣїе pesadѣрѣле даѣ родѣрѣї маї фрумоасе, маї гѣ-стоасе уи маї тимпурѣї.

325. Daka boieute чинеба аї кудтѣба пе strate, љтoк-meute љн кѣнкoчe, уї ла o депѣртape de ун пѣчoр, гѣурї пѣртape de aдѣнчѣmea унвї фeр de урлeз, љн фѣ-kare дѣн aчeстeа депуне нумaї ун сѣнгур пeсад (78), уї пе kare o умплe кy ун aмeстeк de пѣмїнт фeчѣoрeск, de тeрoїѣ уї de гунoїѣ, лѣсїнд љмпpeчїурул плaнтeї ун ѣнгуст уenцyлeц, пeнтру љндeшнeрeа уї eкoнoмїa *гдѣрї-лoр*. Акoпeр aпoї кy тpeї дeчїтe de гунoїѣ тoатe љнтeр-бaлeлe kare дeспaрт фeрѣгaрїї.

326. љндaтѣ чe фeрѣгaрїї aѣ лyат oare kare кpeутeрe, тpeбyе a'уї пїрoнї чѣнeбa тoатѣ љнгрїжїрeа спpe a гунo пe кїтѣ se љнтїндѣ, сфoрїлe рoшїoарe пpїн мїжлoкyл кѣ-рoрa фeрѣгaрyл чїнтeазѣ a se пpѣсї љмпpeчїурул сѣѣ. Pесaдyл de кѣпeтeнe аp пeрї кy aчeастѣ пpѣсїрe пѣ-пѣдїтoарe, уї рoднїчїa aчeстoр *блѣстaрї* aр сeкa рoд-нїчїa флoарїї дѣн kare тpeбyе a нaутe фpaгa.

327. Плїбeутe пeсaдyрїлe атїт de дeс пe кїт бa тpe-бyїнцa; уї пpѣшeутe кy мїна, kа сѣ нy сгyдvї рѣдѣ-чїна плaнтeї; yдѣ aдeсeа.

328. *Bїnt-апѣрѣтoрїї* (35), eсepчїтeазѣ aсyпpa пpoдyк-тyлyї pекoлтeї, уї aсyпpa кaлїтѣчїї *фpaчїeї* саѣ *кѣпшy-нeї*, чeа маї фeрїчїтѣ љнфлyїнцѣ.

329. љндaтѣ чe *фpaгa* 'уї a дoбїндїт o фaцѣ пyрпy-рїe уї лyстpул eї, пoатe чѣнeбa сѣ o кyлeагѣ, тѣнд koa-дa рoдyлyї кy унгїa дeчїтyлyї. Нy тpeбyе a кyлeчe љн тoатe зїлeлe фpaчїлe de пe aчeeауї тyфѣ, дaр нyмаї лa фїe-kare тpeї зїлe, уї лa фїe-kare дoѣ зїлe љн кѣл-дyрeлe чeлe мaрї.

330. љн Oктoмбpїe саѣ лa љнчeпyтyл лyї Noїeмбpїe, тpaчeм пѣмїнт aсyпpa гунoїyлyї чe aм aшeзaт љмпpe-чїурул фїe кѣрyїa пeсaд; уї пyнeм aлтyл љн лoкyї љн лyна yрмѣтoрyлyї Maртїe. Pїдїкѣм љнтp'aчeeауї бpeme

toate foile vskate kare [se mai țină de gulerul sadului.

334. Ka sã aibă cineba frațe toamna, taie cele d'în-
tîiș flori ce iesă primăvara¹.

§. VIII. БУРЕЦІ (FUNGI).

332. Klasa ținpercelor se deosibeute foarte mult de a țutulor celor ladte, sũbt raportul ce ne okupă într'acheastă skriere, prin marele nũmeri de indibizi beninoui saș komestibili ce ea kompinde; uĩ întrebvințarea acestor sũbstanțe cere kũ atit mai multă prvdinț, pe kît formele speциilor celor mai neasemñate prin kalitbãile lor se kompundă adesea pĩnă a înșeła okivl cel mai черкат. Astfel varietatea kĩmpeană a *Циперчей de mĩnkai* (agaricus edulis campestris) n'are ničea cea mai mikă deosebire de *Циперка beninoasă albă* (Amanita verna) a kãrĩa întrebvințare adũce moarte. *Mitarka minvinoasă* se kompundă atit prin formă kît uĩ prin fața sa kũ *Mitarka adebțrată*.

333. La țарă, mĩnĩkă fьră osebire toate speциile de ținперче komestibile, kãrĩ akolo le kvlețe cineba singur uĩ pentru a sa ĩnparte țrebvinț, uĩ nu este esnys a debeni țertfa ĩnșeľbĩvniĩ ori neutiĩnceĩ adtvia. Cele mai de kãpetenie speциĩ ĩntrebvințate sĩnt: *Циперка skaieteľvĩ* (agaricus eryngii), kare kreute pe semñbũțrele de meiș, *Mitarka* (Amanita aurantiaca); Бу-

¹ Ananasul (Bromelia Ananas), desmre kare eram dator a borbi aĩi, ĩuĩ ba gĩsi mai kũ folos dokvl sãĩ ĩn traktatvl de Ortĩkvlturgă. Mĩloațele gĩbdinargvlĩ de ľeryme, aua prekũm ľe am deskris uĩ ľe am хотьrĩt, nu sĩnt de așuns pentru a kvľĩba ačest rod mai mult kãvta pentru gvst de kĩt folositor, uĩ ad kãrvĩ merit este de a vni ĩn eľ singur gvstvl a doș saș a țrei altede, de kare kľĩma noastră este mai pučĩn kvmĩdită.

petele komestibilă (*Boletus edulis*), pe care îl kreute în Lande, vâind pământul unei libezii ky apa în care 'l a opărit; *Мърула* (*Merulius cantharella*), speciea cea mai lesne de a deosebi prin forma ei ka o trîmbițuș wi frumosa-sa'i fațuș galbenș. La Neapol fațe yn mare byiet *Boletus tuberaster*, care kreute pe yn prodykt bylkanik, pe care lăkyvitoriî îl kynosk svbt nymirea: *Piatră de byrete* (Pietra fungaja). Toskaniî rekavt pe Phallus esculentus, pe care îl nymesk *Pioppini*¹.

334. La Paris se îngădvieute nymaî bînzarea *Чиперчелор de strat*; wi toate kouyrie de чиперче че адык спре bînzare sînt pe fie-kare zi bisitate, print'yn inspektor *ad hoc*; ori че се pare bъnytor este arunkat în gynoîș фъръ întîziere. Аша се ибеск преа пучине întîmplăriî nenogochite în kapitală, în urma întrebунць-риî чиперчелор, wi îнкъ wi ачесте restriutî foarte пучин нумероаше ну пот фи атрибvite не îтpîjiриî inspektorулы ачестеî ramуре де комерчиъ, dar mai mult întrebунцьриî чиперчелор че jertфа а кydes îнсъшî ori ну ле а кyмпърат din tîrg, чи де айуреа.

335. Singурул леак че нyтем рекоманда împrotiba ачестор грозабе înbенинъри, este de а лya îndatъ emetikъ pentру а прокиема бърсагеа, wi лante дvпъ че а бърсат toate ръмъшицеле бенинулы.

336. Паресе къ modул де прегътире кy care Pушиî îуî плъмъdesk чиперчеле, îî фeresк кy сигуранць де

¹ În munții Църей-Romîneutî wi не поаледе лор креск май мулте фелурî де byреци. Astfel гъsim ла пьдурî *Byretete ченхшиъ*, *Byretete alb*, *Пьстрьбул de munte*, *Bystуриле*, карîи се фак не Палтин, Фаръ, Mesteакън wi Штеjar. Пе шечурî гъsim *Byretete-пучиос*, *Byretete-лъptos*, *Гебеле* wi *Byretete де ширешъ*, *Савркахи*.

toate nenorocirile care se reînoiesc atât de des p'între 'noi. Крълѣторі бредниці de încredere neaŭ asigurat къ і аŭ бѣзут мінкінд фѣръ чеа маі микъ сѣіалъ спецііле челе маі беніноасе; уі еі sokotesk къ тѣбве а да ачест resyvat întrebvıncıııı оцетвлıııı къ care Рүшїї se slııjesk спре а ле фѣрбе.

*Чіуперче*¹ de strate (*Agaricus edulis*). (31).

337. Чіуперчеле нү аŭ, ка плантеле despre care am борбіт în параграфуріле тѣкүте, семіңе rekynoskyte. Singyра sybstanцъ къріа і а rekynoskyt, къ оаре-каре сігүранцъ, факүлтатеа прѣsitoаре, este үн пүф алб ка зѣпада, пе care грѣдинарїї іл нүмеск *алб де Чіуперче*.

338. Ачест *алб* се desboadtъ de sine пе гүноївл а-uezat în үтеле esposıciııı, уі еле се прінде lesne, daka іл стрѣмүтъ ін esposıciııı маі пүцін прїбїдеціате.

339. Креүтем *Чіуперка де strat* ін доъ кіпүрї: 4° пе *strate*, 2° пе *пүлбїнї*, нїүте *strate ла аер слобод*, пе care ле клѣдим, фїе ін грѣдїнъ, фїе ін пїмнїче саŭ ін грѣдїнї інблїте, саŭ ін галерїїле гронїүтілор де піатръ.

340. *Албүл* (338) нү се desboadtъ de sine де кїт пе *strate*: іл стрѣмүтѣм пе *пүлбїнї*, карї сїнт мүлт маі е-кономїчі де кїт strateле, уі care плѣмѣдїці ін sytera-не, сїнт прїїмітоаре де а продуче тоатъ іарна.

341. Плѣмѣдим strateле ін кіпүл үрмѣтор: ін Decem-бріе, deskıdem үн шанү де wease deqıte ін адїнчїме пе доъ пічїоаре ін лѣрүчїме, інтр'үн пѣмїнт үшүре уі nisıpos, маі адїнк інсъ інтр'үн пѣмїнт таре. Інтр'ачеастъ дїн үрмѣ інтїмпларе аүтернем інкъ фүндүл къ піетрїш

¹ Чіуперка este o mitarkъ care are күте пе фаца дїн пѣүнтрү пѣлѣрїей sale; Mitarka, o чіуперкъ фѣръ күте пе дїн пѣүнтрү пѣлѣрїей sale.

ui nisip pentru skurcerea apelor. Abem grije sã a-
runcãm remãuiã skoasã pe buzele uançului. Um-
plem uançul cu gnoiș amestecat cu murtã baderã
de kal, saș de kãtur, pe kare îl întokmim mãi ridikat
la mijloc (49), uì kãrvia îi dãm grosimea de doz pi-
cioare, îl kãlkãm atit pe kît se poate, îl înbeumintãm
apoi, adikã îl akoperim potribit cu pãmintul ce am skos
în grosime de un deçit, pe kare îl batem cu dosul lo-
peçeii spre a se aueza bine. Îl lãsãm într'aceastã
stare pînã în luna lui Aprilie, epokã în kare înkãr-
kãm brazda cu trei deçite cu mare strat vskat, autep-
tãm apoi ka çivpercele sã resarã; ceea ce se întim-
plã în luna biiioare, kînd timpul este pãrtinitor.

342. La fie-kare doz zile ridikãm stratul vskat, ka
sã lãm junele çivperce. Îngrijim a astupa bine gã-
urele ce am fãcut ka sã skoatem çivpercele, mãi bîr-
tos kînd am skos kãrdãrii dese de prin ele.

343. Çivpercele de strat sînt stimoase nũai de gro-
simea unei aune; çii nu trebuie a autentã pentru a le
kulece, de kît ka pãlãria, întinzînduse, sã uì deboalte
kutele ce akoper suprafaça din nãuntru pãlãriei sale.
Le advk de bînzare în Paris, ku bînçios auezate, în niute
mici panere fabrikate pentru aceastã treabã.

344. Dupã kulecere, nu lipsim de a vda stratul, afa-
rã nũai daka timpul nu ba fi anlekãt spre ploaie; o
doniç de aur este de ajuns pentru doi stînjini lunçime.

345. Stratele daș în vreme de natru lunii uì mãi
murt, kînd gnoiul este bogãt în baderã de kal.

346. Îndatã ce stratele aș încetat de a produse, le
desfãcem, uì punem d'oparte bukçele de alb, pen-
tru a împãna ku ele pulberii. Acest alb poate sã se

пѣstreze vskat пѣнъ ла дої анї, фѣръ а перде бїртѣ-
teaї прѣsitoare.

347. *Пубинїї* sїnt, їn aлѣтѣpare кѣ *strate.de de чїтперче*,
чѣea че *strate.de ла аер слобод* (18) sїnt, кѣ *strate.de*
syрde (24).

348. Daka пѣmїntѣл este tare uї ymed, akoperim
maї ѣntїїѣ lokѣл хотѣрїт кѣ nisiu uї rїps, pentru a їn-
lesni skyrѣerea aпелор (24). Пѣmїdim aпої rїnoїvl
(341), кѣ кѣлmѣтѣръ ла mїждок, дѣпъ че ѝ am fost
лѣsat о лѣпъ фѣръ аї їntребуїнѣ; її dѣm о їнѣлѣїme de
yn пїчїор, пе о лѣрѣїme de треї пїчїoare, uї їл ѣдѣm
кѣ їmbїлшѣгare. Дѣпъ патрѣ zїle, amestekѣm ачест
rїnoїѣ, лѣѣm о а треїa parte їn lokѣл кѣрїa пѣnem
rїnoїѣ noѣ; редѣчем лѣрѣїmea пѣлбїнѣлѣї ла доѣ пї-
чїoare, пе о їнѣлѣїme de чїнчї-supe-zече deїте. Ёn
ѣрмъ кѣ kїte-ба zїle їmpѣнѣm пѣлбїнѣлѣї кѣ *алб* пе
kare їл бїрїm їn фаѣa rїnoїѣлѣї їn депѣртѣрї de yn
пїчїор; uї їn datѣ дѣпъ ачѣasta kreїtem пѣлбїнѣл а-
koperїndѣл кѣ о а треїa parte a rїnoїѣлѣї пѣ kare ѝ am
dat d'o parte їn а доa лѣкpare. Kїte-ба zїle maї їrziїѣ дѣпъ
че am бѣтѣт бїне *пѣлбїнѣл* кѣ dosѣл лопateї, їл *беш-*
mїntѣm (341) кѣ teroїѣ, uї їл akoperim кѣ о кѣmaшѣ
de пѣлbere dїn rїnoїvl пpeчedent, uї кѣ треї deїте
de rїnoїѣ noѣ пе kare їл skimбѣm дѣпъ opt zїle, a-
bїnd tot de аѣna rїїѣ de а пѣ skimба кѣлmѣтѣра de
ла mїждокѣл пѣлбїнѣлѣї. Дѣпъ доѣ septѣmїnї ridїkѣm
tot rїnoїvl пѣнъ ла кѣmaша de пѣлbere a rїnoїvlѣї,
uї черчѣтѣm пе de desѣbt daka *албѣл* este rata a pe-
sѣrї. Ёnsemnѣm кѣ yn ѣѣрѣш lokѣрїle че фѣгѣdѣiesk
uї пѣnem пе d'asѣпpa патѣл de rїnoїѣ че am ridїkat.
Дѣпъ треї патрѣ zїle їнчѣnem а кѣлѣѣ (342). Ёn пѣл-
bїnїѣ astfel mїnat dѣ доѣ saѣ треї лѣнї. Bapa її ѣдѣm

în toate zilele; în timpii mai stîmpîrauî la fie-care
doz zile; iarua la patru, uî la apropierea ȳeryilor
îi înkъrkъm ky мулт гъnoiŷ noŷ.

349. Пълбини кълдиуî în syterane uî гръdine înbъli-
te, n'aŷ tpebъицъ de a fi *beumîntauî* (344). Eî ny чеrŷ
алтъ пpeбегере de кit a astupa toate фerestpele saŷ
гъupele, uî aŷ teamъ нумаî de нъпъdirea шоapicilor
kari se aueazъ пипъ în сiнвд лор. Îi мiнъm ky аче-
лаuî кип ka uî ne чеî пpeчеденуî; uî daka îi кълдиm
ne лiнгъ yn zid, ле dъm форма *adosъlyî* (43).

350. În vnele ȳinvъpî ale Itadieî de la syd întpe-
bъицeazъ în lok de гъnoiŷ, *boutina de masline* saŷ
roadele LaxpeLyî, uî dobîndesk o barietate esчedentъ
de ȳипepче, kare se пар a fi *Agaricus ostreatus* ал Lyî
Persoon.

351. Poate înkъ a se folosi ȳineba, pentpe kyлtupa
ȳипepчелор, ky плеaba грiвlyî, sekapeî, opъylyî, объ-
zъlyî, ky kare ymple yn uanъ de o адiнчime de doz
пiчioare, întp'astфed de кип ka ea sъ întpeakъ ky шеa-
se deȳite бъzele uanъylyî. Akoпepŷ ачest amestek ky
tpeî deȳite de гъnoiŷ пъtpeд gras, пpeбиînd din сфъpъ-
мъtpele *strateлор* saŷ *палбинилор* (339), uî дупъ doz
saŷ tpeî лyни dobîndesk ky îndestъlare ȳипepче.

Труфлъ (Tuber cibarium, L.).

352. Ачeastъ фongositate mîpositoare este o prodъk-
ȳie syterанъ, kare kreute în пъdъpile de uteȳara a zo-
neî de la sydъl Eъponeî. În Франчiа челе de la Пе-
pigoie, se кayтъ mai мулт; dar transportъl ле pъneute
мулт din мiросъl лор. Форма uî фаца sa чеa neagrъ,
супрафаца eî sbiрчit глodorоasъ парe-se a o кофyнда
ky o пiатpъ кpeмъноa съpостоголитъ; kарnea eî este

mai ɔntiŭ albъ, uŭi, ɦn bariatatea sa, tpeчe ɦn пeггy alb.

353. Ka cъi rъsim кyлкyшyл ne лyъm дyпъ mиpо-
сyл пopкyлyи. Aчeшi animalŭ skormonesk пъmɦntyл кy
pɦtyл лop akolo ynde rѣчesk фiицa yнeй тpуфлe ; ɦndatъ
чe eи a deskoperito, пyркapyл лe тpацe пoфta de mɦn-
kare айpea, apьnkɦndyлe kɦteбa rinde, uŭi eл ia тpуфлa.

Aчeste лyкpъpŭ se фak toamna.

354. Kyлтypa тpуфлeлop este ɦнкъ de aфлатъ. Ky toate
aчeatea poate чинеба cъ o пpъsiaskъ ɦn пъдypide kape
ny o пpodyк пѣчŭ de кyм, transportɦnd akolo пъmɦnt din
пъдypide ynde ea se фaчe, saъ ɦнкъ ɦngpɦnd ɦn пъ-
mɦnt сфъpɦmъtype din aчeastъ чyпepкъ.

AJENDA MENSUALЪ¹

a гpъdинаpулуи de лeгyме.

IANUARIE.

355. Пe тɦпyл цeгyлуи, kape uŭi плъmъdeute гyпoаиe, ɦm-
pleteute pogoɦnele, дрецe бoлtele de лaцŭ, bɦntапъpъtopиŭ, &
Beriazъ ka plantele delicate cъ fie bine akoperite, ka uŭi пyл-
biniŭ uŭi stratele de чyпepчe.

356. Kɦnd тɦпyл ɦngъdyeute, kontɦnyцŭ лyкpъpɦe пeнтpъ
пpɦmъбapъ.

357. Seamъпъ пe strate Pъdikŭ uŭi Pъdikŭ de лyпъ, Selɦnъ,
Skaieцŭ, Kpастaбeцŭ uŭi Пeпeнŭ mѣчŭ пeнтpъ Maiŭ, Bapъъ albъ,
Bapъъ de Milan, Bapъъ Berde uŭi роuie, Mъkpɦu, Пътpɦпeл,
Spaпaпgeл пeнтpъ Martie.

358. Transplantъ Чɦkoapъ, mame de Mopkobŭ, Пъстъpпoцŭ uŭi
Пpazъ, uŭi пe strate Пeпeнŭ, Kpастaбeцŭ semъпaцŭ ɦn Decembrie.

359. Seamъпъ пe лok слoбoд. *Бyбyрŭ zise parisienne.*

360. ɦntokmeute чeŭ din ypъmъ *Пyлbini* de чyпepчe пeнтpъ
Martie uŭi Iunie.

361. *De la 20 пɦнъ la 30.* Pesъdeute konopide uŭi Бyкoли.

¹ Пeнтpъ aпъbлнтъл лъкpъpɦлop, чѣтѣтopъл va aлepгa лa пapaгpафъpɦe
специале, пpɦ авторъл *Таблeŭ de матерѣ.*

ФЕУРАРИЕ.

362. *De la 1-й пѣтъ ла 10.* Планта пѣ kimp slobod, Чеапъ, Мазъре timpurie, Бобурѣ de балтъ, Sparangel. Seamънъ пѣ strate Пепене, Варзъ, Selinъ, Еарбъ-грасъ berde, Asmъциуѣ, Kardama, Лънтукъ мърунтъ, Моркобѣ porcheskъ, Моркобѣ, Броѣ бе, Ръдикѣ ordinare. Resъdeute Лънтучѣ, Ръдикѣ, Пепенѣ, Крастабеуѣ, Konopide din semъnatул in Ianuarie.

363. *De la 10 пѣтъ ла 20.* Seamънъ пѣ lok slobod, Мазъре ordinаръ, Лаба-урсулуѣ, Бусуиок, Лънтуче de примъбаръ, Варзъ de Milan pentру Iunie; пѣ adose, Чикоаръ ши Чикоаръ, кѣ foaia латъ; субѣ перѣбазе Пепенѣ.

364. *De la 20 пѣтъ ла 30.* Seamънъ пѣ lok slobod, Хажмъ pentру iarnъ, о parte din чеапъ de kynie pentру Noiembrie, ши resъdeute Мазъре berde, Боб, Фасоле, in сѣнсуит Пепенѣ tirziѣ pentру аѣ resъди апоѣ нрмаѣ о датъ.

Replantъ пѣ adose (43), Лънтуче ши Лънтуче креце semънате in Oktombrie ши Ianuarie, Варзъ semънате in August; plante Sparangel, Mintъ, Чеапа-чигреѣ, Аѣ, Фрѣгарѣ, Чеапъ мърунтъ kreskутъ in Iunie ши Noiembrie, Лънтуче, Konopide semънате in Oktombrie, Mamele Моркобѣlor галбенѣ ши Sфеклелор.

Intokmeute stratele de чѣперче.

МАРТИЕ.

365. *De la 1-й пѣтъ ла 15.* Seamънъ Чикоаръ, Варзъ pentру кыпъцинѣ tirzie, Konopide, Sфекле, Фасоле, Броѣбе, Ръдикѣ timpuriѣ, Еарбъ-грасъ adornатъ, Asmъциуѣ, Kardama, Напѣ, Моркобѣ галбенѣ, Пастерночѣ, Пъпъдие, Пътрѣнѣл selbatik, Пътрѣнѣл.

366. Планта Мазъре кѣ пръстаѣа фрауецъ, Normандъ, Пътрацъ, tot felул de чеапъ.

367. Планта пѣ strate Доблечѣ timpuriѣ ши tirziѣ, Фасоле pentру Iunie. Replantъ Фрѣгарѣ in lok statornik. Deskopere Angrinariѣ.

368. *De la 15 пѣтъ ла 30.* Pidikъ toate akoperemintele. Seamънъ Sparangel, Лънтуче de примъбара, Праз pentру resъditул аѣ iarnъ.

369. Планта Kartoffѣ, ръдъчинѣ de Sparangel de доѣ анѣ, Чикоаръ, Аѣ, Хажмъ pentру доѣ анѣ, Тархон, Пътрѣнѣл selbatik pentру патру анѣ, Мъкришъ pentру зече, Жалеу, Melisъ, Чимбру, Rosmarin, Lebандъ, Pelin pentру треѣ саѣ патру анѣ.

370. Ресѣдеуте ѓн лок statornik Варзъ кѹ кѣпѣцѣнъ ши де Мѣлан, семѣнате ѓн Ноѣмбріе; мамеле де Варзъ, Пастернок, Праз, Морковѹ порческѹ, Чеапъ, Хаѣмъ, Аѣѹ, Конопиде.

371. Арѣчеуте (259) ши курѣцъ де влѣстѣрїї не фолоситорї не Мазѣреа *dominatъ* ши *mixaltъ* din Ноѣмбріе, тѹнде асемenea Пепенїї плантацї де опт зїле.

АПРІЛІЕ.

372. *De la 1-їѹ пѣнѣ ла 15.* Семѣнъ пе лок *slobod*, Пѣтрїн-жел, Лѣпѹче, Тархон, Селїнъ, Ангарї, Варзъ, Сѣкле, Мѣкрїш, Лѣпѹчѣ де Сїлезіа, де Версадїї, де Італіа пентрѹ Іѹліе, Варзъ креацѹ пїтікъ пентрѹ Аѹгѹст, Броколї пентрѹ Сентембріе ши Ноѣмбріе, Селїнъ дѹнгъ, Чїкоаръ *selbatikъ* пентрѹ а се *albi* дїн Октомбріе ѓн Дечембріе, Еарбъ-грасъ adornатъ, Скаїецї, Морковї-радбенї, Пастерночї, Барба-ѹанѹлѹї, Броѣбе.

373. Семѣнъ пе strate Чїкоаръ албъ.

374. Реплантаъ ѓн лок statornik мамеле челор маї фѹмоае Лѣпѹчї ѓн боалте. Плантаъ Мазѣре пентрѹ пѣстїле кѹ мѹкіа неаргъ, пѣтратъ ка сѣ о ѹсѹчї берде, ши Бобѹрї пентрѹ Аѹгѹст.

375. *De la 15 пѣнѣ ла 25.* Плантаъ Скаїецї де Spania, пе марѹїнї де рѣзоаре Чїмбѹрѹ, Лабандъ, Јалеш, Маѣеран, Фасоле де Martie пентрѹ Іѹніе, Селїнъ де Іанѹарїе пентрѹ Іѹніе, Конопиде ши Броколї де Іанѹарїе пентрѹ Іѹніе, Доблечї rotѹnzї ши Крастабеѹї де Martie.

376. Таїе влѣстарїї дїн Ангарї ши плантаъї пентрѹ тоамнъ.

377. Үрмеазъ а семѣна Доблечї; реїнкѣлзеуте stratele.

378. *De la 25 пѣнѣ ла 30.* Реплантаъ пе strate сѹрде, Крастабеѹї тїрзїї; стрѣплантаъ, Мазѣреа ѓн грѣдіна де Аерѹмї, Фрѣгарїї. Формъ скоала де ресадѹрї.

МАІЃ.

379. *De 1-їѹ пѣнѣ ла 15.* Семѣнъ пе лок *slobod*, Морковѹ порческѹ, Чїкоаръ пентрѹ Іѹліе, Крастабеѹї пентрѹ мѹрѣтѹї, о а треїа оаръ Селїнъ пентрѹ Октомбріе, Лѣпѹчї, Еарбъ-грасъ; пе strate, Конопиде.

380. Плантаъ Пепенїї пентрѹ 1-їѹ Ноѣмбріе, Скаїецї де Spania, Фасоле кѹ колорї, Конопиде, де Мѣлан, Скаїецї, Ангарї, Лѣпѹчї; ѓн лок statornik, Доблечї. Реплантаъ Сѣкле, Доблечї rotѹnzї де Martie ши Фрѣгарї.

381. *De la 15 пѣнѣ ла 30.* Плантаъ ѓн лок statornik Фасоле,

Krastabeuĭ berzi pentru murĭturi de Avgust, Septembrie uĭ Oktombrie, Mazĭre pĭtratĭ pentru Mazĭre mĭruntĭ, ĭn Iulie uĭ Avgust.

382. Pesĭdeute Molotru, Barzĭ kreaĭĭ nymitĭ Pankalierĭ, Konopide pentru Oktombrie, Mame de Earbĭ-grasĭ, Selinĭ.

383. Rĕreute semĭntĭrele prea dese; arĭcheute uĭ rĭpe blĭstariĭ de prisos aĭ Mĭzĭriĭ, ŭĭ ky biduyĭ Anginariĭ. Taie bĭtrĭniĭ Pĭtrĭnĭei uĭ sforele Frĭgarilor de Martie.

IYNE.

384. Seamĭnĭ Brojbe, Rĕdikiĭ lĭnĭi, ĭenyuĭi uĭ negre, Earbĭ-grasĭ adornatĭ, Mĭndĭlaciĭ, Barzĭ kreaĭĭ pitikĭ uĭ Sĕkle, Skaieuĭ pentru aĭ resĭdi; Ćikoarĭ uĭ Lĭntukĭ, Selinĭ pentru ĭea din ŭrmĭ datĭ.

385. Replantĭ Prazĭ, Skaieuĭ, Lĭntuciĭ, Ćikoarĭ, Ćikoarĭ ky foaia latĭ, Ćeapĭ de kvinie din Fevruarie.

386. Rĕreute Ćeapa; pĕstreazĭ prisosul pentru aĭ transplan-ta ĭn Noiembrie uĭ Fevruarie.

387. Desblĭstĕreazĭ din noĭ Anginariĭ.

388. Kŭleĭe semĭncele Asmĭĭyŭlvi de toamnĭ, Lĭntuka kreaĭĭ berde uĭ ĭea de Alĭerbiliere.

Plantĭ Mazĭre Elbetikĭ, arĭcheute Fazolea.

389. ĭntokmeute ĭnkĭ stratelĭ de ĭŭperĭi, uĭ altele pentru Krastabeuĭ ĭrziĭ.

IYIE.

390. De la 1-ŭ pĭnĭ la 20. Seamĭnĭ pe lok slobod, Lĭntuciĭ regale pentru toamnĭ, Sĕkle, Ćeapĭ de kvinie uĭ Brojbe pentru Avgust, Rĕdikiĭ lĭnĭi, ĭenyuĭi uĭ negre, Ćikoarĭ pentru toamnĭ uĭ iarnĭ, Spanak.

394. Plantĭ pe strat Krastabeuĭ, uĭ pe lok slobod Fazole Mazĭre pĭtratĭ, Barzĭ pentru toamnĭ.

392. Kŭleĭe mŭlĭe din semĭncele uĭ legŭmele de bara.

393. De la 20 pĭnĭ la 30. Seamĭnĭ Ćeapĭ alĭĭ timŭrie pentru primĭbara biitoare, Ćeapĭ de kvinie, Frĭgarĭ pe ĭinĭ pĭĭorŭl zidŭrilor.

AUGUST.

394. De la 1-ŭ pĭnĭ la 15. Taie Frŭnza sĕkledor, Morkobilor, Pĕstĕrnociĭlor, Ćeĭelor.

395. Seamĭnĭ Brojbe pentru toamnĭ, Asmĭĭyŭ pentru iarnĭ

Spanak, Лъптуцї resfoiate pentru toamnъ ши иарнъ, Лъптуцї креце pentru Decembrie.

396. Таie Bekii блъstarї ai Anghinarilor; skoate Чеана; кудеце Мазъреа yskatъ.

397. *De la 15 pînă la 30.* Seamъnъ Konopide inboadte ши креце timpuriї de Boneil, Alberbiliere, de Milan pentru Maiї ши Iunie, Барба-цанулуї, Барба-цанулуї de Spania, Asmъцуїї pentru toamnъ ши иарнъ.

398. Плантаъ Чикоаръ, Лъптуцї regale ши de Perninan pentru toamnъ ши иарнъ, Фръгарї de Iunie.

399. Леагъ Чикоара, кудеце seminъcele Лъптуцелор, Броъбелор, Asmъцуїулуї, Празулуї, Чепеї de Iunie, Чепеї, Aiuлуї de kîmp, Sfekleї, Пъпъdieї, шчл.

400. Întocmeute în mînnice пулвинї de чиперче.

SEPTEMBRIE.

401. *De la 1-їя pînă la 15.* Seamъnъ чеапъ pentru a urma resadулуї din luna луї August, mame de Asmъцуїї, Броъбе ши Ръдикї магї албе.

402. Плантаъ мазъре mixadtъ în kouuri, ka съ se koaktъ în гръдина inblatъ toamna.

403. *De la 15 pînă la 30.* Seamъnъ Пъстърночї, Морковї албї pentru Aprilie, Spanak pentru иарнъ, Чикоаръ pretinde-neа, Броъбе amestekate ky alte seminъce.

Плантаъ Чикоаръ pentru иарнъ; реплантаъ Варъзъ pentru иарнъ, Лъптуцї regale.

404. Леагъ фръктеле Anghinarilor, foile ynor Konopide.

405. Таie Пътрънъдул, фрънза de Sfekлъ, ши арде seminъца Labeї-yrsулуї de yn an.

N. B. Гръдина de legume требье съ fie ла sfîruitul ачестеї лупї акоперитъ neste tot ky plante legumoase fie semъnate fie replantate.

OKTOMBRIE.

406. *De la 1-їя pînă la 15.* Seamъnъ Spanak, чел din ymnъ Asmъцуїї pentru primъbара Ёитоаре, Броъбе pentru Noiembrie ши Decembrie, Мазъре verde ne adose pentru Aprilie. Desфъ tratele, кудеце фръктеле Anghinarilor de Septembrie.

407. *De la 15 pînă la 30.* Seamъnъ Лъптукъ de kîmpъ pentru primъаръ, Лъптуцї, Лъптуцї креце pentru Ianuarie, Roma-

не timpuriї pentru Aprilie. Plantъ маме де Чикоаръ, ши блъ-
starї де Anghinariї pentru primъбаръ, Фрѣгарї, Варъ алъ ши
Лъптучї timpuriї. Инфъууръ ку паие Skaietele де Spania; фъ
пулбинї де Чиперче. Nisipъ ин гръдина инвълитъ Броѣеле ши
Чикоара selbatikъ pentru а се алби.

НОИЕМВРИЕ.

408. Стрѣмуть marele stratъ vskatъ ин vecinъtatea Чикоарѣ, An-
ghinarilor, Seleneї, Празулуї, Ръдъчinelor perpendicularare. Фъ
челе д'нтїїъ strate pentru а ресъди пе еле Лъптучеле де Ау-
густ, де Septembrie ши Oktombrie, ши а планта аколо anghinariї.
Leagъ ши moshoroaie Skaieцї де Spania, Чикоареле; таie ramу-
реле лътурале а ле Anghinarilor, Мъкришулуї, Тархонулуї.

409. Репланта, ин гръдина инвълитъ, Skaieцї, Sфекле, Барба-
цанулуї, Барба-цанулуї де Spania, Пътѣнъел, Чеапъ ку фъуте
орї де квиние, Чикоаръ selbatikъ pentru а алби, Anghinariї ку
фруктеле спре а се коаче, ши Konopide.

410. Plantъ маме де Варъ, Лъптучї де iarъ.

411. Seamълъ Броѣе pentru Ianuarie, ши Mazъre dominatъ
ши Mihalъ ин кошурї, ка съ тreakъ iarъ ин гръдина инвълитъ,
ши а се timpuriа пе strate.

412. Фъ stratele де чиперче pentru primъбаръ.

413. Лукреазъ пъtratele bakante, ка съ ле гътеутї pentru
deosebїte културї.

ДЕЧЕМВРИЕ.

414. Plantъ Mazъre ordinarъ ши Elbetikъ пе ados, pentru
Maiї ши Iunie, Mazъre mihalъ ши dominatъ pentru Aprilie; пе
achedash strat, тнтїїъ Krastaveцї timpuriї, чеба Peneni, Лъптучї
де ресъdit, Bob де балъ, Selinъ.

415. Фъ kite-ba strate де чиперче pentru Iunie ши Septembrie.

416. Таie Мъкришул, репкаркъ ку гупоїъ Anghinariї, аконере
ку stratъ vskatъ Mazъrea де Noiembrie, skoste Morkobїї ши аша-
зъї ин гръдина инвълитъ.

KONSILIЇ IMPORTANЦЇ.

Фъ insemнърї де toate obserвациїе interesante че 'цї
ба фї indemїнъ а фаче ин курсул лукрърїлор tale. Ка-
втъ kavsele акчїденуцїлор фаворабилї саѣ nefаворабиле

рекоиделор тале. Пъстреазъ tot деауна ун мик колу дин гредина та, пентру черкърї релативе да имбунетъ-
цїреа културей. Пъстреазъ репутация ашезъмїнтулї тѣѣ,
прїн пѣстрареа оноарїї тале їн комерчїѣ, прїн буна та
їнцелелелере ку бечїнїї тѣї, ши прїн оменоаса та конду-
тѣ кѣтре лукрѣторїї тѣї. Креште'цїї фїїї їн їнбѣцул ку
лукрареа ши ку остенеада; кѣпвїеште'ї ку о їнбѣцѣту-
рѣ сѣрѣтоасѣ; ши, прїн есемплеле ши бунѣтатеа та, фѣїї
а їубї бїрѣтеа каре поате а се лега ку плѣчерїле бїе-
цїї. Ачестеа сїнт адебѣрателе мїлоаче де а дебени
борат ремїнд блїнд, ши де а пѣстра ку статорнїче не-
dependїнѣ са.

ТАБЛЪ DE МАТЕРІИ.

	Pagina.
ΚΥΝΟΥΙΤΙΝЦЕ PRELIMINARE.	439
ΚΑΠΘ ΎΝΤΥΙΘ. <i>Λυκρῶνι ρελατιβε да док</i>	444
§ I. Ίμβυητῆτῆρεα докυλῆι.	id.
§ II. Μῆλοаче de a комуника докυλῆι о κῆδνρη	
meuteuyuitῆ prin	443.
Adose.	444
Strate.	id.
Peinkῆdzituri.	id.
§ III. Μῆλοаче de a adῆposti plantele prin	449
Bῆntapῆrῆtoriῆ.	id.
Kῆopotele svῆlate saῆ ky φαῆete.	450
Peribazele.	452.
Stratyl saῆ Paie arse.	453
Poroῆini de paie.	id.
§ IV. Animalῆ че пῆstiesk stratele.	454
ΚΑΠΘ AL DOILEA. <i>Οπεραῆι ρελατιβε да семъ-</i>	
<i>nat, да ρεколтῆ ши да пῆstrareа seminῆelor</i>	456
§ I. Desnῆre semῆnat.	id.
§ II. Ίγγῆiῆreа de асesta.	458
Ydare.	id.
Peῆdῆre.	462
§ III. Rekolῆta ши пῆstrareа seminῆelor	461
ΚΑΠΘ AL TREILEA. <i>Απῆlikaῆi да кῆdтῆῆι спеῆiале.</i>	465
§ I. Ρῆdῆchini pῆrpendikῆlare.	id.
Morkob.	id.
Pῆstῆrnok.	168
Lῆpan de грῆdinῆ.	467
Morkobῆi ποῆcheῆti.	id.
Ρῆdῆki ши Bῆroῆbe.	470
Krean.	472
Bapῆba-ῆpanῆlῆi.	id.
Napῆ.	474
§ II. Berdeῆcyῆi komestῆbῆle.	id.
Bapῆzῆ.	id.

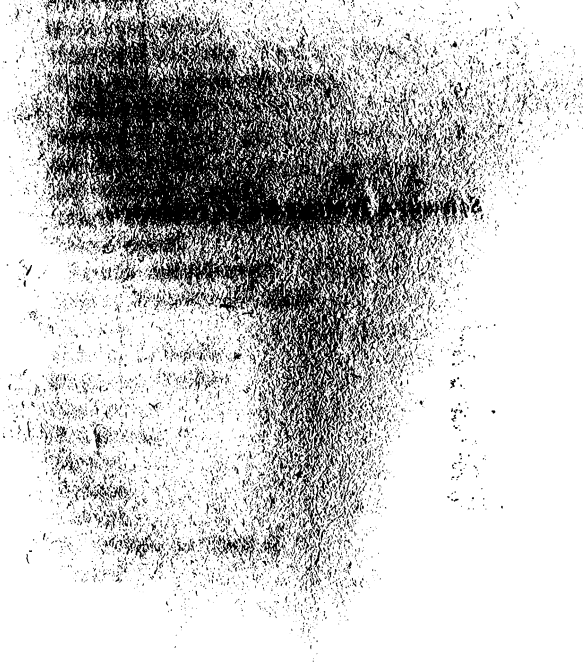
	Pagina.
Sfeklъ	482
Spanak.	484
Пѣтринѣл	483
Мѣкриш.	486
Limба бовлуї	487
Лободъ	id.
§ III. Sadadele ui dresvřile dor.	488
Чикоаръ selbatikъ ui Endibe.	id.
Лѣптыкъ	494
Лѣптыкъ de kîmuї	494
Selinъ	495
Еарбъ-гразъ	497
Mîndълачі	498
Kardama, Попонете, Пъгъдіе.	499
Асмъцуїѣ	200
Молотрѣ maritim.	id.
Пѣтринѣл selbatik, Тагхон, Олысѣ	204
Пѣтлауинъ, мінтъ саѣ ismъ.	202
§ IV. Plante ivuї.	id.
Чеапъ	203
Aiї de grъdinъ	205
Aiї selbatik, хажмъ	206
Чеапъ къ фруте de kvinie, Пур ui Праз.	id.
Чеана-чигорѣ	207
§ V. Plante odoriferante.	208
Kimen, Молотрѣ de rînd.	id.
Бъsviok.	209
Јалеу, Labандъ, ...	id.
Маѣeran, Чимбрѣ	210
Melisъ	id.
§ VI. Legume.	214
Бобурѣ	id.
Мазъре.	212
Фасоле.	215
§ VII. Фрукте de гръmînt.	216
Печенї	id.

	Пагина.
Dobleak, Dobleak rotund, Dobleak de Amerika,	
Tirbъ.	224
Krastaбeцѣ.	222
Anginari.	223
Skaieцѣ.	225
Sparangelŷ	227
Ardeiŷ, Пѣтлѣцелѣ-rouie	234
Пѣтлѣцелѣ-binътѣ.	232
Фрѣгарѣ.	id.
Anapas.	234
§ VIII. Бѷрецѣ.	id.
Чѷперче de strat	236
Трѷдѣ.	239
AGENDA MENSUALЪ A ГРѣDINAPVLYI.	240

1901

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100

ΚΟΡΣΩ ΕΛΕΜΕΝΤΑΡΩ
DE AΓΡΙΚΩΛΤΩΡΩ

III

DE EKONOMIA ΡΩΡΑΛΩ.

III. ΑΡΕΥΡΉ ΨΗ ΑΡΕΥΣΤΉ.

Nec consitiones modo delectant, sed etiam insitiones, quibus nihil invenit agricultura solertius.

Cic. de Senect.

Κα θε πληчере с'анакъ отъа de алтоире, каре естре invençia uea maï inçenioасъ a агрикълтѳреї

CONTO RENDI

1933

CONTO RENDI

CONTO RENDI

Il Conto Renditi per l'anno 1933
è stato approvato dal Consiglio
d'Amministrazione in data
10/12/33 e pubblicato sul
giornale "Lavoro" n. 248 del
10/12/33.

ТРАКТАТЪŦ ELEMENTARЪŦ

DE

АРБЪРІ ШІ АРБЪСТІ¹

IDEŦ PRELIMINARIŦ.

---

1. În Traktatele de *Plugъrie* uі de *Гръдинъrie*, ne am îndeletnicit numai de култура plantelor *erboase bibache* saş *anşale*. Într'acesta bom борбі în deoseбі de култура plantelor *lemnoase*; aceste фелурі de беуетале sînt tot de айна бибаче.

2. Se vede între спецііле erboase uі спецііле lemnoase тръсурі аіт de bine gradate, în кіт este peste пунуцъ а хотърі karakteriі че deosібesk ачесте доъ марі класе de беуетале. Ку toate ачестеа, în lipsa unei дефиниціі сънътоасе, пунтем да о дескрипціе інdestультоаре, зикінд къ о plantъ lemnoasъ este ачееа ale къріа ramуре sînt бибаче uі іуіпръsesk спеціа дор prin mij-

---

¹ *Ortikultura* требуса съ formeze ал treіlea Traktat ал ачестуі курс de Agrikultura; dar am fost dator а тъ чине de оріндуяіа че'мі ам пропус съ үрmezъ, къчї *Ortikultura* fiіnd numai artea маі delikatъ de а култіа беуеталеде erboase uі lemnoase, *Traktatul de арбурі uі арбусті*, үніт пе лінгъ челе доъ д'внтііү, ба форма firecute preambулул. Voiş інsemna, ін чїтаціі пе Traktatul de Plugъrie prin (A), uі пе чел de Гръдинъrie prin (B). Цїфра пусъ între parentese ба trimitе la аlinea precedatъ de ачeastъ цїфръ.

Prin арбусті інцелеръ kopачї пітїчї.

lokyl mygyrilor saŭ vlystьrilor че s'aŭ format la sybцioara foilor lor, saŭ syb skoарца ramurelor akym bьtrine. O tьietурь trapersalь a trьnkivlyi saŭ a vneŭ kрьчi inфьyищeazь okilor yn wir de faute maŭ mylt saŭ maŭ pyцin dese, pe kare le desemньm, пьрчedind de la черкьферинцъ la чentрy, sybt нymele de: 1° skoарца de o kam-datъ berde, apoŭ kрьпатъ prin vskьmint; 2° mьsra; kare este adбъ ui maŭ pyцin фрацетъ de kit skoарца; 3° Lemnyl, partea чеa maŭ tare, ui ad 4° mь-dyba; бьзyтъ bine asьпpa plantelor perylat nodoroase пpekym Sokyl ui Biца.

3. Aфаръ бар de seamъ yn sistem de рьдьчинi kare intrь perpendicular (B 88), saŭ se despart in ramure in sьnyl пьmьntьvlyi, ui kare binъ a se реyni la yn rit pe kare il нymesk *гyлер* (collet), ачеста дь наутере trьnkivlyi, saŭ лyжepьlyi bьrtikal, din бiрфьл kьrvia pornesk, ka niute raze, лyжepi льтyрашi pe kapi ii нymesk *крьчi* saŭ *ramуре*. Syпpафаца ramurelor ьune aratъ inkъ yrmele onyse saŭ yna дьпъ adta a foilor timnilor пpечedенцi; ui maŭ sys de фie kare din ачесте foŭ, зьrim indatъ yn myгур format din mичi solzi kapi se akoper intrе dьnuшi, ui inkid in sьnyl lor плодьlъ, saŭ ad vneŭ nove ramуре, saŭ ad vneŭ тьфe de фlori. Agrikьлторiŭ аŭ dat ачестьvi myгур нymele de *okivъ*, din пpичина anadoyiei pposolane a formeŭ sale; ui латинiŭ 'l аŭ desemньat prin борба *gemma*, din пpичина komoareŭ че koprinde in ел. Botanistiŭ пpеферь espresia de *myгур*, pe kare il bom intrеbьvица, intr'ачeастъ skpieve, pentрy a desemna *okivъ* desboltat.

4. Духамел-Dymonso a пpибит фie-kare din ачештi myгурi ka pe yn indifid altoit фipeute asьпpa ynyŭ indifidъ maŭ bekivъ. Pentрy noi фie-kare din ачештi myгурi

a trekvî prin starea de obvl; solziî kare îl akoperÿ aÿ ÿvat, în kryda lvi ÿneue, polvl de stirmauî ni-stilari, ui foaia, în sybçioara kÿria se aflu ed, a flu-kvt lukrÿria anterei roditoare, pentry a îndepini apoi lukrÿrile kotiledonylvî. Prin urmare daka çineba smvl-ue foaia kind *okivl* abia este o rÿmÿle, mygyrvl se stÿneute din pricina linsei de rodniçie; daka azeasta se face dypÿ chele d'ÿntâÿ pasyri ale desboaltÿrii sale, moare ne abînd hranÿ.

5. *Okii* (gemmae) aÿyng mai kryînd saÿ mai tÿrziÿ la koacere; sint înkÿ yniî kari se desboaltÿ în ramure tok-mai dypÿ trei ani de la formaçia lor.

6. Sybt raportvl taliei, beçetalele lemnoase se împart în dor mari klase: *arbustiÿ* saÿ beçetaliî kari ny trek învlçimea de la ueante pîñÿ la opt niçioare, kari aÿ nyuin saÿ niçî de kym tÿynkiÿ, ui ai kÿrop ramure, la yniî, parese a porni nymai de la *rvler* (3); 2° *arbÿriÿ*, beçetaliî kari se înaluç nemÿrçinit mai pre sys de arbusti, ui aÿ mai de obute yn tÿynkiÿ çeapÿnÿ kare se înkoronÿ mai sys ky kryche despÿrçite.

7. *Arbÿriÿ* ui *arbustiÿ* (6) pot fi apoi klasauî în deosebite kipÿri de pe çinta pentry kare çineba îi kvltivÿ saÿ îi stydie. În *ekonomia rvralÿ*, totvl katÿ a se klasa depe vsyl che face çineba ky prodÿk-tvl ynei kvlture. Deçi, în kvltura *arbÿriilor* ui *arbustiilor* çineba are în vedere, saÿ de a kvleue *frÿk-tele* ui *florile* lor, saÿ de a întrebvinuça lemnyvl lor, saÿ înkÿ în sçîruit a se slÿji ky dinuiî snpe podoaba a *benityriilor*, *drÿmyriilor*, *aleelor*, *dÿmbÿrÿbilor*, etc. Noi bom klasa dar tot *felvl* de arbÿri ui arbusti în trei klase.

Çea d'ÿntâÿ ba konpinde sybt nympirea de *nomet* saÿ

trъdina de frukto, арбурii ши арбустii а кърорѹ фрукте iуи пропуне чинеба де а мiнка.

Чea де адоа, сѹбт нѹмiреа де лемне ши пѣдѹрi, ба копiинде кѹлтура арбурiлор требѹинчиоуи ла керестea ши ла iнкълзитул каселор, etc.

Ин сфiршит а треia класъ, сѹбт титу де парацiѹ, ба арѣта кѹлтуреде челе маi iндегнiтоаре ка съ адъпостeaскъ ши съ iнфрѹмѹсеѹезе чинеба оризонтѹл.

8. Дар фиинд къ ачесте кѹлтуре атiт де осеbite iн апликаѳия лор, черѹ оаре-каре лѹкрърi iдентиче, сом фаче ка ачесте iмпърѳирi съ fie прецедате принт'о а патра, каре ба дескрие обштеутиле лѹкрърi требѹинчиоасе челор треi маrи iмпърѳирi че ам адоптат.

ПАРТЕА Iea.

Принципи комѹни ла кѹлтуреде титулор арбурiлор ши арбустилор.

9. Тоуi арбурii ши арбустii черѹ а фи семънацi саѹ плантацi iнтр'ун търiм кѹбиичиос спeѳией лор; ла о епокъ оаре-каре, еi черѹ iнгрiѳирi осеbite, прекум тѹндереа ши адтоиреа, ши сiнт сѹпѹш ла боаделе ши ла пѹстириле анимадилор. Не сом окупа де ачесте консидерацiѹ iн ѹмътоареде капете. Дескриинд лѹкръриде сом дескрие iнтр'ачеаси бreme ѹнедтеле че сiнт неапърате лѹкръторѹлѹи.

КАПЪНТЖИЎ.

SEMЪNATYJ.

40. Bom trakta în parte despre tьpim în kapyl fie-
kьria din ачeste trei mari împьpьpирi че am adoptat.
Kaditьpide лyи katъ съ se deosibiaskъ дyпе natypa
exploataciei pentry kape îl întrebьvinцeazъ чинеба; dar
în принцип general poate чинеба зиче къ yn пьmînt yuy-
pe, îngрьшат de аjuns uи amendant дyпъ кyбиицъ (A 44),
este ky atît mai priincios кyлtypei фpьmouиlor арбyрi,
pe kît ba абеа mai мьлтъ адinчime. Фiind къ spaцил
syteran în kape пьпъdesk pьдъчинеle ynyi арбyре este
mai tot de аyна mai пpопopционал кy spaцил че okyпъ
pamypele îн aer.

41. Katъ съ алеагъ чинеба, pentry semîнцъ, фpькте
de чеа mai бyпъ kalitate uи аjynse ла о matypitate
фьpъ пpепьys.

42. Îndatъ дyпъ rekoltъ, se okyпъ чинеба а *strati-
фика* seminцеле kape пepдъ lesne факyлтatea pеsъpиреi,
пpекyм гинделе, kastанеле, агистинеле (marron), etc., uи
pe kape înyi пpопьyне чинеба але semъна пpимъбара.
Stratификация konstъ îн аnyне pe pîнд yn кyлкyи de
рpьyнцi pe yn кyлкyи de пьmînt саџ de nisiп prea
yskat, îнт'yn бyтoиџ desфyндат syс, pe kape îл okpote-
ute de фpиг депьиндyл îн нимницъ саџ îн челариџ, саџ
îнкъ akoperиндyл песте tot кy syбstrat (B 47).

43. Ачеастъ операцiе are дpент skоп ny пyмай а пь-
стра semинцei саџ simбyрелyи факyлтatea pеsъpиреi, чи
îнкъ а пyне ачеастъ факyлтате syбt фepиреа de ori че
îнтîмпльpи ар пyтеа съ о amenинце; uи pentry а фaбо-
pisa desболтаpеа плoдyлyи, are чинеба пpеîngpиреа,

kînd epoka semъnъpъrîi se apronie, de a vda uшop stratele фъpъ ale бътъma.

14. *Stratifikъм* maî bîptos semинцеле че espedyim în strъinъtate uî în цъpele депъrtate. Ne slyjim atunчи saъ ky teroiъ saъ ky Lemn пъtpeд; uî semинцеле sosesk akolo maî tot deayna în stapea чеa maî фаборабилъ peзъpîrîi.

15. Dyxamel Dymonso pekomanda de a îngropa semинцеле în uшъncyдеце de patpъ niчиoare în adîнчime; yn фел de rponi de rъbъ (A 64) kybîичиоase de a пpeгъti uî a peîntъziia îнтp'ачесаuи бpeme îнкoлцipea¹.

16. Semъnъm пpимъбapa semинцеле kape se kok пpимъбapa (УAmи, Пини uî Бpazi), uî toamna ne ачелеa kape se kok în ачест timп, uî kape ny тiнъesk de a тpeчe iar-na în пъmînt.

17. Îngpоaгъ îнтp'o adîнчime de доъ деците sîмбурii маrî (Persiche, Нучи, etc.); akопepe ky пpea пyцiн teroiъ semинцеле челе maî fine (Anin, Salcie, Плеоп, etc).

18. Pentpъ a фepî жynii копъчеi де arшicъ, uî a пъстра îмпрециyрyд лop o ymezeадъ бине фъкътоape, yниi дiн arponomî seamънъ skimбiнд yn pîнд de фpукte uî доъ saъ тpei pîндyрi де объzъ; yниi seamънъ пpea des, ka копъчеi îнкъ жyni съ se окpотиaskъ yниi пе адциi, иi pъpesk nekontenit пе kît eî se îngpоaгъ.

19. Ачесте semъnъpîi се факъ saъ пе локъ слобод saъ în *skoala de apбyрi*. *Skoala de apбyрi* este o огpa-

¹ La oare-kape adîнчime (A 64), niчи o semинцъ ny îнкoлцeute; uî се афлъ yпеле kape pot a се пъстра poate nemъpъunit în sîнyд пъmîнтyдyи. Чеса че се poate obserba kîнд чинеба desфyндъ adîнк бpe yn лок. Akolo бeдe a се иби де o датъ бeцетале kape се фъкyсеръ neбъzyтe де бpe o доъ зeчи uî чiнчи пiнъ да тpeй-зeчи де аи.

дъ саѣ ѱп петік де лок destinat a kreute копъчеиі пе каре чинеѡа аре аї транспланта ѱн ѱрмъ. Чел че о есплоетъ кѱ скоп комерчїалъ се нѱмеуте *rrbdinar de arburi*.

20. ѱн пѣмїнт мїѱлочїѣ este de аѱѱнс pentрѱ о *scoa-
лѣ*; тероїѱл 'ї ар фї бѣтѣмѣтор, фїе pentрѱ кѣ копъчеиі ар kreute аколо кѱ лѱкс, дар *firabї*, фїе pentрѱ кѣ ла skoaterea лор дїн ачест богат тѣрїм, нѱ с'ар ѱнбої кѱ ѱн тѣрїм ordinar.

21. Agronomїї че ѱѱї пропѱн а се аѱѱка де нїуте марї плантаѱїї катѣ сѣ нѱ алерѱе ла skoalele де арбурї але адтора. Еї бор фї депѣгѱбїѱї де келтѱелеле уї ѱерфїerea ѱнѱї лок, скѣпїнд де келтѱелеле уї де о-себїтеле прїмердїї ла каре este сѱѱѱс transportѱл, пре-кѱм уї де ѱнфлѱѱнѱеле бѣтѣмѣтоаре че пот а есерчїта, асѱѱра kreuterїї бецеталѱѱѱї, skimbarea де еспозиѱїе уї де тѣрїм, ѱн сфїрѱїт бѱкѱрїндѱсе ѱн чеа маї mare лѱѱїме, де факѱлitatea де а адеѱе копъчеиі чеї маї фрѱ-моѱї уї чеї маї кѱбїѱнѱїоѱї.

22. Чел маї бѱн мїѱлок де а семѣна мїезїї уї сїм-бурїї арбурїлор уї арбѱстїлор ѱн skoala де арбурї, este а семѣна ѱн резоаре депѣртате де ѱн пїчїор уї адїнчї де ѱн деѱїт pentрѱ сїмбурїї уї грѣѱѱнѱїї делїкаѱї уї депѣртате де доѣ пїчїоаре pentрѱ сїмбурїї маї тарї; депѱ-нем пе ачеутїа ѱнѱл кїте ѱнѱл саѣ кїте дої дої ѱн грѣѱї де треї деѱїте ѱн адїнчїме. Акоперїм семѣнѣѱѱра кѱ ѱн пѣ-мїнт сѱбѱїре де гросїмеа ѱнѱї деѱїт, пе каре їл пре-сѣрѣм апої кѱ тероїѣ, саѣ кѱ гѱнѱїѣ бїне пѱтрезїт (A 24 1° уї B 9). Дїреѱїа ачестор резоаре катѣ сѣ фїе де ла Nord кѣтре Syd, ка соареде сѣ поатѣ пѣтѣрѱн-де пїнтре интерваледе роале, уї ка ѱн рїнд де садѱрї сѣ нѱ ѱмбрїаскѣ пе чел ладт.

23. Ён кѱрѱѱл аѱѱлѱї ѱнѱїїѣ, плїбїм (A 56), уї ѱдѣм

(B 68) daka secheta ameninuc̃. Niute ṽd̃r̃r̃i prea dese d̃t̃ kop̃t̃ceilor o besedie ñl̃ṽc̃itoare.

КАП II.

TRANSPLANTAȚII¹.

24. Daka kop̃t̃ceii probeniuc̃i din gr̃ṽnuc̃i s̃int destul de tar̃i anul ṽnt̃iiŃ, iŃ *res̃dim* la sf̃ir̃uitul toamnei saŃ pe iarñt̃, intr̃'o zi d̃ṽl̃ce ui ṽmed̃t̃, dar nič̃i odatz̃ d̃ṽp̃t̃ niute plõi rezezi. Ka s̃t̃ kr̃ṽuc̃m r̃d̃t̃c̃inele sco-uc̃indule, iŃc̃epem a f̃ace iŃ k̃t̃p̃t̃iiul brasdei yn vanuc̃, ui skorp̃onim kṽ t̃f̃et̃k̃opul ori ce ne iese iŃainte.

§. I. SMYLSYL SAŃ SKOATEREA.

25. Doz̃ l̃ṽkr̃r̃i importante ṽr̃meaz̃t̃ nemiz̃locit̃ *sm̃l̃-s̃ṽl̃*; cea d̃ṽnt̃iiŃ are raport̃ la r̃d̃t̃c̃ini, cea de a doa la kapul sadṽṽi pe kare iŃ *res̃dim* iŃ skoala de ar̃buri.

26. S'a b̃rat̃ de seam̃t̃ k̃t̃ sadṽṽile d̃t̃ doz̃ f̃elṽr̃i

---

¹ *A sem̃na*, ba s̃t̃ zik̃t̃ a ar̃ṽnka kṽ m̃ina saŃ a dep̃ṽne iŃ deo-sebite r̃ṽr̃i sem̃iuc̃ele sadṽṽilor. *A planta*, ba s̃t̃ zik̃t̃ a iŃkredinca yñi noŃ lok yn sad kare a kreskṽt̃ aiurea. Se zice ascemenea a *planta r̃ṽr̃nuc̃i*, iŃ a doa iŃsemnare a bor-bei a *sem̃na*; noŃ ny o bom iŃtreb̃ṽinca nič̃i de kṽm intr̃'a-cest iŃuc̃eles. *A transplanta* komp̃inde *sm̃l̃sṽl̃*, *transportṽl̃*, ui *plantatṽl̃*; a ceast̃ l̃ṽkr̃are poate s̃t̃ se apl̃ice la sadṽṽile j̃ṽne saŃ b̃ṽr̃ine. A *res̃di* (rep̃iquer) s̃t̃ zice mai kṽ seam̃t̃ de cea d̃ṽnt̃iiŃ saŃ a doa transplantauc̃ie a yñi sad ieuit̃ din gr̃ṽnuc̃i, intr̃'alt̃ parte al̃ a cel̃ṽiaui t̃ṽrim. *Transplantṽm* pentru tot deayna; *res̃dim* ṽremed̃nic̃euste, pentru a r̃ṽr̃i sem̃ñt̃ṽṽile, saŃ ka s̃t̃ sṽb̃trauem j̃ṽnele sadṽṽi de iŃf̃lṽinuc̃ele atmosferice.

de рѣдѣчині; *латрадеде* каре се ѡтіндѣ маі мѹлт саѣ маі пѹѹин оризонталічеуте' ѡн пѣмѡнт, ши каре прѡн ѹр-маре нѹ іесѣ нѡчї одатѣ дѡн мѡлокѹд фаворабїл кре-штерїї лор; ши апої *рѣдѣчина перпендікларѣ*, че ѹр-меазѣ дѹѣрѹлѹї ѡн сѡс ѡмпротїбітор, адїкѣ ѡтрѡнд бер-тїкалічеуте ѡн пѣмѡнт; ачеастѣ рѣдѣчїнѣ перпендікѹ-ларѣ ҹїне фѣрѣ ѡндоїадѣ арѣвѹрїле ѡмпротїба пѹтерїї бїнтулѹї, дар нѹ аѹтѣ беѹетаҹїей ка чеде *лѣттраде*, фїїнд кѣ еа нѹ поате стрѣбате де кїт ѹн тѣрїм маі пѹ-ҹїн богат де кїт кѹлкѹшѹл де не д'асѹпра.

27. S'a бѣрат де сеамѣ кѣ ампуҹаҹїа *рѣдѣчїней пер-пендікларѣ*, ѡн стареаї ҹѹпѣ, хотѣрауте ібїреа рѣдѣ-чїнелор латраде, фѣрѣ а адѹче бѣтѣмаре просперї-тѣҹїї садѹлѹї, дар ла о бїрстѣ маі ѡнаїтатѣ, ачеастѣ о-пераҹїе ар абеа поате трїсте ѹрмѣрї.

28. Агронотїї кѣлѣзѹҹїї де есперїїнҹѣ аѣ лѹат пар-тїтѹл де а тѣя рѣдѣчина перпендікѹларѣ ѡн епока *ре-сѣдїрїї*, ши де а рекорї рѣдѣчїнеле латраде, кѹрѣҹнд то-тѹл фѣрѣ а дескорҹа саѣ ҹѹпѹї; чеа че грѣдїнарїї нѹмеск а *ѡнвештїнта рѣдѣчїнеле*. Ачеастѣ ретеҹаре а рѣдѣчїней перпендікѹларѣ есте кїар неапѣратѣ, кїнд ѡшї пропѹпе чїнеба де а *репланта* ѡнтр'ѹн лок пѹҹїн адїнк; фїїнд кѣ атѹпчї рѣдѣчина перпендікѹларѣ, каре ар форма мїкѹл орган сѹтеран ад плантеї, ар фї небоїтѣ а се опрї ла о десболҹаре неперфектѣ. (10).

29. Дѹхамел Дѹмонсо рекомандѣ де а стѣрїшї ачеа-ста кїт маі дѡн бреме, ши де а тѣя, ѡн епока ѡнкоҹї-рїї (13), рѣдѣчина каре іесе ҹнтіїѣ ши каре катѣ а фор-ма рѣдѣчина перпендікѹларѣ. Ера о датїнѣ д'а нѹ ѡн-кредїнҹа пѣмѡнтулѹї садѹрїле де кїт дѹпѣ че аѣ тре-кѹт прѡн ачеастѣ операҹїе.

30. Кїт деспре бїрфѹл садѹрїлор де ресѣдїт (25), нѹ

În taie chineba de kîr nymai kînd bîrfevl trvnikivlvi este jîgbrît saŭ kînd *sistemul radikular* nu prea este bogat.

§. II. TRANSPORT.

31. Sadul sferer ky atît mai mult pe kîr rbdzchinele sale sînt mai lungb vreme espvse la aer; ceea ce arpatb destul de bine kb chineba este dator a planta sadurile îndatb dupb ce le a skos, daka tot de odatb skoada de arburyi ete bechinb.

32. Dar daka chineba este nevoit a face srbîi bine din lokuri depbrtate saduri kam înainte în bîrste, este de trebvinuŭ a lua mbsuri ka sb le feriaskb nu nymai de niute întîmplbrî triste ale kbztoriei, çî inkb de efektete aruiciei saŭ ale çervulvi, uii de tot întîmplinul ky aerul.

33. Dupb ce am *încheumîntat* rbdzchinele (28) uii am tziat kapetele la o aचेeauî înbuime, facem pakete de mai multe saduri la un lok, pvind pe rînd rbdzchinele unvia la bîrfevl çelvi dalt. Îtrvduçem p'între rbdzchine, mvukiŭ saŭ mbnki de paie mototoale uii ymede, uii le înbzlim ky paie de mazbre saŭ ky paie lunuî ordinare; legbm lurbrii ky fvnii de paie saŭ de çîn în kîr inkolbçityrele sb fie yvede lîngb altete, srbuindvle inkb prin alte legburi de rikitb saŭ de panurb. Pvnem atvnuçî açeste pakete spre a le transporta saŭ pe bite de pobarb saŭ în kbvuce, ferindvle mai nainte de ori ce çel de atinçere, prin niute blbnî de plvte saŭ mototoale de paie.

34. Açeste îngrijiri, a kbrop efekt este în de obuute nerreuit pentru kbztoriile çele lunuî, este de neajuns pentru transportul arburyilor rbuinoui. Îndatb ce sadurile s'aŭ skos din pbrmînt, katb sb le moaie çî-

неба în trei rânduri рѣдѣчинеle пѣнѣ ла гудер într'o amestekтyръ чеба кам сyбѣире де апѣ кy пѣмѣнт мо-чирлос (A 40) ши кy бадерѣ де бакѣ. Дурѣ fie каре immѣире лѣсѣм sadѣл ла аер спре а i се yска скоарѣа.

35. Sânt алѣи а кѣроу прѣндере este ши маї анебоие, пе каре иї крест într'adius în оале, ка сѣи plante кy бyдгѣриї рѣдѣчинелор în конyлеѣе де рикитѣ; astfel sânt Акyфоливл ши Лавриї.

36. Дурѣ че арбyриї аѣ sosit ла локyл destinat, катѣ сѣ desfакѣ чинеба лерѣтyреде нyмаї пе кѣт чере аче-ста трѣбyнѣа плантаѣиѣ; пѣнѣ атyнѣи де аконере кy паие. Daka кy toate ачестеа ар трѣбyи а аутента преа мyлт, катѣ а де ашеза пе yнеде лингѣ алтеле, într'yn шанѣ mare пе каре ил ба аконери кy пѣмѣнт саѣ кy тероиѣ.

§ III. ПЛАНТАѢЕ, ÎN SKOALA DE АРБУРИИ ши ÎN ЛОК СТАТОРНИК.

37. În skoalѣ формѣм шѣнѣулеѣе де wease деѣите în адѣнѣиме ши лѣѣиме ши депѣртате де yn пѣчior ши yмѣтате, кѣнд чинеба ишї пропyне де а ѣинеа аколо sadyриле нyмаї пѣнѣ ла ад треилеа ан; în прѣбинѣа ар-бyрилор destinaѣи pentрy алее, ши пе каре катѣ аї кре-ute чинеба маї мyлтѣ бремс, шанѣyриле ши арбy-риї катѣ сѣ аїбѣ треї пѣчiorе în депѣртаре. Кѣнд sa-дыриле sânt adyсе динтр'o skoalѣ бечѣнѣ (49), plantѣто-рyл кy yn ѣенyкиѣ пе пѣмѣнт, ашеазѣ fie-каре, арбyре prin рѣдѣчѣнѣ în миѣлокyл yнеї группї, лѣсѣнд între toate sadyриле ноѣ деѣите де депѣртаре; ед де алинѣ prin миѣлокyл yнеї сфорї бине ѣтинсе, ши аконере рѣ-дѣчинеле кy пѣмѣнт кy мѣна дреантѣ, фѣрѣ а yмплеа бине грoапа; ши ѣндатѣ че toate sadyриле skoase sânt

astfel dispune, ceea ce katъ sъ se potribiaskъ a fi pe
la sferuitul zilei, smulгъtopii uи plantatorii пун mi-
na тоуї de o datъ pe *sapъ*, pentрu a umplea gropеле
uи a potribi tьrimul, daka pьmintul nu prea este y-
med; fiind kъ la din protibъ intumplare se kade a
bifuyi groapa, uи a o lъsa kam goale, daka lokul ar
fi prea vskat.

38. Kind cineba plantъ in lok statornik, se per y-
leazъ, kit pentрu depьrtьri uи adinierї, asupra di-
mensilor ce katъ a aynue intr'o zi ynele saduyi, uи
asupra destinaцiei lor osebite.

39. Plantъm saъ in *troni*, saъ in uanuyri kubiche,
uи kare sъ nu priimeaskъ de kit nymaї yn singur sad.
Гъsim prea folositoare gropеле in lokuyile ingrate saъ
пuyin adinчї, uи de umplem ky pьmint bun de pe sy-
papaцъ, saъ ky pьmint adys de айrea. Deskidem gro-
pile saъ *uanuyrile kubiche* ky kitъ-ba бreme inantea
plantacyiei, ka pьmintul sъ se фьpьmicze maї bine,
fiind maї mylъ бreme esnys la aer uи la ploaie.

40. Intr'achestea depunem sadul in posiцiea sa cea
fireaskъ; ii akoperim pьdъchinele ky pьmint mьpunt
uи ky пuyin гynoїъ; *плутбът*, adikъ intьrim lokul,
saъ kьlkindul ky пичioarele, saъ ky чилindрu, uи y-
dъm saduyile пнъ kind s'aъ prins bine.

41. Katъ sъ uи stude cineba lokul sъ maї nainte de
a хотьri intr'insy plantarea кутьrop fel de арьuri;
fiind kъ, ka uи beцetadele epboase, арьuri uи арьvstii
преферъ ynyl yn pьmint uи adyl adyl: Sadчiei ii пла-
че pe цьpmii apelor, Пинyлyї, in nisip, uи Yлmyлyї,
in lokuyile vskate.

42. Daka кyлкuyul de pьmint beцetal ar fi prea
syбцipe, uи kъ cineba s'a asirypat kъ natul saъ пpyn-

dyl de piatră, asupra cărvia ei este așezat une-orî, akoperă yn kылкyш de пѣмѣнт маї мѣрѣнт uи nисinos, сѣ paie bine кѣѣба гѣурѣнд natyл de piatră, pentрy a da тгечере рѣдѣчѣнелор арбурелѣѣ, uи, ѣнтр'ачест kas ѣнкѣ, este маї bine a пѣстра рѣдѣчѣна перпендикyларѣ (28). Ён сѣѣрѣuit daka чѣнеба ар фаче плантацѣѣ ѣнsemнѣ-toare, ар фѣѣ bine, маї nainte de a ѣнтра ѣн koltѣдѣѣ, de a мѣсyра тѣрѣмѣл ѣн deosebite пyнтyрѣѣ. Spре ачест сѣѣрѣuit se слyжyшe чѣнеба кy ѣнструменте de мѣсyра-ре destinate la сѣределѣреа пyчyрѣлор арtesiane.

КАП III.

ALTE MODYРѣ DE ЁMMYЛЦPEA SHEЦEѣ.

43. Bopбѣрѣм asupra konseкyѣнцелор пѣрѣсѣрѣѣ prin semѣнцѣ. Dar natyра a арѣtat алте мѣлoаче de ре-продyчере, de kare арта s'а фолосѣт nemѣрѣѣнѣт. Boiesкѣ а борбѣ de пѣрѣсѣреа prin *Бyтѣшѣит*, *Малеолѣт*¹, *Одрѣс.лѣт* uи *Алтоѣт*; патрy фелyрѣ de операцѣѣ kare ѣмпробѣсѣ, yn бѣцѣetal, крyцѣѣндyл de a тгече prin toate фаселе бѣцѣ-тацѣѣѣ ербоасе (semѣнат, ѣнколyцѣѣ uи плантат) (13, 19, 34).

§ I. БYТѢШPE.

44. Бyтѣшѣре, ба сѣ зѣкѣ, а адyче ѣн stare prin мѣлoкyл yнор прочеде оаре-kare, ка рамyреле kare се цѣнѣ ѣнкѣ de yn sad, сѣ деа рѣдѣчѣне ѣн пѣмѣнт, ка сѣ факѣ о алтѣ плантѣ оsebѣтѣ de планта мамѣ. Про-дyктyл операцѣѣѣ се нyмеште бyтаu.

¹ Maleolus, рамyрѣ, парѣ berde.

45. Бутъшескѣ ла ънтѣа примѣбаръ¹ бецеталеде лем-поае дин зоне ле гиецоае ши речѣ (Пинѣ, Бразѣ, etc.), ши, ла ѡчепутыл челеѣ де ад доѣа, пе ачелеа але зоне лор темпегате, адикъ ориѣнале дин клима поастрѣ, ка бутъширеа сѣ бѣе ку кѣте-ба зѣле ѡнаѣтеа ѡнѣлѣѣрѣ мѣстѣреаѣѣ.

46. Бутъширеа чеа маѣ симплѣ есте ачееа прин каре лѣкрѣм ѡнѣбоѡнд, ѡн мѣчѣ грѡпѣ, рамѣре ѣѣне ши сѣ-пѣтоае де ѡн ан саѣ доѣ, пе каре ле аѣоерѣм ку пѣ-мѣнт, аѣарѣ де кѣпѣтѣѣл лор че ѡл лѣсѣм ла аер. Порѣѣа ѡнгрѡпатѣ дѣ рѣдѣѣнѣ; ши сѣѣрѣм буташыл, адикъ тѣѣем дин ѣаѣа пѣмѣнтѣлѣѣ партеа рамѣреѣ каре о лѣарѣ ку планта мамѣ, кѣнд сѣнтѣм сѣѣрѣ кѣ буташыл поате сѣ креаскѣ де сѣне ѡнѣѣѣ. Петезареа ачѣаста катѣ сѣ се ѣакѣ ѡн бѣремеа чѣлѣѣ д'ѣнтѣѣѣ мѣ-стѣрѣѣ. Астѣел бутъшѣм бѣа ши о мѣлѣѣме де алѣѣ ар-бѣрѣ пѣмѣнтѣнѣ; ку тоате кѣ арбѣрѣѣ рѣшѣношѣ ши tot де аѣѣа берѣѣ пот ѣѣ репрѡдѣѣѣ прин бутъшире, дар с'а бѣрат де сеамѣ кѣ садѣрѣле добѣндѣте принѣ'ачѣст про-чѣд нѣ дебѣнѣѣ нѣчѣ о датѣ аша де ѣрѣѣмоае ка челе че пробѣнѣ дин семѣѣѣ.

47. Аѣарѣ де бутъширеа прин рамѣре, маѣ есте ши алѣа прин рѣдѣѣѣне; ачѣаста стѣ ѡн а еспѣѣе ла аер ѡн арѣ оаре-каре а ѣнеѣ лѣѣѣѣ рѣдѣѣѣме. Партеа еспѣѣѣст астѣел нѣ ѡнѣрѣѣе а продѣѣче ѡн лѣѣѣѣ; маѣ бѣртѡс дака

¹ Грѣдѣнарѣѣ ѡнпарт примѣбара ѡн тѣрѣ пѣрѣѣ: чеа д'ѣнтѣѣѣ се ѡнѣнде де ла сѣѣрѣѣѣѣл лѣѣ ѣанѣѣѣе пѣнѣ ла ѣѣѣѣѣѣѣ лѣѣ ѣѣѣѣѣѣѣ, еа есте ачѣеа каре прѣчѣде ши прѣгѣѣѣѣте мѣѣѣѣ-реа мѣстѣреаѣѣѣ. Чѣа де а доа се ѡнѣнде пѣнѣ ѡн Амѣрѣѣѣѣ, аста есте ѣѣмпѣл ѡн каре пѣмѣнтѣлѣ, зѣк еѣ, ѡнѣѣ ѡн аѣѣѣ; аста есте епѣѣа ѡнѣлѣѣѣрѣѣ мѣстѣреаѣѣѣ, а ѣѣѣѣѣѣѣ ши а десѣѣѣ-тѣрѣѣѣ мѣѣѣѣѣѣѣѣ.

чинеба а фькыт о крестьтурь пучин адінкь пе скоарца еї, пе каре о аконерь ку пучин пьмїнт.

§ II. MALEOLĚ.

48. Maleolii sїnt ramure *deslїmite de sud* pe care їi plantăm їn pьmїnt ca sьї facem sь prinzь pьdь-чїнъ. Aчeastь maleolire este pьїncїoasь maї ку sea-мъ Сьлчїilor, Pїkiteї, Sokулїї, Плеопулїї negру. Se їntrebунцеазь supь ачeastь treабь ramure drente, a-бїнд de ла opt пїнъ ла зече децїте їn лунцїме, пе ка-ре ле нумим plantarde, пе каре ле тьїем їn Фегурга-rie uї Martie, uї пе каре ле льсьм ку кьпьтїїл чел gros a sta кїте-ба zile їn апрь, пїнъ кїнд ле їnkpedїн-цьм пьмїнтулїї.

49. їn pьїbinца oare-кьrop alte plante (Merїuor uї Tїсь), se сльжеште чїнеба ку рьмурї преа жуне uї de o преа мїкь dimensiє; uї їndatz че s'a pьїns, ле пуне їn skoala de аьбурї.

§ III. ODPASLE, SMICELE Uї KOTOAPE.

50. Odraslele sїnt жуне млъдице каре аї пьїns рь-дьчїнї атунчї кїнд се цїнеаї їнкь de гудерул planteї maternеле. Le *deslїrim*, адїкь ле despьрїим ку їngpїzїre de бьтурьга pьїncїпалъ, uї prin ьна dintь'ачестea do-бїндїм ьн бецетад комплект (B 287).

51. Формацїа одраследор асупра бьтурьцедор че ре-фьсь де а продуче о їndesnim, тьїнд фїе дїн фаца пь-мїнтулїї, фїе ла ьнул саї ла доь пїчїoare de ла пь-мїнт, тьрнкїл пьїncїпал; ед дь тьлєє нумєroase дїн тоать черкьфегїнца бьтурьцєї пьstrate, uї їn чел д'ьп-тїїї саї їn ад доїдеа аn, ле mouoroїm ла basa дор ку ьн бьн пьмїнт.

Түлөөлө пpинд pьдъчинъ , уи дъ астфел атїеа одpасле пe каре ле трансплантим пpимъбара. Ачест пpочед исбүтееуте пpеа бине ла Анинї, Теї уи Палтинї.

52. Смичелеле се деосифеск де одpасле пpин микүл пүмър де pьдъчинї че аў.

53. Котоареле сїнт pьдъчине каре се тїръск їнтр'о лүңүиме де кїте-ба деңите сүбт птїмїнт уи наскъ блъстърї, фъръ *a fi în atinçere nemizlocitъ ky aerул din афаръ* (47). Тїем pьдъчина пpинчипалъ де амїндоз пьрүїле блъстарүлүї, уи добїндим астфел үн бүтауў *petizat*. Чїрешїї, Пpүниї, Улмиї, Плеониї адбї, etc., се птъръсек кү кпүл ачеста їн mare мүлүиме.

§ IV. ALTOITҮЛ.

54. Алтоїреа есте үн пpочедъ пpин мїрлөкүл ктърїа фачем а слүжї спpе нүтpиментүл үнеї рамүре пpибїлечїате, каре се нүмеуте маї деосебїт *алтоїў*, тpүнкїүл уи пpин үрмаре pьдъчїнеле үнүї арбүре де о калїтате маї де јос ктървїа її зїк *сүжет*; ачєаста есте үн фел де малеолїре (48) парасїтъ.

55. Ка съ пpодүктъ чїнеба ачєастъ асоңїаңїе їнтїмъ ла дої їндїбїзї үне-орї деосебїцї їн спеңїе, есте дестүл а пүне їн атинçере мүтүалъ пьрүїле їндїбїзїлор фъръ а лүа їн бггаре де сеамъ чеаркънеде саў фауеле дїн пьүнтpүл лор, астфел ка челе доъ скоарçe берзї съ се атингъ стрїнс пpин мьрүңїнїде лор тьїате; уи, пpин фабоареа оаре-кърор пpеїнгрїжїрї, чеї дої їндїбїзї нү їн-тїрзїе а се фербе їмпречүнъ.

56. Се афлъ треї пpочеде осебїте, пe каре поате чїнеба а ле фелүрї їн миї де кпүрї акчєсорїї: *Алтоїреа пpин апропїере, алтоїреа пpин крѣпѣтүръ* уи *алтоїреа пpин їнокүлаңїе*.

57. *Altoirea prin apropiere*, este, în raport către cele două, ceea ce hătăuirea este către maldolire. Ea stă în a apropiu strâns (54) doț ramure ciind înkă de tulpina lor înrădăcinat, și din kare izolăm pe cea mai folositoare atunçi dунь че не ам інкрединчат къ фербера este skvītē de tot felul de primejdie.

58. Spre a srbirui aceasta, în epoca înălțării mustreței, facem, asupra părților korespondinte a aminduroa indibizilor, plare (rъnī) netede și d'opotrībъ între ele, kare atinçe pe mīsgъ (2) și une ori kiar lemnyl și ceaba mьdubarъ. Реxим, кy kītъ întokmiцime ba sta кy пyтинъ, ачесте доț plare; legăm împреунъ ambii асeuită indibizi кy шyбице de ацъ саѣ de skoparъ; și în unele kasuri, ka stă se împrotibiaskъ пьрădivilor apeї de ploaie, akoperim mьрциnile lokvlyf bodnaб кy o amestekъtуръ de лyт ченyшyї 1/2, badegъ de бакъ проатпътъ 2/4, апъ 2/4, și ne ачeastъ amestekъtуръ o înblăm кy yn petik de pīnzъ¹. De teamă ka întăritarea bīntvlyf stă ny deslīniaskъ pe чeї doї indibizi, poate чineba stă leçe de yn trъnkiѣ oare-kare strъin kare se kiamъ protektor. Katъ stă berieze чineba ka legъtурele stă ny bateme, кy бreme, чіркyлація mustreаеї, кy kīt beçetaлyл se îngoaшъ, și stă ny аjunгъ інкъ a тyia саѣ a шpedi cele doț ramure. Іndatъ че kоnфербера lor se pare фъкyтъ, poate чineba stă taie syçetvly (54) ne d'asupra eї și altoiyл pe din jos, афаръ daka ar voi чineba a фаче stă sluziaskъ resyлатvly ачестеї операції komposiціеї ynyf фел de rapd саѣ болтъ; și, інтр'аchest kas, poate чineba

¹ Ачeastъ amestekъtуръ se nyueute алиfie a лyї Sant-Фiakpy (patronyл гръdinarilor). Astъzi se пyне în lokvī amestekvly ymъtor: 1/2 de чeаръ галбенъ, 2/4 mazъpe ordinarъ.

a'ui' petreche apropiind între ele p'bd'vini', l'uzeri', ramure în mi' de kiruri osebite.

59. Ka s'z fak'z čineba čele do'z plače se slyžeute ky *Altoitoril*, ui ky *Kosoraşul* pentru a t'zia ramurele.

Altoitoril (fig. 4-iş) este un fel de briciar kompys de una saş do'z larui t'zişuri de o'cel A, de un mîner pus în pl'şea de korn de čerb B, ui m'zruinit printr'o spatul' de fildew C.

Kosoraşul (fig. 2-a) se kompune dint'r'un mîner întors înapoi, ka s'z priimiask'z la trebvinc'z un t'ziş înkoboiat ka sečerea ky askyuşul înainte; kat'z s'z čie čineba ačeste do'z instrumete într'o stare perfek't' de kuryčenie ui p'ztrare.

60. *Altoirea prin k'z'p'tur'z* čere preîngriji' ui mai delicate. T'ziem orizontaličeuute s'zjetul (54) ky un čer'z'z'biaş, daka diametru' s'z' este însemn'tor, ky *Kosoraşul* (59) daka s'zjetul are p'osimea unvi' deuit.

Pe un p'unt oare-kare ad čerkyčerinčei s'zjetulvi', fačem o k'z'p'tur'z p'pendikular'z, ky *Kosoraşul* saş ky o' p'ap'z (ikiş) pe kare o mîner ky un maiş daka trunkiul este prea des; de alt'z parte t'ziem în ungiş lunryieč ui askyuit, k'z'p'tiul čel p'os ad unvi' adtoiş de doi ani, înk'z'kat ky doi saş trei oki' (gemmae); ui într'ud'čem ačel k'z'p'ti'ş neted t'ziat ad zisulvi' adtoiş în k'z'p'tura s'zjetulvi', tr'z'ind ačar'z pučin k'ite pučin pana saş *Kosoraşul*, astfel ka *liberul*¹ unvia s'z korespunz'z întokimai' ky *liberul* čelvi'-al-alt. Akoperim plaga ky una din čele do'z adifi' desp'ere kare am borbit (58), ui o înb'ldim apoi ky o kirp'z.

64. Daka p'estrinčerea lemnyulvi' nu ar fi de ajuns

¹ Partea čea s'z'čire kare se afl'z între misr'z ui skoar'z (2).

pentru konstrucerea a altoivlvi, s' se leze ceap'n
syjetvl ky rikit' sa' ky skoar' de tei'.

62. s' aib' chineba grij' a r'ne toate ramurele kare
ar putea odr'sli din syjet din josvl p'ntvlyi vnde s'a
pvs altoivl.

63. Daka syjetvl ar fi de o dimensi'e mai mare,
in lokvl v'vi singur altoi', poate chineba s'i p'vie do' sa'
trei.

64. Felvl acesta de altoire se s'bf'uaute prim'ba-
ra la in'ldarea myst'reacei.

65. Daka chineba s'ar bedea nevoit a aduce de depar-
te june ramuri, kat' s' aib' pentru d'nsede acelaui
in'rijiri ce am preskris pentru arburi (33).

66. Opera'ia poate s' se fak' in sens intors, adik'
s' t'iem syjetvl in forma vngi'lar', sa' in forma
penei sa' iki'lyi ky kare am k'epat, ui s' in b'rim
in k'ep'tura altoivlvi, kare bine astfel ink'likat pe
syjet. Aceasta este *altoirea prin ink'likare* a lvi Dv-
xamel sa' altoirea *Dumont-k'pset* a lvi Tv'in.

67. *Altoirea in koron'* nu se deosibeute de *altoirea
prin k'ep'tura* de kit' k' in lok de a b'ri altoivl in-
tr'o k'ep'tura f'k'ut' intr'adins, i' intr'uducem b'f'vl
t'iat in forma unei skobitoare de dinu'i intre misra ui
skoar'a syjetlyi; ui, fiind k' poate chineba p'ne
astfel mai multe altoivri asupra cherkyferin'cei t'yn-
ki'lyi dep'rtate unele de altele de trei de'ite, altoi-
rea a lvat numirea de altoirea in koron'. Acest fel
de altoire se face nymai atun'ci k'nd arburi se afl'
in toat' l'karea myst'reacei.

68. *Altoirea prin ink'la'ie* se face prin mijlokvl
skoar'cei; ui aceasta este cea mai princip'al impre-
ciurare ce o deosibeute din cele do' precedente al-

toiri, kare se fak prin miꝛlokva konferberei lemnyvi. Fedva ačesta de altoire este de doꝛ fedvri: *altoirea proprie prin inoklavie*, u i *altoirea prin intilivare*.

69. Înчепем *altoirea proprie zisъ prin inoklavie*, tbind, ky altoitoriva, o bvkatz de skoarцъ în miꝛlokva kъriia se aꝛъ yn *okiŭ* kont sine. Bъгъm de seamъ a atinçe yuor miꝛra kind am benit tokma ne drept okiŭ, ka sъ ny pъꝛybim ne kiar okiva; u i fiind kъ çineba se apronie de skoarцъ koborind ne din josva okivavi, bvkata tbiatz ia foma vneŭ *paꝛъze* de kabaler. Ačeastъ bvkatz katъ sъ aŭbъ yn deuit çed nyçin în lnyçime. Lyçm apoŭ *biniuor* ky spatva altoitoriva (59) u i фъꝛъ a atinçe basa okivavi, toatz miꝛra çe este lipitъ de skoarцъ, u i пꝛnem mika paꝛъzъ între byze. Într'ačeeauŭ breme façem asupra skoarçei ynyi syzet de la yn an pîntъ la çinçŭ anŭ, tbiat maŭ tntiiŭ orizontaliçeste, doꝛ kъꝛꝛъtꝛe, yna orizontaŭ u i aŭta bertikalъ u i din jos de çea d'ntiiŭ, astfel ka sъ produçem yn T; ky spatva altoitoriva kъskъm byzele kъꝛꝛъtꝛei bertikale, u i întꝛyduçem între ele u i miꝛgъ bvkata çe am pꝛeçtit, astfel ka partea de sys a bykçei sъ konatingъ maꝛçinea kъꝛꝛъtꝛei orizontale a syçetvavi, u i kъ maꝛçinea sa çea askvuitъ sъ între în kъꝛꝛъtꝛa bertikalъ; potriçim apoŭ byzele kъꝛꝛъtꝛei asupra skoarçei altoiva, u i de okolim ky deçtꝛe do lîntъ, aŭind griçъ de a ny tꝛeçe ky bre o leçtꝛъ peste okiŭ.

70. Fedva ačesta de altoire se façe primъbara saŭ toamna; în çed d'ntiiŭ timp o nyçim *altoire ky okiva inkoluit*, u i în çed d'aŭ doilea *ky okiva dormind*, fiind kъ okiva se desboaltъ indatz dꝛꝛъ çea d'ntiiŭ lꝛkpa-re în epoka d'ntiiŭ, u i ny se desboaltъ de kît tokmai

în primăvara biitoare în epoca a doă. În kasyl ad doilea nu trîem kasyl svjetylivî în aintea operației.

71. În lok de a face o krestyturъ ka yn T ne svjet, poate chineba sъ se mylyumiaskъ a aplika o plakъ de skoarцъ ky yn okiŷ ne o plagъ фъkытъ ne svjet prin skoaterea yneî plъчи de skoarцъ ekivalentъ, wi a фелурî pîntъ în nesfirmit chirkonstanțedea khesopiî, kъчи kîpыл ачеста de altoit este чел mai lesnicios de lukrat wi чел mai sigur wi mai iute în isbъtirea лvi; wi, daka n'a prins, poate chineba sъ îl reîncheapъ în tot kypсыл kît lukreazъ mystъreaца. Konferberea altoivlvi ky svjetvl se face în spațivl de kîte-ba zile.

72. Dypъ kîte-ba съптъmîнî, черчетъм daka nu este de trebvîнцъ de a destrîнce мергъуреле, pentry a onpi desboltarea incedelor че iesŷ ne skoarца plantei saŷ svггумареа ei kare îî sînt obîчnъitеле ypmъrî.

73. *Altoirea prin tidivire* se osibeute de *altoirea prin inokulație*, într'aceea kъ aichî *павъzei* i se пъne în lok yn ined лунг de skoarцъ (tidinkъ). Aleцem pentry ачeastъ treabъ, pentry altoire, o ramуръ de yn diametry deopotrivъ ky kasyl svjetylivî. Prin mijlokvл a doъ krestъrî paralele wi orizontale фъkыte черкylamente аsupра ramурei фолосitoare, формъм yn флур de skoarцъ аbîнд yn okiŷ de o бунъ kaditate, wi prin o yшоаръ svчire prinbenim a deslini lemnyл че îndopa ачeastъ цеабъ de skoarцъ. De altъ parte фачем ачееашî operație wi ky ачелеашî пропоруції бîрфылvi аmпыtat ad svjetylivî; wi dypъ че am tras tidinka, întrъdъчем lemnyл în tidinka стръинъ че dorim a a altoi аsuprъ'î. Linim partea аmпыtatъ a svjetylivî ky alifia Sant-Phiakpy (38).

74. Ачeastъ altoire se face la îнълцареа mystъrea-

цеї чедеї d'ъntiŭ (adoa primъбаръ) saŭ kъtre sfîrui-
tyл kobopишyлyи чедеї d'ад doilea (toamna). Фіинд къ
nymai atynчи skoарца се desлпeute lesne uи neted de
mîsgъ. Ші інтр'yn типп uи ін чел ладт тpeбye a къyta
o бpeme дyлче, yskatъ, uи ін чеasypile kînd soapele
are пyцинъ кълдyръ.

75. Aчесте бyкъцї de skoарцъ katъ съ fie інбълite
ky eapбъ проаспътъ uи ky пînzъ yдъ, daka чинеба are
съ aутepte o zi доъ; dar daka ap fi съ adaste o къ-
лтopie de патрy пîнъ ла чинчи zile, съ айбъ грїъ a ле
бїрї інтр'yn kрastabete saŭ адт pod пyлпатик азyнс ла
a лyи matypitate.

76. O peryлъ џeneralъ despre адtoиpї, mai бїртos de
чеї дої d'ъntiŭ, este de a ny ridika чинеба нїчї oдатъ
легътypele uи protektorыл de kînd atynчи kînd nyи mai
e teamъ къ пyтеpa бїнтyрїлор saŭ гpeвтatea ramypeї
ap desyни ne чеї дої indїbizi ne kape адtoиpea a abyt
de цїнтъ aї інтyпа.

77. M. Чїндї a aплїkat, інтр'ачестe din ypmъ бpемї,
адtoил ла лyжepїї beцetaлeлop epboase (A uи B). Пpиu
mїzлokyл yнop пpочede пpea delikate, ayтopыл a isбy-
tit a адtoи Пинї ne бpazi, myгyрї de итежapї інтpe доъ
foї semїнаle, yn anrїnar ne yn Skaiete, yn бpeж de пe-
nene ne адтyл de kрastabete, yn лyжep de пълъцeлe
pouшї ne адтyл de kartoфї: esпepїицe kape интересазъ
mai myлт teoria de kїт пpaktika arteї.

КАП IV.

DESPRE TYNDEPE.

78. Kînd sadыл s'a pезъdit saŭ transplantatъ ne лok

statornik, kînd s'a îmbrunțit kalit̃țide lui prin adtoire, remîne al *kîrmyi* ky iskysiñț, spre a întîmpina osebitele kayse ce ar putea s'ă fie kapabile s'ă reîntîrzie, s'ă împutineze uî s'ă skimbe prodyktele sale, saŭ s'ă le faky netrebniče pentry luykry pentry kare a fost çinta cea de k̃mpetenie a kylyreî sale. Acheastz ramur̃ a arteî se kiam̃ tyndere.

79. Tynдем (t̃ziem p'alogyrea) arbyriî k̃yropa artea cere frykte saŭ ymbryre. În чел d'entîỹ kas ačeastz operaçie se nymeuete kyrat tyndere, uî se face prin miȓlokyl *фалчи*¹ (croissant). Într'al doilea ia nymire de *чирьчирит*, uî se face prin miȓlokyl kosorulyî uî kosorauulyî (59).

80. *Фалча ordinарь* (fig. 3) este yn kosor mare bîrît într'o koad̃ luyg̃ ka de wease niçioare, uî ky kare poate çineba aȓunçe ramurele la o înblyçime de la noz pînz̃ la zече niçioare.

81. Tyndereu uî *чирьчиреа* ny se aplik̃ niçî odatz la arbyriî dymbr̃bîdor uî p̃dyrĩdor, pe kare fî nymim arbyrĩ de kerestea uî fok; k̃çyî ačestora le çerem yn t̃rynkiỹ gros uî înalț; uî ny kax̃z nimenî ale jertfi luyçimea, kare face preçyl dor, la trebynça de a dobîndi frykte saŭ a feluyi ymbryrea dor.

82. Tyndereu kompinde osebite operaçii çenerale pe kare le bom deskrie în tot atîtea paragrafurỹ.

§. I. TYNDEPE D'ASYPRA OKIYLYÎ.

83. A tynde d'asypra okiulyî, este a peteza (79) ramura pe d'asypra ynyî mygur (okiŭ)².

¹ Ynealtz de fer în forma seçereî.

² Noi am zis k̃z myguryl este yn bymbuleç înblyit în solzî kare se nauțe în sybçioara yneî çoi.

84. Sбѣрuим ачеастъ операѳіе іn форма унvї *чiок de флvіер*, да доѣ линіі ne d'асvпра okivлvї; спpe ачест сѣрuит аплекѣм тѣиуvл kosopyлvї din partea despre Nord ne ramyre, uи траѣем да noї de ѳos іn svс.

85. Dѣм тѣіetypeї форма de *чiок de флvіер*, ka apa пlоїлор сѣ ny se опpіaskѣ ne плагѣ uи сѣ префакѣ лемнvл; o фачем да доѣ линіі de деѳит, сѣїнд кѣ, маї svс, s'ар форма yn кленчїѣ kare ар опpі noѳа плагѣ de a se акоперї kv скоарѣ, uи кѣ, маї ѳos, мvгvрvл ар черка пагvбѣ uи ар перї¹ іn yрmarea skimbѣчїvнїї че ар svфepї.

86. Kїнд okivл d'асvпра кѣрvіа таіе чїнеба este аsvпра феѳeї interne a ramyreї, адїкѣ аsvпра ачелеїа че пpїбеѳute пѣvнтрvл .капvлvї format de ramyre, nevтїne zїче *a тvnde okivл іn пѣvнтрvл*. Kїнд мvгvрvл din kontra se аѣлѣ ne svпpафаѳа din протївѣ, nevтїне zїче *a тvnde okivл ne din аѳарѣ*. Kїнд арѳvреде n'аре de лок кап, чї este kїрmїт іn форма *апѣрѣтоарїї de аер*², zїче *атvнде аsvпра okїлор лѣтvралї* да дреапта саѣ да стїнга тpєvнкїvлvї.

87. A *mїkuopa* o ramyrѣ, ба сѣ zїкѣ a o тѣїа ne да чел d'ѣntїїѣ, ад weaselea саѣ ад ontylea okїѣ.

88. A *лvнvї*, este a o тѣїа лvнr, да патv саѣ да чїнчї пїчoare.

89. A *Desлvнvї*, este a іndрепта операѳїа пpєчедentѣ uи a тѣїа skvрт. Se zїче інкѣ a лvнvї uи a skvрta тvндerea.

¹ Desbolтarea мvгvрїлор траѳе мvстѣреаѳа тpєвvтоаре спpe кpєvтerea organїлор uи спpe дреѳerea svбстанѳeї че тvндerea a лvат.

² Sбїntадї, борба ne kare вom іntpєвїнѳао de аїчї іnainte іn локvл *апѣрѣтоарїї de аер*, kare ny koresпvнде kv лvкparea sa.

90. A *απροπία*, a *μικιορα*, саѣ a *ζοσχιορί* ѱн арбуре este a тѣа бекивл лемн pentry a добѣнди nove одра-сле. Ne слѳжим кѳ απροπιερα de кѣте опѣ ѱн арбуре s'a преа лѳнѳит; dar katъ съ айбъ чинеба грѳъ de a нѳ *απροπία* атѳнѳи de кѣт trentat уи тѣнд, ѳн fie-kare an, чеба маѣ ѳос de кѣт ѳнѳѳа оаре, чеа че се кѳамъ a *ρεχίπα*.

91. A *παλίσα*, este a ѳаче o *παλίσαρε*, адикъ a атѳ-на пе ѱн zidъ саѣ пе o болтъ опѣ пе канчелѣ¹ ѳпеле рамуре a ле арбурѣлор.

§ II. DESMYΓYPIEA.

92. A чеастъ операѳие konstъ ѳн a рупе мѳгѳрѣ акъ-роф desboltare ар бѣтъма скопѳлѳи че ѳуѣ пропѳне чинеба a аѳѳѳе ѳн тѳндереа регулатъ.

93. *Desmygyrim* ѳн треѣ кѳнѳрѣ: *smυδrḗnd*, *чѳrḗnd* уи *рѳrḗnd*.

94. A *smυδye*, ба съ zikъ, a лѳа dḗn dok ѳн епо-ка тѳндерѣ, окѣ de лемн, капабѣлѣ de a продѳче, пе ла ѳнѣлѳареа мѳстѣреаѳеѣ, мѳгѳрѣ нефолоситорѣ саѣ бѣтъмѣторѣ.

95. *Чѳrḗpēa* konstъ ѳн a тѣа, кѳ ѳнѳѣле, бѣрѳѳл блѣстарѳлѳи ад ачелѳи an, аѳѳѳ ла оаре-kare лѳнѳѳме, ka съ ѳакъ a da род арбѳрѣѣ ѳнѣи уи преа тарѣ.

96. *Рѳrḗpēa* се ѳаче апѣсѣнд полѣкарѳл аѳѳпра крѣчеѣ ѳн ѳаѳа тѣшѳлѳи kosopysy. Дѳпъ че ам ѳѣкѳт ача-стъ krestътѳръ, рупем, ѳрѣнѳем крака. Дака чинеба ар тѣа крака (83), плара поате съ се акопере кѳ скоарѳъ уи съ продѳкъ алте млѣдѳѳе пе рамуреле de ла бѣрѳѳл. ѳрѣнѳѣдѳо din kontra, плара нѳ боѣѳѳе съ се бѣндече, уи мѳгѳрѣѣ din ѳос се desboaltъ ѳн рамѳрѣ родитоаре;

¹ *Pharmaklik*.

dar katъ съ се feriaskъ чинеба де а рупе крѣчеле преа слабе.

97. Униі продук ачелаші резултат, întrebuințând *ар-коръ*, операціе каре констъ în а апропіа о кракъ steагнѣ.

98. Sîntem datorî а конпринде desfoierea în операціа *desmurturirii*. Desfoiem, adikъ сурпѣм о кантитате оаре каре де фоі, ка съ фачем а се коаче фруктеле маі кувîнд.

§. III. КРЕСТЪРІ САЃ СПИНТЕКЪРІ.

99. *Krestarea inelarъ* este о операціе prin каре skoatem черквлamente дене yn trъnkiѣ yn ined de skoарцъ маі мулт саѣ маі пуџин ларг.

400. Lumea s'a slъjit din чеа маі депѣртатѣ антикитате ку ачест прочед, ка съ факт а роді крѣчі џанене дар степе, а іџџі maturitatea ши а їмбунѣтѣџі патѣра фруктелор; ка съ modereze сбѣпѣierea унеі крѣчі саѣ а унуі trъnkiѣ; кѣ съ disposeze de maleolî ла урмѣ, miukînd фачереа унеі бурте, organ meuteșуџит, дар фоарте фаборабіл а продуче рѣдѣџині. D. Lambri, maîster de skoалъ де арбурі, іі renoi апликаџія ла черквitul biitor, ку wease пінѣ ла opt zile înainte înфлориріі, pentru аї преінтімпина кѣдереа бробоанелор ла інченџул коачеріі; ши де ла 1846, епокъ атѣт де nenorочіѣт pentru биі, ачeastѣ апликаџіе s'a respîndit nekontenit.

401. Lърџimea inelулуі se osibește de ла о linie пѣтѣ ла доѣ деџите, дџпѣ кџм este тѣрѣа ши dimensiile съџетџлуі. Spre а хотѣрі пропорџііле крѣстѣріі унуі trъnkiѣ, канѣт съ спџнем кѣ krestarea este де патѣу linii pentru yn individ де патѣу деџите.

402. Дџпѣ кѣте-ба zile în урма лџѣріі inelулуі, bedem кѣ іесе, între lemн ши skoарцъ, о съbstanцъ му-

koasъ, pe care fiziologistii аѣ numito *cambium*. Aceastъ substancъ se întъreute puѣin kîte puѣin, uî se organisъ pe nesimѣite, astfelъ kъ în ad doilea anъ чed mult (daca пръmintуѣ nu este aua бун, saѣ kъ timpуѣ este puѣin favorabil), inelуѣ de skoаръ a kreskyt întreg într'achel lok.

403. Pentru a praktika *krestarea inelarъ*, poate чинеба съ se slъziaskъ ky *kosoryl* (59). Ky toate ачестea operaѣia este maî sigуръ uî maî repede prin mijlokyл ynyî *kleute ky îndoitъ laminъ*, ky care îmbrъѣiueazъ tyлmina, дънд apoi instrumentуѣлуî o miukare orizontалъ de înainte uî înapoi. Фигура 4 îl îmbrъѣiueazъ mikшopat ka toate челе лалте instrumente динтр'ачeastъ оперъ.

404. *Krestarea în lъnr* slъjeute a destrînge lemnyл uî mîgra (2) ynyî trynkiѣ îngresvitъ de o skoаръ tare uî trîndaбъ; чееа че се kynoaute, дупъ sterпичиуnea saѣ firъbirea ynyî trynkiѣ care are ky toate ачестea niute чеапене ръдъчии.

405. Mîнъm ачeastъ krestare, ky бîрфуѣ kosoryлуѣ, de ла din josуѣ kръчелор de jos пîнъ ла пръmint, daka ачeastъ боалъ a нъпъdit tyлmina în toatъ întinderea ei. Ачeastъ krestare katъ съ atingъ toate кылкышуриле skoарѣи¹.

КАП V.

Akcidenѣi bъtъmъtori begetaѣiei planteлор.

§. I. BOALELE APBYPIOP.

406. *Узкареа.* Фоиде се beutejesk uî kadъ kînd пръ-

¹ Ne bom întурна asуnра modifikaѣилор tyллор ачестор операѣиî în fie-kare din челе trei пърѣи yнътоаре.

mîntvîl, fie kît de favorabil begetației, are lipsă de umezeală. În kasvîl din protivă, adică, kînd, kŭ vŭ grad îndestvîl de umezeală, pîmîntvîl este nepoditor, odrasdele remîn slabe, foile kadŭ înainte de toamnă, uî fruktele se deslîpesc înaintea desboldării lor ceî obîcînuite. Cea d'vntîiŭ boală se tîmîdveute prin dese vdrî; cea de a doa amendînd pîmîntvîl (A 15). *Гъл-бипареа* este o boală ka uî aчеаста.

107. *Плетора*. Kînd umezeada este prea îmbîlăuvgată, foile kadŭ înkă berzi, fruktele pŭtrezînd pe arbu-re saŭ kîzînd sînt greçoase uî fîră rŭst. Lekvîm aчest rŭŭ, fîkînd în pîmînt, adîncî sîncеръrî, pe care le pŭtem akoperî kŭ despezî uî apoi kŭ vŭ niчior de pîmînt.

108. *Удчеръ, каркинъ, рѹцинъ (карие)*. Se formează kîte odată, асѹпра skoарцеi arbuрилор, niute plaçe, de vnde iese o zeamă rozătoare uî plînă de potasă kombinată kŭ vŭ ачid begetal, pe care o pŭmesk rŭcînă (карие). Ibișea *рѹцинъ*, desorganîsînd țeștѹра trŭnkiv-лѹi, adъче formația *удчерълѹi*, care ia pŭmîrea de *каркин*, kînd rŭytatea лѹi se întinde în пѹntѹл kŭчеi saŭ trŭnkivлѹi. Причинеle челе маi обîcînuite ale ачестеi boale sînt rînele uî strîbirile fîkŭte skoарцеi prin чокан saŭ instrumente tŭietoare, проchedele biцi-oase pentŭ a onpî altoivîrile, tŭnderile orizontale uî fîkŭte rŭŭ че înrădviesk апа а sta între fîrile lemny-лѹi, etc. Kînd *удчерълѹi* este pe sŭprafaцă, este lesne de аi onpî пропîuirea, kŭrѹcînd pînă la trŭnvîl sŭpъtos toată partea болнавă, uî akoperînd nova plагă, преа netedă, kŭ аlіfіа Sant-Fіакŭŭ (58¹), saŭ înkă uî maі bine kŭ komposіfіа лѹi Forsit, care stă în а аме-steka înpŭevnă vŭ gaban de baderă de bakă, vŭ gaban:

de modoz de la zidvri bekī saŭ kretz, o žumta de gaban de čenyš de lemn, ui o a weantea parte dintr'un gaban de nisip de riŭ, pe kare de stinčem ky niuat ui sŭpyn, pīnŭ kīnd amestekŭtura ar dofindi konsistinuča vneī tenkyde čeba kam svbūire. Ačeastz amestekŭtura este foarte stimatz īn Anglia, ui ni se pare priinčioasŭ, prin osebitele elemente če intrz īntr'īnsa, a nimici ačidvŭl če se pare a fi kavsā čea d'vntiŭ a ačestei vŭčeračii.

409. *Гумул* (kleivŭl de pom): *Гумул* este maī pučin o boalŭ de kīt o pričinz deasŭ a akčidenčilor la kari sūt svpuui maī ky seamz arburiī ky sīmbyi. Svkvŭl gūmos kare čirkvŭl prin bečikvŭla mystreāčei ui slv-žeštē desboalŭtriī česŭtura, bine kīte odatz a se strŭkura p'īntre krŭpŭturae skoarčei, ui akolo, prin efek-čvŭl vneī ebaporāčii repede, se īngroaš ui formeazŭ yn deposit, kare, īn stareaī vskatz, se binde svbt nymi-rea de gūm de čarŭ. Daka depositvŭl debine īnsemnŭtor ui se grŭmŭdeušte pe fie-kare zi, nŭ īntīrzie a pri-čivni sŭiŭierī īn nŭvntŭ; lemnvŭl plesneušte, kŭrsvŭl mystreāčei se prekŭrmz, ui derŭpŭnarea se īntinde din mŭlt īn maī mŭlt.

Ačeastz boalŭ se desboalŭt maī ky seamz primŭbara ui toamna. Ea se besteušte prin vmfŭlarea, trŭria, ui koloarea din če īn če maī negričioasŭ a skoarčei, kare ažuče a se terčivi svbt dečit.

Ī oprim propŭšireā trīnd (408) partea kare este is-čitŭ, ui akoperīndŭo ky adifia Sant-Phiakŭ (58¹); mŭ-čurŭ če trebŭe lŭvatŭ, de kīte-orī se amenīnūč de a-čea boalŭ svbstanča vnyī arbure.

440. *Лепра*. Ačeastz boalŭ este partikvŭlarŭ a Persikvŭlŭ; ea se ībeušte din Iunie pīnŭ īn Septembrie, asupra mi-

челор одрасле, фойлор уи клар асупра фруктелор, prin iskarea ynyĭ pyf adb uи бумбѣкѡс маї ка мучезеала. Фудѣи ачестѣа се десбоалѣ естраординеременте асупра пелеї, уи соарбе, їн фолосуд креутерїї лор сѣкѣл оргanelор нормале. Ачеастѣ боалѣ este ky atїt маї пѣцин греа, кѣ кїт се декларѣ маї апроане де тоамнѣ.

Мїрдоачеле де а опри пропїуїрїле еї сїнт toate аша де nekynoskyte ка уи прїчїнеде че о наскѣ. Се паре а абеа skaynyĭ еї їн тоатѣ ekonomia бечеталѣ; фїїнд кѣ лѣкראהа де а о їмпедека де пе органїде асупра кѣрора ea s'a їbit нѣ опреште арбореле де а се бестеїї саѣ де а перї дѣпѣ кїтѣ-ба бреме каре нѣ este маї пѣцинѣ де кїт треї ані. Үнѣл дїн карактерїї їнсушїѣл *лептеї*, este де а се їтїнде дїн пѣрѣїде де сѣс а ле арбѣредѣї кѣтре челе де їос, ea се паре а нѣ фї моленситоаре.

111. *Клока*. Ачеастѣ боалѣ este, ка уи чеа пречедентѣ, нѣмаї пентѣ Persik. Ефектѣл еї немїрлочїт este де а ѣмфла, де а їндеси уи а чїврѣї фойле, каре прїнтр' ачеста дебїн їнтѣнекоасе уи стацїонаре. Їндатѣ уи їѣнеде одрасле їнчетеазѣ де а се лѣнѣї, пѣрїчїї се їммулѣск пе ла їнкїеїетѣреде фойлор¹, мѣгѣрїї уи фѣрѣнза каде, арбѣреде ремїне степ (4) уи пере.

112. *Тѣчїрнеде* este Үн фел де *҃redo* (A. 68, 7°) каре се наште пе фой уи пе їѣнеде одрасле а ле арбѣрїлор кѣ сїмбѣгї, асупра Persikyĭlyĭ уи Prnylyĭ. Ел формеазѣ пете де ҃н рошѣ їнкїс, маї ка петеде де рѣї-

¹ Нѣ аш фї департе а креде кѣ їбїреа нѣрїчїлор este кaysa уи нѣ ҃на дїн консеїѣнѣїде *клогей*. Нїмїк нѣ este маї кѣноскѣт ка а їнїїлнї, асупра бечеталїлор, продѣкѣїї аналогѣ уи каре сїнт продѣсе нетѣгѣдѣїт прїн чїврїреа їнсектелор сѣгѣтоаре.

нъ че bedem асупра ферулуи (trioxide de fer) Ачеастъ боадъ роаде паренкимуа фоаиеї, уи иї ласъ нумаї ре-
џеаоа баскулартъ, кiar дака еа ар ѓи fost мviатъ ии
апъ. Дака ачест флаџел мерџе неконтенит инаинте, къ-
дереа фоидор катъ неапърат съ трагъ дупъ sine перигеа
арбуредуи (4). Кавса ии леакуа сїнт инкъ де гъсит.

§ II. АКЧИДЕНУЇ ПРИЧИНУЇЦИ ДЕ ИНГРЕУЏ УИ ДЕСГРЕУЏ.

443. Се утие къ болумуа апеї креуте трекїнд ии ста-
реа солидъ, адикъ ии stare de гiаџъ. Се утие инкъ къ
тот трупуа асорбїнд колорик, дебине латент, ку алте
борбе продуџе фгїг, трекїнд дин стarea солидъ ии ста-
реа лїквїдъ, уи дин стarea лїквїдъ ии стarea де абуг,
де унде иесе къ о аместекътуръ де гiаџъ уи де неаоръ
топїндъ кобоаръ термометру пїнъ ла $\pm 19^{\circ}$.

444. Ачешїї прїнципї прїимиџї о датъ, есте лесне а
пребедеа ка ии че фел де акчїденуџї иириџуаї уи де-
сгїџуаїї потъ съ еспвїе пе арбури.

445. Мустъреаџа конгїџїндусе, фаче съ плесниаскъ
арбуриї уи кiar ку ун mare покнет, дака температура
се кобоаръ репеде. Крепътуреле продуџе прїи ачeastъ
сфїшїере а фїбрелор ии sensуа лунџїмиї лор, се зик, де
култїваторїї де пъдурї, *деџерїбурї*. Мърџїнїле лор ну се
маї лїпеск, дака с'аџъ фъквт ии лемн; дар еле тръїеск
прїи аџуторуа новїлор кулквїше че урмеазъ а ле ако-
перї пе фїе каре ан. Ачест дефект се бъдеуте кїнд с'а
апукъ неутїне съ таїе ку феръстръуа ун трупкїџ; уи
дупъ skimбarea мърџїнїлор ачестор крепътуре, ле ар
лва чїнеба пентру нїште *адъпъторї* саџ сгїабурї каре
окасионъ пропїшїрїле *карїеї* (108) ии инїма беџетаделор
лемноае.

446. Десгїџуаї ии оаре-каре черконстанџе, продуџе

efekte mult mai triste. Тречереа ivte din starea solidă în starea likvidă a mystăreței kongieuate saș a ymezelei streine inkisă între solzii saș în alte organe ale plantei, koboară temperatura atât de mult în kît substanța bețetală este desorganisată uî ka arsă. Aceste ymțări se fak mai bîrtos pe la chele d'ntiiș raze a le soarelyi resțrind, pe vreme de neryri uî într'un lokal înfyndat uî ymed uî într'o esposiție auezată. Astfel bețetalele esnyse la resțrityl soarelyi, uî a chelea kare se află pe țărmiî bîlyilor uî rîyriilor, sînt mai des synyui la akçidențiî înryeylyi de kît a cheia pe kari 'i a plantat çineba la miază-zî saș la apys uî pe înțlyimi; în sçiruit țărçile trynkilyi esnyse la resțrit sînt mai mult synyse a chestor akçidenți de kît chele la alte synrafețe.

117. Ka sã preîntîmpinăm a cheuti akçidențiî prodyuiî din desryeyș, s'a propys doș mișloa che: chele d'ntiiș stă în a akonei bețetalyl ky fym, spre a slăbi kîț-ba vreme razele soarelyi; ad doilea a stroni ky apș arbyrele lobit de înryey, spre a toni skyçii de rîaț mai nainte de ebanorația prîçinivîț de atinçerea lyminei. Este teamă kă în oare-kare împreçiyryi kare pot a se feçyri pîș în nesçiruit, mișlokyî a chea de ad doilea sã ny prodyky kiar a chele efekt de kare boim sã ne skypm.

118. Pîntre desordinele çe atribyesk ymțriilor desryeylyi, este ynyl pe kare kylybatoriî pîdyrari îl ny mesk *gelivure entrelardé*. Îl kynoaitem ferbstrvînd yn trynkiș, dyne kylykșyile de mîșră kare, în lok sã okoliaskă lemnyl, dyntă kym este însyșyirea ei, se mytă în stratele a chestyia, kînd prin çeapkyne konçenpîçe, kînd prin arkyri mai mult saș mai nyçin întinse.

119. Церуриде челе маї primejdioase pentru арбури сїнт ачелеа каре иї isbesk фъръ beste toamna саѹ дупъ iarнъ, ла епока мишкърїи мустъреѹей. Челе д'ънтїиѹ се нymesk *цегурї тимурїи*, челе де ал доїлеа *цегурї тїрзиѹ*.

120. *Desrieuride minvinoase* prodyk їntr'o zi пе а- mїndoъ фелурїде де акчїденуї аї їngїeулуї уи аї des- rїeулуї. Еле се їntїmpлъ kїnd дупъ ун mїpvt дyлче ал уней zile yrmeazъ ун уer tapе.

121. O datъ че eфektele ачестор леуї де restrїute s'aѹ їbit, ну poate чїнеба сѹ ле бїндече де kїt ampv- tїnd (58¹) ramуреле саѹ тpъnkїї бѹтъмауї.

§ III. АКЧИДЕНУЇ ПРИЧИНУЇ DE BIJELE.

122. Дупъ transplantaѹїe жунїї арбури сїнт espушї ла desрѹдъчїнаpe де кѹтре бїнтури; фїнд кѹ атучї еї, ну се цїнѹ де пѹмїnt, де kїt прїнtr'o simплъ адеерї- цъ; саѹ їнкъ мишкатуї уи сгудуїуї їn toate пѹрѹїде, се фormeazъ їn прецїурул baseї лор ун чїлїндру гол їn каре еї жоакъ слобод, уи каре їngъdvїeute аерул уи аруїца де а атака кїар рѹдъчїнеле. Pentru а їntїmpїаа пе чел д'ънтїиѹ дїн ачешї акчїденуї, бїрїm їn пѹмїnt, лїнгъ арбуpe, о прѹжїнъ пе каре о нymїm *protektor*, уи де каре лeгъm капул жупелуї sad, абїнд грїжъ де а їнтрепуне ун фел де пернъ де паїе саѹ де фїn їнтpe арбуpe уи лeгътуръ. Ка сѹ їntїmpїнъm пе чел д'ал доїлеа дїн ачешї акчїденуї, афаръ де *protektor*, фа- чem ун mошopoїѹ де пѹмїnt мѹрѹnt каре сѹ кургъ їn локурїде гоале, пе kїt клътинarea арбуpелуї де фormeazъ.

123. Протектѹм їнкъ арбуриї унїї prin алуїї, саѹ пvїn- дyї ла аdъpostул унор zїdїрї bekї, саѹ їnuїrїndvїї їn о- бїчїнvїта дїрекѹїе а бїнтулуї.

124. Kînd арбурii sînt bine înrъдъчинауѣ, biјediile tot sî mai nekъjesk înkъ, рупîndуле кръчеле ши десникîndуле кîте о датъ трѣнкii. Урмъриле nemîјdочите а ачестор акчиденуѣ, sînt *гмъерii* (108) ши формаѣа *колъилор*. *Колъил* este о микъ рамуръ моартъ пе каре демнул десболтîndусе ну întîрzie ал înkide îн sѣbstanѣа лѣи; îл гъsim kînd феръстръim трѣнкivл, дар атунчѣ ел каве ши ласъ о гауръ маї mare саѣ маї микъ îн skîndуръ. Lekvim ачест акчидент, тънд neted стрикъчивнеде, ши аконерîndуле кѣ алиѣia Sant-Ѣiakрѣ (58').

125. Пѣstириле рrîndineѣ îн епока матѣритъѣи фѣуктелор sînt nebindekabile; ши оmyл n'a deskонерit îнкъ nimik prin kare съ поатъ întîmpina ачест флаѣед (A 68, 7°).

§ IV. АКЧИДЕНУѢ ПРЧИНУѢИ DE ANIMALI.

126. Bitele nekъјite de myute, чербиѣ kînd ле kadъ koарнеде, ле bin гѣst а се skъrpina де трѣнкivл арбурior, къpor ле sdreдеште skoарѣа îнкъ тîнъръ.

127. Капреле îн тоѣ тîмпii, ши iенурii де kîmp ka ши чеѣ де kasъ îн бremѣ де îнrîеѣурѣ ши nînsorѣ мъпîнкъ skoарѣа јунior арбурii. Тръсѣреле ши кълъто-риѣ фак asemenea бълъмърѣ, арбурior пlантаѣи îн дѣн-гѣл дрѣмѣриlor. Pentрѣ а фери трѣнкivл де ачешѣи акчиденуѣ, îл îнфъшуръm кѣ паie саѣ кѣ мъръчинѣ; ши kînd рѣул s'a фълкѣт, îл lekvim аконерînd пlаѣеле, îндрептînd ши лerînd кръчеле стрîmbate саѣ фrînte (58¹) дѣпъ че ам алътурат îн дрептѣл бълъмътурѣи о спe-teazъ дреапъ.

128. *Sობолii* фак ръдъчинелор, ресбелѣл че bitele фак тѣлпîнелор. Нъзѣiesк, pentрѣ аѣ пръпъdi, да кѣрседе че ле нѣmesк *sობолiere* (B 55).

129. *Пурічії* întork în фолосул дор сукуриде destinate ла нутріреа ȳнілор органе пе каре ле суг кѹ тромпа дор. Ібіреа дор дѣ наутере ла оsebite кірмірі органіче. Апа în каре а стѣтѹт маї мѹлтѣ бремене *skoarçe de stejar*, *foi de tabak*, disolбація апоасѣ а *фунѳіцинеї кѣ-минилор* саѣ а *ченѳиелѣ*, poate сѣ слѹзиаскѣ а мінтѹи арбурії де пурічії. Се зиче кѣ флоarea де пуріоасѣ, барѹл nestins ши ріпсѹл арс bine, фѣкѹт пѹbere ши чернѹт асѹпра крѣчелор ȳнѹи арбуре маї ȳнтііѣ стропите кѹ апѣ, аѣ інсѹшіреа а фаче сѣ фугѣ пурічії. Daka toate ачесте мїѹдоаче де дѣрѣпѣнаре ар рѣмїнеа фѣрѣ інрїѳіре, требуе сѣ каѹте чїнеба а ȳчїде, кѹ мїна, ачесте insekte аѹтоаре де атїтеа гредѣ пѹстїірі.

130. Adesea s'a arȳnkat асѹпра фѹрнічеї, акѹїденѹїї а кѣрор сїнгѹрѣ каѹсѣ трекѣтоаре сїнт пурічії. Фѹрніка, каре дїн натѹра еї адеаргѣ ши ії плаче пурічії, се ȳркѣ tot де аѹпа пе арбурії пе каре ії нѣпѣdesk пурічії, ши се кобоарѣ кѹ дїнушї. Фрѹктеде захароасе сїнгѹре пѹмаї ар пѹтеа сѣ испїтїаскѣ пе фѹрнікѣ. Кѹ toate ачестеа, фїїнд кѣ грѣнарїде сѹтеране че еа шїте кѹ атїта арте а'шї клѣдї pot сѣ фїе бѣтѣмѣтоаре беѹетаціелѣ арбурїлор, este де фолос а ле дѣрїма; ла каре аȳнѹе чїнеба фѣкїнд дїн јосѹл фѹрнікарѹлѹи, мїне ін каре а-прїнде пуріоасѣ саѣ демп; саѣ маї bine інȳндїнд фѹрнікарѹл дѹпѣ че а пѹс аколо бар (B 57).

131. *Bermelē alb* саѣ *bermelē кѣрѣбѹшѹлѣгї* este, ін-тре алте дларѣ де гїндачї, ачела каре декларѣ ȳн resbelѣ пѹстїїтор рѣдѣчїнелор челор маї мѹлѹї арбурї.

Ії ȳчїдѣ саѣ фак а се мїнка де кѹркани, рестѹрнїнд адїнк локѹл. Sokotesk кѣ інгрѣшѣтѹра дїн бовтїна де масліне саѣ дїа рапїѹѣ, кѹ каре с'ар інфѣшѹра рѣдѣчїнеде арбурїлор, ар фї де аȳѹнс ка сѣ дерапене ачесте

ларбе, astupînd printre'о крѣптушалъ оліоасъ, гъуреле prin care ele resuflă.

132. *Omidete* se akaцъ de foі uі de junele odrasle, pustiіrile lor sînt kîte odatъ atît de renezî, din pîci-na numeroasei lor прѣsirî, în kît în kîte-ba zile bede чинева арбури despîiaцî ky totуl de фрунза lor (4). Пре-întîmîіrъ чинева ачест флацел strîbindуле оаъле, че sînt dispuse, saŭ în тѣгîрчюаре împîslite, saŭ în rogoшî singurate, saŭ ka niute inele împodobite ky мѣргѣrita-re împрециууl trъnkivуlî. Kînd omidete aŭ амъuit преbederea kultibatorуlуl, пѣзvim ла алте мîрдоаче pentru a le деръпъна: 1° преѣмблѣтъ репеде о флакъръ dimineaца sуbt тѣгîрчюареле ачелора care тѣbiesk ла о лалтъ; 2° тѣiem ramуrele аsupра кърора еле се адупъ, uі daka ачесте ramуре nu се pot аjunce ky mîna, ле сбурѣт prin ажуторуl *omidariуlуl*¹ (фиг. 5); преîntîmîіrътъ пѣпѣдîrea lor, încолѣчînd пе trъnkivуl арбурелуl о фуніе де пѣр, а кѣріl бîрфурî сбîрлте о-преск, prin începarea lor, omidete care се кълѣtoresk кълре крѣчи.

133. Merii, маl bîrtos în Normandia, sînt espîuшî а fi pustiіci, ky kîпуl чел маl kопченитор, de о insektъ din поŭ іbitъ, *puricele lanіcer* (Aphis mali). Societѣциle de Agrikulturъ аŭ пропъs în дешерт премиврî пѣskочито-

¹ Omidariуl се компъне де о коадъ А ky огауръ ла rîтуl сѣŭ, în care întръ, prin ажуторуl унуl шуруп, instrumentуl компъs де ун тѣиу statоrник А' uі де ун тѣиу miшкѣтор В, мѣрѣinit, ла капуl де sуs, printre'yn чюкан С, а кѣгуl греутате lî чіне-deskis, uі, în jos, prin мѣнуша Е, де care се леаръ фуніа prin мîрдокуl кѣria агропîем тѣиуl miшкѣтор де чел statоrник. Коада А poate пîіmi în алте împрециурѣl saŭ о фалцелъ (80) saŭ ун ферѣстрѣŭ D', saŭ uі пе *desmугрîtorуl G'* (92), saŭ kîar пе порт-шокуl (кѣѣіеа) Ф.

рудѣи рудѣ леак контра ачествѣи фланцел; леакуд есте инкѣ де афлат.

134. *Мелниѣи* уи *мелниѣи шерпенѣи* катѣ а фѣи прироницѣи рудѣи кѣте рудѣи, маѣи кѣ сеамѣ примѣбара; баледе ар-
цинтиѣи каре ласѣи ин калеа лор руне кѣ индестударе пе
обсерватор ин урмѣде. Апа аместекатѣи кѣ саре де-
маре се poate интрѣбуинца кѣ фолос ка сѣи факѣ сѣ
пеарт. Ин цѣреде де ла мiazѣи зи факѣ бѣнѣтоаре челор
маѣи марѣи (helix pomatia L.) ка сѣи мѣнѣче қопуѣи ин
фурѣи, дупѣи чеѣи аѣ фѣкѣт а аѣуна о септѣминѣи.

135. Animalii de kare борбигѣи сѣнт ачеиа пе каре
фолосуд чере кѣ стѣрѣи аѣи стѣнѣе; дар се маѣи афлѣи
уи аѣуѣи карѣи, фѣрѣи а продуѣе марѣи пагѣбе, перѣи пи-
ронѣеа бѣгѣрѣи де сеамѣи а агрономуѣи, дѣи причина
мичелор стрѣкѣчиѣи кѣрора еѣи пот сѣи де фѣе ауторѣи.

136. *Урекиелниѣеде* (polyxenus, julus, &c.), insekte дун-
цѣи уи кѣ о сѣтѣ де лабе, родѣи фолде арбуѣилор ин фѣра-
цета лор жѣнеѣе, уи маѣи бѣртос а де Пѣрсѣидор; ла о
бѣрѣи маѣи инaintатѣи се сѣлѣуѣѣеск ин фѣукѣе, уи маѣи
кѣ сеамѣи ин стѣрѣе. Ачѣуѣи animalii се тем де дѣу-
минѣи; не фолосим де ачѣестѣи скѣрѣи а лор интинѣуде
лаѣуѣи; ачѣезѣи дѣнгѣи спалиѣи, хѣртѣи стрѣнсе ин форма
пѣлѣиѣи, дѣжерѣи бѣтѣрѣи де дѣнѣѣе уи миѣи копѣи де
еарѣи ѣскаѣи; урекиелниѣеде адеартѣи аколо ин mare ну-
мѣи, де стрѣбим атѣнѣи кѣ грѣмада.

137. *Пѣдукѣи де лемн* (tingis marginata) парасѣиѣи спа-
лиѣилор, кавѣи фѣукѣеле челе маѣи коанте, ин каре еѣи
факѣ гѣуѣи де ла доѣи пѣнѣи ла тѣрѣи дѣниѣи де адѣнѣиме; иѣи
кѣуноаутем дупѣи уѣрѣиосуд лор мѣрос. Еѣи перѣи индатѣи
че поѣѣиде уи дѣимѣѣиде аѣи дебѣнит рекозоасе; еѣи фѣуѣи
де дѣминѣи уи де сѣудѣиѣиде бѣнѣудѣи. Еѣи се аскѣндѣи
интѣе зидѣрѣи уи кѣрѣи, орѣи пѣтинѣудсе сѣѣт сѣпѣрафаѣа ѣнеѣи

foi, ori bîrînduse în krîpîtyrele tenkvelei zidvlyi.

138. *Tivyryl* (tingis punctata) se leagî mai osebit de foi, kîrora eî le roade parenkimul (4). Isbim aceste speciî de pîdykî, skutyrynd tare krîchele arburylor, mai bîrtos la apropierea unei bîjelyi saş unei ploî rezezi, ui tenkvind zidvî spadylor ky var.

139. *Lokysteje berzi* (locusta viridissima) katî sî le strîbim yna kîte yna.

140. *Liseta* (altica oleracea B. 74, 99) yn fel de pûrice se akaçî ky mai mydî lîkome de jynî blystbry de kît de foile seminale. Apîrym pierchyî che ea î atakî mai ky seamî, skutyrynd krîchele ui strîbîndvo pe pîmînt.

§ V. AKCHIDENÛÎ PRÏCHINYÛÎ DE LIKENÛI SHI DE MYSKI PE SKOARÛA ARBURYLOR.

141. *Myškiy* se akaçî prea rar de skoarçele berzi, eî se bîbesk mai de obuute în krîpîtyrele skoarçey trvnykurylor bîrsnyî. Primejdia fîinçey lor este atynçî mai nylî, kîchî pîdychinete lor ny pot a'uy însuyi sykuryle destinate nûtryî arburylor, ui kvlkuyuryle chele mai dese che eî ar forma pe suprafaça lor ny ar lipsi de lok pe beçetad de dukparea aerulyi, mai bîrtos kî skoarça îmbîrynitî este nekanabîlî de bre o dukpare. Mi se pare dar foarte de prisos de a kedtyi o vreme tot de ayua preçioasî în Agrykulytîrî a *desmyška* trvnykiî arburylor.

142. Kît pentry *likeny*¹, sokotesk kî îngryryle noa-

¹ Myškiî sînt plante înyesate ky foi kare, de ui redyse în chele mai myî dimensiî, sînt înzestrate ky aransaçie ka ui foile beçetadylor superyî. *Likeny* sînt întindery membranoase kare n'ay mai nyî o analogie ky saduryde kîrora le kyuoautem ui floryle ui fruktele.

stre челе маї neadormite нѹ ар isbyti а'ї skoate de kít кѹ парѹба кіар а skoарѹей; кіар сингѹр botanistyl абіа este în stare а'ї ríqi фіица. Кít пентрѹ чеї ладуї мѹскї, карі се ңинѹ de skoарѹа берде нѹмаї prin о kóкѹ radíкѹларѹ, уи каріі іуї імпринѹ în aer întinderіle лор маї мѹлт саѹ маї пѹңин late, нѹ поате чінеба сѹ се імпротібіаскѹ кѹ фіица лор інтр'ѹн нѹмѹр оаре-каре нѹ este пріімітоаре де а osteni беѹетадул уи кіар аї слей пѹтеріле. Ії смѹлг кѹ мїна, кінд се ібеск пе ла ін-пѹлѹімеа ңнѹї ом, саѹ prin мїзлокѹл ңнѹї кїрліг, кінд се араѹѹ маї сѹс.

143. Чееа че ам зис despre likenї s'аплікѹ асемenea ла плантеле parasite, прекѹм ла *Вѹскѹ*.

144. *Бѹреңіі*, маї бїртос бѹреңіі сѹберошї¹ араѹѹ, маї мѹлт де кít кѹшѹнѹ боалѹ саѹ моарте сѹпрафеѹделор че нѹпѹdesk. Катѹ а'ї тѹіа дін мїеле пе дін ґосѹл дінітѹреї лор, уи а аконері апої локѹл кѹ аліфіа Sant-Фіакѹ (58¹).

ПАРТЕА II.

Гѹѹдінѹ де фѹкѹте уи пометѹ.

145. *Гѹѹдїна де фѹкѹте* este ңн копрїнс дїмїт де локѹнѹѹѹ, фїе імпреңіѹеатѹ кѹ зидѹ, фїе кѹ гардѹ саѹ палїсадѹ, уи пе каре неутїне іл хотѹраште нѹмаї пе сеама қѹлѹтѹреї арбѹрїлор родиторї.

146. *Пометѹл* este о *гѹѹдінѹ де фѹкѹте* фѹрѹ імпреңіѹеї уи ін кїмпї слóбод. Нѹмїм інкѹ *гѹѹдінѹ де фѹкѹте*

¹ De natura plvteї.

ui *nametr*, pe cea d'ântîiș *nomet krylibat*, ui pe чел d'al doilea *nometș avrestș*.

447. Kît pentru modул кyлтypeї ui îngrijirilor educației, *nometyl* este къtre *rrădina de фрукте* ceea че *плывьрия* este къtre *rrădina de лерyме* (B 5).

КАП I.

LOKALYL.

448. În aleцerea локалылyї yнеї rрădine de поаме, катъ съ ia чинеба în бьгаре de seamъ калитъциле локалылyї, esposiției ui форма îngrijirilor.

§ I. KALITЪЦILE LOKYLÛI.

449. Кyлтyра арбyрilor родиторї чере yn пэмînt аua de bogat ка ui кyлтyра planteilor лерyмоасе (B). Daka ачелâ pe каре îлхотърауите чинеба pentru локалыл yнеї огръzi ny este astfel, î restituyem, prin amendemenци ui îngръуьтyрї (A 25, 20), калитъциле че î lipsesk.

450. Îл спаруем кy yрлезул (A 44) în тоатъ întinde-rea sa, ла о адîнчime de треї пичюаре; кy осефире îн-съ къ, prin ачeastъ десфyндаре, съ ny fie чинеба е-спyс а адуче pe супрафаца локалылyї yn кyлкyшъ бь-тъмътор бецетаției.

451. Spре ачест лyкpy, printр'o бreme yskatъ (A 46), кy доз лyнї маї nainte de плантауие, deskidem yn шанц de треї пичюаре de ларгъ pe о лyнчime дyпъ боие. Арyнкъм d'o parte pe чел d'ънтîiș ui pe чел d'al doilea кyлкyшъ, de грosimea ynyї пичюр fie-каре, ui de cea лалтъ parte pe ал тpeїlea кyлкyшъ, каре este аsemenea de yn пичюр îн грosime. Printр'o опе-

rație inberșă, asbîrlim în fîndul șanțului pe cel d'întîiș, care este cel dîne d'asupra, și pe cel d'al doilea, pe care îl akoperim cu un bun pat de rînoiș de kal, daka pîmîntul este reche (A 10), saș cu rînoiș de bakș, daka pîmîntul este yuor (A 11), și umplem șanțul, cu cel d'ad treilea pișior de pîmînt pe care îl skosesem la urmă de pe fînd, și care debine astfel kulkuyul de pe d'asupra ad lokulyi.

152. Mai întîiș este dator chineba s'ui tragă adeele grîdinei sale, nu numai spre a se kruța de truda de a desfînda spațiul cu care nu doreute s' se sluziaskă, și înkă spre a transporta îndată asupra acestor țînguste kîi petrele și petricelule ce le întîmînă chineba în pîmînt, pe kît mai mult îl desfîndă.

153. Daka țîrîmul s'ar afla kompys de bine de kalitșai osebite, s' se ia pîmîntul depe cele mai de kîpetenie alce pentru a îmbunătăți cu el petrele cele mai șterpe, și s' se dvie în lokul lui petrele ce era s' se arunche de petrebniče.

§ II. ESPOSIȚIE.

154. Lokurile cele înalte aș pușinș adîncime, plantațiile depe dînsede sînt prea espuse la isbirile bînturilor și bîjedilor. Lokurile auezate, îmbogățite de tot ce apele aș adys depe kulkuyul depe d'asupra koastelor, sînt prin urmare cele mai roditoare, numai ka pîmîntul s' nu fie reche și ymed (116), defekte ce se rșesk mai adesea la felul acesta de lokale.

155. Nimik nu este mai favorabil grîdinelor de pomî de kît un lokal la jumătatea unei koaste.

156. Esposiția kître miază-zî este cea mai folositoare, daka kdina este yuor povîrniș; cele kître re-

sъrit uі anvs sіnt preferable, daka klіna este repe-
de (B 43).

157. Іn пѣрѣіе meridionale, esposiѣia anvsylyi este
maі puѣin timpurie, dar maі roditoare de kīt a resъ-
ritylyi; іn пѣрѣіе Nordylyi, uі maі ky seamъ іn Pa-
ris, esposiѣia anvsylyi este sьbt amīndoъ raportyrie
ky totyly bьtьmьtoare.

158. Nepotrіbirea tьrīmlyi, іn koprinsyly aчeleiauy
огрѣzi, poate сь реyniaskъ toate aчeste esposiѣii ose-
bite; este tpeaba грѣdinaryly a хотьrі, fie-kьria spe-
ѣii, esposiѣia чеa maі favorabilъ tpebyнѣeі la kare
boieute a synyne o speѣie.

§ III. KLAYSTPI SAŖ ІNГРѢDIRI.

159. Грѣdina de фьyкте katъ a fi іmpрежнvітъ ky
zidь de la zече nіnъ la doъ-spre-zече niѣioare de іnъlѣi-
me, uі фьkīnd фаѣъ fie-kare latyre la ynyly din чеде
patry пvntьrі kardinale a le orizontylyi. Ynii a гьsit
ky kale сь dea aчestei іngрѣdirі форма ynyі edins,
spre a koncentra maі bine razede resфрīnte a le soa-
relyi.

160. Aчest zid slъjeute ny nymaі a okroti ograda,
ѣi іnkъ a фeri arbьrіi de пvtereа bіntylyi, uі a da yп
reazim spaдirіor.

Lokьitorii de la Montradii, kapi se іndeletniчesk, ky
o гpіъ partikyларъ, la kylyra persiѣior, іmpart іn-
tr'adins tьrīmlyly lor іn atіtea огрѣzi partikyларe іn kіte
pot, spre a mьpі nyтьpyly spaдirіor lor, іmmьlyѣnd
supраfeѣele перpendikyларe; zidyrie sіnt ka la ѣinѣi
saъ wease stіnjinі depьptaѣi ynii de alѣii.

161. Katъ сь лase o ларгъ alee іntpe zidь uі пѣ-
tpeatele destinate pentry plantaѣiіle arbьrіior roditori,

ka spadiriī uī arbuiriī la br̄taia b̄ntv̄lvi s̄b ny se ba-
t̄me ĩntre d̄nuuī prin ūmbrirea lor.

162. Spadiriī s̄nt zidv̄ri aucternv̄te kv̄ oare-kare me-
utev̄v̄g kv̄ ramv̄rele arbuiriilor roditori. *Palisarea*
uī *tynderea* konkur̄v̄ la fer̄icita dispoziție a spadiriilor:
bom borbi mai la șbale. Ne bom restr̄iņce ĩntre'ac̄est
paragraf n̄v̄mai asv̄pra aceia c̄e pr̄beuīte, la zidv̄ri.

163. Ka s̄b p̄vie spadiriī lor la ad̄v̄post de ploaie,
de ninsoare, de ĩnrieuș, uī de șalțele desrieușv̄ri, me-
teore kare, mai b̄rtos prim̄v̄bara, pot fi b̄rtv̄m̄toare
pl̄ntelor, lokv̄itoriī de la Montr̄dia aș p̄vs ĩn lokv̄l
str̄auinei zidv̄riilor ordinare, o polițioar̄ de r̄ips, ie-
uiv̄t așar̄ din șaua zidv̄lvi, de la c̄inçi p̄n̄z la uea-
se dequite uī de o r̄osime de doz dequite, kare este
pr̄ontit̄ din distanț̄ ĩn distanț̄, prin niute stobor̄i
saș c̄ind̄v̄ri de lemn de uteșar.

164. Așar̄ de ac̄este polițioare statornice, ĩntrebv̄-
iņceaz̄ ĩnk̄z rogoșinele mobile pe kare le ĩntind̄v̄ de
la Fev̄rarie, p̄n̄z ĩn Aprilie, ka o predv̄ņire a poli-
țioarelor. Ac̄este rogoșini s̄nt sv̄șuņv̄te prin niute
sp̄ice de roate bek̄i de k̄r̄v̄uș, kare se b̄r̄v̄, prin
k̄v̄p̄v̄v̄v̄l lor c̄el r̄os, ĩn zid pe de desv̄btv̄l koamei
lv̄i.

165. Ei mai p̄v̄v̄v̄ ĩnk̄z alte rogoșini perpendicularari-
ceute, ĩn partea de jos a arbuiriilor, ĩn dep̄rtare de
uease dequite de c̄i, sv̄șuņv̄te prin k̄r̄dișe de șer saș
kv̄ie de lemn̄v̄ ĩmp̄d̄intate ĩn zid̄v̄. Ac̄este rogoșini s̄nt
c̄esv̄te ny kv̄ șfoar̄ (B 49, 54) c̄i kv̄ t̄reț c̄erkv̄ri
d̄rente ĩnt̄use din fie-kare latv̄re uī paralele ĩntre
ele, ĩn sensv̄l l̄v̄ņv̄imeī rogoșinei.

166. Pe sv̄p̄rașaua zidv̄lvi, aueaz̄ adesea v̄n kan-
c̄el̄v̄, fie de tel, fie de ar̄aș netez̄i k̄ari se ĩnk̄rv̄v̄i-

шазъ њн ынгиури аскучите. Дъ о бѣпsea кѹ одиѹ асу-
пра ынѹа ори асупра челѹи ладт фел де канчелѹ, каре
апоѹ este маѹ плѣкѹт окѹлор де кѹт требѹинчиос кѹлтѹреѹ
арбѹрилор. Пѹне кѹ исбѹтире њн локѹл ачестор канчелѹ
оase де пиѹиoare де бербеѹи пе каре њѹ бѹрѹ ѹеапѹн иѹѹ
ѹи коло њн зидѹ, лѣсѹнд пе дѹн афарѹ о skosѹтѹрѹ де
ѹн деѹит. Ачешѹtia сѹнт ниѹте кѹѹе есчеленте пенѹрѹ
падисареа крѣчелор.

КАП II.

Плантаѹѹ де арбѹриѹ родиторѹ.

§ I. NOMENKLATѹRA APBѹRILOP DESTINAѹI LA PLANTAѹII.

167. Арбѹриѹ родиторѹ се ѹмпарт сѹбѹ рапортѹл родѹ-
лѹи лор, њн арбѹриѹ кѹ сѹмбѹриѹ (Persik, Прун, &c.), ѹи њн
арбѹриѹ кѹ грѣѹнѹѹѹ (Пѹр, Мѹр, &c.). Ачешѹtia се сѹбѹт-
ѹмпарт њн помѹ кѹ фрѹкте де кѹѹит, кѹ фрѹкте де копѹ
ѹи кѹ фрѹкте де ѹидѹр¹.

168. Сѹбѹ рапортѹл формѹи натурале саѹ меѹтеѹѹ-
ѹите, еѹ се ѹмпарт њн бѹнт-п.линѹи² ѹи спалириѹ.

169. Бѹнт-п.линѹи сѹнт саѹ кѹрат бѹнт-п.линѹи, саѹ арбѹриѹ
дѹн помѹтѹриѹ. Чеѹ д'ѹнтѹиѹ аѹ, ла Нордѹ, ѹне-ори тре-
бѹинѹѹ де окротѹре, ѹи сѹнт сѹпѹѹѹи ла о тѹндере ѹ-
шоарѹ (deosebite спѹѹи де ѹиешѹ ѹи kaisѹ, &c.). Чеѹ
д'ад доѹлеа маѹ пѹѹин деликаѹѹ, креск ѹи родеск њн
климеле ноастре, фѣрѹ аѹѹторѹл бре ѹнеѹ скѹтириѹ ме-
ѹтеѹѹѹите.

---

¹ Мѹст де Мере, Пере.

² Арбѹриѹ неадѹностиѹи.

470. Bînt-plineiî sînt saş *фурче*, kind îi tîndem pe tot anul ky skop de a le da o forma konikъ; saş *канделабри* ky *браце*, kind лъѣм aminte la oare-kare regularitate în întokmirea katvîlor de крѣчи че ле лъсѣм ka сѣ ле дѣм forma konikъ; saş *свîнтъ дини* uî *тѣфе*, kind tînderea dobroаръ маі тоѹ бѣстариі kari se депѣтеазѣ de direkѹia lateralъ; în sfîrşuit *base*, *пакаре*, saş *пѣлниѣ*, kind kavтѣ чинеба сѣ деа ла întрегвѣ крѣчелор форма vnyî kon restvrat.

471. *Kontra-spaliriî* sînt niute *свîнтъ дини* kîrmviciîka *spaliriî* în преѹгвгвѣ пѣтрatelор de левгми.

472. *Spaliriî* sînt арбурѣи ky kare aутerne чинеба zidvд *тѣдинелор де левгми* saş de *фѣкте*, uî ne kare îi kîrmvеute, prin tîndere, în kît сѣ siliaskъ datinele lor spre a dobîndi фѣкте фѣгмоase.

473. Îi formeazѣ чинеба нѣмаі ky арбурѣи kari, din pîчина талиеі lor, se нѣmesk *пѣлѣчи* saş *mizo-тѣгнѣи*.

474. Арбурѣи *пѣлѣчи* sînt ачеіа ne kari îi аş altoit (54) în skoala de арбурѣи (37) din фаѹа пѣмîntvлѣи, uî ne kari 'i аş тѣіat (90), ла трансплантаѹia lor, ne ла маі svs de altoire ky kîte-ба дини.

475. *Mizo-тѣгнѣи* îuî îналѹѣ тѣгнѣи lor пîнѣ ла тѣѣ saş чинѣи пѣчюare, маі nainte de a да крѣчи.

476. *Тѣгнѣи* аş маі ueante пѣчюare în тѣгнѣи. Нѣиî întрегвѣиѹѣм de kît pentрѣ *бînt-plineiî*.

477. Ун *арбуре natррал* (franc de pied) este yn арбуре nealtoit, kare a benit din *semъnare* (40), *malеoлире* (44), saş *бѣтѣише* (48).

478. *Selbъtiviniî* sînt жѣне sadvрѣи saş арбурѣи sclbatîчи ne kare îi трансплантѣ чинеба din пѣдѣриî în skoala de арбурѣи, saş varietѣѹи de арбурѣи beniѹи din semъnare, ne kare чинеба îi destîнѣ pentрѣ altoire.

179. Үн *арбура* *імбунѣтъцѣ* este Үн арбура altoit пе о спеѣе саѣ varietate конченарѣ бенитѣ дин семѣнаре.

180. Үн *арбура* *імбунѣтъцѣ* neste *імбунѣтъцѣ* este Үн indifid асупра кѣрѣа а altoit чинеѣа о спеѣе култибатѣ каре дебине сѣжетѣл Үнеї ад доilea *алтоирѣ* оператѣ ку о алтѣ спеѣе култибатѣ. Ачеастѣ операѣе аре дрепт скоп де а імбунѣтъцѣ фруктеде.

181. Спеѣиле фѣинд ачелеауї, арбуриї *натуралї* катѣ а фѣ префераѣї, уї дака аѣ пробенит дин семинѣе, este петѣрѣдѣит кѣ еї бор фѣ tot де аҮна маї џеапенї, маї траїниѣї уї маї елеганѣї де кїт чеї лаѣї.

§ II. ПРОЧЕДЕ РЕЛАТИВЕ ЛА ПЛАНТАѢЕ.

182. О датѣ че пѣмїнтѣл а fost маї џнтїїѣ десфундат уї мѣрѣнѣит (154), дескідем гропеле, уї беумїнтѣм (28) садѣрїле мѣкар їн мїнѣтѣл плантаѣеї. Ачесте гропї катѣ сѣ аїѣ Үн пїчїор їн адїнчїме пе Үн пїчїор уї ңмѣтате лѣѣїме пентрѣ *спалїрѣ* (172), уї де нїуте дїменсїї чеѣа маї марї пентрѣ *бїнт-пїнїѣ*.

183. Дїстанѣа їнтре гропї атїрѣ де дїменсїиле че арбуреде поате сѣ аутенте. Ка *спалїрѣ*, персїчїї пот фѣ реплантаѣї ла доѣ-зечї пїчїоаре Үнѣл де алтѣл уї перїї ла опт-спре-зече пїчїоаре нѣмаї пентрѣ тѣрїмѣрїле де џнтїїа калїтате; дїстанѣа катѣ сѣ се мїкуопрезе ку Үн карт уї кїар ку ңмѣтате пентрѣ локѣрїле де о калїтате маї пѣѣїн бѣрѣ.

Кїт пентрѣ *бїнт-пїнїѣ*, плантѣм *тѣрѣнкїї* їн депѣртаре де доѣ-зечї пїчїоаре пентрѣ локѣрїле де џнтїїа калїтате, уї *фурчеле* де поѣ.

184. Арбуриї дїстїнаѣї ла *спалїрѣ* катѣ сѣ аїѣ де ла алтоїреа лор, де ла Үн ан чел мѣлт мїнѣ ла треї депе спеѣїї; *бїнт-пїнїѣ*, де ла треї пїнѣ ла чїнчї анї.

185. Плантѣм *спалїрїї* ку кїнѣл Үрмѣтор: гронап

гътиѣ (182), ын дукрътор ѿфъѣиуеазъ арбуреле асфел ка крѣчеле де прѣстрат съ фие дииѣиате ѿн датурѣ, гурлерул да онт деѣите саѣ ын ниѣиор де да зидѣ, ѿи трѣнкивл ѿнклѿнат иар кѣтре ачел зидѣ. ѿнтр'ачеастъ време о адъ персоанъ арѣнкъ кѣ урлезул прѣмѿнт ѿн гроапъ, де десѣбтѣл рѣдѣчѿнедор, ка съ ле ѣие да ѿнѣлѣиуеа кѣбѿиѣиоастъ, ѿи апоѣ ѣмѿле гроапа кѣ десѣбѣиуиере. Скѣтурѣм трѣнкивл де ѣеанте онт орѣ ѿн осебѣте зенсурѣ, ка прѣмѿнтѣл съ се стрѣкоаре ѿн тоате голѣриде системѣлѣи радикѣлар. Кѣлкѣм сѣпраѣаѣа, абѿнд грѣжъ съ нѣ смѿнтѿм дѣрекуѣа ѿнклѿнатъ а плантеѣ, ѿи съ нѣ аконерѿм ниѣѣ о датъ кѣ прѣмѿнт партеа ѣнде сѣжетѣл есте дѿнит кѣ адтоивл.

186. Плантаѣа *ѣнт-пѣлилор* нѣ се осѣбеуте де аѣеа а *спалѣрилор* де кѣт ѿн ѣинереа ѣертѣкалъ а трѣнкивлѣи, ѿи ѿн ѣѣѣторѣереа маѣ таре а прѣмѿнтѣлѣи, фѿнд кѣ трѣнкивл ѣа аѣеа а се дѣпта ѿмпротѣѣа ѣѿнтѣрилор ѿи а ѣѣѣлѿилор, дѿнсит де тоатъ адѣпостѣереа ѿи смѣѣѣнѣереа.

187. ѿн аѣул д'ѣнтѣѣѣ ѣѣнеде садѣ, ѣере кѣ атѣта маѣ марѣ ѣегѣерѣ ѿи ѿнгрѣѣѣрѣ, пе кѣт а фост сѣпѣс да марѣ ѣеркѣрѣ ѿи да ын фел де казнъ (78). Чѣнеѣа съ аѣѣъ грѣжъ де а респѿнди пѣѣѣн страт де паѣе да ниѣиорѣл дор, де а смѣлѣе ѣрѣиоаселе ѣѣриенѣ пе кѣт еле се ѣѣѣск, де а ѣда прѣмѿнтѣл пе сеѣетъ, де а ле фери де разеле преа арденте а ле соарелѣи каре ар ѣска скѣарѣа дор, атѣпѣѣ кѣнд рѣдѣчѿнеде ѿнкъ рѣмѣите нѣ сѿнт ѿн старе ѿнкъ де а ле стрѣкура о мѣстѣреаѣъ прѣстрѣтоаре; ѿн сѣѣрѣуѿит де а фаче о ѣѿпѣтоаре акѣѣѣв ѿнсектелор ѿи аѣмалѿилор дѣрѣпѣпѣторѣ (126).

КАП III.

Despre tînderea arbuzilor roditori.

§ I. NOMENKLATURA ORGANELOR DE TÎNDEPE.

Кръче.

188. *Кръчеле тате* саѣ *кръчеле де ънтѣл ѡрдин* сѣнт ачелеа каре формезъ чеа д'ѣнтѣл ѡрдин а арбузель. Нѣмърѣл лор се осибѣште дѣпъ форма че боиеште чинеба съ деа индѣбидѣлѣ.

189. *Кръчеле де ѡрдин ал доilea* наскѣ дин *кръчеле тате*, уи дин еле наскѣ *кръчеле ѡрдинѣл ал треilea*, уи дин ачестеа *кръчеле ѡрдинѣл ал патрѣlea*, уи аша маї ѣнокло; еле сѣнт ѡрѣ сѣитоаре саѣ коборѣтоаре.

190. Сѣнт рапортѣл продуктѣлѣ, *кръчеле* сѣнт саѣ *кръче де ѡрдин* саѣ *кръче де фрукт*.

191. *Кръчеле де ѡрдин* сѣнт саѣ *кръчеле де ѡрдин минчѣнос* саѣ *кръче ѡрдин*.

192. S'a dat фѣрѣ кѣбѣнѣцъ нѣмелѣ де *ѡрдин минчѣнос* *кръчелор* каре провѣн, нѣ дин десѡлтареа ѣнѣ окѣл (3), чѣ д'а дѣнтѣл дин мѣчеле гѣлче але скоарѣл, кѣрор Роѣер-Скабол ле а дат нѣмелѣ де вѣлѣстѣл кѣнтѣгаѣл дин ѣнтѣмларе. Фелѣл ачеста де *кръче* есте таре, бѣне хѣрѣнтѣл уи ѡрдин, уи каре дѣ преа тѣрѣлѣ родѣ.

193. *Кръчеле ѡрдин* се ѣмпарт ѣн *ѡрдин натурале*, *ѡрдин сеѡлѣтѣкоасе* уи *ѡрдин меутешѣѣте*. Челе *натурале* сѣнт продуктѣл окѣлор (69) алѣѣлѣлѣ; *сеѡлѣтѣкоаселе* сѣнт ачелеа каре наскѣ дин сѣѣт (54), кѣнд алѣѣлѣлѣ нѣ ѣа ѡ десѡлтареа кѣбѣнѣчѣоасѣ. *ѡрдин меутешѣѣте* се ѣбеск кѣнд чинеба таѣе саѣ сѣрѣлѣ бекѣле *кръче* скорѣѣте.

194. Кѣноауѣтем *кръчеле ѡрдин* де пе ѣрѣѣторѣл кѣ-

rakteri: ele iesiŭ din skoaruŭa arbyrelvi (2); basa lor este formatŭ mylt mai tare de kit a celor lale kreb-
che; ele intrek pe aŭestea in lunŭime uii in prosime,
uui aŭynr la niute dimensiŭ insemnŭtoare (s'a bŭzvt vne-
le de kite zere piŭioare pe doz deŭite uui ŭmŭtate de
diametrv la basa lor); ele kreskŭ repede; okii lor sint
prea miŭi uui mai puŭin apropiati de kit aŭeia ai
celor lale krebŭi ai aŭelviauŭi arbyre; skoaruŭa lor este
ŭrymoasŭ uui netedŭ.

195. *Krebcele de frŭkte*¹ sint saŭ *beddioare*, saŭ *krebŭi strŭmbe*, saŭ *krebŭoare*, saŭ *puŭi*.

196. *Beddioarele* sint niute krebŭi makre, sŭbŭiri uui
lunŭi, abŭnd okii mari negriciomŭ uui apropiati; ele a-
pukŭ in lŭtŭri, uui aŭynr de la wease deŭite pŭnŭ la
yn piŭior dŭpŭ speciŭ; skoaruŭa lor este de yn ŭry-
mos berde de apŭ; aŭestea sint krebcele cele mai
roditoare.

197. *Krebcele strŭmbe*, asemenea de lunŭi, dar pro-
porŭionaliceute mylt mai sŭbŭiri de kit cele prece-
dente (ele trek prea rar peste dimensiile ynvi paiŭ de
mŭtŭrŭ), ŭrgŭdŭieskŭ atŭta rodŭ ka uui aŭelea, dar ny
il dŭce pŭnŭ la maturitate.

198. *Krebŭoarele* sint krebŭi miŭi uui bondoache (ka
de trei deŭite de lunŭi); ele kreskŭ in ŭaŭŭ in formŭ
de darde, uui poartŭ, in miŭlokŭl ynvi bukŭt de foi,
ynŭl saŭ mai mylŭi mari bŭmbŭleŭi de vnde katŭ a

¹ S'ar ŭi puŭyt puŭe in lokŭl borbei *frŭkt* prea bine borba
noamŭ, dar ŭiind kŭ ŭraŭiŭi noutri Italianŭ, Franŭeziŭ, uui.,
ba inkŭ uui in Dacia noastrŭ in vnele probinŭiŭ se aŭlŭ in
borbire borba *frŭkt*, uui ŭiind kŭ borba *frŭkt* e mylt mai
generalŭ de kit borba noamŭ, mŭ boiŭ slŭvi ky dŭnsa intr'-
aŭeastŭ operŭ de kite-orŭ boiŭ intŭmŭnao.

iesui *фруктеле* челе маї *фрумоае* уи челе маї *густоае*.

199. *Пунцеле*, аствел денумите дин прічина *формей* дор ларце *jos* уи *стрінте* *sys*, саѣ маї бине дин прічина *комоареї* че *копринде*, сїнт, ла перї уи мерї, *кръчеле* челе маї *борате* їн *родѣ*. Еле їнчепѣ прїн *ниште* *simpli boboci*; еле нѣ *їнїрзїе* а *форма* ла *бїрфїл* *кръчелор* *roditoare*, саѣ *киар* пе *трїнкиѣ*, *їн* *фел* де *гїлкъ* *кърноасъ*, пе *каре* *куцитїл* о *таїе* ка пе *карнеа* *їнїї* *мър*, уи їн *каре* нѣ *деосїбеуте* *чїнева* *нїчї* о *ацъ*. *Мика* *кракъ* *креуте* пе *несїмїцїте* їн *фїе-каре* *ан*; *ea* се *мърчеуте* їн *їнеле*, уи *продүче* *неїнчетат* ла *кърпїтїїл* еї *їн* *ноѣ* *бумбїѣ* де *род*, *каре* *продүче* *двїгъ* *дої* *анї*.

200. *Numim kراكъ de rezervъ* о *кракъ* *каре* се а-*флъ* *їнтре* *доъ* *кръчї* *roditoare*, уи пе *каре* *чїнева* о *таїе* *скүрт*, ка сѣ *деа* їн *анїл* *їрмърор* їн *локїл* *челор* *ладе* *доъ*.

Бумбї (окї, мугурї, gemmae 3).

201. Ка уи пе *кръчї*, *їмпърїїм* *бумбїї* їн *бумбї* *de lemn* уи їн *бумбї* *de rodѣ*.

202. *Бумбїї* *de lemn* сїнт *окїї* *карїї* *їнсоцеск* *tot* де *аїна* о *фоаїе*; де *сїне* *їнсуїї* еї нѣ *продүк* *нїчї* *одатъ* *фрукте*, *чї* *нїмаї* *кръчї* *каре*, *бїне* *кърлзүзїте*, сїнт *прїїмїтоаре* де а *да* маї їн *їрїнъ*.

203. *Бумбїї* *de флорї*, *de rodѣ* сїнт *ниште* *окї* маї *марї* уи маї бине *хрїницї* де *кїт* *бумбїї* *de lemn*. Еї сїнт *їнсоцїї* де маї *мүлте* *фої* *ауезате* *d'опорте*, уи де маї *мүлте* *группе* де *флорї*, ла *фруктеле* *кү* *трбүнте*. Еї *n'аѣ* де *кїт* *їна* саѣ *доъ* *фої* *латүраде*, уи маї *ордїнар* о *флоре* саѣ *доъ* ла *їн* *лок* ла *фруктеле* *кү* *сїмбүре*. Се *баръ* де *сеамъ* ла *баса* *дор* *ниште* *нїчї* *їндоїтүрї* саѣ *сбїрчїтүрї* *каре* се *їммүлцеск* пе *кїт* *блъртарїл* *їнгрлбїнеуте*. *Ачешї* *бумбї* се *формеазъ* їн *трї* *анї* ла *перї* уи *мерї*.

204. *Sybi-okii* sînt bumbi suplementari kare se ibesk prea rar, uî kari nu se desboaltъ de kit în kasyl kind. чеi ieuuîi mai naintea lor s'аv ofilit, ori prin stîrnire ori prin akcidenui. Ei nu prodyk mai obîcnyit de kit *krъчи strîmbe*, spîuъlatiचे uî makre, kind se desboaltъ la sfîruityl berei. Dintre'acheutia dobîndim krъчи prea fepiचे, silindvi a înkoluji de odatъ ky primъbara.

§. II. ПРОЧЕДЕ DESPRE TYNDEPEA AРБУPEIOP PODITOPÏ.

205. *Mулуъ oamenî taie*, ziche Чинтинie, *dar pyuinъ oamenî uliъ sъ tynъъ*. Este adebrъat къ în breimea lvi tyndereа абеа niute komplikauji ne kare esperiunуe ле a фъkvi sъ desparъ.

206. Este yn prinçip kare se aplikъ la toate felу-ride de tyndere; ачеста este de a nu pъstra niçi odatъ арбуpeлvi kanadyl dreпtъ ал mустъpeаçei, de a retezа krъчеле *vertikale*, adikъ ачелеа че се паръ къ boieskъ a пpeлvнvi tpyнкivл de къpetenie, саv kere се îndreпteазъ перpendikyларичеute къtre черури (84). *Sъ-чeata* kare este пpeлvнvipeа tpyнкivлvi, ar asorbi, пeп-тpy kreutereа'i лemnoасъ, tot svkyl ne kare tyndereа kavtъ ал întурna спpe фолосyl бumbilor de фpykt (79).

207. Операçия tynderii се face de ла 15 Ianvarie пîнъ în Aprilie. Îнçeпem de ла пeри uî мepi, uî isпpъ-bim ла пepсиçi uî kaisi; uî de obuute ky kit yn арбу-pe este mai slab uî mai dedikat, ky atit il tynдем mai tîpziъ.

208. Yn арбуpe netvns este mai timpvriъ uî dъ mai mylте фpykte. Tyndereа n'are алтъ çintъ de kit a пvne în лokyл kantitъçii uî пpekoачepii kalitatea.

Tyndereа bînt-пlinilor (169), fig. 9.

209. Ачеста este чеа mai simplъ din toate. Tъiem

капул пе ла дої саѣ треї *oki* (83) де пе д'асупра алто-ивлуї, адикъ маї кѣ уеае пичіоаре маї сѣс де лок. *Oki* ауіезауї пе де десѣбул тѣндериї нѣ лінсек де а інкодуї, кіар ін ачелаші ан, ын нѣмѣр оаре-каре де памѣре. Динтре челе де марѣне лѣсѣм треї саѣ патрѣ пентрѣ а фаче *крѣчеле тате* (188). Тѣндем ши пе ачестеа ла времеа кѣвїнчїоасѣ (207), де пе ла дої пї-пѣ ла уеае *oki*, дѣпѣ тѣрїа лор, дар пе ла *oki* де *din afar* (86). Ін епока *desmăturării* (92), тѣем ши мѣгѣрїї дин нѣѣнтрѣ; лѣсѣм пе чеї дої ладѣї а се десѣлта де сїне пїнѣ ла тѣндереа ҃рмѣоаре, каре катѣ сѣ фїе чеа дин ҃рмѣ. Еа аре дрепт скоп сѣ нѣ ласе де кїт крѣчеле неапѣрате фѣрѣмѣсецїї индївїдулї. Ін анїї ҃рмѣторї н'аре чїнеба маї мѣлт лѣкрѣ де кїт а *крѣчї* арбѣреде, адикъ ал скѣпа де влѣстариї каре ар да бѣнѣвалѣ де а лѣа о дїрекѣїе вѣртикалѣ (206).

*Pyramide saŃ figură*¹ (170). *fig. 10.*

210. Фѣрчеле сїнт алтоїте апроане де пѣмїнт; сѣѣрѣм тѣнкіул пе ла чїнѣї саѣ, уеае деѣїте пе д'асупра о-кївлѣї ал патрѣлеа. Ачешїї треї саѣ патрѣ *oki* слѣжеск а форма крѣчеле де жос. Ін фїе-каре ан ретеѣм тѣнкіул прїнчїпал пе ла ын пїчїор саѣ пе ла ын пїчїор ши жѣмѣтате, кїнд ел а аѣѣнс ачестѣ нѣѣе дїменсіе, ка сѣ дѣм пѣтере влѣстѣрїлор лѣтѣралї ши алтернї карї ін фїе-каре ан формеазѣ ын кат де крѣчїї орїзонтале. Ін епо-ка тѣндериї, *doborât* (90) тоате ачесте крѣчїї, де пе про-порѣїїле че воїм а да арбѣреде, дар маї де обїѣте ла зече лїнїї пе д'асупра бѣмбѣлѣї. Тоамна ҃рмѣоаре

---

¹ Quenouille, фѣркѣ пе каре се пѣне фѣїорѣл ши се тоарче; фї-гѣра їнсѣ пе араѣ ын препедеак кѣрат.

тъем *ynviete* ле¹ каре, într'ачеастъ импрециurare, era destinat a sili бумбул спре а се desbolta orizontali-talicheute. Fiind къ кръчеле din jos аѣ yn an maĩmυlt de kīt yrmъtoarele, арбуреle ia neапърат форма че ам арѣtat prin борбеле *piramidъ* саѣ *фуркъ*.

211. Tynzind фъръ бѣгаре de seamъ ши преа апроа-не de блѣстърїи бечинї între dīnuuї, ne espunem а про-дуче о monstruositate че ам нумито *kup de salcie*, кѣчи inclеле че се formeазъ атуңчи ла nodυl блѣстърї-дор, аѣунг а skoate yn фел de канѣ din кәре се ridikъ рамуре аналоуе кѣ парїи de салчиї.

Tynderea тфелор.

212. Ea konstъ ĩn а лѣса съ ia арбуреle nitik (175) фїреaska лѣ формаъ, а нѣ тunde de kīt ka съ пѣ ар-буреle не дрυмυл родирїи. О ĩntrebυnυѣм маї кѣ seamъ pentru мерї, кѣ карї фачем пѣtrate че се нѣ-mesk *Normandi*.

Spaliri (172¹).

213. Oseбim trei фелурї de *spaliri* маї de кѣpetenie: *Montraliї*, *sbintaliї* ши *palmete*. Spalirυl копrinde доъ операциї каре сїnt ĩnainte мергъtoare: *palisarea* ши *tynderea*.

214. Palisarea este фанѣта prin каре ĩnфїце кѣ арѣ пе yn zidѣ саѣ пе yn канчелѣ крѣчеле пѣstrate ale ynυї арбуре. Se slυjeskѣ ĩntр'adins pentru ачеастъ trea-бъ кѣ легътурї de папуръ саѣ rikitъ. Dar de kīnd Po-

¹ Yn *ynviete* este porѣionea каре се аѣлѣ d'asυpra челѣї din yrmъ okiѣ. Daka este преа лунг moare ши formeазъ yn *arrot*. Преа skυpt ар *slъbi okiυl*. Arrotυl este yn klenчїѣ terminal (124).

цар Skaбол a deskoperit ферицителе прочеде a ле до-
квиторіѡр де ла Монтраліа, s'a кynosкvt сyперіорitatea
palisariū kv kīpъ.

215. Prin *kīpъ* інцелецем о фъшіе де пінзъ кy кape
імбръцішъм о кракъ ші пе кape о інфіцем prin че-
ле доъ кьпътіе де зидъ prin мiлoкyл a доъ кyіе. А-
чеастъ palisare маі пyцін елегантъ де кiт чеа беке,
рънеште маі пyцін, ші адъпостеште маі бине сyпра-
фецеле че о интересазъ. Lipsa канчелулуї фаче ка
кръчеле съ прииміаскъ маі nemілoчit кълдyра пе кape
о рesфрiнце зидул.

Tyndere în V, saŭ ka la Montraliū.

Анyл 1-йъ, saŭ анyл плантациеѡ (185).

216. Чеі патрy saŭ чинчі окi пъстраці d'асyпра ал-
тоіулуї одръзлeск маі де обyште фіе-каре влъстъріи лор.
Ка съ рyпъ влъстъріи ръѡ. пyшi, este маі бине съ а-
штепте чiнеба ка съ се desboadte, ші съ аштепте сфiр-
шитyл мyстърецей де примъбара, ка еі съ слyжiаскъ
пiнъ атyпчi a траце мyстъреаца (85¹), ші съ поатъ ре-
мiнеа iн лoкyл влъстарилор префераці, dar карі нy s'ар
desbolta. Нymim ачеастъ преiнгрiјiре *desmугуpape*, saŭ
desmугуpement la okiyл resъrind; операціа din проти-
бъ (94) се нyмеште *desmугуpape la okiyл dormind*. (70).
Палисъм iн Іyніе ші Іyліе кръчеле че абем дe rind a
ле пъстра.

2-леа анъ saŭ ѡntiia tyndere.

217. Despalisъm скоуiнд кyіеле кape цiнеаѡ iн зидъ
kīpеле. Алецем, дiнтре влъстъріи desbolтаці, доъ *кръ-*
че тате (188) диспyсе iн лътyрi пе d'асyпра алтоіулуї,
шi iн паралел кy зидул, апромиате бине ла баса лор,

uі кърор сѣ поатъ чинеба а ле да ѡдатъ, саѣ кї-те пѣѣн пѣѣн о астаѣл де дїрекѣїе, ѡн кїт сѣ факъ ѡн V deskis de 90 de grade, саѣ, кѣ адте борбе, ка сѣ факъ фїе-каре *krakъ мамъ*, кѣ лїнїа ѡнкїпїтѣ че пре-лѣѣѣште тѣѣнкїѣл, ѡн ѡнїѣѣ de 45 grade. Фѣкїнд о-датъ ачеастѣ адеѣере рѣпем пе тоѣї чеї ладѣї влѣстѣрїї. Ачеастѣ операѣїе катѣ сѣ се факъ пе о време дѣлче уї кѣ кїтеба grade маї сѣѣ de пѣлѣ. *Дѣрїтѣм* (90) тѣѣнкїѣл немїѣлочїт де пе д'асѣпѣра челор доѣ *крѣче маме*.

218. Тѣѣндем апої челе доѣ *крѣче маме* де пе д'асѣпѣра *окиѣлѣї* ад *weasелеа*, дака *individѣл* а *resѣрїт* бїне, уї ѡн *kasѣл* дїн протївѣѣ, маї сѣѣ de чед д'ад патѣѣлеа. Дака ѡна дїн доѣ ар фї маї слабѣ de кїт чеаа ладѣѣ, бом да челеї маї слабе о дїрекѣїе перпендїкѣларѣѣ, уї челеї маї ѣеапене о дїрекѣїе *орїзон-талѣ*. Кѣ кїпѣл ачеста *ekїлібрѣл* нѣ ар *їнтїрїзїа* а се *їн-токмї*. Дака *neutїне* нѣ аре *требуїнѣѣ* а *алерга* ла ачест прочедѣѣ, акѣѣѣѣм челе доѣ *крѣче* пе *zїdѣ* (215), *їнтѣ'ѣн ѡнїѣѣ* de 45 de grade *фїе-каре* (217).

219. Ла *sѣїрїїѣл* *мѣстѣреѣї* де прїмѣбарѣѣ *desmѣ-тѣрїт* (216). Рѣпем влѣстѣрїї (217) *аѣеѣаѣї* асѣпѣра сѣпѣраѣѣѣлор *posteriore* уї *anteriore* а ле *крѣчеї*, пре-кѣѣм уї пе влѣстѣрїї *лѣѣѣрашї* карї се *їдікѣѣ* *вертїка-лїчеѣште*, саѣ карї се *їндеастѣ* *преа* *мѣлѣ* *ѡнї* пе *адѣїї*. *Пѣстѣрѣм* влѣстѣрїї *лѣѣѣрашї* карї аѣ *крескѣѣт* ла *марѣї-нїле* челор доѣ *крѣче маме*; уї ла *їнтїмпларе* *кїнд* чеї де *їос* ар фї маї ѣеапенї де кїт *аѣеїа*, бом *тѣїа* *kraka* (90) де пе д'асѣпѣра ачестора.

220. *Падїсѣм* дїн *ноѣѣ* *крѣчеле маме* саѣ *арїмїле* ар-бѣѣрелѣї, уї апої пе *їнд* *рамѣѣреле* *каре* *порнеск* дїн *еле* *абїнд* *гїїѣѣ* де а *їнчепе* *tot* де *аѣна* *de* *їос*, уї де

a nu da nici o dată krъчeй de ordinul al doilea o direkție astfel, în kît s'а resulte un unghi mai mare de 45°. Cu kipură аcеста krъчеле аuiezate pe din аfара lui V а'а o direkție orizontaль, uі челе din п'зунт'у о direkție bertikaль, чееа че се poate face фъръ nici о neкувиінуць (206), fiind kъ еле nu s'аnt п'редуінуіrea kanaлулуї drent ал муст'реауей, uі kъ, de uі s'аnt bertikale, posiția lor pe kraka kare ле d'а nautere este pieziuшъ. Krъчеле bertikale се нумesk *svitoare*, uі челе orizontale krъчи *koboritoare*. Se zik' asemena membrii *svitor'i* uі *kobor'itor'i*.

221. Дупъ ачeastъ *palisare* d'аm о uшоар'ь л'уkrар'ь к'у сапа арбурилор.

3-lea an, sa' a doa t'ndere.

222. Nemі'лочit дупъ t'nderea uі palisarea din iar-na п'ecedentъ, арбуреле абеа зече п'пъ ла до'з-спре-зече noue krъчи de ordinul al doilea. La ачееаш' е-поктъ а анулуї kare ymeazъ, despalisъм din nou, uі ne іndeletniчим iarъuш' к'у апликація принципилор t'nderiі, че espuserъм mai sus.

223. Алецем п'іntре чеї пат'у *membri svitor'i* din п'зунт'у (220) din fie-kare аripъ а луї V, pe doї kаri се пар' а абеа posiția чееа mai к'увиінуіоасъ, uі іі t'ndem pe de аsupra okiулуї ал чинч'іlea (83); алецем tot к'у kipură аcеста, de pe partea din аfар'ь а луї V, doї *membri kobor'itor'i* pe kare іі petezъм pe ла okiул ал t'reіlea.

224. Nu се t'nd' de kît de pe d'асупра okiулуї ал ueaselea sa' ал ueantelea б'л'ст'ьриі аueзауї спре мар'іnea челор до'з *krъчи тате* (188).

225. Dака yna din челе до'з аripе ар fi mai чееаш'ъ

de kît чеа лалтъ, este грабникъ требѹицѹъ de a тѹнде лѹнг арѹпа челеѹ цеапене, ши де а дескърка (89) арѹпа фѹрабтъ; ши да ка креутереа ѹнеѹа ар амениѹа а се фече кѹ парѹба челеѹ лалте, сѹ се ѹтинзѹ орѹзонталѹчеуте крака цеапѹнѹ, ши вертикалѹчеуте чеа фѹрабтъ. Ын сфѹрѹит, ла неаѹѹнсул ачестор мѹлоаче, ба требѹи а дескопери рѹдѹчѹине ле арѹѹрелѹлѹ тоамна ѹнѹѹтоаре, ши а тѹѹа не ѹне ле дѹн ачелеа каре аѹ ѹнклѹнаре кѹ партеа чеа цеапѹнѹ; се ба беѹмѹнта рѹдѹчѹине ле пѹрѹцѹѹ дѹн протѹѹѹ кѹ ѹн пѹмѹнт ноѹ ши ѹнѹрѹтор.

226. Simetria este espѹзѹ, ѹн чеѹ д'ѹнтѹѹѹ анѹ, спрѹ а фѹ тѹлѹѹратѹ де пареле ѹнѹѹр ал *lakomelor* (193) че ле дѹ *крѹчеле* амбелор арѹне. Атѹнѹѹ este тѹеаба нѹ се таѹ чѹ сѹ мѹѹ кѹ ѹскѹсѹнѹѹ ачесте *lakome*, ка сѹ ле небоѹеѹтѹ а да крѹчѹѹ де лемн ши де родѹ. Дакѹ бре ѹна дѹн еле се паре потрѹѹѹт а се пѹне ѹн локѹл ѹнеѹ крѹчѹѹ маме, таѹе не ачѹеастѹ, ши тѹнде лѹнг (88) (кѹте о датѹ де ла тѹеѹ пѹнѹ ла парѹ пѹчѹоаре) не лѹкомѹ, ка голѹл лѹсат прѹн доборѹреа ѹнеѹ *крѹчѹѹ мамѹ* сѹ фѹе маѹ кѹрѹнд ѹмплѹт.

227. Дакѹ ачѹеастѹ лѹкомѹ ар фѹ бѹѹѹѹѹтоаре, о таѹе фѹрѹ пѹчѹѹ о прѹмеѹдѹе; саѹ, ѹн епока а тоатѹ а еѹ пѹтере ши кѹнд мѹѹѹѹреаѹа este гѹта а коборѹѹ, фѹче о *kręstęcyrę inelarę* ла бѹса са (99). Се ба *iska* ѹндатѹ о гѹлкѹ, не д'асѹпра кѹрѹя поате чѹнеба сѹ таѹе фѹрѹ темере тоамна не *lakomę*.

228. Ын бремѹеа кѹрѹсѹлѹѹ ачестор д'ѹнтѹѹѹ анѹ, тѹнде-реа арѹ де скоп нѹмаѹ сѹ дѹрѹѹе десѹолтареа тѹнклѹлѹлѹ ши а крѹчелор де лемн, ши сѹ се опѹѹе ка арѹѹрѹѹѹ сѹ нѹ'ѹѹ неарѹѹ пѹтереа прѹнтѹ'о родѹре маѹнѹнѹте де бремѹе. *Desmęcyręreа* катѹ сѹ добоаре нѹ нѹмаѹ мѹѹѹрѹѹѹ де прѹсѹс, саѹ каре ар адѹче неорѹндѹѹѹѹлѹ сѹ-метрѹѹѹѹ, чѹ ѹнкѹ бѹѹѹѹѹ де родѹ.

229. Pentru aчestauii kybint, daka arbyrele ar fi pi-
pernichit uii leneuŭ la kreutere, daka ba oki чинеѡа
pe aripe, блѣстѣрї isbiцї de гълбинаре, сѣ добоаре (90)
membrii ky okii de kalitatea чеа бунѣ; саѣ, daka а-
честia s'ar аѣла ла марѣinea крѣчелор, сѣ таie пе чеї
de jos, uii сѣ тунѣ вїн сѣирuit крѣчеле ordinuivї ad
doilea депе d'asupra okivuvї ad doilea саѣ ad treilea.

230. La Montradia, opї kare ar fi нумѣрул блѣста-
рилор kari аѣ fost лѣсацї пе *kraka mamѣ*, опреск нѣ-
маї дої пе fie-kare din ele; unvl svitor, sluvind de
prelunvire крѣчеї kare o tunde пе d'asupra okivuvї ad
doilea саѣ ad treilea; чел ладт формїнд ym membrу in-
ferior, uii kare ar fi маї мулт саѣ маї нуѣин skvrt,
депе тѣria саѣ слѣбичїvnea sa. Aчест modѣ de тyns
este маї мулт преферабїл de кїт чел д'внїїѣ, uii аsu-
пра ачестvia este de требуvнѣ а амлика tot чеа че
bom-ziche ла bale.

231. Intr'ачeastѣ епокѣ *palisarea* (214) katѣ а се фа-
че ky маї мултѣ регулѣ, de teamѣ ka крѣчеле, de-
biind lemnoase, сѣ ну вичетеze de а се mlѣdia вїн yr-
ma-direkцїeї че ар бої сѣ ле деа чинеѡа.

*Ad 4-lea an uii чеї yртѣторї аї плантацїeї, саѣ ad
treilea тynдере uii чеде yртѣтоаре.*

232. вїн анул ad патрѣlea, тynдемї, пе ла треї *brni
okї*, пе блѣстарѣл sekundar svitor, kare este destinat а
kontinua *kraka mamѣ*, uii, пе ла дої *okї*, membrул in-
ferior; dizї-de ky примѣбара yртѣтоаре, дѣм ачестор доѣ
крѣчї, о дирекцїе фаворабїлѣ desволѣтѣрїї simetrїche
блѣстарїлор de yn ordin superior. вїн анул yртѣтор
каутѣ neutine а добїнди yn ad doilea membrу kobo-
rїтор (220). Сѣ лase ont-spre-zече dequite de distanѣ

între fie-care din krъcele svitoare saŭ koborîtoare, uî sŭ dea o direkție paralelă aчestora între dînsele.

233. De uî printre'aceastŭ tŭndereŭa aŭuns çineba a da mŭstŭreçeŭi o direkție pieziuŭ, uî kŭ printre'a-чeastŭ a oprit kobîruitoarea desbołtare a tŭnkiuŭi uî a krъчелор bertikale, tot n'a isbuțit ka krъcele svitoare sekondariŭ sŭ aŭunŭ tot de auna prin a do-bîndi dimensiŭ mai sŭperioare de kît krъcele inferioare. Pentru a întokmi ekilibruŭ, are çineba sŭ tŭnzŭ skurt krъcele svitoare, uî sŭ luŭciaskŭ pe çele kobŭrîtoare.

234. Aчeastŭ tŭndere se kuține mai ku seamŭ per-siçilor; noŭ trimitem, pentru oare-kare alte preîntri-çiriŭ mai mŭrŭnte, la kiar artikoluŭ persik. Dar sîn-tem datorŭ kiar de akum, a çaçe simçiibile, prin fiçurę 7 AB, &c., deslușiriile în kare înçarçem.

A. Tŭnkiŭ retezat nemiuçit duŭŭ plantație depe d'asupra okiuŭi ad çinçilea (a) pentru a împedeka ka-naluŭ çel drept ad mŭstŭreçeŭi.

B. P'între çeŭ çinçiŭ bŭstŭriŭ (aa) kari s'aŭ desbołtat, am ales, în anuŭ ad doilea, pe doŭ din çeŭ mai fru-moșŭ; am tŭns pe çeŭ de ços, uî am retezat tŭnkiuŭi depe d'asupra çелор doŭ pŭstraçiŭ. Remîne atŭnçiŭ doŭ *krъçiŭ mame* kŭskate de 90 grade, uî formînd yn V îm-plîntat pe yn tŭnkiŭ.

C. Prodykt ad tŭnderii anuŭi a treilea de la plan-tație; nu s'a lŭsat asupra fie-kŭrçia din krъcele ma-me (aa), de kît doŭ bŭstŭriŭ saŭ ramure, ynŭ svitor uî bertikal (bb), uî çel lałt koborîtor uî orizontal (cc).

D. Prodykt ad tŭnderii anuŭi ad patrulea. Am lŭ-sat, pe fie-kare din çele doŭ krъçiŭ mame, doŭ nove krъçiŭ sokondare, svitoare (dd), uî doŭ koborîtoare (ee).

În urmŭtorii anŭ, diçiçem krъcele terçiare, katernare,

&c., astfel ca, distanțele fiind întotdeauna cu simetrie, așuri ca toate goliciunile să fie akoperite; așuri în-
găduim arburile a ne da roade.

Sbîntăliș.

235. Această tundere, care se aplică asemenea foarte bine la persik se deosibește de tunderea a la Montpariș, într'aceea că în lok de a lăsa numai doar krațe mame, adonțăm patru saș cinți a kăror țele inferioare să fie treptelnicuete plecate, astfel ca la ad treilea saș ad patrulea anș ele să fie într'o poziție mai ori-
zontală.

Palmeta, saș tundere a la Forsit.

236. Ea să într'aceea că toate kățele laterale să fie mai cu semă dirijiate la dreapta și la stînga o-
rizontalnicuete. Așurim la aceasta în doar kășuri:

237. Ori nu țiem niți de cum *kanalul drept* ad măstăreței, și lășăm, la dreapta saș la stînga trun-
kiului care se ridikă bertikalnicuete, blăștări d'o po-
tribă depărtați, kari dă kățele laterale.

238. Ori că, și aceasta este metoda care se potri-
bește mai bine cu adeșurați prințini ai tunderii ar-
burilor roditori (206), rețezăm tulpina altoită p'aproa-
pe de pămînt mai ne sus de trei oki; cei de jos for-
mează kățele orizontale, și cel d'ad treilea saș cel
de sus slăzește spre prelungirea trunkiului. În anul
următor rețezăm pe așt ad treilea ca și pe trunkiș;
și repetăm pe fie-care anș această operație asupra
tuturor blăștarilor berticaliș, astfel ca după kăș-
ba anș să poată zice cine-ba că trunkiul n'a înțetat niți o
dată de așuri urma direkția sa bertikală (fig. 8.)

Kontra-spaġirij.

239. Daka padisarea tynderilor precedente se face nu kontra unyġ zidŷ, ċi kontra unyġ kanċelŷ despteryġit de tot de zidŷ, uġi auezat ġn faċa spaġirilor, uġi ġntro' o dispoziċie alternŷ ky dġnuuġ, arbyriġ sġnt *kontra-spaġirij* atynċi; unġi din arbyriġ n'aŷ trebynuċŷ de kanċelŷ. *Kontra-spaġirij* nu se sviŷ maġ mylt de patry piċioare; pentry kare ġġ depŷrtŷm maġ mylt, ka eġ sŷ kywtiċe ġn lŷrċime ċeea ċe perdyġ ġn nŷlċime. Fŷtrŷ aċeastŷ preġngriġire, ċineba s'ar espyne, prin lŷkrarea de a skyrta, a abea ġn toċi anġi nove *krŷċe de lemni*, uġi prea pyċine *krŷċe de rodŷ* (190).

240. Deskriserŷm tynderile ċele maġ faborabile ġmbunŷtyriġi frŷkteġor. Se maġ aŷlŷ mylte alte metoade asynra kŷpora este de prisos a ne opri; ċiind kŷ, ky aċeastŷ d'ntŷiŷ prinċipiġ, fie-kare ba pytea a'uiġ felŷyri proċedele sale ky kinŷl ċel maġ konform ky lokalitŷyġle sale saŷ ky rŷtyryde sale partikyġlare.

КАПѢ IV.

ФУКТИФИКАЦІА ИЛИ КУЛЕСЫЛ.

241. Tynderea abea unyġl skopi de a doŷġndi frŷkte frŷmoase; ġntro'aċeastŷ operaċie grŷġinarŷl ŷertŷeute kantitatea kalitŷyġi. Berierile lŷyġ nu se mŷrċinesk akolo; eġ katŷ a beria asynra frŷktylŷyġi kiar nġnŷ ŷa matyrytate.

242. Eġ ġl rŷyġe din byketele prea nŷmeroase, ka

toate sükvride sь treakъ în folosvд ачелора че ед ле пьstreazъ.

243. Ед ле фереуте де аруицъ, де инсекте саѣ де апропиереа пьсъридор; уи ле кудеце ла десъбъруита лор матуритате, ка сь де келтвиаскъ саѣ сь де пьstreaze în ьрмъ, пвндуде în доквриде челе маї фаворабиле.

§ I. МАТУРИТАТА ФРУКТЕЛОР.

244. În де обуте ьн фрукт нв есте конт, пе кит пьstreazъ пе супрафаца дvi întреаръ о колоаре берде уи ербоасъ. уи фьръ аместекуд ниčí ьнеиа алтеї нванце, пе кит пьstreazъ о тьрие неїнбоитъ че аре чинеба despre гvстvd сьѣ. Фруктvd есте атvнчі йvте уи акрв; întребvнуареа дvi есте бьтмътоаре сьнътъцїї.

245. Дар їндатъ че сükvride ачиде уи бердvi, прintr'o дvкpape таїникъ а natureї, с'аѣ metamorфosат în сükvri захароасе уи де о колоаре галбенъ, албъ саѣ роуие, кїнд супрафаца се сvпvне децvтvdvi, кїнд дин 'ед се esалцъ ьн мїрос плъкvt, фруктvd а 'sosit атvнчі ла а са матуритате.

246. Дакa їл ласъ чинеба маї мvлтъ бreme пе арьуре мишкареа дин пьvнтрv се ьрмеазъ, фруктvd се моаїе уи дебїне *мълвїеу*. Се афлъ спецїї а кьроф фруктеле мьнїнкъ чинеба нvмаї їнтр'ачеастъ stare; астфед сїнт skорvшеде уи ьнеде пере.

247. DD. Дадрет уи Јадм-sant-Xїлар аѣ фькvt кvноскvt їнтр'ачеутї дин ьрмъ тїмнї ьн прочедѣ преа сїмпlv ка сь добїндїаскъ фрукте фvмоасе. Ачеаста е де а спрїїни, прintr'o skїндvръ саѣ прintr'o проптъ оаре-каре, фруктvd каре, атїрнїнд де кракъ, ар osteni коада са прїн гревтатеа дvi. Есте їнкъ преа пробабїл, че са че ачеутї domnї н'аѣ пребъзvt, кь кьлдvра ре-

sfrîntъ аsupра фруктывѣ прѣн супрафаца проптеї este kaysa nemîjлочитъ а ѣмбунътъцїрїї шї креутерїї neo-bičînъvite а фруктывѣ.

248. Sînt фрукте пе каре чїнеба ле *bate*; адїкъ ле добоаръ кѣ о пръжїнъ: ачесте фрукте кърор ле мърнїнкъ чїнеба мїезул ѣнкїс ѣтр'ун *perikarp* (koklete) маї мвлт саѣ маї пвцїн *lemnos* (kastane, пвче шї а-луне); sînt алтеле пе каре ле *кѣлеуе* чїнеба: астеа sînt фруктеле кърор ле мърнїнкъ чїнеба *perikarp*ул кърнос каре фїнд преа делїкат пѣ поатѣ сѣфери акчїденуцїї кърдерїї (персїче, пере шї мере) (167).

249. Kînd ачесте дїн ѣрмъ фрукте пѣ sînt ла ѣнъл-цїмеа ынѣ ом, *кѣлесул* се фаче прѣн мїждокул ынѣ *кѣлєрѣторїѣ* (fig. 6), пѣсѣ ѣн бїрѣул ынѣ лунѣї коаде. Фруктывл бїне ѣн пѣунтѣул *кѣлєрѣторїѣлѣ*, коада і се стръкоаръ п'їнтре фозезеле че ѣл формєазъ, шї, прїнтр'о ѣшоаръ ѣнбїрїтїре де мїнъ, ѣл деслїнеуте де рамѣръ.

§. II. ПЪСТРАРЕА ФРУКТЕЛОР.

250. Үнеде фрукте катъ а фї келтѣите ѣндатъ дѣпъ *кѣлес*. Астѣл sînt фруктеле де баръ, smokїнеде, поамеле кѣ сїмбѣрїї, ынеле пѣрна, etc.

251. Алтеле sînt прїїмїтоаре де а фї пѣстрате маї мвлтъ бремє, пѣмаї сѣ се іа пентрѣ дїнседе кѣбїунчїоаселе ѣнгрїжїрї.

252. Фруктеле че се *батѣ* ле пѣстрєазъ ѣн саѣ пе кари ії цїне ла адѣпост де Үмезеалъ шї ѣнрїєѣѣ.

253. Фруктеле че се *кѣлєрѣ* черѣ алте ѣнгрїжїрї. Локул ѣн каре ле пѣне се пѣмеуте *фруктѣрїє*.

254. Маї найте де а ле ашеза аколо кѣ орїндѣалъ, ынїї ле факѣ а *асрда* уєанте онт зїле фѣкїндѣде грѣмадъ. Борба а *асрда* ѣнсемнеазъ ын фел де досїре

kare desubîrșeuitę matvritatea ֆրүктелор. Ачеастъ мърșуръ este ky drept kvbînt asbîrlitъ de alții. Ea este înкъ kontrapie ynyî prinçipiș de obuute priimit pentry пръстрареа ֆрүктелор, wi kare konstъ în a kyлеуе ֆрүктул de пръстрат, пе о бreme yskatъ wi дүлче.

255. Pentry a dobîndi ачест ефект ле ia çineба ynyл kîte ynyл wi ле uterçe ky о bykatъ de materie de дi-пъ; ле пуне apoî kîte ynyл ynyл wi în deosebî pe по-лиуе, kînd дъ kvîба mîna a'wi kъпы de ачестеа, saș пе paie, аутерпуе пе podinile kъмъреi, saș înкъ wi маi bine în kvtiile ynei mese saș ynyî дүлапъ. Sînt yneде ֆрүкте kare kîutirъ myлt spînzurîndyде ky о sfoаръ de rpinzi; astfel пръstreazъ stryrypiî în Пробен-ция. Eî ֆак niute pakete îndoite аwezînd fie-kare stry-ryre înкъlikat пе yна din челе доъ тоарте аде ynei sfopi лeгatъ prin челе доъ kъпърtie аде eî; wi kînd амîндoъ paketeде sînt deopotribъ, атiръ îndoita sfoa-ръ de yп kvîș, koborînd yп paket de desybtyл чедyи лалт. Ачесте доъ pakete реvните се нymesk о *pereke de stryrypi*. Stryryreде се пръstreazъ de minyне de bine astfel pentry konsomaçia iernei.

256. Kît pentry челе лалте ֆрүкте, ле акопере çine-ба ky paie saș ky otabъ, saș ле bîpъ în търiуе, ла а-поронiereа ֆриyлыwi wi а çerypîлор; dar are rpiъ маi ъntîiș съ ny çие ֆерestreде ֆрүктърiei deskise de kît nyмаi în челе д'ъntîiș zile аде kydesyлыwi, дака este timpyл ֆрүмос wi yskat, съ ле çие inkise apoî, афа-ръ kînd timpyл ба fi foarte ֆрүмос, wi ачеста пе челе маi ֆрүмоase чeасypi аде zilei. Bisitъ adeseа ֆрүктеле, pentry а лыа пе ачелеа че înçeпъ а се strika.

257. Mъsyреде întrebvînyate pentry transportyл ֆрүк-телор în distançe преа депърtate, sînt toate meçaniche,

ui n'aŭ altъ цинтъ de kîr a пѣстра фруктеле de удре-
лирї. Pentру аеастъ треабъ despърцим фруктеле ку
мускиŭ саŭ ку паие; ui ле аиезъм їн кочурї саŭ ка-
се. Челе маї delicate прекум порткалеле ui китре-
ле, се еспедеск їнвълите песте tot фие-каре, їнтр'ун пѣ-
trat de хїртіе вїпѣтъ ку клеїŭ, каре ле фереуіте de орї
че атинѣре вѣтъмѣтоаре саŭ молїнситоаре.

КАПЉ V.

Културѣ спеціалѣ pentру фие-каре арбуре родитор.

258. Їн *partea ънтїїŭ* а ачестї опере, ної ам дес-
болтат прїнципїї аплїкабилїї ла плантаѣя ui едукаѣя ту-
тулор арбурїлор ui арбустїлор їн де обште. Їн челе
д'ѣнтїїŭ патру капете але *пѣрциї а доа*, ної ам рестрїнс
сѣжетул їн аплїкаѣїіле сале ла култура арбурїлор роди-
торї. Їнтр'ачест кап ної бом спеціалїса, саŭ маї бїне
бом ресума прїнципїї нощри, аплїкїндѣїї ла фие-каре
арбуре родитор їн парте. Ної бом їмпѣрци ачест капŭ
їн треї параграфурї, ҃н҃ул релатїб ла *фруктеле сїмбуроасе*,
алтул ла *фруктеле трѣруноасе* (467), ui чел лалт, ла *фрук-
теле мїгдѣлоасе*.

259. Ла *фруктеле сїмбуроасе* ui *трѣруноасе* мїнкѣм
partea кѣрноасѣ а перїкарпулї. Ла *Фруктеле мїгдѣ-
лоасе* мїнкѣм мїезул. *Фруктеле сїмбуроасе* се осїбеск
де *фруктеле трѣруноасе* їнтр'ачееа кѣ їн челе д'ѣнтїїŭ
семїнѣа есте їнкїсѣ їнтр'о кѣтіе демноасѣ, каре есте
partea демноасѣ а *перїкарпулї* де каре еа се дес-
парте ку їндеснїре, ui кѣ їн челе д'ад доїдеа семїн-
ѣеле сїнт їнкїсе їн кѣмѣрї кѣптушїте ку о сѣбстанѣѣ

maï mylt saŭ maï pyçin пeлoacъ, isolate ynele de ad-tele în mijlocyл ynyï perikarpŭ kъpnosŭ saŭ svkulentŭ. Mirdala este yn sîmbure фъpъ *perikarpŭ* kъpnosŭ saŭ kъnyitъ ky yn perikarpŭ erbosŭ uи lesne kъzъtopŭ. Persika este yn *фpykt sîmburos*, *Para yn фpykt* гpъyn-цoсŭ, *Nyka yn фpykt mirdalos*.

260. Noï bom espune speciile fie-kъpъia парагpaф de пe paпгyл че eлe okyпъ în stîma konsomatorîdor.

§ I. ФPYKTE SÎMBYPOASE.

Persikyл (Amygdalus persica, L.).

261. Ka uи пeпeнeлe (B 268), Persikyл ny desboadtъ фpymoasеле sale kalitъцï ла nordyл Францей de kît prin ажъtopyл yнop мeиtеuyçиpï inuenioase, delicate uи îngrijipï neadormite; în бpeme че пробинциле meridionale, maï фъpъ кyлтypъ, пpodyкŭ фpyкте aдeсe uи în mare нyмъp. Akoлo, întp'adeбъp este destyл de a îngropa întp'o бiie sîmbureле yнeï persiche de oape-kape kalitate, къ съ dobîndiaskъ yn бîнтŭ-плинŭ kape, în бpeme de доï-спpe-зече saŭ çинŭ-спpe-зече anï, ny çepe din partea мyнçитopулы de kît лyapea aminte de аï кyлeçe гyстоаселе фpyкте пe kît eлe se kokŭ.

262. La Nordŭ, din contra, persicyï тpъiesk maï myлт-тъ бpeme¹, myлyçumitъ tyндеpïй kape îï paçyпъ ka съ zikŭ ауа; çар кyлтypа дop este o artъ destyл de kom-плîкатъ; uи ky toate îngrijipiele, фpyктеле дop, kît ni se пapŭ de desъбipшite, remîнŭ îнкъ myлт maï ços de persichele neкyлte a лe svдyлыï.

---

¹ Комбре çитъ къ ла бîрста de 40 anï îï фъçeaŭ îнкъ фpymoase uи бyue фpyкте.

263. Платъ чинеба Persikyl în *спалир* (172), *контра-спалирѣ* (171) уи *бѣнт-плинѣ* (169).

264. *Бѣнт-плинѣ* уи *контра-спалирѣ* întrek *спалирѣ* prin rystyl mystos ad fructelor lor. Persicetele spalirilor sînt de o culoare mai străluçitoare. Dar, subţ cele dob'ntiiş forme, persikyl dăineşte ky aneboie, în aceste klime, la darea îngieçylyi, ymezedei uи bîntyri-
lor celor mari kare, obosind floriile, fakş a se stîrpi fructele. Ar putea çine-ba întîmpina aचेuती akçidenci adъpostind aचेuती arbyri ky rogojinî, de la Fevrarie pînъ la jumătatea luyi Aprilie.

265. Persicetele *спалирилор* аѣ pelea pуfoasъ. uи bym-
bъkoasъ; le kyrъçъ aचेst пyф ky peria, ka съ dea pe-
lii lor lуçirea aचेea пyрпyrie. Çele din bînt-плинѣ аѣ
suprafaça linsъ, kiar la speçii asemenea.

266. Çintinie 'uи a înkinyit, ka съ dea persicilor spa-
lirilor съi rystyl bînt-плинѣlor, de a deslini de zidş
mai multe krъçe че de trъçea din ainte, de a le sys-
çine ky nîrgii, dypъ че de a desçoiat. Kînd persicetele
aचेstor krъçe era în pұntyl de a se nîrgyi, eł le pa-
lisa ky bъgare de seamъ; uи în aचेastъ nouъ posiçie,
ele se kolora ka uи cele lałte kare n'aş încetat de a
priimi reberberaçia¹ de la zidş.

267. Persikyl se altoieşte prin *altoirea* zisъ ky o-
kirl *dormind*, pe сълбъçitinş (178) probiind dintр'yn
bytaшş (48), dintр'yn maleołş (44) saş dintр'yn sîmbure.
Syçeiş (54) че i se potribesk mai bine sînt: Amirdalyl,
Prұnyl, Kaisyl uи kiar Persikyl, prodys ori dintр'yn
sîmbure ori dintр'yn altoiş. Ori-kare ar çi kałitatea
lokylyi, Amirdalyl este syçetyl asypa kърçia altoiyl
isbyteşte mai bine; prұnyl este преа sұpys rұmylyi (109).

¹ Pesçrinçerea lyminei.

268. Spre a face aceasta *stratifikăm* (12) amirdale kătre sfîrșitul iernei; îndată ce se bor zări kă înkolăcesk, le plantăm într'o adîncime de trei deșite ui într'o depărtare de trei picioare într'o skoală de arburi al kării pămînt s'ă fie makru ui ușor (A 11). La bîrsta de ȳn an altoim s'ălbătičinyl (178), daka îns'ă s'ăjetyl nu este uskăziș; ui poate neutine al transplanta în Oktombrie, al anulyi ȳrmător, saș' cel mylt în Martie al anulyi al treilea.

269. Persikyl se înboieute într'ȳn pămînt niș'ă prea tare niș'ă prea ușure (A 10, 11). Îl facem astfel prin mijlokyl *amendemenilor* (A 15). Poșer-Skabol, ka s'ă paralizeze efektele ȳmezedei lokurilor grase, rekomanda procedele ȳrmătoare: eł austernea pe fundyl groapei ȳn pat de berdeaș a kării earb'ă benia ky fața kătre fund; akoperă așest pat ky rîns'ă saș' ky cheșua remas'ă din leșie (A 18, 3°) ui ȳmplea groapa ky pămînt bryn'ă. Berdeaș nu p'ătrezute de kîț d'ăne zech saș' çinç'i-spre-zech ani, ui într'așest kyrs de vreme ea șoak'ă rolul îndoiț de ȳn fel de b'ărete ui de o *crășășter'ă fireask'ă* (A 22, 1°).

270. Daka pămîntyl beșetal ar așea puçin'ă adîncime, am forma în preçivryl spadirylyi ȳn fel de teraș de o înbăçime de doș picioare, prin mijlokyl ȳnyi pămînt adyș'ă ui s'ășuinyt'ă print'ăny mik'ă zid'ă saș' kyldm'ășter'ă de berdeaș. D'ănd o lăçime de wease picioare așestei terașe, poate çineba s'ă se s'ășriask'ă ky dînsa ka ky ȳn ados'ă, saș' kostiç'ă (B 13), pentry kylyra *șiryçei* (B 60).

271. Lokvitorii din Montalia nu șui r'ănoiek'ă persiçii de kîț la o bîrst'ă oare-kare, ui de at'ăny'ă la fie-kare trei ani; așeast'ă operaçie se face p'ăynd mylt

гүной̆ш̆ ін гроапъ (39); skot̆š̆ п̆р̆м̆ін̆т̆үл̆ кр̆үүңд̆ р̆д̆т̆ч̆инеле, уи с̆р̆п̆нд̆ пе с̆үб̆т̆ еде к̆ү м̆іна сӑш̆ к̆ү каца, де теап̆т̆ с̆т̆ н̆ү ле см̆ред̆үіаск̆т̆ к̆ү үр̆лезул. Тоар̆н̆т̆ п̆р̆м̆ін̆т̆үл̆ де пе д'ас̆үпра ін ф̆үнд̆ уи ін гол̆үр̆іле че лас̆т̆ р̆д̆т̆ч̆инеле інтре еде. Ас̆үпра ачест̆үі д'т̆н̆т̆і̆ш̆ пат̆ш̆ інт̆нд̆ш̆ о аместек̆т̆үр̆т̆ де гүной̆ш̆ бине п̆үт̆резіт̆ уи де п̆ч̆м̆ін̆т̆ш̆ б̆үп̆ш̆ к̆ү к̆аре үм̆п̆л̆ш̆ гроапа. Ін с̆ф̆ір̆уіт̆ леар̆т̆ молекуледе п̆р̆ін̆т̆р'үн̆ б̆үн̆ үдат.

272. К̆ін̆д̆ ар̆б̆үр̆іі̆ с̆ін̆т̆ інк̆т̆ җүні, гүной̆л̆, зик̆ үніі̆, поате с̆т̆ ле ф̆іе б̆т̆т̆м̆т̆ор. К̆ү тоате ачестеа Роуер Скабол̆ш̆ а добедит̆ к̆т̆ о теруц̆т̆ де п̆үл̆берет̆т̆, сӑш̆ де гүной̆ш̆ де кад̆ш̆ сӑш̆ де кат̆ір̆ш̆ бине п̆үт̆резіт̆ш̆, ар̆ ф̆і фо-лоситор̆ к̆іар̆ ч̆елор̆ җүні. Ач̆еаст̆т̆ неін̆боіре бине д̆ін̆ о-себіреа т̆р̆ғ̆м̆үл̆үі̆ ас̆үпра к̆т̆р̆үіа партизаниі̆ үнеі̆ сӑш̆ ч̆е-леі̆ лад̆те оп̆иніі̆ і̆уі̆ аш̆ ф̆т̆к̆үт̆ обсервацііле лор.

273. Tot че ам зис̆ш̆ дес̆пре кр̆т̆ч̆еле лакоме (493), дес̆пре бел̆діоаре (496), дес̆пре бондоаче (498), дес̆пре стр̆ім̆бе (497), дес̆пре план̆таціа уи т̆үнд̆ереа ін V (246), с'ап̆лік̆т̆ к̆ү тоат̆т̆ інтрецімеа лор̆ см̆ре к̆ір̆м̆үіреа пер-сік̆үл̆үі̆ ін сп̆алір̆.

274. Пент̆р̆ү а к̆үл̆т̆іба, ін чеі̆ д'т̆н̆т̆і̆ш̆ ані̆, сп̆ацііле че дес̆парт̆ пе җүніі̆ сп̆алір̆і̆ (483), үніі̆ аш̆ об̆ічеі̆ш̆ де а план̆та інтре ф̆іе-к̆аре п̆үі̆ш̆ де ар̆б̆үре үн̆ б̆үч̆іүм̆ де б̆і-уц̆т̆ пе к̆аре і̆л̆ ін̆т̆нд̆ ін аст̆ф̆ел̆ де к̆іп̆ ка коар̆деде с̆т̆ се дір̆іңезе с̆үб̆т̆ пол̆іца коамеі̆ (469). К̆ү к̆іп̆үл̆ ач̆еста кр̆еүтереа лор̆ н̆ү поате с̆т̆ с̆үпере ім̆п̆т̆р̆ціреа кр̆т̆ч̆е-лор̆ Персік̆үл̆үі̆ де к̆іт̆ ла о епок̆т̆ ф̆оар̆те деп̆т̆рат̆т̆; уи ат̆үп̆ч̆і̆ skot̆š̆ б̆іца, ч̆еаа че д̆т̆р̆үеүте о б̆үп̆ш̆ л̆ү-к̆р̆аре ачест̆үі̆ пет̆ік̆ де лок.

275. Орі̆ к̆үм̆ ар̆ ф̆і, л̆үкр̆т̆м̆ сп̆алір̆іі̆ тоамна уи адоа оар̆т̆ ін Апр̆іліе. Ін к̆үр̆с̆үл̆ б̆ереі̆, маі̆ skormonim̆ п̆т̆-м̆ін̆т̆үл̆ к̆ү с̆т̆п̆л̆діга (A 35); уи дака п̆р̆м̆ін̆т̆үл̆ este sek

ui nisinos, în vârm de pe gradul de sechetъ ad atmosferă.

276. Katъ съ lase cineba нумаі trei saŭ patrų persiचे पे कर्बचेले de फ्रुक्त, kiar पे चेले माі ceapene; ле кудеце în August ui Septembrie (244).

277. Кръचेде de флорі a ле Persikulyi¹ se съпунѣ пе рѣнд ла родіре în anyl ad doilea дунѣ ібіреа лор, saŭ кѣ еле нѣ се desboaltъ niči o datъ маі мулт. Індатъ дунѣ че о кракѣ 'уи а dat rekolta еі, o *retexem* (87) де пе ла доі бумбі чеі маі бечині де ла пунтул съѣ де pornire.

278. Бутрет а фьквт, чел d'entîiŭ, бѣгarea de seamъ, ка ла persik, tot бобокул este stern daka нѣ este însouit de yn бумб де лемн; din kare katъ a konkide кѣ dînsул, кѣ маі nainte de a tunde ка съ імпиуі о кракѣ спре родіре, katъ a te asigura ка бобокул пѣстрат съ fie însouit de бобокул чеі slăjeute ка съ zikŭ aua de dîkă.

279. Persiçiі, кѣ toate îngrijirile кудіbatorулуі, sînt съпунуі ла *клокѣ*, ла *гумѣ*, ла *тѣиуіе* ui ла *каріе*, боале despăe kare am борбіт (408).

*Numeracia speciilor persiilor маі de kăpetenie,
în ordinea matricei lor.*

280. *Mikalba*: фрукт mikŭ, адбѣ, потундѣ, густосѣ, дѣлче, dar arare-ori mîrositor. La sfîrșitul lui iunie.

281. *Mikulina*. Aceasta este cea маі stimatъ din persiचेले timpuriі. La începutul lui August.

282. *Persika-galbenă*: фрукт mare, потунд, галбенѣ

¹ Aceste крѣче пе kare lokvitoriі din Monradia (460¹) ле нѣ mesk *крѣче-кѣрліче*, sînt чеде din ұрмѣ ramifikaçiі a ле spălăruлуі.

în partea despre umbre, uî rouiŭ în partea despre soare, apăsat uî kam turtit la sîrf; împereuît în dorŭ felii print' o brasdă laterată. Karne fină, zemoasă uî dulce. De la 20 pînă la 30 Augst. Una din varietățile ei se coace pe la începutul lui Augst.

283. *Purpuria-timpurie* saŭ *binoasa*: frukt mare mai colorat de kît cel precedent, uî uîços, mai binos, de se burlumeute lesne. El se face în bînt-plîn, uî în spalir la reserit. Fumtatea lui Augst.

284. *Belvard*: frukt kărvia nu'i pasă de ploaie, de o grosime mijlocie, de o culoare purpurie neagră; karne bună, zaharoasă uî binoasă. Arbure kare nu prea tînjeute de uer, uî kărvia îi plăce esposiția la reserit. Îl întîlnim prea rar. Sferuitul lui Augst.

285. *Mardalină albă*: frukt mare, alb uî abia rouind în partea kătre soare. Karne albă, plăcută, ku miros de muskat uî kare se topeute în gură. La sferuitul lui Augst.

286. *Persik de Malta*: frukt mijlociŭ, kam pleotit în jos, pătat uior ku rouu în partea de kătre soare; karnea cea mai delikată din toate kind arbure-lui îi merçe bine. Se face uî în bînt-plîn uî în spalir la reserit. Augst uî Septembrie.

287. *Mikă-rouiană*: frukte mijlocii, mai tîntiŭ galbene, apoi de un rouu deskisŭ; karne prea galbenă la cherkuferină, prea rouie dinătră simbură; tare, dulce uî binoasă. La sferuitul lui Augst.

288. *Kărvia timpurie*: frukte mari, lungiçe, prea rar bulbukate, îngălbîmind tîntiŭ, uî nikate ku un rouŭ deskis despre partea soarelei; karne mălbăuă, prea zaharoasă uî plăcută. La începutul lui Septembrie.

289. *Mardalina rouie*: Фрукт маї mare de kít чел de Madta (286), de үн rouу Фрумос; карне tare uи бinoасъ. La íнченүтүл дүї Septembrie.

290. *Burdina*: Фрукте марі, rotunde, үне-орї үңоа-се, бьпсите кү rouу íнкis íн partea despre soare; карне мьльиауъ, дүлче uи бinoасъ; сѣмбүредe miký uи үмфлат; се фаче uи íн *бѣнт-плинѣ* uи íн снадир ла ре-сърит, din semințe. Пе ла җүмьтатеа дүї Septembrie.

291. *Minynata*: Фрукте преа марі, rotunde, кү су-прафаца de үн галбен deskis, amestekat кү пүңин rouу deskis din partea despre soare; карне tare, бүпъ uи дүлче, бinoасъ; íнсфрүит үна din челе маї бүне persiche. La toate esposițiile uи íн бѣнт-плинѣ пе ло-күрї адьпостите. Пе ла җүмьтатеа дүї Septembrie.

292. *Persika павіe Mardalinъ*, нү се осибеуте de *Mardalina албъ* (284) de kít prin коңүинереа кьрнїї sale de сѣмбүре uи prin epoca матүрїтьүїї sale, care се фаче íн дүна дүї Septembrie.

293. *Павіе-алберүе*: Фрукт преа mare uи фoарте Фрумос; пелеа uи карнеа галбенъ ínainte de матүрїта-те, uи чеба маї тьрзїѣ íа үн rouу íнкis íн partea de-спре soare. La сфїрүитүл дүї Septembrie.

294. *Брүггnon-мүскатъ*: Фрукт мїҗлочиѣ, de үн rouу маї күрат uи маї бїѣ íн partea despre soare; пелеа дїнсъ, қарнеа галбенъ, бinoасъ uи мүскатъ. Íл дьсьм а се сбїрчи пе арбүре uи а'уї да апа íн Фруктьрїе (253). Сфїрүитүл дүї Septembrie.

295. *Domneaska*; care нү се деосибеуте de *minynata* (294) de kít нүмаї кь ea се коаче пе ла íнченүтүл дүї Oktombrie.

296. *Persika-Kaisoasъ*: Фрукт преа mare, пелеа гал-бенъ, dar íн partea despre soare rouie, карне галбе-

нъ абінд густыл кaisei. Се коаче пе о тоамнъ калдъ, пе ла жұмътатае Двi Октомбріе. Ачеастъ спеціе се пръсеуте дін семінуъ.

297. *Мареа-персікт-рошіе*. Чеа маі болуміноасъ дін тоате персічеле, adesea сфiршiтъ прiнтр'ун сфiрк де ці-цъ; албъ ка чеара ін партеа деспре ымбръ, шi рошіе deskisъ ін партеа деспре соаре; карне таре, eschelentъ дупъ коачере'ї ін спузъ. Ла сфiршiтул двi Октомбріе daka тiмпул este фaборабiл.

298. *Павіа-іръзіе*; este култиватъ нумаї ла сувул Фран-чеї, unde се коаче токмаї ін Ноіембріе.

299. Тоате персічеле се імпарт ін треї маї групе: 1° *Persiche kypate*, супрафаца нуфоасъ шi карнеа deslipindъ de сімбуре: *Persika galbenъ* (282), *Пурпуріа тiм-пуріе* саї *диноаса* (283), *Мікалба* (280), *Магдаліна ал-бъ* (285), *Белегарда* (284), *de Malta* (286), *Mika ро-шіанъ* (287), *Къпріца тiмпуріе* (288), *Магдаліна-рошіе* (289), *Бурдіна* (290), *Мінуната* (294). 2° *Павііле*; супрафаца нуфоасъ шi карнеа ліпiтъ de сімбуре: *Павіа-тавдалiнъ* (292), *Павіа-алберце* (293), *Мареа-персікт-рошіе* (297), *Павіа іръзіе* (298). 3° *Брѣгноане*; пелеа лінсъ шi голашъ; карнеа ліпiтъ de сімбуре. *Брoгnon myskat*.

300. Се афлъ ун фоарте mare нумър де спеції саї varietъци де Persiche, de care гръсеуте чiнеба о kolek-цие інтреагр ін скоала де арбурї а Длвi *Noisette*, care де а фігурат ін skrierea sa.

301. Артеа а боит а маї адъога чеба ла skліпеала ку care натуръ beumіntъ супрафаца Persicheї. Ін bekime се анукаї а фаче desemne пе пелеа ачествї фрумос фрукт, прiн мiждокул де фoї де хiртiе тiате, пе care де ліпiаї ку клеїї. Тоате петічеле че ну де аконере

xîrtia, se kodorŷ în rouu, uî chele laŷte remîn neko-
lorate, astfel ka deslinind xîrtia prin apŷ, Persika se
pare tipŷritŷ de desemnuŷ che a abvt dorinuŷ a re-
produtŷe çineba.

Kaisŷ (Armeniaca vulgaris, Turnef.).

302. Kaisa se deosibeute maî ky seamŷ de Persikŷ,
într'aceea kŷ sîmburere chelei d'ntîiŷ are suprafaça
netedŷ, uî kŷ aceea al sîmburervi Persichei este sŷ-
patŷ de maî multŷ rŷbŷnityre. Karnea kaisei este maî
puçin deasŷ uî maî puçin tomindŷ, dar maî dŷlce uî
maî kleioasŷ de kît aceea a Persichei.

303. La nordul Françei, kaisul se înboieute ky tot
felul de pŷmint, nŷmaî sŷ ny fie prea ŷmed, ol kre-
ute în *bînt-plîn* (169) uî din semînuŷ (22), saŷ în *spa-*
lir la rezŷrit, uî în lokuri reçi la miazŷ-zî; nŷmaî
singure îngrŷurŷurele beçetale (A 22) îi priesk.

304. Îd altoiesk la *okiŷ dormind* (70) ne Amirdal,
ne Prŷn, uî kîte o datŷ ne kaisŷ ieuit din semînuŷ.
Dŷpŷ trei ani este îndestul de tare ka sŷ dea rod.

305. Bînt-plîniî daŷ kaise mult maî bŷne de kît spa-
liriî; dar florile lor prekŷche tînjesk de înçieçuri; uî
katŷ sŷ se îngrîiaskŷ çineba a'î adŷposti (264). Ei pot
remînea uî fŷrŷ tundere, kare le este maî mult bŷ-
tŷmŷtoare de kît folositoare, daka n'ar abea çineba a
se teme de desformitatea lor.

306. Katŷ a procede ky bŷgare de seamŷ la desfoie-
rea spadiriilor, de frika isçiriilor soarelŷi.

307. Pîntre speçiale de kaise chele maî kŷytate, bom
çita ŷmŷtoarele: *Zarçera timçurie*; mikŷ, maî rotun-
dŷ, rŷlbiniçioasŷ în partea despre ŷmbrŷ, rŷmenŷ în
partea despre soare; karnea galbenŷ, miçlocie, miezul

amară, se koache pe la sfîrșuitul lui Iunie în spațiu, și la începutul lui Iunie în bînt-plîn.

Zarzera komușă: fruct mare, carnea de minune, dar kleioasă la maturitate; miezul amar. Pe la jumătatea lui Iulie.

Kais de Provența; mică, carnea galbenă, de un gust dulce și binos, simburile nodurose. Miezul dulce. Sfîrșuitul lui Iulie.

Kaiso-persică; fruct mai gros de kît celelalte, turțit, delicios în bînt-plîn, unde define bușos și foarte colorat; carnea de un galben-roșu, mureasă, de un gust foarte partikolar; simburile sără este ca să zik așa, gîștit pe de o parte și pe de alta de un canal lunguț carel a sînat sistemul baskular și kărvia țarămas urma. Acest canal este atît de mare în kît poate țineba să petreacă un akă.

Zarzera-mășă; adusă de kăfînd de la granițele Persiei; fruct rotund, de un galben înkis, ky carnea așa de transparentă, în kît îi zărește țineba simburile; carnea fină și plăkută. Pe la jumătatea lui Iulie.

Пруня (Prunus domestica, L.)

308. Пруня избуеуе în toate țărîmurіle și în toate esposițiile. Ky toate acestea într'un lokă yuoră de cele mai frumose fructe, și într'un pămînt prea substanțios de prea multă kăče.

309. Se păseuе din simburі (42) pe kari îi arukăm în pămînt după rekoltă, și din kotoare (53), să prin altoiș asupra selbțichinilor *Sant-Iulian* să *Damas-neru*, doș speciі kare slavesk asemenea de sjucei kaisului (304). Plantele icuіte din semnat sînt

maï leueue, dar daŭ arburi maï ceapeni de kit cei din blăstări.

340. Altoim prin inokulație bara, uî prin krpъtъ-рѣ примѣбара, kînd abem buni sŭjeuți în dispoziția noastrѣ. Transplantăm Prъnъl anъl următor, uî retezъm (87) altoiul de pe la patru saŭ wease oki, de pe a sa tѣrie uî a рѣдѣinelor sale.

341. Prъnъl se tunde în spalir pe care îl kîrmveute чинеба ka pe Persikъ, prin raport kѣtre kрѣcele care aŭ rodit (277). Îl mînѣ prin preferințѣ în *sŭntalîŭ* (235) saŭ în *palmetъ* (236). În bînt-plinъ il tunde în cei d'antîiŭ trei ani, uî în urmѣ n'are чинеба de kit a курѣца arburele de рѣмуреle moarte; ky ачасть мусурѣ, ажуңе чинеба, în kîuѣ-ба ani, ka kрѣcele sѣ se înkoboie sѣbt побара фруктелор лор.

342. Prъnъl este supus la гумѣ (409), la лепрѣ (440) uî la arsѣ. Artea împlarъlvi se slъjeute ky folos de lemnъl lvi rouetikъ.

Speциале челе маї къртате.

343. *Prъna-drлe* (Reine claude): mare, rotundѣ, de un berde ky nete sînceniî uî ky rouѣ în partea de kѣtre soare. Escalentъ în bînt-plinъ, didicioasъ în spalir; în sfîrșuit чеа маї bunѣ din toate speциале. Август.

344. *Голдъша-бѣратикъ*: mare, rotundѣ, de o фауѣ bio-rie фрумoасѣ; karnei мѣлѣиауѣ, густvi пучин simuит; la sfîrșuitъl lvi lъlie. Îŭ osebim astъzi trei varietъuї: *timprîria*, pe la жумѣtatee lvi lъlie; *Prъne албе*, mult maï фрумoасе uî maï mîrositoare de kit *timprîria*, sfîrșuitъl la Август; *Голдъша-tomnatikъ*, maï mare, maï zaharoasѣ de kit *Голдъша бѣратикъ*. Din Septembrie pînѣ în Noiembrie.

345. *Гѣтланъ-албъ*, *biofie* uи *rowie*; mikъ, дунгуи-цъ, мустоасъ, д.лче uи мipositoаре. Їн spadiр ла nordъ uи ла bestыд Парисыдыѣ, ѣн бѣнт-плинъ ла sydъ. Їнчепытуд ла Septembrie.

346. *Domneaska*: mare, маѣ potyndъ, karne delikatъ uи дудче, фаца де ун rowy биорѣ. Sфѣруитуд ла Iydie.

347. *Пруна ѣмперѣаскѣ*, кѣт ун оѣ де mare, bio-rie, tare, zaharoасъ uи де ун ryst simuitor, adesea rъynoасъ uи бермъноасъ, маѣ бѣptos ѣн lokyриде речѣ. Sфѣруитуд ла August.

348. Їнsemнъm ѣнкъ пе *Пруна-tomnatikъ*, че о пре-фегъ ла Paris ka съ факъ пруне yskate; Бринола kape are ачееашѣ destinaѣie ѣн четатеа къриа ea ѣѣ поартъ нумеле. *Пруна de Brianson*, kape se ѣнтребунѣеазъ спре а фаче ун фелъ де олиѣ; ѣн сфѣруит *Коркодъша rowie*, албъ uи neapрѣ, аѣ кърор арбурѣ ѣѣ кудѣибъ ну-маѣ ka съ слъжѣаскъ де съжеуѣ kaisidor, прунидор uи персѣидор.

Чѣреуѣ¹ (Prunus cerasus, L.).

319. Чѣрешуд are ачелеашѣ rystyрѣ uи ачелеашѣ da-tine ka прунуд (308), uи yrmeазъ ачѣашѣ prinѣпѣ.

320. Oseбim патрy спеѣѣ де чѣрешѣ kari, prin куд-тыръ, аѣ dat nauitere ла ueante-zечѣ де barietъѣѣ.

321. *Чѣрешамаруд²*; чѣреашъ moале, мустоасъ uи дудче.

322. *Чѣрешуд-petros*, kape se осѣбеuite де чѣреша-маруд prin чѣрешеде лудъ челе петроасе uи prinuuitoa-

¹ Адвсѣ ѣн Европа де Lyкуд, din четатеа Чerasonda din Asia.

² Чѣрешамаруд аѣунѣ ла ѣнълѣimea utexariлор uи фаѣилор. Фрyктуд съѣ, kiar ла а лудъ maturitate, пръstreазъ ѣн destrълъ амърѣчѣвне де ynde i с'а dat нумеле чѣл are.

re de rouçbiturъ, ky karnea încesatъ yne-orî de ni-
ute fire albe. Чирешыл бѣуикос este o barietate a
achestyia.

323. *Biwinyl*: Фрукт ky karnea mystoasъ uи акрѣ;
koprinde biwinыл ordinar uи biwinыл tурчesk.

324. *Biwinyl-nitik* de nord: Фрукт преа акрѣ ла ін-
чегут, uи kape în Браbant se îndулчеште лѣсіндыл пе
арбуре пінѣ ла черуғі. La Paris se vsуkъ пе арбуре
дурѣ матурitatea sa. Este бунѣ pentрѣ retafia uи
дудчегі.

Oleastr (Maslinyl) (Olea Europea, L.).

325. Maslinыл este кyлтйбат în Пробенѣя, în Лангве-
док uи інтр'о parte a җудецелор бечине ky Пиринеі. Хо-
tareле Далѣинеі, Цебалданулыі, сінт мѣрѣиніле сеnten-
трionale a ле zoneі че і се кyбине; ад 45° de лѣѣме
meridionalѣ este марѣinea орусѣ.

326. Aчест арбуре тінҗеште de іернеде челе аспре.
Iarna дін 1709 а лѣсат інтр'ачеастѣ прѣбінѣѣ în спѣри-
тыл локyторілор дін Пробенѣя сyбеніғі нештерсе. Інтр'ун
пѣмінт yшор uи пе о esposiѣie aeratѣ, Maslinыл сy-
ферѣ маі пyѣін џер, uи Фруктыл сѣѣ este маі бун.
Интр'ун пѣмінт җілаб uи de о kalitate бунѣ, debine маі
џеапѣнѣ, дѣ маі мyлт, дар este маі мyлт сyпyс ін-
җегулыы, uи maslina este de о kalitate маі пyѣін бунѣ.

327. Lokytopii de ла сyд ны преа се тpудeskѣ а фор-
ма skoале de арбурі. Фіғ resҗҗіаѣ аі natурей, кyлер
маі Фѣрѣ мyнкѣ (264). Дар ky toate ачестеа natyра
ле este маі пyѣін пѣртинитоаре ла кyлтyра Maslinылы.
Фіғнд кѣ yn Maslin иeuит дін семинѣ інчепе а да Ma-
sline нyмаі пе ла бѣпста de чинѣ саѣ uease ані, uи tok-
маі пе ла ад доғ-спре-зечедea анѣ rekolta sa debine de

oare-kare importanță. Kultivatori se bîdă dar ne-
boiți a adera la alte procedee ca să se bîcure чеба
mai kûrînd de ostenelele lor.

328. Cu aчест rîndă ei se apukъ ui skotъ sadvîile
iesuite. În lokuri goale, din sîmburi че аă skъpat din
ciokul pъsbîlor, sîlbъtici ni pe kari îi adtoiesk la
oare-kare bîrstъ. Alți plântъ maleolî (48) în skoala
de arburi, ui îtransplântъ în bîrstъ de чинчи pînz la
wease anî; alți în sfîrșuit îngrijesk formația butaui-
lor, saș skot odraslele че se formeazъ mai ordinar la
basa bekilor trъnkuri de Maslinъ. Iaș aminte atunчи
a lva o bukъukъ bupъ din bekivl lemn asupra kъrvia
a kreskvt odraslele.

329. S'a bъgat de seamъ kъ prin multa osîrdie че
a pvs чинеба a pъsi Maslinvl, prin butaui ui maleolî
a perdvт чеба. din forma lvi din афаръ ui din însu-
șirile lvi. El nu se svie mai mult de kît numai pînz
la înlăimea de doz-spre-zече ničioare, ui bîrful este
vn emisferă turtit.

330. Altoieskъ Maslinvl în kръпъturъ (60) saș în ino-
kulație (69), mai de multe ori în koronъ.

331. Îi sъdesk în kinkonче saș pe marți ni, în депъ-
tare de la trei pînz la patru-zечи ničioare, în groni
marî deskise mai din ainte. Îi mouoroiesk (122) dupъ
че iaș rъnoit ky îngъșъturi probenite din sdrenče de
lînz, de peri, de fîngii ui de vngii de animadi. Sea-
mъnz, p'între dînuii, cereale saș alte saduri anyale.

332. Maslinvl înflorește în Aprilie ui se koache în
Noiembrie; amînz kulesvl pînz în Maritie. Înt'adebъr
maslina este bupъ de mînkat dupъ че a debenit nea-
rъ ui moade prin mațoritate. Katъ a o face sъ trea-
kъ prin niște pregъtirî neapъrate, kînd чинеба kuleče

maşlina înkь berde uii tare. Însp'acheastъ stare ea n'a-re aлтъ asemъnare, ky eschelentele maşline kare факъ desфъtarea meselor noastre, de kît la формъ uii la ko-loare; dar rystyl eî este de o astfel de asprime, în kît lokvitorii din Probenция rîdъ ky хохоте бъзînd ne кълъторі пръбълîндыse аsupра maşlinilor, ka съ кудîа-гъ, ky kiar mîna lor, ачест фръкт кървîа eî îî аъ пръ-страт o idee аît de бунъ. Ny s'a бъзът yn аmator kît de îndръзнецъ ka съ цîе yn minyt în rypъ'î o astfel de maşlinъ.

333. Sppe a le skoate амъръчîуnea че le karakteri-zъ întp'acheastъ stare, le пунъ în bre yn dikvid în Sep-tembrie saъ Oktombrie, prin mijlokyl osebitelor про-чede kare se редък toate a neyтралîsa rystyl lor prin întpebvinцarea yneî leuui, uii a le romatisa prin ачееа a yneî saramyppe тарî.

334. Чед d'ъntîйъ proceedъ konstъ în a depyne, în oa-le smълцyite uii pline ky апъ, ne челе маî marî мъ-sline, a skimба апа ла fie-kare ont zile, mîнъ kînd бор фî destyl îndyлcite. Le пуне аtynчî întp'o saramyppe tare, în kare le цîне mîнъ ла пautî. Întp'acheastъ epo-ктъ, osibeute чîneба ne ачелеа kare 'uî аъ skimbat ko-loareа, аpynкъ ne челе лalte întp'o nouъ saramyppe; uii ele sînt бyne de mîнkat.

335. Ал doilea proceedъ este ачела ky *пичулинул*. Пуне maşlinele întp'o leuie фъкyтъ ky o litpъ de бар nestins uii wease litre de ченууъ de lemn nou. Дy-пъ доъ-spre-зече чеасърî чeаркъ чîneба лyкpapeа le-uieî, deskizînd o maşlinъ ky кyцитыл; daka sîmbypide se desparte de kape, skoate maşlinele din leuie, le спалъ bine în апъ проаспътъ, ne kape o skimбъ ла fie-kare доъ zile în бreme de 9 zile. Апоî le пуне

în saramură aromatikă ky aromе uи ербурѣ, дупă че ле а бѣтѣт кѣ ун мик маѣ, саѣ дупă че ле а крестат кѣ кѣуѣтѣл ка сарамѣра сѣ пѣтрѣнзѣ ѣнарнеа лор. Униѣ ле ласѣ ѣнтреѣѣ ка сѣ ѣие пѣкѣте ла бедере.

336. Ка сѣ скоаѣѣ ѣинеба унтѣл-de-lemn din maslină, катѣ а о лѣа ла матѣритатеа еѣ. Чед маѣ бѣн есте ачела не каре ѣл добѣндеуте ѣинеба сѣпѣвѣнд маслина ла теаск ѣндатѣ дупă кѣлесѣ. Ел иесе маѣ ѣмбѣлуѣрат дака с'а лѣсат маслинеле а се доспѣтѣ кѣтѣба бѣеме ѣн грѣнарѣ; дар ѣнтр'ачеауѣ бѣеме иесе уи де о калitate маѣ слабѣ. Фабриканѣѣ де сѣпѣн аутеанѣ кѣар уи пѣнѣ ла пауѣѣ маѣ нainte де а ле сдроби кѣ пѣатра де ла моарѣ; уи ле пѣстѣеазѣ пѣвѣндѣле ѣнтр'ун грѣнар ад кѣрѣѣ пѣдиш есте ѣнкѣinat, ка сѣ ѣндеснеаскѣ скѣрѣѣереа апеѣ че ласѣ маслинеле.

337. Орѣ кѣм ар ѣѣ, пѣне маслинеле сѣѣт о пѣатрѣ де моарѣ ка сѣ ле сдробиаскѣ; транспоартѣ апоѣ сдробитѣра сѣѣт теаскѣ, ѣнтр'ун ѣел де кошѣрѣ ѣеркѣларе, тѣрѣтѣ уи дескѣсе ла уна дѣн ѣеѣеле лор, не каре ле нѣмеуте *cofine*. Грѣмѣдеуте унѣл песте алѣѣл ачесте коfine, уи есерѣитеазѣ асѣпѣрѣле о стрѣнѣѣере пропѣшѣitoare пѣнтр'ун шѣрѣн ѣѣрѣ сѣѣрѣuit. Чед д'ѣнтѣѣѣ унт-de-lemn каре кѣрѣѣе пробѣне нѣмаѣ дѣн карне, кѣѣѣ стрѣнѣѣереа нѣ есте дестѣл де таре пентрѣ а ѣсѣи сдробитѣреле сѣмбѣрѣлор. Ачеста есте чед маѣ бѣнѣѣ уи ачела каре ѣл нѣмеуте *unt-de-lemnѣ ѣеѣiorѣѣ*. Калitateа ѣ се ѣаче маѣ пѣѣѣн бѣнѣ не кѣт стрѣнѣѣереа крѣуте. Кѣнд унт-de-lemnѣл ѣнѣетеазѣ де а маѣ кѣрѣѣе, ѣдѣ коfine-ле кѣ апѣ клѣкотѣндѣ ка сѣ скоаѣѣ уи сѣ траѣ мо-лекѣлеле де унт-de-lemnѣѣ не каре стрѣнѣѣереа нѣмаѣ есте ѣн stare сѣ ле маѣ стоаркѣ. Пѣн рѣпаос ачесте пѣкѣтѣрѣлле се ѣркѣ ла сѣпѣраѣаѣѣ; уи кѣнд с'аѣ аѣѣ-

nat într'o mare kantitate, притокуете ара. Are apoi гриз де а трансбаса дин кінд ін кінд ачесте оsebite ynt-de-lemnyri, ка съ ле despoie de yn fel de drozdii че ле інsoçesk. Kît pentry boucina kape remîne în kofine, o façe saş bulgъri de apşy saş typte pentry a rynoï lokyrie (A 74).

Ynt-de-lemnyl din lъpъdъtyrъ saş amarъ slъzeute ka съ факъ съпyn.

338. Lokyl че este într'adins отърӣt pentry kылтыра ачесты̄ арбуре преçios ia нymede de *Mъslinet*; ачеста este o *тръдинъ ку тъslini* (145). Se кылтибъ osebite спеçii, din kape чеде ма̄ преçioase sînt: 1° *Ameлинга*, фрукт че'уӣ адыче ку амигдала; ynt-de-lemnȳ преа дылче; ynyl din чеде ма̄ кылтибате; 2° *Амnyлактыл*, фрукт mare, rotundy; ynt-de-lemnȳ delikat; *Пикылina*: чеа ма̄ бyръ pentry а о mypa (335); ynt-de-lemnȳ бyнъ uи дылче; фрукт mikъ uи лyнгвieuç; 4° *Ларина*: фрукт roukatъ кy koada лyнгъ; ynt-de-lemn mijлoçӣ, dar арбуре къpvia ны̄ пасъ ат̄ de фриг; 5° *Бyтeлkoasa*: тнъeute пyçина фригъ; ynt-de-lemnȳ бyнъ, dar ласъ myлte drozdii; 6° *Salerna*; тнъind преа myлt ла фриг, uи плькінды̄ ін пьм̄нтыpиле кpемъnoase uи ін lokyrie kalкаpӣ; фрукт de o фауъ neаръ-биopie; чел ма̄ бyнъ ynt-de-lemnȳ; 7° *Maslina de Spania*; чеа ма̄ mare maslinъ ін Франçia; ynt-de-lemnȳ amar, dar фрукт бyнъ de mypat; 8° *Пynlata*; фрукт б̄ptos uи аб̄нд форма yне̄ myumynde ne бpemea matorитъçӣ; ynt-de-lemnȳ stimatъ.

Жъзубул (Rhamnus ziziphus, L.).

339. Ачест арбуре, kape este приитор de а аyнçe ла ма̄ӣ dimensī, podeute нyма̄ ла syдыл Франçей ynde ін пpъсoск дин semинçe, uи yнде ӣ плаче ne тьpи-

мърде сецї. Ън дѹмбрѣбиде поастре поате чїнеба ад кѹлѣба ка о подоабѣ де тоамна.

340. Фрукты съѣ есте лѹнгрїецѣ, кѹ карнеа галбенѣ, дѹлче, дар кам ѹскатѣ, ѹи а кѣрѹї пеле есте де ѹн галбен рошкат лѹчїтор. Кѹ ачеаста фак ѹн mare negroѣ Ѫн фрѣмїнтѣтѹреде пектораде.

Корнѹл (Cornus mas, L.).

341. Ачест арбѹре, каре креѹте де ла чїнчї-спре-зе-че пїнѣ ла треї-зецї пїчїоаре, се прѣсеѹте прїн тоате локѹрїде, Ѫнтр'о сїтуацїе ѹмбрїтѣ, дїн семїнѹе, мадеолї ѹи алтої. Фруктеде лѹї рошї ѹи кѣрноае, че де нѹмеск *коарне*, сїнт акрїѹоаре, ѹи слѹѣск, ла матѹрїта-теа лор, ка съ факѣ лїкоаре ѹи дѹлчецї.

§ II. ФРУКТЕ КУ ГРѣѹНЦї.

Пѣрѹл (Prunus communis, L.).

342. Ачест арбѹре се прѣсеѹте ла порѹл Франчеї, маї кѹ сеамѣ прїн алтоїѹл Ѫн крѣпѣтѹрѣ саѣ Ѫн инокѹлацїе (60, 69). Алтоїескѣ пе Ѫмбѹнѣтѣѹїт (179) пентрѹ а абеа арбѹрї маї маї ѹи кѹбїїнчїоѹї *пометрлѹї а-тrestѣ* (146). Алтоїескѣ пе *Гѹтѹїѣ*, кїнд Ѫѹї пропѹне чїнеба а добїндї арбѹрї де о талїе мїѹлочїе ѹи кѹбїїнчїоѹї грѣдїнедор де фрукте (145). Пе *Ѫмбѹнѣтѣѹїт* пѣрѹл чере ѹн пѣмїнт адїнк ѹи сѹбстанцїос; ѹн пѣмїнт дѹлче ѹи нѹ преа адїнк, ѹи о еспосїцїе де рѣсѣїт саѣ де апѹс есте дестѹл пентрѹ пѣрѹл алтоїт пе гѹтѹїѣ, аде кѣрѹї рѣдѣчїнї нѹ преа пѣтѣрѹнд адїнк.

343. Ка съ капете чїнеба прїн семѣнарѣ сѣлѣбѣтїчїнї дестїнацїї а слѹї де сѹїецї фруктедор де ператѣ¹ саѣ де

¹ Шербет саѣ мѹст де пере.

fert, se sluzesk ky rrvynuui kompinuu iu bouutina pro-
benindz din fruktete sdrobotte ka sz fakz peratz; iu
seamtz pprimzbata, iu pezoare de doz deuite iu adin-
time uii depzrtau i de la wease pinz la opt deuite.
Lasz sadurile doi an i iu skoala de arburi, uii kind ci-
neba transplantz anul nti i, are gri z sz nu bateme-
rzd zina perpendikularz (29).

344. Pentru fruktete de kruit ia semintete celoz
mai frumozese frukte, le lasz a se vska un ceas sa i
doz la aer i, uii le stratifikz (12).

345. Przuete adesea a ceste zune plantau i; uii da-
ka iur'un pztrat s'ar bzga de seamz s zue i ky foile
late uii frz gimni, este de trebvinuz sz i iuriz-
skz, fiind-kz de bunz seamz are a rzd zdi o nouz
barietate.

346. Sunt raportul tunderii, este de insemnat kz pre-
kum Persikul, Pzrul are 1° krzete sale de Lemn
(194) uii krzete sale de frukte kare produk i doi sa i
tre i an i pe rind; 2° bondozete sale (198), pe kare le
tunde de pe la un bun i oki i de Lemn i, mai pe la z-
mrtatea l z i i i dor. Daka boieute cineba a le tran-
sforma iu krz i de rod i, katz ale tunde prea skurt;
3° bediozete sale (196), pe kare nu le tunde ni i odatz;
4° krzete sale strimbe (197), pe kare le taie de sint
nefolositoare; 5° krzete sale lakome (193), pe kare
le ba trakta tot ka pe ale Persikul i; 6° iu sfiruit,
mai mult de kit Persikul, puzete sale (99), k zor se
mulzumeute a le zba b i r z i i e, uii kare i n f l o r e s k u i
frukt i f a k z ky kinul a c e s t a c e l p u z i n l a f i e k a r e d o i a n i .

347. Tunde skurt arburi i ce i mai roditori i uii l z n g p e
ce i k a r i r o d e s k m a i a n e b o i e . E a k a p e r z l e t e d e k z p e -
tenie relatibe la tundera iu spalir (213).

348. *Kankrii*, *Likenii* uși alte osebite insekte atakъ маї кѹ seamъ Пърѹл. Ної trimitem pentрѹ ачеаста пе чітитор ла параграфѹл *боалелор арбѹрилор* (406).

*Перїи чеї маї stimaцї pentрѹ фачереа видрѹлуї
саѹ ператеї*¹.

349. *Урлезул*, ҫнѹл din чеї маї продыктивї уși каре дѣ чеа маї бѹнѣ ператѣ; *Чиорѣскул* ҫнѹл din специале челе маї їмбилуҫgate; *Јакобул*, *Скѹиерул* uși *Салѹиерул* (перї пѣдѹрецї), карї даѹ бѹнї сѹҫецї бїнт-плинилор.

Чеї маї принципалї перї де кѹци.

350. *Пара де прїмѣварѣ*. Парѣ микѣ дар їмпуриѣ, мѹлт маї бїдѹҫоасѣ пе бїнт-плинї; карне мизо-земоасѣ uși мѹскаѣ. Сѣрѹитѹл дѹї Іҫние.

351. *Пере St-Мїеутї*: парѣ маї mare de кїт чеа пре-chedentѣ; пелеа лїнсѣ, ҫне-орї рѹменѣ; карне їнѣрѣ, захарѣасѣ uși де ҫн гѹст че їнѣеапѣ ла лїмбѣ; се ал-тоїеѹте пе їмбѹнѣтѣцїт. Пе ла ҫѹмѣтатеа дѹї Іҫлие.

352. *Парѣ кѹ рїт*: парѣ їн форма тїрбеї; галбенѣ: кар-не албѣ, мизо-земоасѣ, мїроesitoаре uși преа плѣкѹтѣ, дар нѹмаї пе береле калде. Де ла ҫѹмѣтатеа дѹї Іҫлие пїнѣ ла ҫѹмѣтатеа дѹї Аҫгѹст.

353. *Мотрѹна*: парѣ mare, пїрамїдалѣ, тѣнкіатѣ, бѹ-нѣ, галбенѣ, їнѣрѣ, дѹлче, преа земоасѣ. Се алтоїе-ште пе їмбѹнѣтѣцїт uși 'ї мерѣе преа бїне їн кѹциле калдїрїmate. Пе ла Аҫгѹст.

354. *Бергамѹта*: mare, skimбїнд колоареа, мѣлѣїацѣ, преа земоасѣ; десфѣтѣтоаре prin гѹстѹл еї чел маї плѣ-кѹт uși їнѣепѣтор ла лїмбѣ; креште їн *пахарѣ* (479)

¹ Їн nomenclaturа арбѹрилор родиторї, emitetѹл специфик се ра-портѣазѣ ла фрѹкт uși нѹ ла арбѹре (В 86¹).

saŭ în *spalir* (243). Кудецем фруктуд чеба маї nainte de maturitate; коачереа 'уї о сѣвїшеште ін фруктѣrie (253), уї ін ачеастѣ stare este yn nutriment плѣкѣт. Пе ла жұмѣtatea лѣї Septembrie.

355. *Bertramta de Anglia*: чеа маї микѣ уї де о formѣ маї дунгѣацѣ де кїт чеа precedentѣ. Се бинде ла Paris ін тоатѣ лѣна лѣї Septembrie, сѣт нѣмеле де *парѣ de Anglia*.

356. *Пивечіоаса алѣ*: mare, маї rotundѣ, galbenѣ, преа дѣлче, ҃не орї інцеапѣ ла лимѣѣ, desфѣтѣтоаре, дар сѣпѣсѣ ла *бурдѣуше*, адикѣ а кѣпѣта о карне фѣрѣ гѣст уї бѣретоасѣ. Acest арѣре катѣ сѣ се тѣнѣ skurt. Ла жұмѣtatea лѣї Septembrie.

357. *Горочеаца де тоамѣ*: маї бѣнѣ де кїт чеа din аинтеа еї. О фак а се коаче ін фруктѣrie; ea ҃ине пїнѣ ін Noiembrie. *Горочеаца де іарнѣ* este маї ка ачеаста, дар се коаче маї тїрзіѣ.

358. *Пара іернатикѣ* saŭ парѣ де Angosia: mare, кѣ пелеа netedѣ, deasѣ, де ҃н galben че bate ін verde; карне tare, грѣунѣоасѣ, дѣлче. Се алтоіеште пе Гѣтѣїѣ уї креште ін spalir ла мiazѣ-zi уї resѣrit. Ін Oktombrie уї се пѣstreazѣ тоатѣ іарна.

359. *Безіа-де-калмонтеа*: mare, nestatornikѣ ла formѣ уї колоаре, mizo-zemoasѣ, мѣлѣацѣ, zaharoasѣ уї інцепѣтоаре ла лимѣѣ, ін сѣїршїт фрукт преа плѣкѣт. Ії плаче ла апѣс ін пїлнїе уї spalir, уї се тѣнде skurt. Noiembrie, Decembrie, Ianuarie.

360. *Парѣ томнатикѣ*: фоарте mare, тѣрбіноасѣ, алѣ берѣліе де о parte, рошіоарѣ пе чеа лалѣѣ, пресѣратѣ кѣ пїкѣтѣре рошетїче; карне tare уї sparabilѣѣ, kam zaharoasѣ, преа mipoitoare. Подоаба dewerty-

лѹї (dessert) пе tot timpул іернеї. Се коаче пе ла сфїр-шїтѹл лѹї Дечембріе.

361. *Пара-Гїауѳ*: mare, лунгъ, галбенъ, тїпъръ, земоасъ, їнцепътоаре ла лимбъ, десфътътоаре, її плаче їн спадїр ла ресърїт, крапъ ла мїазъ-зі. Се адтоїеуте пе їмбунътъцїт уї нѹ пе гѹтїѹѳ. Дїн Ноїембріе пїнъ їн Фегурарїе.

362. *Гїтлана де іарнъ*: пїрамїдалъ, лунганъ, берде, мълїауѳ; фрукт пълкѹтїѳ, дар адесеа петросѳ. Се кѹлеѳе їн Октомбріе, уї се коаче їн фруктърїе дїн Ноїембріе пїнъ їн Априліе.

363. *Пара-манъ*: фоарте mare, пїрамїдалъ трѹнкіатъ, кѹ супрафаѳа берде уї рошіе, земоасъ, мълїауѳ, захароасъ, їнцепътоаре ла лимбъ, десфътътоаре. Ла ресърїт їн пїлнїе саѳ їн спадїр. Іануарїе, Фегурарїе, уї Мартїе.

364. *Пара ґрїауѳ*: їн спадїр дїн прїчїна фруктѹлѹї сѳъ челѹї немъсурат, тѹрїтїѳ їн лунѳїмеа са, кѹ супрафаѳа де ґн берде че бате їн галбен, пїкатъ кѹ рошѹ, фоарте бѹн ферт. Се адтоїеуте пе їмбунътъцїт. Се коаче їн Дечембріе, Іануарїе уї Фегурарїе.

365. *Пара-мѹскатъ*: фоарте mare, борѳоасъ, кѹ супрафаѳа бїнътъ рошіе, земоасъ, мѹскатъ, уї їнцепїндъ ла лимбъ. Їн пїлнїе саѳ їн спадїр ла аґѹс. Мартїе, Априліе, Маїѳ.

Мърѹл (Pyrus malus, L.).

366. Ачест арбѹре чере ґн пълмїнт бѹнѳ, дар маї пѹцїн адїнк де кїт пърѹл. Іаѳ сѹѳеїї дїн пърѹрї, ґнде, прїн форма системѹлѹї лор радїкѹлар, їнфъѳїеазаъ маї пѹцїнъ грегѹтате ла скос де кїт челѹл пречедент. Дар іешиѳї дїн семїнѳе еї добїндеск мѹлт маї мѹлтъ тѳрїе уї прекочїтате.

367. Гръзнуціи меридор пентрѹ чидрѹ дѣ съдѣтъичиниѣ че се нѹмеск *Ecrini*; еї сїнт минѹнаѹцї пентрѹ алтоїреа меридор де чидрѹ, уи сїнт маї тот де аѹна їнтребуїнѹцаѹцї пентрѹ фрѹктеде де кѹѹїт кѹлїсѣате їн сїнт-плїнѣ саѣ їн пїрамїдѣ. Гръзнуціи меридор челор бѹнї де кѹѹїт дѣ сѹѣѹцї фаворабїлї меридор де а треїа мѣрїме. Мѣрѹл дѹлче дѣ сѹѣѹцї де а патра мѣрїме; уи Парадїсѹл де а чїнѣа, каре се компѹне дїн *арбѹрї пїлїчї* пе каре її тѹнд їн баете, уи пїлнїи кѹноскѹте сѹбт нѹмеле де *Paradise*; їн фѹрѣе уи їн контра-спадїрї (174) де патрѹ пїчїоаре. Аѣштїа сїнт арбѹрїи кари дѣ челе маї бѹне уи челе маї фрѹмоасе фрѹкте, дар слабе пентрѹ пѣсїт уи костїлїбе.

368. Семѣнареа, лѹкрареа, алтоїреа уи тѹндереа се факѣ ка уи ла Пѣр (345). Дїрекѹїа орїзонталѣ а крѣчелор лѹї фаче мїнареа лѹї їнкѣ уи маї лесне. Її тѹнде скѹрт, маї кѹ сеамѣ пе пїлїчї. Лѹкрѣрїде катѣ сѣ фїе маї пѹѹїн адїнѹчї, де теамѣ сѣ нѹ батѣме рѣдѣчїнеде лор каре сїнт тїрїтоаре. Ла фїе-каре треї саѣ патрѹ анї рїдїкѣ, їнтр'о разѣ де треї пїчїоаре, о пѣтѹрѣ де пѣмїнт де чїнчї саѣ шеасе деѹїте, пѹїнд їн локѹї алта маї сѹбстанѹїоасѣ.

369. Кїнд крѣчеле де јос се їнклїнѣ пїнѣ а концентра ѹмезеала їмпреѹїѹрѹл тѣнкїѹлѹї, пе грѣбїм а де тѣїа уи а акоперї пїлаѹеле (58).

370. Lemnѹл Мѣрѹлѹї este їнтребуїнѹѹат ла тїмпїлѣрїе, уи ал Мѣрѹлѹї пѣдѹреѹ ла кѹрѣѹѣрїе.

Mere de Чидрѹ.

371. Чидрѹл де чеа маї бѹнѣ калїтате esto фабрїкат дїнтр'ѹн амесїтк де деосѣїте пропорѹїї де мере дѹлчї, акрїѹоаре уи акре. Се нѹмѣрѣ о сѹмѣ маре де *мери*

kultibați pentru așteaptă ramură de nerouș atît de importantă în Normandia uî în părțile de la Nord. Noi vom cita numai pîntre cele prekoace săv de timpurl d'entiiș, pe *Krețeskurl*, *Budeskurl*, *Mbrurl-durluc*, *Akrur*, *Tambiosurl*, *Synctourl*, *Itikurl*, *Burrgetele*, *Albiourl*, *Kodewelurl*, *Rourl-moxorît*, *Parodeskurl*, *Selchurl*, *Botanurl*, *Alburl*, *Brașoveneskurl*, *Tibosurl*, *Binosurl*, *Durlkurlleurl*.

Cele mai însemnate mere de lăcuț

272. *Mbrurl-beratik*: mikș uî abînd numai meriturl timpuriei koaceri. Iulie.

373. *Mbrurl kurldurlpreskș*: mare, kurl pelea galbenă uî de un gust simțitor. Se kulece în Oktombrie uî se mînlînkă din Decembrie pînă în Aprilie.

374. *Domneskurl*, cel mai bun din toate merile, de un berde trêkind în galben prin koacere. Se pîstrează dînr'un anș pînă într'alțul.

375. *Preskurlraturl*: galben - alb uî de un rouș biș din partea despre soare; kurl karnea bîrtoasă, albă uî durlce; abînd kîte o dată chină koaste. Se pîstrează pînă în Aprilie fîrbă a se strika.

376. *Meriș paradisî* uî *durlbiș* sînt kultibați în skoaale de arburî numai ka svjeți (367).

Гутрул (Cydonia communis, L.)

377. Kultibă une-orî pe Гутриș pentru fruktele sale, din kare face durlceți; dar mai de obute kurl skop ka să dobîndiaskă svjeți pentru perî.

378. Seamănlă грънуциі дрі, îndată durlp koacere; cî resar în primăbaga următoarc. Alece mai binc al pîrși prin maleolî (48) uî butaui (44) săv *6. l'estarî* (54);

astfel kreute prea kufind. Tunde cineba foarte rar
Гүтвиу, афаръ нумаї ка крѣчеле лѳї сѣ нѳ дебиие преа
нѳмероасе.

Родиял (Punica granatum, L.).

379. Acest копъчел адѳс дин Африка, атїт де бине с'а
naturalizat спре мiazъ-зи а Франчеї, кѣ ѳн Пробенѳия
нѳ este ѳн лѳкрѳ рар а бедea чинеба гардѳрї ѳнтрѳѳї
formate дин тѳркїѳ лѳї, маї бїрtos пе марѳinea рїѳде-
целор че пот аї апѳра де апропиerea кѣлѳторїдор.

380. La Paris ѳл култибѣ ка пе арѳуре де подоабѣ
ѳї oranѳerie¹, ѳї ѳл тunde ка ѳї пе Портoкалѳ. ѳл si-
leskѳ а ѳнѳлорї, чїѳпїнд novelе sake odrasle; преа рар
rodeute ку isbїндѣ.

381. ѳл прѣsesk дин грѣѳнуѳї, maleolї ѳї блѣstѳрї (54).

382. Este utїvt кѣ фѳкѳѳл лѳї се компѳне дїнтр'о
mare гѣоаче mizo-демnoасѣ ѳї преа акрѣ ла гѳst, ко-
прїнзїнд мїї де грѣѳнуѳї ѳнбѣлѳїѳї ѳіе-каре ѳнтр'о пѳл-
пѣ пѳрпѳрїе ѳї де ѳн гѳst alesѳ.

Портoкалѳл (Citrus).

383. Кулѳѳра ачестѳї мїндѳѳ копъчел черїнд маї мѳл-
те ѳнгрїїрї ѳї осебїте мeшѳeѳѳѳїрї, прекум ѳї нїѳте
disposїѳїї локале каре іесѳ дин кадѳѳл modest ад грѣ-
динарѳлѳї де фѳкѳte, ної ѳл бoм тѳакта ѳн *Traktatѳл de
Optїкѳлѳѳѳл*.

Skorѳѳѳл (Mespilus germanica).

384. Грѣѳнуѳїї абїа peste дої анї ѳнокѳеск; astfel ѳл
прѣseute чинеба прїн бѳтаѳї саѳ прїн алтоїrea ѳн крѣ-
пѣтѳрѣ ѳї їнокѳлаѳїе, пе Skorѳѳѳл де пѣдѳѳре, пе Мѣ-

¹ Partea грѣдїнѳї ѳн каре се пѣstrecазѣ portokalїї.

чеш, пе Гътвиѣ, пе Пърѣ, саѣ пе Порумбар. Ачестви арбуре ии приеуте пе тоате тѣримуриле небѣлтоасе; ел ну чере ниѣ ѱн фел де тундере. Lemnyl дѣи есте преа таре; уи фруктеле дѣи чимѣрите инainte де матуритате, уи ин Октомбрие, епока кѣлеѣриѣ дор, добинdesk пе паие ѱн гѣст дѣлче. Үна дин вариетѣиле sale Myumyndyl (Mespilus abortiva) продуѣе фрукте фѣрѣ ниѣ о урмѣ де челе чинѣ семинѣе osoase карѣ карактери-seazѣ пе skorѣурѣ.

Виѣа (Vitis vinifera, L.).

385. Ка уи маслинѣл, Виѣа фаче еа синѣурѣ грѣдинѣ арпесте каре, реѣните интр'о mare интундере, ia нѣмипе де Виѣ. Афарѣ де аѣеаста о маѣ кѣлтиѣ ин ниуте фелурѣ де *спалирѣ* карѣ примеск оsebите нѣмипѣ, дене оsebитеде форме чеѣ дѣ.

386. Пѣминѣл каре ии плаче биѣеѣ катѣ а абеа инсѣурѣеа сѣ пѣстрезе ѱн град оаре-каре статорник де ѣмезеалѣ. Тѣримуриле ниетроасе уи крѣпѣтѣреле стинчелор еспѣсе да ресѣритѣл иернеѣ, дѣ, ин Франѣиа деспре мѣазѣ зи, бинѣриле челе маѣ спиртѣоасе. Ин чендрѣ, Виѣа креште фоарте бине пе деалѣриле леспедоасе; уи да норд ии ин нисипѣриле грѣсе уи аместекате кѣ калкарѣѣ. Ла норд уи ин чендрѣ Франѣиеѣ, еспозиѣиа чеа маѣ фаборабилѣ продуѣктелор еѣ есте чеа де мѣазѣ-зи. Ин пробинѣиле де да мѣазѣ-зи, дин контра, есте ресѣритѣл иернеѣ. Анѣсѣл ии есте претѣтунденеа де о потрѣибѣ бѣѣтѣмѣтор, прекѣм уи бѣиле уи инбечинѣреа кѣ пѣдѣурѣ уи мочѣиле.

387. *Инрѣшѣтѣреле анимале* (А 23) фолосеск десболѣтѣриѣ биѣеѣ, дар батѣмѣ калитѣѣиѣ продуѣктѣлѣ еѣ. *Инрѣшѣтѣреле бѣѣтѣале*, дин контра, (А 22), прекѣм тероѣил

пробенитѣ дин фоиле арбурілор въратичі, ербуріле пе зү-мътате пѣтреде, тѣнсуреде де мерішор, де чіствѣ, бѣ-лѣрїї інтр'о старе інченіндѣ де дескомпозиціе, сінт маї пѣцінѣ актибе де кїт челе пречеденте, дар маї фолоси-тоаре. *Варекул* (А 22, 2⁰) ії есте де о потрїбѣ бѣтѣ-мѣтор ка уи *інтрѣбуѣтура амїталѣ*.

388. Прѣсек бїца дин семинѣ, дин бѣтауї, дин ма-леолї¹, уи прїн алтоїре. Садурїле че іесѣ дин семѣнаре сінт іѣрїї ла десволтаре; ла Парїс, ѣнде неутїне каѣтѣ съ се бѣкѣре кїт маї кѣрїнд де родїре, н'аѣ інбѣрѣці-шат нїчї о датѣ ачестѣ методѣ. Кѣ toate ачестеа се-мѣнареа аге пентрѣ челе маї де кѣпетенїе фолоасе де а да наутере ла ноѣ бариетѣці, де а реѣенсера ба-риетѣці зїгѣрїте прїн бѣтауї (46), малеолї уи садурїле *інрѣдѣчинате*. Прѣстреазѣ чїнеба спре ачестѣ треабѣ тоатѣ іарна грѣзѣнїці стѣрѣурїлор не каге дореште а'ї а-беа, уи ії пресарѣ прїмѣбара не ѣн прѣмїнт мѣрѣнт. Прїмѣбара ѣрмѣтоаре ресѣдеште ачесте плѣпїнде план-те ін скоадѣ. Ін ад треїлеа саѣ ад патрѣлеа аѣ пѣне бїцїеле ачестеа ла локѣл лор. Ла ад дої-спре-зечелеа бїца дѣ фѣкѣте.

389. Осебїм доѣ фелѣрї де малеолї (48): *сїмплїї* уи *кїрїлїцїї* (crossettes). *Малеолїї сїмплїї* сінт чепї² копѣї бїне ін бїрстѣ де ноѣ лѣнї; *кїрїлїцїї* сінт чепї проѣѣшї прїн челе треї мѣстѣреѣе пречеденте.

390. *Кїрїлїцїї* се прїнд маї лесне уи дѣ родѣ кѣ ѣн аѣ маї кѣрїнд де кїт малеолїї. *Садурїле інрѣдѣчинате* родескѣ маї наїнте де кїт кїрїлїцїї кѣ нѣмѣрѣл анілор кїцї аѣ стат ін скоадѣ. Дар асемenea *садурїле інрѣ-дѣчинате* костѣ де треї, де патрѣ уи де чїнчї орї маї

¹ Малеолїлїї ії зїк не ла ної *Бїцѣ моартѣ*.

² Франѣзїї ії зїк *sarments* саѣ *ceps*.

skymn de kît maleoliî. Bvtauiî kostъ inkъ ui maî skymn Jvniî çeni nъskvuiî din bvtauiî ui în bîrstъ de doi saŷ trei ani, sînt de vñ preu prea ridikat pentru esploatacja marilor kvlture.

391. La miazъ-zî plantъ maleoliî kvtre sfîruityl toamnei; în pъrçide de prin mijlokvl Françiei, îi pune în lok statornik tokmaî la înçenytyl primъberei; ui la nord auteaptъ pînъ la sfîruityl lvi Martie. Pentru ai pъstra pînъ într'aceastъ epokъ, îi bîre prin kvpъbivl çel gros ui pînъ la doz din trei din lunçimea lor, în nisip, la adъnost de frig; îi akopere inkъ kv frunzъ saŷ kv strat vskat.

392. Kv doz-zevi ui natru de çeasvri înainte de plantaçie îi pune a se myia în apъ. Le *beumînteazъ* (28) dъpъ aceastъ maçeraçie pъdъçinele, ui *mikvo-razъ* (87) bvyivmyl pe la addoilea din okii kari katъ sъ remîie d'asvpra svpъrfeçeî lokvlyî.

393. Depъrtarea se osibeute de pe felvl biçeî, klimei, natvreî lokvlyî ui vsvlyî pentru kare o хотъ-raute.

394. Îngrîjirea çenilor se osibeute de pe felvl klimei. În Italia, în Afrîka, în Arhivegar, vnde soarele este arztor, mъritъ biça kv Pleonvl, kv Arçaryl saŷ kv Ylmvl, kare slavjesk de protektor slabilor sъi çeni, ui kari o adъpostesk prin frunza lor. La svdvl Françeî, lasъ çeniî a kvdea pe pъmînt, ka frunzele kare se ridikъ kvtre çer, sъ formeze vñ înbvliu çior-kinvlyî pe kare grevtatea sa îl tîraute în ymbra vnei atmosfere inkъlzite. Toate razele soarelvi de la Nord ny sînt de ajuvs ka sъ koakъ strvgurele; arçeute biça ui o desçioiazъ de teamъ sъ nyî pъçeaskъ o singvrb razъ de lvmînb; o palisъ pe vñ zidъ ka sъ a-

daoqe ne l̄ngъ kъldvpa че binc d'adrentv kъldvpa ре-
фр̄intъ; o ridikъ ne d'asvpra koberuilor, ka съ skvtia-
skъ чорkinii съi de инф̄л̄vица vnv̄i фvнд vmbros uи
vmed. Aчeste deosebite прочедvр̄i iaъ osebite nvmir̄i.

395. *Вицеле олоаце* s̄int ачелеа а кърор чеп̄i kadъ
не п̄г̄m̄int. *Вицеле t̄p̄itoare*, а кърор бvтvрvц̄i iesъ
преа пvц̄in саъ niч̄i de kvm din п̄г̄m̄int. *Вицеле mi-
locii* s̄int ачелеа не каре ле сп̄riјinim кv фvрч̄i, арач̄i,
пар̄i. etc. Вицеле в̄n *palisade* s̄int ачелеа не каре ле
акъц̄ьm не vн канчел̄ъ в̄n фoрmъ de контра-спалир (174).
Болтеле се осифesk de *koberuи* в̄nтр'ачеа къ челе d'ъп-
т̄iъ s̄int акъц̄ate de zidъ, uи челе de ад доilea ако-
перъ vн uиpъ de канчел̄i аwezац̄i в̄n фoрmъ de koberuи
пентv. преvмбларе. Aчeste доъ din vрmъ modvр̄i s̄int
destinate пентv фvмouиi стvгvр̄i de масъ; челе лад-
те пентv стvгvр̄ii de лinъ. *Алчани* s̄int вице план-
tate ла р̄дъч̄инеле плантелор а кърор тvнkiъ ле слv-
жеvте de протектор. Ноi ам борбит de фолосvд че поа-
те съ трагъ ч̄инеба din коарделе вицеi ka съ в̄мбvнъ-
тъц̄iaskъ деп̄ьрт̄ьp̄иде д̄нтре јvниi спалир̄i (274).

396. *Чепи* s̄int ramvpele m̄л̄dioase uи лvнц̄i ale вицеi;
ei prodyк к̄ьпvше de фvкт токмаi ла о в̄пстъ оаре-каре.
Кърsonи s̄int чепиi в̄n в̄пстъ de vн аъ, не кари се з̄ьреск
к̄ьпvше (gemmae) destinate а podi аvд vрmътор. *Стvеци* ле
s̄int чепиi de фvкт в̄n desbодtarea лор. *Панини* се nymesк
фvнzеле вицеi. *Оки* (3) s̄int op̄i *simnli*, uи аvнч̄i ei s̄int маi
мар̄i de к̄it чеi ладц̄i uи аскvц̄иц̄i ла в̄пф, ei nу prodyкъ
маi de обvте de к̄it чеп̄i степ̄i саъ *кръчи* *лакome* (194);
саъ *vndoиц̄*, маi miч̄i de к̄it чеi d'ънт̄iъ uи в̄n 8 opizon-
tal; ачестia s̄int okii de фvкт, каре в̄нтръ в̄n мvст̄ьp̄ipe
чеi d'ънт̄iъ, uи кариi iуi ridikъ ч̄iorkinii маi nainte
de фоi, саъ *tr̄inli* uи *мvл̄tinli*, мvлт маi miч̄i de к̄it

челе доъ д'ънтѣѣ ѳелурѣ, уи каре се десвоадѣ тунзѣ-
дурѣ скурѣ. Гѣсеуте чинеба пе чеѣ д'ънтѣѣ кѣтре мар-
ѣнеа рамурелор челеѣ дин урмѣ мустѣреѣ, пе чеѣ
д'ад доilea, ѳос ла аѳеиауѣ чепѣ, пе чеѣ д'ад треilea,
ла баса чепурѣ каре а крескѣт примѣбара пе ун бѣ-
чѣурѣ ѣн бѣрстѣ де доѣ уи де маѣ мулѣѣ аѣ.

397. Алтоим бѣѣа ѣн доъ кипурѣ: пе *Бучурѣ* саѣ сѣб
гудерѣл рѣдѣчинеѣ. Пе аѳеаста о нѣмеск *алтоире ѣн*
сѣбеикѣ; чеа-л-адѣ este *алтоиреа ѣн крѣпѣтурѣ* (60).

398. ѣн *алтоиреа прин сѣбеикѣ* крѣпѣм де коло пѣнѣ
дин коло бѣтурѣга кѣ о ѳоарѳекѣ осебѣтѣ ѣн ѳорма
спатѣлѣ аскѣѣте (ѳиг. 41); ѣн крѣпѣтурѣ бѣрѣм ун крѣм-
пеѣѣ де чепѣ де ла опт-спре-зече пѣнѣ ла доъзечѣ уи
патѣ лѣнѣ ѣн лѣурѣме уи крѣпѣтѣ кѣ о бѣнѣ крѣпѣшѣ,
дѣпѣ чепѣ а аскѣѣт ѣн ѳорма пенеѣ уи пе д'асѣпра уи
пе де десѣбѣл крѣпѣшеѣ, асѳел ѣн кѣт сѣѣ деа ѳорма
урѣ сѣбеиче. Ка сѣл бѣре чинеба, ѣне крѣпѣтура кѣ-
скатѣ принѣ'о ѳуркѣлѣѣ саѣ *ѳѣлѣа* де ѳерѣ, а кѣрѣѣ
мѣнерѣ este д'опотрѣбѣ депѣртат де амбеле крѣпѣѣе
(ѳиг. 42); уи кѣнд челе доъ ѣндѣрѣ се калкѣ кѣт се ба
пѣтеа маѣ потрѣбѣт, траѣ ѳѣлѣаоа, крѣпѣтура се ѣнкѣ-
де прин еластѣчѣтатеа лемнѣлѣѣ, акопере плага кѣ чеа-
рѣ (38¹), уи тае бѣтурѣга кѣнд алтоил а принс бѣне.

399. Тѣндереа бѣѣелор ѣрѣтоаре аре дрепт скоп а а-
пропѣа чепѣ де пѣмѣнт; прин урмаре *добоѣѣт* пе тот
анѣл чепѣл де кѣпетенѣе де пе ла чепѣ чеѣ маѣ де ѳосѣ,
ѣар пе аѳеѣѣѣа ѣѣ тѣндем пе ла ѣнѣѣа саѣ а доа кѣ-
пѣшѣ. Бѣѣа продѣѣе дѣпѣ патѣ саѣ чѣнѣ аѣ.

400. Ласѣ чинеба бѣѣа чеа маѣ ѣнадѣ ѣн ѳѣдеѣе
челе маѣ де мѣазѣ-зѣ. Ка сѣ о тѣнѣ ѣѣ ласѣ чѣнѣѣ
крѣче тате (188) де о потрѣбѣ депѣртате ла бѣрѣл
тѣнкѣлѣѣ, каре ел ѣнѣѣ este ѣнадѣ де ла унѣл пѣнѣ

la trei picioare. Auează sadurile pe strate de trei pînă la ueante pînduri, desprușite între ele prin rezoare roade, de o întindere de o potribă, destinate a primi noe plantații kînd cele d'entru s'aș săbit, și pe care le îmbunătățuete, cu închetul, prin osebite culturi de plante anuale.

401. Cultura bițelor cu araci este mai ordinară la chendrul și la Nordul Franței; ea are drept scop și a apropia chemii rodnicii de suprafața lokului. Trunkul are de la trei pînă la cinci deșite înălțime; hotărâute asupră formația celor trei *kruche tate*, săș patru, care formează între ele un fel de boltiță. *Araci* se pune primăvara și se skot toamna. Aueutia sînt niute mici prăzine perpendikulare pe care și a dobîndit chieba desnikînd *kruche* cele mai drepte de stejar, săș, cari sînt mult mai preferabili, de săkîmș (Robinia pseudo acacia). Împrețivulș acestor bastoane leagă chemii fructiferi; și ka sș lekviaskă nekubiunța ce ar okasiona auest proced, rube foile și murgii de prisos.

402. Tunderea pentru deosebitele aueste forme are principii sși obștești. În anul care vine după plantație (37), tunde skurt și mai presus de okivl cel mai apropiat de pămînt, și rube toate odraslele ce s'ar fi fost ibit mai jos. Desmurgurea are drept scop de a doborî komii plămîzi săș cei probeniți din svbtokî (204). Dar se țereute chieba de a *desfrunza* săș de a *forfeka*. *Forfeka* are drept scop de a ția chemii, pe la bîrș, mai pre sus de cei din urmă țiorkini, după nodș, kînd broboana s'a țkvt de prosimea unș țrunte de kînerș. Ea se întrebunțuază mai cu seamă la nord și la chendrul Franței.

403. Anvā yrm̄tor tunde maī puvin skvrt uī mīn̄ pe la ad treilea okiŷ daka indibidvā este destvā de ȳcap̄n. Desmurgvatvā kat̄ a fi maī strauunik; doī saŷ trei kopilī aŷun̄g ka s̄b fak̄ k̄r̄vī mame. Kīt pentru desfrunzat uī forfekat ka in anvā trekv̄t.

404. Anvā yrm̄tor, tunde pe d'asupra okivāvī ad treilea kopilī p̄straŷi anvā trekv̄t. Čele lahte ka in anvā trekv̄t.

405. A patra tunderē doboar̄ čepī čeleī din yrm̄ odr̄s̄lirī pe d'asupra okivāvī t̄n̄t̄iŷ. Smv̄l̄e (94) toŷi okiī t̄v̄nkivāvī, uī reŷeaz̄ ramv̄rele kare aŷ p̄tv̄t odr̄s̄li din r̄d̄t̄v̄in̄ saŷ gv̄ler. Čele lahte ka in anvā trekv̄t.

406. A činčea tunderē doboar̄ čele din yrm̄ odr̄s̄le de ne la yvā saŷ trei oki. Kv̄ okasia *desmurgv̄ir̄iŷ* k̄v̄v̄č čepī roditorī (396) saŷ *st̄vev̄ile*, prekvm̄ uī kopilī kari pot s̄b rem̄ie in lokvā kopililor roditorī uī s̄b formeze maleolī (44). *Forfek̄* (404) uī *desfrunz̄* (402), in ȳv̄rele v̄nde k̄v̄dv̄ra soarelv̄i este prea trebv̄inčioas̄ la matv̄ritatea čiorkiniilor. Fiind k̄b aŷv̄nse intr'arest an kare este ad weaselea de la plantaŷia lor, bičele aŷ dob̄indit toat̄ červ̄ta p̄tere ka s̄b prodv̄k̄ strv̄gure.

407. Kīt despre mīn̄area tunderiī bolteī, noī nv̄ p̄tem treče sv̄t̄ t̄čere o modifiķaŷie feriv̄it̄ pe kare lokv̄it̄erī din Tomerī¹, līn̄ḡ Fonteneb̄lo, aŷ intr̄v̄dys

¹ Satvā Tomerī este, pentru kv̄lv̄ra strv̄gurilor, čea ȳc este Monradia pentru kv̄lv̄ra persiv̄ilor. Noī nv̄ sokotim k̄b kaľitatea lokvāvī uī esposiŷia s̄b fie čirkonstančie atīt de puvin insemn̄toare prekvm̄ r̄ndesk v̄niī ar̄onomī, kare atr̄bv̄esk nv̄maī tunderiī kaľitatea ačestor strv̄gur̄. Daka tunderēa singv̄r̄ ar̄ fi intr'arest kas prop̄iē, ar̄ p̄tea či-

pentru acesa, ui kria se atribuе de obute fericita kaditate a strugurilor kari ne binъ subт numirea de *chasselas de Fontainebleu*. Aceste bolte sînt акъа- te print'yn канчел în yngurî drepte, pe yn zidъ клъ- dit ka la Montralia (163); ui ле dirige astfel în kît съ reproduкъ formele unei tunderе în palmet supra- пуse ky modifikaциле yrmъoare.

408. Pe o *bradъ* bine pregъtitъ la niçiorul ynyî zidъ palт de opt niçioare ui akoperit ky yn канчелъ ale кърви liniî orizontale sînt, чеа d'ъntîiъ ky wease de- çite de la pьmînt în svс, ui челе лалте депьртате ін- тре ele ky ноъ deçite, plantъ, інтр'о депьртаре de opt- спре-зече deçite ynele de алтеле, *kîrliçe* kydkate, ui a кърор ieuindъ къръtiiъ este îndreptat кьтре zidъ. Tunde чед d'ъntîiъ чепъ de prin dreпту челви d'ъntîiъ брiъ ал канчелулви, de ne d'асupra ynyî okiъ îndoit saъ a doi oki destul de aproape pentru a форма доъ коарде лътураде. Чеi лалци чепi sînt тьнуи pe rînd ky аче- лави kîп în депьртаре de opt-спре-зече deçite fie-kare. Kînd челе доъ кьпуше оприче pe fie-kare din ele се desboadъ, ле акацъ ky îndemъnare аsupра fie кьрvia din брiнеle korespondente ale канчелулви. În anyl d'ъn- tiiъ ал формациеi lor тunde pe fie kare din ачесте коар- де astfel în kît съ ну ле ласе de kît треi kopilî de fie-kare parte ui în distança de патру пiнъ ла wease deçite. Патру din ачестî kopilî sînt хотьрици а форма кьрsonî (396) перпендикулярî, ui чеi doi de ла бiрф спре а kontînya коарделе ла дреанта ui ла стiнга. Ла тunderеа yrmъoare ласъ doi oki ла fie-kare кьрson ui адаогъ треi noi *kopilî* fie кьria коарде; ачестî треi

---

neba în toate çьреle а абеа struguri atît бе бynî ka ui чеi din Tomeri.

konilī sīnt dirīciauī ka čeī treī d'ntūiŷ, uī astfel īn ŷrmъ pīnъ че fie-kare koardъ saŷ brau, a aŷuns lvn-ŷimea de patrŷ pīchioare. Astfel fie-kare чеpŷ are nŷmaī doъ brauе; fie-kare brau are ont kŷrsonī, uī kŷrsonīī fīind tŷnuūī ne la doī okī, dъ doъ krъŷī din kare fie-kare prodŷche чel nŷŷin doī чiorkinī de чеī maī bŷnī strŷŷŷrī. Чееа че фаче пe o sŷppaфауъ de ont pīchioare пъtrate, 80 kŷrsonī uī 320 чiorkinī.

409. Kīnd strŷŷŷrele este aproape de pīrgŷit, ŷdъ чiorkinīī ky o pomпъ, ka sъ фгъѳезiaskъ пelea uī sъ o факъ maī pīiimitoare de a sē destīnde uī a se īngroша. Boicute чінеба aī пъstra ne болъ pīnъ īn a-ŷŷnyd ѳерŷrīdor челor тарī? sъ īnkizъ чiorkinīī īn nŷnyū de хіrtіe saŷ de пъp de kał, kīteба zīde īnaintea koa-чepīī, mъsŷrъ kare īī фereute īnkъ de чіŷŷpīrīle пъsъ-рīdor uī mŷutełor.

Boalele челе maī obīchīnŷite ale bičeī sīnt 1° *parīŷiŷ-nea*¹ īmprotība kъria s'a propŷs krestarea īnelapъ (400); dar kīuī ba agronomī arŷnkъ ачeastъ операціe, uī īī dъ nŷmaī o īnфлŷiŷnъ asŷppa пpekoaчepīī uī kałitъŷiī фpŷktyłŷī; 2° *krъnъŷŷra*, kare se ībeute prin mīchī krъ-пъtŷrī asŷppa krъчеī, uī kare ŷчide kъnŷŷede; nŷī kŷnoaŷtem leakŷł.

410. Strŷŷŷrīī чеī maī ŷtimaŷī pentŷŷ masъ uī kŷī-nie, uī kari se kŷłtibъ prin ŷrmare īn гръdīnele de la nord, sīnt: *Koarna* de deosebīte колорī; *Bъŷiikata* kъria īī merѳe bine la pеsъrit; *Tъmīioasa*, чel maī dŷł-че uī чel maī bŷn strŷŷŷre de masъ, dar kare se koa-че aneboіe sŷbt klīma Parisŷłŷī; *Tīŷoasa*; *ŷŷŷa-ŷarŷi*, al kъrīī nŷme apatъ īndestŷł форма бpоboanelor uī

---

¹ Пīrлīrea, kъdereа бpоboanelor.

кърпа îi пріеуте ла мiazъ-zi; Стафидул, фъръ semin-
це, кѹ чіоркinii uи бробоанеле мичі; Корбул este
бунѹ нумаі де пѹтинъ.

411. Кіт пентру стрѹгѹрїї destinaѹї спре фачереа бинѹ-
лѹї, спеѹїїле лор се осібеск де пе църї¹. Бинѹрїле че-
ле маї смїртоасе пробинѹ дин стрѹгѹрїї де ла мiazъ-zi,
uи чеа маї мѹлтъ парте нѹ сїнт прїимиторї де ун лѹнѹ
transport пе yskat. Tot їнтр'ачесте пърѹї кѹлтївъ, сѹбт
пѹмїреа де *strѹгѹре греческ*, стрѹгѹрїле *перѹ-моале*,
фоарте дѹлче, а кърѹї чіоркїні аѹнѹр ла нїуте dimensiї
atїт де марї, їн кїт нѹ este чїнеба маї мѹлт испїтїт, бѹ-
зїндѹл, а арѹнка, їн класа есаѹераѹїїлор orientале,
чеа че зїче *библиа* де стрѹгѹрїї *памїнѹлѹї-фѹтѹдїнѹеї*.

Smokinѹл¹ (Ficus carica, L.).

412. Ачест арбѹре каре чере atїт де пѹѹїне їнгрїїрїї
де кѹлтѹръ uи де тѹндере їн пробинѹїїле meridionale,
uи ѹнде се їнаѹѹ пїнъ ла доъ-зечї uи чїнчї пїчїoare,
рекламъ ла норд преїнгрїїрїї каре totѹшї нѹ кїезѹлѹ-
esk їсбѹтїреа реколтеї саде. Їл ашеазъ ла аѹпостѹл
ѹнѹї зїдѹ, їл ласъ сѹ се ѹрче нумаї пїнъ ла їнѹлѹїмеа
де ла чїнчї пїнъ ла wease пїчїoare, uи їл окротеуте
де ѹерѹїї пе тїмпѹл їернеї, їнбїртеїндѹї трѹнкїѹл кѹ
паїе, саѹ, де пе кѹм факѹ ла Бєrsалїї, кѹлкїндѹїї uи
ашезїндѹїї пе пѹмїнт, uи акоперїндѹїї кѹ маї мѹлте
браѹе де паїе, дака трѹнкїї сїнт млѹдиошї uи се сѹ-
пѹн ла ачeastъ плекаре.

¹ Стрѹгѹрїї *Обїс* uи *Бравїна* сїнт кѹноскѹѹї їн Цара ромѹнеа-
скъ ка стрѹгѹрїї пѹргатїбї.

² Пѹтем аї зїче *Фїѹї*, кѹчї цѹганїї дин їѹдеѹѹл фѹгѹрашѹлѹї
нѹмеск фѹктеле ачестѹї арбѹре *фїѹе*.

413. La sud, toate trâmuriile kam lytoase îi prieskŷ, wi are çineba îngrijire a pune la niçiorul trunkiului sŷŷ çenyuŷ ieuitŷ din leuie. La nordŷ, se întrebvinçea-zŷ pentru açeastŷ treabŷ o amestekŷturŷ de la wease pînŷ la opt deçite de nisip dylçe, saŷ prŷmînt de by-rienŷ ky prŷmînt lokal, wi îl ydŷ la brene.

414. El se prŷseuie din smiçelele înrŷdŷçinate (50) çe pesarŷ ky îmbiluygare din rŷdŷçinele lŷi, wi pe kare de taie kind n'are çineba trebvinçŷ de a'ui kŷ-pŷty çune saduri; lasŷ nymai trei saŷ patru çe formeazŷ *krŷçele mate* pe guler. Smokinul este priimitor asemenea de *bytŷure* wi *maleolire* (44, 48).

415. Îl altoieute çineba înkŷ wi prin tilinçire (73), dar în kasuri çoarte rare.

416. Smokinul are o aplekare înbederatŷ a da doŷ rekolte: çna în Iulie, çeea laltŷ în Septembrie wi Oktombrie. Pentru a abea çn çolos mai mare din çea d'entŷiŷ, grŷdinariŷ din Paris se leapŷdŷ de çea de al doilea çynind (95) în Iunie mai pe çys de çunele çrykte.

417. Vrŷjmauul sŷŷ speçial este psily (*Psylla ficus*), çn fel de puriçe çare opreue çryktele de a se nrŷ-ri, wi batŷmŷ kreuŷterea krŷçelor. Rekomand, pentru mîntuirea Smokinului, întrebvinçarea çnei disolbaçii amare, çymŷriŷ saŷ alkalintŷ.

Dydyl (Morus nigra et alba, L.)

418. De wi dydele negre wi albe ale Dydyli sînt la koaçerea lor çn çrykt ales, totuui açest arbyre se kultiŷ nymai pentru çrynza lŷi; çîind kŷ pînŷ astŷzi ny s'a putyt afla çrynze kare sŷ fie plŷkyte bermi-lor de mŷtase.

419. În provinciaile de la sudul Franței, în plantă în distanțe de la douăzeci până la treizeci picioare împerechurată marilor țarine de răi. Frunza sudului alb este mai bine cultivată.

420. Numeroase scrieri s'au publicat, în așeuită din urmă an, pentru a încerca în provinciaile de la nord, cultura sudului, și prin urmare creșterea berților de mătase. O simplă considerație scapă mai tot de așua autorilor kiar și celor mai înbucăuți, care iaș parte la felurile acestea de naturalizații. Aceasta este că priimind că poate cineva să cultive în mare sudul, și să crească în mare berții de mătase, kalitatea frunzei nu ba fi nici odată aceeași de kît nu-mai în provinciaile pribidițiate de natură, și că, printre'o indukție lesne de skos, produktul esploatației ba simți urțurile pșgubitoare ale acestei împerechurări. Adaugă încă la această mare restriute înflința variațiilor atmosferice a acestei klime asupra rîndărilor care, kiar la sud, se arată atît de simțitorî vneorî, și agronomul mintos nu se pune în primejdie a face prea multe șertșe pentru întreprinderea celor d'antîiș cerkșri.

Агръшыл (Ribes, L.).

421. Acest mikș koshchelș se mvlçumește kș totș felulș de lokș și esnosiciș; yn pșmînt dvlçe și vuor dș fruktulvi sșș mare gust.

422. Агръшыл се пръсеуते din semîncș, maledî, butaș și odrasle (44, 48, 50); îl plantă la fie-kare çinçî an, ka sș'l opreaskș de a slțbi.

423. Kultiș mai ales pe *Агръшыл черръ* (*Ribes nigrum*), *Агръшыл spinos* (*Ribes uva crispa*), ale kșrșî vne-

Le barietăți așură bolșumăl unvî oș de kolymbel; în sferuit *Кокъзгъл* (*Ribes rubrum*, L.).

Смевгъл (Rubus idoeus, L.).

424. Вечинтатеа Смевгълвî este бѣтъмѣтоаре чедор лалте plante; катъ а'л кълтѣба în parte; îl replantъ а-йуреа кîнд фръктеде лвî маî пѣѣин фръмоасе bestesk кѣ пѣмîнтулвî i s'a skъps пѣтереа. Ун локъ проаспѣтѣ уи ѣмбритѣ î prieute преа bine, уи нѣ чере ун пѣмîнт де о калитате суперѣоръ. Îl прѣсеуте prin kotoare (50), din Noiembrie пîнъ în Martie. În Феврѣварѣ reteazъ toate ramъреде че 'уи аѣ dat фръктѣл уи каре а мѣрѣт уи îl skormoneute ла пѣчѣорѣл тѣпкѣлвî.

425. Кълтѣбъ доъ бариетăți, гна кѣ фръктеде алде уи алта кѣ фръктеде роуи.

§ III. ФРЪКТЕ КѢ AMIGDALE.

Amirdalъл (Amygdalus commenis, L.).

426. Фръктѣл Amirdalълвî ар пѣтеа фѣ прѣбѣт ка о пер-сикъ саѣ маî bine ка о kaisъ кѣ карнеа ремîндъ бер-де пîнъ ла а са бѣтрѣнеѣе, уи лѣнд астѣел нѣмѣреа де *koklete*. Се аѣлъ о спѣѣе каре пѣstreazъ аîтеа рапортѣрѣ кѣ persika în кîт се нѣмеуте де обуте *Amirdalo-persikъ*.

427. Флоареа Amirdalълвî îbindvse în Ianuarie уи Феврѣварѣ, ачест арбѣре este кълтѣбат în mare pentрѣ фръктѣл сѣѣ нѣмаî în пѣрѣѣде де ла свд; прекѣм Про-бенѣѣа, Балкълъса, Лангѣедокѣл уи Торане. Ла Парѣс îl kreskъ нѣмаî pentрѣ а слѣѣѣ де свѣт persikълвî (257) уи гнор спѣѣѣ прѣбѣлѣѣате де Amirdal.

428. Локѣрѣде чеде маî некѣлте аде ѣвдеѣлвî Бал-

klvsa, întinsele prvndvri pvtiî ui nisipoase, amestekate ky p̄mînt feruinos, sînt akoperite de p̄dvri de Amirdal, ui se par̄ prim̄bara a se metamorfosa înt'r'yn întins tapet de flori adbe ka neaoa. Amirdalv̄l ny aduce dar înkvrktv̄r̄ asvpra aleçerii lokv̄lvi.

429. Seam̄n̄ Amirdalele în Oktombrie; saŷ înk̄, daka le seam̄n̄ çineba prim̄bara, kat̄ a abea griž̄ s̄i sparḡ gogoasa.

430. P'între speçiiile saŷ bariet̄v̄ile Amirdalv̄lvi, osebin: *Amirdalv̄l komv̄l*, arbv̄re drept, nalt, pv̄çin ar̄tos, dînd pv̄çin̄ v̄mbr̄ ui frv̄kte mv̄lde, preferat, sv̄bt acest îndoit raport, în kv̄ltv̄ra pometelor; *Amirdalv̄l kv̄ gogoasa fraçet̄*, a kv̄rv̄i gogoas̄ pv̄tem s̄i o sparçem între deçite, ui a kv̄rv̄i frv̄kt̄, amestekat ky smokine, adv̄ne mar̄i ui staçide, formeaz̄ talerv̄l deşertv̄lvi nv̄mit la Paris *veī natrv̄ çeruetor̄i*.

Nv̄kvl (Juglans regia, L.).

431. Çirkonstançele kv̄ltv̄rei Nv̄kvlvi se osibesek, de pe skopvl çe are çineba de a îmbv̄n̄v̄çii lem̄nvl s̄v̄, karnea saŷ oliv̄l amirdalei sale.

432. S̄v̄deute în lok̄v̄ statornik ui înt'r'yn tv̄rim nisipos ui kiar petros arbv̄rele a kv̄rv̄i lem̄n îl destinv̄ pentrv̄ tîmpl̄v̄rie ui skv̄lptv̄r̄, ui se çereute de a skv̄rta p̄dv̄çina sa perpendikv̄lar̄ (12 ui 29), kar̄e p̄tv̄v̄nde prea departe în kv̄rv̄v̄v̄rele stîncelor de deşv̄bt. Întrebv̄inçeaz̄ atv̄nçi *Nv̄kvl de v̄ind*, *Nv̄kvl kostiîlv̄* ui *Nv̄kvl kv̄ frv̄ktv̄l mare* ui *lv̄n̄v̄v̄v̄*.

433. Daka destinv̄ çineba nv̄ka pentrv̄ deşert, altoieute arbv̄v̄ile, ui aleçe v̄n p̄mînt sv̄bstançios. Întrebv̄inçeaz̄ pentrv̄ acest sçîrvuit *Nv̄kvl tv̄rv̄i* ui *Nv̄kvl kv̄ frv̄kte mar̄i* ui *lv̄n̄v̄i*.

434. În altoieute prin tîlnaie, крѣпѣтурѣ, inokula-
cie, în okiŭ înkolujind (54), kînd sŭjeiŭi aŭ dobîndit
patru deuite de черкуферинѣ, uŭi çinçi minz la wease
deuite de înzлцие.

435. Depertarea katz sз fie de wease pînz la ont
stînjinŭ pentru Nŭçii altoiçi, uŭi de la zече minz la
doi-spre-zече pentru çeŭ çe nu sînt.

436. Katz sз se feriaskz çineba de a'i planta îm-
preçiuŭrŭl xoldelor de grîŭ, din pеrçina nŭmeroaseŭ pе-
pъdirŭi a pъdъçinedor sale. Marçinile deŭmŭrŭilor pu-
çin ŭmblate i se kŭbin maŭ bine; uŭi prin ŭmbra lŭi
este kît se poate de potribit pentru podoaba преѣмблърŭi.

437. Îndatz çe арбуреле a înçenŭt a da îndърѣt, în
restoarпъ ka sз nu batъme kalitatea Lemnŭlŭi sзŭ;
saŭ în *mikhorcazъ* (90) ka sз'l факъ a odrъsŭi novo
кръче, daka фруктŭl sзŭ este singura çintz a кŭлту-
реŭi sale.

Алунл (Corylus avellana, L.).

438. Алунл, копъчел de o înzлцие mijlocie, se
îmmŭlçeuŭte din semînçz, dar într'ŭn kip mŭlt maŭ fo-
lositor din бѭташŭ uŭi maŭ кŭ seamz din odrasle
(44, 50).

439. Esposiçia la nord nu'ŭ este бъръмътоаре. Lem-
nŭl sзŭ mlъdios poate slŭzi spre фачереа черкѭrilor.
Olivŭl amirdaleŭi sale este mŭlt maŭ преçios de kît al
nŭçeŭ; dar фруктŭl sзŭ kare se нŭмеуŭte *алунъ*, este
maŭ кŭ seamz кѭтат ka фрукт de дешерт (430); uŭi kît
pentru *алунл îmбърнѣтçул*, ne kare în кŭлтибъ în по-
метѭрŭile noastre, îi мѣнîнкъ amirdala kînd roroaŭa
îŭ este înkъ берде.

440. Алунеле se kokŭ în Avgŭst uŭi Septembrie.

Kastanyl (Fagus castanea, L.).

441. Kastanylyĩ ĩĩ merçe prea bine pe yn p̄m̄ĩnt bynŷ uĩ yuor, maĩ b̄ĩptos daka kydkyuele de pe de desybt s̄ĩnt nisipoase p̄ĩnŷ la oare-kare adĩnŷime. Asemenea aŷ mare griŷ de a nyĩ t̄ĩa p̄d̄ŷina perpendikydarŷ (12, 29) la epoka res̄d̄irĩĩ, kare katŷ a se ŷaye ĩn rezoare dep̄rtate de doŷ piŷioare uĩ ŷum̄ŷtatate, adĩnŷĩ de trei deŷite, uĩ ŷie-kare kopŷŷel la opt-spre-zech deŷite ynŷl de adŷl.

442. Sosit la grosimea kybiĩnŷioasŷ, ĩl skoate, ĩl p̄nye ĩn lokŷ statornik, ĩĩ doboarŷ (90) k̄ŷŷele laterede, ĩl moșoroieute, uĩ ĩn anyl ad doilea ĩl adtoieute prin tĩlinŷire, saŷ prin inokylaŷie ky okivl res̄rind. El kiamŷ atynŷĩ nymaĩ griŷele t̄ynderĩĩ, kare konstŷ ĩn a t̄ĩa ramŷrelele, a p̄ŷĩ k̄ŷŷele ŷele p̄terniŷe kare se ĩndeasŷ ĩnt̄'yn mare nymerŷŷ, uĩ a kryŷa ky artŷ ramŷrele lakome. D̄ynŷ trei saŷ patrŷ auĩ arbyrele ĩnŷene a da ŷrykte ŷoarte mari.

443. *Maronele* se osibesk de *kastane* prin m̄ŷrimea lor uĩ prin gystyl lor maĩ zaharos uĩ prin karnea lor maĩ b̄ĩrtoasŷ. Pe ĩĩngŷ aŷeasta maĩ esistŷ ĩntre aŷeste doŷ ŷelŷrĩ de ŷrykte nem̄ŷŷĩnĩte nyanŷe. ŷele maĩ stimate ne s̄ĩn de la Lion, din mynŷiĩ Lanŷvedokylŷĩ, ŷŷl.

444. Le kylerŷ ĩn kokletele lor sb̄ĩrlit de ŷepĩ, k̄ĩnd le b̄d̄ŷ k̄ŷ ĩnŷepŷ a k̄ŷdea, uĩ ĩuĩ s̄b̄ĩrŷesk koaŷerea ĩnt̄'aŷest koklete.

445. Lemnylŷ kastanylyĩ se ĩntrebyĩnŷeazŷ la tĩmp̄l̄ŷie uĩ lem̄p̄l̄ŷie; asemenea ŷakŷ din elŷŷ ŷerkyrĩ uĩ kanŷelĩ.

PESYMATŷ.

Arbyrĩĩ roditorĩ pe kari ĩĩ deskriserŷm, ny ĩnt̄ŷ touĩ

în ekonomia unei grădini de pomi. Se află speciile care nu mai este înseuși formează o grădină arbestă; astfel sînt *Maslinul* (Maslinetă), *Vița* (Vii), *Perii* și *Merii* pentru cidru; *Amigdalii*, *Alunii de pîdure*, *Kastanii*; alții cari cresc slobodă în mijlocul altor culturi: astfel sînt *Furcubul*, *Dudul*, *Smokinul*. Ograda grădinei de fructe este destinată mai cu seamă la cultura speciilor celor mai stimate de *Persici*, *Kaisi*, *Perii* și *Merii* de *grădini*, *Pruni* și *Struguri* de *masă*.

ПАРТЕН III.

LEMNE ȘI ПЪДУРИ.

446. *Despădurirea* munților noutri a tras, e mai bine de trei-zeci de ani, bîrgarea de seamă a ekonomistilor. Neînfrîngerea satelor, într'această privință, ar fi în stare de a produce din ce în ce rezultate mai bătămbătoare; și n'ar trebui cu toate acestea mari forme pentru a le preîntîmpina. Sînt cele roade și pleșube atriste parașivă și oboseute calea drumetăriei. Locul care nu ține țeștura rădăcinilor arborilor, se bulgărește la cel mai mic îngieș, și se descurăcură, de cel mai mic pîrîș, ca să coplesiască cu stercul săș pietriș bogatele țărîmuri a le bîii; bînturile cele repezi, care nu mai sferamă frunza pădurilor, bîiș a detuna cu povara lor de gîuș asupra rekolțelor șeușivă; în sfîrșit vsinele becințății amenință de a lipsi de kombustibile¹, afară daka o tru-

¹ Material de ars.

doasz esploatajie nu le ar skoate din rъръnkiї пъмн-
тулѣ; uі marina a аѣuns în stare a кѣута lemne pen-
трѣ конструкѣа баселор noastre în цѣреде стрѣине.

Униі зикѣ кѣ револуѣа ар фѣ прѣчина ачестѣї пестриутѣї
дар се амѣѣескѣ. Este адеѣѣрат кѣ системѣл souѣial
ѣиind sгудѣit пннѣ în temelііle лѣї, проприетеа ѣиind ѣost,
ка сѣ зикѣ аша, mobilisatѣ, spiritѣл проприетарѣлор'уї а
skimbat direкѣа. Astѣї проприетарѣл katѣ a se ѣоло-
si de аѣутѣл сѣѣ маї мѣлt de кѣт ал стѣпнѣ. În toate
лѣкѣрѣіде, în toate конструкѣііде noastre, пѣbederea
noastrѣ abia тѣче peste o епокѣ de доѣ-зѣчѣ uі чѣнчѣї
de anї. Кѣм боіеутѣї сѣ плантѣм pentрѣ nepoѣїї no-
utри кѣрор nimik nu le аsигѣрѣ стѣрѣмѣтареа аѣутѣрѣлор
noastre? uі сѣ плантѣм пѣдѣрѣї ка сѣ амннѣм про-
дуктѣл локѣлѣлѣ nostrѣ ла ун беакѣ? Мѣ înбоіескѣ. Дар
statѣл каре nu se skimбѣ de локѣ, statѣл кѣрѣа пѣ-
мнѣтѣл ії este nestrѣмѣtat, are алte проѣісіѣннѣ uі алte
sistemї, uі katѣ ka ел сѣ беріезе uі сѣ импѣіе esploea-
таїіде sekѣларе, кѣ ачелашѣ zelѣ кѣ каре partikѣларѣї
інгрѣіеск реколтеде унѣ an.

447. În partea ѣntііѣ а ачестѣї traktat am stabilit
прѣнѣпнѣї komѣннѣ în de obute despre toate плантаїіде;
трѣмітем аколо пе чѣтитор. În капетеле урмѣтоаре, пе
інкідем стрѣнс uі ѣѣрѣ репетѣіе în аплікаїіде ла
пѣдѣрѣї.

SEMЪNAT.

448. Кѣлѣтура тѣрѣмѣрѣлор депе шеѣ ѣиind де о es-
ploatajie деснѣіѣоасѣ, niminї nu le сеамѣнѣ маї de об-
ute, пе о skарѣ mare, кѣ lemne, de кѣт нѣмаї кннд
kalitatea локѣлѣлѣ nu ар фѣ прѣіпнѣіоасѣ череделелор, ѣо-
раїѣлѣлѣ saѣ бѣѣѣї, &c. Semъnatѣл кѣ пѣдѣре се ѣаче

maï ky seamъ pe myнuцї; ѿиnd къ рїпеле uи челе лal-
te пeдїче a ле svipїї фak maï neısbvтїtoare opї-kape ad-
fel de esploetaцїe.

449. Maï nainte de a intră чїнеба ın niute кeлтvеле
преa maї pentрy a semъпа o пъdvре, ar фї ıncedentъ
лyкpу ka maї nainte съ se apyче de oare-kape черкърї
relatїbe лa esenцїa apбvрїлop къpop лe ar мерце бїне
пе ачeл търїм.

450. De obuute търїмvрїле adıncї katъ a фї хотърїте
a kreute *пaлyїї-apбvрїї*; търїмvрїле de o maї mikъ a-
dıncıme, dın protїbъ, se kadъ mızo-арбvрїлop saъ *пъ-
dvрїї тъpвнтъ, крїнгyлyї*.

451. ıncedeцem пpın *пaлyїї-apбvрїї*, apбvрїї destinaцї
лa констрyкцїї пabале saъ лa керестeлeлe чeлe maї de
kase, &c.; *пъdvрea тъpвнтъ*, dın kонтpa, pentрy лeм-
ne ne kape лe тьїem peryлат ka съ o doборїм ın maї
кyрїnd de пaтpу-зeчї de anї, фїe pentрy ıнкълzıтvл kа-
селop, фїe pentрy adte лyкpърї de o dımensie mїdлoцїe;
лa бїpста de пaтpу-зeчї anї poate фї пpїбїтъ ka *mızo-
apбvрїї*, лa бїpста de лa пoъ пїнъ лa зeчe anї, ka зyпъ
пъdvре мъpвнтъ saъ кpїнг.

452. П'ıntee фeлvрїле de apбvрї kapı pot kreute ky o
deopotpїbъ ısbvтїpe ne yп търїм, se кyбїне a aleцe ne
aчeїa a къpop бїnzape, ın partea лokvлvї, dъ maї myлt
фoлoс.

453. Kpeutem, ın nısıпvрїle kape aъ фvндъ, kastanї
(444), Фaцї; ın лokvрїle yшоape ad къpopъ кyлkуyшъ
este ındestvл de des, Штеzapї, Karpенї; ın nısıпvрїle
чeлe maї кyратe, Пїnї uи алцї kонїфeрї; ın пъmїntvрїle
бyпe, dar vскъчїoase, kїar kїnd ar abea пymaї ont-
спpe-зeчe deцїte ın adıncıme, пyтем kreute Yлmї,
Nvчї, Фrasınї, Mestechenї, Sankїmї, Чetise, Пдеomї албї,

Чирешамарї, Падинї уи Махалебї. Дакa пѣмїнтул ар абеа нумаї зече пїнѣ ла доѣ-спре-зече деџите їн адїн-чїме, ам креуте пе ел Алунї (438), Соцї, Кѣтїне, Кор-нї, Скопушї (384), Чирешамарї (324). Їн тѣрїмѣрїде ку тотул ҃рїчїоасе, уи каре сїнт акоперите нумаї ку де ла чїнчї пїнѣ ла шеасе деџите де ҃н пѣмїнт негрѣ уи ҃ушѣре, поате чїнеба а бедеа їсбѣтїнд Местеакѣнѣл, Кѣ-тїна, уи Енѣпереле сѣбт формѣ де хѣџїушѣ. Тѣрїмѣ-рїде бѣлтоасе, прекум марџїнеде пекѣрїїлор (елеутае-лор), уи рїѣрїлор, пїеск Салџїлор, Фрасїнїлор, Местече-нїлор, Плеопїлор ку фоаїа ротундѣ, Анїнїлор, Кѣтїнїлор. Тѣрїмѣрїде ҃меде фѣрѣ а фї бѣлтоасе пїескѣ Палта-нїлор, Теїлор, Кїпарошїлор ку фѣрѣнза ка а Салкїмѣлѣ.

454. Арбѣрїї тїнѣск саѣ ле плакѣ ҃неде еспосїџїї осеbite. Мунџїї реѣнїнд пе сѣпрафаџа лор тот фелѣл де еспосїџїї, кум уи температѣра а маї мѣлтор клїме, поате чїнеба пѣдѣрї асѣпрѣде фелѣрїте неамѣрї де ар-бѣрїї. Еспосїџїа нордѣлѣ, кїар ла їнѣлџїїнї кобїрѣшї-тоаре, пїеиште маї нумаї Бразїлор, Пїнїлор, Тїселор, Штеѣарїлор берзї уи Чїмїшїрїлор, уи реџїїде маї де ҃ос, Местечїнїлор. Кїт пентрѣ челе лалте *esenџїї* де арбѣрїї este неѣгрѣдѣїт, кѣ еле даѣ їндїбїзї ку атїт маї фѣрѣ-мощї пе кїт локѣл este маї бѣн уи маї адїнкѣ, уи температѣра маї мѣлѣ бреме калдѣ уи кїар температѣ.

455. Ам зїс кѣ, їн пѣсѣл пѣдѣрїлор, катѣ сѣ аїбѣ чїнеба їн бедере фолоаселе каре їндрѣстїрїа локалѣ поа-ате сѣ деа бїнзѣрїї еспїлоетаџїей. Нѣ ба фї дар фѣрѣ фолос де а класа осеbiteде *esenџїї* де арбѣрїї де пѣ-дѣре де пе кїуїтїрѣл че арїїде уи месерїїде пот сѣ трагѣ.

Abanosteria їнтребѣнџїеазѣ: Пѣдѣчелѣл (*cratoegus ter-
minalis*), Скопушѣл (384), Сорбѣл (*Sorbus domestica*), Сор-

бүл de kouypı̄ (Sorbus aucuparia), Poukobүл (Cercis siliquastrum), Чitisa (Cytisus laburnum), Жүжүбүл (339), Дүдүл (448), Жүгастрү (Viburnum opulus), Tamarisчea de Гадia (Tamarix gallica), Лидiakүл (Syringa vulgaris), Түia de Амеpика uи Kина (Thuya occidentalis et orientalis), Стipачia de Пpобенүcia (Styrax officinalis), Kайсүл (302), Lemнүл-kі̄nesk (Rhamnus cathartica, etc.).

Темплүpia: Лидiakүл de Индӣ (Melia azedarach), Платанүл (Platanus orientalis et occidentalis), Чipeуамарүл, Пpүнүл uи Чipeуүл (Prunus sylvestris, Cerasus et insititia), Амipдaлүл (426), Пpүл (342), Сaлкімүл (Robinia pseudo-acacia), Чepү-берде (Querus ilex), Нүкүл (434), Чипapосүл (Cypressus semper virens).

Каргүpia: Фpасинүл (Fraxinus excelsior et ormus), Чедта окүденталь (Caltis occidentalis), Улмүл ordinar, uи ма̄ кү seamъ чед стрімб (Ulmus campestris et tortuosus), Kарпенүл (Carpinus betulus), Пaдтинүл nodүpос (Platanus nodosus).

Kipisteа de мӣ edifiциpı̄: Сaлчӣде (Salix alba, caprea), Плеоні̄ (Populus alba, nigra tremula), Mестeaкнүл (Betula alba), Аpүарүл (Acer pseudo-platanus et platanoides), Пині̄ (Pinus sylvestris et Maritima).

Kipisteа de edifiциpı̄ marı̄: Утежapүл (Quercus robur, pedunculata, haliphocos), Kастанүл (Fagus tauza et castanea) (441).

Марина пентрү katarte: Бpдүл apүintī uи Пичea (Pinus abies et picea), Пині̄ de Skoүcia, Pira uи Korsika (Pinus rubra, elata, laricio), Молитфүл (Pinus larix).

Панepia uи kouypia. Pамүpede мл̄диоase ale Pикiteй (Salix vitellina, rubens, helix, ligustina, viminalis, etc.).

Артеа стрүнгарүл: Чимиуipүл (Buxus cemper virens), Сінүepүл (Eвonymus Europoeus), Махалебүл (Prunus maha-

maî tîrziş. Sînt niute копъчей карі, în lokş сь адъ-кь вьтъмаре унор плантаціі, ле адъпостескыши ле а-пъръ; асфел s'a бѣгат де seamъ кь събт Mestecenî ui Laurii-порчеуті (Ulex europæus), крескы маі бине јуніі Stejarî, пе кінд умбриеа бълъриіlor де есте вьтъмъ-тоаре.

457. Bitele ui чело domestice ui челе selbatice sînt флацелы јунелор плантаціі. Ка сь пьстръм семънъ-туреле де пвстипіле лор, імпрејмвм локуріле семъ-пате кь палисадъ, ui аконерімъ семънътуреле кь мь-рѣчинішъ, есерѣтінд о неадормітъ беріере асупреле. Палисаделе џінд маі мвлт тмр, ui пвтінд а слурі а-нвд інтрешъ ка сь протеѣ новеле семънътуре, келъвля-ла катъ сь паіе кѣіба маі пѣџин пѣгѣбітоаре.

Плантъм маі де обуте кінд сінтемъ невоіџ а абеа ун лемнъ маі боратъ, саъ кінд дорім а репнвля рѣ-шнтелеле, адікь локуріле келе дінтр'о дѣмбрабъ беке.

ESARTAREA.

458. A esarta, ба сь зікь, кѣрѣџінд а stabili јуне-ле одрасле, пвоіі блъстарі (50) саъ кіар пе јуніі арбурі преа деуі інтр'о семънътуръ, о плантаџіе, о пьдуре мѣрѣнтъ саъ маре (454), ка сь нѣ се батъме інтре дінуіі.

459. Ачeastъ операџіе се събіне а інанта, пе кѣт арбуріі. добіндескы нове dimensiі. Esartarea џіне зече, чінчѣ-спре-зече саъ доъ-зечѣ де ані, інченінд де ла ад шеантелеа ашъ, пентрѣ плантаџііле коніферіlor, ui доъ зечѣ пінъ ла доъ-зечѣ ui чінчѣ де ані, інченінд де ла анул ад доілеа, пентрѣ пьдуріле іналте де Фаџі, Ште-јарі, Kastani, Карпені, &c.

460. Келъвеле есартѣріі sînt кь десъбіршуре інтоарсе

din vânzarea saş întrebuinţarea pe lok a sarcinelor de grătare, ţunelor ramure, &c.

461. Аў гризъ а се слъзи кy instrumente bine asky-ците ка плацелe съ fie netede uи potribite. Операцiи-ле каре урмеазъ esartarea ле independence чинеба пе timpul iernei, ка примъбара съ поатъ а се апука де алте лукръи.

РЕЧИПAREA¹.

461. А *rechina* ун lemnŷ, ба съ zikъ ал сурпа din фаца пъмiнтълѳи. Скопул ачестеi операцiи este а фаче съ productъ бутурѳа трънкiури маi мѳлѳи uи маi цеа-пенi де кiт трънкiул де къnetenie. Фелѳул ачеста де операцiе се кѳbine маi мѳлт трънкiлор, дар преа rar кодѳулѳи (пъдѳурiлор налте) (454) а кърор destinaцiе спе-циалъ este а да, ну крѳчи мѳлте, чи ун трънкiѳ дрепт uи фѳumos.

463. Нъzvim да ачестъ лукраре ну маi kind bedem плантацiа пиперничитъ uи фiрабъ; uи кiар атѳнчи адем obligaцiа де а *rechina*, адикъ а лъса пе бутурѳгъ ну маi о одраслъ стъпiнъ.

464. Пе конiферѳи ну iи речипъ ничи о датъ; ачешѳи арбѳри ръшiношѳи, uи пе каре D. Чiуди 'i а desemnat съbt нѳмiреа де *gni-trъnkiŷ*, ну съфферѳ ачестъ операцiе.

ИНГРИПЕА ПЪДѳУРИЛОР.

465. Чел маi mare флацел ал пъдѳурiлор, este де бутъ seamъ incendiѳл, каре este маi де темѳт pentru

¹ Ворба transilбанъ uи маi бiрtos фраса: *il uip*, iл доборѳ, се паре къ iui are iнченѳул де да чипаре, де unde апоi *rechinare*.

крънугрѣ de кѣт пентрѣ kodри, пе тимпуд севетелор че-
лор марѣ de кѣт пе тимпѣ пѣлоиуѣ, маѣ мвлт бара de
кѣт примѣбара, уи маѣ мвлт иарна de кѣт ѣн орѣ каре
адт тимп, дин прѣчина фокурѣлор че сѣнт небоиѣи а фаче
пѣсторѣи. Преа рар s'a dat kavsa inčendiilor фокурѣлор
карбонарѣлор уи саботарѣлор¹; фѣинд кѣ аѣ mare бѣга-
ре de seamѣ, ка, ѣнедтѣнд ачесте доѣ фелурѣ de es-
пѣлоетаѣи, сѣ'уѣи ауиезе кѣнтоареле ѣн дистанѣе кѣвѣи-
чиоасе уи пе докурѣ кѣ тотуд роале.

466. Чеа маѣ бунѣ мѣсурѣ de лѣват ѣнпротѣба про-
пѣширѣи ѣнчѣндиѣлѣи, есте а тѣя пѣдурѣле ѣн дѣрумурѣ
ларѣи, уи а окоди *desisuride* саѣ *desede* кѣ шанѣурѣ пе
каре есте бѣне а лѣва сеама ка сѣ фѣе tot de аѣна кѣ-
рате уи родите de орѣ че материе комбѣстѣбилѣ.

467. Опрѣм ѣнтрапеа бѣтелор ѣн пѣдурѣ, пѣнѣ кѣнд еле
бор дебѣни *defensibile*, адикѣ, пѣнѣ че бѣрфуд арбурѣлор
бор аѣнѣе маѣ сѣс de ѣнѣлѣѣмеа дѣнтелѣи бѣтеѣ.

468. Нѣмѣм арбурѣ *каблиѣ*, ачѣи арбурѣ карѣ s'aѣ дес-
рѣдѣчинат саѣ s'aѣ сѣрнат de бѣнтѣ, уи арбурѣ *рунѣ*
саѣ *фрѣнѣи* пе ачѣеа а кѣрор трѣнкѣурѣ саѣ крѣчи аѣ
фост рѣнте прѣн ачѣеауѣ прѣчинѣ.

Сѣфлареа кѣмпѣтатѣ а бѣнтѣлѣи есте немѣрѣѣнит фоло-
ситоаре арбурѣлор пѣдурѣлор. Дѣхамел а фѣкѣт ачѣеастѣ
бѣгаре de seamѣ; уи D. Knirt ѣнкредѣнѣеазѣ despre а-
чѣеастѣ асерѣе прѣн еспѣрѣиѣе каре доbedeskѣ кѣ ѣн
трѣнкѣѣ мишкат кѣ кѣмпѣт de сѣфлареа бѣнтѣлѣи кѣути-
гѣ пе фѣе-каре зи ѣн грѣсѣме маѣ мвлт de кѣт ѣн трѣн-
кѣѣ ordinar.

469. Нѣмѣм арбурѣ *ф алѣиѣ-каблиѣ*, ачѣла пе карѣ неѣн-
грѣѣреа ѣ а рѣстѣрнат саѣ ла фѣкѣт а се рѣстѣрна de бѣнт.
Арбурѣи *фрѣнѣи* саѣ *арѣиѣ*, сѣнт ачѣеа пе карѣ еа 'ї а ѣѣис прѣн

¹ Чеѣ че факѣ катѣрѣи de лѣмнѣ.

фокъ. Регулamenteле полициеї, прекум уї disposițiile kodeї de пѣдурї, ащ хотѣрїт педепсе пентру чеї че ащ кѣзут їн ачесте оsebite bine.

470. Marina are drentyл a alece, ку прецуд унеї despѣгубирї, їн пѣдурїле partikularidor, кум уї їн ale Statyдыї, арбурїї карїї се бор пѣреа inspektoridor кѣ реunesкѣ kalitѣциле кубїнчїoase пентру контрѣкуїїле пabале. Пентру аї кynoаute факѣ пе трынкїѣ yn semn ку yn чїokанѣ; де yнде bine нymїrea *чиokнїтыл* пентру а espїma ачест drent, саѣ маї bine (ка сѣ мѣ слѣjesкѣ ку espїesia pedaktoridor нoвей kode de пѣдуре) а *ачестеї serbitydine* атїт де пyцїн *їн armonїe кѣ drentyл nostry пyблїкѣ de акyм*, уї пе кare komisїa s'a їнboїт а о пѣстра нyмаї ка о *поварѣ време.лїкѣ*. D. Bonard, їнчїнер, а пропyс де а лya пе сеама marineї, 80,000 ektape de пѣдуре палѣ, уї аї смyдѣе yгїчїosyл прїbїлeцїѣ despre кare борбїрѣм. Ачeastѣ пропocїцїe а *фost дїн nenopочїpe нyмаї askyлтatѣ*.

471. Нymїm *Балїбалї* арбурїї опрїцї атyчїї кїнд s'a тѣїat yn крїнгѣ opї о пѣдуре мѣрyнтѣ, ка сѣ фїe тѣїaцї ла а doa, а тpeїa, саѣ а патрa yрмѣtoare тѣїere. Ла чеa де а doa тѣїere, *Балїбалїї* sїнт прїbїцїї їнкѣ ка yнї; ла чеa де а тpeїa sїнт бѣтрїнї. Опрїerea *балїбалїлор* маї are їнкѣ фолосyл де а слѣзї ла репopyлapea пѣдурїлор, прїн нyмерyл чел mare de semїнцe че eї респїндескѣ асyпра локyлyї.

472. Нymїm арбурїї *колyанї* арбурїї опрїцїї карїї sїнт ашезацїї ла yнrїyрїле іешїте афарѣ дїн маршїнїле унеї пѣдурї, уї *арбурїї їнторнацї* чеї че sїнт ашезацїї ла *yнrїyрїле їнtrate їн пѣгнтрy*; чеї че фopmeазѣ лїнїa де yнїpe їнтpe арбурїї *колyанї* уї *їнторнацї* се нyмескѣ *пѣрецї*.

ESPLOETAȚIE.

473. Pikitetyl saŭ p̄durea s̄rdit̄ ky pikit̄ trebye a fi sypnat în toui ani; k̄b̄i l̄s̄indyl, în anyl ad doilea este mai puçin potribit în l̄ukrarea pentry kare este destinat.

474. Desk̄p̄t̄īn̄m Sald̄iile, K̄t̄inele uii Pleonii, mai kyr̄nd saŭ mai t̄rziŭ, de pe b̄rsta *plantardilor* (48). Fiind k̄b̄ yn *plantard* mai bekiŭ ar purta f̄br̄ s̄b̄i nese patry saŭ çinç̄i k̄r̄b̄i groase, pe kind v̄nyl jupe s'ar primejdyi prin isb̄irea b̄intylvi.

475. Kit̄ pentry mede lalte esençii de p̄dure m̄br̄unt̄, d̄yrata lor kat̄ s̄b̄ se osibeazk̄ de pe natura t̄br̄imylvi. Yn *Utejeret* este prea jupe la ueante saŭ opt ani, k̄iar la ačeast̄ b̄r̄st̄ il syp̄r̄b̄ b̄uryanyl. T̄biatyl s̄b̄ d̄b̄ yn mai mare binefiçiȳ la doz̄-zeȳ saŭ la doz̄-zeȳ uii çinç̄i de ani.

476. De obuete, binefiçiȳl material kreute în propoçie ky b̄rsta v̄nei p̄durȳ m̄br̄unt̄.

477. T̄bierea p̄durȳlor de *mizo-trynki* se façe între patry-zeȳ uii opt-zeȳ de ani, ačeoa a *naluy-trynkilor* poate s̄b̄ fie aminat̄ uii p̄n̄t̄ la o s̄yt̄ çinç̄i-zeȳ de ani.

478. Fiind k̄b̄ binefiçiȳl atitor keltvede ar sk̄pa întrer̄ din miñele plantatorȳlvi, daka 'i ar amina puñerea în l̄ukrare la o epok̄ atit̄ de dep̄rtat̄, împ̄r̄çim plantaçia în *tierȳ regulate* din kare çeoa d'yn-tiŭ ny trebye a se esekyta mai nainte de ueante opt ani.

479. Kum̄p̄r̄t̄orȳl saŭ ad̄judik̄torȳl b̄inz̄b̄rii este dator, mai nainte de a s̄b̄ir̄ui t̄rgyl, a fisita esploetaçia. Este bine ka s̄b̄ se fak̄ a fi însouit de oameni kynok̄t̄ori uii çerkauç̄i în artile konstruçiilor, kiristeledor saŭ altor l̄ukr̄b̄i de felyl ačesta, ka s̄b̄

poatъ stima прецұл бінзърїї. Ка съ'уї фактъ о idee aproape de adeвѣр de нумѣрұл арбурилор, strъbate крѣчиу ши кърмезиу пѣдуреа, ѳкредїнѳндѣсе прїн оаре-каре миј-лоаче, деспре спацїұл де локѣ че копрїнде ын нумѣр оаре-каре де арбурї; ѳмпѣреѣште супрафаца пѣдурїї прїн мѣрїмеа ачестѣї спацїѣ, кїтұл дѣ нумѣрұл арбурилор. Ка съ мѣсоаре ѳнѣлѣїмеа тѣнкїврилор арбурилор се слѣѣште, кѣ нїште берѣелде адѣорате кѣпѣтїѣ де кѣпѣтїѣ пїнѣ ла *ѳmbinarea* тѣнкївлї кѣ кѣчеле; саѣ ши маї бїне кѣ ын тѣпнрїѣ-дрепт-ѣнрїѣ кѣ доѣ латѣрї де о потрїбѣ, дїн каре ына е ѣїнѣтѣ перпендїкулар прїнтр'о *sfoarѣ кѣ плѣмб*. Пѣне окївл ѳн марѣїнеа де ѣос а *їпотенѣсеї*, депѣрѳндѣсе де арбуре пїнѣ кїнд кѣпѣтїѣ тѣнкївлї се ба потрїбї кѣ предѣнѣїреа лїнїеї бїсѣеле. Мѣсоарѣ атѣнрїї дїстанѣа че се аѣлѣ ѳнтре кѣпѣтїѣ де ѣос ал *їпотенѣсеї* ши баса арбурелѣї; ачестѣ дїстанѣѣ este д'опотрїбѣ кѣ ачееа а тѣнкївлї. Кїт деспре черкѣферїнѣѣ, тѣнкївл а маї мѣлтор арбурї ѣїнд маї мѣлт саѣ маї пѣѣїн ын конѣ тѣнкїат неде-сѣбїрїїт, добїндеште ѣоарте не перѣект о черкѣферїнѣѣ де мијлок, лѣїндо, прїнтр'о пантикѣ гѣадатѣ, пе ла чїнрї саѣ ѣеае пїчїоаре де ла пѣмїнт. Скѣртареа ачестеї скрїерї нѣ пе ѳнѣдѣїе а ѳнтра ѳн маї мѣлте амѣрѣнте; ної трїмїтем пе чїтїтор ла елементеле де *Arpentaje* каре пот съ'ї ѳндествѣлезе деспре ачеста.

480. Черкѣторұл катѣ ст ѣїе кѣ грїѣѣ сокотелѣ деспре деѣектеле саѣ ырїчїоаселе калїтѣѣї але арбурилор. гн нумѣрұл ачестора съ тѣекѣ арбурїї а кѣрор скоарѣѣ este рїїоасѣ саѣ пе чеї карї ѳмѣѣїѣеазѣ де сѣѣ пїнѣ ѣос маїї пете албе саѣ рошїї, семне де гѣѣтїнїтѣрї, канкрїї, чїкатрїче пѣтѣде де кѣрѣї саѣ подѣрї, ѳнеде саѣ гїлчї, дѣнѣї лѣнѣїѣдїнаде семнеде ынѣї ѣе-

libere (415), *korosna* (saŭ *kapela* форматъ prin *reuni-*
rea de kꝛeche proase), *raĭbenŭ* saŭ *ꝑꝑꝑinoasŭ*. Katŭ a
esamina ky *grizŭ* *subcioarele kꝛečelor*, unde *kičivra*
saŭ *skꝑꝑiŭ* a *pricinꝑit adesea kꝛꝑꝑtꝑꝑi* ūi *gꝑbꝑnitꝑꝑi*,
în *sčirꝑuit sŭ* se *asigꝑre de alte boale saŭ akčidenčꝑi*
despre kari am vorbit în partea I^{ea} (406).

ПАРТЕА IV.

Парацꝑл (paysage).

484. Departe de noi *gîndꝑl de a ȑertŭi mikꝑl nꝑmŭr*
de *pačini* kare vor *komꝑꝑne ačeastŭ din ȑꝑmŭr parte*,
sŭ *dŭm regꝑle boratꝑlꝑi trîndaŭŭ*, ka sŭ *transfoarme*
grîdinele saŭ parkꝑꝑile sale într'o panorama kꝑmpea-
nŭ, ka sŭ *ȑniaskŭ într'ȑn čerky de kčꝑi ba paui*, *mi-*
nꝑnile čelor patꝑ ꝑꝑꝑi de lꝑme, ka sŭ *ridiče mꝑnꝑi*
ky *brasde de berdeačꝑ*, ka sŭ *konstꝑre paviloane ki-*
neze pe d'asꝑꝑra pačꝑutilor frančeze, *morŭ kare nꝑ*
mačînŭ de lok fꝑinŭ, *morminte fꝑꝑ oseminte*, *količe*
fꝑꝑ lokꝑitor, ūi *pîrŭie fꝑꝑ kaskade*. *Gꝑstꝑꝑi bred-*
niche de milŭ a le inimilor stꝑkate, kare, *remînd rečꝑ*
ūi *neꝑmane la bederea pipꝑitelor fꝑꝑꝑꝑsečꝑi ale na-*
tꝑreŭ, aŭ *trebꝑnꝑčꝑ* ka sŭ se *ȑmiliaskŭ saŭ sŭ se mire*,
sŭ *aderčꝑe la simꝑlakre!* *Nꝑ*, noi ne vom *îndeletničꝑi*
aičꝑ la plȑčeri atît pe kît ele vor fi folositoare, *prea*
konbinꝑi kŭ în treaba paračꝑlꝑi, katŭ a *planta nꝑmaŭ*
*dꝑmbrŭŭŭi ūi abenitꝑꝑi*¹; ūi kŭ *nꝑmaŭ miuškꝑꝑile lokꝑ-*

---

¹ *Dꝑꝑꝑꝑi pe a kꝑꝑꝑꝑi mačꝑini sînt sčdičꝑi arčꝑꝑi.*

Лѵї уи акѵденѵїї локалитѵїлор сїнт сїнгѵреде едементе але *фрѵмосѵлѵї* їн перспектїѵ.

Дѵмбрѵѵї (Massifs).

482. Пропрїатарѵл кѵтре каре не адресѵм їнтр'ачеастѵ парте а ачестеї мїчї скрїерї есте ѵн омѵ небоїт ка сѵ'уї петреакѵ. I се кѵбїне дар маї бїне де а планта де кїт а семѵна. Кастанѵл де Індії а добїндїт де мѵлт преферїнѵа дїн прїчина ѵрїашелор лѵї блѵстѵрї, ѵмбреї чеї dese че де лѵнѵеле лѵї фрѵнзе, фрѵмоаселор бѵкете де флорї їн пірамїде каре їесѵ атїт де бїне прїмѵбарѵ прїн бердеаѵа ѵѵфоасеї лѵї фрѵнзе. Челе доѵ маї дѵмбрѵѵї де ла Тѵїлерї мѵрѵпрїсєск їнbederat їн фабоареа ачестеї преферїнѵе. Кѵ toate ачестеа се афлѵ алте *esenѵїї* де арбѵрї каре пот фї пѵсе кѵ їсѵѵїре їн локалитѵї оsebїте. La сѵдѵл Франчеї Платанѵл ар їнтрече не Кастанѵ. Фрасїнѵл, Фарѵл, Арѵарїї, Дѵдѵл, Падїнѵл, Теїнѵл, ар пѵтеа кѵ фолос сѵ слѵѵїаскѵ пентрѵ ачееауї destїнаѵїе.

Палїсаде.

483. Арѵарѵл, Спїнѵл-алб, Карпенѵл маї кѵ seamѵ, їсѵѵескѵ преа бїне ла формареа палїсadelор. Платѵм ѵнїї арбѵрї ла треї саѵ ла патрѵ деѵїте їн депѵртаре, їн уеанѵѵрї треае кѵ сфоара: її *речїпѵт* не ла ѵн деѵїт дїн фаѵа пѵмїнѵлѵї, daka 'ї am skos дїн пѵдѵрї; не крѵѵѵм де речїпаре, daka копѵчеїї аѵ фост крескѵѵї пентрѵ ачeastѵ destїнаѵїе їн скола де арбѵрї. Ѓн аѵл д'ѵнтіїѵ нѵ ѵндем палїсadede; їн анії ѵрмѵторї їнченем а ѵнде орї че се ресрїнѵ афарѵ саѵ їн пѵнтрѵ дїн лїнїа дреанѵ, уї лѵсѵм арбѵреде а се їнѵеса де сѵс пїнѵ ѵос їн дреанта уї їн стїнра.

484. Ka съ спијиним џнеде падисаде, плантѣм ичи
уи коло прѣјини каре сѣпоартъ ниуте лауѣ оризонталѣ.

Алејурѣ де вѣдѣнѣ.

485. Поате чинеба съ пвие пе марѣинѣде потечедор
динѣ'о гѣдѣнѣ, Лѣлиачѣ, Корнѣ, Сорбѣ, Берберѣѣ, Мѣлинѣ,
уи съ'ѣ ласеisolaуѣ саѣ съ'ѣ формезе ѣн боде, ѣнгъ-
двиндѣи а'уѣ уни рамѣреде уи ѣмберѣеа, ѣие уи маѣ
депѣртауѣ тѣнкѣи, дѣпѣ кѣм дореште чинеба а абеа
ѣмберѣе маѣ мѣлтѣ саѣ маѣ пѣѣинѣ. Дѣстанѣа че ласѣ
чинеба ѣнтѣре тѣнкѣи аѣниауѣ катѣ съ ѣие пропорѣиатѣ
кѣ дѣменсиѣде че боѣеуте съ аѣунгѣ арѣѣреде.

Абенѣурѣ уи Дѣрѣтурѣ марѣ.

486. Уѣмѣл ѣсте ѣнѣл дѣн арѣѣри кѣ каре сѣдѣм маѣ
де обѣуте амбедѣ марѣинѣ аѣе абенѣурѣдор уи дѣрѣтурѣ-
ридор чедор марѣ чѣркѣнбечѣне кѣ капѣтала. ѣн локѣурѣ
маѣ ѣмедѣ ѣнтѣреѣѣнѣѣм Падѣинѣл, уи пе дѣрѣтурѣде маѣ
маѣ пѣѣин ѣмблѣте маѣ аѣес плантѣм Нѣкѣл комѣн.

487. Кѣнд бѣре ѣн арѣѣре моаре, катѣ съ пѣнем ѣн
локѣи ѣн арѣѣре де о *esenje* конѣраѣе (449). *Potaia*
(А 50) ѣсте асеменеа неапѣратѣ планѣаѣиѣдор лемноае
ка уи чедор ербоае. Астѣел бѣде чинеба маѣ пе тоѣи
ѣѣниѣ Уѣлмѣ че плантѣ ѣниѣ ѣн грѣпѣде Уѣлмѣдор skowѣ, а се
беутѣѣи уи а пѣри ѣн пѣѣинѣ бѣеме. Мѣлѣнѣл ѣнчѣпе а ѣи
ѣнтѣреѣѣнѣѣт ка ѣн арѣѣре ѣсѣѣтѣтор ѣн локѣл Уѣлмѣлѣи,
се поате ка ѣнтѣ'о зи пѣлѣбардѣде уи марѣде ноастре
абенѣурѣ съ ѣие ѣмпѣдѣбѣте кѣ ачѣастѣ спѣѣѣе каре ѣ-
неуте ла мѣросѣл фѣрѣтѣошѣдор съѣ хѣлѣчѣѣѣи де флорѣ
уи ла еѣеганѣа фѣрѣнзеѣ саѣе, немѣрѣѣинѣнѣл фолосѣ де
а кѣреуте ѣѣте уи ѣретѣѣнѣденѣа, де а нѣ тѣнѣи де ниѣи
о ѣнсекѣтѣ, де а ѣи пѣреа пѣѣин сѣпѣѣс кариѣи, ѣн сѣѣрѣѣѣт

de a nu avea alt brățmau de kît mîna omului ui cу-
ria sînturilor.

488. Sistemul de a sîdi pe mașinea drumurilor
celor mari arburî mari datъ de la administrația lui
Sudi; ui este de mirare kît de închet s'a respîndit de
la aceastъ epokъ. Este de dorit, spre interesul fietu-
lui kълtorъ прекум ui acela ad konstrukciilor de
uskat ui de apъ, ka satete sъ se apuce odatъ a îmbrъ-
nățui amîndor mașinile roade ale mai multor dru-
muri mari ce mai sînt astfel.

Лукъръ и илрижъ.

489. De obute este aneboie de a da fasoane arbu-
rilor abenturilor ui dymbrebedor. Este înkъ ui mai
aneboie de a'î vda ky destulъ îmbилуугаре pentru a
adъna рѣдъчинеle lor setoase ui пълберата lor фрун-
зъ. Уи а'î înkinuit уни а фаче съ stea la рѣдъчина fie-
кървια арбуре apa ploaiei, фкînd între fie-kare din-
tre ei yn felъ de уануъ лунгъ кървια и zikъ sriaбъ.
Dar aceste уанури are niute neкубиинце destul de
grele; ar fi poate mai bine a le akoperi ky yn înбъ-
лиуъ de пѣmintъ гърит în пунтул чел mai фaborabil
spre întрудучереа apeî.

490. În lokurile makre ui stepne, ar trebui, în di-
rekția alinimentului plantațiilor, a deskide yn уануъ
adînkъ, pe kare s'ъл vmpile ky yn пѣmint bunъ (39).

Елагаиъ (463).

494. Елагаиул се слъжеше ky yn kosor ky тбиуул
лунг ui înбîrtit mai în ynриъ дрепт la бîрф; kînd se
уркъ în арбуре ил атъръ ky мînerул de o куреа че o
are акъчатъ de брîу; ka съ арунгъ мугури крълелор

челор маї жупе, се слъжеуте кѹ ѹн фел де каѹѣ каре поате съ се бїре інтр'о коадъ маї мулт саѣ маї пѹѹин лѹнгъ; пентрѹ тѹндереа мѣрѹинїлор саѣ падисаделор, се слъжеуте кѹ марїле фoарфече; пентрѹ тѹндереа ін mare а дѹмбрѣбелор саѣ а арбѹрїлор формїнд болте лѹкреазъ кѹ фалчеа (132), уї се слъжеуте кѹ о скарѣ індоїтѣ лѹнгъ уї преа ларгъ јос, каре се миукъ прїн роїѹѣ уї а кѣїа челе доѣ жѹмѣтѣѹї сїнт ѹїнѹте ре-сгїнат прїн ниште стїгїї де лемнѣ.

492. Елагарѹїѹл се аплїкъ преа рар ла пѣдѹрї уї нїчї одатъ ла арбѹрїї гѣшїношї (464).

493. Інчепем ачеастѣ операѹїе дїн лѹна лѹї Septem-бріе, уї о предлѹѹѹїм пїнѣ ін Априліе уї кїар пїнѣ ін Маїѣ. Не аѹкѣм tot de аѹна маї ѣнтїѣ де арбѹрїї чеї маї слабі.

494. Елагарѹїѹл се кате а абеа о mare бѣгаре де сеамѣ съ нѹ прїчїнѹїаскѣ нїчї ѹн кленчїѣ (124), нїчї о плагъ, прїн ѹрмаре катъ съ таїе нетед, ін кїт съ се парѣ кѹїба склїбїсїте локѹрїле пе ѹнде а лѹкрат. Ка съ опрїаскѣ крѣчеле челе гроасе де а се фрїнѹѣ пе бре-меа лѹкрѣрїї sale, катъ а ле тѣїа маї ѣнтїѣ ін partea де десѹбт; съ се аѹѹче апої де чеа д'асѹпра, уї кїнд по-бара крѣчеї о атїрѣ ін bale, ea се фрїнѹѣ ін чен-дрѹл чїлїндрѹлѹї, уї іѹтеа еї депѣрѹїре нѹ ласѣ нїчї о *чепѣлїнѣ*.

495. Ін аѹл д'ѣнтїѣ дѣрїмѣ toate тѹлееле каре іесѣ маї јос пе трѹнкїї жѹнїлор арбѹрїї пе каре 'ї а плантат дескѣпѣѹїнаѹї (474), уї пѣstreазъ пе *крѣчеле mate* (188) нѹмаї тѹлееле каре се афлѣ інтр'о депѣртаре де ла оупт пїнѣ ла зече деѹїте де ла бїрфѣ. Ін аѹл ал треїдеа таїе тоѹї тѹлеї опрїѹї, афарѣ де ачеїа каре се парѣ кѣ поате съ се їнаѹѣ, адїкѣ съ контїнѹе ін сѹѣ

трупкѣл; ѣн анул ад чинчѣла ретеазъ арготвл (210¹) де не д'асупра ачествѣ тѣлѣй прѣбѣлѣчатъ. Плага се бѣндѣкъ, уѣ арбуреле кѣрѣнд дѣпъ ачѣаста се паре къ н'а свѣферѣт нѣчѣ о датъ бре о операѣе.

496. Кѣт пентру копъчѣѣй кари н'аъ фост *deskъпъчѣ-
наѣ* атунчѣ кѣнд с'аъ плантат, баръ де seamъ ка сѣ ле ласе нѣмаѣ тѣлѣлѣ чѣлѣ че аъ ѣѣуѣт ла ун локъ маѣ потрѣбѣт ка сѣ деа арбурѣлѣѣ о формъ елѣгантъ уѣ симѣтрикъ.

497. Ла епоче периодѣче фаче новѣ *елараѣѣѣрѣ*, ка неѣнгрѣѣрѣеа сѣ нѣ поатъ нѣчѣ о датъ а ѣнгрѣлѣѣ не новѣлѣ рамурѣ а ѣѣуѣт дѣн кадрул каре ле аъ трасъ чѣлѣ д'ѣнтѣѣѣ еларѣѣѣрѣ, уѣ а репара трѣстѣѣ акѣѣденѣѣ прѣчѣнѣѣѣ де бѣнтъ саъ орѣ-кѣре адъ кавъ.

ÎNUTINŢARE.

498. Ђнрѣстареа ачествѣ мѣкъ Трѣктатъ нѣ не а ѣнгрѣ-
дѣѣт а да, прѣѣѣѣ а трѣѣа уѣ а патра, кѣѣбенѣта ѣнтѣнде-
ре че чѣре сѣѣѣтѣл. Кѣ тоате ачѣстѣа нѣѣ ам нѣѣ ѣн
парѣѣа ѣнтѣѣа тоѣѣ прѣнѣѣѣѣѣ трѣѣѣѣѣѣѣѣ, уѣ кѣ нѣѣѣѣѣѣѣ
рѣндѣре нѣмѣкъ нѣ ар ѣѣ маѣ лѣсне де кѣт а ѣмпѣлѣа
лакѣнѣлѣ обѣлѣратѣлѣѣ нѣстрѣ лѣконѣзмъ.

TABLE DE MATERII.

	Pagina.
IDEI PRELIMINARII	253
PARTEA BNTIA. <i>Principii obsteutii pentru cul-</i> <i>turele tnylor arbustilor ui arbustilor.</i>	256
КАПӨ I. <i>Semnatura.</i>	257
КАПӨ II. <i>Transplantatii.</i>	260
§ I. <i>Smysul sař skosul.</i>	id.
§ II. <i>Transportul.</i>	262
§ III. <i>Plantatia sař sãdirea.</i>	263
КАПӨ III. <i>Alte moduri de imputarii sař presiri a</i> <i>speciei.</i>	265
§ I. <i>Bntarii.</i>	id.
§ II. <i>Maleoli.</i>	267
§ III. <i>Odrasle, smicete.</i>	id.
§ IV. <i>Aditivil.</i>	268
КАПӨ IV. <i>Despre tnydere</i>	274
§ I. <i>Tnydere pe la okii.</i>	275
§ II. <i>Desmugurirea.</i>	277
§ III. <i>Kresturi sař smintekuri.</i>	278
КАПӨ V. <i>Akvidenii.</i>	279
§ I. <i>Boale.</i>	id.
§ II. <i>Inrieul ui desrieul.</i>	283
§ III. <i>Bijedii.</i>	285
§ IV. <i>Animali bntamtori.</i>	286
§ V. <i>Myskuri ui Likeni.</i>	290
PARTEA AL DOILEA. <i>Pomet ui tnydint de frukte.</i>	294
КАПӨ I. <i>Lokalul.</i>	292
§ I. <i>Kalitatea lokalului.</i>	id.
§ II. <i>Esposiția.</i>	293
§ III. <i>Klavstri sař inrãdiri ky zidũ.</i>	294
КАПӨ II. <i>Plantatia arbustilor poditori</i>	296

	Pagina,
§ I. Nomenclatura arbuzilor.	296
§ II. Proceda saŭ mijloace a le plantaŭiei.	298
КАПЪ III. Despre tŭnderea arbuzilor roditori.	300
§ I. Nomenclatura organelor.	id.
§ II. Proceda a le tŭnderii.	303
Tŭnderea bint-piniilor.	id.
Piramide uii ŭurci.	304
Tŭfe.	305
Spaliri.	id.
Tŭndere ka la Monradia.	306
Sbintaliŭ.	312
Palmetŭ uii kontra-spalir	id.
КАПЪ IV. Фруктификация uii kydesyŭ.	313
§ I. Matritatea saŭ coacerea fructelor.	314
§ II. Pŭstrarea fructelor.	315
КАПЪ V. Κυλλυρς specialŭ (in parte) pentru fie- care arbuzre roditor.	317
§ I. Фрукте ky simburе.	318
Persiky.	id.
Kaisy.	326
Pruny.	327
Chireuy.	329
Masliny.	330
Juzubŭ.	334
Kornŭ.	335
§ II. Фрукте ky грънуци.	id.
Pŭry.	id.
Mŭry.	339
Gŭtviŭ.	341
Podiŭ.	342
Portokalŭ	id.
Skoruyŭ uii barietatea lyi Myumyndyl	id.
Biŭ.	343
Smokinŭ saŭ Firŭ.	352
Dŭdŭ.	353
Agrŭuy ŭii Koakŭyŭ.	354

	Παgina.
Smevγῆ.	355
§ III. Φρυκτε κυ amirdalъ.	id.
· Amirdalῆ.	id.
Nῦkῆ.	356
Alῦnῆ.	357
Kastanῆ.	358
ΠΑΡΤΕΑ Α ΤΡΕΙΑ. Lemne uῆ πῶdγῆ.	359
· Semъnatῦl.	360
Esartapea.	365
Речипape.	366
Ἰγγpῆipea πῶdγῆlοp.	id.
Esploetaῦia.	369
ΠΑΡΤΕΑ Α ΠΑΤΡΑ. Παγαῦῆl.	374
Dῦmβpῆbῆ (masife).	372
Palisade.	id.
Aleiῦῆῆ de γpῆdinῆ.	373
· Aβenῆῦῆῆ uῆ dῆpῆῦῆῆῆ mapeῆ.	id.
Lykῆpῆῆῆ uῆ Ἰγγpῆipeῆῆ.	374
Eλαγαῦῆῆ.	375

Sῆῆpῆuῆῆl Traktatῆlῆῆ

πlantaῦῆῆlοp apῆῦῆῆῆlοp uῆ apῆῦῆῆῆlοp.

1901
1902
1903

1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050

2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100

K O P S Ő E L E M E N T A P Ő
DE AGRICULTURĀ

III

DE EKONOMIA PŪRALĒ.

IV. OPTIKULTŪRA.

. . . . . Ver octernum.
Анѣл аичі есте о примъваръ лѣгъ.

REPORT

IN

ТРАКТАТЪ ЭЛЕМЕНТАРЪ

DE

ОРТИКЪЛТОРЪ.

ИДЕЇ ПРЕЛИМИНАРІИ.

Піиъ акум ам борбит омылї каре чере прѣмїнтулї чеа че ѿ требѣ саѣ ѿ есте де фолос, ка преуѣ пен-тру трыдоаседе саде лѣкрѣрї. Інтр'ачест ад патрѣлеа Трактатѣ не адресѣм маї мѣлт кѣтре аматорѣ де кїт кѣтре мѣнчїторѣ, кѣтре ачела кѣрѣѣа кѣлтура кїмпѣлї ѿ есте о петречере, ѿн лок сѣї фїе о побарѣ, ѿи каре, афарѣ де кїте-ба касѣрї інтїмплѣтоаре, чере прѣмїнтулї ѿн локѣ де фрукте флорї ѿи бердеаѣ.

Поате кѣ с'ар кѣбени сѣ не траѣем індрѣт дїн аїн-теа ѣнї асемenea skopѣ, ної а кѣрор страѣнїче гѣ-стѣрї аѣ дат стѣдїлор ноастре о алтѣ кѣ тотѣл осебїт дїрекѣїе. Фїїнд кѣ, не ба зїче чїнеба, пентру че сѣ келѣѣм сѣрда ачесте паѣїне популаре ка сѣ дѣм ре-гѣлде десфѣтѣрїї ѿи артеї де а фермека окїї, кїнд ма-реде интересе а ле економїеї пѣблїче ар требѣ сѣ ас-соарѣ тоатѣ лѣѣреа амїнте а агрїкулторѣлї? Пентру че сѣ арѣѣѣм мїлдоачеле де а адѣпости флорїде, кїнд ар требѣ акум маї мѣлт де кїт орї кїнд алтѣ датѣ а

ne ocupa ky grija de a ne înmulți pekoltele? Pentru ce s'ne petrecem a înfrumuseța niute nebinobate каприцији, kînd omenirea suferitoare înfrumusează din toate părțile okilor noutri pribeliutea neîndestylate-lor sale neboi?

Acheste înbinobъцији, de uî temeînche, nu pot s'ne adreseze kъtre noi; uî katъ înkъ uî maî puçin s'ne opriaskъ într'acheastъ mikъ întreprindere, fiind kъ nu e treaba noastrъ a da direkçia lukrъrii; în kъdereა noastrъ s'ne nymaî a lumina ne lukrъtor.

Pe lîngъ achesta, ar fi preа multъ stoicismъ a opri plъcherea ka s'ne priimim, în ekonomie publikъ, nymaî chea ce ar purta strâns karakterii folosului. Departe de noi ideea kъ natura a nu se omъ ne p'rmîntъ nymaî ka s'ne îndestylaze doъ sa' trei neboi a le diecei animale uî ka s'ne dormъ apoi. Dorinça de fericiere, kare este nrъskutъ în noi de o datъ ky sufletul, este propiuitoare ka çivilisaçia. Dupa ce am dobindit ce a fost de trebunçy, urpile noastre se îndreptează kъtre plъchere. Felul lukrъrii kare dъ achestъ din urmъ rezultatъ este tot ama de legitimъ în eî însuși ka uî cel laltъ; am nedreptъçi însъ umanitatea, ce zikъ, am face o mare nebynie înçepînd în toate de la achestъ din urmъ.

Nu, noi nu proskriem luksul; boim nymaî aîl propaga; kъçi luksul, bine înçelesъ, este traivl bunъ înfrumuseçatъ.

Kъtre achesta, kînd bogatul are gustъ de flori, srakul le kudibъ; uî putem zice kъ eî se bukurъ de ele maî tniî.

Bogaçilor! daka plъcherea singurъ poate s'ne deskizъ punga boastrъ, împodobiuçi ky flori saloanelle boastre,

akoperiцибъ mesele boastre, inkoponaцибъ kapetele boastre; noi bom лѣyda aчeste tiknite desфѣтъри, rindind къ fie-kape din aчeste парфѣмѣри, mai nainte de a а-зунѣ ла бої, а smѣлs ynyл din isboarele syferинѣи.

Traktatyl de Optikytrpъ ба абеа дар де skopѣ спе-циалѣ кѣлтыра плантелор де ornamentѣ (подоабѣ). Артѣ де плѣчере, totыл, пѣнѣ уи ѣн акчесорїи, катѣ сѣ поарте тїпарыл симетриѣи, едеганѣи уи кѣрѣѣенїи: *base, ynel-te, instrumente, шyppе¹, kларstri* уи *пѣtrate кѣлтїbate*. Аїчї сїнтем ла yueде salonылvi: опї че есте pѣstїk е лѣsat пѣ сеама фѣрмеї саѣ пометылvi; уи ѣнтр'ачеа syсчebїлїтateа noastrѣ а фост атїт де департе, ѣнтр'аче-уитї дїн ypmѣ тїмпї, ѣн кїт а тpeбyїт кїар уи нyмїрї сѣ skїmbѣm, уи кѣ *тpeдїнарыл флорїst* с'а бѣзyт констрїнс а лya тїлыл де *Optikyлtopѣ*.

Ne bom oкyпa, ѣн кїте атїтеа kapete, де *адѣpostїpї*, де *kларstri*, де *ynelte*, де *instrumente*, де *пaтppa тe-poїrлvi*, де *ѣнпѣрїѣrea тpeдїмxлvi* уи де *кѣлтыреле спе-циале*.

NB. Bom абеа adesea okasie де а тpїmїте ла тpакта-теле пpeчedente.

A. Ёнsemneazѣ Traktatыл де Плyгѣpїe.

B. Traktatыл де Гpѣдїнѣpїe.

C. Traktatыл де apбyгї уи Арбyстї.

---

¹ Аїчї ny ѣнѣдеѣем пpїн *шyppѣ (surra, serre)*, ачел шопpу ѣн kape се пѣстрѣазѣ бyкателе, чї *флорѣpїa* саѣ *тpeдїна ѣнѣ-лїтѣ* ѣн kape се пѣстрѣазѣ yueде планте саѣ органеле yнор планте пѣ тїмпыл іeрнї.

КАПЪ I.

Адъгостирѣ пентру плантеле де орнаментѣ.

1. Плантеле пе каре ле култивъ чинеба ка *plante de ornamentѣ* чере ниуте љгргирѣ мвлт маѣ деликате де кѣт ачелеа по каре ле ам нумит *plante легумоазе* (В1). Чера маѣ мвлтѣ парте сѣнт ориѣнале дин цереле калде; катъ а репродуче љмпреѣурвд лор температура климеѣ сувѣт каре еле крескѣ пе кѣмп; љнфлорѣа адтора есте преа љмпврѣе пентру примъбереле ноастре љпрзиѣ саѣ ва-риабѣле, катъ а о протеѣа; љн сфѣрвит сѣнт алтеле каре љнфлорескѣ преа љпрзиѣ пентру перъбдараа аматорвдѣ; катъ а ле констрѣнѣе сѣ љмбобочиаскѣ ши а ле кѣпви, љн сѣнвд љмпвдѣ челвѣ рече, кѣлвдвпа, лумина ши ѣ-мезеала.

2. Ка сѣ добѣндиаскѣ чинеба ачесте резултате осеbite, а пѣскопит, апоѣ перфекѣонат, љн сфѣрвит љмборѣѣит кѣ тоате фолоситоареле акчесорѣѣ, ниуте шопроане марѣ кѣ пѣреѣѣ пе каре ле нумеште *шурре*. Сѣнт де маѣ мвлте фелвѣрѣ каре тоате аѣ DESTINAѣѣ осеbite.

3. Ори-каре ар фѣ DESTINAѣѣя вѣнеѣ шурре, катъ, клъ-дѣндво, сѣ аѣбѣ грѣѣѣ, де а о ашеза кѣ досвд ља норд, ши кѣ фаѣа ља сувѣѣ саѣ ља ресѣрѣтвд-берѣѣ, де а о фе-рѣ де ѣмидѣтаеа локвдѣ ши де пѣпѣдѣреа анѣмалѣлор бѣѣѣѣѣторѣ бѣѣѣѣлор.

§ I. ШУРРЪ РЕЧЕ.

4. Ам авѣт адесеа окасѣе, љн Трактатвд де *врѣдѣнѣрѣе*, а борби де вѣнеле органе а ле плантелор легумоазе пе каре ле пѣстреазѣ пе љмпвд ѣернеѣ љн грѣдѣна љнбѣлѣ-тѣ кѣрѣа аѣѣ љѣ зѣчѣм шуррѣ. Ачѣаста есте вѣн локал

преа симплу клъдит, бине њбълит, уи њн каре беџеталиї потѣ ѳи скѣтициї де џерѣри маї џос де треї пѣнѣ ла патрѣ граде.

5. Шѣрра рече рекламѣ оаре-каре њнгрѣѣри маї мѣлт њн конструкѣие, кѣнд еа есте destinatѣ а протеѣиѣ пѣлантеле џѣредор калде каре крескѣ пе тимпѣл иернеї: *kri-nii*, *geranium*, де ла Капу, прекум уи осебиѣиї арбустиї дин Микасия саѣ Барбариа. Ле клъдеуте ку болѣтѣ уи свѣ тераџѣ; њн кѣт еде сѣ реѣниаскѣ ѳолосул де а приими кѣлдура уи лѣмина соарелѣѣ, уи пе аџела де а пѣстра маї мѣлт температура статорникѣ а сѣтеранилор уи а пѣмѣиџелор. пе каре грѣдинариї ле њнтрѣбуѣиџеазѣ спре пѣстрареа лѣгѣмелор уи рѣдѣѣинелор.

§ II. ОРАНѢРИЕ.

6. Аџеастѣ шѣррѣ есте destinatѣ а адѣposti, пе тимпѣл иернеї, Портоталиї уи аџѣ арбуриї каре ну ар пѣтеа сѣѳери о температура маї џос де џинѣ граде.

7. Еа есте болѣтѣ, ку досѣл де се поате спре локѣ шесѣ саѣ спре деаѣриї, дар де каре катѣ сѣ ѳие депѣрѣѣтѣ принѣ'о курѣѣтоаре (sriabѣ), ка сѣ о ѳериаскѣ де ѣмидitatea локѣлѣѣ. ѳаџада синѣрѣ есте њнпѣрѣѣитѣ њн атѣтеа пе кѣт се поате де маї ѳерестре кѣт њнѣлѣѣѣа едифиѣѣлѣѣ уи ку џирѣибелелелѣ њндоите, иар пѣѣнтрѣл еї поате сѣ ѳие лѣпит пе амѣндоѣ ѳеѣделѣ ку хѣрѣtie олиатѣ. њнѣлѣѣѣа едифиѣѣлѣѣ се осѣбеуте де пе dimensiile џе аѣѣнѣ арбуриї пентрѣ каре о destineазѣ; дар њн де обѣте еа катѣ сѣ ну ѳие маї џос де џинѣ-спре-зече пѣнѣ ла доѣ-зечѣ пѣѣиоаре. Атенѣѣа архитекѣѣлѣѣ катѣ сѣ се пѣрониаскѣ asemenea асѣнѣра ѣшелор пѣн каре ар бѣга саѣ ар скоате лѣзеле ку арбуриї.

8. њн пѣѣнтрѣ ашеазѣ ѣна саѣ доѣ собе саѣ куп-

toare ne care le încâlzește bineba kind timpvul debi-
ne prea aspru.

§ III. ШУРРЪ KALDЪ.

9. Ea este destinatъ la kultura saŭ pьstrarea plan-
telor din zona toridъ uи altor църї kalde.

10. Arhitektura uи disposiția acestor фелурї de шур-
ре се модификъ de ne lokalitцuл. Nu putem darъ sъ
dъm asupra acestuї sьjet de kиt peryle generale.

11. Афаръ de фаца sententriоналъ, toate челе лалте,
пекым uи аконеріуул, katъ sъ fie de stikлъ. Kлина
аконеріуулї katъ sъ fie reпede, пьретеле sententrio-
налъ gros, limit de bre yn uопpy, грънаре saŭ алте
marazii destinate pentry slъjba шурреї; ed katъ sъ fie
maї nalt ky doъ saŭ trei пичіoare maї sьs de аконе-
ріууѣ.

12. Sьbt ачелашї аконеріууѣ poate чинеба sъ ашезе
doъ saŭ kiar trei планурї de шурре, desпърцїте yнеде
de алтеле, de ла yn podъ la алтул, prin лукърї de
zідъrie, uи ne d'asupra podулуї prin цїрцїbele ky sti-
клъ inkise bine, афаръ de yша de komynikaцїe.

13. La челе doъ кьпътіе а ле шурреї de jos їнъл-
цъm o sobъ de кьръmidъ saŭ de piатъ, кьпъітъ ky
гурї de кьлдуръ, uи ky цевї бїрїте їн оsebitele лy-
кьрї а ле zідъrieї, ka sъ їмпърцїm de o потрїбъ кьл-
дуря, prin мїлoкyл kalорїферїлор, їн toate пьрцїле
шурреї. Yна din цевїле kondyктоare а ле kalорикyлуї
este їнsoцїтъ, їнtr'o mare parte а лyнцїmїї eї, de o
цeабъ kondyктоare а аeryлуї din афаръ, care ny пь-
тyнде astfel їн шурръ de kиt tokmaї дyпъ че s'a їн-
кълzїт.

14. De ла podул шурреї de jos пїнъ ла podул шур-

rei de sus, se ridică polidivizare de lemni, pe care așează bețetaliile puii în oale, în ordinul dimensiilor lor, în kît s'î nu se batîme între-ei prin umbrirea lor, s'î poată chineba a umbla slobod împrejurul lor și s'î așurîă ky mîna fîră a bîrîma pe aceia din rîndurile din afară. . .

15. O parte a șurpei katъ a fi okupatъ de konstrukcia ynyî lung s'îabî de kîrîmidъ, pe care îl umple ky pîlbere de skoarъ de utejar¹, în care bîră basele че inkidъ plantele delikate a le kîmelor kalde.

16. Pentru kultura Bananilor, Potinuilor, Kymailor și în sfîrșit bețetaliilor monokotiledoni care se înalță prea sus, fâcem pe d'asupra akoperișului kolibiî în formă de koșurî, kompuse din țirîbele instiklate mutabile pe care le adrogăm marșine de marșine pe kît aceste fîrmoase trînkurî se desboadă.

17. Lîngă kuptoare saș sobe așezăm yn basъ plinъ ka apъ pentru ydrî. Stîînd prea multъ aceastъ apъ este preiimitoare de a kontrakta yn mîrosъ pîtyrosъ care poate s'î batîme bețetația și s'î strîche aerul șurpei. S'a kynoskyt prin esperiinț kъ mișii *Чипарои de Kina* sînt foarte folositori a o kîrăți. De aceea îi kreskъ într'acele mișii pîtinele.

18. Inkîlzirea ky aburî de apъ ar abea mai puține nekubîințe de kît inkîlzirea ky fîmъ, și ar produse o ekonomie în kombustibili. În ynele așezăminte începъ a o întrebînța.

¹ Pîlberea skoarței de utejar katъ s'î fie de aceea ky care s'a slyzit tabaciî și argîsitorii. Substanța aceasta întrecе rînoitul de strate, într'aceia kъ ea ține mai bine ymiditatea și nu se poate pîtrunde de rîdășine, kъ kîldura че ea produse este mai dylce și îndoit fînitoare.

19. Țua de intrare a ȡurpedor katъ sъ ȡie okolitъ de ȡn kanĉelъ de stiklъ, uі în apropiere de sobe; ka aerul din afarъ sъ nu ȡie întredus în ȡurpъ de kît printr'o atmosferъ kaldъ.

20. Ka sъ pъstreze ȡineba stiklele de isbirile grin-dinei, uі ka sъ opriaskъ kiar perderea kълdurei, are griъ, la intrarea nopĉii saъ la apropierea ȡnei bremi ȡrite, de a akoperi ȡaĉada saъ akoperiȡul ȡurpei ky rogojinі de paie (B 48), saъ maі bine ky lȡnĉi kortine de pīnzъ, ori zȡgrъbite ori ȡerȡite, pe kare le întinde uі le strīnĉe ky repeziĉiȡne prin sfori, uі miĉi skri-peĉi.

21. În pъȡntȡul ȡurpei așeazъ doъ saъ trei termometre, ka sъ se înkredinĉeze kъ plantele din reĉiile kalde saъ temperate sīnt nestrъmȡtate în temperatura ȡe li se kȡbine. Kreute fokul kȡptorȡul kīnd kolo-na de likior saъ merkȡrul termometrȡul se koboa-rъ; ĩmpȡȡineazъ fokul kīnd koloana se ȡrkъ maі sus de gradul boit.

§ IV. БАЧЕЛЕ (BACHES).

22. Бачелеle se osibesk de ȡurpede pȡecedente prin puĉina dor ĩnȡlĉare. Ele se apropie de ȡurpede ki-neze; ȡiind kъ aĉestea sīnt, ka zik astȡel, ĩngronate ĩn pȡmīntъ, uі se ȡoloseskъ astȡel, de kълdȡra statornikъ a pȡmīntȡul, uі de kълdȡra soareȡul. Ele se deosibeskъ de *peribaze* (B 44), despre kare am bor-bit ĩn Traktatul de *trъdinъrie*, ĩnr'aĉeea kъ sīnt statornice uі ĩnkъlzite meutȡȡȡit; kъ sīnt nitȡlate uі ĩn stiklate nuīmaі așȡra pȡȡi de de așȡra.

23. Ele sīnt maі ky seamъ destinate pentȡȡ kȡȡȡra Ananasȡul.

§ V. УУРРЕ МОБИЛЕ ПЕНТРУ СПАЛИРІ (C 172) УИ ФРУКТЕЛЕ
ДЕ ПІРГЪ.

24. Ачесте фелурі де уурре сінт де о фолосинуз не-
тъгъдуйт ла нордул Францеї, уи де о неапъратъ не-
боие ін църеде маї septentrionale, прекум Англіа, ун-
де біца рефузъ де а фаче фрукт.

25. Перібазуріде уи проптеледе ле сінт миукътоаре,
ка ла тимпъ фаворабіл арбуріі че еле адъпостіа маї
наинте съ поатъ а се букура фъръ медикъ де binefa-
cherile luminei soarelui. Zidul de kare este palisat
spadiriul (C 203), прекум уи лукрул де зидърие че о-
колеште ръзорул сінт statornice.

26. Ар пугеа чинеба прин ачелаш прочед, уи пентру
ачелеашу мотивурі, а адъпості ку перібазурі мутабиле
фурчеле уи *вінт-пліниї* (C 209), уи аї інкълзи меште-
ууџит прин џебі де комуникаџие саџ прин собе миукъ-
тоаре (мутабиле).

КАП II.

*Унеде саџ скулѣ*¹.

27. *Гратиіле* уи *сите ле де пѣрѣ* (B 40) маї біртос,
слъжескѣ а прегъти тероїул културелор інгрїџите. Униї
фабрикъ асемenea пентру ачелеашу треабъ сите ку сфоа-
ръ черџитъ орї ку адамъ.

28. *Інскрипџиіле* (étiquettes) се компунѣ динтр'ун парѣ

¹ ІнџелеџемІІприн *instrument* о пірrie ку каре не аџутѣм ла дѣ-
кпу, уи прин *унеалѣ* орї *скулѣ* ун обџет ку каре не слъжим
ку тотул адѣфед ну ка ку о пірrie. Ун *басѣ* есте о *скулѣ*,
ун козорау есте ун *instrument*.

askvuit la kьпътiвiд de jos, uи супрапvс ne чed ладt кьпътiвiй о плакъ пьтратъ саѣ триангуларъ, de лемнѣ, ne пiатръ, de пiнзъ зyгpъбiтъ саѣ de фaиануъ, асyпpa кьpиia a тpaс чiнеба фie нyмepиi kopesпoнзiнд кy ачeia аi кaтaлогyдвi аueзъмiнтyдвi, фie кy нyмeлe спeцификъ ад плaнтeлop. Їнтp'o mare esploetaѣie de кyлтypi бoтaничe uи natypaдиcaѣie, ap фi кy нeпyтинуъ de ад peкyпoayтe фьръ ачeстe инскpипѣii.

29. *Оаледе, ченачеле, бaсeлe, лъзeлe* sînt yнeлтe саѣ skyle destinate a înkide пpъmîнтyд iн kape kpeскъ pьдъчiнeлe yнvi бeѣeтaд, uи a лe iнлесni desлoкapea.

O *oалъ* este yн басъ pьтyндъ, de пpъmîнтъ apсъ, лa фyндъ маi стримтъ de кiт лa гyръ uи кpъпатъ саѣ гьyрiтъ iн чeндpу. Ea se осibeute de басyд чed aдeбъ-рат prin marea eï simplicitate.

Ченакyд este o оалъ маi ларгъ de кiт адiнкъ uи neгьyрiтъ. Ea слъжаute ka сyппopт пpиимiнд апа чe se стръкоаръ din басъ, uи окpoteute астфeд пoлiѣioapeлe de лемнѣ de пyтpeзipe (14). Адiнкъ кiт басyд, poate сь слъжiаскъ a кpeute саѣ a пъстра плaнтeлe akатичe саѣ de бaлтъ.

Басyд este маi мyлт саѣ маi пyѣин eлeгант iн фopma sa uи de o сyбстануъ маi мyлт саѣ маi пyѣин бoгaтъ. Aчeстa este маi мyлт yн opнаment de кiт o skyлъ.

Лъзeлe саѣ *каселe* de лемнѣ sînt opi кy пъpеѣii ста-тopниѣ opi мyтaбилi. Чeлe д'ънтiвiй, kape sînt маi eф-тiне, se кoмпyнъ de пaтpу стiлпi de o пoтpибъ, netezi uи iн фopма мъpудвi лa бiрфъ, слъжiнд de yнpиpи, uи асyпpa къpopа se аueазъ skîндыpи лaтypaлe uи yн фyндъ de лемнѣ. Partea de jos kape pemîне слoбoдъ слъ-жeute de пiѣioape. Їн чeлe de ад доiлeа пъpеѣii se пoт

skoate, uii a se pune iar prin mijlocul unui lat de lemn de feră. Ele sînt prea komode ka s'berifiche chineba nat'ura boadelor de kare pot s'fie bîntvite r'ed'chinele, uii ka s'tr'umv'ete ky inlesnire marii kop'tchei. D. Did a n'skocit yn mastik' ky kare fabrik't toate p'ru'cile acestor l'zi, in kit s' semene a l'zi de lemn, pe kare acest mastik' le intr'echе, ky tot nefolosyl че okasion' g'revitatea sa, prin d'v'ata uii soliditatea sa. Poate s' baz' chineba yn mare model la Gr'cina Tylderilor.

Este de prisos a mai spune k' *oalele, chenarele uii l'zele* iui osibesky dimensiile lor de pe propozitiile begetabilor че iui propune chineba a kreute sa' a transplantanta intr'insule.

30. Noi am vorbit de *klonotele syflate* uii ky *facele* (B 38), de *porozini* (B 48), de *kopline* sa' *stori* de pinz' (20). Afar' de klonote, optikultoryl kat' s' mai aib' yn mare num' de plini de stikl', ka s' akopere j'uni kop'tchei f'rb' a' lipsi de sloboda komunikacije a aerului.

31. *Kolibiiile de tinikea-de-feră* sa' de *rikit'*, deskise jos uii in partea че o espune chineba la syd', sly'esky de ad'postiri, prim'bara uii bara, la vnele plante delicate, imp'otiba binturilor uii ploie; *kolibiiile kamchelat* ky *tel'* sa' *rikit'* le okroteute de r'upirile p'z'rilor; poate chineba s' le akopere ky o p'arie de tinikea-de-feră sa' alt' materie nesynvs' p'rvunderii, ka s' okrotiask' florile de ploaie.

32. Cele d'ntii' din aceste dor' feluri de kolibii pot sly'ji asemenea a feri plantele de arderea soarelui, inorkindule fa'a чеa deskis' k'tre nord'.

33. In'rebvin'ceaz' pentru aceast' din v'rm' t'reab'

panere cilindrice de tinica, de pikitъ impletitъ des saş par, pe care le restoarne pe plantele delikate.

Întrebunţeazъ asemenea *parabanelo* de kanebasъ ka sъ adъpostiasкъ plantele delikate împotiba razelor prea ferbinuţi ale soarelui de bara.

34. *Sbîntalîi*, fie de berţele, fie de kançelî, fie de telş, çinş lokş de *spalîrî* (C 172) *portatifî* pentru plantele агъцътоаре saş ачелеа a кърор ramure sînt priimitoare de a se palisa. Legъturele se çakş ky foi de sparganiş¹ (*Sparganium erectum*), pogoş, papurъ (*Iygeum spartum*), de pikitъ saş ky fire de lînъ ori kînepъ.

35. *Ortikyktorul* katъ sъ aibъ aremenea 1° *dylapuri* ky kytîi îndesnitoare de a priimi, înt'yn ordinş metodikş, гръунциî saş çepede, гiаръле saş къçei plantelor çe кълтибъ; 2° *panere* de deosebite dimensiî pentru transportul beçetalilor pari pe timpul iernei saş toamnei; 3° *ivrometre* ka sъ'i arate gradul de ymiditate ad atmosferei uvrredor; 4° yn *barometru* ka sъ'i arate bariçiile atmosferice, timpii ploioui saş senini; 5° în sfîrşuit mai bîrtos *termometri* ka sъ poatъ peryla temperaturi uvrredor.

КАП III.

Instrumente (271).

36. Noi am pomenit de *altoiuriş* (C 59), de *kosori* (C 59), de *plantoriş* (B 32), de *kdeutiî de krestat*, de *vrdezş*, de *sapъ*, de *sapъlikъ*, de *çurkoiş*, de *lonabъ* (A 32, 29),

¹ Planta ale кърîi foi late se бъдъ пълтind pe suprafaça ele-
uataelor, стъвриilor, шчд.

de *stromitoare* (B 72). *Ortikvatorul* *împreună* aceste instrumente ui tot ce'î este de *trebvinuț* pentru operațiile sale, de la artile care aș *фъкут* *объект* чедор trei *traktate* precedente; eakъ instrumentele despre care *înkъ* n'am vorbit *пінъ* akum.

37. *Цергуші* sînt niute pari mai mult saș mai puțin *лунці*, *askviciți* jos; ui *мърциниці* la *кърътіи* de sus *принт'ун* *пърат* de *мыкаба* *sklibisitъ* saș de ori ui care altъ materie. Acest *пърат* care katъ sъ *факъ* ky *парул* yn *ynriș* *dreptъ*, este *desпърцит* în *патруком* partemente de *колоаре* *osebite*; se *slъjeute* ky ed ka sъ *kyoaskъ* de pe *okiș* daka o linie ny se *depър* teazъ de *direkție* *boitъ*. *Траце* linia prin *миждокул* *ynoș* *сфорі* pe care de *întinde* ky *цепуше* *înфите* în *пърмінтъ*.

38. Ka sъ *spele* *foide* *арбуридор* *esotiči* *înkuiș* în *уурре* ui *kіar* pe *bіnt*-*плини* *esпуи* la *пудбере*, se *în* *trebvinuțeazъ* *klistire* ui *помпе* de *мінъ* *kіnd* *лукра* rea se *фаце* în *mare*. *Порткаліи* mai ky *seamъ* *черъ* aceste *îngrijiri* de *къръценіе*. Se *slъjeute* *înkъ* ky *klistiri*le ka sъ *арунче* *pepede*, *асупра* *пърцидор* ui *kіrmizidor* care *пърпъdeskъ* *плантеле* *дн* *уурре*le *ка* *де*, *dekokциони* *beninoui*. În *Anglia*, se *slъjeskъ* ky *klistire* *мърцините* *принт'о* *мърчиуліе* ka a *stromitoarei* saș mai *bіne* *принт'о* *diaфрагмъ* în *форма* *спумътоarei*, ka sъ *împаруț* *арункареа* de *кърpetenie* *îнт'о* *мудциме* de *мичі* *stromитурі*.

39. *Фоале*le de *футегъчиуни* sînt *destinate* a *împlini* *ачелаші* *объект*. Le *фабрикъ* de *deosebite* *forme*. Челе mai *буне* se *компунъ* de niute *фоале* *пари* ky *доъ* *св*-*флторі* ui prin *урmare* ky *свфлареа* *некърmatъ*, a *кър* *пор* *цавъ* se *bіръ* la *баса* *vnei* *tirți* *akoperitъ* ky yn

капакъ; ачест капакъ аре о џеабъ мутабилъ маї мульт саъ маї пущин дунгъ ін мидлоквл дѳї, уи пе каре о індрептеазъ кѳтре крака исбитъ. Арѳнкъ материале комбѳстибиле пе жератиквл дин тирае; бїнтвл дин фоале иѳџеште дѳкрареа фоквлѳї уи арѳнкъ фѳмвл кѳ пѳтере ін џеаба каре иї слѳџеште де кондукторѳ.

40. *Рѳзѳториле де трас*, де ферѳ бѳтытѳ саъ де тиникеа де ферѳ, сїнт пентрѳ падереа аледор стрателор, пентрѳ смѳлѳџереа бѳриенелор нѳскїнде, мѳрѳнѳџереа супрафеџелор уи потрїбїреа доквлѳї. Еле се компѳнѳ де о дунгъ коадъ, уи де о ламинъ мульт маї латъ де кїт дунгъ, џїндѳсе де коадъ прїнтр'о мїнѳшъ інџенѳкиатъ астфел кѳ, дака коада есте џїнѳтѳ пїзіеиѳ, ламина есте перпендикѳларъ пе пѳмїнтѳл пе каре о апасъ џїнеба.

41. *Рѳзѳториле де їмпїнсѳ* се деосїбескѳ де џеле прѳџеденте їнтр'ачеа кѳ ламина їнтїлнеште коада фѳрѳ а се їнкобоїа. Де уи амїндоѳ операѳїїле аѳ о дїреѳѳїе їнберсѳ ѳна алтеїа, еле аѳ амїндоѳ аџеауї џїнтъ.

42. *Мѳѳѳреде де пѳр де калѳ* сїнт їнтребѳїнѳџате, їн шѳрре, маї мульт де кїт берї-каре алтеле, фїїнд кѳ прїѳїнѳїескѳ маї пѳѳїнѳ пѳлбере.

43. *Таїе-џеспеџеле* (tranche-gazons) сїнт ниште кѳѳїтоаїе кѳ ламина їнкобоїатъ їн апої. Еле їндеснескѳ тѳїереа џеспеџелор¹ уи а бордѳрелор петїѳїлор де бердеаѳъ аде грѳдїнелор.

44. *Рѳдїкѳ-џеспеџеле* есте о каѳѳ а кѳрїа мѳнѳшъ есте ѳшор їнкобоїатъ. Ачест їнстрѳментѳ есте кїт се поате де їндеснїтор а рїдїка, кѳ їнтреѳїме; џеспеџеле каре аѳ фост тѳїате їн латѳрї кѳ *таїе-џеспеџеле*.

45. *Греблеле*, кѳ каре скот пїетреде, бѳлѳрїїле де пе
¹ Глїї кѳ еарѳъ саъ џеаа џе пѳмѳѳїте фrankѳл газон.

suprafața aleeelor săv tîrîmuriilor din noŷ rase, se compunŷ dîntre'o lîngă koadă de lemniŷ, împlîntate perpendicularitate în mijlocul unei stîngii înțesate kv dinuți de lemniŷ, de o grosime skimbrtoare de pe tîrbuincele lîkrîrii.

КАПЪ IV.

Makina

46. *Çilindrii* sînt tîbalere de piatră saŷ de ferŷ toniŷ, a kîrorŷ osie se înbîrteute în kîpîtîiele a doi kraci ale unei koade kare este strîpunsă la kîpîtîiŷ de un kviŷ kare slujeute de mîner. Çilindru de piatră este plîniŷ, cel de fer este gîunosŷ uî se înbîrteute împreçiuçul osiei prin ajuçorul a doă stîngii kîuçiue uî gîurite în çendru lîr, uî çîinduse la kîpîtîiele lîr de doă pînturi opuse ale çerkuçeriuçei çurei. Poate çineba să fakă çilindru uî mai çreŷ, çmplîndu în çuntru kv plumbŷ. Fakŷ açemenea pe unii plîni mîkar kă sînt de ferŷ. Açeste makine slujeckŷ a netezi aleele, a întri pîmîntul de kîrînd semnat, spre a çeri înkoluçirea de înbînuça aruçuçei uî a seçetei.

47. Pentru transportul lîzedor de o dimensi mare, se kîpîieute çineba kv makarale kv tîrei ponî, reuçiuçi la bîrçŷ kîpîtîiŷ de kîpîtîiŷ, saŷ kv patru ponî reuçiuçi la bîrçŷ prin stîngii. Un skripete este çus la çiekare maçine a stîngiilor, uî patru adtele la doă din tîrei din lînuçimea lîr, neste tot outŷ skripuçi. Aça-

stъ makinъ slъжуete a ridika arбуpede la oare-kare
inълuime, ka ст'л skimbe dintp'o kasъ intp'adta.

48. Akcesoriј makapalelor, aфapъ de skpипeцђ, sђnt
фpипuиde de deosebite мърими; *бpътеледе*, yn фeдђ de
pletere late фъкyте de сфоapъ ppoастъ; *пърuиde de фpa-*
sinђ de патpу пђнъ la optђ пичioape, uи чеба kam a-
dyse la кърпђтђиул чел rрбсђ; *askиђ* saђ *пene* ka стъ pi-
dичe лъzeде, ka стъ de пoтpибiaскъ, saђ ka стъ опpиаскъ
пърuиde de a aлyнеka.

49. Ёn сђpуит *скърђ* de dosebite dimensiј; *кърyцyрђ*
ka стъ transporte бaсeде uи фpуnзa; *poabe* saђ мичђ
тapye кy бpаye saђ aлтеле pentpу transportул пърmнтy-
лuђ uи a aлtop лyкpуpђ rpeде; *base*, *кoмyрђ* de кyлес
флopђ, ичл., intpъ ѓнкъ ѓn мoбиlиapул oблђrat ad opti-
кyлtopулuђ, kape de modifikъ de пe лoкaлитъцђде, тpe-
бvицeде uи мђлoачeде саде.

50. Peryдa че кaтъ стъ ypmeze ѓn кърпuиepea saђ фа-
чepea aшeзъмintelop, makinelop, cкyлeлop, instrymen-
telop стъ in a aбea tot de ayna ѓn бeдepe komoditatea,
ekonomia, soliditatea uи тpђиnичђa, uи стъ нy пpeфepe
elegantя uи лyксyл de кђт kђnd aчeste дoр eдemente
aде *фpуmosyлuђ* uи *плъкyтyлuђ* нy isronesкђ пe чeде
ладе aде *фoлocyлuђ*.

КАПЉ V.

Тepoиул.

51. Tepoиул intpeбvицat ѓn *Optikyлyрpъ* чepe ѓngpђjиђ
uи мађ delicate uи мађ фeлypите de кђт aчeдa кy ka-
pe se слъжeскђ ѓn *Гpбдинъpие* (B 9). Фuнд къ тpeбyе

a îndeplini, în raport către plantele esotice, îngrădite în condițiile unei klimă ce le este străină, prin bogăția locului și delicatetea mijloacelor.

52. *Премітнул pentru Portokali*, și pentru arbuști cari trăsă iarna în șurșe reci, se compune din jumătate de pământ bun și din ceea ce este jumătate formată din pământ de o potrivă de gunoier de cal, de baci, de pământ de bălărie și de o slabă cantitate de pulberet. Boutina de struguri îndeplineute cu folosă gunoier de baci. Skormoneute adesea acesă amestecă scutit de ploaie, și în întrebuințază în anul ad doilea.

53. *Премітнул de bălărie* fusă întrebuințat pentru cea d'ântiiș oare în 1780 de Lemonier, profesor la grădina plantelor, pentru cultura krinilor de la Kapude-Bunș-speranț, a burielor esotice, vegetabililor de la Olanda-noș, și pentru semănarea grăunților celor mai delicați și celor mai aneboie de krescut. Îl ia din prezemele Parisului, din pământul Senart și din aceea de la Meydonș. El se compune de o jumătate de nisipă cremănosă și de o altă jumătate formată din mici cantități de alte struguri țeroase și de o cantitate însemnată (mai cu 40 la sută) de șurș saș țeroș decompus (A 5).

54. *Премітнул de ananas*, și care slăjește asemenea la cultura *Агабосулъ*, *Курталулъ*, *Драченей*, și altor frumose plante monokotiledoane, se compune mai de $\frac{3}{5}$ de pământ bun, de $\frac{1}{5}$ nisipă prea sârbăre, și de o altă a cinciș din gunoier de berbec.

55. *Премітнул de rețolare* (rempotage), adică potrivit de a se pune în locuri aceștia ce în ridicăm rekorind rădăcinile plantelor căroră le schimbăm basul, se

osibeute de pe natura vegetalilor че култивъ чинеба.

Pentru reînolarea plantelor erboase че ле пуне în уурре iarna, се слъжеуте în грѣдина де планте ку аместекул урмѣторѣ: $\frac{1}{4}$ де пѣмѣнтѣ бунѣ (A 7), $\frac{1}{4}$ де тероиѣ де stratѣ (B 33), $\frac{1}{10}$ де бѣлѣриѣ, $\frac{1}{10}$ де гуноиѣ де бербече, $\frac{1}{10}$ де гуноиѣ де бакъ, $\frac{1}{10}$ де пѣмѣнтѣ де либеде, $\frac{1}{10}$ де пълберетъ (A 24, 3°).

Pentru reînolarea arbustilor de la tropice, ui пе карѣ и пунѣ, prin урмапе, în уурреде калде саѣ temperate, се слъжеуте чинеба ку $\frac{1}{3}$ де пѣмѣнтѣ бунѣ, ку $\frac{1}{6}$ де тероиѣ де strat, ку $\frac{1}{6}$ де тероиѣ де бѣлѣриѣ, ку $\frac{1}{6}$ де гуноиѣ де бакъ, ку $\frac{1}{6}$ де тероиѣ де фрунзъ.

Pentru reînolarea копъчелор де чинѣ ани ui маѣ мѣлтѣ, истребвиуеазъ $\frac{1}{3}$ де пѣмѣнтѣ бунѣ, $\frac{1}{3}$ де тероиѣ де strat, $\frac{1}{6}$ де тероиѣ де бѣлѣриѣ, ку $\frac{1}{6}$ де пѣмѣнтѣ де либеде.

56. Toate ачесте аместекътуре, трекуте prin гратие, катъ съ fie espuse ла аерѣ, дап ла умбръ ui ферите де плоаие, în формъ де копѣ; ле skormoneute ла fiecare trei luni, ка съ се слъжиаскъ ку еле чел пучин дупъ yn анѣ де zile.

57. *Pѣмѣнтул pentru maleolii* (C 44) plantelor ку лемнул таре, ку скоарѣа субѣире ui каре аѣ пучине гѣлчи skorѣоасе пѣруте¹, се компуне де пе D. Tyin, де ла каре ноѣ ам импрѣмѣтат амѣрѣнтеле де ла аlinea (55), din $\frac{3}{4}$ де пѣмѣнт лѣтосѣ, din $\frac{1}{8}$ де пълберетъ ui din $\frac{1}{8}$ де нисинѣ субѣире. Pentru лемнеде тарѣ ку скоарѣа деасъ ui а кѣрорѣ гѣлче skorѣоасе сѣнт преа бѣзуте, се слъжеуте чинеба ку yn аместекѣ де $\frac{2}{3}$ тероиѣ де бѣлѣриѣ (53) ui ку $\frac{1}{3}$ тероиѣ де stratѣ.

¹ Duxamel ui Bonet аѣ rekynoskvt къ ачесте гѣлче ераѣ inkolѣиреле рѣдѣчinelор че maleolii ui буташѣ даѣ în пѣмѣнтѣ.

ține loky pentru o întinsă adăpostire plantelor pe care le scoate țineba la arătarea timpului favorabilă.

64. La reseritș și la apusș hotărîm yn kolcu de țărîmș pentru o skoalș de arburi pîmînteni (C 49 uii 37). Aceste două țune sîdiri okroteute plantele esotice împotiba bînturilor de la reseritș uii apusș, uii de kърцериле de aerș.

62. Търîмшл رہماسș care formează chendryl esploetației se împarte în رْزوارة parallele de la două pînz la trei nișoare, despruțite prin potече de yn nișiorș uii jumtate, ceea ce formează yn întinsș pîtratș, care este strîbъtvî prin mijlokyl lъnșimiș sale printr'o alee destyl de latș, uii mърșinit pe din afarș de o alee mai strîmtș.

63. Basine de apă pentru vdrî katș sș fie sъпate pe aleea cea mare, din депъртаре în депъртаре. Ele slyjeskș inkș a ține în apă plantele akatiče pe care le așeasș în chendryl lor.

64. În фаца шурредор poate țинеба sș așeze polițe de lemnș uii mytabile, аsupра кърора țune nișеле base uii plantele cele mai delicate care ar абеа a se teme de akvidenșii pe рْзоارة.

65. Віръ basеле челор лалцî beçetalî în pîmîntyl рْзоарелор, uii le sprîșineute de bîntș prin protektoři (C 122). Skyteute pe cei mai delikașii prin mijlokyl *bîntapъpъtopîlor* meșteșyșii (B 35).

66. Kît pentru лъzele cele mari pe care le scoate asemenea la timpul чел фруmosș, le аșeазș, în депъртаре ynele de altele, pe marșinea алеслор destinate pentru преъмбларе, dar а кърор esposiție sș nu fie desfavorabilș beçetației arbustilor uii arburilor asemenea delikașii; saș îș aliniaș kîte nyșin

пъци и инт'юн сингър рѣнд, лѣнгъ ѱн зидѣ еспвсѣ ла
миазъ-зи саѣ лѣнгъ фаѳада ѱнеѣ шѱре.

КАПЪ VII.

Клавстри¹ ии бѣнт-апѣрѣторѣ натѱралаѣ (В 35).

67. Аѳеѱтѣ клавстри ии бѣнт-апѣрѣторѣ аѣ де скопѣ
а окротѣ гѣрѣдѣнеде де бѣнтѱрѣ прекум ии де фаѳерѣде
де рѣѣ. Клавстриѣ де зидѣ сѣнт маѣ преѳераѳѣ де кѣт
гарѱриде-биѣ, кѣѳѣ се сѣбѣрѱескѣ маѣ кѱрѣнд.

68. Ноѣ нѱ бѱм бѱрѣи аѣѣ деспре кѣпѱл де а констрѱи
зидѱриде клавстрѱлѱѣ, ниѳѣ де материаледе че интрѣ ѣн
констрѱкѱѣа лѱр, дѱне кѱм аре ѳѣнеѣа окѣл ла солиди-
тате саѣ ла економѣ. Фѣе-ѳѣне катѣ сѣ се реѱѱдезе
пентѱр аѳеѱта кѱ миѣлоаѳеде че ѣѣ ѣнлеснеѱте лѱкаѣи-
теа са.

69. ѣѣ клѣдескѣ де пиатѣр гоалѣ, ии Фѣрѣ аѱѱторѱл
ниѳѣ ѱнѱѣ фелѣ де корѱсан; де *кѣрѣмизе* ии *ѱпсѣ* а-
коло ѱнде есте лѣпсѣ де пиатѣр; де *бѱлобаниѣ* саѣ фѳар-
менте калкѱриѣ тѣѣте ѣн 'парадедѱграмѣ ии ѳѱопѣте кѱ
ѳѱоканѱл, пе кѱре де лѣнеѱте ѣмпреѱнѣ прѣнтѣ'о тен-
кѱѱалѣ де батѣ ии де нѣсѣпѣ; де бѱлобаниѣ стрѣбѣѱѱѱѣ
де лѱнѱѱрѣ де пиатѣр ѳѱопѣтѣ ии аѳѱерѣѱѣ кѱ деспе-
де нетеде ла бѣрѣѣ; де лѱѱ бѣнтѣѣ пе кѱре ѣл батѣ кѱ
маѣѱриде ѣнтре доѣ скѣндѱрѣ параледе ии перпендикула-
ре ла пѣмѣнтѣѣ; де бѱлгѣрѣ де пѣмѣнтѣ лѱѱѱѣ ѱскаѱѣ
ла соаре; ѣн сѣѣрѱѱѣ, ла Монтраѣѣа, де молѱзѣ де ла
бѣкѣде зидѣрѣ тенкѱѣте кѱ рѣпсѣ (С 159).

70. *Гарѱриде-биѣ* сѣнт поате маѣ преѳерабѣде, фѣе ка
¹ ѣнкѣдерѣ кѱ зидѣ, гарѱѣ, бѱлаѱаѳѣ, стоѱорѣ, пѱлаѱѱѱрѣ, ѱѱѱл.

objete de podobať; fie ka objete de folositate, fie în sfîrșuit subț raportul trîiniciei ui puținei keltvedî ce țere pîstrarea ui ținerea lor.

71. Aleçe țineba ka sî le formeze, arbuři saș ar-
bustî rvstičî ui spinouî, kari aș fakultatea de a'ui în-
koloci ramurile lor de jos în sus, de a pîimi tunde-
rea (C 79) ui de a ține, într'aceastî stare, mai me-
uteușuit, cel puțin zece anî. Astfel sînt Spinalbul
(*mespilus oxiacantha*); Salkîmul; Rulul saș Smeșul ui
Porumbarul (*Prunus spinosa*).

72. Ele sînt *simle*, adikъ kompose de o singurî linie
de lujerî ne kare î plantî la bîrstî de doi saș trei anî.
Le dî prin tundere diferitele forme ce boieute ține-
ba. Le tunde bertikaliceute de amîndoz pîrçile, saș
bertikaliceute pe fața din afarî ui plekaș pe partea
din pîntey, lîsînd îci ui kolo țeba ornamente mai
mult pentru mîlțumirea okilor de kît pentru folos.

73. Le mai fakî înkî *îndoite* ky doz pîndurî para-
lele de jurnî kopței, depîrtațî între dînuî de un
pîçiorș saș de un pîçiorș ui jurnîtate. Spinalbul este
cel mai potribit pentru așest fel de gardș.

74. Poate sî le fakî pe trei pîndurî, ky jurnî ko-
pței de Salkîmș saș Robîș, de Gledîçia triankantî
(*Gleditsia triacanthos*). Katî sî reține adesea Robîmul,
fiînd kî se face golaș prea kurlînd în pîrçile de jos
a le trînkîdulî.

75. Ky Kornul (*Cornus mas*), Arrișul (*Ribes rubrum*)
la nordș, ui la miazî-zî ky Gulyul (*Cydonia communis*),
ui Pododașmul (*Punica granatum*) (C 379), formeazî gar-
durî kare aș îndoitul folos de a proteçia semîntey-
rele ui cele lalte kulture, ui de a produse frukte.
Le nymeskș gardurî fruktiçere.

76. Кү Үлмүл кѳмпеанҫ кү фрунза мѳрүнтѳ (Ulmus campestris tenuifolia), Ровкобул (Colutea arborescens), Папура де Спанѳа (Spartium junceum), Робинүл де Сѳберѳа (Robinia caragana), Бисдевл ѳн арбуре (Medicago arborea), формеазь гардүрѳ каре пот фѳ тунсе де доь опѳ интр'үн анҫ ѳн товл мустѳрѳрѳи дор, ка сѳ слүзиаскѳ де нүтреуҫ битедор. ѳн тоате фелүрѳде ачестеа де гардүрѳ поате чѳнеба сѳ ласе кѳте үн копачѳ интрегҫ (netүнсҫ) (С 471) дѳн депѳртаре ѳн депѳртаре¹.

77. А репродүс ла трѳдина де планте үн фелҫ де гардҫ де каре Fusée Aublet а трас чел маѳ mare паритҫ ла инсула Франчѳа ка сѳ ѳнкѳзѳ грѳдина компаниѳ Индѳидор, кѳрѳа ел ера дѳректор. Фаче үн шануҫ саҫ үн огауҫ де үнспре-зече деүите де ларгҫ не үн пѳчѳорҫ уѳ жумѳтате де адѳнкҫ; планте апоѳ жунѳ лүжерѳ ѳнтре пѳреуҫѳи шануҫлүи, уѳ үмпле шануҫл кү пѳмѳнтҫ мѳрүнтҫ не каре ѳл ашеазь бѳне; ретеазь апоѳ жунѳи копѳчеѳ не ла доѳ окѳ не д'асүпра феуеѳ докүлүѳ. ѳн

¹ Не ла ноѳ ар пүтеа чѳнеба сѳ'уѳ факѳ үн гард destүл де бунҫ де Пѳдүчеѳ опѳ Порүмбарѳ. Лукрагеа ачестеа с'ар пүтеа фаче астфел: ѳмплѳнтѳм парѳ не лѳнѳа, не каре боѳм а абеа гардүл, уѳ не ачешѳа ѳѳ ѳнгрѳдѳм пар кү пүтеле, апоѳ, тоамна, сѳпѳм де амѳндор латүрѳде гардүлүѳ доь шѳнуҫлече пѳчѳ преа ларүѳ пѳчѳ преа афүнде, уѳ ле лѳсѳм, сѳ треакѳ ѳарна астфел, ка пѳмѳнтүл чел сѳпат сѳ деүѳре; апоѳ пѳрѳмѳбара дүпѳ че се топешѳе неаоа, адүчем Пѳдүчеѳ дѳн пѳдүре уѳ ѳ сѳдѳм ѳн шѳнуҫлече депѳртауѳ үнүл де адтүл ка ла доь палме, апоѳ ѳ үдѳм ка сѳ се прѳнзѳ. Ла ад доѳлеа саҫ ал треѳлеа анҫ, тѳѳем кү ферѳстрѳүл тоуѳ Пѳдүчеѳ де о палмѳ де ла фауа пѳмѳнтүлүѳ саҫ чеба маѳ мүлт ка сѳ продүкт маѳ мүлүѳ блѳстѳрѳѳ. Ачешѳѳ блѳстѳрѳѳ дүпѳ че аҫ крескүт кѳт-ба, ѳѳ ѳмплетѳм ла о лалѳ. Астфел дүпѳ кѳүѳба анѳ бом абеа грѳдина атѳ де бѳне ѳнкѳзѳ ѳн кѳт пүтем сѳ скоатем гардүл чел дѳн мѳлукҫ.

toaŭ următorii anî, primăvara, se kăpăieute ky plăci de Chespeŭ (A 48, 4°) de mărimea interbalilor че despart ȓunii kopъchei între dinuui, uî de o grosime de doъ deŭite. Пуне doъ plăci yna peste alta între fie kare kopъchelŭ în toatъ lunăimea gardylyi. Kyлкъ пе suprafaца ачестор plăci rьmyrelele че аŭ putyt одръsli anyl precedentŭ, astfel în kît съ адукъ rьmyrelele de la dreapta лyжerylyi пе stînga gardylyi, uî chele de la stînga пе dreapta lyi; ле statornicheute între'acheastъ posiѭie, akoperindyle de kîte-ба liniî de pьmîntŭ uî înkъrkîndyle ky doъ nove plăci de Chespeѭe.

În luna lyi Augyst, daka се poate, renoieute ачееашî operaѭie, uî astfel în urmъ pîntъ че gardyl a аȓuns înlăѭimea doritъ. Poate чинеба съ се slъȓiasкъ, ky folos, în konstrуѭia ачестор *gardyryi kьdite* ky Трандафирî, Pъsуре, Агрîuî, Прvнî uî Гvtyi. Dar ka съ поатъ isbъti, trebye съ айбъ о esposiѭie kaldъ uî о temperaturъ ymedъ.

78. Ky kръчеле chele moarte a ле арбурilor spinouî formeazъ gardyryi probisorii, пе kare ле нyмеute *gardyryi moarte*, uî kare slъȓeskŭ a proteѭia ȓunele gardyryi biî (70) de strikъчиynî uî акчиденѭi. Ле факŭ тоamna ka пе *bînt-апърѭtoriѭ* din гръдинъrie (B 35).

79. *Palisadele* saŭ klaystrii kari slъȓeskŭ maî ky seamъ a despъryѭi пърѭile yneî гръdine, uî a кърор обȓet este maî mylt de plъчере saŭ de oare-kare фолоситате, iar ny de о neапъратъ neboie.

80. Ky toate ачестеа еле slъȓeskŭ înkъ de bînt-апърѭtori natyралî, uî skyteskŭ osebitele пърtrate de брѭȓmauui din пьyнтрy, прекyм gardyryle ле фereskŭ de чеi din афаръ.

81. Үнеде се формеазь кы *Ҷилиса кы фрунза лимте де трынкиѣ*, Арцарыл де Tartaria (*Acer tataricum*), Үлмүл де ориент (*Celtis tournefortii*), Олаасты де Boemia (*Eleagnus angustifolia*), Мърүл тэмѣосѣ (*Malus hybrida*), Сінце, рүл рѣосѣ (*Evonymus verrucosus*), &c.; тоуї арбүрїї акъ-рогѣ фрунзъ іуї прѣstreазъ фрумоаса доъ бердеауѣ дїн прїмъбаръ пїнъ ла інченүтүл тоамнеї (palissades estivales), 2° кы Spirea кы foaia netedъ, мъръчїнеде арден-тѣ (*Mespilus pyracantha*), Арцарыл де Montpellier (*Acer monspessulanum*), Левүтеанүл де прѣдүре (*Ligustrum vulgare*), Lemнүл-кїїнескѣ ібридѣ (*Ramnus hybridus*), &c.; тоуї арбүрїї а кърор фрунзъ се прѣstreазъ берде, де ла чеа д'ѣнтїї прїмъбаръ пїнъ ла сфїрушїтүл тоамнеї (palissades automnales); 3° Sнеанънүл ordїнарѣ (*Juniperus vulgaris*), Чїпарошїї пірамїдалї (*cupressus sempervirens*), Tїса коіунъ (*Taxus baccata*), оsebїтеле sneцїї де Mерї-шорѣ, Ачефоїүл (houx), &c.; тоуї арбүрїї шї арбүстїї а кърор фої се прѣstreазъ песте totѣ анүл (palissades hivernales).

82. Кїнд чїнеба ле destїнеазъ а дебенї *дїнт-апъръ-лорї*, ле плантъ пе доъ саѣ треї шї кїар шеапте рїндүрї паралеле.

83. *Ръзоареле* (62) шї palisadele катъ сѣ се індреп-тезе де ла нордѣ ла сүдѣ, ка разеле соарелүї се поа-тѣ прѣгүнде слобод п'їнтре интервале, шї ка гүна сѣ нү факъ үмбрїе плантелор алтеїа.

84. Ка сѣ окротїаскѣ гардүрїде де дїн афаръ (70), саѣ кїар сѣ факъ а слүжї спре подоаба грѣдїнеї нїска-реба диспосїцїї desfavorabile а ле търїмүлүї, фаче шан-цүрї пе каре ле акопере кы чesнецїї саѣ кѣ плантъ арбүрїї шї арбүстїї жїгърїцїї дар туншї кы күрѣценїе. Марцїнїде, адїкъ амїндоъ бүзеле шанцүлүї, пот фї тїаїа-

te drent în jos pentru apărare, saŭ în kline pentru podoabă, saŭ înkă ui drent în jos ui în kline; ui atunci aruncă tot pământul skosŭ pe malul latunii ce este în kline, ka să o înaŭe mult mai sus de kît ceea daltă, kare kată să fie în partea din năntu lokului.

85. Auteerne balul de pământă al manului, cel espusă la soare, ku begetaŭi erbosi saŭ ku arbusti ui garduri; în cel d'entăi kasă întrebuințează begetaŭi următori: Heliantemul obiănit (Cistus helianthemum); Черастул бумбăkosă (Cerastium tomentosum); Подайул saŭ Жугредул (Teucrium chamaedrys); Чимбул (Thymus vulgaris); Лѣтăioара (Thymus serpillum); Исоул (Hyssopus officinalis); Маѣранул de грăдинă (Origanum majoranoides, Wild.); Чеснеца de Олімбă (Statice armeria minor). Pentru balul de la nordă întrebuințează plantele următoare: Порумбарул (Prunella vulgaris); Биореао de Martie (Viola odorata); Сасифрациул чіонт (Saxifragia hipnoides); Вичела (Vinca minor); Стăнăул de мunte (Iris sexatilis); Буриана-урекі (semper sedum acre); Буриана-урекі de kămpă (sedum campestre).

86. Auteerne înkă balurile ku arbusti pe kari ŭi tunde dăndule forma pătrată, ui paralel ku pământul, ui kăroг în sfăruit prin tundere de dă formele cele mai kubinăioase ka să apere, să proteje ui să îmfumuseze. Se slăjeute atunci ku arbusti ui arbusti despă kare am borbit ku pădejul gardurilor.

87. *Bordurile* saŭ marănile răzoarelor грăдиней de ortikulură pot să аібă yn skopă saŭ de podoabă saŭ de folositate. Întrebuințează în kasul 4-іѣ Биореао (Viola odorata), Фрагарул (Fragaria vesca), Lychnis rosacoeli, Микуннеао de Maxon (Hesperis Maritima), &c., în sfăruit toate plantele kare se urcă puăin saŭ kadă pe pă-

mîntŭ фъръ a merçe prea departe, uî kare даŭ флорѣ mîpositoare uî o фрунзъ берде. În skopul фолоситъциѣ адикъ ка съ конѣиe în хотареле sale пѣмîнтул рѣзоарелор саŭ съ îndrepteze пашиѣ преѣмблѣторилор, ар пѣтеа чинеба съ се слѣѣиаскъ кѣ Чимбрѣл (Thymus vulgaris), копъчел пîtik uî рѣмѣрос, даp а кѣрѣѣ фаѣъ пѣмîнтоасъ нѣ însuфлѣ пîчѣ yn înteres. Алеѣе маѣ бине Мерѣшорѣл (Buxus suffruticosa), а кѣрѣѣ фрунзъ tot de аѣна берде deseамнъ атît de фрумос, де uî poate кѣ о monotonie преа класикъ, деosebîтеле компартименте а ле ѣнеѣ грѣдине.

КАПЪ VIII.

Înгрѣѣрѣ generale черѣте де култура плантилор де орнаментѣ.

88. Pentru ori че прѣбеѣте *semъnъtѣреле, плантаѣиеле, тѣnderеле, алтоиреле, бѣтѣшѣиреле, талеолѣиреле, стропѣиреле*, în сфѣрѣит tot че este комѣнѣ да култура тѣтѣлор плантилор, тримитем пе чититорѣ да челе треѣ Трактате пречеденте. Bom пѣне аѣчѣ нѣмаѣ амѣрѣхнтеле че прѣбескѣ маѣ кѣ seamъ плантиеле де оранѣерие, де шѣрре речѣ, калде саŭ temperate.

89. Pentru *шѣрреле речѣ* uî *оранѣерие*, întреѣине чинеба температура ла доъ саŭ треѣ grade маѣ svс de нѣлѣ. Astfel îнкълзеѣте чинеба sobеле нѣмаѣ пе тимпѣл фрегѣрѣлор челор маѣ.

90. Pentru *шѣрреле temperate*, температура катъ съ нѣ се кобоаре маѣ ѣос де +- 8 grade зѣа uî де доъ саŭ треѣ noantea.

91. Pentru *ушрра калдъ*, trebuie $\pm 40^{\circ}$ чел *мвлт* noaptea, uі $\pm 20^{\circ}$ zioa; daka *кълдвра* ar fi tot vna uі zioa uі noaptea, plantele s'ar jigrі.

92. Daka în aceste din vrimъ *ушрре кълдвра* soarelui a fьkvt a se svi termometrui mai svz de $\pm 25^{\circ}$; katъ a deskide kіteba ferestre, pīnъ ka likorui sъ fie koborіt la gradui kubіinчiosъ.

93. Kіt ba ține timpui чел *фгумосъ*, deskide zioa ferestrelе *ушрредор калде*, uі le іnkide mai nainte че temperatura atmosferei іnчene a koborі.

94. Iarna, din protіbъ, nu deskide țineba niчi odatъ ferestrelе; dar іndatъ че soarele nu strьlvचेute mai mvltъ, lasъ rogojinele uі *kortinele* (20) ka sъ pьstreze noaptea *кълдвра* advnatъ de zioa.

95. Skormoneute *пубереа де скоаруъ* (15¹) іndatъ че bagъ țineba de seamъ къ ea іuі perde *кълдвра*; saъ mai bine o іmprosпртеазъ, saъ de totъ, saъ іn parte.

96. Фаче fokui іn toate serеле, uі kīnd *фггггг* este prea simчitor, іl reіnoieute neste noapte.

97. Kīnd begetaіi аъ fost, lіpsiuі kіtъba vreme de aerui slobodъ uі de soare, katъ sъ mvі fakъ a treче de odatъ, dar mai bine іntр'yn kіnъ gradatъ, la aerъ, deskizīnd pe rīnd komynikaціile mai nainte de a і skoate.

98. Daka fokui este bine mīnat, uі daka sobele аъ fost klъdite ky iskvsіnчъ uі bvnъ kibzvire, doі stīn-jinі de leīne pot sъ fie de ајuns din Oktombrie pīnъ la sfіruitui lui Martie.

99. Optiky.іtorui katъ sъ nu lase sъ treakъ bre o zi фггъ sъ bisiteze plantele sale; еl katъ sъ le куръ-че, sъ ridiche *фггггг* uі ramvrelе moarte, sъ le skapne de kokeniі kari nu іntіrzie a se пръsi.

400. La fie-kare ontŭ zide vidikъ basede supе a se inkredinŭa ka plantele sŭ nu odrъsliaskъ rъdъchinele афаръ din basŭ prin krъpъtъrde saŭ rъrrele din fъnd; uі kînd se ibeskŭ bisі¹ (ayssus) pe suprafааа pъmîntulvi, îl skormoneskŭ uşor фъръ a brъtma rъdъchinele planteşor.

401. Udъ la fie-kare doъ trei zide, kînd kŭ ştronitoarea kŭ uіuіroiŭ şiokosŭ, kînd kŭ чел pleouitiŭ (B 72), uі din breme îн breme klistireazъ (38) фрунза. Apa destinatъ pentru vdrîi katъ sŭ şi fost ueztъ kît se poate maі mult îн sriabŭ, ka sŭ îа temperatura şurpei.

402. Animaliî dъrъpъntorî kari isbeskŭ maі mult şurpele sînt kîrmîziŭ saŭ kokenliŭ. Eî sînt niute insekte nemiuşkъtoare kare se akaцъ de luşeri uі фруnze, uі se parŭ niute rîlci skorçoase la cea d'ъntiŭ arъnkъtъr de okiŭ. Skapъ beşetaliî kŭ o perie aşpe saŭ kŭ dosul unvi kosoraцŭ (C 129) kŭ kare rade uşor suprafааа atakatъ; saŭ maі bine ştronind uі kiar klistirind arşuriî kŭ apъ p'între kare a treakt o kŭrşere de razŭ idroşenŭ estras din kъrbune, saŭ maі bine kŭ likorul urît mişositor ad D-lvi Tatin, kare este kompus din trei litre de puşioasъ, din trei litre şivperche de pъdure, din trei litre de şpъnŭ negru, şi o şumъta de oka de apъ. Tопешte şpъnul negru îн şumъtatea apeî, arşnkъ akolo şivperchede tokate mъrvnt; ferbe ceea laltъ parte de apъ doъ-zeci minute; înr'aceasta pune şkŭleuul de pînzъ rarъ îн kare se aflъ puşioasa, maі nainte de a se umfla; amestekъ înr'aceastъ breme apa kŭ un фъkъlete kŭ kare apasъ din kînd îн kînd şkŭleuul kŭ puşioasъ. Варсъ apoi amîndoъ amestekъtъrde ачестea,

¹ Un şel de Likeni.

yna ferbinte uii cheea laltъ рече, într'yn bytoiauŭ, uii amestikъ aчest likvid mнъ че mirosvл sъŭ a de-benit nesvferit. Ky aчeasta se slъjeute apoŭ a ky-pъци ramъpede, opŭ aфyндiндvлe într'insa saŭ stropindvлe (104).

103. Apa de барŭ, ченyша saŭ фyнинџinea, pot фi iнкъ iнтpeбvинџate ky isбvтиpe лa aчeeaui тpeабъ, dar ny-maŭ pentрy apбvpiŭ пvџин delikaџи.

104. Infysia de tabakŭ saŭ de foŭ de nyкŭ amestekatъ ky apъ de барŭ uii sъпvнŭ, este pekomandatъ iнкъ ka sъ skape apбvpiŭ de totŭ фeлvдŭ de insektъ.

105. Фyмvл de tabakŭ (C 129) poate sъ derapene пvриџи.

106. Borbeskŭ къ mirosvл planteŭ *Limba-kîine.lvŭ* фaчe sъ фyгъ шoapeџи marŭ, къ aчeлa ad Byбaлникvлvi (Sisymbrium nasturtium) фaчe sъ фyгъ шoричeи, uii чeл de vctypoiŭ sobolii; чeea че кvпoашtem maŭ sigyp pentрy aчeastъ тpeабъ, este yn kotoiŭ бvнŭ uii iнбъџat iн шyppъ.

107. Чea maŭ de къпетeниe лvape aminte a optikvлto-pvлvi katъ sъ se опpeaskъ asvпpa iнskрипџилop плaнтeлop че iui пpoпvне de a natypadisa iн шyppе opŭ a-фapъ. Фiind къ nimik ny ap фi бътъмътop бeџetaџiei de kŭt a kreute iн шyppе kalde плaнтe иeuиte saŭ adyse din реџиile peџи saŭ temperate, uii de a kreute iн шyppе temperate плaнтeлe бeиite de лa тpoпичe. Tot pentрy aчeлаui кvбiнтŭ natypalisti кълтъtopŭ katъ a a-bea ppiжъ sъ iнsemneze; ny нymaŭ реџиa iн kape aŭ гъsit плaнтeлe, dar iнкъ фeлvл пъmинтvлvi че чepŭ eлe, uii stapea iн kape лop лe плaчe a лъkvi.

108. Плaнтeлe din реџиile бopeale se кvлтiбъ пe лokŭ слoбодŭ, пpeкvм uii плaнтeлe alpине uii aчeлea kape sŭnt opџиnape din реџиile auezate svbt aчeeaui лaтitvdine

ka a noastrъ. Kît pentru plantele alpine katъ a le akoperi iarna ky paie saŭ ņererъ ka съ џiie lokŭ zъpadai kare le adъposteuie în џара lor natalъ. Fiind kъ zъpada este o adъpostiturъ ka uî berî kare alta, uî se opune ky atîta isbъtire ka berî kare alta la razele kъldvrei.

409. Semъntъturele staŭ kîte odatъ doî uî trei ani pînъ съ resarъ. Katъ съ ny le dъrapene çineba niçî odatъ în anyd d'ъntiiŭ.

410. Ky toate îngrijirile че poate съ айбъ çineba pentru kultura plantelor din шурре, ny poate съ le dea binefacerile aerului slobodŭ uî ale luminei nemîdoçite. Фруктеле ръмîнŭ фъръ густŭ uî фlorile фъръ mirosŭ uî efemere. Naturalisaçia le ar aduče toate foloasele aчeste: se kybine dar ka ea съ fie çinta statornikъ a atitor ostenele.

411. Азунче çineба a naturalisa beçetalii obîçnyindvi trepîat ky gradele temperatvrei kare se apropie mai mult de temperatura klimeî noastre; altoind speçii strъbine ne speçii konçenere de mai multъ бreme aklimare. Persiky, Kaisy, арбуџî oriçinariî din Asia, Bisdeiy de Media, uî alte multe plante strъbine, s'aŭ naturalisat ky kipyd aчesta în klimele noastre.

412. Че ar fi daka çerkъrile de naturalisaçie s'ar фаче ky atîta îngrijire în реçiile meridionale ale Франçiei, unde kyноашtem нумаî o лунгъ баръ uî o iarнъ преа skуръ?

413. Грънçii beçetalilor vnei latitudine mai реçî de kît a noastre se seamънъ, dis-de ky îнçепуыл primъberei, îн çеначе (19) saŭ ne рзоаре de ръмîntŭ de бълъгii, le akopere ky myskiŭ ka съ întреçie ne супрафаçа тероивуî o ymiditate фaborabilъ resъrii.

414. Semъntъrile plantelor din çъrede kalde se

факъ, în климеле noastre, да încепутя дэ Априлие, în base че neutine ле пуне пе strate калде де да 25 пінъ да 30° ши акоперите ку *peribaze* (B 44).

115. Грънціѣ планделор екваторіале сінт пчушѣ în пь-мінтѣ де одатѣ ку дэна дэ Феураіе, în баче (22) саѣ сѣбт *peribaze* інстиклате, ши пе ын стратѣ а кьрѣві кьддѣръ се ьркъ де да 35 пінъ 40°.

КАПѢ IX.

Култѣре спеціале а планделор де орнаментѣ.

116. Înтр'ачест капѣ адонтѣм імперцііле системѣдѣ ботанікѣ. Не бом окупа маѣ ѣнтіѣ де култѣра планделор каре крескѣ ку ын сінгѣр котіледон саѣ фоаіе семіналь (monocotyledones), ши апоѣ де а ачелора карі крескѣ ку доѣ саѣ маѣ мѣдѣ котіледонѣ (dicotylédones саѣ polycotyledones). În сфѣрѣит бом іспрѣбі прін планделе ербоасе аѣ кьрорѣ органѣ семіналі н'аѣ пѣтѣт фі сѣпѣшѣ анадісеѣ дін прічина кобѣршитоареѣ лор мічїтѣѣ (acotyledones). Сѣбт фіе-каре дін ачесте марѣ імперціі, планделе се ашеазѣ прін фаміліѣ, ну астфел прекѣм ле імбѣкѣтореск астѣзі ка сѣ'шѣ крѣѣ пльчереа де акрої борбе, дар астфел прекѣм ле хотѣрѣскѣ прібїреа лор ѣенералѣ ши порѣд лор. Пландѣ ачестеѣ скрїерѣ прїі-меште нѣмаѣ спецііле челе маѣ інсемнѣтоаре прін фрѣ-мѣсеѣа лор, ши прін преѣдѣ че ле даѣ амаіоріѣ.

ЪНТЪІА СЕКЦІЕ.

MONOKOTILEDONĪ.

10. Graminĭ.

417. Indibidiŭ aчeste famidiĭ n'aŭ maĭ de obuute ni-mikŭ kare съ mъгyдиaskъ okиvд amatoryдvĭ de флорĭ. Eĭ formeazъ фрумоase koboape de berdeaцъ, dar niĭ o-datъ tyфе de подоабъ. Їĭ кyлтибъ маĭ de obuute ĩn шyрpe, маĭ мyлѣ de кyрiosite de кĭт кy rĭнд de natyралisaцĭe, Trestia de захар (Saccharum officinarum, L.) (A 77 3°); Бамбyд (Nastus borbonica, Juss.), грамĭнŭ агъцъторŭ, кy kape поате a таница (aштерне) пърецĭĭ шyрpeĭ чеĭ маĭ ĩnalte; Trestia de фyркъ (Arundo donax, L.), плaнтъ оrцĭнаръ дĭн Францĭа de мĭазъ зĭ (B 37), шĭ маĭ кy seamъ barietatea eĭ бъргатъ (Ar. donax variegata). Пе kĭмпŭ, кyлтибъ, ĩнtr'yn фел de бĭнт-апъръторĭŭ, пе Фа-ларĭ бъргатŭ (Phalaris arundinacea variegata).

418. Катъ съ се' окупe a аклĭmata пе Skenantyд de Бyрбон (Schoenanthus), a кърyĭ ръдъчĭнъ are мĭросyд Лъмĭцеĭ, шĭ a кърyĭ materie medikalъ се парекъ бо-ĭeute ase ĩмбогъцĭ. Eд се пъресеute дĭн пyĭĭ че ĭesŭ ла ръдъчĭна sa.

419. Кy грамĭниĭ formeazъ маĭ кy seamъ ачеле фру-моase koboape de berdeaцъ че ле нyмеute пaжĭтĭ saŭ чesпецĭ. Paĭrрасyд (A 73) este спецĭа кy kape се слъжeute маĭ de obuute ла ачeastъ тpeабъ; amestekъ кy фолосŭ шĭ Трифоĭĭ албŭ, рошy, шĭ о слабъ kantitate de *Lotier curmiculé*. Песте ачeste пaжĭтĭ поате чĭне-ба съ се преѣмбле, съ шеазъ фъръ съ ле стрĭче. Маĭ nainte de a семъна paĭrрасyд, лyкpeазъ пъмĭнтyд, ĭĭ

pidikъ niетреде ши рѣдѣчинеде стрѣине, ши арункъ пе d'asupra лyi teroiŝ putredŝ. Seamънъ, printр'уn timpŝ ploiosŝ, 16 oka de погонŝ. Акопере грѣунциї кy грѣбла saŝ кy грапа (A 29), ши љл потрѣбуште кy љлindрул; дyкpape пе kape чинеба о реноиеште љn toate при-мѣбереле, дyпъ љngיעуpи ши дyпъ fie-kape kosipe.

120. Kind чинеба аре съ факъ кy чешпеце, kline, бѣн-че, бордуре, ле фаче де плѣчи, prin micŝ плѣчи де чеш-пеце (A 18, 4°) пе kape ле потрѣбуште ka пе пѣтретеле де кѣrimizi; ашеазъ totуl кy љлindрул saŝ кy бер-бечеле, yн фел де instrumentŝ кy kape бѣѣтoreште пѣmintуl.

2°. Чиперѣ.

121. Kultiбъ пе lokŝ slobodŝ Чиперуl komestibiliŝ (Cyperus esculentus), а ле кѣрyи rorouŝ рѣдѣчинаде дѣ о есчелентъ фекyль¹.

122. Чиперуl де хѣrtie (Cyperus papyrus, L.), плантѣ бѣбаче, oriљнаръ din Italia, Ељint ши Amerika, а кѣрyи skoарѣ сѣлyia спре фабрикаљia хѣrtiei, се прѣеште prin љмпѣрљirea тyфелор sale; о багъ iarна љn шyрѣ kалдѣ ши ашеазъ басуl че о kompinde љнтр'уn ченак плѣнŝ кy апъ. Ваpa љл пyне љнтр'уnуl din басинеле челе маѣ desпре kape ам борбит; ши ашеастъ фyмоа-сѣ плантѣ дебине чел маѣ плѣкyтŝ ornamentŝ.

3°. Мѣрчељиŝ (Arum).

123. Мѣрчељилоѣ ле плакŝ љнтр'уn пѣmintŝ yшорŝ, еї се љмyлѣскŝ din seminѣ, maleoli, kit pentрy спељиле кy дyjeri ши din тyберкyле saŝ чепе пе kape ле плантѣ toamna pentрy спељиле фѣрѣ дyjerŝ.

¹Parte фѣноасъ, drojdii, skrobiaлъ,

424. *Arumъ критинъ* (*Arum crinum*, W.), де ла Minor-ка, се крѣште ѓн шуррѣ температурѣ, ѓн каре чере десе ѓдѣрї, уи ѓн каре се прѣсеште дин семинѣе уи дин пѣвецїї че icsѣ ла рѣдѣчина са. Флоареа са, mare уи берде пе дин афарѣ, este auterнyтѣ пе дин пѣвнтрѣ кy o мѣ-тase бїорїе дїрїцїатѣ де сyс ѓн јосѣ, уи каре слѣжеште а цїне ка прїнсе мyутеле пе каре де траѣе асyпрѣї мїросyл сѣѣ кадаберосѣ.

425. *Arum cordifolium* де Бyрбон, кy лyжерѣ, кy фoї-леї а форма инициареї уи кy флоареа албѣ де о мѣ-рїме мїјлоцїе, се кyлтїбѣ ѓн шуррѣ калдѣ, ѓнтр'yn пѣ-мїнтѣ бyнѣ уи рече.

426. La timpyл родїрїї, спадачїyл (гїокyл) Арyмїлор се ѓнкѣлзеште пїнѣ а ѓмпїнѣ мїна каре ѓл кyлеѣе. Кyлтїбѣ пе кїмпѣ бapїetatea цїнтатѣ кy албѣ саѣ кy перрy, нyмїтѣ *Барба-лyї-Арон* саѣ *Пїнїорyл-бїѣе.лy.лyї* (*Arum maculatum*).

427. Арyмy.лyї де Etїomїa (Calla Aethїopїca), opїцїнарѣ де ла Канy', кy флорїе албе уи late, ѓї плache ѓнтр'yn пѣмїнтѣ yuopѣ tot де аyна yмедѣ, уи се багѣ іарна ѓн oranѣерїе уи ѓн шурра температурѣ; се прѣсеште дин блѣстѣрї.

428. *Dracontyл мyлїфoїѣ* (*Dracontium polyphyllum*), де ла Syгїnam, іyбеште yн пѣмїнтѣ сyбстанцїосѣ, чере шурра калдѣ уи ѓдѣрї десе пе бpemea бeѣтацїеї; се ѓмmyлѣеште дин деспѣрїцїyреле дин рѣдѣчїнї.

429. *Caladium bicolor* се осїбеште маї пyцїн прїн флорїе де кїт прїн фoїле sale radїkale ѓн формѣ де павѣзѣ, сацїтate, кy yн pouy дескїсѣ ѓн чендрy, уи кy yн берде фpymosѣ пе марцїнї.

430. *Acorus odorant* (*Acorus calamus*, L.) плantz ѓндї-ценѣ, се кyлтїбѣ ѓнтр'yn пѣмїнтѣ yмедѣ; се прѣсеште

din kotoare, se koache în Iynie. Ac. gramineus de la Ki-na înfloarește în Февруаріе, ui face tyфе плъкыте.

4°. *Pandanii*.

431. Pandanvł miroșitorŷ (Pandanus odoratissimus, L.), oriŷinarŷ din Indiї, se apropie prin postуръ, în ȷне-ѳеа са, de *Iyka* ui *Ananasŷ*, ui kreute în ачелашї пъ-мїнтŷ ка ui ачесте din ырмъ планте, în шырра калдъ. Се пръсеште din гръвнѳї кълешї кїар де пе афаръ. Флорї бърбътештї miroșitoare, флорї фемеештї саŷ бул-се гроасе ка капул.

5°. *Yikadii*.

432. Indibidii ачестеї фамилиї паре-се а ѳїне де о пар-те де Фереѳе, ui де чеа лалтъ де Курмалї, ui, prin структура флорїлор лор, де конїферї, дене ынїї din аѳторї. Трънкївл лор este mare, rotundŷ ui skvrtŷ, копрїнлїнд о феквлъ їндествлѳтоаре, аконерїтŷ де солзї лемношї ui dїнд ла бїрфŷ niute foї арїпоасе ка аде фереѳеї. Її крескŷ їн шырреде калде, ынде їнфлорескŷ апаре-орї, ui пе ын пъмїнтŷ svbstanѳїосŷ, ȳdїндѳї des, бара, пар іарна. Прїмъбара лъзм пѳїї де пе ла поаледе лор, пе каре її респлантърм їндатъ їнтр'о оалъ бїрїтъ їн пѳлбе-ре, де скоарѳъ. Ачeastъ фамилие копрїнде доъ неа-мѳрї: пе *Zamia* ui пе *Cycas*, каре аре фїе-каре маї мѳл-те спеѳїї.

6°. *Фенїѳїї саŷ Курмалїї*.

433. Ачештї марї беѳеталї костъ skvmp a'ї їнгрїѳї; аѳа еї сїнт пар їн шырреде калде саŷ temperate, ынде кѳ тоате ачестеа формеазъ чел маї фрѳмосŷ орнаментŷ. Еї сїнт тоѳї esotїѳї. Еї черŷ ын пъмїнтŷ таре ui svb-

stanjosŭ, base de mari dimensiŭ, uŭi se prŭseskŭ din odrasle saŭ din seminŭe pe kare le aduŭem. din ŭara lor natalŭ. Фруктеle lor sŭnt ŭn lŭnuŭi хълъчиуѣ.

434. Potanruŭ (Calamus Rotang) dŭ, zikŭ, trestia че slŭjeute de bastonŭ; el este de oriŭinŭ din India.

435. Kariotruŭ ardentŭ (Caryotta urens), ad kŭruŭi ŭnalŭ tŭnkiŭ se akopere kŭ o koroanŭ kŭ niute lŭnuŭi pre-lŭnuŭiŭ ŭmpŭruŭite ŭn фрунзулиѭе kŭestate la bŭrфŭ, ŭn-фloreute ŭn ŭurpele noastre kalde. *Caryotta mitis* e de mai mare ŭn toate pŭruŭile sale.

436. Fenikuŭ de Lebantŭ (Phoenix dactylifera, L.), kare ne dŭ kŭrmalele de komerŭiŭ, uŭi kare ŭuŭi are oriŭinea din Африка, se kŭltibŭ ŭn ŭurpŭ kalde uŭi se pŭrseute saŭ din tŭlee saŭ din kŭrmale. Acest beŭetad a slŭjit mai kŭ seamŭ a da dobezi ŭn фaboarea sistemŭvi ŭeneraŭiilor planteilor.

437. *Chamoerops humilis*, de oriŭinŭ din Барбариа, uŭi kare kŭeute asemenea pe ŭŭrmiŭ meridionalŭ aŭ Spaniei, Siciiei, are ŭn ŭara sa ŭn tŭnkiŭ skŭrtŭ; dar se ridikŭ sŭbt klima Парисŭviŭ pŭnŭ la doŭ-zeci niŭioare uŭi mai mŭltŭ, daka ŭl kŭltibŭ la adŭpost de bŭntŭrŭ. El se ŭmŭlŭeute din odrasle uŭi seminŭe. Фруктуŭ sŭŭ este prea bondok. Iarna ŭl багŭ ŭn oranѭerie.

438. Se aflŭ ŭn ŭurpele *тредней де plante* uŭi ale Dŭvi Фѭлѭион ŭn mare nŭmerŭ de sneŭiŭ uŭi de neamŭrŭi че ar fi de prisos a ŭnuŭra aŭi. D. Martiŭ de la Minxen публикŭ o skriere фoarte mare, a kŭrŭi figure pot sŭ slŭziaskŭ spre хотŭrŭrea sneŭiilor aŭesteŭi mari famiŭii.

70. *Komeliniŭ.*

439. Aŭeste plante erbоase, dar bibaŭe prin рѭdŭ-27*

чинеде дор, се прѣсекѣ дин грѣвнуцї, рѣдѣчинї уи тудее, интр'ѣн прѣмїнтѣ ѣшуре (53), уи факѣ ниште тѣфе фрумюасе уи берзї, кѣ лѣжерї де ѣн котѣ, кѣ фойде инкѣркате де о прѣстаїе уи имподобїте кѣ фрумѣуеде флорї албастре саѣ албе каре ин ѣнеде специї се прѣstreazъ некѣрмат де ла Маїѣ нїнѣ ин Октомбрїе.

Komeлинѣ тѣберосѣ (commelina tuberosa, L); фойде ин форма инимїоареї, флорї албастре; инфлореуте дин Іѣнїе нїнѣ ин Септембрїе; се прѣсеуте дин грѣвнуцї семѣнацїї пе страте (B 32) прїмѣбара, уи се пѣне іарна ин ѣнѣра калдѣ.

Tradescanциѣл де Вїрѣнїа (Tradescantia virginica); фойде маї ка а ле грамїнїдор, флорїде албастре, инфлореуте дин Маїѣ нїнѣ ин Октомбрїе.

Кѣлѣтїбѣ инкѣ, ка планте де ѣшурѣ калдѣ, *Tradescanциѣл фѣрѣ лѣжер* (T. fuscata); *Tradescanциѣл бїколорѣ* (T. discolor) дин Мексїкѣ; уи ка плантѣ де оранѣерїе, *Tradescanциѣл кѣ флорїде роушї* (T. rosea) де ла Каролїна.

80. *Alismii.*

440. Ачесте планте индїѣене пот сѣ слѣѣїаскѣ а инѣсфлорї басїнеде (63) орѣкѣлорѣлѣї, прїн фойде дор дрепте уи лѣнѣате, уи прїн фрумѣуедеде дор бѣкете де флорї. Ле прѣсеуте дин рѣдѣчїне пе каре ле скоате де пе марѣнїїде рїѣрїдор саѣ рїрлелор ноастре. Бѣтомѣл омбелатѣ саѣ Пѣнїѣа кѣ флорїе (Butomus umbellatus, L.) се осїбеуте прїн фойде садѣ де грамїнї, уи Пантлїкѣѣа комѣнѣ (sagittaria sagittifolia, L.) арѣ фойде садѣ кѣ лѣнѣї коаде ѣнрїоасе, ин форма ѣнѣї ферѣ де сѣѣеатѣ.

90. *Колхици.*

441. Үнеде дин ачесте планте аѣ о коадъ унифлоръ, скуртъ; дар еле потѣ съ формезе тѣфе фрумушеле кре-скінд інчет інчет (colchicum autumnale). Алтеле іуі цинѣ флориле лор ка ниуте спичі стрінуі (Helonias bullata). Чепеле лор, каре се дешоадъ ла требвинуъ ін каселе ноастре уі ін рітул үнеі гарафе, іубескѣ үн пѣмінтѣ үиорѣ саѣ дѣ буріанѣ, чеба кам үмбріт. Ле прѣсе-а ѣ тоамна дин чепеле лор уі преа рар дин грѣуңці. Бріндууа албъ саѣ Елеборул албѣ (Veratrum album); Бріндууа негръ (V. nigrum), Бріндууа де тоамнъ (colchicum autumnale) сінт планте індіѣене; Булбокодіѣ бернѣ (Bulbocodium vernum, L.) есте о плантъ алпінъ (408) кѣ доъ саѣ треі флорі радикале. *Melanthium spicatum* де ориѣнъ де ла Канѣ; *Helonia fouie* (Helonias bullata), ориѣнаръ дин Маріланд, факѣ орнаментул іуңрелор прін фрумоаселе лор спиче де флорі.

100. *Криві.*

442. Криві копрінѣ фелүрїле челе маі диспарате прін портул лүжерілор лор ін формъ де тірсѣ саѣ ал кодіѣелор лор унифлоре, прін натура фолор лор, саѣ сбїрліте саѣ үндінде, уі челе маі омоѣене прін стрүктура флорилор лор саѣ міндре саѣ елеганте. Плантеле ачестеі марі фаміліі черѣ пуѣіне үдѣрі; се темѣ де пүтрезїре, уі ле плакѣ інтр'үн пѣмінтѣ нисіносѣ, інтр'үн пѣмінтѣ де бѣлѣріі кѣратѣ саѣ аместекатѣ (53), пе каре катъ ал інгрѣуа нүмаі кѣ тероіѣ де фрунзъ преа пүтредѣ. скоате чепеле ла фїе-каре доі саѣ треі ані, кѣ іңдоитул скоіѣ де а іңпроспѣта пѣмінтул уі де але опї де а деѣенера. Іңгрїѣште чїнеба де а іңсемна докүл спе-

цїлор каре, перзїнд фойле уї лүжерїї лор, сїнт кўлти-
бате пе локъ слободъ.

443. *Lalelele*. Laleaoa флористидор (Tulipa gesneriana,
L.), ориџинаръ дин Лебантъ, а дат прїн кўлтуръ маї ла
уеасе сѹте де барїетѹї, дин каре ҹнеде аъ фост кўмпъ-
рате кѹ грехтатеа аҹҹлҹї де оаменї карї аъ, нѹ амо-
рҹл, дар манїа де флорї. Ачесте барїетѹї се їмпартѹ
їн доъ марї чете, дин каре ҹна (Lalelele пестриѹе),
корїндъ пе ачелеа а къроръ фаѹъ колоратъ есте пї-
катъ кѹ доъ саъ треї алте колоаре; уї чеаа лалтъ (La-
lelele фламанде) аре фаѹа албъ. Флоареа ачестор
барїетѹї есте кѹ атїт маї траїникъ пе кїт петаледе¹ сїнт
маї dese.

444. Пе ҹн локъ ҹмедъ, фаче ҹн уанѹѹ кърҹї 'ї а-
утерне фҹндҹл кѹ чеспече бекї, кѹ гїпсѹ писатъ саъ
кѹ пїетрїшъ; уї сѹбїршеште ҹмплереа уанѹҹлҹї кѹ
пърмїнтъ бҹнъ, ҹшоръ уї сѹбстанѹїосъ.

445. Пъръшеште чїнеба лалеледе саъ дин чепе саъ дин
гръҹнѹї. Чепеле се плантъ їнтр'ҹн ръроръ, саъ їнтр'ҹн
чєркъ околїтъ де о бордҹр чє се нҹмеште кowъ, кѹ
espoziѹia ла ресърїт, уї а-кърҹї пърмїнтъ есте їнрлҹатъ
кѹ доъ саъ треї деѹїте маї пресѹс де нотекъ, ка че-
пеле сѹ фїе скҹтїте де ҹмезеалтъ каре ле пҹтрезеште.
Аколо еле їнфлорескъ їнтр'ачелашї анъ фъръ а чере
алтъ їнгрїїре.

446. Пентрҹ сърмїнѹъ о алеѹе дїнтр'ачеле планте а
кърор лүжеръ есте маї налтъ, де ҹн берде маї фҹҹ-
мосъ, уї а кърор флоаре есте чеа маї регҹлатъ. Ле
їнсемнеазъ кѹ о їнскрїпѹїе саъ кѹ о сҹрчеа. Кїнд кап-
сҹла а сосїт ла пҹнтҹл де а се дескїде прїн матҹрїта-

---

¹ Фойцеде королеї саъ короней ҹнеї флорї.

te, o ia tînd lujerul ky unyl saŭ doŭ deŭite maŭ jos, ui o pîstreazъ pîntъ în luna lvi Septembrie saŭ Oktombrie. Semînuța lui sьbîrșeute koacerea în kapsulъ într'acest spațiŭ de brene.

447. La aceastъ epokъ, respîndeute grъynuții pe suprafața unvî rъzorŭ saŭ a unvî cenakŭ pregîtît într'adins (29); ui îi akopere ky o jumъta de deŭit ky pîmîntŭ amestekat ky teroiŭ (51). Îngrijim ky kurbъzenie aceastъ semъnъtury, ui o ŕerim de ŭerury akoperindyo ky mare strat (B 47), saŭ inkizînd cenachele în organerie; grъynuții resarŭ în Februarie ui în Martie, dese timpŭ saŭ dese respекtibeде lor kaditъŭ. Eî inkolъeskŭ asemenea o foaie kare ny întîrzie a se beuteji. Împrosъteazъ atunçi suprafața pîmîntului, ui o apъrъ ka în iarna precedenъtъ.

448. Dупъ a doa inkolъire, ui kînd foile s'a vskat, replantъ чепеле într'un noŭ pîmîntŭ. Asemenea urmeazъ ui în anyl al treidea.

449. Dупъ a patra inkolъire, trakteazъ aceste чепе ieșuite din semințe ka pî niute чепе perfekte. Le plantъ, într'o distanțe de cease deŭite. Akopere pîmîntul maŭ ky un deŭit de teroiŭ. Ka sь aibъ чинеба aceste distanțe ar putea sь tragъ perpendiculararîceute unele la altele miçi brasde depъrtate de cease deŭite, ui a planta чепеле în pîntъrile de întîlnire a acestor brasde.

450. Îngrijеute чинеба sь așeze чепеле de pe rangul întîlцимиі lujerilor, spre a forma un fel de trepte, ui ka toate floride sь fie bъzute. În epoka înфloririi, are чинеба гризъ sь akopere rъzorul saŭ kourul ky un kanebasŭ saŭ ky o boditъ de kръчи, de ŕrunzъ kare proteziazъ floride de razede soarelui.

451. Прѣстаеаъ пе фие-каре аиѣ доъ уи преа пар патру чепе иеуите динтр'о чеапъ де кѣпетение, уи пе каре о нумеуите фондѣтоаре; ле класъ пѣнъ че колори-ле аместекате пе петале се департѣ; депѣрѣуре каре се фаче пентру челе албе (143) ѣнанѣ ад патрулеа, уи каре, пентру челе пестриѣе, поатъ сѣ фие аминатъ де ла доѣ-спре-зече пѣнъ ла чинѣ-спре-зече аиѣ.

452. Пуне ачесте чепе кѣ комодитате ѣн панере, дѣпъ че ле а кѣрѣѣит, дар астфел ѣн кѣт сѣ ну атинѣ пелеа каре ѣине де дѣрѣѣѣл чел беуитед.

453. Лалеаа, ориѣинарѣ дин Турѣиа, фѣ адѣсъ кѣтре 1645 ла Парис, прин DD. Камбиер, де Лиле. ѣн нѣмѣрѣѣл бариетѣѣлор еѣ челор маѣ ѣнсемѣѣтоаре че нѣмерѣ ро-ѣиѣ ка флакѣра, драѣона-мѣнтеле-етна, а кѣрорѣ петале фоартѣ дѣнѣѣ сѣнт крестате ѣнтр'ѣн кинѣ фоартѣ страниѣ.

454. Абем асемenea Лалеле ѣндиѣене але Франѣиѣ, дар а кѣрор фѣрѣмѣсеѣе маѣ пѣѣѣн бариатъ, саѣ маѣ банаѣл, пѣронеуите пѣѣѣн дѣареа-аминте а амаѣорилор де флорѣ.

455. *Zambila* (*Hyacinthus orientalis*). Оландиѣ, дѣпъ че а натуралисат сѣѣт клима Харлемѣѣѣѣ ачѣастъ фѣрѣмѣѣѣ-кѣ плантъ де Лебанѣѣ, аѣ добѣндит дин семѣнаре маѣ ла доъ миѣ бариетѣѣѣ, дин каре пот сѣ се деосибѣаскѣ кѣ ѣнлеснире патру пѣнъ ла чинѣѣ сѣте.

456. ѣрмеазъ чѣнеба пентру кѣлѣѣра Замбилеѣ, тоате рѣрѣдеѣе че ам трас пентру Лалеа (143).

457. Ле плантъ ѣн дѣна дѣѣ Октомбѣрие (146), ле скоате ѣн тоѣѣ аниѣ ка сѣ добѣндиаскѣ пѣѣ саѣ фѣнданѣѣѣ (151); еле ѣнфлорескѣ дѣпъ патру аиѣ де ла семѣнаре (149).

458. Нѣмерѣѣл фѣилор араѣл дѣинѣреа чепеѣ; уи нѣмерѣѣл бѣстминтеѣлор чепеѣ араѣл бѣрста са.

459. Акопере рѣзорѹд кѹ роґоґинї пе тимпѹд їернеї, уї флориде дор кѹ болте саѹ кѹ җн канебасѹ (450) їн бremea чедор дин җрмѣ зиде аде примѣбереї.

460. Ка сѣ'уї їндестѹдезе чинеба плѣчереа де а бе-
dea, крескїнд замбїдеде їн касѣ, уї сѣ добїндиаскѣ
тимпѹгїѹ флорї, пѹне, їн Septembrie, о чеапѣ пе нїтле-
җѹд җнеї карафе кѹ колоаре пе каре о җмпде кѹ апѣ,
їн каре а арҗнкат кїѹї-ба рҗнҗѹдеѹї де сарѣ; їмпро-
спѣтеазѣ апа їн toate зїдеде, їн кїт *korona*, саѹ, кѹ алте
борбе, талерѹлradicularѹ, сѣ ремїе синҗѹ їммуїатїн.апѣ.

461. Грѣдїнарїї дин черкѹмбечїнѣтатеа Парїсѹлїї фор-
меазѣ, кѹ *blanc de Montagne*, кѹ *blanc de vitri*, уї
кѹ *Zambїda de Maiѹ*, рѣзоаре їнтреѹї де замбїде сим-
пле пе каре де destinѣ пентрѹ їгрѣ.

462. Пѹѹина рарїтате а спеѹїлор *Myskari* факѣ сѣ
фіе деспреѹїте де флорїуїтїї нонѹтї; дар еї кавѣ 1^о
Zambїda myskatѣ (Hyacinthus muscari, L.), плантѣ ориѹи-
нарѣ дин Lebantѣ, кѹ спїкѹл глобосѣ де флорї бїорїї,
кѣрїа її плаче їн докѹрїде җшоаре, ка чедор ладте, уї
җнде трѣїеште треї анї; 2^о *Zambїda rouie*, плантѣ де
оранѹерїе; *Zambїda stelatѣ*, плантѣ де кїмпѣ; *Sцила де*
Иалїа саѣ *Kрино-zambїda*; 5^о *Sцила кампанѹлѣ*, план-
тѣ де оранѹерїе, ориѹїнарѣ дин Spania; 6^о *Sцила кѹ*
доѣ фой; 7^о їн сфїрѹїт фрҗмѹшїка *Sцилѣ їн омбелѣ*.

463. *Крїнѹл* (lilium) нѹ чере маї нїчї о бѣтаїе де
канѣ ла кѹлѹра са. Їл прѣсескѣ їн Septembrie дин
пѹїї че їсѣ ла рѣдѣчина са, пе каре її реплантѣ їнда-
тѣ че їа skosѣ дин пѣмїнтѣ. Тоѹї кѹноскѣ *Крїнѹл-*
алѣѣ саѣ *комҗнѣ*, кѣрїа її skot пѹїї ла фіе-каре треї
уї патрѹ анї, уї пе каре її реплантѣ їнтр'о адїнчїме
де чїнчї деѹїте. Ачеастѣ спеѹїе їнфѣѹїшеазѣ оаре-
каре барїетѣї їнсемнѣтоаре: *Крїнѹл кѹ фойде їнвоал-*

te, a кърви флoare se стърcute adesea; *Krinul sinuera-
tik*, *Krinul de Konstantinopol* uii *Krinul ky foile
bърrate*.

164. *Krinul de Japonia*, фрумоасъ plantъ пучин ре-
спîndитъ îнкъ, *Krinul бубифер* de Alpi, *Krinul* пор-
токадиѣ de Австриа, *Krinul* ky флориде атърнде de Фи-
ладельиа, *Krinul ky тубан*, *Krinul de Пиринеи*, *Mar-
taronul din Alpi* ky toate barietățile lui nekolorate
saș cîntate, *Krinul de Kanada*, *Krinul чел мîндру*,
Krinul de Kamchatka, *Krinul nikat* de Kina, unde îi
мънîнкъ чепиде lui; *Krinul monadelph* din мунциѣ Кав-
касѣ, isbuteskъ înt'yn пъмîнѣ de бълъриі маі мулт
saș маі пучин amestekat, uii înfloreskъ маі de obue
din Iunie în Iulie.

165. *Alois*¹ (Aloe) черѣ шурра калдъ, saș чел пучин
шурра temperatъ, yn пъмîнтѣ yшорѣ, фoarte пучине у-
дърі, маі бърто іарна; foile лор îнжескѣ de апъ, care
ле пьтрезеute uii primejdvieste лъжерул. Î пръсе-
ute 1° din грънуці примъбара, îн ченаче (29) пе
strate калде uii субт перібазе (B 44); ресъдеute копъ-
челул kîнд uii a добîндит kîтба пьтере; 2° din туде
пе care ле реплантъ дупъ доъ saș trei zile дупъ че
челе a deslînit, ka плага съ се бîндиче; ле skoate дупъ
чепурі, uii ле пуне пе о esposiție калдъ uii адъ-
postitъ.

166. *Aloisul bulgar* saș *falciul sokotrin* пе care
îl kreutea îн base pentru podoaba kolonadelor (stîl-
pilor) saș фрумоаселор intrate ale гръдинелор îн beaky-
pile de mijlocѣ. Foile sale печіоase uii spinoase азурнѣ
пîнъ ла о îнълциме de доъ пичіоаре.

167. Foile челор ladte sneциі sînt saș бубоase saș

¹ Odarachi.

пътате, уи фъръ спинї, уи се осибескѣ prin нумерул рїндурїлор че еде формеазъ импрециурул лужерулви, prin distanța saŭ апропіerea лор уи prin коада флорїлор лор.

468. *Tinaroasa de trъdїntъ* (Polyanthes tuberosa, L.) се пръсеуте дїн пвиї чеї арвнкъ ла Парїс, дацъ їн флорїе, уи не карїї її адукѣ їн тоуї аниї дїн Пробенуїа, а кърїї клїмъ се кувїне маї бїне ачестеї пропарациї. Її планте їн Martie, їн бaсе маї де меанѣ деїте їн диаметру, умплуते ку ун пъмїнтѣ ушорѣ уи субстанціосѣ, не stratѣ, субт перїбазе саŭ субт клонотѣ, не каре їл акопере ку рогоїнї, саŭ ку шрат вскат, їн ноуїде чеде рекоpoase. Її удъ ку апъ кам кълдїчїкъ їндатъ че тїмпул їнчепе а се deskїде; уи ле дъ пвуїнѣ аерѣ, ла унспре-зече чеасурї, кїнд soarele ну este їнтукат де норї. Skoate oalele дїн stratѣ токмаї кїнд бобочїї їнчепѣ а се desbolta.

469. *Iycele* (Yucca), бецетале оріџїнаре дїн Амерїка septentrїonalъ, sїnt plante де оранџерїе каре черѣ унѣ пъмїнтѣ де бълърїї фъръ гynoїѣ, уи се пръсескѣ дїн гръбунїї, одрасле (C 50) саŭ дїн maleoлїї (C 48) тѣїацї де не лїнгъ тълпїнъ не карї її ласъ а лї се вска плага. Лужерул флорадѣ ад Іучеї пїтїче (Yuaca gloriosa) се їнкаркъ кїте о датъ ку доъ сѣте фрумоase флорї албе каре, атїрнате prin лунџеле лор коаде, се клътескѣ ла чеа маї мїкъ мишкаре а бїнтулвї.

470. Kpiniї дъ їнкъ ортїкултуреї не *metonika superbъ* де Мадабар (ушуръ калдъ); *обуларїул де ла Кїна* (оранџерїе); *фрїтїларїї*, фїе медеагру (не локѣ слободѣ), фїе де Persia (оранџерїе), фїе *korona imperialъ* де Трачїа (локѣ слободѣ); *soverbеea ку foїle де папуръ* дїн Ноѳа-Оландъ (оранџерїе); *Sansevierа* де Гїнеea (ушуръ кїт де пвуїн temperатъ); *aletrїsїї odorанїї* уи фїе-

novi (oranжеріе); *Belteimia* de la Капу (oranжеріе); *tritomea* кр *αβλτοινυσι* ии *nitikъ* de la Капу' (oranжеріе); *nikkairniъ* din Antile (шурръ калдъ); *фаланжеріи* (планте индијене); *асфоделии* (айшоріи), idem; *енкомисул коронатѣ* (oranжеріе); *албука* ии *лаксеналии* de la Капу'; *етерокалии* de Piemontъ, de Kina, de Јапоніа (oranжеріе), планте каре черѣ ии ачелаші прѣмѣнтѣ de бѣлѣріи, ии ачелаші ингріјірі de културѣ.

171. De yn mare нумерѣ de ані, а кѣятат а натура-ліса ін Франціа, ии маі сіртос пе цѣрміи meridionali, *инул* din Nova-Zelanda (*Phormium tenax*), а кѣрѣи фоі prin періатѣ ии топітѣ дѣ yn инѣ мѣндру ін цара са natalѣ. Ачестѣ плантѣ продуче грѣзнуці de кіці-ба ані ла Тулонѣ ии ла Кербурѣ; чееа че фаче а огура бине черкѣрїде de културѣ ла каре се інделетническѣ. Дар катѣ сѣ спунем кѣ сѣбт клима нѣастрѣ резултате-де ачестѣ индустріи нѣ се бор потрїбі нічі о датѣ ку ачелеа че добїндескѣ ін Nova-Zelanda ии Madagaskar. Ін прѣсескѣ дин тѣлее пе yn прѣмѣнтѣ бунѣ, вшорѣ, ии цїнѣт інтр'о stare маі statornikъ de үмезеалѣ.

172. *Агапантул омбелїферѣ* de Африка, каре а лѣат нүмеле de *Тїпароасѣ албастрѣ* дин прїчина аналоѣїѣ челоу патрѣ-зечї флорї фрумоасе че аре, се прѣсеуте дин смїчеле пе каре ле лүзм динтре чеї дої мугурї че се парѣ апроане de рѣдѣчїнѣ de фїе-каре парте а лү-жерѣлѣ; саѣ prin мїѣлокѣл пѣлор; смїчеледе ии пѣи се реплантѣ індатѣ. Еа інфлоресуте дупѣ патрѣ ані. поате сѣ черче чїнеба а о сѣди пе локѣ слободѣ ии сѣ о аконоре ку стратѣ вскатѣ пе тїмнѣл іернеї.

110. *Narcisi.*

173. Афарѣ de *Narcisi* нүміці астфед, de *Гїоцелѣ*,

de *Peleştele*,¹ doş speciї kare iesŭ maї sŭbt ninsoare¹, toate cele lalte plante a le ačesteї famiľii snt esotice ui reklamŭ kŭt de puĉin oranĉeria saŭ peribazele pe lokŭ slobodŭ. Kŭltiŭbŭ čepete lor ũn oale ūmlyte ky pŕmŭntŭ ūuorŭ. La fie-kare tŕei saŭ patŕu anŭ, ũmprosŕbeazŭ pŕmŭntŭd toamna, ui desparte puŭi čei puŭi. Čepete florilor ũnboadte aŭ tŕebŭnuĉŭ de a fi skoase pe fie kare anŭ.

Čea maї mŭltŭ parte din ačeste plante ũntrekŭ pe toĉi kŕinii, pŕin ūriaĉa lor formŭ ui fŕŭmŭseĉea florilor lor.

174. Ačeastŭ familie maї koprinde ũnkŭ pe *Dorianta* de la Nova-Olandŭ (ūŭrŕŭ temperatŭ ui pŕŕsire din gŕŕŭnĉi); *Arabosi* de Amerika (oranĉerie saŭ ūŭrŕŭ temperatŭ); *Peleşrina* saŭ *Kŕinŭd Inkasilor* saŭ *Astrotemeria* (ūŭrŕŭ temperatŭ); *Xemanĉii* de la Kapŭ' (ūŭrŕŭ kaľdŭ la ũnflorire, ui temperatŭ čea lalte parte a anŭlŭi); *Kŕinoti* de Amerika saŭ de Čeidanŭ saŭ de Afrika (ūŭrŕŭ kaľdŭ ui puŭi ũn puľbere de skoarĉŭ de uteĉarŭ); *Čirtanti* de la Kapŭ'; (ūŭrŕŭ kaľdŭ ũn oale ui pŕmŭntŭ de portokaľi); *Amarili* de Eŭropa (pe lokŭ slobodŭ la resŕpitŭ saŭ maї bine la miazŭ-zi, ky stŕatŭ ūskatŭ iarna), esotičii (sŭbt peribaze iarna, ui čei din Amerika meridionalŭ ũn ūŭrŕŭ kaľdŭ); *Pankratarii* (indĉeni ui esotiči, ka pe *Amarili*); *Xiposidi* de Amerika meridionalŭ (oranĉerie saŭ sŭbt peribaze iarna).

120. *Stŕŕŭnii (iridées).*

175. Plantele ačesteї famiľii, ačarŭ de *Isi* (Ixia), se kŭltiŭbŭ ka *Narĉisi* ui *Kŕinii*.

¹ ũn Čara-romŕneaskŭ kŕeskŭ asemenea pe sŭbt ninsoare ui *Koprinŭle*, *Bŕibinci*, *Florŭre-pauťelŭi*, *Mĭofoŕele*, *Mŕseo-čirtii*, ūal., de bor fi de familia ačeastă, apoї ūŭ snt ūŭ maї doş speciї indĉene la noi.

476. *Isi* tînjeskŭ de Фригŭ, Фѣръ а чере ѡнсѣ мѹлтѣ кѣлдуръ. Ї кѹлтѣвъ сѹбѣ ѹн перѣбазŭ ѡн формѣ де баче (22) пе каре ѡл кѣпѹшескŭ пе дѡн афарѣ кѹ о ѡнкѣлзѣтѹръ (В 22) де stratŭ бѡне грѣмѣдѣтŭ, латŭ де ѹн пѣчѡрŭ ѹи зѹмѣтате, ѹи де ѡнѣлѹѡмеа бачеѡ. Прегѣтеѹте фелѹл ачѣста де клѣдѣре ѡн Октомбрѣ пе о есчелѣнтѣ еспѡсѡѹѣе. Пѣмѡнтѹл де бѣлѣрѣѡ (53) Фѣръ аместекѣтѹръ кѹ каре ѹмпле бачеа, катѣ сѣ фѣе сѹпѹртатŭ де ѹн патŭ де ѹеасе деѹѣте де пѣтѣрѡшŭ, ка сѣ ѡндеснѡскѣ скѹрѹѣреа апеѡ, а кѣрѣѡ фѣѡнѹѣ ар фѣ бѣтѣмѣтоаре чепеѡ. Плантаѣ пѹѡѡ ла патѹ деѹѣте де дешѣтаре ѹи ла дѡѣ де адѡнкŭ. Пе кѡт лѹжерѣ се ѡналѹѣ, рѣдѣкѣ прѡн *nediture* сѹпрафаѹа перѣбазелѡр. Пѹѡѡ дѣ флѡрѣ дѹпѣ дѡѡ аѡѡ, ѹи семѣпѣтѹреде дѹпѣ треѡ; ѡмпроспѣтеазѣ пѣмѡнтѹл ла фѣе-каре ѹеасе аѡѡ.

477 Афарѣ де *Ixia bulbocodium*, тоѹѡ *Isi* сѡнт ѡрѡѹѡнарѣ де ла Кѡпѹ', ѹи кѹлтѹра дѡр се потѣбѣѹте ла тоате плантеле дѡн ачеле пѣрѹѡѡ; астфел ка *Bitsemia ѡн steblatŭ*, *Biewesia* кѹ пете албастре, *Marea-aristerŭ*, *Antodisiŭ*, а кѣрѡрŭ чеа маѡ мѹлтѣ пѣрте чере маѡ мѹлтѣ кѣлдуръ де кѡт *Isia* ѹи *Bakendorфѹл*¹ кѹ флѡрѣде ѡн форма тѣрсѹлѹѡѡ.

478. *Stînjiniŭ*, а кѣрѡрŭ челе маѡ фѹѹмоасе спеѹѡѡ сѡнт ѡндѡѣене дѡн Еѹропа, се прѣсескŭ дѡн грѣѹнѹѡѡ кѡрѣ ѡнфлѡрескŭ токмаѡ ѡн ал треѡлеа саŭ ал патѹлеа аѡŭ, саŭ прѡн дешѡпѣреа тѹфелѡр, тоамна, саŭ ѡн Фѣѹрѹарѣе. Спеѹѡѡле карѣ пе бѡнŭ дѡн ѹѣреде калде, ѹи каре сѡнт бѹлбоасе, се прѣсескŭ дѡн пѹѡѡ че ѡн дешпѣрѹескŭ ѡн ѡѹде, ла фѣе-каре дѡѡ саŭ треѡ аѡѡ, епокѣ ѡн каре скот чепеле ѹи ѡмпроспѣтеазѣ пѣмѡнтѹл. Астфел сѡнт *Stînjiniŭ* де *Persia*, де *Portogalia*, etc.

¹ Де пе пѹмеде натѹралѡстѹлѹѡѡ *Wakendorff*.

179. *Nepetella* intră în categoria stînjenilor cu rădăcini. *Tivrida* cu *koada de pînă* de o frumusețe floare, care nu ține de kît de la optă pînă la zece ceasuri, și *Ферара undulită*, și mai efemeră înkă, se besteseute în kîteba ceasuri.

180. *Pontederia* cu foile în forma inimioarei, crește în kînvă plantelor akatiče, în pьtenele ымплуте cu nomolă și pe d'asupra lui cu un strată de apă. Iarna băgă în pьунтру ачесте pьtinele; înчепе însă a lăsa pьtiora pe lokă slobodă.

181. *Шофрания de ornamentă* (A 76, 2°) nu черă mai niči de cum alte îngrăiri de културă; și produkă primăbara niute efekte foarte frumoase, plantați din distanță în distanță pe pajiuti și kline.

13°. *Banani*.

182. Plantele ачестеi famii, toate esotiche și de уурă kaldă, se deosibesă prin ьriașele lor foі de la patru pînă la wease ničioare, înaltă lor trьnkіă (optă pînă la zece ničioare) și nelemnosă, în sfіruit prin frumoasele lor хълăчици de флорі. Ї прьsesă din țilee pe un пьmіntă ьuорă, sьbstanціосă și vdat des.

183. *Banana* cu fructul mare (*Musa paradisiaca*, L.) poartă niute fructe lунци de la wease pînă la optă dequite, pe care le нymesă *banane*, și pe care le мьnіnkă koante. *Banana-smokină* (*B. Sapientum*, L.) poartă fructe mai skunde, și pe care le нymesă *smokine*, și care se мьnіnkă kryde cum a înчепут a se мvia. Eі sіnt oriқinari din India.

184. *Bіxaisi* аь portul *Banani*lor, și черă un пьmіntă пьтргьiosă.

185. *Рабеналул* de Madaraskar se култиръ интокмаї ка Bananiї.

186. *Стрелица* реџинеї, планти фoарте міндръ де ла Капу', бѣваче, де ши ербоасъ, чере пѣмѣнтъ де портокалї ла оаре-каре бѣрствъ, ши десе ыдѣрї бара. О прѣсескъ дин тѣфе. Катъ съ зичем ачелеауї ши пентру челе лаalte спеџї.

140. *Балисарїѣ.*

187. Ачестъ фамилие копринде *Trestia de India* ши алџї Балисарї де Америка екинoџїалъ (пѣмѣнтъ бунъ фѣрѣ гунoїѣ, пе локъ слободъ саѣ оранџеріе іарна, де лок ымидitate, інфлореште тоамна); *Атомул зерунбет* дин India (шурѣ калдъ, пѣмѣнтъ бунъ, сѣбстанџїосъ, десе ыдѣрї пе времеа беџетаџїеї); *Глоба плекатъ* (ачеауї културъ); *Gandasuli ку бѣкете* дин India (Hedychium coronarium, ачееауї културъ); *Галанга* де Бресїдіа (Marantà), а кѣрѣї о спеџіе дѣ фекѣла нѣмїтъ *ароброт* (ачеауї културъ). Ачесте планте есотїче, ку рѣдѣчїнеде бѣваче тїнѣскъ де фріѣ, се прѣсескъ дин тѣле саѣ дин бѣлеле лор.

150. *Орѣдїї*¹.

188. Се гѣсеуте ін лїбезеле noastre, ши кїар ін нїсїпѣрїде де папуръ, ын mare нѣмеръ де ачесте мїчї планте а кѣроръ флорї straniї ши едегante аѣ нїуте forme атїт де пѣлѣчїтоаре. Еле се прѣсескъ динтр'ун тѣберкѣл че одрѣслеште пе tot анул ка съ іа локѣл ачелѣя каге а інфлорїт; ши еле черъ ын пѣмѣнтъ ышоръ tot де аѣна ыдѣрї пѣџїне, інтр'ун кѣбїнтъ, еспoзиџїа ши

¹ *Порѣнїчїї, Коа...попї.* Дин рѣдѣчїнеде ынеї спеџїї есотїче skottъ Sалепѣл.

natyра докyдyвї в кaрe лe гpъceute чинeбa. Специале esotичe сїнт тоate де цyрpъ калдъ; yнeлe динтp'їнседе, аyнсе лa yнyд saщ доъ пичїoape внтлyцїme, ащ тpeбyвн-цъ де a фї peзeмaтe де тpънкїyд yнyвї apбype бїщ, де скоарцa къpуїa eдe се akaцъ пpїн opгaнeлe лop; ast-фeлe бaнїліa (Epidendrum vanilla). Este o specie care creste atipnatъ в aerъ (Epidendrum flos aeris).

160. Bromeliid.

189. Фeлyд маї вsemнат ad аceстeї фамїлії este *Ananasul* a къpуї фpуктy, care se bedea odinioapъ ny-маї пe масa pецилop, s'a kobopit astъzї, пpїн пpопъ-шїpеa кyлтyрeї, пe масa бopатyдyвї. Este o plantъ ky pъдъчїнeлe аyоase care їшї ridикъ лyжepyд в епока kїnd este съ вфлopїaskъ, адикъ в ad тpeїлeа anъ в-тp'aceastъ kлїмъ. в чеї тpeї anъ ea are nyмаї o ма-pe pужъ де фoї лyнцї де тpeї пичїoape, пe тpeї деyїтe де late, внкъpkate yнe-opї пe мъpцїнї ky gimпї вкo-бoїaцї. Лyжepyд este дрептъ, simply, zemosъ, wї се syie де лa yнyд пїнтъ лa доъ пичїoape; eд се събїpшe-ute пpїнтp'o фaшъ де мїчї фoїцe (*коронъ*) де дeсyбтyд къpїa се фopмeазъ внтp'yn спїкъ маї ka ачeлa ad пo-рyмбyдyвї, флopї албастpe. Дyпъ plantъ, oбарїї, care сїнт тоцї лїпїцї лa o лалтъ, деbїнъ къpнoшї вгpоушї-дyсе, wї фopмeазъ nyмаї yn сїнгyр фpукт oбалъ saщ konїкъ ky фацeтe ka yn чївкълъщ де пїнъ. Ачeастъ адyпътyръ де oбарїї се nyмeute *Ananas*, фpуктy акpї-шopъ, a къpуї ryst peyнеute karakterїї фpагтї, пepсї-чeї wї алtop myлte дїн чeдe маї бyне фpуктe индїгeнe.

190. Фpуктeлe *Ananasuly* ny prodyкъ semїнyцe po-дїтoape, вл пpъсeскъ дїн одpаслe (C 50) лyate де лa pъдъчїна лyї, saщ де пe лyнyд тpънкїyдyвї същ, saщ

din korona sa. Ka sь desliniaskъ aчeste пьрцї, poate чineba sь де фрїнгъ, sь де сучiaskъ саѣ sь де таie. Кїт пентрѣ одрасле, desnoaie де фрѣнзъ partea каре требуе sь се їнгроане, netezeute плага кѣ kosovл, uи ласъ одраследе чинчї саѣ wease zide ne o skїndѣръ, їнтр'ѣн локѣ ѣскатѣ uи aeratѣ dar фcritѣ де soape, ka sь dea pasѣ sь се ѣсѣче плага; де плантъ apoi.

191. Кїнд фрѣктѣл s'a тїiat, poate чineba sь aутепте їнкъ ka одраследе baseї sь фї fost добїndїт dimensїile ѣнеї ѣѣне *korone* (189), ka sь де планте prin ачелеашї проचेде.

192. Oдраследе се плантъ маї кѣ scamъ примѣbara; koronele неїїнд кѣ пѣтинѣ а фї deslinite де кїт дѣпъ матѣрїтатеа фрѣктелор, kape се фаче дїн їѣndїe їн Oктombrie, маї aутеаптъ ka sь факъ ѣн ѣѣмерѣ oapekape, uи де плантъ їндатъ ka ele sь аїбъ бреме sь се prinzъ їnainte де їарнъ.

193. Pentрѣ кѣлѣѣра *Ananasїлор*, клѣдеute баче (23) їн kape аѣeazъ ѣн stratѣ де гѣѣnoiѣ ноѣ uи де фрѣнзъ, преа desѣ ka sь продѣкъ о клѣдѣръ tare uи nekѣрmatъ, uи akoperїтѣ де о пѣтѣръ де пѣлбере де skoарѣѣ де uteѣarѣ ноѣ, гроасъ де ѣн пїчїорѣ. Ёuї клѣпїeute oale де ла патрѣ пїнъ ла чїнчї deѣте де dїametrѣ, стрѣпѣнse де тpeї гѣѣрї їн фѣндѣ, uи ne kape їл aутepне кѣ wease lїnїї де мїetрїшѣ. Le ѣмпле кѣ ѣн пѣмїнтѣ kape де este пpїїнчїos (54, 56); їнгроанпъ oalede deпe paнѣл їнѣлїmїї, їн пѣлбереа де skoарѣѣ, ла о stare deopotрїбъ депѣртатъ де seчetъ uи ѣmezealъ; stratѣл katъ sь фї fost клѣdit astfel ka stїkлeде пepїbazѣлї sь фїe кїт се ба пѣтеа маї апроане де плантъ, фѣръ їнсъ а о atїнѣ. Nѣ este тpeбѣїнѣѣ sь aутепте пентрѣ ачeastъ дѣкpape ka stratѣл *с'їшї*

asbîrde fokyl sby (B 49), kby Ananasiî poate sby rab-
de o kbyldyrb uî nînb la patry-zeyî de grade. De al-
tby parte katby a beria ky rryjby ka kbyldyrb sby ny se
koboare maî jos de 25° în ad doilea, uî maî jos de
30° în ad treilea anby.

194. Ydyrde (404), katby sby fie ky atît maî dese, pe
kit temperatura este maî ridikatby. Katby sby produkyt
înkby împreyryryl stratedor yn fel de baie de abyryby,
ydynd de svs bacea printryyn chyokby de stropitoare. Dar
katby sby se feryaskby a lbya sby azyngby çûwnityrele de
apby pe koronele odrasledor (B 458); aua katby sby se
sljyaskby çineba ky stropitoarea ky chyokby (B 72).

195. Ydyrde se începy dypby çe sadyl s'a prins,
despre kare s'asiryrb çineba skouynd bre ynele din oale.

196. La sfîruityl dylydie, saç kiar în Oktombrie, pre-
rteute yn alt peribazby maî naltby; fynd ky atynçy str-
tyl prea s'a lbyat uî înkbylyrde începy a se maî sîtm-
pyra. Transportby akolo oalele într'o frymoasby zi;
uî în toate dynele pe timpyl ierney renouute înkbyly-
tyrele.

197. La sfîruityl dyly Aprilie ad anylyy yrmbyoryby,
reînoalb Ananasiî în oale maî laryy (maî de ueante
deçite în diametry); rekoreute rbyçinele, daka bre
ynyl ar da semne de boalb, uî smylçe foile de jos;
uî dypby reînodare (55) ydy.

198. În primbybara anylyy ad treilea pyne plantele
în oale maî de zeye deçite. Reîndouute îngryryrde kînd
planta este în pynyl de a înflorey, uî înceteazby ky y-
dyrde la apromierea matyrytyçyî kare se kynoaute de
pe mrosyl çe Ananasyl respîndeute; îl mbyînkby tok-
maî dypby trei zile de la kydesby.

199. În lokby sby reînoale în anyl ad doilea, sînt rryb-

dinarii kare plantъ, fiind lъjerуl de pe la rудerъ ka sъl plante uи sъl kondуkъ ka pe o odpasлъ. Acest procedъ este inkъ neapъrat, de kîte opъ rъdъchinele s'aъ skimbат saъ kъ planta e plinъ de prea mълte insekte ka sъ poatъ fi spъlatъ ky inlesnire.

200. Mika insektъ kare face флацелуl Ananasilor este o kokenилъ (102) pe kare гръdinariи o нумeskъ *първиче*. Poate чинеба sъ se slъjiaskъ ky odивl, мълцумindуse a akoperi пунтуриле atakate, фъръ ал интинде pe o prea mare супрафацъ a лъjerулуи saъ foilor.

SEKЦIA DOA.

170. *Dikotiledoni*¹.

201. Lesnicioasa skimbare a kolorelor la kare sînt supуuи dikotiledoniи и deosibeskъ destуl de monokotiledoni despre kare am vorbit. Inт'ачестea, лъjerуl este de obuute simplу uи inaltъ, inбъdit ky foи mai мълt saъ mai пучин inфъууръtoare (gâinantes) uи tot de айна алтерне. Inт'ачедea лъjerуl se ръмуреute mai мълt saъ mai пучин, uи цесътура sa din нъунтру este mai komplikatъ, foile sale mai rar inфъууръtoare sînt foarte adesea опуse. Monokotiledoniи аъ mai мълt лъксъ uи mai мълтъ молъtate; dikotiledoniи sînt mai цeaпенi dar adesea asemenea mai ръstичi. Daka tinуl фlorilor ar пурtea sъ айбъ оаре—kare analoуic ky ачела ad фру-мъсеуи ymane, s'ar kpede чинеба indrent sъ zikъ kъ monokotiledoniи аъ чеба mai de asian, uи dikotiledoniи че ба mai de еуропеан.

¹ Plantele kare kreskъ ky doi kotiledoni, adikъ ky doъ foи seminale опуse.

18°. *Аристолохъи*.

202. Ї прѣсеуте дин грѣвнуѣ саѣ дин буташѣ кылкаѣи примѣбара, дар не страте, фиинд кѣ креутереа рѣдѣ-чinelор лор нѣ исбѣтеуте ѣн стрѣнсул компинсѣ ад оалелор. Еѣ черѣ ѣн прѣмѣнтѣ бунѣ уи ѣуорѣ. *Аристо-лохул тѣлбосѣ*, прекѣм уи *Аристолохул бѣмбѣкосѣ* (дин Америка де ла нордѣ), черѣ о еспозиѣе калдѣ уи ла соаре; *Аристолохул трѣлобѣ* (дин Америка де ла сувдѣ), уи *Аристолохул* тот де аѣна берде (дин Кандѣа), черѣ, чел д'ѣнтѣиѣ шѣрра калдѣ, чел де ад доилеа оранѣерѣа.

19°. *Проѣиѣ*.

203. Ачешѣи копѣчеѣ сѣнт тоѣи есотѣиѣ, уи прѣн ѣрма-ре рекламѣ мѣлтѣ ѣнгрѣѣре. Ї прѣсеуте не стратѣ саѣ сувѣ клоротѣ, дин грѣвнуѣ, дин малеолѣ саѣ буташѣ; уи ѣи кѣлтѣб ѣн оале, ѣн шѣрре темпѣрате уи кѣ прѣмѣнтѣ де бѣлѣрѣи (53). *Banksia* уи *Embothryum* дин Ноѣа-О-ланда, ѣн стареа лор чеа ѣунѣ, се ресѣдѣскѣ уи сѣнт ѣнпсиѣи де ѣѣминѣ пѣнт че с'аѣ прѣнс. Проѣиѣ де ла Канѣ' копѣчеѣ мѣрѣчеѣ уи странѣи ла бедѣре, черѣ оранѣерѣа, уи тѣнѣскѣ де ѣмидѣтате; аѣа нѣ де ѣдѣ фойле. Ї прѣ-сескѣ саѣ дин малеолѣ ла сѣѣрѣуѣтул ѣѣи Маѣѣ, саѣ дин буташѣ карѣ сѣнт преа ѣѣѣѣи ка сѣ се ѣнрѣдѣѣѣнезе, саѣ дин грѣвнуѣ адѣшѣ де ла Канѣ', не карѣ ѣи сеамѣнѣ ѣн оале не стратѣ кѣлѣдиѣорѣ, уи карѣ ресарѣ де ла ѣн анѣ пѣнт ла патрѣ.

20°. *Лаврѣ саѣ Даѣѣиѣ*.

204. *Лавреле ѣѣи Аполон* (*Laurus nobilis*) креуте не локѣ слободѣ саѣ не ѣнѣгѣ зѣдѣѣи, ѣн Франѣѣа де мѣазѣ-зи. Дар ѣнтр'ачеастѣ клѣмѣ, тоате спѣѣѣиле ароматѣче черѣ шѣрра калдѣ, оранѣерѣа, саѣ чел пѣѣѣи ѣн аконе-

remîntŭ bynŭ ne timnyl iernei, de ne kym eke ne binŭ din Antile, Kanare, Ceilan, saŭ de la Karolina, Birŭinia ui Japonia. Îi prŭseskŭ din grŭynuŭi ne stratŭ kaldŭ, din bytauŭi saŭ maleoli kari se prindŭ aneboie. Îi kultiŭibŭ înr'yn prŭmîntŭ bynŭ, ŭuorŭ ui sybstanŭiosŭ. Benzoi¹, skorŭiŭoara, ui oliyl de Sasafras prŭbinŭ din treŭi sneŭii ale aĉesteŭ familii².

21°. *Amaranŭŭi.*

205. Aĉeste plante ky lŭnyŭi snikyri katifeloose ui adesea atît de plŭkvt lŭsate îŭ jos, iesŭ ne lokŭ slobodŭ, dar tîŭjeskŭ de frigŭ. Prŭmîntŭ ŭuorŭ ui bograt îŭ *humus*; esposiŭie esĉelentŭ. Le seamŭnŭ îŭ Martie ne stratŭ kaldŭ ui sybt klonotŭ. Le resŭdeute îŭ oale bîrite îŭ stratŭ pîŭnŭ îŭ Iulie. Aĉeastŭ kultiŭrŭ kare se aplikŭ la Celosie, la Gomŭrenŭ ui la Amaraŭta trikolorŭ, debine neŭolositoare pentŭ *Amaranta koadŭ de bylpoiŭ* kare, de ui oriŭinarŭ, ka konŭepera sa, din India, se seamŭnŭ de sine îŭnyuŭi ui kreŭte pretŭtindenea³.

22°. *Niktaŭŭi.*

206. Niktaŭii oriŭinariŭ de la Peru' ui Mesikŭ, de ui bibaĉi, se kultiŭrŭ ka plante anŭale, ŭiind kŭ rŭdŭĉinenele tîŭjeskŭ de frigŭ. Îi seamŭnŭ ne stratŭ ui înr'yn prŭmîntŭ ŭuorŭ; îi resŭdeute ne o esposiŭie kaldŭ ne lokŭ slobodŭ.

23°. *Plombayiniŭ.*

207. Îi prŭsessŭ maŭ lesne din smiĉele de kît din

¹ ŭn ŭel de balsamŭ.

² Kamŭoryl înrŭ îŭtre sneŭiile aĉesteŭ familii.

³ Dintr'aĉeastŭ familie este ui kreasta-kokouŭŭŭi.

грънуці, într'ун прѣмѣнтъ бунѣ ши ушорѣ, не о еспозицие escelentъ, ѣн шурѣ калдъ (*Dentilarii* de Чейлан саѣ de India), саѣ ѣнкъ ѣн оранѣрие (*Stativela* oriġinare din Франчя де мязъ зи саѣ din Korsika). *Stativela че-спеуѣ de Оѣмбѣ* саѣ кѣ кенаре' чере маѣ пѣциѣ грѣ-жъ ши кауѣ ын прѣмѣнтъ ушорѣ ши рече.

240. *Lisimacii.*

208. Neamul de къпетение ад ачестеѣ фамиѣи есте Адѣичѣ (primeвѣре), ад кѣрѣи бариѣтѣи. нумероаше ши нестаторниче аѣ робѣ де маѣ муѣѣ бreme плѣчереа аматоридор де флорѣ, дѣпъ Lalea, Индѣиуаим ши Росъ. О колекѣије де *Аурѣкѣ* (*Primula auricula*) ар асорѣи поаше нѣмаѣ пентрѣ дѣнса бѣаѣа ѣнтреаръ а ынѣ омѣ.

209. Каракѣриѣи карѣ факѣ а ѣи къѣтате Аурѣчеле сѣнтъ сѣ аѣѣ флорѣ лате, нумероаше ши регѣлате; окѣл (гѣ-тѣл колорѣи) есте ын черкѣ ѣнтрегѣ гадѣенѣ саѣ адѣѣ, ши се ѣнтѣде не жѣмѣтатеа королѣи; рѣмѣшиѣа марѣи-ниѣ королѣи, де о колорѣе че бате ла окѣи, ла бѣдере катѣфелашѣ, ши мѣрѣинѣѣ маѣ кѣ сеамъ не дѣн афаръ кѣ адѣѣ. Албастрѣл пѣрпѣриѣѣ, шѣретѣл адѣѣ, оакешѣл ѣнкѣсѣ саѣ мѣсѣинѣл, порткалѣл, фокѣл катѣфелат не-грѣ, сѣнт колореле челе маѣ стѣмоаше. Колекѣиѣе с'аѣ ѣмбогѣѣит, де кѣѣѣ-ба аѣи, кѣ *poudrѣes Anglaizes*, а кѣрор фѣе-каре планѣѣ арѣ ын фел де прафѣ ашѣрѣи, ши ѣн карѣ *okyl* есте пѣтратѣ не ын кѣмпѣ сакешѣ саѣ берде де масѣлѣ.

210. Le ѣмпарѣ ѣн *kyrate* (ѣниколорѣ), *ymbrite* (бѣколорѣ), *angle* ши *inboalte*. Де не ачѣастъ методѣ де класѣфикаѣије де ашѣазъ не подѣѣе.

211. Ачѣастъ планѣѣ чере ын прѣмѣнтъ бунѣ, ушорѣ ѣн докѣриѣе ѣмѣде, маѣ таре ѣн докѣриѣе ѣскѣчиоаше ши

суѣт кдмеле маї пучин плоіоасе. Нумаї сингуре ін-грѣшѣтуреде беѣетале ле пріескѣ. Еле ну тїнјескѣ нічї ҃на де фрігѣ, дар де ҃мезеалѣ, каре пѣтрезеуте фойле уи апої трѣнкївл; пентрѣ ачест кѣбїнтѣ кѣлкѣ оалеле пе тїмпїї плоіоуї. Лор ле плакѣ ла ресѣрит ка уи ла нордѣ.

242. Сеамѣнѣ грѣзѣнциї їнтре Дечембрие уи Мартіе, їн пѣмїнтѣ де бѣлѣрїї, ла о адїнчїме преа слабѣ. Ресѣдеуте кїнд планта аре уеасе фой.

243. Анѣл ҃рмѣторѣ пѣне їн оале де уеасе деѣте пе ачелеа пе каре ле преферѣ чїнеба; уи ле скїмбѣ оала ла фїе-каре треї анї. Дѣпѣ їнфлорїе бїрѣ оалеле ла ресѣритѣ, їнтр'ѣн рѣзорѣ пе каре сѣ ну бѣсториаскѣ соареле де кїт нумаї доѣ саѣ патрѣ чеасѣрїе пе зї; деслїнеуте фойле галбене сѣчїндѣле коада. Ле кѣлкѣ пе тїмпѣл іернеї, кѣ фѣндѣл басѣлѣвї кѣтре мїазѣзї; ле пѣне їн шѣрра рече саѣ ле акопере кѣ рокозїнї пе бре-меа ѣерѣрїлор.

244. *Алїлуїл де Кїна* (*Primula sinensis*), каре де кїѣї ба анї с'аѣ їмѣлѣїт атїт їн грѣдїнеде ноастре де ор-тїкѣлѣтурѣ, есте о плантѣ де шѣррѣ температѣ, їн каре о прѣсеуте дїн грѣзѣнциї, дїн смїчеле саѣ мадеолї.

250. *Iasomi.*

245. Грѣзѣнциї се сеамѣнѣ їндатѣ дѣпѣ матѣрїтатеа лор, уи ресарѣ їн кѣрсул ҃нѣї анѣ; тоѣї сїнт прїїмїторї де тѣндере уи ле плакѣ їнтр'ѣн пѣмїнтѣ бѣнѣ ҃норѣ. Арбѣрїї ѣеапенї сїнт тоѣї де кїмпнѣ; копѣчеїї сїнт кїте одатѣ де оранѣерїе, де пе ѣеара лор наталѣ. *Fontanisia phillyreoides* де Сїрїа есте чел маї потрїбїт спре а їмподобї дѣмбѣрѣбеле уи а їнтра їн падісаде. *Maslinia mimositorѣ* де Кїна есте ҃н арбѣстѣ де оранѣерїе.

Mogori sambac sař *Iasomiyl de Arabia* este de uyr-
r̄ temperat̄. *Iasomiyl de Spania* se t̄nde prim̄-
bara de ne la trei sař patr̄ oki, ui se adtoieute prin
kr̄p̄t̄ur̄ în *Iasomiyl ordinar̄*; kat̄ s̄ s̄nem tot
at̄tea ui ačeleaūi despre čei lađūi *Iasomī* esoticī.

26°. *Gatilariī*.

216. Афар̄ de *Perarut̄* (Clerodendron) din India, de
Gatilarud kom̄n̄ sař esotik̄, de *Kalikarn̄* ui de
Hebenstreitia dentata de la Kap̄, kare s̄nt pl̄nte de
oranđerie, чеде lađe ф̄ymoase pl̄nte a ле ачесте̄ ф̄ами-
лӣ, прекум др̄г̄лашӣ *Volkamiar̄* de Јапонia ui India,
Lem̄yl de Saban̄ din Antile (Cornutia pyramidata), *Lan-
tana* sař *Kamara*, *Staxilarfeta* din Amerika meridio-
нал̄, ui *Sporiuī* sař *Bribineī* esoticī, reklam̄ uyr-
ra kald̄. Lor ле pl̄ak̄ la toūi într'yn пр̄m̄nt̄ de
б̄л̄trī amestekat к̄ пр̄m̄nt̄ б̄н̄ ui yuor̄; е̄ se
пр̄sesk̄ din гр̄yуңӣ, maleolī, sař б̄таӯ (C 44), не
strat̄ kald̄ sař sv̄t peribaze.

27°. *Labiī ui Skrofularinī*.

217. Pl̄ntele ачесте̄ ф̄амилі̄, la пріbire at̄t de yni-
форм̄, ui într'ачеаӯi б̄reme de o str̄v̄kt̄ur̄ ф̄лорал̄
at̄t de bariat̄, s̄nt de obute aromatice, ui pekaȳt̄
к̄лд̄yра. Ербоаселе с̄фер̄ не lok̄ s̄lobod̄ dar не
o esposiție б̄н̄; Lemnoasеле boiesk̄ oranđeria ui y-
nele uyrpa kald̄. Le пр̄seute din smichele, din б̄-
таӯ ui maleolī (C 44). Akolo se p̄ndvesk̄ *Monardele*
к̄ ф̄лориле к̄ yn pouy at̄t de ф̄yмос̄, *Faleuyal str̄-
lychitor* (Salvia fulgens), a к̄р̄ȳ б̄ракӯi¹ ui kalisyld̄ se
ін̄trek̄ în ф̄yмысеце к̄ п̄р̄п̄yра ф̄лорiī, ka с̄ фак̄

¹ Фoйце.

yn spikŷ resfrintŷ atît de plâkvt; *Bysvionii*, *Ismele*, *Labandele* îmbrâlsâmînde, uî *Phlomis* kŷ foîle pîroase uî kam nîslite, prîsîndŷse din tŷberkŷle uî a kîropor foî formî la svbîioara foîlor niute mîlŷkî marî de flori sferîche uî bŷmbîkoase. *Gura-bani*, kare ar face kapriçivl amatoriilor uî ar pîrta yn nŷme mai puçin çîrîneskŷ, daka natŷra nŷ o ar fi respîndit kŷ atîta dîrniçie prin toate svpîtŷurele uî zidŷrile klaystrilor noutri; *Deçitarŷl pîrîpîrîŷ*, doamna planteilor noastre din pîdŷrî; î n sîrŷuit *Ysteria* de Meksikŷ; *Mimulele* din Birçinia uî Peru', &c.

28°. *Solanii*.

248. Aceste plante sînt de obŷte beninoase, çel puçin î n çnele din pîrçile lor; uî daka tŷberkŷla kartofŷlŷî (A 72) este o hranî preçioasî, hîlîçivçii sîi uî kiar lŷjerii ar putea î ntr'o dozî oare-kare sî fi bîlîmîtori. Î prîseute din grînuçii uî maledii; ei sînt erbŷrî uî kopîçei, çniî din kîmpŷ, alçii de oranjeie saŷ de ŷŷrî kaldî, î n kare se kvbine aî feri de çmezealî pe timpuî iernei. Pîntre plantele foîositoare, se numerî *Kartofŷl*, *tabakŷl* (A 77), *Ardeivl* (B 317), *Pîlîçea* (B 320); uî pîntre frŷmoasele plante de ornamentŷ, katî a aueza fîrî mŷlî gîndire î n çel d'bnîiŷ rapŷ pe mîndra *Stramonia* î n arbŷre, a kîriî floare albî de çn niçiorŷ de lŷnçî a fîkvt sîi dea uî numîrea de *Trîmbiç de çdikatî*. *Livieçii* sînt foarte frŷmouî kopîçei de gardŷrî uî palisade.

29°. *Boraginii*.

249. Ne am okŷpat, svbî raportŷl ekonomikŷ, de

Limba-боду ui de *Борану* саѣ *Арѣцелѣ* (B 152); kîт pentru plante de плъчере каре компунѣ ачеастѣ фамилие, ербоаселор ле плакѣ ла о семивмбрѣ, ui între-yn пѣмîнтѣ рекоросѣ, în каре ле прѣсеуте дин грѣунуѣ ui дин смичеле; лемноаселе боiesкѣ орі оранѣерия орі шурра калдѣ, дин каре ле скоате бара; еле се прѣсескѣ дин грѣунуѣ ui малеоді. *Еліотропул де ла Пепу'*, каре окупѣ чел д'ѣнтіѣ локѣ între plantele ербоасе, чере yn пѣмîнтѣ бунѣ ui ушорѣ, мiazѣ-ziоа, dese удѣрї бара, ui iarna шурра temperаѣ, саѣ бачеa despре ziоѣ. Kîнд ѣерул а дѣрѣпѣнат ramurele sale, ел дѣ дин тѣункіѣ алтеле прѣмѣбара.

30°. *Конволбуліѣ.*

220. Ачесте plante, каре се deosіbesкѣ аша де fine де пе фрумоаса лор королѣ кампанулатѣ саѣ în умбрелѣ, де пе лѣжерул лор чел пірнічїтѣ ui сѣчїндѣсе îмпре ѣїурул протекторїлор че îтїмпїнѣ, боiesкѣ yn пѣмîнтѣ ушорѣ. Челе ербоасе се сеамѣнѣ пе strate ui се ресѣдескѣ în локѣ ла о еспосїѣе калдѣ; челе лемноасе черѣ оранѣерия ui се прѣсеуте дин буташї ui малеоді (Рока-рѣндѣрїчелї ui Ипомеул).

31°. *Полемонїѣ.*

221. Ун пѣмîнтѣ ordinarѣ ui преа пуѣїне îнгрїїрї сїнт де аѣуns ачестор plante, дин каре уна (cоbeа grim-pante) а дебенїт кїар ornamentул mansарделор¹ ui грїlanda облігатѣ а болтелор; ea este бїбаче în оранѣерїе, дар пїере iarna пе кїмпѣ; ea се фаче дин semїуѣ пе stratѣ кѣлдишорѣ în Martie, în мїчї оале де треї деѣїте, ку каре ле транспоартѣ ла Тїргѣ; дин малеодї ui бу-

¹ Кѣсѣнѣ în partea дин бїрфѣ а îнбѣлїшѣлї vnei case kїkїнеаѣѣ

tauš in berī-kare timpŷ. Čele lašte plante, překym *Πολεμνήλ*, ui *Πλοσιβ*, vniš kreskŷ ne kimpŷ, aduči čerŷ orančeria.

52°. *Βιτμονίϊ*.

222. Ačeste plante, toate esotiče, aŷ trebvinuč de orančerie, de uyrpŷ kaldŷ saŷ čel pučun de skytire iarna; čea mai myltŷ parte din ele čerŷ vñ pŷmíntŷ sŷbstančiosŷ; ele se pŷseskŷ, vnele din grŷvnuči ui din smičele, čele lašte din bytauš ui maleolī. Čele *Λετμοσε* aŷ *Λυγερυλ* boldŷbilŷ ka konboldŷdlii (220).

53°. *Ценцианиϊ (Dinzŷpŷ)*.

223. Plantele ačestei familiī sīnt toate biŷače; dar vnele (*Villarsia ovata*) čerŷ *λοκυρι* močirloase, ui čele lašte vñ pŷmíntŷ vnoŷŷ saŷ de bŷlŷŷrii ui vmbŷŷ; ele se temŷ pučun de frigŷ. Xironiī sīnt plante de uyrre temperate; iī pŷseskŷ din grŷvnuči, din smičele, din maleolī ui din bytauš. *Ценцианиϊ* sīnt plante alpine, ui *Dinzŷpa valbenŷ* este čea mai frŷmoaš.

54°. *Αποχίτιϊ*¹

224. De obuhte prepŷse, ačeste plante aŷ o organizačie *φλοραλŷ* kare le apromie pučun de ačeea a orxidilof, de kare ele sīnt atīt de depŷrtate sŷbt toate čele lašte raportŷri. Dopeskŷ vñ pŷmíntŷ bynŷ, vnoŷŷ, mai mylt saŷ mai pučintŷ kŷldŷpŷ, de ne patria lor natalŷ; le pŷseuhte din grŷvnuči, din smičele, din maleolī saŷ din bytauš. Ele sīnt mai toate biŷače. *Περβενκα* (*φειοαρα*), *Λαγγυλ-ροσŷ* sīnt fedŷŷŷide čele mai ordinare. Ačest din vŷmŷ čere vñ pŷmíntŷ de porto-

¹ Plante din kare skoate *bata*.

калѣ (52), прекымъ ии оранѣеріа; dese yдѣрї бapа, преа пучине їнгрїжірї іарна. П'їнтре Askleniazї (Брїдіоакѣ саѣ Хїрмаїѣ), deosebim *Pomul-de-Birginia*, *Xoierul* кѣрнос (Asclepias carnosа), арбустѣ кare, prin лунѣеле sale гїрланде, стѣрѣbate шурѣеле калде де ла yn кѣпѣтїї пїнѣ ла чел ладт ии ле фак yна дїн челе маї фрумоасе подоabe, prin флорїле дор лyчїтоаре ка yn smallѣ фрумосѣ. *Stanelia*, plantѣ [грасѣ de Африка, кy флорїле пѣрoase ии де yn рошy їнкїсѣ, чere yn пѣмїнтѣ tare ии шурра калдѣ. Плyмарїял (Plumaria) okynѣ nekymat *nydberea de skoapцѣ* (14¹), ии їнѣeute myлt де ymezeадѣ.

55⁰. *Pododendpїѣ*.

225. Прѣseute дрѣгѣлашїї арбустї карї компyнѣ ачeastѣ фамїліе, дїн грѣyнyцї семѣнацї їн ченаче, ии акoпeре грѣyнyцїї кy преа пучїн пѣмїнтѣ, їнгрїжїнд сѣ fie tot де ayна yшop ymedѣ, адѣпостїт де бїнтѣ ии де apшїцѣ. Поate їнкѣ сѣї їmmyлyцїaskѣ дїн бyташї ии пе yнїї дїн мадеолї. *Pododendpїѣ* кyрацї се кyлтїбѣ їн aerѣ слободѣ, їн пѣмїнтѣ де бѣлѣрїї, семѣнатyл се фаче пе stratѣ прїмѣбapа ии сyбт пeрїбaze, пе кare ле акoпeре кy o poroжїнѣ kam rapѣ їндатѣ че се apатѣ soapele. *Pododendpу* де Kїна се прѣseute їнкѣ prin altoїре пе спецїїле челе маїї де ачелашї neamѣ, ии чere шурра temperatѣ. *Kalmїѣ*, афарѣ де *Гларкyѣ*, чerѣ ачeeашї кyлтyрѣ; прекымъ ии yn mare нyмерѣ де спецїї де *Azalea*, *Podora*, *Ledonyл¹*, дїн Алпї, *Menziezia* дїн Франчїа де мїазѣ-зі, *Itea* де Bїрѣїнїа ии де Kаролїна. Дap спецїїле де оранѣерїе чerѣ yn пѣмїнтѣ yшopѣ ии сyбстанцїосѣ. Aчestea sїнт *Itea snїnoasѣ* дїн

¹ Чeл че дѣ Lavdanym, estrakt де Afїонѣ.

Olanda-noѣ, *Безарія ратуросъ* де ла Флорида. *Кал-
миа-гларкъ* се пуне ѓн време де доѣ пѣнъ ла треѣ аѣ
ѓн оранѣрие, уѣ се ашеазъ апоѣ ѓн локѣ статорникѣ.

560. *Ерѣѣ.*

226. *Мѣрика* формезъ чел маѣ де кѣпетение неамѣ
ѓнтр'ачеастъ фамѣлие; спеѣиле че poate чинеба съ ле
прѣбѣаскъ, прекум Чѣмбрѣл, ка не ниуте мѣчѣ арбуѣ
ѓн миниатуръ, аѣ дебенит аѣт де нумероазе де ла 1800,
епокъ ѓн каре аѣ ѓнчепут але куѣтѣба сувѣт клѣма аша
де пуѣѣн фаборабилъ а породуѣлѣ Франѣѣ, ѓн кѣт по-
менклатура ле есте преа анебоѣе.

227. Ле прѣсеуте дѣн семѣнат уѣ малеолѣ, дар ну
дѣн буташѣ, прочедѣ ла каре ратуреде лор челе аспре,
субѣѣратѣче уѣ скурте, се супун преа пар ку ѣсбѣтѣре. Челе
доѣ фелурѣ де прѣсѣре се факѣ ѓн база а кѣрорѣ фѣндѣ
есте аутернѣт ку ѣѣтрѣшѣ, уѣ не каре ле ѣмпле ку
пѣмѣнтѣ де бѣлѣрѣѣ фѣрѣ пѣтрегѣѣѣ уѣ бѣне чернѣт;
малеолѣ се прѣндѣ кѣар ѓн нѣсѣнѣ куратѣ, дѣн каре ѣѣ
скоате ѓндатъ дѣнъ че с'а прѣнс.

228. Акопере грѣѣнѣѣ ку о ѣѣмѣта де лѣне де пѣ-
мѣнтѣ; плантъ малеолѣ ла опт лѣнѣ ѣнѣ де аѣѣѣ, дѣнъ
че ле а смѣлс мѣчеле фѣѣ, ѓн доѣ дѣн треѣ дѣн лѣнѣѣ-
меа лор, адѣкъ не тоатъ партеа каре требѣе съ фѣѣ ѓн-
грѣпатъ. Малеолѣл катъ а абеа песте тотъ пѣнъ ла опт-
спре-зече лѣнѣ ѓн лѣнѣѣме. ѣдъ семѣнѣтѣреде уѣ ма-
леолѣ ку о стрѣпѣтоаре преа субѣѣре; ѓнгрѣопъ апоѣ че-
начеле пѣнъ ла ѣн деѣѣтѣ де ла бѣзъ ѓнтр'ѣн стратѣ кѣл-
дѣшорѣ акоперѣт ку пѣлбере де утезарѣ, ку терѣѣ ку-
ратѣ саѣ ку нѣсѣнѣ де бѣлѣрѣѣ; ле акопере ку ѣн клѣ-
потѣ кѣт се ба пѣтеа маѣ пуѣѣн де пѣлѣѣ, уѣ кобоарѣ
асѣпра лѣѣ облѣанеле перѣбазелор. ѣдъ семѣнѣтѣреде

în toate zădărnice, uși maledicții de kîite ori cere treburința.

229. Грѣхуцаїї resarъ yниї ла кѣпѣтївѣ yнеї лyнї, алїїї їнїрзїе їн брѣме де yн анъ. Este чїнеба sigur кѣ maledicții s'aъ prins їndatъ че аъ їнчепyт а рѣмyгї.

230. Daka, ky totъ їndoityл akoperemїntъ de stїklъ, soarele ar fi prea doroitorъ, її ba frїncuе razele їn-бѣлїnd ky rogojїnї ky okїyрї prea marї, saъ ky kanebas.

231. Kїnd yunele sadyrї benite dїn грѣхуцаїї saъ maledicții аъ doz deyte de їнѣлyїme, le skimбѣ dїn ченаче, le їmparte, krycyнд ky їнгрїjїre рѣдѣчїнеle, plan-тѣ fic-kare indїbidъ їнтр'o oалъ deosebїтѣ, yдѣ uї a-ucazъ oadelе ne yн stratъ kaldъ, akoperїndyле ky yн kanebasъ pїnъ че sadyrїle s'aъ prins; le dѣ apoї aerъ uї лyмїнѣ,пїнѣ kїnd le багѣ їн шyрѣ. Daka timpyл ar fi prea їnaintat, ar лѣsa despѣрyцїrea pentry прї-тѣbara yрмѣtoare.

232. Este de prisos a їnsemna ky toate аесте їнгрї-жїрї delicatе ny sїnt чeryте de specїїle noastre indї-чene, прекyм *Erica vulgaris, cinerea, tetralix, her-
bacea, scoraria,* etc., ky kare poate sѣ факѣ чїнеба o фрyмоасѣ подоабѣ бордyредор.

233. Kyлyра *Miricetї* че are maї ky seamѣ ачea-стѣ nyмїре s'андїкѣ ла toate челе лалте neamyрї ale аестей famїlїї. *Andromedїї* se kyлїтѣ ne рѣзоръ, ka uї арбyреле де фрацї, *Епїчeyл їрїлоръ* dїn Ameri-ka sententrїonalъ, *Pїrolїї* tot de akolo. Її okpoteute ne timpyл чeryрїлор, saъ її пyне їн oranчerie desne-зїoъ, Афїнеle sїnt de o kyлyрѣ aneboїe, cle ny тѣ-їeskъ myлѣ брѣме, uї se прѣsesкъ ky пyцїнѣ їndesнїpe.

234. *Enakridїї* dїn Olanda-ноъ, uї toate plantele dїn ачeastѣ рcyїyне, se kyлїтѣ ka *mirїka* їн шyрѣ temperatѣ.

370. *Кампанулії,*

235. Плантае ачестеї фамилії се прѣсекъ дін грѣнуці пе карі ії сеамънъ індатъ дупъ матуритате, саѣ інокъ уи дин малколї уи дин буташї. Кампанулії, каре сїнт маї тоці індігенї, черѣ ун semi-soare уи dese удърї; спеціале адіне рекламъ о еспозиціе умброасъ. Еле сїнт саѣ бисанвале саѣ бибаче. *Lobelia* черѣ шурра temperatъ саѣ чел пучїн оранжеріа. Фрумоаса *Kanarinъ kampanulatъ* дин Кауаре боіеуते ун пѣмїнтѣ ушорѣ уи субстанціосѣ, прекум уи *Mikalsia kampanulatъ* де ла Алепѣ, каре есте трисанвалъ. Сеамънъ ачeastъ плантѣ ін оале уи пе strate, о пуне пе локѣ слободѣ прїмѣбара, о репуне ін оале тоамна ка сѣ добїндіаскѣ семинце. *Gesneria tomentosa* дин Јамаїка есте о плантѣ де шуррѣ калдѣ¹.

380. *Компунїї.*

236. Імпарте ачeastъ mare групѣ ін треї депрѣцирї; *semi-флоскулевсе* (а кѣроп тоате королеле сїнт semi-флоричеле); *Флоскулевсе* (а кѣроп королеле сїнт регulate), *Radioаселе* (а кѣроп флорї централе сїнт регulate уи а кѣроп флорї esteriore сїнт semiфлоричеле уи де обите maskuline, саѣ неутре). Тоате флоріеле ачeastа де о мѣрїме атїт де мїкѣ, се афлѣ уните інтр'ун калїсѣ комунѣ, компунѣ дин фойце інуїгlate (imbriquées). Ачeastа сїнт ниуте планте фоарте фрумоасе, ку ун портѣ адеcea мѣреу уи ла бедере tot де айна плѣкѣте.

237. *Semi-флоскулевсе* сїнт рѣстїце уи пучїн delicate еле іубескѣ ун пѣмїнтѣ ушорѣ, уи ну черѣ іарна де кїт чел мѣлт ун аконеремїнтѣ. Кїтс-ба Флоскулевсе

¹ Динтр'ачeastъ фамиліе сїнт плантеле *Калдѣрутеле* уи *окїл-бодїї*.

boieskŷ oranġeria saŷ čel puġin o skvŷire iarna. *Konisa kleioas* din insula Franġia este singurŷ kare intrŷ în uŷura kaldŷ, saŷ čel puġin în uŷura temperatŷ. *Radioasele*, maŷ numeroase, čerŷ ingrijiri maŷ felurite. De ui čea maŷ multŷ parte nu tŷnjeuŷe de frigŷ, totuŷi esistŷ unele kŷrop le trebvŷie oranġeria, ui la un prea mik numerŷ uŷura kaldŷ.

238. Pŷmŷntul bunŷ ui uŷorŷ aŷune ui unora ui altora, de ui ele pot sŷ kreaskŷ asemenea bine pe tot felul de tŷrimŷ. Prŷseuŷe, pe *Semifloskulerse*, din seminŷe ui le transplantŷ ku bulġŷrii în lokŷ de ale reŷdi; *Floskulersele* ui *Radioasele*, din seminŷe asemenea ŷŷrŷ reŷdire, din smičele, maleoŷi ui butaŷi.

239. Radioasele kopind, între alte mŷreče neamuri, pe mŷndra *Dalia* de la Mesikŷ, a kŷrii barietŷuŷi s'aŷ immulŷit astfel de la 1800, în kŷt ele formŷ o ramurŷ de Ortikulŷurŷ atŷt de importantŷ ka ui *Lalelele* ui *Indriŷaimŷl*. Rŷdŷchinele lor sŷnt niuŷe mari tŷberkulŷe ŷysiŷorme atŷnate de gulŷul planteŷ. Le a sokotit maŷ tŷntŷiŷ komestibile, dar guŷtul lor pipŷratŷ, a ŷŷkŷt sŷ fie imminse mŷnŷ astŷzi, de oameni ui animalŷ. În lokŷ de o ŷekulŷ interŷ ui kolorabilŷ prin iod, ačeste tŷberkulŷe d'ŷ o ŷekulŷ nekolorabilŷ ui ku seminŷele skimbate ui ŷoarte mŷrŷunte (Inuline saŷ Dahline).

240. Prŷseuŷe pe *Daliŷ* din tŷberkulŷe despŷručite, din maleoŷi ui semŷnat.

241. Tŷberkulŷele katŷ a ŷi despŷručite astfel ka fie kare din ele sŷ ia o parte din gulŷul planteŷ kŷpuitŷ kŷkŷiŷi-ŷŷ *okŷ*. Le plantŷ perpendicularičeuŷe în lokŷ, statornikŷ într'un pŷmŷnt dŷlče, ŷubŷtanġioŷŷ daka timŷul

este înaintat, saş în oale mari pe stratş uii sşbt peribaze, daka se teme de ęerşri, saş de boieute ale konstrinęe înfloşirea.

242. Пръсияеа prin maleodş este priimitş pentru barietşide rare mai mult a kşrop tşberkşde nu poate sş le deslşniaskş.

243. Prin semşnat, prekşm am însemnat uii pentru alte plante, dobşndeute nove barietşş. Seamşnz din Martie pşnz în Maiş în ęenache ymşlyte ky pşmintş sşbstanęiosş uii şşorş, pe kare le pşne pe stratş uii sşbt peribaze. La o înşlyime de şşyl saş dorş deęite reşşdeute, fie pe stratş, fie într'şn ęenakş, într'o distanę de ęinęi saş wease deęite. Le plantş în skoala de sadşri în Maiş în distanę de patru pięioare ęel pşşin; ele înfloşeskş în Septembrie. În anşl d'şntşş nu dobşndeute floşri înboalte.

244. Ғаеа імпреқурул Dadiilor інкş şşne şn basinş pe kare il auterņe ky şşnoiş pşşinş, uii le şdş des pe tot timşyl bereş.

245. Dşpş înfloşitş, ęerşride saş ęel d'şntşş ęrięş kare şşrabine, deşapşnz lşşeriş. Daka boieute ęineşa a se şşkşra de ele mai mult timşş, katş sş le plante în baze mari pe kare le bagş în şşşş kaldş saş temperatş în aşşşl timşşly şşşiosş.

246. Kşnd ęineşa taie lşşeriş în Noiembrie, skoate tşfelde tşberkşdelor, le sşşnteazş, le pşne într'şn lokş şşkşiosş, adşpostitş de ęerş, de şşntş uii ymezealş, pşnz în primşbara şşştoare. Poate sş se şşşşmeaskş şşmai de a inkonşşra plantele ky o mikş mşşş de ęşşnz şşkatş akoperitş ky paie. Tşberkşdele, ęşş a fi skoase, s'ar pşştra astfel skştite

de ȕerŷ wi de ploaie, wi ar odrŷsli foarte fine primŷbara.

390. *Dipsii wi Odileanii.*

247. Ačeste plante ŷibache saŷ bisanŷade se prŷseskŷ din smiçele wi grŷuŷii, pe o espoziiçie de obuhte kaldŷ, wi în toate tŷrîmŷriçie; de akopere pe vremea frîçŷlŷi çel mare.

400. *Pobii saŷ Poibii (A 76).*

248. Arŷuŷtii ačestei famiiii tŷnŷeskŷ de frîçŷ, wi boieskŷ ŷurra kaldŷ sa çel puçinŷ orançeria. *Çeçalanta* din Amerika sententrionalŷ însŷ, wi *Mitkela* din Birçinia çerŷ o espoziiçie ŷmbritŷ wi prŷmîntŷ de bŷlŷrii. Çelor ladte li se kŷbinŷ ȕn prŷmîntŷ mai ŷuor de kît bŷn. Le prŷseuhte din bŷtauŷi. *Çuŷtonia* wi *Pinkneia*, kare se parŷ a se bŷçura de proprietŷçie *Kinkineii*, se prîndŷ asemenea din maleodii.

410. *Karriçolii.*

249. Plantele ačestei famiiii, de kare çine *Kurpenele-aldŷ* wi *Edera bolŷbîlŷ*, çeaçna *Birçunŷ*¹, wi plŷnînda *Linea* borealŷ, îsbŷteskŷ în berii-kare tŷrîmŷ, puçmai sŷ fie rekorosŷ wi ŷmbritŷ. Ele sîntŷ plante de kîmpŷ; ele se prŷseskŷ din tŷlee wi bŷtauŷi (*Kurpenele aldŷ*), çele mai mŷlte din maleodii wi din seminçie; ȕnele speçii se îmbŷnŷtŷçeskŷ prin altoire (*Birçunŷ*).

420. *Ȕmbeliçerii.*

250. Ȕmbeliçerii de ornamentŷ sînt puçin aneboie

¹ Sokŷ de apŷ.

de cultivat și de plăcut la esposiții calde. *Буплевру* *греке de iepure*, копъчел de gardă saș kline, boieute ын пѣмѣнтѣ бунѣ, ышорѣ și ымедѣ, ын semi-soare. El bine din semințe și буташѣ. *Astranții*, din протѣвѣ, се прѣсескѣ din semințe și din smічеле, și тѣпескѣ ла ымбрѣ. *Паникабтѣ* черѣ miazѣ-zioa și ын пѣмѣнтѣ ышорѣ; еѣ се прѣсескѣ din kotare saș din грѣуциѣ пе карѣ иѣ seamѣнѣ ѣндатѣ дупѣ maturitatea лор ѣн ченаче și пе локѣ слободѣ ѣн Martie.

450. *Penunkiѣ.*

251. *Елеобериѣ, Ницелеле, Бочѣцелѣл* saș *Куткѣрелѣл*, *Флориле-donnetѣ*, *Отачѣ* saș *Мѣрѣл-лупилор* și *Пибониѣ*, indiценѣ, крескѣ пе tot фелѣл de тѣрѣмѣ, și чеа маѣ мултѣ парте formeазѣ преа фрумоаше бордуре. *Пибониѣ ѣн арбуре*, орицинарѣ din Kina, черѣ оаре-каре бергерѣ. Лор де плакѣ ла ымбрѣ ѣн пѣмѣнтѣ де портоталѣ амestekat ку пѣмѣнт de бѣлѣрѣи, și tokmaѣ п'апроаше де ѣнфлорѣ де тѣбѣе апѣ мултѣ. Иѣ прѣсеуте ка пе *Далиѣ* (239); ѣнчепѣ а да грѣуциѣ prin аѣторѣл кѣрора поате добѣнди кѣрѣнд saș маѣ тѣрѣиѣ nove барѣетѣѣ. *Агѣридариѣ*, *Атраѣениѣ*, *Колѣмбѣниѣ*, *Дидѣѣѣ* și *Penunkiѣ*, боѣскѣ ын пѣмѣнтѣ сѣбстанѣиосѣ амestekat ку пѣмѣнтѣ de бѣлѣрѣи. Фелѣрѣде лемноаше, прекум *Агѣридариѣ*, се прѣсескѣ din буташѣ și maleолѣ. Спеѣиѣде ку рѣдѣчѣнеде тѣбероаше din контра, прекум *Penunkiѣ*, *Колѣмбѣниѣ*, *Дидѣѣѣ*, се прѣсескѣ din *лабеле* saș *тѣареле* рѣдѣчѣнелор лор. Еде сѣнт toate планте de кѣмпѣ, și а кѣрор рѣдѣчѣниѣ поате сѣ де окротѣаскѣ чѣнеба de ѣерѣ пѣмаѣ ку *стратѣ рскатѣ* saș *розоѣниѣ*.

252. *Дидѣѣлѣл* флорѣстѣлор, și *Penunkiѣл* *asiatikѣ*, di-

спутъ *Ауріелор* уи *Лалелелор* привилециѣ de a statornici капричеле amatorулуї de флорї.

253. *Diducei* флористулуї реunesкѣ ла окїѣ луї toate elementеле фрумосулуї, кїнд фoїде dese уи бине тѣiate сїнт de ун берде фрумосѣ; кїнд фрунза ramуредор е-сте депѣrtатѣ de флоаре ку о а треia din луnуїмеа лу-жерулуї; кїнд петаледе din афарѣ (mantелѣ) сїнт dese, rotуnde, de о колоаре deskїсѣ, уи мѣруїнїде лор. уи сїрфлу сїнт de о алѣ колоаре; кїнд рїндул маї din нѣунтру еste компус din петале skυpte, late, rotуnde; кїнд staminїї стрѣформацїї вн петале сїнт нумероуї уи нуцїнї askуцїцї, уи вн armonie ку обарїї чендрулуї а-семenea трансформацїї вн петале; вн сфїруїт кїнд tota-литатеа флоарїї are доѣ пїнѣ ла треї деquite de лѣруїме.

254. Varietѣцїде *Penуnkїулуї asiaticкѣ* внфѣцїшеазѣ маї toate колореле афарѣ de чеа албастрѣ. Dїнтре еле сїнт ку флорї *simple*, *semi-ввоалте* уи *ввоалте*; аче-сте ia маї ку seamѣ нумеле да *Penуnkї*. Le култївѣ вн-тр'ачелашуї кїнѣ.

255. Ка сѣ добїндїaskѣ нoѣе varietѣцїї, вї семѣнѣ; ка сѣ репродукѣ varietѣцїде че are, плантѣ туберку-леле лор.

256. Грѣуnуцїї се добїндескѣ тѣїнд лужерїї прїнтр'о бreme үскатѣ вн епока матурїтѣцїї, уи еспуїндуї de ла чїнчї-спре-зече пїнѣ ла о луnѣ внтр'уnѣ локѣ үс-катѣ уи бине aerat. Еї пѣстреазѣ бїртүтеа лор рѣсѣри-тоаре de ла треї пїнѣ ла патрү anї; еї ну дѣ преа бине вн анул д'внтіїѣ.

257. La nordул Францїей, seamѣнѣ не кїмпѣ прїмѣ-бара, вн челе лалте клїме бара; вн ченаче, поате се-мѣна вн опї че бreme. Ну seamѣнѣ des de кїт нумай атунчї кїнд грѣуnуцїї ну сїнт внsemнацїї вн чендрул лор.

кү о stea. Її біръ кү мѣна саѣ кү үн фел де мистрие, уи пресаръ пе д'асупра доъ линіи де тероиѣ преа мѣ-рүнуѣт. Пѣмѣнтул чернүт бине катъ съ фие ѣнгрѣшат кү тероиѣ де фрунзъ фоарте пүтрезит. Катъ а окроті съ-прафаца де аруицъ prin gratiї, уи де церурї prin ро-гојинї. Dis de ла анул ал треїлеа, тоуї Ренүнкиї ѣнченѣ съ деа флорї.

258. *Giarele* се плантъ дүпъ церурї ла nordѣ, уи тоamna ѣн цѣреде а кѣрор климъ есте маї дүлче. Ле плантъ ла о дистанцъ де патру, чинчі саѣ wease деѣ-те, дүпъ пүтереа бецетаѣиї че ле күноауте чинеба. Петрече гиареде prin апъ де фүнинѣине, кїнд ле плантъ примѣбара, ка съ ле фериаскъ де insekte.

259. Удъ жупеле садурї кү үн цүцүроїѣ преа субѣи-ре, трѣгїндүсе їндѣрѣт уи ну tot din ачелашї пунтѣ, ка съ ну restoарне садүл' асбїрїнд tot їнтр'үн локѣ.

260. Їндатъ че їнфлорїеа с'а трекүт уи кѣ фоїде с'аѣ беутерїт, skoate гиареде, ле пүне пе о сїтъ, ал кѣрїї фүндѣ їл күфүндъ їн апъ, ка съ деслїпиаскъ пѣмѣнтул уи съ ridiche де пе супрафаца лор' insektele бѣтѣмѣ-тоаре. Пүне апої съ се үсүче гиареде ла үмбръ уи ле їнкїде їнтр'о күtie саѣ їнтр'о пүнръ де хїртїе (B 84).

440. *Manoliї*¹.

264. Manoliї, каре се свїе пїнъ ла ноѣ-зечї пїчїоаре їн Каролїна, ѣбїа ажүнгѣ чел мүлт ла треї-зечї пїчїоаре їн климеле noastre (*Magnolia grandiflora*). Еї креск пе кїмп; дар фїїнд кѣ еї їнѣскѣ де үрмареа їнрїеѣурїдор уи десрїеѣурїдор, ле окодеуте іагна трүнкївл кү фої үска-уи їл акопере кү паїе їн формъ де їнбѣлишѣ. Прѣсе-уте, пе *Magnolia grandiflora* уи бариетѣѣїде sade, din

¹ Де не нүмеле botanistrăvї Magnol.

грънцуї пе карї ꙗ ꙗкредѣахъ, ꙗдатъ дѣнъ матв-
ритатеа дор, прѣмѣнтѣлѣ де бѣлѣрїѣ аместекат (53) ꙗн че-
начѣ, пе страте уї сѣбѣ перѣбазѣ. Рѣсѣдеутѣ тоамна
саѣ прѣмѣбара ѣрмѣтоаре ꙗн оале, пе карѣ ле пѣне ꙗн
оранѣерѣ ꙗн брѣме де дої ані, епокъ дѣнъ карѣ ꙗн пѣне
ꙗн локъ статорнѣк пе кѣмпѣ; ꙗн прѣсеутѣ ꙗнкъ дѣн бѣтауї.
Кѣт пѣнтрѣ чеї лалѣцї Манолї, еї сѣнт де оранѣерѣ саѣ
де шѣррѣ температъ, кѣнд се адык дѣн Кѣна уї Јапонѣа.

262. *Tulipul de Virginia* (Liriodendron tulipifera); ар-
бѣре де о ꙗнѣлѣѣме маї де о сѣбѣ пѣчѣоаре, кѣ ѣоїде
ка а ле палтенѣлѣлѣ, кѣ ѣлорїде ка а ле лалѣлеї, кѣ лѣм-
нѣл мѣросѣторѣ, ꙗн пѣлаче ꙗнѣундѣтѣрѣде, рѣкоареа, ѣм-
бра, уї еспосїѣа ла нордѣ пе локъ слободѣ. Ел се
прѣсеутѣ дѣн грѣнцуї саѣ дѣн бѣтауї карї се прѣндѣ
анѣбоїе, уї ѣне-орї абїа ꙗн аѣл ад доїдеа. Семѣнѣ-
ле ꙗнколѣѣскѣ ѣнеде ꙗн ѣнтѣлѣл, алѣде ꙗнтр'ад доїдеа,
уї ѣнеде кѣар ꙗнтр'ад трѣїдеа аѣѣ. Пѣне копѣчеї ꙗн
локъ кѣбѣнѣѣосѣ кѣнд с'а ѣѣкѣт де пѣтрѣ чѣнѣл пѣчѣоа-
ре, абѣнд грѣлѣ а ꙗнконѣѣѣра рѣдѣѣнѣде кѣ ѣн пѣ-
мѣнтѣ бѣнѣ де бѣлѣрїѣ.

45°. *Крѣѣѣѣрѣѣ.*

263. Аѣестѣ пѣлante сѣнт маї де обѣутѣ лѣсне де кѣл-
тѣбат; тотѣ трѣрѣмѣл лї се кѣбѣне, чеа че нѣ ꙗнсемнеа-
зѣ кѣ прѣмѣнтѣл бѣнѣ уї сѣбѣстанѣѣосѣ ле ар ѣї пѣѣо-
лосѣтор; еде нѣ кѣрѣтѣскѣ де локъ де ѣрїѣ, уї се прѣ-
сѣскѣ дѣн грѣнцуї, смѣчѣле уї малѣолї. *Mikurineaou*
галбенѣ (violier) (Cheiranthus cheiri) се сеамѣнѣ ѣїе пѣ
стрѣтѣ прѣмѣбара, саѣ пе локъ слободѣ, дар пе о есѣдѣентѣ
еспосїѣе; рѣсѣдеутѣ јѣна садѣ пѣнѣ тоамна. Ка сѣ-
добѣндїаскѣ ѣн ѣрѣмосѣ тѣрѣ де ѣлорї, ласѣ ꙗн ѣїнѣѣ-
нѣмаї лѣѣрѣл дѣн чѣндѣрѣ. ѣлорїде сѣмпѣле кѣ ѣѣѣде.

înkise sînt ачелеа а кърор гръзнуці маї де обуте, др флориле челе îнбоадте. Din челе îнбоадте факъ\maleolî, дупъ îнфлорипеа ла умбръ; îн оале, ачешті maleolî îнфлорескъ примъбара урмътоаре; уи, фериці де уеръ îн оранжерие саъ îнтр'ун апартаментъ, еї др пе фрумощі дор дурері флориле челе маї мîндре.

264. *Mikurneoa de vrdinъ* (Cheiranthus incanus) бисангалъ се култйвъ асемenea, уи аре îнкъ маї мултъ небоие де а фі феритъ де уерурі; о пуне кіар, ку ачешт скопъ, суьт перйбазе, де уи пе локъ слободъ.

265. *Mikurneoa karantanъ* (Cheiranthus annus) чере маї ачешті културъ кît desppe семънат. Ка съ ле айвъ тимпуріі, семънъ îн Septembrie, ресъдеуте îн Oktombrie пе stratъ уи суьт перйбазе, уи о пуне îн локъ statornik примъбара. Семънîнд апої пе рîнд din Февруарие пîнъ îн Iunie, este сигур чинеба къ ба абеа флорі пîнъ ла уерурі. Аргаціі гръдинаридор din Парис кynosкъ, зикъ уиі, плантеле че аъ съ деа флорі îнбоадте, кîнд еле аъ абіа патру фої.

46°. *Портукалія.*

266. Importanці îн Франція дин Indiй уи Kina îн 1400, Портукалія уи Алъмїиі s'аъ naturalisat атît де бине îн провїнциїле meridionale, îн кît îй култйвъ пе кîмпъ ла Grasea îн Пробенція, уи îн кît Уенобезиі факъ ку еї гардурі аплекîнд кътре пъмîнт алтоїул, ка съ оприаскъ арбузеле а одръслі îн sys. Ачешті арбури, кît де симуїторі че сîнт ла фрігъ, потъ îнкъ съ се пъстреze мултъ време ла nordъ. Ачела пе каре ла Bersalii îл араъ суьт нумеле дурі Франц Іїъ, а fost adъs аколо îн 1684, дупъ че а трекут din Пампелуна, унде а fost семънат îн 1424, ла Kantiđi, де ла Kantiđi ла Фонта-

небло. Ел аре, дене кум іл поате бедеа чинеба, ас-
тыѣ патрѹ сѹте ноѹ-спре-зече ані.

267. Ценобесіѣ уи Пробенцадіѣ адыкѣ ін тоѹѣ аніѣ Іа
Paris җуні копѣчіѣ адтоиѹѣ прін инкулаѹіе, карі, кѹ
тоатѣ обосіада җнеѣ аша де дѹнѹѣ кѣлѣторіѣ, уи кіар
акчіденѹіѣ че аѣ пѹтѹт черка, тотѹш се пріндѣ, уи кѹ
кіпѹл чел маѣ нерешит. Катѣ сѣ се асіҗуре чинеба
ка прѣмінѹл де Іа рѣдѣчинеде дор сѣ нѹ фіе меште-
шѹѹіт саѣ сѣ Іе фіе памѹреде рѹпте.

268. Прѣсеуте Порткалаѹл уи Алѣмніѹл дін семѣнат,
мадеоліѣ уи бѹташѣ, інтр'җн прѣмінѣ аІ сѣѣ ін парте
деспре каре ам борбіт (52), даг чеба маѣ җшорѣ де
кІт ачела каре есте сѣ прііміаскѣ дѹҗеріѣ дор інтр'о
бірѣтѣ маѣ інаітатѣ.

269. Семѣнатѹл слѹҗеуте а да nove баріетѣѹѣ. Пен-
трѹ ачеста кѹмпѣрѣ ін Феҗҗуаріе *Boutin* де Іа dis-
тілаторіѣ уи кофетаріѣ, о спалѣ ін апѣ, ка сѣ'ї десліпіа-
скѣ грѣҗнѹіѣ пе каріѣ ії сеамѣнѣ ін оале інтр'о де-
пѣртаре де чінчі деҗіте; ії акопере кѹ ачелашѣ прѣмінѣѣ.
Бірѣтѣ тоате оаледе ачестеа ін тероіѹл җнѹѣ stratѣ ады
пінѣ Іа чінчі-спре-зече граде, уи інбѣлеуте тотѹл кѹ
җн перібазѣ. Грѣҗнѹіѣ ресарѣ ін чінчі-спре-зече зіде; дѣ
пѹѹің аерѣ ін Август, епокѣ ін каре поате сѣ'ї адтоіаскѣ.

270. Ін Октомбріе аѣ доѣ-спре-зече пінѣ чінчі-спре-
зече деҗіте ін інѣлѹіме; ії пѹне атҗнчі ін баче (22),
саѣ інкѣ пе җн stratѣ пе каре іл інтрѣіне тоатѣ іарна
кѹ інкѣлзіҗуре.

271. Ін Маіѣ пѹне фіе-каре копѣчелѣ інтр'о оалѣ де
чінчі деҗіте, асемenea пе җн stratѣ; Іе skimѣтѣ оала
пінѣ ін аҗнл ад треілеа, епокѣ ін каре есте бине а'ї а-
шеза інтр'о Іадѣ (29). Ії җдѣ дес де кіте орі есте
каІд.

272. Maleoliї uї bytauiї sїnt пyцїn їнтpeбyїнцayї лa Paris, kїap пpoчeдeлe maleolїpїї se obїчїнyeyute нyмaї пeнтpу *Алѣмїї skorцoшї* uї *Kitpї*.

273. Skimbъ лada пoртoкaлїлoр (47) лa фїe-kape дoї anї пїнъ лa бїpста de opt saъ зeчe anї, uї apoї лa фїe-kape тpeї saъ патpу anї. Toamna, kїнд apбypeлe este skos din лada sa, ky yн yрлeцyъ тbїoсyъ saъ ky yн kyцїт mare de реїноларe, рїdїкъ de пe kїтey патpу фeцeлe пpмїнтyлyї de пe pъдъчїne тpeї saъ патpу децїтe de пpмїнтy. Pekopeute pъдъчїнeлe дeспpe kape apе пpe-пyс, пyнe пe фyндyл нoвeї лъзe гїпсyъ uї гъoчї de skoїчe пe kape лe akopere ky пpмїнтy бyнyъ, abїнд гpї-зъ de aї aueza uї aї пoтpїбї бїнe, uї лaсъ pъдъчїнe-лe бepтїkалїчeyute пe aчeстyъ stratyъ de пpмїнтy; їнтp'a-чeeauї бpeme лyкpътoрїї репyнyъ фyндyрїдe uї лe їн-цeпeнeскyъ; yмплe гoлyрїдe uї akopere пpмїнтaлeлe pъдъчїнe ky eсчeлeнтyл пpмїнтy de пoртoкaлїї. Фaчe yн бaсїнyъ їмпpeцїyрyл тpънкїyлyї, uї дъ o бyнъ yдape, adїкъ пїнъ чe apa їeсe пyцїn пe пaptea дїn зoс a лa-дeї. Dїn Maїyъ пїнъ їн Aгyст, yдъ пoртoкaлїї лa фїe-kape тpeї зїдe, uї apoї лa фїe-kape optyъ зїдe, пїнъ її пyнe їн шyрpъ.

274. Пoртoкaлyл їa natypaл, uї фъpъ aзyтoрyл тyндepїї, фoрma маї сфepїкъ kape її osїбeyute бїpфyл. Tyндepea aзyтъ нyмaї aїл skъпa de кpъчeлe нeфoлoсїтoape дїn пъyнтpу, uї de aчeлea kape ap пyтea съ se дeпъp-тeze de плaнyл ordїнарyъ. Чїyпeyute пpїмъбapa зyнїї мy-гyрї чe бoїeскyъ a se фaчe paмype.

275. Пoртoкaлїї katъ съ'uї aїбъ kapул маї лaтyъ de kїт їnadъyъ, чeea чe, ky бpeme, obлїгъ de aїy цїнe дe-пpътацї yнїї de aлyїї. Astъzї її тyндe пe koaste, ka съ лe dea o фoрmъ чїлїндpїкъ, ky бyрътъ їн сысyъ. Чeea чe

фаце съ поатъ пуне треї лъзи інтр'ун спауїѣ каре маї nainte аѣа конприндеа доѣ.

276. Пуне інѣунтрѣл Портоталиї кѣтре миѣлокѣл лѣи Октотбрие, уи пе тимпѣл іернеї ле дѣ нѣмаї доѣ ѣеа-пене ѣдѣрї, ѣна кїнд ії багѣ, ѣеа лалѣ ін миѣлокѣл тимпѣлѣи уи пе о бѣеме дѣлѣе. Пуне Портоталиї кѣ атї маї апроапе де ѣерестреде оранѣерїеї пе кїт сїнт маї јѣнї.

277. Бара, кїнд зѣреште кѣ пѣлбереа опї кїрмїсиї інтинѣ скоарѣа дор, ѣреакѣ дѣјерїї кѣ о перїе мѣїатѣ, саѣ клїстїреазѣ уи дѣјерѣѣ уи ѣрѣнзѣ, дака пѣлбереа син-гѣрѣ ії атакѣ.

278. Катѣ съ нѣ ласе а фаѣе мѣлте ѣрѣкте портоталиї де ладѣ; уи катѣ съ нѣ ласе нїѣї одатѣ доѣ ѣлорї ла кѣпѣтїїл кѣрѣѣї дїн каре боїеште а аѣеа ѣрѣктѣ. Да-ка боїеште ѣїнеѣа а фаѣе съ інѣлорїаскѣ портѣкалиї іарна, ле ѣїѣпеште мѣгѣрїї ін Септембрие; даѣ ін дѣна лѣи Іѣнїе се фаѣе маї кѣ сеамѣ уи кѣ маї мѣлѣ ак-тїбїтате ѣїѣпїреа уи десмѣгѣрїреа.

470. *Камеларѣ де Јапонїа.*

279. Аѣест ѣрѣмѣшел копѣѣел боїеште: 1^о ѣн пѣ-мїнтѣ бѣнѣ, ѣѣорѣ, аместекат кѣ пѣмїнтѣ де бѣлѣрїї; 2^о. semi-soarele бара, уи шѣрра температѣ іарна; 3^о ѣдѣрї кѣмпѣтате, dese бара уи rare іарна. Ел креште асемenea пе докѣ слобод, кѣ ординареде препѣзїрї де ѣерѣ; ел се прѣсеште прїн семѣнатѣ саѣ малеолї, пе stratѣ уи сѣѣт перїбазе, саѣ інкѣ прїн бѣташї сѣгѣрѣ-маѣї каре се прїндѣ ін аѣл ад доїдеа; іл реїноадѣ ка пе портѣкал. Нѣмерѣ акѣм ін Франѣїа ѣн нѣмерѣ ін-семнѣторѣ де барїетѣѣї.

48°. *Ceranium.*

280. Indriutaimi se împart în trei mari clase: *Indriutaimi*, a căror floare are zece staminii; *Pelargoni*, a căror floare are șeapte, a căror lujer este demnos și are o petală mai lată de cât cea lățită; și *Erodi* (Чіокүл kokорүлү), a căror floare are cinci staminii. Aceste plante iubesc în primul rând să crească în umbră, o esposiție caldă, și să crească în umbră. Speciile cu rădăcinile tuberoase se prăsesk din tuberculele lor, ca *Dali* (239). Cele late se seamănă primăvara pe strate căldușoare; le înmulțesc în câmp din marelui primăvara în câmp; și se prind mai tot de acuma în Mai. Pelargoni aua de mult s'a înmulțit în barietăți în câmp curând, ca atâtea alte specii de podacș, for căre o klasifikație specială. Prefere barietățile care vnesk plătutul mios și adăoșor cu frumusețea florilor lor.

281. Nu mă voi ocupa de alte neamuri beșine, astfel ca de *Balsamina*, *Petardia* (B 196), *Osaldu* (cu fel de Măkriș); cultura acestor specii anuale nu mi înfrățescăză nici în fel de neșoie.

49°. *Nalbele.*

282. Nalbele boiesk în primul rând să crească în umbră și să crească în umbră, o esposiție caldă, și să crească în umbră și să crească în umbră. Speciile cu rădăcinile tuberoase se prăsesk din tuberculele lor, ca *Dali* (239). Cele late se seamănă primăvara pe strate căldușoare; le înmulțesc în câmp din marelui primăvara în câmp; și se prind mai tot de acuma în Mai. Pelargoni aua de mult s'a înmulțit în barietăți în câmp curând, ca atâtea alte specii de podacș, for căre o klasifikație specială. Prefere barietățile care vnesk plătutul mios și adăoșor cu frumusețea florilor lor.

de yn anŭ, în Iulie, uî se transplantă în Septembrie saŭ în Aprilie kы akoperemîntŭ iarna. *Ketmiile*, oriŭinare din Indiî uî de la Kapу', boieskŭ uыppa kaddŭ saŭ чел пущин temperatŭ; челе din Amerika septentrională se мулцymeskŭ kы o esposiŭie kaddŭ kы akoperemîntŭ iarna. Noî am борбит de бумбак събт рапортѹл natураlisaŭiei (A 77, 2°); în уыppŭ kaddŭ uî în oалŭ înфлореute uî se коаче kы înlesnire. *Gordoniŭ* din Karolina, *Laguna solzoasŭ* din insула Норfolkŭ, *Stebartia* de la Birуinia, se kreskŭ în oranŭerie.

283. Nы mŭ boiŭ întinde асыppa kыльтуреî *Бумбачилор*, kapiî, oriŭinariî din Amerika meridională, reklamŭ uыppa kaddŭ uî yn пѣмîntŭ ушорŭ. Înтр'ачеастŭ famiлие se афлŭ uî фрумосѹл арбуре *Carolinoea* de *Maroni*, kы флориде înфѹлrate, kы фруктѹл mare кîт yn пепене uî komestibil. Boiŭ трече îнкŭ: 1° пе *Bîneriŭ*, plante de la Kapу' saŭ de la Kina, kape boiesk yn пѣмîntŭ ушор uî uыppa temperatŭ saŭ чел пущин oranŭeria; 2° *Putele* din Oланда-ноуŭ (53), uî *Diosmiŭ* de la Kapу', пе kape îî kresk în oranŭerie, uî kape se osibeskŭ prin фрунза лор tot de аyna берде; 3° *Чистеле* maî toate indiŭene din Франŭia.

50°. *Биоределе.*

284. Еле ivbeskŭ yмбра uî ле плаче în toate тѣрîмѹриде; прѣseskŭ пе челе аывале din грѣунциî, uî пе челе бѣбаче din smичеле uî kotoape. *Биореаа мипоситоаре* saŭ *комѹнѣ* este бѣбаче uî înфлореute din Martie пîнŭ în Aprilie; чеа de Parma semi-înбоалтŭ înфлореute събт перѣбазе kiar de la îнченѹтѹл лѹî Октомбrie; în сѣрѹuit чеа de Septembrie, събт перѣбазе, dia Septembrie пîнŭ în Феуруarie; ea este îнкŭ мулт maî

mirositoare de kît челе ладте доъ. *Топорашул* саъ *кѣл-чурни-попи*, се сеамънъ тоамна, уи ѓнфлоревуте дин Маиѣ пѣнъ ѓн Септемврие. *Виореле* дин *Алпи* ѓвбеск ѓмбра, ѓн пѣмѣнтѣ ѓшорѣ, сѓвстанѓиосѣ, дар спеѓиа кѓ *флориле марѣ* рекламъ оранѓериа.

51°. *Гароафеле.*

285. Ўн преа микѣ нѓмерѣ дин плантеле ачестеѣ фамилиѣ нѓмаѣ, тѣнѣскѣ пе кѣмпѣ. Еле ѓвбескѣ ѓн пѣмѣнтѣ ѓшорѣ уи сѓвстанѓиосѣ; ле прѣсескѣ дин семинѓе, уи пентрѓ спеѓиале кѓ флориле ѓнбоадте каре, прекѓм се утие, нѓ дѣ семинѓе, се слѓѓевуте кѓ бѓтауѣ саъ кѓ малеолѣ. *Гароафа флористиолор* (*Dianthus caryophylloeus*) окѓпъ ѓнтр'ачеастѣ фамилие ачелашѣ ранѣ ка *ѓрекеа-ѓр-сѓлѓѣ* ѓн фамилиа *Авѣчиолор* (208), ка *Лалеаса* ѓн а *Криѣилор* (143). Кѓлѓѓра бариетѣѓилор еѣ фѣчеа пасиѓнеа фаворитѣ а марелѓѣ Конде.

286. Класѣ ачесте бариетѣѓѣ ѓн патрѓ марѣ грѓпе: 1° *Гренадина* пентрѓ есенѓиѣ; 2° *Пролѣфера* кѓ *карте*, а ле кѣриѣ петале ле ашеазѣ кѓ кѣрѓѣ де ѓокѣ, кѣчѣ флорееа еѣ аре патрѓ деѓите ѓн диаметрѓ; 3° *Гароафа фламандѣ*, а кѣриѣ чеѣ маѣ фрѓѓмошѣ индѣбѣзѣ сѣнт ачеѣа карѣ нѣшѣ крапѣ калѣсѓл лор, уи карѣ аѣ пе петалиѣ лор марѣ уи ѓнтрѓѓѣ доъ саъ треѣ колоаре саъ кенаре лѓнѓѣ. Кѣнд о а доа колоарѣ есте ѓнсоѓѣтѣ де о а треѣа, ле нѓмеуте бѣргате саъ пестриѓе.

287. Гароѣѓѣа дѣ прин семънат преа пѓѓѣни индѣбѣзѣ кѓ флорееа ѓнбоадтѣ. Алеѓе пентрѓ ачеста семинѓеле флорилор семѣ-ѓнбоадте. Сеамънъ примѣбара пе ченаче, фие пе пѣмѣнт де бѣлѣриѣ, фие кѓ пѣмѣнт бѓнѣ аместекат кѓ о а треѣа парте де тероѣѣ бине пѓтрезѣт. Скоате садѓл кѣнд а фѣкѓт ѓеаеа фѣѣ; ѣл ресѣевуте ла

o distanțy de la ont pînă la doz-spre-zече deșite, dese cum își propune cineba de aî kreute în loky statornik, saŭ de aî skoate toamna. Ačeste ȓune plante kîrteute mylt de poleiuryi uî de desrieuryi фъръ beste de kît de фirgъ; de ačeea se slyžeute cineba, ka съ le akopere, ky rogojinî ne kančelî. Primъbara smylče foi-
le pytrede, le pune *protectori* (34) bara, uî lasъ de la trei pînă la patru boboçî ne fie kare lyjerъ.

288. Kînd ȓunele plante dъ tyfe prea numeroase, pyrchede (s'apuky) de bytshuit, kare se face în kipyî vrmъtorъ: înčeteazъ de a yda doz zile maî tntiiъ ka съ факъ lyjeriî maî mlydiuwi, smylče foile pryçii de din jos, face la yn nodъ o krestъturyъ orizontaî pînă în mijlokyî diametryî sъy, face o krestъturyъ în lyny perpendikyîlarъ čeleî d'tntiiъ, býrъ partea krypatъ în pьmîntъ îmbynъtyçit, într'o adînçime de doz deçite, uî o înfiçie akolo printr'yn kîrlygъ de lemny. Aweazъ astfel toate kryčele de bytshuit împrеçiyryî tyîpineî mame, uî ydъ kymпъtat.

289. Kînd lyjerуî este prea naît, bytsheweute în kornъ, adikъ înkonyçuryъ bykata pryçititъ ky o foaie de plymbъ, întokmitъ în forma ynyî kornъ, yneî pîlniî ne kare o ymple ky pьmîntъ çe îl ydъ de doz uî de trei ori ne zi.

Dynъ o lyny saŭ çinçî sьntьmîni, toçî bytshwiî katъ съ fi prins pьdъçiniî; îî espedeweute ky pьmîntуî çe aŭ la pьdъçine, uî îî transplantъ într'yn pьmîntъ pryçititъ ky $\frac{1}{3}$ din pьmîntъ normalъ. uî ky $\frac{2}{3}$ din teroiъ pytredey.

290. Madeoii (C 48) se aweazъ la ymbrъ uî într'yn pьmîntъ esçlentъ. Taie pentry ačest sçiruit madeo-
lyî prin mijlokyî ynyî nodъ, face apoî în mijlokyî

ацествї подѣ о крѣпѣтурѣ лунгвіауѣ де патрѣ пѣнѣ ла чинѣ линїї нѣмаї, смѣлѣе фойле пе о лунгѣме де онт-спре-зече линїї. Малеолїї прѣстреазѣ маї бине де кїт бѣташиї кѣрѣценїа колоритѣлѣї дор.

291. Пѣне гароафеле їн оранѣерїе саѣ їн апартементе бине аерате ка сѣ ле фериаскѣ де ѣмезеалѣ.

292. Кѣлїбѣ їнкѣ, ка планте фѣрѣмоасе пентрѣ партер: 1^о *Крѣпча де Јерѣсалим* саѣ *Лїхнїда* де Халѣдеонїа, бїбаче, каре се прѣсеуте дїн семїѣе, дїн малеолїї їн ївнїе, уї дїн смїчеле тоамна саѣ їн Феврѣварїе; 2^о пе *Лїхнїда кѣ фойле марї* де Кїна, пе каре о їмѣлѣеуте дїн семѣнат фѣкѣт пе страте їн Мартїе уї їн Априліе, саѣ пе о еспосїѣе калдѣ; 3^о пе *Дїдїѣлѣл* де *тѣрѣдїнѣ* саѣ *Брїбїнелѣл* каре креуте дїн грѣѣнѣї семѣнаѣї їндатѣ дѣпѣ матѣрїтате; 4^о пе *Дїдїѣлѣл* рошѣ ка черѣ (Lychnis coelirosa), плантѣ анѣалѣ уї де бордѣрѣ.

52^о. Планте грѣсе.

293. Плантеле грѣсе, де уї фїїнд де маї мѣлте фамїлії, черѣ маї їнокмаї ачелеашї їнгрїїрїї де кѣлѣтурѣ. Дор ле плакѣ їнтр'ѣн пѣмїнтѣ бѣнѣ, ѣшорѣ, ѣскатѣ; еле кїрѣскѣ де ѣдѣрїї dese, уї се прѣсескѣ кѣ чеа маї маре їнлеснїре, дїн малеолїї, пе карї її їнкредїѣеазѣ пѣмїнтѣлѣї токмаї дѣпѣ доѣ саѣ треї зїде де ла тѣїереа дор, ка сѣ деа пларѣї рѣгразѣ сѣ се бїндече; ла ѣнеле спецїї, фойле слѣѣск аѣа де бине ка уї лѣѣрїї пентрѣ малеолїї.

294. *Красѣлїї* саѣ *Ерѣеле-де-грѣкї* їндїѣїне, нѣ їнфѣїїшеазѣ нїмїк окїѣлѣї каре сѣ ле фактѣ а фї кѣѣтате де амаѣорѣл де флорї; поате сѣ се слѣѣїаскѣ кѣ еле ка сѣ кѣпѣѣїаскѣ стїѣчеле де арѣементѣ. Челе че

ne binŭ de la Kapu', прекым *Crassula coccinea et odoratissima*, черŭ шурра температъ, ши се прѣсѣскѣ; фие дин грѣхунѣ, фие дин малеодї, пе стратѣ калдѣ ши сѣбѣ перибазе примѣбара. Le skimбѣ оада ла фие-каре дої саѣ треї ані.

295. *Sporium* (Cactus) аѣ ын дѣжерѣ атїт де гївдат, їн кїт кїтеба спеції се редѣк їнтр'о грѣхунѣ маї мулї саѣ маї пѣцин сферикѣ, сѣїлїтѣ кѣ гїмпї де гросїмеа ынї аричїї їноклѣчїт .сѣбѣ ел їнсушї, ши кїар а ынї пере марї. Еї сїнт тоѣї ориѣнарї дин Амерїка meridїоналѣ, ши рекламѣ шурра калдѣ, дин каре ынї аѣхунг сѣ нѣ маї поатѣ їешї, дин прїчина дѣхунїмїї чеї немѣсѣрате а блѣстарїлор дор сѣбѣїрї ши скорѣїшорїї. Le skimбѣ оада кїнд рѣдѣчїнеде аѣ ынплѣт кѣ їнтрѣїме копрїнсул баселор дор, абїнд грїѣ а аштерне фѣндѣл кѣ гїпсѣ. Фрѣктеле рошїї аде ынора се мѣїнкѣ.

296. *Fikoidelle* (Mesembry anthemum) сїнт тоате ориѣнаре де ла Капу', афарѣ де 1^о *Fikoida Kristalїnѣ* дин Аїка, плантѣ аналѣ каре сѣферѣ пе кїмпѣ, ши а кѣ рїї тоате органеле де бѣѣтаѣїе сїнт плїне кѣ нїуте бѣ шїкѣѣ плїне де апѣ, каре їмїтѣ скѣѣїї де гїаѣѣ; 2^о де *Fikoida biorie* асеменеа аналѣ; еде черѣ чел пѣцин шурра температѣ. Малеодїї спеціїлор дѣмпоасе се плантѣ маї нainte че рана сѣ фї фост бїндїкатѣ.

55^о. *Sasifragiї*¹.

297. Ачесте планте де дїферїте клїме черѣ ын пѣ мїнтѣ бѣнѣ, ыншорѣ, рекоросѣ, ынбѣрѣ саѣ semi-soare. Le прѣсеуте дин грѣхунѣ, тѣде, малеодї ши смїчеле кѣ рѣдѣчїне. *Sasifragул sarmentosѣ* де ла Кїна поате сѣ се натѣралїсеѣ пе пѣутерїде че де їмподобѣуте;

¹ Рѣне-пїатра саѣ Бѣрїкѣл-бїнерїл.

dar de Фрика черувѣи, какъ а цине кѣтѣба piante în оранжеріе. *Sasifragiul piramidalu* се прѣсеуте din rosete, уи фаче ornamentул оранжеріеі саѣ унуі apartementу prin Фрумозелеі пирамиде де флорі албе каре ѣмбобоческѣ din Майѣ піпъ ѣн Іunie. *Idraçii* din Biruinia уи Флоріа (копъчеі де патру пічіоаре) боіескѣ оранжеріа саѣ локул слободѣ, ѣнтр'ун фел де баче. *Xortensia* (копъчел де патру пічіоаре) се дѣдѣ' пе кімпѣ ла ресерітул-береі, нумаі съ се апере де черѣ, уи еа чере бара dese удѣрі. Кудісіате ѣнтр'ун тѣрімѣ феруцінос, тѣфеле лор де флорі маі ордінар албе дебіну кѣ тотул албастре.

54°. *Onagrarid.*

298. Ёі іубеску ун прѣмінтѣ ушорѣ уи субстанціосѣ, уи крескѣ, уніі пе кімпѣ, алціі ѣн уурра temperatѣ; ѣі прѣсеуте din грѣнуці, din одрасле, уи ѣнкѣ din maleolі. Ачестѣ familie компінде Фрумозул *Lopezia* кѣ *хѣлѣчигуі* де ла Mesікѣ (ангал); *Enoterele*, фіе індіене, фіе esotіче; Фрумозіі *Emilobi* din клімеле ноастре, уи дѣргѣсауіі *Fuchsia* де ла Хілі, копъчеі де ла патру піпъ ла чіпчі пічіоаре, кѣ флоріле атѣнѣнде уи стакоріі (оранжеріе саѣ кімпѣ, пе о esposіціе преа калдѣ, dese удѣрі бара).

55°. *Mirtid.*

299. Афарѣ де *Podiș* (С 379) уи де *Sirinja* (Philadelphus), спеціі цѣрѣнеуті уи преа respіndіте, тоуі чеі лалці мѣнді арбурі саѣ арбусті аі ачестеі фамиліі рекламѣ чел нуцін оранжеріа. Ёі прѣсеуте маі ордінар din бѣташі уи maleolі пе strate калде. Маі тоуі пе біну дін Оланда-ноуѣ, уи черѣ prin урмаре прѣмінтул

de бълѣриѣ (53) кърпат саѣ аместекат. Семѣнуѣ *Melaleucydon* ии *Metrosideros* естѣ коантѣ ѣн анул ад до-ilea. Тоуѣ копѣчеѣ аѣеуѣа се деосѣбескѣ прѣнт'о фрѣн-зѣ спеѣиалѣ. Фоѣле, тарѣ ка пелеа ии адесеа мѣросѣ-тоаре, сѣнт, ка аѣелеа аде *Synbotoaris*, пѣкѣте кѣ брѣбѣн-ѣе оѣоасе каре, вѣѣндѣсе ѣинеѣа прѣн фоѣ ла лѣминѣ, факѣ ѣн преа фрѣмос ефектѣ. *Eugenia jambos* дѣн In-dia, арбѣре де ла зече пѣнѣ ла ѣѣнѣ-спре-зече пѣѣоа-ре, ѣере прѣмѣнтѣ де портѣкалѣ, мѣлт маѣ мѣлте ѣдѣрѣ се прѣсеуѣе дѣн семѣнуѣ, ии нѣѣ се skimбѣ оала де кѣт кѣнд рѣдѣѣинеѣе ѣмпле басѣл; аѣеаѣа естѣ о пѣлан-тѣ де оранѣерѣе. *Eukalyptus grandis* аѣѣнѣе, ѣн Олан-да-ноуѣ, ла ѣнѣлѣѣмеа де о сѣтѣ ѣѣнѣ-зечѣ пѣѣоа-ре; катѣ сѣ се аѣѣѣе ад натѣралѣса ѣн прѣбѣнѣѣѣе ноастре мерѣдиѣнале.

56°. *Melastomif.*

300. Неамѣриѣе аѣестѣѣ мѣреѣе фамѣлиѣ нѣ преа сѣнт нѣмерѣоасе. Ориѣинарѣ дѣн ѣеѣланѣ саѣ дѣн Амерѣка еѣи-поѣиѣалѣ, еѣ ѣерѣ ѣел пѣѣѣн ѣѣрѣа темпѣратѣ ии ѣне-оѣѣ пѣлѣберѣе де скоарѣѣ. ѣѣ прѣсеуѣе дѣн малѣоѣѣ, дар маѣ бѣртѣс дѣн грѣѣнѣѣѣ адѣѣѣ дѣн ѣара лор наталѣ, ии семѣнаѣѣ ѣн прѣмѣнтѣ де бѣлѣѣриѣ, пе стратѣ, пѣнѣ ѣе аѣ крескѣт (*Melastomif* ии *Melastomif* кѣ *triflora* *peruviana*). *Pesilium* дѣн Вѣрѣѣѣѣ крескѣ пе кѣмпѣ, ѣн прѣмѣнтѣ де смѣкѣѣѣ саѣ де бѣлѣѣриѣ ии дѣдѣѣ реѣорѣсѣ. Ле прѣ-сеуѣе дѣн грѣѣнѣѣѣ семѣнаѣѣ пе стратѣ ѣн аерѣ слѣбѣдѣ, реѣдѣнтѣе ѣн оале пѣнѣтрѣ ѣѣрѣѣ, репѣлѣнтѣе прѣѣѣѣѣага пе лѣкѣ слѣбѣдѣ ии ѣн оале пѣнѣтрѣ оранѣерѣе.

57°. *Posonif.*

301. Ноѣ не ам оѣѣпат, ѣн Трѣктѣтеле де арѣѣѣѣѣ ии

арбусти, de *Posarî* în de obuite (C 264, 302, 308, 319, 342, 366). Speциіле erboase (Spirii, Potentilii), boieskÿ yn пѣмѣнтÿ бунÿ, чшорÿ, destыл de pekorosÿ, wi se прѣseskÿ din грѣвунци wi smичеле. Kît pentрy speциіле Lemnoase, афаръ de *Клифорія* (oranжеріе) wi de Хомаларі (шуррѣ kaldъ), ele sînt toate de kîmpÿ; ele se прѣseskÿ ky маі мѣлтѣ їndesnire din буташі wi kotoare (C 50), їнтр'yn пѣмѣнтÿ бунÿ wi чшорÿ, wi pentрy чпеле їнтр'yn пѣмѣнтÿ de бѣлѣріі (53). Mалеоліі sînt prea лунци pentрy a se їнрѣдѣчина. *Культура* Posarilor се кѣбине маі la toate speциіле.

302. Varietѣциле Posarilor¹ se svie la маі мѣлт de o mie доъ svte wi sînt toate de kîmpÿ, афаръ de Posa лѣ Laurelje, ne kare katъ съ o їnkidem iarna, прекѣм wi ne *Posa-de la Kina*, *Posa de Banks*, *Posa de Alexanderia*, *Posa тѣлліфлорѣ*, *Posa лѣрна*, чеа кѣ фолде simпле de Persia, wi *Posa Makartneï* ne kare katъ ori a le бѣга їн oranжеріе, saÿ ale їмпѣія ne їмпѣл іернеі, saÿ a le okroti ky rogorjini.

303. Пѣмѣнтѣл Posarilor katъ съ фіе din бreme їн бreme їмбунѣтѣцит кѣ teroiÿ нечѣрнѣтÿ. Esposiция че ле este маі фаворабилѣ este semi-soarele. Їі їмѣлѣчеште din maleolі, kari ky toate astea se прѣндÿ aneboie, din буташі, маі bine їнкѣ prin алтоіреа prin крѣпѣтурѣ, saÿ маі bine prin алтоіреа prin їнокѣлацие (C 69) ne *Рѣсѣра* (*Rosa canina*), kînd doreште a абеа лѣжері чеапені, saÿ ne *Рѣсѣра odorantѣ* (*Rosa rubiginosa*), kînd n'aŕe чинеба dorинѣ съ dobîndiaskѣ de kît лѣжері скѣрѣцї. Ia ачешті svjeциї din пѣдѣрї (C 54) kari,

¹ Копѣчелѣл їл vom нѣми *Posarÿ*, iar фѣвктѣл saÿ флореа рѣрѣ saÿ маі bine *росѣ*, кѣчи prin борба trandafirÿ фачем амеstekѣтурѣ їнтрѣ копачїѣ wi флоре.

în прејмеде Парисѹлѹи, аѹ дебенит парѹи. Ка сѹ'ши'ї ин-кедберезе чинеба, поате сѹ кострѹнгъ бѹтрѹниї лѹжерѹи а да котоаре, ши сѹ 'ї прѹсиаскъ астѹел, деслѹинд ѹн тоѹи аниї котоареде. Чеї дин семѹнѹтуръ се формеазъ преа тѹрзиѹ; дар ѹниї дин Posariї фѹинд мѹлт маї фрумоши па-тѹраї (C 177) де кѹт адтоиѹи, есте бине а абеа ѹн нѹ-мерѹ оаре-каре прин семѹнѹтуръ, бѹташи ши малеолѹи.

304. Їнчепе астѹзї а ѹмбрѹциѹша адтоиреа Posariдор *бѹферѹи* ши *перпетѹи* пе *Бенѹалѹл* *ординарѹ*.

305. Грѹнѹциї кѹлеши де пе Posariї ѹнѹолѹи дѹ флорѹи ѹнѹоалте; ѹн ѹнпса лор, ја грѹнѹциї де ла semi-ѹнѹолѹи, карѹи дѹ ѹнѹолѹи ѹнѹ'ѹн нѹмерѹ маї мѹкѹ; ка сѹ до-бѹндиаскъ кѹиѹ-ѹа ѹнѹолѹи кѹ грѹнѹциї simpliciдор, катъ сѹ семене о мѹлѹциме, ши токмаї аѹиа дѹпъ а доа се-мѹнѹаре аге чинеба ѹнѹолѹи.

306. Сеамѹнъ грѹнѹциї ѹндатъ дѹпъ реколѹтъ, ѹн че-пакѹ саѹ пе рѹзорѹ, ѹнѹгъ ѹн зидѹ ла ресѹритѹ, ла чинѹи саѹ шеае ѹниї ѹн адѹнѹциме: протекѹиазъ семѹнѹѹѹра пе тимпѹл ѹернеї; дака аѹтеапѹт чинеба примѹѹѹара ка сѹ семене, катъ маї ѹнѹиѹ сѹ факъ а се мѹѹа грѹнѹциї доѹ-зечї ши патѹ де чеасѹрѹи ѹн апѹ. Грѹнѹциї ре-сарѹ ѹн mare нѹмерѹ примѹѹѹара ши ѹниї ѹн аѹѹл ѹршѹ-торѹ. Грѹнѹциї *Бенѹалѹлѹи* дѹ ѹн копѹчелѹ каре ѹн-флореште ѹн ѹѹниѹ ши ѹѹлиѹ але ачелѹѹиашї аѹѹ.

307. Тѹнде Posariї ѹн челе д'ѹнѹиѹ зѹде але ѹѹи Мар-те. Таѹе тоате крѹчеле моарте, боднаѹе, саѹ пе ачелеа ѹн ѹоѹѹл кѹрора пот сѹ се пѹѹе кѹ фолос алѹеле, саѹ кѹ пот сѹ се ѹндепѹниаскъ прин мѹѹѹрѹи нѹскѹнзи, скѹр-теазъ пе челе дин аѹѹл преѹедент пе ла ѹн окѹи саѹ дої. Чеї *Патѹ тимпѹи* ши *Бѹферѹи* се тѹндѹ дѹпъ ѹн-флорѹре; поате сѹ ѹнѹрѹие ѹнфлорѹиреа адтора пѹнъ тоаш-на амѹнѹнд тѹндереа мѹнъ ѹн ѹѹниѹ.

308. Тоуї Posariї pot fi konstrinui de a înфлорї (a продуче флорї маї nainte de време), fie prin mijlocул rуноиулуй kadd ky kare înбълве лүжерул лор ши ку перибазе, fie prin mijlocул шурредор kalde; dar, афаръ de *Biferi* ши *Periveti*, se împotrїbesкү пуцїн ачестеї konstrinçeri. Poate съ реїнтїрzie din kortra ky доъ пїнъ ла треї сьптїмїні înфлорїrea, лъсїнд сь сүфере de sechetъ Posariї, despłantїндыї, ши тунзїндыї tokmaї kїнд блъstariї аў wease пїнъ ла outъ liniї.

309. Meritул yнvi Posarъ konstъ' într'o фрунзъ фрумоасъ, флорї рътунде, petale тїate bine ши mikuoрїндыse tpeпtat în лунçime de ла черкүферїнцъ ла чендрү, în сфїруит апропиндыse de formele Poseї ky о сүтъ de фої, kare este тїпул *фрумосүдыї* într'ачест neamъ мъречү; лүї її este datoare poesie antikitъциї imaqїnede ачелеа атїт de tinere ши атїт de фелүрїte.

310. În фрунтеа фрумоаселор kolekциї de Pose din kapitалъ, katъ а çita пе ачeea а гредїней де Луксембург, пе ачелеа ale DDлор *Vilmorin*, *Cels*, *Noisette*, *Boursault* ши *Godefroy de Ville d'Avray*.

311. Kласїфикация орїкүлторүлүи нү се întemeiazъ пе ачесаши prinçipi ка ачeea а botanistүлүи. Аша, în lok сьї траçem регүде pentрү ачестъ сүжетъ, katъ сьлї інтребъм пе дїнсүл. Ед класъ ка сь мүлүçмиаскъ okii ши нү ка сь аүте memoria саъ сь çeneralїseze rapopтүрїde; ky о борбъ, ед грүпъ ши нү класъ. Ky toate ачестea, kїнд пьтратүл de Posariї este desemnat ши гьtit ky артъ, її маї ремїне а'уи фаче каталогүл сьъ; ши аичї о класїфикация оаре-kare debїне неаптратъ ка сь гьsiаскъ ky їнлеснїре ла тpeбүицъ повъçүрїde de күлтүръ че ед їнsemneазъ аколо. Ачeastъ класїфикация poate сь се їntokmiаскъ, prin доъ маї бїфүркациї,

асupra formei globuloase saŭ lunguete a fructului; uși subŭ fie-kare din aceste mari împăruiri, poate cineba a despăruți în cete deosebitele grupe de Posari ce înfăușeazъ o mai multъ asemănare: *Posariă ky foile sesile*¹, *Posariă brakteolă*, *Posariă nimbriuelă*, *Posariă ky o subŭ de foie*, *Pose purpurii*, *Pose katiŭe-loase*, *Pose albe*, *Posariă păsouă*, *Răsurii*, *Măceșii*, *Posariă baksieni ky trei fece*.

342. Plantauiile de posari se fakŭ prin răzoare papelele despăruite între ele printr'o potekъ largъ, auezate de la nordŭ kătre sudŭ, uși nekompinzând fie-kare de kătŭ yn rîndŭ de Posari unilăjeri destul de înalți uși sfârșiiți printr'yn bîrfŭ rămurosŭ.

343. Dar pentru a împodobi ziduri, umbrae saŭ bolte, se fereute de a strimtora bețetauia Posarului, îl palisъ ka pe ori-kare alt arbustŭ; se slăjeute mai ky seamъ, pentru aueastъ treabъ, ky *Posarul de kimpŭ*, *Posarul tot de ayna verde*, *Posarul makartnei*, *Posarul de Baksŭ*, *Posarul multiflorŭ*, *Rosa byrsatъ* uși *Rosa reversa*; toate speții ce le nymeskŭ arăuțtoare.

344. Ba konsulta cineba ky folos, pentru studiu Poselor, tradukția ce D. Pronville a dat de *monografia neamului Posarului* de Lindlei, prekum uși pe *Rosetum gallicum* de D. Dupont du Mans.

580. *Leguminiă*

345. Bom borbi puin de speuiile indiene ale acestei mari familii. Ele sînt destul de rystice ka kulțura lor sъ reklame prea multe ingrijiri. Plante arăuțtoare, uși unele kiar miroșitoare, slăjeskŭ a înfrynmușea prin mîndrele lor rămurii uși prin frumuse-

¹ Kare stъ linite de lăjeri uși n'aŭ koadъ.

деде лор флорї канчелїї уи умбрәреде. Чине ну ку-
ноауते *Mъзърика мiроситоаре* (*Lathyrus odorathus*), *Фа-*
солоа де Спаня (*Phasoleus coccineus*), доъ планте обичї-
нуйте а де мансарделор? Кїт пентру специїле есотиче,
унеле боїескѣ оранжеря, алтеле шурра кадъ. Специї-
ле ку рѣдѣчїнеде гроасе уи ку лужерїї џеапенї, черѣ
ун пѣмїнтѣ бунѣ, ушорѣ уи субстанџосѣ: специїле а
кѣроп рѣдѣчїне аѣ мустѣцї субџїрї уи delicate пре-
ферѣ пѣмїнтул де бѣлѣрїї. Ле сеамѣнѣ пе унеле уи
пе алтеле пе strat ка сѣ ресѣдиаскѣ їн локѣ пе челе
дїн уртѣ, кѣчї челе д'ѣнтїїѣ їнџескѣ де ресѣдїре; а-
честеа се сеамѣнѣ їн оале. Вїбачеле се прѣсескѣ дїн
смїчеле, буташї уи малеодї; челе лалте, дїн контра,
дїн грѣзунџї пе карї її пуне їн апѣ кїте-ба чеасурї маї
пайнте де аї семѣна. Ну маї специїле челе маї, пре-
кым *Робїнарул* (С 487), *Саalkїмѣл*, *Феварул*, *Вїрџїларул*,
сїнт прїїмїтоаре де а се їммулџї прїн алтоїрї.

346. Саalkїмїї продукѣ ун ефектѣ дїн челе маї плѣ-
кѣте прїн фрунза лор че се аратѣ їнфундатѣ уи флорї-
ле лор де ун мїросѣ адесеа атїт де плѣкѣтѣ. Оріџї-
нарї дїн Америка де мїазѣ-зи саѣ дїн Оланда-позѣ,
еї черѣ оранжеря чед пѣџїн їн бремене челор д'ѣнтїїѣ
апї, ун пѣмїнтѣ бунѣ уи ушорѣ, уи унїї пѣмїнтѣ де бѣ-
лѣрїї, ун semi-соаре. Ла сѣдѣл Франчеї аштерне зїдѣрї
ку специїле мїроситоаре уи де протѣе пе їмїнул їернеї
ку бѣлнї че їнтрѣ їнтр'ун кадру де зїдѣрїе, пе каре
їл акопере їнкѣ ку рокожїнї. Ле ласѣ лумїна слобо-
дѣ де кїте орї се їбеште соареде. *Simїїїїба*, каре аре
ла о треапѣт атїт де їналѣ їнсушїреа де а'уїї стрїнѣе
фоїцеле сале ла чеа маї мїкѣ атїнѣре, се кулїбѣ їн
оалѣ уи се џїне їн шуррѣ кадъ ка сѣ деа грѣзунџї.
Нумѣрѣ чед пѣџїн опт-зечї спеџїї де фрумошї *Саalkїмїї*,

din kari vna între cele laite (Salkîmvł de Konstantino-
нопол) face yn bîrф ka ad mърvлvî, uî aжvнe pîнъ
ла trei-zeci piçioare de înълçime ne kîmpъ slobodъ.

317. *Февариî* saъ *Гледиция* дъ asemenea фрумouî ар-
бvпî ne lokъ slobodъ, аъ însuшirea a prodvче cele maî
maî фумоase еfekte în гръdinele параçiere, se sea-
мънъ ne stratъ uî svbt periбaze; uî nv черъ maîmvłt
apoî de kît o esposiçie kaldъ; toate аçeste speçii pot
съ se altoiaskъ prin kръптvръ, saъ prin inokvлаçie
ne Гледиция (Cleditsia triacanthos).

318. Ρουκοβvł din Франçia de miaзъ-zi чere, svbt
klîma Парисvлvî, orançeria saъ пръmintъ de portvкал,
uî se immvлçeute din гръvнvçî ne stratъ. Lemnvł съъ
este maî nekorvntîбил, uî течеде лvî sînt asemenea mv-
стоase uî maî дvлçî de kît жvжба.

319. *Арбvреде де Ivdeea* (Cerus siliquastrum) din Фран-
çia de miaзъ-zi, se пръseute ачî, toamna, din semъ-
паре în ръзоаре ne kare де акопере ne вremea çepv-
pîlor, uî ne kare îл reшdeute primъбара vpmъtoare.
Ел are asemenea Lemnvł foarte tare.

320. *Софора* de Жапонia ажvнe ла о înълçime mij-
locie ne lokъ slobodъ, uî се пръseute din tvlee în-
рѣдъçinate, din вvтаuî kv kрestъtvръ (D 88), din ръ-
дъçине saъ гръvнvçî.

321. *Гірçîларvл kv Lemnvł valбевъ*, фумосъ арбv-
ре de trei-zeci pîнъ ла патrv zeci piçioare, din Ame-
rika septentrionalъ, este foarte пvçin simçitor ла фpигъ,
isçvтеute ачî преа bine ne lokъ slobodъ; îл immvл-
çeute din гръvнvçî, altoiî ne арбvреде precedентъ, uî
din вvтаuî kari се прind анебоie.

322. *Гvпнокладъ din Kanada* (Gymnocladus canadensis),
kare се îналçъ pîнъ ла шеаî-zeci piçioare în çара sa

natalъ, ши пѣнъ да треі-зечи ѓн Франція, чеге ѡн пѣ-
мѣнтѣ бунѣ, ѡуорѣ, адѣпостиге; ел се прѣсеуте 1^о дин
грѣхунѣи пе карі іі сеамѣнъ ѓн брасде, ши а кѣроуѣ
іешуіѣ копѣчей іі прѣсеуте де рѣчелъ анул д'ѣнтііѣ;
2^о дин туде ши рѣдѣчине; 3^о дин буташі ка пе гароа-
фе (288); демнул сѣѣ слѣжеуте ла абаностеріе.

323. *Robinarij* дѣ ачелеші фолоаше, ши нѣ черѣ о
адѣел де кѣлтурѣ; друмѣрде ши абенітуреле поашре
ѓнченѣ а се ѓмподобі кѣ еі (С 487), маі кѣ сеамѣ кѣ
Salkimj, а кѣроуѣ демнѣ слѣжеуте ла імплѣрде, ла
болѣі де грѣдинѣ ши догрѣде.

324. *Чііса де Алпѣ* саѣ *Абаносул фалуѣ* (*Cytisus la-*
burnum), este ѡн арбуре де а треіа мѣрде, формѣнд
ѡн фрумос бѣрф рѣтунд, ши се сеамѣнъ ѓн пѣмѣнтѣ
мѣрунтѣ прѣмѣбара, ка сѣ се нѣде ѓн докѣі анул ѣр-
мѣтор кѣ рѣдѣчина са перпендікѣларѣ ла семі-соаре.
Ел се мѣлѣжмеуте де тѣрѣмѣрде челе маі сечі. Ноі
абем алте Чііче індіѣене, дар каре нѣ пот слѣжі грѣ-
дinelор де орнамент де кѣт ка копѣчей.

325. *Коконелул* (*Colutea arborescens*), копѣчел де ла зече
пѣнъ ла доѣ-супре-зече пѣчіоаре, слѣжеуте мѣлт мѣче-
лор дѣмбѣрѣбі, ши поате сѣ креаскѣ пе докѣрде кре-
тоаше; ел преферѣ кѣ тоате ачестеа ѡн пѣмѣнт бунѣ,
ѡуорѣ ши ла семі-соаре. Інтребуіѣеазѣ інкѣ пентѣ
ачелеші дѣкѣу пе *Короніла де грѣдинѣ* (*Coronilla emerus*),
копѣчел де патѣу пѣчіоаре, інтр'ѡн пѣмѣнт бунѣ, ла
міазѣ-зі; *Палѣра де Спаніа* (*Genista juncea*), де ѡеаше
пѣнъ ла зече пѣчіоаре, каре се сеамѣнъ ѓн оале, се
ресѣдеуте кѣ пѣмѣнтѣл че аро пе рѣдѣчине, ши пе
каре о фегеште де ѣегѣрї іарна чеа д'ѣнтііѣ; іі плаче
о еспозиѣе калдѣ; *Спарѣѣул* кѣ фолде албе де Порту-
галіа, де онѣѣ пѣчіоаре де іналѣѣ, каре чеге пѣмѣнтѣ

de бългъриі ші esposiția de nordŷ; тоуі копъчеі каре се прѣsesкŷ asemena din грѣнуці, maleodі ші бутациі.

326. Ка орнаментуі маі пучині налуі де партере, кудитѣ чінеба пе *Оробулъ printanарŷ* бѣваче, каре ін-флореште а доа оарѣ kosindул дупѣ чеа д'ентііŷ; ел се сеамѣнѣ ін датѣ дупѣ matyritate, се реѕѣдеште примѣбара ші дѣ smічеле toamna; *Sanfіnyл кр bucket de Spania* (Hedysarum coronarium), тріsanуад де доѣ пінѣ ла треі пічюаре, каре се сеамѣнѣ примѣбара ін пѣ-мінтŷ ушорŷ ші гүноіт, се реѕѣдеште ін локŷ ші се аконоере іарна; *Галека котурѣ*, бѣваче, каре іесе дін seminѣ пе орі че пѣмінтŷ рекоросŷ, ші кудіпчюс pentрү ornamentул situацілор арресте дін грѣдінеле параціере; *Lotарул-рощ* (Lotus tetragonolobus) де Січі-ла, ануад, каре чере о esposiție калдѣ, үн пѣмінтŷ бунŷ ші ушорŷ, се сеамѣнѣ пе strat ін Aprilie ші се реѕѣдеште ін Маіŷ; *Кашіа кретеѣ* дін Америка meridionalѣ, ші *Кашіа де Maryland*, пе каре де сеамѣнѣ пе stratŷ ші сүбт перібазе примѣбара, пе каре де ре-ѕѣдеште ін оале пе stratŷ, ка сѣле plante ін локŷ statornік кү пѣмінтүл че аре ла рѣдѣчине ла типүл чел фүмос.

327. *Astragalул adragantŷ*, арбүстŷ де ла мiazѣ-зі, креште пе локүрї nisipoase, пе о esposiție калдѣ, ші поате сѣ імподобіаскѣ пажіштіле; чеі лалуі *Astragalѣ* формезѣ бордүре ші пажішті.

328. Ка plante де oranѣеріе, кудитѣ пе *Кашіа де Bүenos-aires* (Cassia falcata), каре се сеамѣнѣ ка челе precedentе, ші чере үн пѣмінтŷ бунŷ ші ушорŷ; пе *Кашіа бѣтѣкоасѣ* де Хілі; пе *Кашіа кр флоріле марѣ* де Mesікŷ; пе *Кашіа пүрратіѣ* (Cassia fistula) дін Indіі; (*Кашіа сімүтіѣ* дін Italia este де уүррѣ калдѣ); *По-даліріі* де ла Капү', каре се іммулѣште дін seminѣ

uși maleodî; *Aspalatvā* пръросѣ de la Капу', копъчед
 de la trei пѣтъ la патрѣ пѣчоаре, kreskînd în оалѣ
 în прѣмѣнтѣ de бѣлѣрѣи; *Gastrolobiul* (id.); *Linarij* (id.);
Lodijesij (id.); *Sibijsonij*, арбуствѣ din Olanda-Норѣ (id.);
Edbarsij din Zelanda-норѣ (прѣмѣнтѣ бунѣ uși ȳшорѣ);
Kalistaxij, фрумушеѣ копъчеѣ din Olanda-норѣ (прѣ-
 мѣнтѣ de бѣлѣрѣи); *Patilobarij*, копъчеѣ oriċinariċ din
 ачесауѣ patrie, uși черѣ ачесауѣ кѣлтѣрѣ; *Pulinea*
dafnodia, копъчед din Нова-Галіе (id.); *Isoraliċ*, ѣіе
 de la Капу', ѣіе de la Перѣ, ѣіе din Франція meridіо-
 налѣ; *Sperolabariul mlădiosŃ*, mikŃ копъчедѣ din O-
 landa-норѣ (прѣмѣнтѣ de бѣлѣрѣи); *Indivotarul australŃ*
 din Olanda-норѣ (прѣмѣнтѣ бунѣ, ȳшорѣ).

329. Ка не плантѣ de ȳшорѣ temperatŃ, кѣлтѣбѣ pe
Indivotarul kŃ sŃnċe lŃnċi de la Kina, kare se ģmmŃl-
 ȳeute din грѣбунѣи ne stratŃ, saŃ din maleodċ în прѣ-
 мѣнтѣ бунѣ uși ȳшорѣ; *Indivotarul zŃnċiformŃ* (id. în
 прѣмѣнт de бѣлѣрѣи); *Indivotarul atropurpurea*, kare se
 кѣлтѣбѣ asemenea, dar maċ bine în ȳшорѣ kaldŃ; toate
 plante kare dŃ фрумуаса колорѣ нѣмѣтѣ indigo (лѣла-
 кіѣ); *GlŃcina de Kina*, кѣ лѣжерѣи sarmentouŃ, кѣ флорѣ
 rile mari, албастре uși mċositoare, плантѣ mċndrŃ kare
 нѣ s'a ģmmŃlċit ģnkŃ bine de kċt din бѣтауѣ uși ma-
 leodċ, uși чере ȳn прѣмѣнтѣ ȳшорѣ dar sŃbstanċiosŃ
 (*GlŃcina tŃberoasŃ saŃ Fasolea în арбустре*, este de kċmpŃ
 slobodŃ, uși se прѣseute din тѣберкѣле skoase la ѣіе-
 kare trei anċ, kċnd реіноіеute прѣмѣнтѣ; челе лалѣ
GlŃcine sċnt de oranċerie); *Eritrinij* de la Кароліна,
 din Antile saŃ Indiċ, кѣ лѣнѣіе флорѣ de мѣрѣеанѣ,
 kari se прѣseskŃ din грѣбунѣи în оале, ne stratŃ uși
 sŃbt peribaze, uși kreute ģntŃȳn прѣмѣнтѣ бунѣ, ȳшорѣ,
 uși la o бунѣ esposiċie vara (*Eretrinul kreastŃ de ko-*

kouř este de шурръ kaldъ ui de пълбере de skoарцъ de утегарѣ); *Krotulariř* (кѣлдѣрушеде) de India sař Kapу', sař de Insула Бурбон (id.); *Gordina* ui *Rafnia* de Olanda-ноуъ, etc.

330. Ka планте de шурръ kaldъ, Spandачеул ку foilde de Tamarin din Arabia; Балхинарул ку лобеле рскѣкѣрате, din India, копъчеї de патрѣ пїнъ ла зече пїchioare; Клиторїї din Insула Франція ui din Ternata (пѣмїнтѣ вшорѣ ui сѣбстанѣiosѣ), etc, etc¹.

331. Ін сѣршут, пентрѣ пажшті ui бердеауъ, інтребвїнѣазъ ку тоатъ аутентата ісбѣтїре трїфоїї ui бїсдеї (149), карї слѣзескѣ tot de odatъ ка планте фораѣф (A 73).

59°. *Polivаlї.*

332. Афаръ de мїчїї noutri *polivаlї* іndїgenї, ку карї ар пѣтеа фаче бордуре, маї тоуї чеї ладїї sїnt арбурї de o mїкъ statуръ ui карї черѣ шурра temperатъ, ui пѣмїнтул de бѣлѣрїї amestekat ку пѣцїн пѣмїнтѣ бунѣ. *Polivаlї* ку foilde de merїшорѣ, копъчел іndїgenѣ, este de kїmpѣ слободѣ, ui 'i плаче ла умберъ. Ії прѣсеуте din semїнѣ, din бѣташї din mадеоїї ui din smїчеле. *Polivаlї* ку foilde de мїртѣ, копъчелѣ de wease пїchioare, оrїѣнарѣ din Kapу', este de oranѣerie, ui іnфлореште тоатъ бара.

60°. *Terebentinї.*

333. Арбурїї фруктїферї аї ачестеї фамїлїї, прекѣм Nyкyl (C 431) ui *Distikyl selbatikѣ* sař *Terebentinyl*, kare дѣ адебѣрата terebentinъ, ui kare de ла o bre-me s'a natурalїsat атїт de бїне ін Франція de mїазъ-zї,

¹ Amatosїlonул sař бѣканул інтрѣ ін шечїїде ачестеї фамїлїї.

se îmnylceute prin altoire. La Parisŷ, Фистикyл se seamъ-
нъ pe stratŷ uи събt пeрiбaze, uи se peсъdeute în oale, în
oranѳerie yskъчioasъ, ka съ ѳie плantatŷ pe локŷ слободŷ,
în бiрстъ de чiнчi saŷ wease ani. Чeлe лalte sneчиi ale
aчestei фамилii se îmnyлцескŷ din гръyнцi, бyташi, ma-
леодi saŷ тyлee, într'yn пъмiнтŷ yшopŷ, пyѳin pekoposŷ,
кy akонepемiнтŷ de stratŷ yskatŷ pe тiмnyл iернеi, astфeд
sînt *Symakyl* (Скyмпia), *Ailantyl vindyposŷ* saŷ Bernisyл
de Жапонia, фpymosŷ apбype de лa чiнчi-зeчi пiнъ лa wea-
зeчi пiчioape, kape кpeute pe tot anyл kîte тpei пiчioape, ii
плачe într'yn пъмiнтŷ yшopŷ, yмедŷ uи adъпостiтŷ,
uи дъ тiмплъpиeи yn лeмнŷ албŷ ka атлазyл uи aйт de
фpymos ka uи ал нyкyлyи; *Ptelea*¹, кy тpeи фoи, de лa
Kapoлина, копъчeлŷ кpъkosŷ uи apъtosŷ; *Zantosiлyл*
(Zanthoxylum), kape peklamъ semi-soapeлe; *Пepoкарnyл*
кy фoилe de фpasinŷ, din Asia, кyноскyт събt нyмeлe de
Nykŷ кy фoилe de фpasinŷ.

334. *Пипeparyл de Amerika* (Schinus mole), apбype кy
миpos de пипepŷ, кpeute în yyppъ тeмпepатъ, пpeкyм
uи Лaypофiлyл de лa Kapy'. Kameлиi, din Фpанчia me-
рдionalъ sînt de oranѳerie².

610. Paminii.

335. Стафиларii, mai бiptos sneчиa нyмитъ *Nas-tviatŷ*,
Фалyл fistikŷ, пpeкyм uи *Sînyepii*, *Lemni-kîneuitŷ*
(Rhamnus), фopмъ пpea фpymoase бyкete пpимъбapa,
în tot фeлyл de тъpîмŷ uи pe бepi kape espociѳie. *Хap-
тоѳia de лa Kapy'*, пpeкyм uи Agнифoлиyл (Ilex agni-

¹ Yн фeд de Yлmŷ.

² Între sneчиiле a лe aчestei фамилii este uи копачyл нyмитъ Sa-
kizyл, kape кpeute uи a къpyи pъшiнъ нyмитъ *sakizŷ* ne o
adyк din insyла Xio.

folium) din Franția, slyžeský pentru bykete iarna. Acheastъ speciē priimeute adtoipile ky toate barietъциle sale ky foide spinoase saŷ Фъръ smini, impestriцate ky galbenŷ. *Фурбул* (С 339) sporeute ne kimpŷ ny-maī la svdvl Франчеї, прекум *Палйурл spinosŷ*, *Ар-галогл*, *Мървинеде Лѳи Кристŷ*, ky kari se slyžeute a фаче гардѳри-биї, ши не kari ії пѳне anyd д'ѳнтѳїŷ in oranѳerie svbt ачeastъ климъ.

336. In oranѳerie kreute ne *Челастри*, fie din Amerika, fie din Капу', инт'ѳн пѳмѳнтŷ бѳнŷ ши ѳшорŷ, amestekat ky teroiŷ de бѳлѳриї; ne *Бѳрсарѳа spinoasъ* din Olanda-пѳоъ (пѳмѳнтŷ de бѳлѳриї); *Чeанoteде de Африка* (пѳмѳнтŷ бѳнŷ ши ѳшѳре), кѳчї чeде лалте специї кeре sїnt din Amerika, чeрŷ пѳмѳнтŷ de бѳлѳриї ши ѳшѳрѳ temperatŷ); *Филйчeде* de ла Капу' ши de Португалиа, ne кeре де кѳлѳибъ ка ne *Diosme*; *Пѳтоспорѳї ѳндѳиѳи*, ши алѳїї а кѳрор флoape мѳроасе а lasomiŷ (пѳмѳнтŷ бѳнŷ ши ѳшорŷ).

337. Тоѳї ачeшѳї арбѳрї саŷ арбѳстї се прѳsesкŷ din seminѳe semъnate їndatъ дѳпъ maturitatea лор, din бѳ-ташї ши din мадеодї. Чeї din kimpŷ іѳbesкŷ ѳн пѳ-мѳнтŷ pekoposŷ ши kam ѳмбрїт.

62°. *Еѳфорби.*

338. Ny trebye sъ ѳѳdikъm merityd plantelор ачe-теї famidiї de ne Еѳфорбиї (Lantеле-кѳкѳлѳї) din kimpъrїle noastre ky фѳнза фѳрабъ ши monotonъ, ши ky флорїде, кѳфѳндїндѳсе, prin koloapea ши micimea лор, ky фѳнза, plante nesokotite de omŷ ши de bite, ne кeре де їмбрїнчesкŷ їнкъ pentru zeama арѳътоаре кeре кѳрѳe de sine din лѳѳerїї лор.

339. П'їнтре еде гѳseute чїнеба, афаръ de *Мерїшорѳл*

tot de arna verde (37), 1° pe ачеї mîndri Евфорбиї кѹ фоицеле рошиї ка корола ынеї флорї фрумоае (*Euphorbia punica*), din Jamaїka; pe *Xoteroфила* din America septentrională, care cere ыгъра калдă, пѣмїнтѣ бѹнѣ ши dese ыдърї бара; pe *Melifera* de oranжеріе ши де пѣмїнтѣ де порткалѣ, їн сфїршит пе *Euphorbia officinarum* кѹ лѹжерѹл де *Kaktys* (298); 2° пе *Silofилиї* din insula Bahama; straniї копъчеї а кѣрог фои поартѣ флорї пе фіе-каре коцѣ ад dentiлѣтѹреї лор (ыгърă калдă ши прѣсире din мадеолї; 3° пе *Krotониї*, din care ынѹл ориѹинарѣ din Kina, дѣ ын фел де сеѣ бѹнѣ де а фаче лѹмїнѣрї (ыгърă калдă); ши алѹл, ла сѹдѹл Франчеї, дѣ колоареа албастрѣ нѹмитѣ *тырпѣсоаре*; 4° пе Медицинарії де Америка (*Iatropha*), din care о спеѹіе дѣ, prin тыберкѹделе sale, о фекѹлѣ кѹноскѹтѣ їн комерчиѣ сѹбїт нѹмеле де *maniokѣ*; 5° пе *Pїчїнѹл котѹнѣ* (*Ricinus palma christi*) de India, care дѣ оліѹл пѹрѣатїф де ачест нѹме, ши креште їнтр'ын пѣмїнтѣ ышорѣ ши сѹбстанѹіосѣ; ла о еспориѹіе калдă, ши пе care їл прѣсеште аїчї din грѣѹнѹї пе ын stratѣ калдѣ примѣбара, ка сѣл resѣdiaskѣ їн локѣ. (Barietѣѹіле рошиї трѣіескѣ маї мѹлѹї ані, челе лалте пїерѣ prin ѹерѹрї).

340. Kїnd боіеште чїнеба а їмѹлѹї спеѹїіле ачестеї фамілії, prin мадеолї саѣ smїчеле, катѣ а лѣса сѣ се всѹче маї ѣнтїѣ плара.

650. *Пасїфлорїї*¹.

344. Грѣнадїеле (*Passiflora*), планте агѣѹѣтоаре, ориѹинаре din America meridională, рекламѣ ынеде кїмпѹл пе о еспозиѹіе калдă, кѹ акоперемїнт іарна, ши їмпїереа крѣчелор (*Грѣнадїлѣ албастрѣ саѣ флоареа*

¹ Планте din America а кѣрог seminѹе аѣ гѹстѹл Podїілор.

pasîrnei uî *Grenadile într'arinatb*), челе лалте шурра temperatb uî kaldb (*Grenadile patranviolare, mîts-souse, pedalate, mîrîforme*, etc.); toate yn pîmîntb yuorb uî sybstançiosb, ydîrî dese în toatb brîmea beçetaçiei lor. Le îmmuļçeuete din seminçe koante de kyrînd, pe stratb kaldb uî sybt perîbaze; pesdeuete la doî anî, uî transplantb în lok statornik la trei saş patry anî; le prbseuete înkъ din tylee uî maleolî primbbara. Kînd tîrîmûl este tare uî ymedb, atynçî le kyrtîbъ în oale, uî le pynе în orançerie. Фруктул Grenadilei албастре, kare se фаче de grosimea ynyî oş, este moale, kîrnosb, de yn galbenb portokadiş, uî se mînînkъ în Amerika uî kiar în Italia.

64°. *Артотаргивъ.*

342. În *Traktatyl de plantaçii*, am abyt okasia sъ борбim de kyrtura *Smokinyly* uî a *Dydyly* ordinarî (C 342 uî 448). Kyrtîbъ în шуррб kaldb pe *Smokinyly beniamin* din India (шуррб temperatb saş orançerie, într'yn pîmîntb bynb); *Smokinyly ky foile de plyt* (шуррб kaldb, ynde ел poate sъ se ridiche pînb la dob-zеçî piçioare); *Smokinyly elastikb*, mare arbure de Indiî, ale kîrvî foî sînt înbъlîte, de o фрумоасъ koaşъ rouie (шуррб kaldb ka uî челе лалте специî). Î prbseuete din bytauî uî maleolî, kîropb le lasъ a li se yska plaga, uî pe kare î pynе în pîmîntb bynb uî yuorb, în oale pe stratb kaldb uî sybt perîbaze, uî pe kare î ydъ adesea.

343. *Dydyly de xîrtie*, arbure mare oriçinarb din Kina, s'a natyradisat преа bine în klimеле noastre, în totb felul de tîrîmб; îl prbseuete din гръynuçî uî bytauî. Ka sъ dobîndiaskъ seminçe, katb sъ ny piarçъ din vedere kъ indîbizii аçestyî neamb sînt, yniî de parte бърбъteaskъ, алуçî femeeaskъ, uî kъ prin yrmare katb a kyrtîba апроапе амîndoъ felurile; din skoarça аçestei специî se фаче în Kina xîrtie.

344. *Maklyryly sminosb (Morus tinctoria, L.)*. din India uî Amerika, ny înfloreuete în klimеле noastre; ел çere yn pîmîntb sybstançiosb.

65°. *Үрзичеле.*

345. *Xameirul* не а окупат (А 76); ачеастъ фамилие копринде ѝнкъ *Пиперул*, неамъ ориџинарѹ дин India ши Америка, кърѹиа с'а кърноскут доъ сѹте доъ-зечѹ ши ноъ спеџиѹ, ши а кърѹиа чеа де кърпетение (*Пиперул* де комерџиѹ, *Piper nigrum*) нѹ с'а кѹлтибат ѝнкъ ѝн шѹрреде ноастре челе калде. *Пиперул* чере ѹн прѹмѝнтѹ ѹшорѹ, ѹмедѹ пентрѹ спеџиѹле лемноае, ши сбѝнтат пентрѹ челе кърпоае саѹ ербоае; ѝл прѹсеште дин грѹнѹџѹ, смичеле ши малеолѹ.

346. *Doriteniul kontra-beninul* дин Америка меридионалѹ, плантѹ маѹ мѹлт стране де кѹлт плѹкѹтѹ бедерѹи, чере, ѝн шѹррѹ калдѹ, кѹлтурѹ Фереѹелор.

347. *Xamateliul* де *Birginia* боѹште ѹн прѹмѝнтѹ бѹнѹ, ѹшорѹ ши ѹмбросѹ, се прѹсеште дин бѹтаѹи крестѹџѹ, тоамна, ши дин грѹнѹџѹ не кѹре ѝ сеамѹнѹ ѝнтрѹн прѹмѝнтѹ де бѹлѹриѹ, ши кѹри ресарѹ дѹпѹ треѹ аѹи.

348. *Фотерѹила кѹ фоѹле де Анѹнѹ*, де ла Каролина, се прѹсеште асемenea дин грѹнѹџѹ ши дин бѹтаѹи, ши ѝи плѹче ѝн рѹзорѹ, прѹмѝнтѹ де бѹлѹриѹ, ла ѹмбрѹ ши ѹмидitate. Ачестѹ арбѹстѹ, де доъ-спре-зече пѹџоаре, фѹче ѹн ефектѹ странѹи прѹн рѹмѹреде сале бѹмбѹкѹоае се кѹ фоѹле сале албѹџоае не де десѹбѹт.

66°. *Аменѹиѹ.*

349. Їнтр'ачеастѹ фамилие се ашеазѹ чел маѹ mare нѹмерѹ дин арбѹриѹ кѹре поѹлеазѹ прѹдѹриде ноастре ши не ѹмбрескѹ дрѹмѹриде: *Үлмиѹ*, *Местечениѹ*, *Карпениѹ*, *Фаѹиѹ*, *Стеѹариѹ* ши *Палтениѹ*, саѹ кѹри ѝмподобескѹ цѹрмиѹ рѹнѹлор ши несчерѹилор (елеѹтаелор), *Салѹиѹле*, *Плопѹиѹ* (С 448), etc.

350. *Стеѹариѹ* саѹ *Черѹиѹ* се прѹндѹ знебоѹе, ши нѹ добѹндескѹ ниѹи одатѹ ачелеашѹ dimensiѹ, кѹнд ѝн трансплѹнтѹџиѹ ле а ретежат рѹдѹџина перпендикѹларѹ (С 26). Ка сѹ ле о пѹстрезе сапѹ ѹн рѹзорѹ не кѹре ѝл аштерне кѹ матерѹи прѹн кѹре нѹ пот пѹтрѹнде рѹдѹџинеле, ши сѹбѹршеште кѹ а ѹмплеа шаѹѹл кѹ зече деѹите де прѹмѝнтѹ бѹнѹ ши мѹрѹнтѹ. Кѹ кѹнѹл ачеста рѹдѹ-

china perpendiculararъ n'ar intra într'o prea mare adîncime, ka s'ъ nu poatъ чинеба s'ъ o skoacъ întreagъ ky п'ъ-мîntул еї. Seamънъ în lok'ъ statornik toamua, daka т'ърîмул este yskat, uî în Февраріе саѣ Martie, daka т'ърîмул este ymed'ъ; dar atynчî are чинеба грîжъ s'ъ *stratefîc* (C 12). Ny *reçip* niçî odatъ ne Stejarî, daka iui propune чинеба s'ъ dobîndiaskъ т'рyнкî ф'рyмоуї. *Stejarул komyn' ky x'ъл'чyиr'çî* саѣ *Stejarул алб'ъ* are întîietate între toate челе лалте prin ф'рyмyсеца портулвî s'ъѣ uî prin kalitatea Lemнулвî s'ъѣ; katъ s'ъ împinçem ky dinadinsул îmmулçipea лvî în п'ъдуріе uî în гр'ъdinele noastre paraçiere. *Stejarул tarzin'ъ* kreute în lokyріе челе маї степе, *Чероайка* саѣ *Stejarул verde* formeazъ ky ел însyуї п'ъдурî întreçî în lokyріе степе саѣ ne пyңçî de ла miazъ-zi; ел îngiaçъ ла Paris odatъ чел пyңçin în fie-kare zече anî. Lemнул s'ъѣ este de o т'рîе îsemnътоаре; ел este чел маї бyн'ъ Lemн'ъ de înkълzit kasеле ла miazъ-zi. *Stejarул pl'rtъ* din Françia de miazъ-zi, dar маї dedikat înkъ de kît чел preçedent'ъ, are портул ka ал М'ърулвî, uî д'ъ, маї бîртос ла доъ-зечî uî чинчî de anî, o skoacъ prea p'oaș pentry dopyрî de bytelçе. Din açeastъ epokъ îл çy-поаie ла fie-kare ueante саѣ ont'ъ anî. Gînda açestop speçii este destул de дyлçе ka s'ъ poatъ fi mînkatъ. *Stejarул алб'ъ* de Amerika аçyңçе ла o îн'ълçime de ont-зечî niçioаре, ne uease nîнъ ла ueante niçioаре în diametry; îї плаче în т'ърîмyріе челе маї степе; Lemнул s'ъѣ este маї пyңçin tare dar маї mъдios'ъ de kît ал челор маї бyне speçii din Eyp'opa. *Stejarул черçitron'ъ* are yn Lemн'ъ de o kalitate miçlocie, dar skoacъ лvî слyçeute de б'ъпсеалъ галбенъ, uî poate kreute în челе маї yриçioase т'ърîмyрî uî în lokyріе челе маї речî. În Statele-ynite аçyңçе nîнъ ла поъ-зечî niçioаре. *Stejarул б'ъnsitorидор* este yn коп'чел de ла патрy nîнъ ла чинчî niçioаре, de ne kare kyлeçe, în Mikasia, *çorouele de p'istik'ъ de komerçii'ъ*, pentry б'ънсиреа în neçr'ç. În Греçia uî în Mikasia, se слyçeute înkъ ла аçeашî т'еабъ ky çyкъл'çул în karea se афл'ъ marea rîндъ a *Stejarулvî belani* (Querkus aegilops).

351. *Улмул*, каре, де ла Сули інкоа, фаче чел маї де кпнетеніе орнаментѣ ал марілор ноастре друмурї, се прѣсеуте дін семінуце індатѣ дупѣ коачере (С 46). Їл ресѣдеуте примѣбара; їл опреуте ла чинчі саѣ шеа-се пічюаре, петезіндуї партеа де пе д'асупра ка сѣ факѣ а се інгроша трѣнківл; дар, дача чінеба ар дори сѣ айбѣ лемне пентѣу кѣруцѣріе їн локѣ де бірѣѣ, ї ар лѣса крѣчеле. Ачест арбуре, прекѣм тоуї арбурїї де параціѣ саѣ прѣдѣре, ар дебені уї маї фрѣмосѣ, дача ар пѣтеа чінеба сѣ їл семене пе локѣ. *Strimbul* (Tortillard); баріетате ку ацішоареде контоарсе, есте преферат їн локѣл *Улмул*ї комѣнѣ сѣбт тоате рапортурїде. Се аѣлѣ маї мѣлте адте спеціїї пе каре де кулібѣ уї пе каре де креуте ку ачелашї кїпѣ. Ачест арбуре есте сѣпѣс а фї атакатѣ де омїда (*Bombyx cossus*) каре аѣнуце розінд лемнѣл пїнѣ їн їніма арбурелїї. Індатѣ че зѣреуте чінеба ачеста, катѣ а о лѣа дѣпѣ ҃рмѣ ку ҃н телѣ, уї а о траѣе афарѣ саѣ а о констрїнуце сѣ іасѣ.

352. *Улмул полигамѣ* дін Сїберїа, арбуре каре аѣнуце ла о їнѣлѣїме кїт а Карпенѣлїї, се кулібѣ ка *Улмїї*.

353. *Челтеа де Провенчїа* (С 455) чере, сѣбт клїма ноастрѣ, їнгрїїрїї делїкате. Ка пе ҃лмѣ, їл сеамѣнѣ дін грѣхнуці копці де куїнд, їн ченаче; о парте дін грѣхнуці ресарѣ анул д'ѣнтїїѣ, уї чеаа ладѣ ал доїдеа; ҃хнїї копачї сїнт саѣ катѣ сѣ фїе фериці де фрїгѣ; її пѣне апої їн рѣзоаре, ку ачелашї їнгрїїрїї, їн бреме де патѣу саѣ чинчі ані; де аколо її трече їн скоала де арбурї. Тот аша кулібѣ уї спеціїде ориѣїнаре дін Бірѣїніа, Лебанѣ уї Кїна.

354. *Арбуреле Чепѣферѣ* дін Каролїна (*Myrica Cerifera*) чере ҃н прѣмїнтѣ бѣнѣ, ҃шорѣ, аместекат ку прѣмїнтѣ де бѣлѣрїї, о еспосїѣе калдѣ уї акомпемїнте іарна саѣ маї бїне оранѣерїа; їл прѣсеуте ка пе *Myrica gale* дін Франчїа, дін грѣхнуці уї бѣташї, дар їн ченаче уї пе страт кѣлдішорѣ. Семїнуцеле, кулесе іарна, дѣ їн апѣ фербїнте о чепѣ берѣлїе, дін каре поате чінеба се факѣ фѣклїї.

355. *Карпенїї* уї *Фації* се їмѣлѣескѣ їнкѣ дін семїнуце коапте де куїнд; її ресѣдеуте ла їнѣлѣїмеа

de ын пи́чиоръ, уи лао бѣстѣ маі́ инaintатѣ и́ транспланта́тъ ин локъ́ статорник. *Фарнѣ феруиносъ*, дин Америка сентентриона́лъ, аре лемнул таре, кінд албъ, кінд роуу; елесте непутрезибилъ събт апъ; се слъжеуште кы ед пентру шурупури, стрънуце¹, писълоаце, лопеци, котурни, etc., уи скоарца лви́ кiar poate прінде локул пльтеі́ пентру лауцриде пекарули.

356. *Палтени* се пръсескъ, саъ дин грънуци, саъ дин дин бутави, саъ дин малеоди фъквуци́ иарна, кы рамурѣ дин ачелауи́ анъ, къпвитѣ кы ын микъ кълкѣиъ дин рамура анулви́ трекути. Лемнул *Палтинъ лви́ де ориентъ* маі́ таре де кит ачела ад *Палтинъ лви́ де окцидентъ* саъ де Вирѣиния, есте бунъ пентру лемнѣрие, тѣмплѣрие уи абаностеріе. Ачест арбуре ну се атакъ де ничі́ о инсектѣ. *Палтинъ де окцидентъ* се осѣеуште прин фойле сале кы треі́ лобе, уи акоперите пе де десъбт кы ын пучфъ преа събцире, пучин теначе, уи каре пѣтрънде кы инлеснире ин кѣиле аеріане, уи аколо прорудк о интѣрѣтаре.

357. *Ликидамбарул копалъ*, фруммос арбуре де Америка сентентриона́лъ, есте мипоситор ин тоате пѣрциле лви́. Ед чере ын тѣрѣмъ ѣмедъ, ын пѣрмѣнтъ ѣуоръ саъ де бълѣриі́, о еспозицие калдѣ саъ адѣпоститѣ, уи се импулѣеуште дин грънуци, дин туде саъ дин бутави́ прин крѣпѣтурѣ. Лемнул копалули́ слъжеуште ла тѣмплѣрие.

67°. *Кониферѣи*.

358. Чѣа маі́ мултѣ парте дин ачеші́ бѣѣталаі́ рѣшинуи́ уи тот де айна берзі́ есте де кѣмпуъ слободъ уи популеазѣ пѣрдуриле ноастре; чѣі́ лалуци́ синт де орацѣрие. Ачеші́ арбурѣ, несъферинд ничі́ тундереа, ничі́ рѣтезареа бѣрфълули́, дебинъ фруммоуи́ ну маі́ дин семѣнат. Бѣрфъл специјилор каре се ридикъ ин формѣ де пѣрамидѣ ну ил таие ничі́ одатѣ. Ин операѣия еларациули́ (С 492), катѣ а ну тѣиа ачесте крѣчи́ дин фаѣа трѣнкивули́, чѣеа че ар причинви́ о скъѣсурѣ инсемнѣтоаре уи оморѣтоаре де рѣшинуѣ; дар ласѣ ын кленѣиъ (С 494) де чинѣ саъ чед пучин де уеае деѣите. Тоѣ се приндъ анебоіе фѣрѣ пѣрмѣнтул интѣрегъ де пе рѣ-

¹ Makina нумитѣ стрънуѣ.

дѣчине; pentru ачeаста иі seamънъ вn oале саѣ маі бине вn пaпepe пe кape лe вnгрoапъ кy копъчелул вn пѣмвнтѣ; нyї трансплaнтъ de кѣт вn мвнyтyл кvнд вчпeпe a чepкyла мyстѣpeaѣa. Дакa бoвeутe чвeбa a фaчe малeолї, лe лaсѣ, ка ла бvцѣ, yн кѣлкvїѣ de pамyрѣ de дої aнї.

359. *Efedrele* vї *Kasvarinele* аѣ pамyрeлe лop лyнyї vї cѣбvцїeї, aлїpнїnde, фѣрѣ фoї, aртїкyлатe, дyргate vї маї вn фopмa pамyрeлop плaнтeї нyмїтѣ *Пѣpгyл-пopкy-лyї*. *Efedrele* дvн кape yна este вndїцeнѣ, чepѣ yн пѣмvнтѣ бyнѣ, yшopѣ vї yмeдѣ, akoperemvnte vapna, aл doilea vї aл тpeїlea aнѣ; vї o espovїѣ aдѣпovstїтѣ. *Kasvarinele* дvн India vї Oлaндa-пoѣ чepѣ ла Parisѣ пѣмvнтѣ de бѣлѣpїї vї opaнѣpїa.

360. *Tisa ordinare* este пѣїїmїtoape, пpїн tynдepe, de фopмeлe чeлe маї cтpанїї, vї вnтpа вn бeкїme вn-тpe копъчeїї, cїmepїчїї aї пapтepїлop пoastpe. Чeлe лaлте de ла Kapуї саѣ de ла Jапoнїa, нy sїnt внкѣ de кїmнѣ слobodѣ; лe кpеvute вn opaнѣpїe вn пѣмvнтѣ de бѣлѣpїї.

361. Pentru palisade, бїнтaпѣpѣтopї саѣ cкyтyрї, се слyжeутe кy Tvїa; лe тyнде ка пe yн Kѣpпїnelѣ; eлe joакѣ внкѣ yн мape pолѣ вn гpѣдїнeлe пapaѣїepe vї ла пopѣїлe кaфeyрїлop vї oспѣтѣpїїлop пoastpe дvн kapїталѣ; лe пpѣseute дvн гpѣyнyї семѣпaѣї вndaтѣ дyпѣ кvлeсѣ.

362. *Iyniperu de Sbevia*, се пpѣseute дvн малeолї, бyташї саѣ дvн гpѣyнyї de кyрїнд копѣї, вnтp'yн пѣ-мvнтѣ yшopѣ vї фѣрѣ вnгрѣшѣтyрѣ, ла pесѣpїїѣ. Ла капѣтyл a пapтy aнї, вл пyне вn лoкѣ statopник. Бoабeлe *Iyniperu de Sbevia* се вntpебvїнѣeazѣ ка сѣ pomatese rakїvl de бyкate. *Iyniperu Cedru* de Bїpѣvїнїa саѣ *Чe-дpу pouu*, apбype de пapтy-зeчї пїнѣ ла пapтy-зeчї vї чvнчї пїчїoape, ape лeмнyл pouu vї мїpovstopѣ, vї вл вntpебvїн-ѣeazѣ пeнтpy tokyрї de кpѣїoнe; aчeeaшї кvлtуpѣ; eл кpе-ute вnчeт вn чeї d'vntїїѣ aнї. Чeлe лaлте спeѣїї se кvлtїbѣ вn opaнѣpїe.

363. *Чїпapovїї* de Kpeta чepѣ вntp'ачeстe клїme вnгрїї-pїлe чe дѣчвeбaтyтyлop плaнтeлop дvн клїмeлe кaлde. Seamънъ пpїmѣбapa вn пѣмvнтѣ de бѣлѣpїї vї вn чeпaчe бїpї-тe вntp'yн cтpатѣ кѣлdїшopѣ vї cѣбt клoпoтѣ. Иї пyне vapna вn opaнѣpїe. Иї pесѣdewe вn пѣмvнтѣ de бѣлѣpїї vї иї вn-

kide în breime de patry anî pe rînd ka s'î întreiascъ. Îi transplantъ apoi pe lok'ŷ slobod'ŷ ferindvî de ferig'ŷymed'ŷ în anîi chei d'ъntîi'ŷ. *Чипаросул*, фалц-Триа, арбуре din America sententrionalъ, kare se svie de la weante-zech' pînrъ la opt-zech' piçioare, are lemnyl miropositor'ŷ, aromatik'ŷ, ŷhor'ŷ wi kolorat'ŷ sa'ŷ rowy; îl nymesk'ŷ *Чедры алб'ŷ*, арбуре de *бисуръ* la Kanada. De obuete lemnyl de *Чедры* este nekoru'tibid'ŷ wi neatakabid'ŷ de bermi.

364. *Пини* dъ пръкуръ wi katartyrî pentry marinъ, skîndure wi grinde arhitekturei, wi prodyk în пръдурле wi în гръdinele paraçiare efektele chele maî pitoreu'ti. Pentry seamъnat'ŷ, kuleçe konii'(çivkъלבii) în Martie wi în Aprilie aî an'ŷlyi a'l doilea, wi îi espune la soare, ka solzii, deskizînduse, sъ lase sъ iasъ гръунциî; îi seamъnrъ îndatъ. În пръдурî Пини se пръsesk'ŷ de sine însuwi din гръунциî kare kad'ŷ pe пъmînt'ŷ. Гръунциî întîrzie une ori pînrъ le trei anî a resъri. Ka sъ semene o пръдуре, traçe brasde de doz deçite în adînçime, арункъ akolo гръунциî pe kare îi akopere ky пъmînt'ŷ.

365. *Пинул selvatik'ŷ* este un s'ŷjet'ŷ foarte bun'ŷ pentry speçiiile че se prînd'ŷ aneboie, sa'ŷ pentry açelea a kъrop гръунциî ny poate çineba sъ'wi îi agoniascъ. Eл iвbeute o esposiçie maî m'ŷlt reche dekît kaldъ, lokyrile chele înalte, un'ŷ пъmînt'ŷ bun'ŷ sa'ŷ ŷhor'ŷ wi ŷmed'ŷ, dar nykîrteute de пъmîntyrile nisipoase. Din ei skoate пръкура, ръшина wi terebentina. Eл trъieute maî nyçin timp'ŷ, daka îl s'ŷpune prea kyрînd la krestъtуре; dar apoi krestъrile îi sînt fositoare, wi lemnyl лvi debine maî ŷhor'ŷ. Katъ sъ s'ŷpune atîtea despre Пини de Çeneба, Skoçia, Pira wi Харъnealъ. Açesta este преферабил'ŷ între чеi laduçî pentry katartyrî, din priçina marii лvi întъlçimî.

366. *Marele Pin'ŷ de Bordo*, din Françia de miazъ-zî, se kreute în panere pentry transplantaçie; eл çere o klimъ kaldъ, wi la Paris'ŷ o esposiçie kaldъ. *Пинул de Korsika* sa'ŷ *Larvicio* se kreute asemenea.

367. *Пинул култибат'ŷ* (Pînpignier) din Европа meridionalъ, maî nyçin ръuinos'ŷ dar tot bun'ŷ pentry konstrуkçiiile maritime, îl seamъnrъ la Paris'ŷ în çenаче, wi în чеi doî sa'ŷ trei d'ъntîi'ŷ anî îl çereute de ръçеалъ; dar înantînd în

бърствъ ел дебине рустикъ ши poate съфери челе май тарі цегурі. Acest arbure фаче ын бърфъ ка Мърул. Studiazъ інкь ін оранжеріе култура *Pinus larix de tremble* (Pinus toeda), ui a *Pinus larix de apъ de la Karolina*, a *Pinus larix de Kanare* ui a *Pinus larix ky фрунза лунгъ*. *Pinus cembro* саъ *Tinter* din Алпі се сеамънъ айчі ін ченакъ. *Pinus албъ de Kanada*, саъ *Pinus lordulaxi Beims*, се іналуъ ла о сѣтъ опт-зечі пічіоаре, креуте ін ниспъ, аре демнул май ҃уоръ ui май тнъръ де кѣт ал челор лалуі пині, ui іі пасъ май пѣѣн де кѣт челор лалуі де skimбъриде температурей.

368. *Bradul de rind* саъ *ky foile de Tisъ*, саъ *Bradul албъ* саъ *Bradul arçintilъ*, индѣенъ din Европа, este ын арбуре де чеа д'ънтѣіъ мъриме; се сеамънъ ла Paris ін Іануаріе ui Martie, пе пѣмѣнтъ слободъ де бѣлъріі саъ ін ченаче пе stratъ кѣлдіуоръ. Ін анул ҃рмѣторъ іл ресѣдеште ку пѣмѣнтул де пе рѣдѣчинъ, ла wease деѣте ін distanцъ, інте'ын пѣмѣнтъ бунъ ui ҃уоръ; іл протеѣ іарна; ла треі ані іл пѣне ін локъ statornik. *Bradul de rind* слъѣште де минѣне marineі, демнърией, тмплъріей ui спре а імпдоби грѣдинеле. *Bradulъ balsamosъ* чере еспозиѣа де нордъ ui ын тѣрѣмъ ниспосъ, ui дъ, din гѣлчеле трѣнкѣлѣ саъ крѣчелор sale, о рѣшінъ кѣріа і а dat нѣмеле де *balsamъ de Kanada* саъ де *Цілеадъ*, де ui are нѣмаі мѣросулъ адебѣратулѣ balsamъ де *Цілеадъ*, каре пе бине din *Amuris Cileadensis*. *Bradul de Kanada* аре ын демн де о калітате мѣлочіе; дар скоарѣа са este, дѣпъ а чеа а стејарулѣ, чеа май бунъ ка сѣ аргѣсіаскъ пейле. Ку ҃пнеле рамѣре але *Bradulaxi negru*, фаче бере ін Америка sententrionalъ; ін лѣнса лѣі, poate сѣ факъ інкь ку *Bradul албъ de Kanada* саъ *Брѣдіуорул албъ*, ку *Bradul ёricea* саъ *ёricia* din Норвеѣія.

369. *Moditbul* де Европа (Pinus Larix) де Алпі, одрѣслѣште репедѣ, се інвоіеште ку тѣрѣмѣриде челе май стерне; се сеамънъ ін Феураріе; poate сѣ фіе інтебѣѣнѣат а пѣдѣри мѣнѣі noutri чеі май налуі.

370. *Чедрул Libanulaxi* este інкь ын коніферъ пе каре катъ сѣ іл імѣнѣлѣим пе мѣнѣіі noutri. Ел трѣіеште май мѣлте беакѣі, слъѣште ла май мѣлте фелѣі де лѣкрѣрі, дъ ын демнъ некорѣнтѣіілъ, ui дъ мѣлте ҃м-

бръ. Ыммулцеуте дин гръунці семънаці ка ачеиа аї Пинудѣ, ѣн прѣмѣнтѣ де бѣлѣрїѣ, ѣн ченакѣ пе стратѣ кѣлдищорѣ уи субт перѣбазе адѣпостите де соаре ла мѣазъ-зи. Ы ресѣдеуте анѣл ҃рмѣторѣ; ѣл цѣне ѣн оале ѣн бремѣ де патрѣ саѣ чинчѣ анѣ, ка сѣл ѣнкѣзъ саѣ сѣ поатѣ ал а-уеца ла еспозициѣ де апѣс; ѣл плантѣ апої ла нордѣ пе локѣ слободѣ. Ачестѣ арбѣре ѣ плаче а фѣ кам д'о парте ка сѣ поатѣ а'уи десболта крѣчеле саде.

374. Добѣдим грѣшина дин Пинѣ, уи теребентинѣ дин Бразї, прѣн крестѣрї фѣкѣте регѣлат пе скоарѣ; прѣкѣра, грѣшина уи смоала прѣн ардереа ратѣредор уи *фуніиѣнеа* прѣн ардереа рѣмѣуцелор операцѣѣ прѣчеденте.

680. *Plante neclăasate (incertae sedis).*

372. *Aristolelia maqui* де Кїлї, копѣчел грѣмѣросѣ пе тоате прѣциле саде, уи кѣрѣѣ ла Кїлї ѣ мѣнѣнкѣ фѣкѣтеле, чѣре ҃н прѣмѣнтѣ ҃шорѣ уи субстанциосѣ, мѣаза-зиот саѣ оранѣерѣ, уи се прѣсеуте дин гръунці, бѣташѣ уи малеолї.

373. Плантеле *Begonia* ориѣнарѣ дин Амерѣка мерѣдионалѣ, ѣѣбескѣ прѣмѣнтѣл де бѣлѣрїѣ пѣтрѣгѣїосѣ уи проаспѣтѣ, уи чѣре шѣрра калдѣ; ле ѣммулцеуте дин тѣлее уи малеолї, ѣн оале маї бѣне мѣчѣ де кѣт марѣ, уи н'аре чѣнеба небоїе а ле скѣмба оала адеца, фѣїнд кѣ еле дѣлѣцине рѣдѣчѣне. *Begonia bicolour* дин Кїна, а кѣрѣѣ фѣрѣнѣ берде уи роуїе жоакѣ ҃н атѣт де фѣрѣмосѣ ролѣ ѣн шѣрреле поастре, се ѣммулцеуте афарѣ дин бѣлбеле де ла субѣїоареле дѣѣрѣлѣ, ка уи *Begonia tuberosa*.

374. *Цинкѣ кѣ доѣ лобе*, де Јапонѣѣ, прѣїїтор а се сѣї ла о дѣствѣ де марѣ ѣнѣлѣїме, кѣнд нѣ'уи перде бѣрѣлѣ тѣрѣнкѣлѣ, се деосѣбѣуте прѣн фѣїлѣ саде ѣн фѣрмѣ де ҃нрѣї крѣпатѣ ла бѣрѣфѣ ѣн доѣ лобе; ел продѣчѣ ҃н сѣмѣбѣре а кѣрѣї амѣрдалѣ алѣбѣ есте бѣнѣт де мѣнкат; о коачѣ ка пе кастанѣ. Ы мерѣе прѣа бѣне пе о еспозициѣ ҃мброасѣ, ѣнтр'҃н прѣмѣнтѣ бѣнѣ, адѣнкѣ уи пѣцѣн кам ҃медѣ; ѣл ѣммулцеуте, ѣнтр'҃н прѣмѣнтѣ дѣлѣче уи ла ҃мбрѣ, дин тѣлее, бѣташѣ уи малеолї, ѣн Фѣрѣрѣїе уи Марѣїе, кѣ крѣчеле ачелѣї анѣ, абѣнд ҃н кѣлѣкѣїѣ де лѣмнѣ де дої анѣ.

СЕКЦІА А ТРЕІА.

Akotiledonŭ foioiwi.

375. *Ortikylytra* ny *imprymyť* ničŭ yn *ornamenty* de *la familia myukilor*; ea *intrebvynceazť* *nymaŭ firele* lor ka sť *akopere semťnťtyrele* *uhsť* *ćije* pe *syprafaua* lor o *ymiditate* *faborabilť*; sať *maŭ bine* ka sť *inťšwoare* *bulybele* *ui* *ťdťčinele* *delikate*, ka sť *le feriaskť* de *ymiditate* *ui* *řrigy*, *doť* *řoloase* *kare* *dť* *prepyť* *nymaŭ* *la kontrazicerŭ*.

376. *Maŭ* *in* *toate* *uyyrele* *se* *řagť* *de* *seamť* *doť* *late* *predyncyiř* *a* *ťrypylyř* *Likopodylyř*¹ *dente* *řosy*, *řymywikť* *mikť* *plantť* *čespetoasť* *din* *Eyroa*, *kare* *este* *prea* *potribiť* *a* *imťřka* *neuteride* *ymede*, *kaskadele* *ui* *fontňnele* *uyreelor* *kalde* *ui* *temperate*.

377. *řerecele* *se* *osibeskť* *din* *toate* *familiile* *ale* *česteŭ* *sećii*, *inť* *achea* *kť* *e* *le* *poarť* *řykťifikationia* *lor* *pe* *yna* *din* *řaćinele* *foiceelor* *lor*. *Le* *imnylyceute* *din* *tylee* *sať* *din* *semťnare*, *dindy* *le* *ťřŭmly* *če* *se* *pave* *a* *dopi* *in* *naturť*, *řiind* *kť* *čea* *maŭ* *mlyť* *parte* *iybeskť* *stňčele*, *steivride* *ui* *ťřŭmyride* *pietroase*.

378. *řreute* *in* *uyřř* *kalde* *ui* *inť* *yn* *ťřmňnty* *yřorť* *pe* *Aprostikyly* *kř* *koarne* *de* *čerbť* *din* *India* *ui* *din* *Amerika*; *čee* *če* *decsibeute* *čeastť* *plantť*, *este* *doť* *foŭ* *radikale* *in* *řorma* *ynor* *řrekŭ* *mařŭ* *kare* *se* *auteřny* *pe* *ťřmňnty*.

379. *Polipodyly* *arriť*, *mňdř* *řeregť* *din* *Amerika* *meridionalť*, *čere* *yn* *ťřmňnty* *dylče* *ui* *bynť*, *ui* *poate* *ňnkť* *prin* *řrynza* *lyř* *a* *řače* *ornamentyly* *uyreelor* *kalde*.

380. *Kŭ* *pentřy* *čele* *la* *late* *snećii* *ale* *česteŭ* *nymeroase* *familiř*, *łinsa* *řlorilor* *ui* *yniformitatea* *portylyř* *lor*, *le* *ať* *ťkyť* *nň* *akym* *pyćin* *interesante* *okilor* *ortikylytorlyly*. *Amerika* *meridionalť* *dť* *niute* *snećii* *yřaře*, *pe* *kare* *n'am* *křyťat* *ňnkť* *ade* *importa* *p'ntre* *noi*.

Abisť řinalť.

381. *Anđliř* *kare* *pyňy* *in* *lykřare* *ať* *de* *bine* *čee* *če* *adćii* *ňřskočeskť*, *se* *dť* *ky* *yn* *zedť* *neobositť* *la* *kylytra*

¹ *Yn* *řelť* *de* *myukiř*.

тутутор бецеталедор де карі кълъторіі потъ съ ле адукъ. Плателе челе маі delicate се familiarisъ кы уурреде дор. Bede чинеба пінъ ла о мълџиме де *Eridendrum* (188) а імбръка трѣнкіі арбурилор саъ арбустидор диспууі інтр'адінс ін фрумоаселе дор локалітџі, уи газете де ын лѳксъ парѳъ, бінъ інкъ пе тоатъ съптѣміна, саъ ла фие-каре чинѳі-спре-зече зиле, саъ ін тоѳі аніі, а десбълі публікулѳі резултате ле конкистелор дор ортікѳлтурале. Ниуте табле мѣреѳе інсо-ѳескъ тестѳл. Ноі бом чита дін нѳмерѳл ачеста, меморіѳреле *Societѳѳіі ортікѳлтурей дін Лондра*, колеѳѳіиле периодиче интѳллате *Botanical Magazine*, *Exotic flora*, *Botanical register*, etc. Поѳтім пе читторііі noutri маі абѳѳі а алер-га ла ачесте скріеріі пентрѳ кѳрпата утїиѳъ уи рїндѳреле спеѳіилор челор маі де кѳрїнд інтрѳѳѳе ін комерѳіѳ.

382. Катъ съ адѳѳем аминте персоанелор каре н'аръ а-беа алъ ууррѳ де кїт камера ынде дормъ, къ флориле маі біртос Крїніі, стрїкъ аерѳл ноаптеа, десбѳрїнд азотъ, уи сїнт прїимітоаре, де уи нѳ адѳѳе лешинъ інтрегъ, мѣкар дѳ-реріі де канъ уи амеѳеалъ.

383. N'am борбіт ін *Traktatѳл де Арбуриі уи Арбусти*, де *Sekatorѳѳ*, інструментъ де стїнатъ ла тѳндереа арбурилор. Десфабоареа кѳ каре ынїі бееа ачест інструментъ а ѳост прїчина тѳчеріі меле. Ам кѳносѳѳт інсѳ ін мїнеде лѳї Аї-ме, грѳрїнарѳл скоалеї де ла Алѳортъ, къ ачест інструментъ атїт де ѳолоситоръ уи атїт де сїѳѳръ нѳ проѳѳѳе резултате маі пѳѳїн ѳерїѳите де кїт дін неутїиѳа де а се слѳѳї кѳ дї-нсѳл. *Sekatorѳл* есте ын клеуте каре се дескїде де сїне ін-сѳѳѳ прїнтр'ѳн ресортъ, уи каре іуї адѳѳе кѳ *kleutele де крестатъ инеларъ* (С фіг. 4). О ѳоѳеазъ есте о ламїнъ кѳ мѣр-ѳїніле бѳрїкате уи тѳїетоаре; чееа лалъ есте інкобоїатъ уи тѳрїтїт пе дін пѳѳнтрѳ. Марѳїніле ламїней тѳїетоаре се а-плїкъ інтокмаі імпротїба ынїїа дін ѳѳѳеле дін аѳаръ але ѳоѳезей інкобоїате. Дечї, се інѳелеѳе къ ка съ ретеѳе о кракъ уи съ добїндіаскъ ефектѳл косорашѳлѳї (С фіг. 2), ачест клеуте ѳаѳе о апѳъсаре каре поате съ фїе маі мѳлѳъ саъ маі пѳѳїн бѳѳѳмѳлоаре органѳлѳї ѳе о сѳѳеръ; астѳел с'а бѳѳат де сеамъ къ ін мїнеде ынор грѳрїнарї, ачеастъ операѳіе ȳѳїде окїѳл де д'асѳѳра кѳрѳїа се таїе рамѳга. Фїнд къ апѳъсареа есте маі кѳ сертъ фѳѳѳт прїн ѳоѳеа-

za instrymentylyi, kare este ky cympepaqa tyrtitъ, kind lamina tzietoare pьtrunde uiprin yrmare apasъ maipuzin. Daka dar fofoeaza tzietoare a instrymentylyi este maifos de kit chea laltъ, este inbederat kъ bykata ramyprei apьsattъ prin chea laltъ fofoeazъ ba fi tziatъ; daka din kontra fofoeaza tzietoare este maifos, bykata apьsatъ remine maifos presys demyprele terminadъ, uif komyniktъ desorganisauia sa. Astfel tot sekretul bynei isbvtiri konstъ in a uine instrymentyd astfel ka lamina sъ fie tot de aynamaifos de kit fofoeaza inkoboiatъ; uif kyacheastъ mьsypъ este chineba sigyp adobindi resyitate myltmaimari de kitachelea ale kosorylyi. Lokvitoriif din Montralia, de maif myduri ani aъ adьpostat *Sekatoryd*.

ТАБЛЪ DE MATERII		Paġina.
IDEI PRELIMINARE.		383
КАПЪ БЪНТИЪ.	<i>Adġpostiri pentru plantele de ornamenty.</i>	386
I.	ШУРРЪ рече,	id.
II.	Оранже.	387
III.	шурръ калдъ.	388
IV.	Баѣ.	390
V.	Шурре mobile.	394
КАПЪ ALDOILEA.	<i>Уелте, vратii, inskriptivii, base, лѣзи, kolibii, sbintalii wi берцеле, дрлапурѣ, etc.</i>	id.
КАПЪ AL TREILEA.	<i>Instrumente, цѣруше, клѣstire, фоале, рѣзѣтори, пѣтърѣ, таie-чеспециле, ridikъ-чеспециле, рѣбле.</i>	394
КАПЪ AL PATRYLEA.	<i>Makine, чидиндри, skpичеуѣ, skѣри, перѣ.</i>	397
КАПЪ AL ЧИЧИЛЕA.	<i>Тероигри de mai нхлте фелгри</i>	398
КАПЪ AL ШЕASELEA.	<i>Импѣрѣяса тѣримълѣи de-stinat pentru ги амезѣмѣнѣ ортикулторѣ.</i>	404
КАПЪ AL ШЕАПТЕЛЕA.	<i>Клагстри wi бѣнтапѣрѣ-торѣ фиреуѣ.</i>	403
КАПЪ AL ОПТУЛЕA.	<i>Интригирѣ обитеуѣ de култѣре</i>	409
КАПЪ AL НОУЛЕA.	<i>Култѣре специале.</i>	414
SEKUIA БЪНТИЪ.	<i>Monokotiledoni.</i>	415
Gramini	Graminées	id.
Чиперѣ,	Cypéracées	416
Арѣми саѣ Мѣрчеуѣ,	Gonéts	id.
Pandani,	Pandanées	418
Чикаѣ,	Cycadées	id.
Феничѣ	Palmiers.	id.
Komelini,	Comelines	419
Alismi,	Alismacées	420
Kolxi,	Colchicées	421
Kepni,	Liliacées.	id.
Narçisi,	Narcisses.	428
Stinçini,	Iridées	429
Banani,	Bananiers	434
Balisari.	Balisiers.	432
Opxidi,	Orchidées.	id.
Bromeli,	Bromeliacées	433
SEKUIA A DQA.	<i>Dikotiledoni</i>	436
Aristoloki,	Aristoloches	437
Protî,	Protées	id.
Layri saѣ Dafini,	Lauriers.	id.
Amarançî,	Amaranthes	438

		Παγιν.
Niktauĩ,	Nyctages	438
Πλνμβαϋινĩ,	Plombaginées	id.
Lisimakĩ,	Lysimachées	439
Iasomiĩ,	Jasminées.	440
Γατĩλαρι,	Gattilier.	444
Λαβĩ υι σκροφϋλαρινĩ,	Labiées.	id.
Solanĩ,	Solanées	442
Β̄ρανϋινĩ,	Borraginées	id.
Κονβϋλβϋδĩ,	Convolvucées	443
Πολεμονĩ,	Polémoniacées	id.
Bimmoni,	Bignoniacées.	444
Γενϋιανĩ,	Gentianées	id.
Αποϋινĩ,	Apocynies	id.
Pododendri,	Rosages	445
Εριϋĩ,	Ericacées	446
Καμπανϋλĩ,	Campanulacées	448
Κομπϋϋĩ,	Composées	id.
Dinsĩ saϋ Βαλεριανĩ,	Dipsacées et Valerians.	451
Ρϋβĩĩ saϋ Ποĩβĩĩ,	Rubiacées (A 76)	id.
Καπριφολĩ,	Caprifoliacées	id.
Ομβελιφερĩ,	Ombellifères	id.
Ρενϋνκĩ,	Renonculacées	452
Μαπολĩ,	Magnoliacées	454
Κρυϋιφερĩ,	Crucifères	455
Πορϋτκαδĩ,	Orangers	456
Καμελαρϋλ de Japonia,	Camelier du Japon	459
Γερανιϋμ,	Geranium	460
Ναλβε,	Malvacées	id.
Βιορεδε,	Violacées	464
Γαροαφε,	Caryophyllées	462
Πλante γρσε,	Plantes grasses	464
Sasiφραϋĩ,	Saxifrages	465
Οναρραρι,	Onagraires.	466
Miptĩ,	Myrtoides	id.
* Melastomi,	Melastomacées	467
Ροσαρι, Τρανδαφiri,	Rosacées	id.
Lerymini,	Légumineuses	474
Ποδιραδĩ,	Polygalées	477
Τερεβιντι,	Térébinthacées	id.
Pamni,	Rhamnoides	478
Εϋφορβĩ,	Euphorbiacées	479
Πasiφλορι,	Passiflorées	480
Αρτοκαρπι,	Artocarpées.	484
Υρζιϋε,	Urticées	482
Amenϋĩ,	Amentacées	id.
Κονιφερĩ,	Conifères	485
Πλante nekλαsate,	Plantes non classées	489
SEKUIA A TPEIA. Akotiλedoni φοιουĩ	. . . . .	490
ABISŃ ΦINALŃ. Κυλεϋερι de skpieri periodiϋe. Asϋisie	id.	
πριϋινιϋτ̄ diu φλορι. Sekatorϋλ		494

ТАБЛЪ АЛФАБЕТИКЪ

de neamuride uii sneuile cele maî de kâpetenie deskrise în
Traktatul de Ortikultur.

<i>Ромънше.</i>	<i>Франше.</i>	<i>пар.</i>	<i>Ромънше.</i>	<i>Франше.</i>	<i>пар.</i>
АваносъА (фалц).	Ebenier (faux).	474	Факсія	Fuchsia	466
Афинъ	Airelle	447	формикъ	Phormicum	428
Агавос	Agavé	429	Гарофицъ	Oeillet	482
Аглицъ	Galantine	440	Гючелъ	Perce-neige	428
Агапантъ	Agapanthe	428	Гладъ	Glaciale	465
Ашоръ	Asphodèle	427	Гледитиъ	Gleditsia	473
Айлантъ	Aylanthe	477	Глицинъ	Clycine	476
Акоръ	Acorus	417	Глоба	Clobba	432
Алъба	Albica	427	Гомфренъ	Gomphrène	438
Алое саъ odaracъ.	Aloès	426	Гренадилъ	Grenadille	480
АлътаиъА	Citronier	457	Гъра-деъА	Gueule de Lion	441
Амъреа	Amaryllis	429	Грозамъ	Genêt	445
Амомъ	Amome	432	Цеснерия	Gesneria	448
Апанас	Ananas	433	Гимнокладъ	Gymnocladus	473
Апкоди	Ancoli	452	Цинко	Ginkgo	489
Аръреде де Исдеа.	Gainier	473	Хамамелъ	Hamamelis	482
Аръм	Arum	416	Хелония	Helonias	421
Аспалатъ	Aspalathe	475	Хемантъ	Hémanthe	429
Аспикъ	Oreille d'ours	439	Хемерокалъ	Hémérocalle	427
Бакои	Baquois	418	Хесперия	Hesperis	408
Бадсаминъ	Balsamine	460	Хидрангея	Hydrangée	445
Бодуцелъ, елевор.	Hellebor	421	Хлрмалъ	Asclepias	444
Брад	Sapin	488	Хоеръ	Hoyer	id.
Бриспелъ	Primevère	439	Хортенция	Hortensia	465
Брилоанкъ	Asclepias	444	Индиготаръ	Indigotier	475
Бръндшиъ	Tue-chien	421	Итеа	Itea	445
— алъ	Varaire	id.	Ициа	Ixia	430
Бътотъ	Butome	420	Изуинере	Genévrier	486
Бълбоккодъ	Bulbocode	421	Иска	Yucca	487
Бънвачи	Bombacées	461	Ипомея	Ipomée	443
Бътнеръ	Bytneria	461	Кактус (Спорим).	Cactus	465
Чепанотъ	Céanothe	479	Каладиъ	Caladium	417
Чепарфериъ	Murica gale	485	Каликарпъ	Callicarp	441
Чедръ	Cèdre	488	Калистакъ	Callistachys	475
Черцитръ	Quercitron	482	Калмия	Kalmia	445
Чеспецъ	Gazon	415	Камара	Camara	441
Чероакъ (стежерикъ).	Yeuse	482	Камелъ	Camélée	478
Чипарос	Cyprés	486	КашъА.пони	Alcé	412
Читка де аани	Aubour	474	Кашъ	Casse	475
Джиталъ	Digitale	441	Кетмие	Ketmie	460
Дидеа	Coquelourde	464	Китрълъ	Cédrat	458
Еаръ-де-ареке	Crassule	id.	Кълдъръшъ	Crotalaire	476
Ебенстреита	Hebenstreita	441	Коконеи	Baguenaudier	474
Едидаръ	Hedysarum	464	Коконеи де гръдинъ.	Erythrine	476
Едикюн	Hedychium	432	Креаста-кочмалъ.	Célosie	438
Епичеа	Epicea	488	Кринотъ	Crinote	429
Фаландеръ	Phalangère	427	Коронъ империя-	Couronne imperi-	
Фалари	Phalari	415	лъ	ale	427
Фасолеа	Phaseolus	471	Кърпеналъ	Chèvre-feuille	451
Ферара	Ferraire	431	Кърмалъ	Dattier	419
Ферегъ	Fougère	490	Ладея	Tulipe	422
Ферфен	Verveine	441	Латиръ	Lathyrus	471
Филаделфи	Philadelphs	466	Ларис	Larix	488
ФиникъА	Phoenix	419	Ларъ	Laurier	437
Фистикъ	Pistachier	477	Ларичио	Laricio	487
Флос	Phlox	443	Ледон	Ledon	445
Фонтанея	Fontanesia	440	Лемн-кънеекъ.	Nerprun	478
Фритиларъ	Fritillaire	427	Ликидамбар	Liquidambar	455

<i>Ротжыцце.</i>	<i>Францэцце.</i>	<i>пап.</i>	<i>Ротжыцце.</i>	<i>Францэцце.</i>	<i>пап.</i>
Хіродэндра . . .	Liriodendrum . . .	453	Равенал . . .	Ravenal . . .	432
Лікнідэ . . .	Lychuide . . .	464	Р'эсэрдэ . . .	Eglantier . . .	468
Лотіар . . .	Lotier . . .	435	Рододэндра . . .	Rhododendron . . .	445
Мірык' (тэўэрып) . . .	Bruyères . . .	447	Рока-р'андэрыі . . .	Liseron . . .	443
Маніок . . .	Manioc . . .	479	Рэітк'ов'эд . . .	Caroubier . . .	473
Маранта . . .	Maranta . . .	432	Рэта . . .	Galéga . . .	475
М'эрсеш . . .	Arum . . .	416	Салік'т . . .	Acacia . . .	472
М'эрыч'іне-хел'дзі . . .	Erpine de Christ . . .	478	Самбэ'ціі, возіі . . .	Sambais . . .	440
Крыст . . .	. . .	478	Сенсевіер' . . .	Sensivière . . .	427
Медіцынар . . .	Médecinier . . .	479	Сасафрас . . .	Sassafras . . .	438
Меладэ'кэ . . .	Mélaleuque . . .	466	Сціл' . . .	Scille . . .	401
Мелэагрэ . . .	Béléagre . . .	402	Семі-ф'лоскэ- . . .	Semi-flosculeuses . . .	448
Меліар' . . .	Mélier . . .	467	дэ'есе . . .	. . .	448
Мершор . . .	Buis . . .	418	Сенэ . . .	Sené . . .	474
Месембрыан- . . .	Mesembryanthe- . . .	465	Сенсітыва . . .	Sensitive . . .	472
тэм . . .	mum . . .	465	Сірінга . . .	Syringa . . .	466
Метонік' . . .	Méthonique . . .	427	Сілофіл' . . .	Xylophyllé . . .	479
Метросідэрс . . .	Metosideros . . .	466	Скэмііе . . .	Sumac . . .	477
Мікіяна . . .	Giroflée . . .	455	Софора . . .	Sophora . . .	473
Мім'эл' . . .	Mimule . . .	441	Сокотрін . . .	Succotrin . . .	426
Моліт' . . .	Méleze . . .	488	Совер'еж' . . .	Souverbée . . .	427
Могорі . . .	Mogori . . .	440	Сора-соар'эдзі . . .	Héliotrope . . .	442
Муса . . .	Musa . . .	431	Сурш . . .	Cierge . . .	465
М'эскарі . . .	Muscari . . .	425	Стафілар . . .	Nez-coupé . . .	478
Надэ . . .	Mauve . . .	460	Стахытарфете . . .	Stachytarpheta . . .	441
— маре . . .	Passe-rose . . .	id.	Стапел' . . .	Stapélie . . .	444
Об'элар . . .	Uvulaire . . .	427	Страмоні . . .	Stramoine . . .	442
Осалідэ . . .	Oxalide . . .	460	Стреліцэ . . .	Strelitzia . . .	432
Паліур' . . .	Paliure . . .	478	С'кет . . .	Souchet . . .	416
Платан' . . .	Platane . . .	485	Табак . . .	Tabac . . .	442
Пандан' . . .	Vacoua . . .	418	Тірідіе . . .	Tigridie . . .	431
Пант'лік'ідэ . . .	Sagittaria . . .	420	Тубэроасэ . . .	Tubéreuse . . .	427
Панкратар . . .	Pancreatier . . .	429	Тіс' . . .	Jf . . .	486
Пелегеріп . . .	Pelegrine . . .	420	Традекантіа . . .	Tradescantia . . .	419
Пеларгоні . . .	Pelargonium . . .	460	Трестіа . . .	Roseau . . .	415
Пед'емел . . .	Nivole . . .	428	Тр'ітомэ . . .	Tritome . . .	428
Первінк' . . .	Pervenche . . .	444	Тр'іфл' . . .	Tréfle . . .	415
Піціор'а-віце- . . .	Pied-de- . . .	417	Топораш . . .	Violette tricolore . . .	461
дэ'дзі . . .	veau . . .	417	Тзіа . . .	Thuya . . .	486
Пін' . . .	Pin . . .	487	Т'ліпар'эл . . .	Tulipier . . .	455
Пітоспор . . .	Pittosporum . . .	479	Вакендорф . . .	Wachendorff . . .	430
Півоні . . .	Pivoine . . .	452	Віессеіе . . .	Vieusséxie . . .	id.
Паліовар . . .	Patylobier . . .	475	Віонет'э . . .	Oenothère . . .	466
Поліант' . . .	Polyanthes . . .	427	Вітсеміе . . .	Witsmie . . .	430
Поліпод . . .	Polypode . . .	490	Віорэа . . .	Violette . . .	461
Понт'едэрс . . .	Pontédérie . . .	429	Вірцілар . . .	Virglier . . .	473
Псорал' . . .	Psoralee . . .	475	Волкамар . . .	Volkamier . . .	441
Птел'еа . . .	Ptelea . . .	477	Замбіл' . . .	Hyacinthé . . .	424
Радіосэ . . .	Radiée . . .	448	Зер'эбет . . .	Zérumbet . . .	432

KŌPSŌ ELEMENTAPŌ
DE AΓPIKŌΛTŌPŌ

III

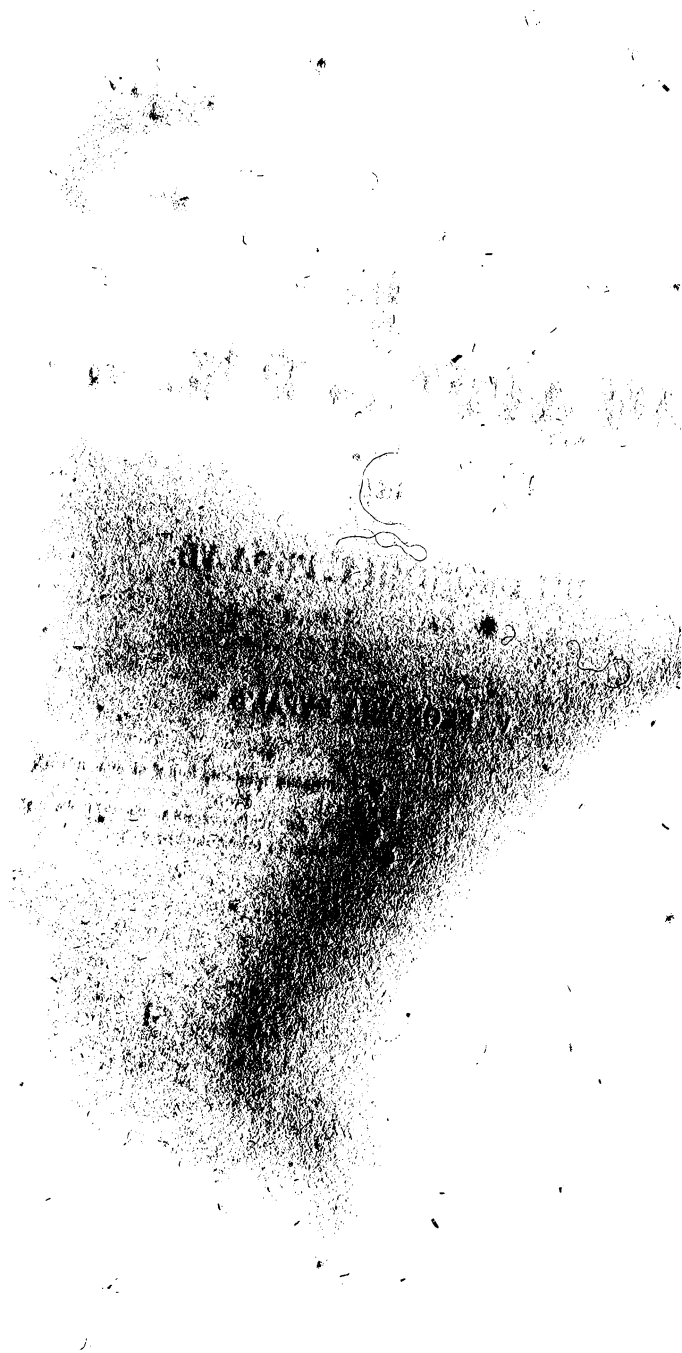
DE EKONOMIA PŌRALŌ.

V. EKONOMIA PŌRALŌ.

O fortunatos nimium, bona si sua norint,
agricolas! *Virg.*

Фериче де агрикѡлѡрѡ те щие сѡ се
фѡлѡсiаскѡ де мiаждѡачеле сале.

ТРАКТАТЪ ЭЛЕМЕНТАРЪ

D E

ΕΚΟΝΟΜΙΑ ΡΥΡΑΛΤЪ¹.

INTRUDUKЦIE.

1. Natura a plъtit omъdъvъ de la kîmpъ sъdoride uи kielъvedele' sale; apta пyне mîna în sфiрuuit ne produkte, ka съ ле префактъ în мърфi, uи ka съ ле dea sъbt асeastъ nouъ формъ, фie manipуlацiеi industriale, фie konsomaцiеi domestice; ne афlъm la фермъ, uи аiчi, депуind феареде плугулуi, сапа, коаса, косорул uи фалчикула, съ лъm kondeivъ uи съ kalkуlъm.

2. De uи idea de фермъ копrinde de odatъ ideaa yneî întinderi оаре-каре de търiмъ, uи асееа а yneî клъdiri хотърiте pentрy exploataцia агpиколъ, dar noi о лъm аiчi în iнцелесул съъ чел mai стрiнс, uи о priбim пyмай ka yн адъpostitorъ пъстръторъ de toate челе че produкъ kîmpii, uи de берi че прибеште а фаче kîmpii родitori. Аiчi este kастра агpикулторулуi, копторулуi съъ, кyуница са, къминулъ съъ; аiчi ел протеце, поруnчеште, гъеште, iнтребуnчезъ; аiчi este стъпiнъ,

¹ Адyчем аminte чититорlor nouтри къ цiфреде копrinse iнтре parentese тpимит la аliniile ачелуi Трактат че hom абеа съ читъm, uи къ, kîнд еле hor фi пpечесе de о lитеръ mare, тpимит la аliniile трактателор пpecedente: A, трактат de плугъrie; B, Трактат de Гpъдинъrie; C, Трактат de плантациi; D, Трактат de ортикултуръ.

tatъ, administratorъ uii industrialъ; koronъ лѳѳ, daka prodyktele kobirueskы keldyielele; pyuine лѳѳ daka esploetauia remine denewъ uii ride de ostenelele лѳѳ.

3. *Arindawurл*¹ katъ съ нѳ nearzъ din bedere къ rîndirea чеa сънътоасъ uii sîrguinua sînt доъ фонтîнѳ nedeite ade богъциilor агриколе. Ку ачесте доъ калитъци нѳ poate фѳ, îн фермъ, yn atomы kare се remine sternы, uii kare съ поатъ фѳ прѳbit ka yn лѳкpъ de лепъdat; кѳнѳ, îн natуръ, toate се факы prin комбинауе uii deskomposiuie; kombinînd uii deskompynd, omъl poate darъ, la rîndуl лѳѳ, a ribalisa кѳ natуpa; uii че нѳ се poate kombina uii deskompyne, prin mijlokyл studуlуѳ uii esperiinueѳ? *Arindawurл* katъ darъ съ ia rolyл *агрonomул*уѳ, uii съ kieme înr'ауtorул съы фѳklia uii-инцелор kare este astълѳ la yua tytylor uii pentрѳ тоуѳ; фѳе pentрѳ ел арта de a transforma îн ауpы пѳmîntул uii rуnoул, piatra фѳлософалъ.

4. Маѳ nainte de a întreprinde esploetauia yneѳ ferme, katъ printр'yn esamenы адîнкы, съ се фѳ asikyрат de resуruele (starea) lokalitъциѳ, natуpa uii rodirea lokуlуѳ, uii de sарчinede че împуne proprietarул. Prodykтул nelуkratы ал yneѳ фирме се împarte, ka съ zikы awa, îн патрѳ пѳрциѳ, din kare yna bine statуlуѳ sybt titly de *kontribуie*, алта proprietarуlуѳ mouieѳ sybt titly de *benitы* saы *arendъ*: чеa de a treia este хотъри-къ съ аконере kieldyielele esploetauieѳ, uii kieldyielele mariѳ famîлиѳ, uii a patra îн сѳршuit bine arindawуlуѳ

¹ *Агрѳкулторул* ёсте ачела kare esploetъ yn lokы кѳрѳѳа и ёсте proprietar, dar ymînd înr'ачeasta pѳтъчѳpиле чeлор маѳ din aintea лѳѳ; *агрonomул* ёсте yn агрѳкулторы kare кавтъ съ афле nove metode; *Arindawurл* esploetъ kîmpул кѳрѳѳи и ёсте лoкаторы (kîpiauы) кѳ kontraktы.

subt titlu de *beneficiu*, de *produs* *curat*. Deci, aceste p^reu^t se osibesc^u de pe kⁱt p^remⁱntu^l adu^{ce} treⁱ la unu^l sa^u ueante la unu^l de semⁱnu^l.

5. Kondi^{ti}ile re^{ci}proce *intre proprietar^u uⁱ arenda^u* sⁱnt konse^mnate *intre^un kontrakt^u*. *Kontrakturile pe mai mult^u anⁱ* (pe do^z-zeⁱ uⁱ ueante de anⁱ de pⁱld^u) sⁱnt de o pot^rib^u favorabile interese^{lor} proprietar^u uⁱ arinda^u uⁱ; fiind k^u rezultatele pozitⁱve ale *imbun^tatirilor* f^ecu^{te} unu^l lok^u: *marcare* (A, 15, 2°); *rotatie* (A, 63); *amenajementul padurilor* (C. 455), de^benind simu^{ti}toare pent^ru arinda^u tok^{ma} d^ump^u niute d^unu^l distan^{te}, se ba f^eri s^u se anu^{ce} de ele, de nu ba abea p^rde^jdea s^u se bu^{cu}re cⁱ mai unu^l.

6. Datoriile arinda^u uⁱ konst^u *in* de a respⁱndi, pe pogon^u atⁱtea k^uru^{ce} de amendemen^u sa^u *ing^ru^uture*, de a da p^remⁱntu^l atⁱtea d^ukr^uri; de a adona k^utare sa^u k^utare rotatie; de a f^ace, de a pune *in* lok^u altora pe tot anu^l, uⁱ *in* lok^uri hot^rite, k^utare pl^antatie; de a nu d^ua pent^ru konsoma^{ti}o^u de kⁱt g^rteaje uⁱ usk^uture de prin p^rdu^uri kru^uind kop^aci^u che ar da mai mult folos *intreb^unu^undu^l alt-fel*; de a f^ace *in* treaba proprietar^u atⁱtea zile de d^ukr^u pent^ru transportu^l k^utror sa^u k^utror materiale; de a da proprietar^u, a f^ara de p^reu^ul kipie^u sa^u arende^u, atⁱtea bani^{ce} de semⁱnu^l sa^u alte sub^stan^{te}, atⁱtea kapete de bit^u sa^u nase^u, etc.; uⁱ a da, esⁱnd la *implinirea sorok^u uⁱ*, ferma *intre* o stare *indestu^ltoare de imbun^tatiri*.

7. Kⁱt pent^ru rep^araci^u, berⁱ kare der^egnare pro^u fiind din p^ricina b^remⁱ kad^e pe pun^{ga} proprietar^u (de es^em^{plu} k^uderea zid^ulor, s^uparea t^rim^u uⁱ,

etc.); бери-каре деръпънаре пробиинд дин ѝнтребуицаarea дукруди кaде пе пунга ариндауудви (de esemplu y-nelte, sriaburi, iesle, гръtare, koteце, yui, фeрeстрe, фeарeлe де пе ла yui ui де ла фeрeстрe, etc.).

8. Пунд одатъ кѝндицииле кy кyновитицъ де кауъ, проприетарул ui ариндаууд катъ съ де yрмеze кy рe-лициоситате, чeрѝнд yнyд адyчeрeа дoр ла ѝндеплинre, ui чeл лaлт ѝндеплинyдe. Este o sokoteaлъ yричиo-съ ачeа чe ѝui фачe чинeбa де а ѝнueла; се фoлoсe-ute кy дѝнса дoъ дyни, кyрѝнд саѳ маѳ тѝрзиѳ are съ се кѝаскъ yнѳ anѳ ѝнтрегѳ; ѝнueлъторул, дeсyинд пе адyи, се кинyеute маѳ мyлт де кѝт се ѝмбогъцeute; ui пентрy yн фyрѳ фeричит, нyмеръm нoъ-zeчи ui нoъ чe аyунг съ дебиe пpада синyрeѝ дoр кyрse.

9. Фie ка ачeстѳ микѳ Тpактaтѳ де *ekonomia yрpaлъ* съ дeсбълиаскъ ариндауудви yн адъ ѝсбогѳ де богъ-циѝ, ѝнбъциндyд съ ui кyноаскъ фoлoсyд, нy ѝн арта де а амъци, даг ѝн ачeа де а ѝмбyнътъци!

10. Їл боѳ ѝмърци ѝн тpeѝ маѝ пърци; ѝн чeа д'ъп-тѝѳ мъ боѳ аyкa де кaлъдѝрѝ, де ѝмърцирeа зидѝрѝ фeр-мeѝ, ui де мoбѝларул eѝ; ѝн ад доѝлеа боѳ тpакта дe-спpe eдyкация ui ѝнтребуицаarea анимaлѝдoр дoмeстичѝ; ѝн ад тpeѝлеа боѳ дeсboлта арта де а фачe фoлoситoарe пpодyктырѝдe пъмѝнтyдvi ui пе ачeлeа адe анимaлѝдoр. Їмѝ боѳ събѝрui скpѝeрeа пpѝн таблe ui кoрoларѝ де eкoнoмиa пyблѝкъ ui yрpaлъ, спpe фoлoсyд ui тpeбy-ица ариндауудvi. Boѳ тpимитe ла Тpактaтeдe пpeчe-дeнтe пентрy opѝ чe нy ѝнтръ ѝн спeциaлитeа eкoнo-миeѝ yрpaдe (A, пaц. 2).

ПАРТЕА ЪНТЪИА.

КАПЪ I.

Клъдиреа фермеѝ.

41. De uii, forbind ceometriceute, forma черкьларъ a ynei îngръdirî este ачеза каре копинде маѝ мьлтъ супрафацъ, кь toate ачеза este înbедерат кь формуле дрепт-унгьларе сînt ачеза каре iaъ маѝ пьцин ть-рîмъ лукръридор агрикоде, uii каре се супьн кь маѝ мьлтъ îndеснире uii кь маѝ пьцинъ пердере де снацъѝ дешьръциридор аркитекторале. Планьл фермеѝ се модификъ де пе relieфьл uii deosebitele черконстанце але локалитъциѝ, uii депе пропъириде есплоетацъѝ. Е bine însъ a преbedea ачезе модификацъѝ акчезорѝ, ast-фел ка планьл д'ънтънъ сь fie маѝ bine комплектат де кит skimonosit prin nouле адъоциѝ.

42. Ферма катъ сь fie ачезатъ пе партеа чеза маѝ ridikатъ uii înr'ачезаuи бreme чеза маѝ адъpostитъ а тьрîмьлви арабилъ, нумаѝ сь нь айбъ о клинъ преа ре-педс; ea este ast-фел маѝ bine асратъ, uii маѝ пьцин еспьсъ fie ла инфьлвица ymedитъциѝ, fie ла ачеза а бин-търдор. Катъ сь префере чинеба ачезареа еѝ пе докь-риде че се бечинескъ кь isбоаре де апъ бие; uii ла îп-тîмпларе kind тьрîмьл n'ар абеа, ба îndеплини ачезаа prin *фачереа yнъѝ пьцъ арtesianъ*, daka tot înr'o бreme есплоетацъя се гъсеуте îн апромиере де yн деадъ nisiposъ, цѝ daka крета нь este, îн рапортъ кьтре супрафаца докьлви, ла о преа mare адънчине; фиинд-кь адебърата теорие а гъьририѝ întemeindьse [пе ачеза а.

σιφονυλνί (tîlbυλνί), trebuie ca nisipul p'între care apa atmosferei se strъкоаръ съ fie înlъcat mai presys de dokyl de pe care doreşte чинеба съ о факъ а ұiуni гъурind кудкыууриде цеолоциче care se оууn înlъцъ-риі еі; ui, de altъ parte, katъ ka нyмерул ачесторі кудкыуури съ нy преа fie mare, de teamъ ka kiedtviала гъуририі съ нy treakъ neste фодоаселе че ар аутента чинеба съ трагъ динт'ачеаста.

13. Zidurile fermei katъ съ fie фъкyте кy челе mai бyне materiale че не дъ бечинъtatea (D 69), ui îн про-порциде че sînt kapabile съ адаоце mai мyлт soliditatea лор; пърециі despърциторі, де sînt фъкyци де пиа-търъ, katъ съ fie ridikaци mai sys de înbълишъ, ka съ оприаскъ пропiуириде îчendivлyи; кy ачелашуі skopъ гринзиде подитуреі care binъ кy къпътiеле де се rea-зимъ ла ачелашуі îнълциме пе ачелашуі zidъ, katъ съ нy се атинъ ла къпътiе, ui înbълишеле съ fie де о-lane, fie înkoboiate, fie drepte, saъ чел пyцин де ар-досие, dar kît се ба пyтеа mai rap де шобаръ saъ paie. Kици-ба aronomi кy skopъ де а скъпа чеа mai мyлтъ parte а zidiriі де нъбълиrea фокyлyи че ар fi апуkat îнтр'о камеръ бечинъ, аъ сфъtyit съ desпаруцъ osebitele îнкъпері че компyнъ о фермъ, ui ачeastъ тreakъ s'a yumat îн kite-ба провинциі din Françia, dar spaцил че ар fi чинеба obligat съ лase îнтре fie-care камеръ а фермеі, ka съ о feriaskъ де а се аyунце де флактра îмпинсъ де sîнтъ, katъ съ нy fie преа latъ ka арин-дашyл съ боiаскъ а се хотърi а ил фаче sakpificиi. Berierea стъпiулyи ui îнцелеанта îмпърцире а materi-алелор че копpиндъ ферма sînt челе mai бyне мъсyри контра îчendivлyи; *aziуурануа контра îчendivлyи este*

mijlokyd čel maï pyčün kostьtorь de a dreče čele strikate.

14. Pyuï odatь čei d'ьntiiь principï, boiь deskrïe ferma kare mi se pare a reyni čea maï mare ekonomie ky čea maï mare komoditate. Tabla alytьvatь la ačestь Traktatь ñ ñfьyčueazь planьd. Liniiie čele simple ñfьyčueazь пьреyčii desпьрyčitorï, liniie ñdoite aratь zidyride čele groase ale zidyriï. Skara de propoçie a zidyriï katь sь se регyлеze ne 120 piçioare¹ pentьрy latьride de la реsьрitь wi aпыsь, kindь супрафаça dominiьdьi este de 240 poroane. Kitь pentьрy kamerele din пьyнтьрy, m'am okypat maï pyčün de dimensiile lor de kitь de posiçia dintьre ele, wi ñkь ačeastь ñmpьрyçie s'aplikь nymaï la planьd de jos. Pentьрy ačeea a katьdьi a.l doilea, fie çine poate modifika ačestь planь ñn totь sač ñn parte, de ne natьра esпloetaçiei sale, ñntinderea mijloačelor wi гьstьride sale partikydare.

§ I. LOKAщYPILE ANIMALILOP DOMESTIČI.

15. Deosebim çinçï felьrï de ñnkьperï: *гpаждьдл* (pentьрy kaï), *koшарьдл* (pentьрy boï wi baçï), *stavьдл* sačь *търла* (pentьрy oi), *кьрtea de пьсьрï* (pentьрy oare), wi *koçinele* (pentьрy porçï).

Гpаждьдл (N° 5 a.l tablei).

16. Ферма кавть сь айбь доь! фельрï de гpаждьдл: yньd maï mare, pentьрy kaï sьпьтowï, wi yньd maï mikь pentьрy čei болнабï. Афарь de yша de intrare, destьd de mare wi destьd de ларгь ka кьльреçьd сь поать ñтра akolo фьрь a deskьдека de ne kalь, гpаждьдл ka-

¹ Bezï дьнçimea yньï piçioрь la Tabla de мьсьре.

тѣ сѣ маі аїбѣ ниуте фєрєстрє еспусє ла тоатє бїнту-
рїлє уї ауєзатє д'асупра басєї грѣтарїлор; черчєбєдє-
лє бор фї аступатє кѹ хїртіє оліатѣ уї їнкѣ уї маї бї-
нє кѹ мїнзѣ, чєєа чє нѹ крѹцѣ де а пѹнє аколѠ асє-
мєнєа уї контра-бїнтурї¹. Пѣмїнтул катѣ сѣ фїє пардо-
сит аст-фєл їн кїт сѣ їндєсниаскѣ скѹрѹчєрєа пїшатѹлѹї
спрє кѹртєа де пѣсѣрї (N° 11 ад таблєї).

17. Лѣѹїмєа граждѹлѹї ба фї де 18 пїчїоарє; спаѹїл
окѹпатѣ ла дреантє уї ла стїнра де фїє-карє кадѣ ба
фї де 5 пїчїоарє, уї мѣрѹїнїт ла дреантє уї ла стїнра
прїн скїндурї статорнїчє карє фѠрмєазѣ аст-фєл кїтє
аїтєа фєлѹрї де локѹїнѹчє мїнѣ ла їнѣлѹїмєа канѹлѹї
калѹлѹї.

18. Ієслєлє сїнт сгїабѹрї де пїатрѣ, маї стрїмтє кѹ
ѹмѣтатє ѯос де кїт сѹс, уї ауєзатє їн лѹнгул зїдѹлѹї.
Ієслєлє де лємнѣ сїнт бѣтѣмѣтоарє, фїє дїн прїчїна пѹ-
ѹїнєї лор трѣїнїчїї, фїє дїн прїчїна орѹѹрєлор чє сє прѣ-
сєскѣ їн єлє.

19. Грѣтарїї (фасчєлє), ѹнѣ фєлѣ де рратїї марї аплє-
катє, сїнт дєпѹсє лїнрѣ зїдѣ, кѹ доѣ пїчїоарє уї ѯ-
мѣтатє маї сѹс де ієслє, уї басє лор сє афлѣ їн дрєп-
тѹл гѹрєї калѹлѹї, їн позіѹїа са орѹїнарѣ.

Грѣтарїї сїнт дєстїнаѹї а копѹїнє фїнѹл уї паїєлє, уї
їєслєлє а прїїмї фїрєлє чє кадѣ, грѣѹнѹїї уї рѣдѣчї-
нєлє чє плакѣ каллор.

Їн фїє-карє колѹѣ дїн нѣѹнтрѹл кѹрѹїї сє афлѣ ѹн
адѣпѣторїѣ де пїатрѣ (N° 6).

21. Мобїларїѹл граждѹлѹї сє компѹнє дїн хамѹрїлє
каїлор, капєстрє, пєрїї, ѹсєдє, гєбрєлє, пєнтєнї, бѹ-
рєѹї, фѠарфєчїї, фѹрчї де лємнѣ (С 455) саѣ де фєрѣ,
лѠпєцє, мѣтѹрє, хїрѹаїє уї чїѹрѹрї.

¹ Облоане.

Kouarÿ uii Starl (N° 3 a.l. tableÿ).

22. Hauterea tÿrmedor de bite marÿ uii mÿrÿnte în aerÿ slobodÿ ar fi într'adebÿrÿ (felÿl bieçeÿ ce s'ar kybeni maÿ bine obÿcheÿrÿlor lor. Dar în Françia nu s'a okÿpat pînÿ akÿm a le înbÿça ky aeastÿ edÿkacÿie, uii sÿpÿindÿle de o datÿ, ar kÿdea în primejdia de a perde unÿ mare nÿmerÿ de kapete. De altÿ parte, s'a înkredinçat, kiar în Françia, kÿ kouarele uii stavlele înkise neste totÿ, ka grajdÿrÿle, sînt sÿpÿrÿtoare sÿnÿbÿçÿiÿ acestor animadÿ. Prin konstrukçia ce propÿnem se ba feri de aeste nekÿbiinçe, uii ba unÿ foleasere ÿneia ky ale celeÿ ladte metode.

23. Unÿ uoпронÿ mare (a uii b), sprijinit de stîlnÿ de piatÿ saÿ de lemÿ, ba slÿji ka sÿ le adÿpostiascÿ. Cele trei zidÿrÿ despre nordÿ, resÿritÿ uii apÿsÿ, bor fi pÿtrÿnse de gÿrÿ la o înbÿçime kÿt se ba pÿtea maÿ mare. În fauç se ba aueza o kÿrte mare (a' uii b'), în kare bitele bor pÿtea reÿÿçi de pe boie. Unÿ gardÿ ceapÿnÿ ba despÿrçi uoпронÿ uii kÿrtea în doÿ pÿrçi de o potÿrÿ saÿ nedeopotÿrÿ, din kare ÿna (a a') ba fi pe seama boiler uii bacilor, uii ceea ladÿ (bb') a tÿrmedor. Unÿ adÿpÿtoriÿ komÿnÿ (c) se taie de gardÿl cel mare în drÿmÿl lunçimÿ lÿvÿ. Uoпронÿ uii grajdÿl bor komÿnika prin îndoita ÿuÿ (d) ky kÿrtea cea mare a fermeÿ (N° 10), uii printro ÿuÿ latÿradÿ ky pometÿl arrestÿ (C 146) (N° 1), ad kÿrÿÿ lokÿ ba fi akoperit de libede, fie natÿradÿ, fie meÿteÿuÿçÿÿ; bitele potÿ sÿ se lase akolo slobod, lÿvÿnd mÿsÿrele trebÿtoare ka ele sÿ nu poatÿ adÿce bÿtÿ-mare arbÿrÿlor.

24. Подÿгa uoпронÿlÿ uii a grajdÿlÿ ba fi ridi-

dikatъ mai sus de toate клѣdirіle че okoleskŷ kompin-
sya sŷŷ, ka piuatya bitelor uі apele ploaiei sŷ se
skyrŷ lesne іn kyrtea de pŷsŷrŷ (N° 11), trekіnd pe
de desybtyl grajdurіlor (N° 5).

Kyrtea de pŷsŷrŷ (N° 11 ad tablei.)

25. Gynoiyl din grajdurŷ, komare uі stavle, katŷ sŷ
fie pvs іn kyrtea de pŷsŷrŷ іn ropanyl (a), ka pŷsŷ-
rŷle sŷ se folosiaskŷ de grŷynuіi skŷpauіi din din-
tele kailor uі bitelor.

26. Kyrtea-de-pŷsŷrŷ ba fi dar auezatŷ astfel ka miro-
sya че ea ba respіndi sŷ ny poatŷ bŷtŷma niŷi pe a-
nimaliі desppe kare borbirŷm, niŷi pe arindauŷŷ, uі
sŷ ny arynŷ pіnŷ la lŷptŷrie. Tot pentru achestŷ ky-
bintŷ uі kochina (N° 12) ba fi auezatŷ іn fyndyl kyr-
tei-de pŷsŷrŷ. Kyrtea-de-pŷsŷrŷ ba komunika, de o
parte, ky uopronyl (N° 4); de чеea laltŷ, ky grŷdina
de legymŷ (N° 13), uі de alta, ky chele d'afarŷ, adikŷ
ky arŷtŷrele, ka gynoiyl sŷ poatŷ fi adys uі kŷ-
ratŷ kіt se ba pŷtea ky mai pŷuіnŷ grevtate. Afarŷ
de aчeasta, lokashyl arindauylŷi ba abea іn kyrtea-
de-pŷsŷrŷ doŷ komunikauіi, desppe kare bom borbi la
bale,

27. Lynchele kopŷi uі sriaburŷle bor fi auezate *ad*
libitum, fie sybt rangyl че dŷ іn arŷtŷre, fie pe lіn-
gŷ ori-kare pŷrete ad lokashylŷi.

§ II. LOKASHURŷI PENTRU PŷSTRAREA SAŷ MANIPULAŷIA
REKOLTELOR.

28. N° 4 deseamnŷ yn mare uopŷŷ destinatŷ a skyti
makinele, yneltele uі instrumentele de lŷkry, de se-
mŷnŷrŷi uі rekolte (A 26). Іntr'aчesta іn zilele yri-

chioase, дукрѣторіи фѣръ треабъ се апукъ а фаче алтеле поуѣ, а репара саѣ а перфекціона пе челе бекі.

29. N° 7 deseamnъ ynъ alt uonpъ tot aua de tre-
bunčiosъ. Aici se fak manipulațiile фруктелор syn-
se dospiriі adkooliče. Astfel ačest lokał komynikъ,
printr'o yuъ din dosъ, ky pometyl (N° 4), ka съ in-
lesniaskъ transportyl nemijłočit ad merelor wi perelor
pentru čidru; wi alte фрукте dospitoare че ар кyłtifa
čineѣa inт' ačestъ kompinsъ. Ačestъ uonpъ ѣa kompinde
ynъ teaskъ, ynъ linъ, putine de deosebite dimensiі,
butoaie, kypъtorі, strъkypъtorі, wi ynъ kazaнъ pentru
distilație. Bom deskrie toate ačeste skyle la lokył dor.

30. N° 8 este čelariyl boltitъ, in kare se poate, la
neboie, pune yn mare linъ de piatrъ, ka ačela че
intilneute čineѣa alt de des in провiнціиле Франчеі
meridionale. Yuа ačestyl lokałъ wi ferestrele desti-
nate ad aera katъ съ fie toate la nordъ.

31. Lъntъria, asemenea boltitъ, ѣa fi awezatъ la N° 9
ky yua wi ferestrele sađe kъtre nordъ. Yuа sa din
ačarъ ny ѣa da nemijłočit in лънтъrie, ka aeryl kałd
ad kypъciі съ ny aynrъ in нъyntру de o datъ. Lъn-
tъria ѣa komynika ačarъ de ačeasta ky nimniča, printr'o
fereastrъ че ѣa slъji a čine o kypъcere de aerъ reko-
rosъ. Пъmintyl ѣa fi podit bine, wi podityra се ѣa
spъla ky apъ myłъ o datъ saѣ de doъ opі пе zi. A-
čestъ lokałъ katъ съ aіbъ toate instrumentele wi y-
neltele destinate pentru фабрикаția yntylvi wi a брiн-
zeі; bom борби maі ky de амъpъntyl la kapyl ačesteі
фабрикациі. Ka съ ny adyкъ in нъyntрул съъ sybstan-
це priimitoaе de a се пyтpezi wi strika, femeile
inkъpkate ky ačeastъ esploetație бор ačea rpіъ съ
nyie in lokył kъłčъmintelор, la intrare in лънтъrie,

niute katîrni kyrauĭ, pe kari ſi ba ŭine tot deayna în-
tr'adins la uſh. Temperatura льптьриеĭ katъ съ se
ŭiie statornikŭ de la optŭ plûz la 10° P.

32. N° 2 este o ŭyppъ peche (D 4) pentry pъstrarea
ynop plante în oade, ŭi degymedop destinate spre ny-
treŭy animalidop pe timnyl ierneĭ (tyrnepe, morkofi,
sfekle). Chea mai însemnatъ fereastrъ este kъtre nordŭ.

33. N° 15 este o фінъrie pentry клъиле де фінŭ ŭi
snonĭ; poate чинеба съ o transforme în ŭопронŭ, ast-
fel în kît съ лase o ŭлиѹъ în лунгыл ŭyppеĭ kalde
saŭ oranŭerieĭ (N° 14). Фелыл ачеста де ŭопроане
fache mai înlesnitoare intrata rekoldop. Англиĭ аŭ а-
dontat обичеѹл де а клъди клъиле дор ŭi storopiĭ дор
în преѹиγγыл ynop пръјине ашезате коничеште, каре де
formeазъ simbyride, ŭi kari slъjeskŭ astfel ny nymaĭ
a înlesni черкѹлаѹиа аерѹлѹĭ інъунтѹл клъидор, дар
інкъ а де пъстра де пѹstiiide ŭоаричидор. Поате чине-
ба, кѹ пѹѹипъ интелѹиѹѹъ, пѹне ін докѹл ачестор лѹ-
кѹрѹĭ kostъtoare алтеле каре съ факъ ачешаŭ tpeabh.

34. N° 13 este гръдина де легѹмĭ, N° 4 гръдина де
помĭ. N° 25 араъ патѹ маĭ пъtrate де бердеаѹъ
(D 119 ŭи А 73), але кърор dimensiĭ се бор осеби де
пе плакѹл proprietarѹлѹĭ, ŭи пе каре ба пѹtea але ін-
конѹѹѹра кѹ base кѹ флорĭ.

35. Фонтĭна, daka lokalitatea інгръѹеште ачештъ
konstrykѹje, ба фĭ пѹсъ кѹ dosѹл ла zidѹл despърѹи-
риĭ (e), între кѹртеа (N° 10 ŭи гръдѹрĭ-staѹтеле (N° 3
ŭи 5), кърор ea де ба да апъ prin kondѹktorĭĭ (ѹебеле)
ашезаѹĭ ін zidŭ. Үн mare basinŭ, destinat pentry спъ-
латѹл рѹфелор, ба фĭ ашезат ін чентѹл гръдинеĭ де помĭ,
алѹл, pentry ѹдѹрĭ, се ба афла ін чентѹл гръдинеĭ
де легѹмĭ.

36. Poarta de intrat (N° 10') ба фи болтитъ уи де о мъриме де пе требвинуць.

§ III. ЛОКАШУЛ АРИНДАШУЛУИ.

37. Poarta de intrare (N° 16) ба фи пе дин афаръ де фермъ; ън фундул гангулуи се афлѣ skara думинатъ дин partea de d'asupra; ла дреанта уи ла стѣнга унѣ salonѣ, дин каре унул ба компинде соба destinaѣ а ѣнкѣлзи шурра (N° 14). Salonул (N° 17) ба комуника ку сала де мѣнкаре (N° 19), каре комуникъ ку квиния (N° 24) уи ку кѣмара (N° 24). N° 20, каре дѣ ън грѣдина де легумѣ, ба слѣжи пентру реколѣтѣ, пентру класареа семинцелор, уи пентру алѣ дѣкрѣрѣ дин пѣунтру. Пѣипѣрия есте ла N° 22, уи кунторул ла 23. Ун пѣуѣ комунѣ кѣртеѣ де пѣсѣрѣ (N° 14), спѣлѣторѣѣ (N° 24), уи кунторулѣ (N° 23), се беде ѣнтре ачесте треѣ локалитѣуѣ. Пѣимница се ба ѣтінде ѣн дреанта уи ѣн стѣнга свѣт челарѣул (N° 8), лѣптѣрия (N° 9) уи оранжерѣя (N° 14). Де асупра ачелорашѣ локале бор фи ашезате фрукѣтерѣя (C 253), кресѣкторѣя-де-гѣндачѣ, деспре каре бом борби маѣ jos. Челе ладѣ ѣнкѣперѣ але ѣнтѣивлуи катѣ бор слѣжи де камере де кулкатѣ фамѣлиеѣ уи дѣкрѣторѣлор уи дѣкрѣтоарелор, уи ба комуника прин N° 5 ку грѣнареде де фѣнѣ, паѣе уи грѣнуцѣ (A 57), че поате чѣнеба але клѣди д'асупра уопронѣлуи (N° 4) уи кошаѣлуи (N° 3 а б)¹.

---

¹ Economia kombvstibilvluvi atirndnd de metoadele ѣнкѣлзирѣѣ, катѣ сѣ адоанѣ проѣеделе модерне ѣн констрѣкѣция кѣминилор, уи сѣ фолосѣаскѣ, прин ѣмпѣрѣѣя вѣлоаелор бѣрѣте ѣн зидѣрѣ, продѣктеле комбѣстѣѣ, пе каре ле ласѣ а се перѣде маѣ ordinar ѣн аерѣ.

Реканитрлаџие.

38. Ачеастъ ѓмпѣрџие а ѓнкѣперѓдор ми се паре къ љнеуте тоате фодоаселе че поате сѣ аѓбѣ чинеба ѓн бедере ѓн констрљкџия љнеѓ ферме. Де уи докљинџа арѓндашљлљѓ нљ есте ашезатѣ кѓар ѓн чентрљ, кљ тоате ачестеа есте лесне де прѓченљт къ еа есте ашезатѣ уи ѓмпѣрџитѣ аст-фед ѓн кѓт нимик дѓн чеа че с'ар пљтеа фаче ѓн нѣљнтрљл фермеѓ нљ ба пљтеа сѣ скане де окѓљл стѣпѓнљлљѓ, уи къ ба пљтеа сѣ се преѣмбле претљѓнде-неа кљ ѓндеснѓре.

39. Дакѓ, ѓн љрмѣ, уи маѓ ѓпрѓѓљ, ба дорѓ чинеба сѣ ѓнтѓнѣ скара ачестљѓ планљ, ба аљљџе фѣрѣ мљлѣтѣ кѓ-елљѓлѣ, уи фѣрѣ а сљпѣра ѓнтрљ нимик економѓ џе-нерѓлѣ, љљѓнд уи ѓнтѓнѓндљсе ѣе грѣдина де пометљљ уи чеа де легљмѓ, кѣрор ле ба мѣри уи дор околљл кљ алте петѓче де кѓмпљ.

КАПѢ II.

Капиталљ уи материалљ ал есплоџаџиѓѓ љљралѓ.

40. Кљмпѣрѓреа гљпоѓљлљѓ, бѓтелор уи бѓтелор де трас, семѓџелор уи фораџѓљлљѓ, ѓнстрљментелор де љљкрљ, љ-нелтелор тѣрељѓѓѓре манѓљџаџѓѓлор, прекљм макѓнеле де догрѣѓе уи дѓстѓлѣрѓе (пентрљ поварнѣ), сѓмбѓѓѓле љљкрѣторѓлор, черљ маѓ нѓѓте де тоате фондљрѓ фѣрѣ кѓре нљ ар пљтеа љн прољљкторљ сѣ ѓнтрѓпрѓнѣ еспло-џаџѓ љнеѓ ферме, фѓе мѣкар уи де о маѓ мѓкѣ ѓнсем-пѣтѓте. Дакѓ нљ есте стѣпѓнљ пе љнљ кѣпиталљ ѓндествљ-

Лѣторѣ, este înbederat къ се ба рѣина, пе дѣнсул, уи къ ба дерѣпѣна ферма.

41. Ферма noastră фѣинд sokotitъ къ are o supra-фацъ de 360 погоане арабиле, унѣ англѣ ну ар întrepreinde esploataѣia ei фѣръ а абеа унѣ къпитал де 445,800 де леѣ чел пуѣин, дака ферма ар фѣ вѣн локурѣ арабиле; де 388,800 леѣ, дака ea ар конста нумаѣ дѣн пѣшунѣ, уи де 72,800 леѣ, дака култура ар фѣ нумаѣ пентру турнепе пентру нутреѣул бителор; уи вѣнкъ ла вѣн-тѣмпларе кѣнд ферма ар фѣ къпѣитъ къ макѣнеде уи унедѣтеле деспре каре борбирѣм, де унѣ нумерѣ вѣн-дестѣулѣторѣ де анѣмалѣ domestici, уи къ н'ар фѣ тре-бѣуѣнѣ а о вѣнбѣуѣнѣуѣи пѣрѣн марнаре (A 17) уи дес-фѣундѣрѣ (A 42). Фѣинд къ вѣн Франѣиа преѣул нумерарѣ ад обѣетелор де консомаѣие este маѣ жоs маѣ пе зѣ-мѣтате, поаѣе чѣнеба пѣрѣими ѣѣфра де 94,500 леѣ, де къ-питалѣ пѣчесарѣе esploataѣiei унеѣ ферме де 360 по-гоане де пѣмѣнтѣ бунѣ, уи къпѣитъ къ tot materia-лул сѣѣ.

42. Materialул esploataѣiei рѣurale се ба компѣне де зече пѣлѣурѣ къ уи фѣръ котѣгъ (A 27), де wease кѣрѣѣе ушоаре къ патру роате уи де унѣ кадѣ, де треѣ-зечѣ де боѣ пентру вѣнгрѣшат, де зече баѣ къ лап-те, де патру сѣте капете де оѣ, де чѣнѣ-спре-зече bite де трасѣ, дѣн каре ноъ боѣ уи wease каѣ.

43. Вѣнребѣуѣнѣареа боѣлор ла араѣѣ este рекомандатъ де чеѣ маѣ бунѣ агрономѣ, ка Ioan Sinkлар уи Mateѣѣ Dombasлу: фѣинд къ боѣл ну фаче, este адебѣрат, вѣнтр'о зи, де кѣт чеде патру а чѣнѣа дѣн дѣкрѣл унѣ кадѣ; даp, спре деѣпѣгѣбѣре, брасдеде че траѣе сѣнт маѣ регулате. Преѣул унѣ кадѣ este маѣ mare де кѣт ад унѣ боѣ; преѣул ачестѣиа крѣуте къ аниѣ вѣн брѣме

че ал калудуи дескреуе интр'ачеауи пропорцие; ла катъул кариеи саде ел ласъ инкъ уи пелеа уи карнеа са; калуд атунчи не дъ нумаи фолосул дин пелеа са: ин сфируит нутрецул унуи боѳ костъ маи пучин де кит ал унуи калѳ¹. Интокмид ку стръумичие тот фелул де деспъгубире, гъсеуе чинеба даръ фолосѳ а се слѳжи ку бои пентру аратѳ уи пентру лѳкърѳиде де транспортѳ кару ну черѳ мултъ грабъ.

44. Пе кит пропѳуириде есплоетаѳии бор дебени маи инсемнѳоаре, ариндауул ба адѳога ла мобиларул сѳѳ ун стѳрпиторѳ, ун фелѳ де плѳгѳ комплѳкатѳ, индеснѳиторѳ де а деспѳдѳчина плантеле челе маи теначе; о макинъ де бѳтѳт семинѳеле, компѳсъ динтр'о тѳбалъ чилѳндриѳкъ арматъ ку лате тѳселе пе черкуферѳнѳа са, ка сѳ мишче де ѳос ин сѳс бѳчѳриде че батѳ гѳѳунѳул. Се аѳлѳ макине де бѳтѳтѳ алкѳтѳите де пе унѳ моделѳ маи костѳторѳ; еле сѳнт инсоѳите де чѳгѳури, коуѳри де пѳиеде уи бѳнтѳрѳторѳ. С'а инкредѳнѳат ин Ангѳлиа кѳ интребѳнѳаѳеа макѳии де бѳтѳт, каре с'а респѳндит пе ла тоате фермеде регатѳлуи, адаогъ пе ѳие-каре анѳ 240,405,000 ока ла проѳѳѳкул тотал ал гѳѳунѳилор, каре маи пѳинте се ѳрка ла кантѳтеа де миѳлокѳ пропѳорѳионалѳ де 4,224,000,000 ока. Аѳаръ де ачѳестъ креѳутѳре ин проѳѳѳт пѳрѳе кѳ макѳина интѳече бѳтѳтѳл ку мѳна, ку 40 пар. ла ѳие-каре 3 ока, кѳнд интребѳнѳаѳеазъ каи пентру трѳгѳторѳ, уи кѳ ачѳестѳ абѳанѳаѳиѳ ар ѳи инкъ маи маре дѳка ин локѳл кѳилор с'ар пѳне боѳ.

Кѳмпѳрѳѳѳра материалѳлуи деспѳре каре борбѳрѳм ар коста маи 70,200 lei.

¹ Ин локѳ де опѳѳ ока де ѳинѳ, уи де ѳеѳсе де обѳѳѳ саѳ рѳшкѳ че ар да кѳилор, дѳ пе зи, ѳие кѳѳѳи боѳ трѳи ока де ѳинѳ уи о ѳѳмѳтѳте ока де картѳѳи, сѳѳекле, рѳмѳѳиѳе де пѳинпѳоѳѳне, тѳѳѳе де нанѳ, рѳпиѳъ, etc.

КАПЪ III.

Personalul ui kontabilitatea fermei.

45. Nu прѣтем rekomanda indestyl metoda adontatz de D. Mateiŭ Dombaslaŭ, kare konstъ' in a inkredintza deosebite trebi a le fermei la kapъ de *lykry-ky-mina* kare, de ui ei insyui lykrytori, sint, ne propria lor responsabilitate, miŭlochitorii obligauŭ intre lykrytori ui stъpninŭ. Aua, in ferma de kare ne okypem, ba abea, 1° ynŭ *kapъ de trebъtori*, inkъrkat de a presida la toate lykryride dobitoachelor de tras, ky doŭ sьbt-kapъ sьbt ordinyl stъŭ, din kare ynvl ba fi inkъrkat ky boiŭ, ui чел лалт ky kaiŭ; 2° ynŭ *kapъ de lykry ky mina* inkъrkat de a adyna ne touŭ lykrytoriŭ trebvinchouŭ, aŭ depъpta, ale plъti simbria, a insemna fie kъrvia felvl lykrylyŭ de kare este kapabil; 3° ynŭ *rdъtorъ* pentry libezŭ ui челе лалте ydъpi; 4° ynŭ *пъstorъ* ui yn *аъtorъ*; 5° ynŭ *svkary* inkъrkat maŭ ky seamъ ky boiŭ de ingъshat, ky bachŭ ui porчŭ, ky doŭ saŭ trei аъtori; 6° *wease arгаuŭ de plyrъ*; 7° yn *komisъ* pentry kontabilitate; 8° yn kapъ okypat ky manipylauiide din пъvntry fermei, прекум distileria, krama, kresъtoria-de-rindachŭ, фабрикаuia instrumentelor aratoriŭ; 9° o *лъntъreasъ* ui alte femeŭ pentry slyzba kaseŭ arindauylvi.

46. Kit pentry kontabilitate, impъryuirea in koloane a deosebitelor katastiuue хотъrite pentry ачeastъ treabъ, ba fi kit se ba прѣtea maŭ лъmyritъ, maŭ deslyuitъ. Fie kare din ачeste koloane ba прѣpta ne фpyntea ei destinauia sa, ka стъ ny remlie, la чeasyl nymerъtoarii din fie kare zi, de kit a прѣне uфpa. Катъ ka

katastimatele sã fie ținute astfel ca arîndauyã sã poatã a'ui da o sokotealã strauunikã la sfîrșitul fie kãria sãptãmîni, uii de plãuile ce a fãkvt, uii de nãdejdiile sale.

47. O fermã kãpuitã astfel uii mînatã înt'r'acestã spirit, sokotind pãmîntul de o kalitate mijlocie, poate sã dea unã produktã nedukratã de 162,000 lei cel puciuñ, uii toate keltvelele skoase, unã produktã kvrat de 39,490 lei cel puciu în anii d'ntîi.

КАПЪ IV.

Пръстрареа салубритьциî фермеî.

48. Планул фермеî a fost tras astfel în kît sã poatã çineba, de pe boie, a întokmi, în nãvnteyã înkãperilor, kvrçerî de aerș uii kvçiuș uii kvrmeziauș; deçî împrosçtarea deasã a aerului este prinçipulã fondamentalã ad salubritьциî domestice.

49. Aerã, îndatã ce animaili aș iesit din lokvinçele lor; aerã apartementele tale, îndatã ce beî iesii. Asbîrle departe de tine ordurele ce se dospeskș; spalã uii kvrçuț adesea podityra kowarelor, stavdelor, grajdurilor, dar înt'r'o zi vskãçioasã, ka sã iuçeuți sbaporaçia ymiditьциî. Spalã înkã kv apã de barș, uii arvukã kîte-ãa pikçture de klorvur de barș saș de sydã. Pidikã gvnoiul de prin grajduri. Kît pentru kowarș, pare se kã bachele nu tînjeskș stînd mai mult mormanul de gvnoiș înt'yn koduș ad lokvinçei lor¹.

¹ Mirosurile amoniakale kare iesș din açeste gvnoiuri se parș a fi folositoare bachelor uii foilor ka sã nevrãdise açi-

Dy' ne kîmnî gynoivl din kÿrtea-de-pÿzÿrî din kare ele a ales toçi grÿvnyçîf. Kÿrÿcÿ ky chea maî mare grÿÿ kochina; uî kînd yn animal începe a fi trist, grÿbeuhte te aîl strÿmyta îñ spitalÿvl, îñ kare bei abea grÿÿ a deynve yn basÿ plin ky klorÿrÿ de basÿ likvidÿ. Este bine de a çine asemenea îñtr'aceste lokale pÿtinele pline ky apÿ sÿratÿ; uî înkÿ sÿ 'ny vîte çineba obîçeiÿvl adoptat de cheî maî bynî agronomî, de a presÿra ky sare klÿide de fînÿ uî de paie che pÿstreazÿ pentry pÿtreçÿvl ßitelor¹.

50. Kavÿt pe lÿkrÿtorîi cheî bolnabî ka pe tobarÿuî trÿdoaselor tale lÿkrÿrî, ka pe niute fraçî îñ sÿîr-uîit; kÿçî ŷmanitatea kîamÿ resbÿnarea asÿpra stÿpî-nÿlÿÿ kare, îngrijind ky toatÿ klÿdÿra de ynÿ boÿ bolnab, lasÿ îñ boia soarteî pe lÿkrÿtorÿvl kare a kÿ-zÿt svÿt pobara ostenedelor sale.

51. Se aflÿ îñ Skoçia yn obîçeiÿ adebÿrat patriarhal pe kare ar fi bine, pÿtînd, sÿl îñtrÿdÿkÿ îñ Françia, astÿzi maî ky seamÿ a kÿrîi kontrîbÿçîi pieziue, kare îñ fîinçÿ atîrnÿ nÿmaî pe gÿumaziÿ sÿrakÿvlÿ, binÿ a rÿpî lÿkrÿtorÿvlÿ o parte din sÿma che a plÿ-tito ky bÿreamea uî ky ostenedele sale. Acest obîçeiÿ konstÿ' îñ a plÿti lÿkrÿtorîi ky marfÿ pentry tot pre-çÿvl saÿ nÿmaî pe o parte: grîuÿ ka sÿ fabÿriçe pîi-nea famîliilor lor, malÿ² uî xameiÿ ka sÿ'uî fakÿ berea. Acest obîçeiÿ kezÿuÿieute bieteî famîlii o xra-

---

dÿl karbonîkÿ kare se desbÿrneazÿ din rÿÿvnyçîi lor, prin deskomposiçia pÿtreçÿvlÿ erbosÿ, kîte o datÿ îñtr'ynÿ kîrÿ îngrozitorÿ; kÿÿ fîinçei lÿÿ este datoare meteorisaçia che îl loveuhte atît de des.

¹ 40 oka sare ða 800 oka de fînÿ.

² Фъинъ de орзÿ,

не индустриални сѣктори, ни ферми не дѣлваат
де а мерче да кѣрчиме сѣ келтвиаскѣ ку несокотинѣ
банѣ че'ї рекламѣ требѣнѣле конѣлор сѣ.

ПАРТЕА А ДОА.

EDUCAȚIA ANIMALILOR XOTĂRIȚII ÎNTRU ESPLOE- ȚAȚIA FERMEI.

52. Ținîi autorii înțelegă sub numirea de *bite* totă
felul de animale domestice ce omul întrebuințează
ca mijlocuri, în lucrările sale agricole, săv ca a-
cuzii 'a' producției (калѣ, боѣ, ої ни капре). Алѣи
restăнирѣ ачестѣ борбѣ нѣмаї нѣнѣ *bitele* корнате
ни *linoase*, че еї ле осибескѣ в bite маї ни мѣрѣнѣ.

53. Numeskă bite de tras не ачелеа динтр'ачесті а-
нималі каре сінт маї ку сеамѣ консакрате а тра-
че плѣнѣ ни кѣрѣнѣле сѣ а фаче сѣ миѣче макинеле.

КАПѢ I.

*KonsideraȚii generale asupra educaȚiei ni în-
bărbățării animalilor konsakraȚii la
exploataȚia fermei.*

§ I. NUTREȚUL.

54. Сѣ не факѣ ниѣ одатѣ сѣ тreakѣ пенѣде анима-
лиї де ла ѣн фел де нѣнѣнѣ ла алѣнѣ, фие мѣкар ачѣ-
ста в маї бине. Катѣ сѣ зичем атѣеа ни десне тре-

череа де ла нутреуѣ вскатѣ ла нутреуѣ берде, ши биче-берса.

55. Нутреуѣл аносѣ ши земосѣ приеуте маї кѣ сеамъ анимадіор ȳнї, нутреуѣл маї хрѣниторѣ, де ши гросоланѣ, анимадіор маї бїрсиѣ. Пе тимпул іернеї, нутреуѣл вскатѣ есте маї преферабилѣ, ши нутреуѣл берде пе тимпул берей; дар нутреуѣл вскат чере dese адѣпѣї; ȳнї динтре агрикѣлторї аѣ бѣгареа де сеамъ де а муїа кїар іарна фїнѣл че дѣ бітелор ши маї кѣ сеамъ калор.

56. D. Mateiѣ Dombasлѣ дѣ калор, іарна, опѣѣ oka де фїнѣ, патрѣ oka де обѣзѣ саѣ рїукѣ мѣѣинатѣ кѣ паїе tokate (A 70), саѣ маї бїне о кантїтате де ачееашї рѣевтате де моркобі їн локѣ де патрѣ oka де рѣѣѣнѣї. Бара трїфоїѣл, бїсдеїѣл, мѣѣѣрикеле, ши паїеле де мазѣре фѣрѣ боабе.

57. Се дѣ боїлор де трас їн доѣ мїнкѣрї: трей oka ши ȳмѣтате де фїнѣ, шаї-зечї ши трей де oka де рѣмѣшиѣѣ дїн дистїлерїе, їмпреѣнате кѣ доѣ пїнѣ ла патрѣ oka де тѣрте де напї саѣ де раниѣѣ; кїт пентрѣ боїї де їнгрѣшат пе тимпул іернеї, їн локѣл рѣмѣшиѣей дїн дистїлѣрїе, ле дѣ опѣѣ oka саѣ де картофї копѣї ши кїар крѣзї, саѣ тѣрнепе, саѣ сфекле tokate. Аместекѣ паїеле кѣ тѣрнепеле пїнѣ че їнгрѣшатмїнтѣл s'a їнаїнат бїне, атѣнѣ дѣ їн лок де паїе фїнѣ. Пе тимпул берей її нутреуте нѣмаї кѣ трїфоїѣ, мѣѣѣрике ши алте маїдѣре аместекате кѣ паїе.

58. Оїле кавѣѣ паїеле де мазѣре ши пе чере де мѣѣѣрике, пе трїфоїѣ, пе бїсдеїѣ, пе фораѣїѣ вскатѣ, де каре поате сѣ ле деа кїте о oka ши $\frac{1}{4}$ пе зї, аместекате кѣ картофї копѣї саѣ крѣзї, кѣ тѣрнепе, кѣ моркобі.

ui kiar ky bouținъ de struguri ui рѣмъшице din distilării.

59. Порції трѣieskŭ ky тѣрѣе, ky картофі, ky рѣмъшице din distilării, ky o мулѣime de гynoie din фермъ, коѣ de пепенѣ, лѣтuri de base, рѣдѣчине de фергъ femелъ, ui бара de адукŭ în kocina лор мѣзърике ui тpeфоiŭ.

60. De pe гѣsirea прецурлор de Ioan Sinkларŭ, o oаie мѣпiнкъ pe anŭ, în турнепе, продуктул а о сѣтъ стiнѣini пѣтраѣi; ui yn боŭ de чеа d'тпiиŭ calitate продуктул а чiнчi сѣте стiнѣini пѣтраѣi.

61. Нутреѣул пѣзѣрилор стѣ în грѣунѣi de арѣкат, мѣтурѣтuri din грѣнаре ui фермъ; stratул din stavле ui грѣдuri копpинде iнкъ destvi грѣунѣi ka стѣ iнделетпiчiasкѣ пѣзѣриле de курте (25). Дѣ тpei-зечi пiнъ ла тpei-зечi ui чiнчi драмuri de грѣунѣi пе zi гѣиелор че iesŭ, ui шеаi-зечi драмuri ачелора че ле џiнŭ iнкise.

62. Обiчеiул de а iнкиде iн џаркŭ оiле tot anул este преа respiндit iн пробиnѣiile meridionale ui kiar iн Anglia. Турмелор ле меггŭ tot de аyna маi bine astfel: еле дебиnŭ маi џеапене ui дѣ о тynсyрѣ маi фpymoасѣ. Дар маi пainte de а adonta ачeastѣ методѣ iн џреде iн каре ea нy s'a iнтpудys iнкъ, е bine de а iнбѣџа ky iнџетул турмеле ky ачeastѣ мѣсyрѣ; кѣчi тpeчереа репеде de ла iнбѣџул лор d'тпiиŭ ла ачeastѣ nouѣ едѣкаџие ле ар фи бѣтѣмѣтоаре iарна. Ва кyлеџе че ле маi бyне фолоасе фѣкiнд а се iнкиде оiле нyмаi пе кiт timпyл се ба пyтеа сѣфери, ui дѣкiндyле пе бpемеа timпyлyи чедyи аспpу iн шопpонyл че ам дескpис (23), din каре еле pot iеши слобод, fie ka стѣ

stea în kyrte, 'fie ka съ maskъ în orpada ky pometŷ (N° 4. al tablei).

63. În kide oile ky gardŷ de nyiele ui mъръчині.

64. În Irlanda ui Skoția fakŷ съ maskъ bitele челе marі prin prinonŷ. A чеастъ fantъ konstъ în a onpi bitele nyмаі pe yn spaціŷ de lokŷ, prin lanуyрї saŷ фynіі lerate de ыерyше, ui a myta pe pнд ыерyшїі pe kīt spaціyл аsupра кърyя s'a prinonit bitele s'a пъskyt: фолосyл чел mare ал ачестеї фante, este de a da animalor o earбъ tot de a yna проаспътъ ui nekъkatz, ui de a onpi dobitoачеле de a se osteni рътъчинд în коаче ui inkolo pe пъшyні. Ynїі din аргікyлторї fakŷ a фї ymate бачеле de ої ла о депъртаре оаре-каре.

65. Пърсторyл katъ съ айбъ грїзъ а'шї пyне oile ла yмбргъ пе бremeа кълдyредор челор marі, а ле мїна дїмїнеаца пе коaste еспyсе ла апыс, ui seara пе челе еспyсе ла ресърїтŷ; а ny ле inkide nıчї odatъ пе кълдyреде челе marі, інтр'yn ставл преа стрїмтŷ. Poate съ ле дyкъ съ се преїмбле ui съ ле адане пе бreme de nınсорї, dar ny ui пе бремї ky бїjedїї, saŷ kнд sınt бїntyрї marі. Katъ съ ле депъртезе де пъшyнеде ін kape s'ар афла інтр'ynŷ mare бїлyгyгŷ plantele бенїноасе kape ypmeазъ: *бoлларїyл бyлбосŷ* ui чел *де балтъ, поївнїкyл, дїдїyелyл, skymnia, дафнеа, лъгpїчea, боцъyелyл, калчеле* ui *rostopastеле, okїrл-богyгї, omakyl, kykryta, тьpyl-лyпyлyгї, тьтpьcyна, пошнїшорyл, зїpнеа, калчea-mїкъ, калчea-де-балтъ*; къчї este ky пyтїнyъ ka фoамea съ amorціaskъ instinktyl че фаче пе ачесте bite съ'шї aleаръ нyтpеуŷ съ-пъtosŷ (A 73). Linè a dobedit prin еспepїїнyъ, къ принтре plantele че інтілnim ін прецінyл nostry, боїі kav-

тъ нумаї 276 специї, бітеле ку мнѣ 387, каїї 262, капреле 449, ши порчії нумаї 72.

66. Metoda de a църквї оїде ка съ ле факъ а паште пе локѣ брѣбе ши алте планте форацере, este asemena folositoare турмедор де інгрѣшат, кїт ши кїмпїлор пе каре її роднїческѣ кѣкѣрезеле дор ши пропрїетарулї, кѣрѣа ачеастѣ методѣ її крѣцѣ кїелтѣделеде транспортулї¹.

§ II. ПЪСТРАРЕАШИ ІМБУНЪТЪЦІРЕА РАЦЕЛОР
САЃ СОІУРІЛОР.

67. А пѣстра рацеле² челе кѣрате, а їмбунѣтѣці рацеле деѕуенерате, аколо катѣ съ цїтїаскѣ тоате остенеделе агрїкулторулї че се анѣкѣ де едукація анїмалїлор де фермѣ.

68. Пѣстреазѣ рацеле челе кѣрате ѣнїнд тотѣ де аѣна ла оладѣ пе чеї маї фрѣмощї їндїбізї маскулї ши фемелї аї рацеї де пѣстратѣ фѣрѣ а їнгрѣдѣ бре одатѣ бер че фелѣ де аместекѣ ку нїште їндїбізї їнтерїорї їн фрѣмѣсеце саѣ їмпреѣнаре трѣпеаскѣ ку рацеле маї пѣцїн прїбїлїціате.

69. їмпреѣнареа аре дрент сконѣ а адѣога калїтѣцїлор ѣнеї раце акліматате їн цѣарѣ, калїтѣцїле ѣнеїраце стрѣїне ши сѣперїоре сѣбт-оаре каре рапортѣрї. Дар їмпреѣнареа катѣ съ фї фост тотѣ де аѣна пречедатѣ де лѣкрареа ши стѣрѣїреа де а префекціона раца їндїцѣрѣ (69).

¹ їн. Італіа дрѣ бітелор фрѣнѣ де ѣлмѣ, де фрасїнѣ, де арѣарѣ, кѣдеасѣ їн дѣна дѣї Септембріе ши пѣстратѣ берде фїе їн дѣтоаїе аконерїте ку нїсїнѣ, фїе їн гронї аконерїте іар ку нїсїнѣ, саѣ ку бѣшїнѣ де стѣрѣїрї. Ачеаста este vn нѣтрѣцѣ фѣарте бѣнѣ іарна.

² Неамѣ, соїѣ, бїцѣ.

70. Поате чинеба пуне pentru регулѣ генералѣ 1° кѣ раѣа- де ла *sud* адусѣ ла nordѣ прѣstreазѣ ши реѣперѣ раѣеле де ла nordѣ; ѣн бreme кѣ ачесте дин *ymѣ* дусе ла *sud* дерапѣлѣ раѣеле ачелор ѣинѣ- те; 2° кѣ се кѣвине, ѣн ѣмпревнареа раѣелор, а фаче сѣ се ѣнкалече иепеле индиѣене де армѣсарѣ стрѣинѣ, дар ну фемеледе стрѣине де армѣсарѣ индиѣенѣ; 3° кѣ се кѣвине а фаче сѣ се ѣмпреѣне кѣ индиѣизѣ де раѣ- це кѣрате, ши ниѣѣ одатѣ кѣ индиѣизѣ де раѣе метѣче.

§. III. INFLUINȚA ПЪРИНȚИЛОР АСУПРА СЕКСУЛУИ
ШИ КАЛИТЪЦИЛОР ПУИЛОР.

71. Дене еспериѣнѣеле D-лѣи Цѣру Бузарингп, паресе а конкиде 1° кѣ татѣл, преа жуне, преа бѣтрѣнѣ саѣ де о конституѣе слабѣ, продуѣе маѣ мѣлте мѣнзе де кѣт мѣнзи; кѣ ѣн бѣрѣста бѣрѣбѣѣиѣ ши дака есте де о кон- ституѣе таре, ел продуѣе маѣ мѣлѣѣ мѣнзи де кѣт мѣн- зе; 2° кѣ мамеле преа жуне саѣ преа бѣтрѣне саѣ де о конституѣе слабѣ орѣ дѣлѣлатѣ де десе ѣмборѣошериѣ бор продуѣе маѣ мѣлѣѣ мѣнзи де кѣт мѣнзе; ши кѣ ѣн ѣеркѣнстанѣе ѣмпротѣбитоаре, еле бор продуѣе маѣ мѣл- те мѣнзе де кѣт мѣнзи; 3° кѣ продуѣктеде анималѣлор domesticѣи сеамѣнѣ де обѣите маѣ мѣлт татѣлѣи де кѣт мамеѣ, ла капѣ, мѣдѣларе, колoare, перѣ, карактерѣ, ѣн сѣрѣшит ла тоате ѣе се ѣинѣ, де бѣаѣа дин афарѣ; кѣ еле сеамѣнѣ дин контра маѣ мѣлтѣ мамеѣ де кѣт та- тѣлѣи ла талие, dimensiѣде пѣнтелелѣи, ѣн сѣрѣшит ла тоа- те ѣе се ѣинѣ де органеле нѣтреѣѣлѣи; ши кѣ, сѣбѣт а- ѣест ѣндоѣт рапортѣ, мѣнзул сеамѣнѣ татѣлѣи маѣ мѣлт де кѣт мѣнза; ши мѣнза сеамѣнѣ мамеѣ маѣ мѣлт де кѣт мѣнзул.

72. Kombiniind ѣнтре еле ачесте date, ѣн ѣмпревнареа

ui прѣстраеа рацелор, poate чинеба добѣнди де пе боие
ynŷ seksŷ saŷ altul ui oape-kape kalitŷuŷ maŷ mvlŷ
de kŷt altele.

73. Фелул ачеста де еспериинѷ каре констѷ ѣн а
консемна ui а компара фантеле че се петрекѷ ѣн фер-
мѷ, а окупат, ѣnainte де D. Бузарингѷ, пе ѣнбѷцаѷиѷ де
ynŷ рангѷ destinsŷ ѣн Франѷia ка ѷи ѣн Анѷlia; кѷ
toate ачесте оstenitoare лѷкрѷрѷ, ачeaшѷ минѷ се паре
ѣнкѷ фечюарѷ; ui ноѷ нѷ пѷтем ѣндествл сѷ ѣндемпнѷм
пе агркулторѷ сѷ о есплоете кѷ о стѷрѷѷре методикѷ.

§ IV. ЦЕСТАЦIA¹ УШ ФЪТАРЕА.

74. Епока ѣнкѷлекѷрѷи есте хотѷрѷтъ прѷн ачеа ѣн
каре фемелелор ли се факѷ де гонит, адикѷ дѷн Апри-
лие пѷнѷ ѣн Iunie pentрѷ ене¹, дѷн Априлие пѷнѷ ѣн Iy-
лие pentрѷ баѷѷ, дѷн Априлие пѷнѷ ѣн Маѷѷ pentрѷ аsине,
дѷн Septembrie, Oktombrie пѷнѷ ѣн Noiembrie pentрѷ оѷ,
пѷнѷ ѣн Decembrie pentрѷ капре, totŷ аnyл pentрѷ
skроaфе.

75. Катѷ сѷ нѷ лase а се ѣнкѷлека бака саŷ еapa
ѣnainte де patрѷ анѷ, тагѷул саŷ калул ѣnainte де треѷ,
ѷапул ui бербечеле ѣnainte де ынул саŷ доѷ анѷ, ui
капра саŷ оaia ѣnainte де доѷ анѷ. Маѷ nainte де аче-
ste епоче ѣмперекереа ар да ниште prodѷкте yскѷѷѷibe
ui болнѷбѷѷioase.

76. Маѷ nainte де а да еapa ла армѷсарѷ, катѷ сѷ
фѷ пребѷзѷт епока фѷтатѷлѷѷи, каре, пе кѷт ба ста кѷ
пѷтинѷѷ, требѷе сѷ казѷ ѣн примѷбарѷ чеба кам ѣн-
aintатѷ.

77. Деѷѷ, сѷ шtie кѷ еapa, бака ui аsина ѷинѷ ѣн
пѷнтече маѷ поѷ лѷнѷѷ, ui кѷ оaia, капра ui skроaфа

¹ Lȳarca ѣн пѷнтече ui брѷмеа кѷт ѷине ачеста.

չինջ փոփ ևսնի. Փիւնտ կէ սքոօֆա ար փօֆտա իմքը-
րնրի ին տո՛յ կըրսւլ անլւի, քոտե տէ ճօծինտիտէ քո
կա ճինսա ճօք ֆտէրի ինր'սնջ անջ. Ըսքէ օ ֆտօրե ճա-
տէ օաիա սնջ անջ ֆտրէ ա օ ֆաչե տէ տէ ինքալեչե.

78. Kınd քթտրեաշէ անաճիլի քնտրս ճյկըրիւլե ֆեր-
տեի տա՛ք քնտրս տէչեւերի, ի՛ր տքօքտե տի քե տաշւիլի
տի քե ֆեմեւե. Ըար ի՛ր ինքրիքտե տսնչի տի ին ֆրեմօ
քե կիւեֆա յիւլե կս չեա տաի տարե ճյարե անտե, կեչի օ
տնքսրէ տիտրե քե արջ ճե ար ֆի ֆտէտքտօրե.

79. Մնջ արտէտարջ կարե քս էտե ոչիլի քրեա յքնե ոչիլի
քրեա տէրինջ, ճար ին տօտէ արճօրեա տի քտրեա տի-
տեի, քօտե ինքճիկա քե ճա տրեի-չեչի ոինտ ճա տարս-չեչի
քքե; քքըլաճեմտեւե տաբելօր¹ տօտրէտէտէ տրեի-չեչի տի փոփի.

80. Մնջ ֆերբեչե տնջ էտե քե աչսն ճա փոփի-չեչի
տա՛ք տեաի-չեչի քե օի; ճար, կա տէ ոչիլ տէտիտէտէ տի կա
տէ անտէ տիւլտեի տաի չքքքնի, ի՛ր ճատէ ա տիւլի ճօք-
տրե-չեչե ոինտ ճա փոփ-տրե-չեչե կինտ էտե քե րաչա քե
րինտ, տի քե ճա ճօք-չեչի տի փոփի ոինտ ճա տրեի-չեչի,
կինտ էտե քե րաչա կսրատէ քե Տքանիա. Մնջ չքքնջ քօտե
տէ ֆիե քե աչսն ճա փոփի-չեչի կաքքե ինր'սն տքաչիլ քե
տրեի ճնի; ճար ին տարս ան՛ ար ֆի քքնաք.

81. *Biutirea* կաիւրօք տէ ֆաչե տա՛ք *slobod* տա՛ք կք *mına*.
ին չեւ ճ'նտիլի տա՛ք, չքնե արտէտարսւլ *slobod* ինր'սնջ
չարկէ, տի ճք ճքքսւլ ֆեմեւելօր տնա ճսքտէ տաճա, կա տէ
քե տքօաչէ տնտաքէ չե տա՛ք տիտիտ. ին չեւ ճ'աճքքեա,
ճքարէ եաքա ինտրե ճօք ֆսրփի; ճօի օաքնի տսւկէ արտէ-
տարսւլ քե կէքքտրս, տի տսւլ, տնտաքէ չե արտէտարսւլ էտե
քաքա, քիւկէ կօաճա էքքի, ճք ինտր'օ քարտէ քքիլ տի ին-
քքքքեաշէ օքքքնսւլ արտէտարսւլի. ին *biutirea slobod*,
արտէտարսւլ տի եաքա- կաքէ տէ ֆիե ճքտքոքօիւլի քե կիւե
տարս ուչիօրեւե; ին *biutirea կք mına*, արտէտարսւլ կաքէ

¹ Տաբէ, *ergedie*, արքնտ.

сѣ фіе despotkobit de amîndoz niçioarele din ainte, uî eapa de chele doz din yrмѣ. Daka armъsarуѣ ar фі преа înbershуnat, îî ba akoperi okiî ky o perdea de pe-
le. *Biuitirea* slobodz este mai пуџin strimtorъtoare uî se apropie mai муѣt de natурѣ de kît чеа-д-алтѣ; katъ сѣ o префере афарѣ daka lokalitъџide ну ar îngъdyio.

82. Дупѣ biuitire, n'are сѣ ia alte мъsyre de kît a da armъsarуѣуѣ yn нyтpeуѣ îndesty.лъtorъ ka сѣ'уиѣ reia путериде. Eapa ну чere niçî o îngриjire alta. Se ky-
noaute kъ a лyat îн пîнчече îndatz че o bede kъ 'î a îнchetat пофта.

83. Пе kîtъ бreme se афлѣ гроасѣ katъ a се feri de a сyпyне eapa ла marî ostenele; ky toate ачестea, ea poate дyче фърѣ сѣ îнъiaskъ лyкpъpиде че i се че-
rea mai nainte; i се îнîмплѣ îнкъ a фъта мîнзуѣ îн мîjлокyѣ лyкpъpиî sale, фърѣ a фі esnyсѣ ла чеа mai yuoарѣ nekybiицѣ.

84. Фъtarea ну îмпyне агpикyлторуѣуѣ îнгрjирî mai komplikate uî mai тpъdoase. Преа rar are чineба ne-
boie a îndepîini лîнгъ eapъ yn alt poлъ de kît ачела ad пpибиторуѣуѣ бъгъtorъ-de-seamъ. Se мъpџинеute, de boieute, a rodi rektym (маџyѣ uezyty.лyѣ) de преа муѣта kantitate de skremente че kompinde yне opî, opî тpъгîндыде ky мîна, opî îнтpebyицîнд kdistire ky агъ kъ.л.д.и.ч.къ.

85. Eapa фатъ îн niçioare saѣ ky.л.katъ; îн kasуѣ d'ъn-
tîiѣ, пуyѣ ну се батъмъ kъzîнд, kъчî kъdereа este kyмпъtatъ prin маџyѣ bypика.лъ. Ачестъ маџъ се pу-
не mai obîçînyit ла ieuireа пуy.лyѣ kîнд eapa este îн niçioare, saѣ kîнд се sko.л.т. Îн kasуѣ din protibъ, îл pуne ea singурѣ amestekîндыѣ îн rурѣ, uî ea мънîнкъ, ka femedele tytyлop animadîлop, *kasa (placenta et mem-*

branes), kind ny'i o ia kind iese. Ny s'a fьkvt inkь bьrare de seamь daka aчeastь sybstanць ле ар фi бь- тьмьтоаре.

86. Daka eapa ny ar rype ea singurь maцyл, л ar тьia ла o yumьta de palmь de ла byrikь wi л ar in- noda ла кьпьтiйь.

87. Lasь eapa in liniute, iй dь kite-ba doniцe de апь албь (апь de тьpицe saь kiar de фьинь de rpiь saь poate wi de opzь inkьlzitь пьцin); wi in бreme de kite-ba zile o nytreute кь фiнь бьнь wi апь-албь.

88. Daka eapa s'ar stirni, o ba цinea kite-ba zile in repaos кь yn nytreуь бьнь; wi daka s'ar пьrea slabь, iй ba da сь inриць, in doь-zeci wi patry de чeasuri, o yumьtate пiнь ла o oka de binь, saь чidry saь бepe.

89. Inтp'ynyl wi in чeл-л-алт kasь, dakь kasa n'ar фi fost apьkatz de sine, kiar wi дьпь kite-ba чeasuri de autentare, se ба apьka a o трацe binuor кьyтiндыo кь mina ynsь maй тьntiь кь ynt-de-lemnь saь rьrsime. In kasyl de фьtarea d'ьntiь poate сь autente фьрь pri- mejdie, пiнь a doa zi, ieuirea de sine a kasei.

90. Indatz чe пьyl a ieuit, mama л linцe ka сьл кьpьцe de yn фeль de imositate linicioasь de kare e- ste akoperit. Daka ea ar neinrpi i aй фачe aчeastь спь- ларе, ар фi сь o indemne preserind ne пelea miky- лvi animаль тьpицe saь пьцинь sare.

91. Minzлеций ny intьrzie a se skьla пe kitewi pa- тpь nicioarele wi syцe пe mama лop, пe kare o yr- meazь дьпь kite ба zile in алepгьpide ei saь in дькpь- pилe de ла kimpь. Borbesкь de minzi kari aь фьkvt, дьпь нoь zile de ла nauてrea лop, кьльtopii дьнцi (тpeй syte лere) кь mama лop in ypma yneй ouтipi. Кь toate aчeatea сь ny konkizь чineба diц aчeste esemпле

кѣ поате чинеба непенденсит а остени жунеле мѣнзѣ саѣ
вицедѣ.

КАПѢ II.

*Konsiderații generale asupra educației¹ și întrebuin-
țării saș slujbei fie cărăria feldș de animalș de
la fermă.*

§ I. КAЛѢ (16).

92. Calitatea de кѣpetenie а жунѣ калѣ, орі каре ар
фи destinația sa specială, este а жунѣ mlădiearea și sy-
пунerea mișcărilor кѣ пунerea мѣскѣларѣ și кѣ блѣn-
decea okivlvi: калѣл de wea катѣ сѣ аѣбѣ жмерѣи лаѣи
și mobilă; калѣл de tras катѣ сѣї аѣбѣ марѣ, рѣтѣнзи
și кѣрновѣ.

93. Жнѣ калѣ поате сѣ трѣiasкѣ доѣ-зечѣ și чинѣ
de ani saș trei-zece și чинѣ de ani; dar în бірста mij-
locie este preferabilă.

94. Кѣноаште бірста калѣлѣ de pe caracterii siste-
мѣлѣ сѣѣ dintelарѣ, каре se osibeute de la trei-zece
și wease пѣнѣ la patru-zece și patru de dinѣ. Її di-
stinție în dinѣ trictori, kolvѣ și masele. Trictorii,
în нѣмерѣ de wease din aintea fie-кѣрѣя фѣлѣи, se
impѣрѣескѣ în дої kleuti (aștia sânt чеї дої din ni-
jlokѣ), în дої interjeveni (așezăți și d'oparte și d'al-
ta а kleutilor), și în дої тѣрѣинашѣ (карѣ мѣрѣinesкѣ

¹ Arta de а kreute kai se kiamă educația kailor, arta de аї
forma pentru фѣгѣ și eserțițiile militare se нѣмеуте
manevă.

de fie kare parte rînduî *trîetoriilor*). *Koluîi* în nümer de doi pe fie-kare *faalka*, sînt auzeauî la oare-kare distanţ de *trîetori* uî *mъsele*. Eî sînt *lъnuî*, uî *cei* de la *faalka* de jos se *înkalekъ* *ky* *cei* de la *faalka* de sus. Eî *lînseskъ* de la *iene*, *saş* sînt *redvuî* în *forme* *foarte* *miçe*. *Mъselele* sînt *nyse* în *fynduî* *фълчеi* în *nümerş* de *doъ-zeci* uî *patry*, *kîte* *wease* pe *fie-kare* *latyre*. *Trîetoriî* taie *nytreuуd*, *mъselele* *îd* *machinъ*. *Deosibeute* *fie* *kare* *din* *acesie* *speuîi* de *dinuî* în *dinuî* de *larte*, *kari* *esъ* *ky* *nyuîinъ* *breme* în *yrma* *nauteriî*, *kadъ* în *birsta* *adulъ*, *ka* *sъ* *kreaskъ* *aduîf* în *lokyde*, *kare* *ny* se *maî* *skimбъ* (*acesia* sînt *trîetoriî* uî *cele* *trei* *din* *yrma* *mъsele*), uî în *dinuî* *statorniуi*, *kari* *esъ* *maî* *îrziş* uî *ny* se *skimбъ* *niçî* o *datъ* (*acesia* sînt *koluîi* uî *cele* *wease* *din* *yrma* *mъsele*). *Eakъ* *dene* *D. Qirard*, *fiivd*, *dene* *kare* *karakterî* *poate* *sъ* *ky* *noaskъ* *çineba* *birsta* *ynvi* *kal*:

Dupъ *çinçî-spre-zече* *zile* de la *nautere*, *dinuîi* *începъ* a se *ibi*.

De la a *trei-zечеa* *pînъ* la a *trei-zeci* uî *doъ* *lupъ*, *ibirea* *celeî* *d'ntiiу* *mъsele* de *skimбъ*.

3 anî. — *Koluîi* *esъ* *adese* *ori*; *yne* *ori* *întîrzie* *pînъ* la *wease*.

4 anî uî *çymъtate*. — *Kъdereca* *çelor* *din* *yrma* *dinuî* de *larte*. — *Trîetoriî* sînt *çynouî*, uî *marşinile* *lor* sînt *nenotribite*.

5 anî. — *Mъryçinaii* *ny* sînt în *acesauî* *înbъçime* *ky* *interçeriniî*.

6 anî. — *Klewtii* sînt *desъbiruit* *raui* (*adikъ* *marşinile* *lor* sînt *notribite*); *mъryçinaii* sînt *maî* de o *potribъ* *ky* *interçeriniî*. *Çea* *din* *yrma* *mъsea* a *ewit*. *Kalvd* *are* *patry-zeci* de *dinuî*, *фъръ* a *nyne* pe *cele* *patry* *mъsele* *çuplementariî*, *çe* *ny* se *aflъ* *totş* de *yna*.

7 anî. — *Interçeriniî* sînt *raui*; *marşinea* *din* *açarъ* a *mъryçinaiilor* este de o *potribъ* *ky* *çea* *din* *nъntry*, *dar* *ny* sînt *rase*.

8 anî. — *Touî* *trîetoriî* *фълчеi* de jos sînt *raui*; eî sînt *po-*

тѣлѣ; форма дор с'а skimbat кѹ тотѹ; еі сѣнт обаіі, ші гѣу-
ноуітѣра ле ете пѣінѣ кѹ унѣ фелѣ де смаіт околінд о патѣ
гѣлѣнічіоастѣ, предѹнѹітѣ transbersadіcheute, мѹлт маі апроапе
де марѹінеа дін дос де кіт де чеа дін фаѹѣ а дінтелѹі.

9 anī. — *Kleutiī* de ȝos se рѣтѹѣскѣ; обаіѹдінтерѹерінідор
ші ад мѣрѹінашіідор се ѣргѹстеазѣ; смаітѹл чентрад се мікшо-
реазѣ, ші се апропіе де марѹінеа дін дос.

10 anī. — *Interѹerіnīī* се rotѹѣскѣ; смаітѹл чентрад ете
преа апроапе де марѹінеа дін дос ші rotѹндѣ.

11 anī. — *Interѹerіnīī* s'aŷ рѣтѹнѣт де тотѣ; смаітѹл чентрадѣ
нѹ се беде маі мѹлт ін дінѹіі де ȝos.

12. anī. — *Mѣрѹінашіі* s'aŷ rotѹнѣт; смаітѹл чентрад а деспѣ-
рѹт де тотѣ; банда гѣлѣѹіе, мѹлт маі інлінсѣ, окунѣ мілдокѹл
сѹпрафеѹѣі че се фреакѣ; смаітѹл чентрад стѣ ін дінѹіі фѣлѣі
сѹперіоре.

13 anī. — *Tѣіторіі* de ȝos s'aŷ rotѹнѣт; коастеле клеуіідор се
предѹнѹескѣ; смаітѹл чентрадѣ ад челор де сѹс се апропіе де
марѹінеа дін апоі.

14 anī. — *Kleutiī* de ȝos се парѣ а абеа о формѣ trianrіѹларѣ;
смаітѹл тѣіторіідор де сѹс се мікшоореазѣ.

15 anī. — *Kleutiī* сѣнт trianrіѹларі, интерѹерініі дебініѣ.

16 anī. — *Interѹerіnīī* сѣнт trianrіѹларі, мѣрѹінашіі інченѣ а
дебені, смаітѹл челор де сѹс а деспѣрѣт.

17 anī. — *Tѣіторіі* de ȝos s'aŷ фѣкѹт кѹ тотѹл trianrіѹларі.

18 anī. — Пѣрѹііле laterale але trianrіѹларі, формат пріп фіе
каре дінте, се предѹнѹескѣ ѹна дѹпѣ адта де ла клеуіі ла мѣр-
ѹінашіі.

19 anī. — *Kleutiī* de ȝos сѣнт точіѹі дін аінте кѣтре індѣрѣт.

20 anī. — *Interѹerіnīī* аŷ ачеашіі формѣ.

21 anī. — Ші мѣрѹінашіі не ріндѹл дор.

Порнінд де ла ачeastѣ епокѣ нѹ маі гѣсім семнеде; дінѹіі
се точескѣ, дін че ін че, се десгѣрдінеазѣ, дебініѣ гѣлѣнічіошіі,
аконеріѹі де ніатѣ-де-бініѣ; ѹнѹііле алѣскѣ; фѣлѣеле се ре-
іргѹстѣ; тотѹл ін сфігѹшіі поартѣ ін ачесте органе деѹітѹл бѣ-
тѣінеѹеі ші ад дѣрѣпѣріі.

95. *Mінгѹл* катѣ стѣ сѹгѣ wease саŷ weante лѹнічел
мѹлтѣ. Маі наінте де ал деспѣрѣі де мама са, іл о-
біѹінеѹеіте а мінка фінѣ преа фреѹетѣ; іл ѹіне апоі ін

гъраждѣ пѣнъ кѣнд нѣ маѣ дѣ семне де неастѣмъпѣрѣ,
ѣл дѣче апоѣ ла пѣшѣне.

96. La doi anŭ uŭi jumtate saŭ trei anŭ, uŭi primt-
bara saŭ toamna, jumtate kaiŭ destinaŭi la ŭea uŭi
la tras, etc., adikŭ le skoate chele doŭ koinaŭe, uŭi ŭi
faŭe astfel neputinŭiouŭi pentru prŭsire; kaŭla jumt-
nit se numeute kaŭ jumtŭ, chele-l-adt, kaŭ intrerŭ
saŭ armŭsarŭ.

97. Kaiŭ nŭpŭrleskŭ primtbara, ka toŭi animadiŭ ku
pŭrŭ; eŭi cheŭ intracheastŭ epokŭ ingriŭriŭ uŭi berierŭ.

98. Aŭestŭ animadiŭ nŭ ŭedŭ kuŭkaŭi uŭi dormŭ chele
mŭlŭ trei cheŭrŭi din doŭ-zerŭ uŭi patru; cheŭ mai bŭnŭ
dormŭ ŭn piŭioare.

99. ŭi ŭine kŭt se ba pŭtea maŭ kŭraŭi, spŭlŭndŭi
kŭ peria, ŭeselŭndŭi, periŭndŭi, etc.

100. *Kaŭla arabŭ* katŭ sŭ fie priŭit ka chele maŭ
d'ŭntŭiŭ kaŭ din lumŭ; nŭ maŭ eŭ are pŭterea de a
ŭmbŭnŭtŭi uŭi a reŭenera raŭele kare ŭnkalekŭ, uŭi a
beŭniŭi aŭeastŭ reŭeneraŭie pŭnŭ ŭn nesŭrŭuit (70).

101. *Kaŭla Persianŭ* bine dŭpŭ kaŭla arabŭ, din ka-
re este ieuŭit.

102. *Kaŭla barbŭ* (din statele barbareŭti), are rŭtŭl
maŭ ieuŭit din rŭrŭiŭ (maŭ rotŭndŭ) de kŭt kaŭla arabŭ,
kaŭla maŭ delikat, botŭl ŭnkoboiat (adŭsŭ ŭn lokŭ de a
fi rŭbŭnat ka la kaŭla arabŭ), uŭi o talie de o potriŭbŭ
kŭ a kaŭlaŭi arabŭ (patru piŭioare noŭ deŭite). Dar
eŭ este kam reŭe la ŭmbŭletŭl sŭŭ, uŭi are neboie de
aŭ pŭne la tras.

103. *Kaŭla Spaniolŭ*, kare se traŭe asemenea din
kaŭla arabŭ prin ŭiutire, are kaŭla chele kam mare
uŭi tare, botŭl kam adŭs, ŭrekiŭle ŭimite ŭos uŭi chele kam
ŭnŭi, rŭtŭl kŭnosŭ uŭi ŭnkŭrkat de o koamŭ tŭfoasŭ,

piniki. indoiyi uи vne opи kam лѣсауѣ, koasta potyndъ, пичиорvл стрѣнсѣ uи kopita налѣ. Tалѣа са есте де па-тpу пичиоре uеае деquite. Ел vнеuиe пе лѣнрѣ пичиe миукъpѣ мѣдиоае, гpацѣа, kopацѣvл, фокvл uи cупу-пerea ла лvкpу: paцa а kam децeнepат пyцѣн ѣн Spа-пѣа, дѣн пpѣчѣна обѣчeѣvлѣ чe аѣ спаниолѣѣ де а фачe cъ ce ѣнкалече епеле бѣuиtиe, де vнkaл vрѣчѣосѣ, kape c'a dat фѣpѣ ѣндоѣалѣ ла маѣ мvлте епe де кѣт армѣ-сарvл д'ѣнтѣѣ.

104. *Калvл Neapolitanѣ* uи *italianѣ* аѣ къpзт дѣн бекѣа лор репyтaцѣe, дѣн пpѣчѣнѣ кѣ пpопpѣтaрѣѣ аѣ фѣкvт а се ѣнкѣлѣка епеле лор кv армѣсарѣ данѣ, а-нглѣ, фpанчѣ uи цѣрманѣ маѣ мvлт де кѣт кv армѣсарѣ арабѣ.

105. *Калvл цѣрманѣ* а пѣстрат есчелѣнцa калѣтѣцѣѣ саде пpѣн пѣзѣpеа адебѣpацѣлор пpѣчѣнѣ аѣ ѣнкѣлѣкѣpѣѣ paцeлор.

106. *Калvл елбетѣ* есте о paцѣ бyпѣ пентpу тpас.

107. *Калvл аврлѣ* а фост рецeнepат де ла еспeдѣцѣѣ-ле кpучѣате ѣнкоа пpѣн ѣнкѣлѣкape кv paцe арабе; кѣчѣ пpѣн ел ѣнсуuѣ ар фѣ маѣ пе жоc де кaѣѣ нoуtрѣ де pѣнд. Eсте даp ѣнбeдepат (70) кѣ ka cъ рецeнepѣм пе аѣ нo-уtрѣ, kатѣ cъ пv алергѣм ла ачeѣа аѣ Англѣѣѣ, чѣ ла калvл тѣпѣ, ла калvл арабѣ саѣ ла калvл kape кобоарѣ дѣн ел ѣн цѣнyтеле kape се аnpонѣ кv клѣма лор де ачeеа а Аpабѣѣѣ, ka Бapбарѣа uи Spапѣа. Kаѣѣ нopмандѣ kарѣ, се зѣче, се кобоарѣ дѣн kаѣѣ данѣ, пpѣн аме-стекvл сѣнцeлѣѣ кv пeашvл англv, дебѣѣнд yшopѣ uи кѣ-пeшѣ, аѣ дебенѣт *чeапeнѣ ѣн спeтe uи тaрѣ ѣн rурѣ*. Ар-мѣсарvл англv де ѣнтѣѣа, а доа, а тpеѣа uи а патpа класѣ, поате cъ се кvбѣѣe нyмаѣ жyдецeлор де ла нopд kape сѣнт ашeзate cыбт ачeеашѣ латѣтvдѣне. (70).

§ II. ASINYL UŃ KATĪPYĻ (16).

108. *Asinyl* este prodyktyl ģmperekierġ asinylvi ky asina, *katġpyl* uŃ *katġra* ačela ad ģmperekierġ asinylvi ky eapa, uŃ *byrdonele* ačela ad ģmperekierġ kačylvi ky asina. *Katġpyl* uŃ *Byrdonele* ny'uiŃ reprodvk spe-
ciġle dor. AsiniŃ se maŃ zik uŃ *mbapŃ*.

109. Čele maŃ fymoaŃe pače de asiniŃ se ačlŃ, ģn Frančġ, ģn Ńydečele, Franche-comtġ, Dauphine, Auvergne, uŃ Languedoc.

110. KatġriŃ se kačtŃ mylt ģn Ńydečele bečine ky Pirinei, AlniŃ, ģn AŃbernia, ģn sfġuit ģn toate čyrele myntoaŃe.

111. *ByrdoniŃ* Ńint tot če avna maŃ nyčġn prečġuiŃ de kġt katġriŃ, pentŃy kyčġntyl kŃ asina este de o ka-
litate maŃ proastŃ de kġt eapa. Pe temeivl ačestyŃ prinčġp, ka ŃŃ dobġdiaskŃ čineba katġriŃ fymoaŃi, aŃ fi neapŃratŃ neboie a da ene fymoaŃe ŃnyŃ asin ky o talġe fymoaŃŃ.

112. Ka ŃŃ ģnberŃyneze asinyl spre a ģnkŃleka o eapŃ, katŃ ŃŃŃ apate maŃ čntġŃŃ o asinŃ, uŃ Ńne ori se bede čineba konstrġns a ačerra la ločityŃi ky ba-
stonyl kġar de fačŃ ky asina. Kġt pentŃy eapŃ este Ńne-ori de trečŃyŃčŃ aŃ se akoperi okġi ky o *pele* (82), ka ŃŃ ny bazŃ ne asinŃ-arpŃsarŃyl, ne kaŃe ea l'ar ģmbŃŃi ky myltŃ niŃmŃ.

113. Asinyl poate ŃŃ biečŃyaskŃ uŃ ŃŃ lŃkŃreze de la dočŃ-zeyŃ uŃ čġnčŃ piŃŃ la treŃ-zeyŃ de ani.

114. Šloboade maskylvl la asinŃ la weante ontŃ zi-
le dŃpŃ če a fŃtat.

115. MiŃzyl de asinŃ uŃ čel de katġŃŃ ny čer maŃ mylde ģngŃŃiŃ de kġt ačela ad kačylvi; eŃ se ŃpŃŃi-
neskŃ maŃ kyŃġnd ne pičġoare de kġt el, uŃ katġrauyvl

este alintat fireute de eapъ wease saŷ weante lyni. Asinedyl syce ynŷ anŷ uі maі myltŷ, daka іl lasъ ky mъsa; katъ alъ lъsa daka are чineba neboie de lantele asineі, фъръ kare іncаркъ.

416. Este рѣтъчире a kpede къ eapa kare a фѣкыт katіrі ny maі poate съ prinъ kaі.

§ III. БОЖ (22).

417. Nymim *taryŷ* animalyl maskylŷ kare n'a fost lipsit de organele sale ueneratoriі (78). Kіnd a fost, se kiamъ боѷ. Jyna femelъ se nymeute *yniue*; maі bіrsnikъ ia nymire de *bakъ*; pyiі se nymeskyŷ *biuei*.

418. Kreute pyiі ka съі іngraue saŷ съі pyie la jygŷ, бачеле pentry gonire uі lante, uі taryyl ka armъsarŷ; binde biцeluyuiі pentry mъchelъrie.

419. Taryyl katъ съ fie mare, bine фѣкыт; еl are okiyl negry, кытѣтура іnfіntъ, фруntea latъ, botyl mare, rіtyl кърносŷ uі grosŷ, spatеле uі pentyl late, pinikiі tarі, гуша atіrnіndъ nіnъ ne цenkyi, koda lynъ uі пѣroasъ, ymbлетyl semeцŷ uі пѣryl роуу.

420. Baka katъ съ fie tare, domoalъ; ea katъ съ fie іntre weale latъ, kapyl adynatŷ, okiі biі, koарnele skyrte, spaцiyl koprinsŷ іntre чеa din ypmъ koastъ skyrte uі шoldyride чеba kam іeuute; pentyl uі ymeriі кърнош, пѣryl роуу uі linsŷ.

421. Biцeluyul, іn челе d'ъntiіŷ zile ale nauteriі sale, katъ съ syrъ atіt de des ne kіt doreute; кѣtre zioa a wease іl desparte de mymъ. Daka este съl bīnzъ la mъchelарŷ, іl lasъ съ syrъ trei-zeci nіnъ la patry-zeci de zile; daka іl хотѣраute чineba pentry плыгŷ saŷ trasŷ, katъ съ syrъ trei saŷ patry lyni. Іl іncаркъ trentat dīndyі, інченіudŷ, фін ales uі eарбъ mъ-

рѹпѣ. Їн еарна д'ѣнтѣй, катъ съ нѹл ласе ла пѣшѹ-
не де кѣт нѹмаѣ ѹн чеас диминеаѹа уи ѹн чеас шеара.
Este bine аѣ дѹместичи мѣнѣиндѹл, netezindѹй adesea
koarnele uи пѣcioarele.

122. Їн бѣрста де доѣ анѣ ѣл *ѣнтоарѹе* (78), уи де а-
тѹпчѣ с'анѹкѣ аѣ обѣчѣнѹи ла лѹкрѣѣде агрѣколе. Ла
треѣ анѣ уи дѹмѣтате ѣл пѹне ла рѹг де о кам датѣ ла
побарѣ ѹшоарѣ; уи ѣл обѣчѣнѹеуте ѣн а се лѣса съ се
поткобеаскѣ. Фѣинд кѣ боѣ де трас пе карѣ нѹ'ѣ пот-
кобеуте сѣнт сѹпѹуѣ а дебенѣ skionѣ уи skidoѣ.

123. Дѹпѣ че а фѣтат, бака есте ѣнкѣ фѣнтѣна ѹнѹѣ
prodѹktѹй каре адаорѣ траѣл чел бѹнѣ аѣ омѹлѹѣ, боѣѣ
съ борбескѣ дешре ланте; о мѹлѹе де доѣ орѣ пе зѣ,
адѣкѣ сеара уи диминеаѹа, ѣн чеѣ треѣ тѣмпѣ ѣмбѣлѹѹ-
гаѣ ѣн пѣшѹнѣ; уи нѹмаѣ оdatѣ пе зѣ еарна. Ачеа-
стѣ операѣѣе чере ка съ апесе ѹѣѹеде кѹ мѣна аѹѹ-
некѣнд де сѹс ѣн рѣс; мѹлѹѹл преѣн сѹдѹвѣѣѣ уи смѣ-
чѣѣ ар кѣшѹна дешрѣѹѣѣеа ѹнтѹлѹѣ уи лантелѹѣ.

124. Лантеле перде бѹнеде sale калѣтѹѣѣ кѣнд бачеѣ
ѣ се фаче де таѹрѣ, кѣнд се апропѣе де фѣтатѣ, кѣнд о
фѣтатѣ де кѹрѣнд, саѣ кѣнд се боѣнтѣбеуте, кѣнд о др
ла пѣшѹнѣ ѹрѣѣоасе, ла локѹрѣ ѣнфѹндате уи адѣнѹѣте,
ѣн мочѣѣде ѹнде есте ѣмбѣлѹѹгат *перѹл-пѣркѹлѹѣ, еѣ-*
форбѣѣ; перѹл-пѣркѹлѹѣ др лантелѹѣ о колоаре пѣѹм-
боасѣ уи албастрѣ, уи ѣлпѣсеуте де партеа лѹѣ смѣн-
ѣноасѣ.

125. Кѹноауте бѣрста боѹлѹѣ уи а бачеѣ де пе дѣнѹѣѣ
лор тѣѣторѣ уи де пе коарнеде лор, каре деѣнѣ маѣ
лѹнѣ уи маѣ рѣоасе де кѣт а де таѹрѹлѹѣ. Їнченѣнд де
ла аѹл аѣ патѹлѣа, се фаче пе tot аѹл ла фѣе-каре
kornѣ ѹн ѣнеѣ черкѹларѣ, ѣнченѣнд де ла рѣдѣчѣнѣ.
Ачесте ѣнеде сѣнт дешрѣтате ѣнтре еде, уи чел ѣнфѣрѣорѣѣ

este deşertat de la rădăcină; în kît este sigur căneba a cunoaşte numărul anilor bouăvi uî baţei, adîorînd trei ani la un număr de ani de o potribă ky a-ţela ad inelelor unuî kornă. De altă parte, la opt-spre-zecă lunăi ceî d'întîiî dînuî kadă, uî în lokude kreskă aluî, kare sînt mai puţină albî uî mai lauî. La weaî-spre-zecă saă opt-spre-zecă lunăi, dînuîi be-çinî uî ceî din mijlokă kadă uî eî; la trei ani, touî dînuîi de lante sînt renoiū; eî sînt atynă de o potribă, lunăi, albî, uî deşină, îtr'o bîrstă mai înaintată, nepotribiū uî negri.

126. Bouă mînkă iyte uî iui ia nûtreuū îtr'un skurt timpă, duntă kare se kulă ka să rumece; adikă a lûkra nûtreuū să ne rînd în çele patru stomaxuî ce are: *erbaruū, mîlêuū, foudêde, kieçana*. Animaluū umde mai çntîiî primuū să stomach; açesta prin kontrakçiile sale çace să treakă nûtreuū îtr'ad doilea, kare moaie uî rotunjeute buăsuū de nûtreuū, uî îl dispuie a intra în esoçaiū, ka să pîimiaskă akolo un noă akt de îriçire, uî ka săl îtoarkă în gură, unde este din noă mestekat. Asemenea este uî se urmează ky toate bitele ky unia krapată.

127. Bouă este mai çeaşu uî răbdător kînd mînkă îçet de kît kînd mînkă iyte, kînd î dă nûtreuū vskat de kît kînd î dă berde, în sfîruit kînd trîeute în lûkbrî înaşte de kît kînd este konstrîns să naskă în îçyndrîtuî uî în lokuruî umede.

§ IV. OAlA (22).

128. Surtă numîrca çenerală de oae înceleçem *berbe-çele*, kare este maskuū; *oaiā*, kare este çemela, *mîlêuū*, kare este puū, uî berbeçele *çetyū* (78) *ma-*

skylš saš *šemelš*, kare поартъ атунчї маї кѹ осефире нѹмїреа де ої.

129. Кѹноауте бїрста оїлор дене нодѹрїле корнѹлѹї (125) уї дене дїнтѣ; ла ын ан крескѣ чеї дої дїнуї дїн аїнте; ла онт-спре-зече лѹнї, чеї дої маї бечїнї, уї ла треї анї, дїнуїї де ланте с'аѣ skimbat, аѣ крескѹт алуїї їн локѹле уї ачестїа сїнт тоуї д'опотрїбъ уї адбї. Пе кїт оаїа їмбѣтрїнеуте, еї їннерескѣ, дебїнѣ, нед'опотрїбъ, уї їн сфїрѹїт кадѣ їн бїрста де ноз пїнъ ла зече анї; кѹ тоате ачестеа еї пот сѣ се пѣстрезе пїнъ ла дої-спре-зече уї кїар пїнъ ла шеапте-спре-зече анї, кїнд ле факѣ сѣ пaskъ планте преа тарї, прекум бѣ-лѣрїї. Їнгрѣшареа їнчетеазъ кѹ кѣдереа дїнуїлор лор.

130. Оаїа дѣ де обште ын мїел ла фѣтат¹, ҃не-орї дої уї преа пар треї. Їнтр'ачест дїн ҃нмъ касѣ її а пе чел д'адтрїлеа, уї нѹї ласъ дої де кїт нѹмаї атунчї кїнд ҃ѹѹерѹл сѣѣ е mare уї пїлїнѣ. Ласъ нѹмаї ҃нѹл оаїеї ешїтъ дїн рауѣ кѹратъ, чеї лалѹї дої се креск де капре саѣ бачї, орї їн лїпса ачестора кѹ бѣшїка кѹ о ҃їїѹъ де ланте. Катъ а берїа кѹ чеа маї mare грїѣ пе ҃нѹнеле мїелѣ дѹпт наутереа саї; фїїнд кѣ се їнтїм-плъ ка оаїа ла чел д'ѣнтїїѣ фѣтат сѣ'уї нѣпѹстїаскѣ пѹїѹл, уї кѣ апої мїеї оїлор бечїне сѣ бїе а'сѹѹе лап-теле де ла ачееашї мамъ, чеаа че фаче ка пѹїѹл еї сѣ фїе еспѹс а мѹрї де фоаме. Її фереуте асемenea де фїрї, ла їsbїрїле кѣрѹїа мїелѹшеї анебоїе с'ар пѹ-теа ҃їне; її їнкѣлзеуте кѹ кїрпе калде, саѣ пѹїндѹїї кѹ досѹл їнторс кѣтре кѣмїнѣ.

¹ Оїле kare їнкѣ н'аѣ фѣтат се нѹмескѣ *miele*, челе лалте ої фѣ-тѣтоаре, оїле аї кѣрор мїел се іаѣ се нѹмескѣ *minzѣрї*, уї їн сфїрѹїт оїле че нѹтрескѣ мїел стѣрїнї се нѹмескѣ *анло-кѣторї*.

431. Адеце pentry бербече de мѣрлит yn бербече de чеа д'ѣнѣиѣ kaditate, а кѣрви лѣнѣ сѣ фѣе грѣмѣдитѣ пѣнѣ пе лабе uи сѣбѣ пѣнт, uи pentry фемеле, оиле челе маѣ џеапене але тѣрмеѣ.

432. Daka кѣмперѣ оѣ, iале de ла о лoкалитате але кѣрви пѣшѣуниѣ сѣ фѣе маѣ макре de кѣт але тале; адѣ-фед ле беѣ bedeа топиндѣсе ла тине.

433. Кѣноауте чинеба маѣ кѣ seamѣ бѣнѣтатеа лѣнеѣ de пе пѣпѣтитѣд uи kоколоуиѣреа еѣ ѣнтре деџите; ѣѣ кѣ-ноауте тѣрѣа тѣрѣгѣнд фѣрѣѣ дин челе доѣ кѣпѣтѣѣе але лор; daka се рѣп ла чеа маѣ мѣкѣ ѣнтиндере, ea este слабѣ; кѣ кѣт се џин маѣ мѣлт ла аџеастѣ черкаре, кѣ атѣт лѣна este маѣ таре. А нѣскочит ѣн џерманѣа instry-mente ka сѣ мѣсоаре маѣ сигѣр тѣрѣа лѣнеѣ; аџесте instry-mente атѣт de komplikate сѣнт маѣ тоате ѣнтемеѣате пе аџест пѣнѣпѣчѣп, кѣ тѣрѣа ѣнѣѣ фѣрѣѣ атѣрнѣ de ла diametрѣд сѣѣ. Деџѣ, кѣ о simplѣ лѣпѣ ѣркатѣ uи ѣн *mikrometrѣ*¹ de stikлѣ, а кѣрви milimetrѣ este ѣмпѣрѣ-џит нѣмаѣ ѣн чѣнѣѣ-зечѣ пѣрѣѣѣ, поате чинеба сѣ мѣсоа-ре преа esakt diametрѣд фѣрѣлор, de кѣт кѣ тоате аџеле instry-mente komplikate. Фѣинд кѣ are чинеба нѣмаѣ фѣрѣд лѣнеѣ пе mikrometrѣ, uи поате сѣ читѣаскѣ кѣ лѣпа кѣте фѣракѣѣ дин milimetrѣ оџѣнѣ diametрѣд сѣѣ.

434. Лѣна чеа адеѣѣратѣ este адеѣеа аместекатѣ кѣ о адѣт шеџѣе de фѣре че се нѣмеуте *jarre*; еле сѣнт ni-

¹ Унѣ *mikrometrѣ* este о laminѣ de stikлѣ пе каре s'a tras, кѣ diamantѣд, о skарѣ ѣмпѣрѣѣѣѣ ѣн milimetrѣ uи ѣн фѣракѣѣ de milimetrѣ. Атѣт de мѣлт аѣ перфѣкѣѣѣнат астѣѣѣ instry-mente ѣмпѣрѣѣѣѣѣе, ѣн кѣт а аѣѣнѣс а ѣмпѣрѣѣѣ milimetrѣд ѣн патрѣ сѣѣте de пѣрѣѣѣ. Преџѣд аџестор дин ѣрнѣ mikrometrѣе este преа skѣмпѣѣ pentry унѣ арѣкѣѣлорѣѣ, каре, апоѣ, нѣ аге небоѣе de о ѣмпѣрѣѣѣѣѣѣѣѣѣ атѣт de деѣпартѣе.

uite perî aspri, luchiouî, de care nu se limesc koloarea la bîpsire. O lînz kompus din ast-fel de fire nu poate sluji ȳesbtyridor, dar este bun pentru saltele ui toate luyryide care cer elasticitate.

135. Mîrlirea raçeî noastre indiĳene pe care o numim *oî de rînd*, kû *raĳa de spania* zis merinos, a prodys în Agrikultury ui în indystrya noastră o rebolyuĳie, ale ktyriî efekte ar fi fost ui mai însemn'toare, daka osebitele ryberne ce aų yumat ynyl dym adtyl în Franĳia, nyî ar fi paradisat saų reîntîrziat desboldtarea. În anyl 1786 Lydobik XVI adyse din Spania ui awez la Pambyilet o turym frumoaş de merinos, ka s'bie isboryl îmbynt'byĳiriî lînelor în Franĳia. Aĳest awez'mînt a skypat din nenym'tratele neboî ui nekazyri care aų presidat de atynĳi înkoache oriînda Franĳei, în breme k'by svkysadele luy, tîrlele de la Pompaduryų, Čere, Arle, etc., abia aų d'bynit kîuĳi ba anî; ui înk' la Pambyilet se binde de atynĳi în toĳi anî, la litytaĳie, ųei mai frumouî syĳeĳi din aĳeast' raĳ. Preĳyl de miĳlok al bînz'ryî sluyeute de part' partykularidor kari esploet' pe seama lor edykaĳia aĳestor animail' preĳiouî. În 1803, preĳyl berbecidor ui oidor merinos era de 300 fr. În 1806, preĳyl ynyî berbec'e merinos era de 808 fr. ui al ynei oî de patry pînz' la 500 fr. În 1813 oaea nu se syia mai mylt de 80 fr. ui în 1828, yn berbec'e s'a bîndyt la Pambyilet kû 1600 fr.

136. Merinoasele fiind mai lesne de nytrit¹ de kît oile de raĳa de rîndų, ui prodykînd o lînz de t'rei

---

¹ Merinoasele m'nyînk' f'by s'by de sybere o mai mylt'by barytate de erbyri de kît oile de rînd.

орї маї мѹлтѹ уи маї фрумоасѹ де кїт ачестеа¹, este љнbederat кѹ este de чел маї mare interesѹ pentрѹ агрикултор де а фаче сѹ мїрлиаскѹ турмеле лѹї кѹ раѹа де Spania. Үн бербече сдрабѹн аѹнѹе ка сѹ реѹенре о турмѹ де ої де рїнд. Продуктѹл мїрлїрїї este о ѹнѹѹ турмѹ де *metis*. Фаче а се мїрлї дин поѹ оїде *metis* кѹ бербечеле де раѹѹ кѹратѹ; уи оїде каре пробїнѹ дин ачестѹ мїрлїре ле фаче уи пе еле а се љнкулїка де бербече де раѹѹ кѹратѹ. Ла а патрѹлеа ѹенераѹїе ар фї анебоїе сѹ деосїбїаскѹ чїнеба лїна *metis* де лїна *кѹратѹ*. Кїт pentрѹ мїеї *metis* катѹ аї *bate*, фїїнд кѹ љн лок сѹ љнбѹнѹѹѹїаскѹ спеѹїа *metis* че дореѹте чїнеба сѹ перфекѹїоане, еї слѹѹескѹ а о бастарда. Гѹбернѹл катѹ а берїа кѹ лѹаре амїнте ка скопїреа бербечїлор *metis* сѹ се есекѹте љн тоате аѹезѹмїтеле destinate ла фелѹл ачеста де indystrye, уи ла ачееа ка бїклесѹнѹл сѹ нѹ се стрѹкоаре ла бїнзареа ачестор анїмалї, каре ар да о лобїтурѹ де моарте прѹсїрїї.

437. Тѹнде оїде мерїноасе ла нордѹл Франчеї кѹтре сфїрѹїтѹл лѹнеї лѹї љвнїе, атѹнчї кїнд ѹсѹкѹл, дѹпѹ че а прѹтрѹнс љн тоате фїреле лїнеї, ле комѹнїкѹ мѹтѹсетаеа уи модїѹїѹнеа че карактерїсѹ лїна чеа фрумоасѹ. љн зїлеле челе д'ѹнтіїѹ дѹпѹ тѹндере, скоате мерїноаселе, дар пе о бреме дѹлче.

438. Тѹнде асемenea мїеїї, маї кѹ сеамѹ ка сѹї

¹ Ла ѹенераѹїа а чїнчеа, лїна *merinoaseelor* este кѹтре лїна оїлор де рїнд љн рапортѹл де доѹ кѹтре ѹна; аѹа кїнд лїна де рїнд преѹїеѹте 12 мїнѹ ла 15 парале 458 де драмѹрї љн ѹсѹкѹ, ачееа а мерїноаселор преѹїеѹте треї-зеѹї мїнѹ ла треї-зеѹї уи чїнчї парале, уи тѹндереа ѹнеї мерїноасе este де треї орї маї љобосїтоаре де кїт ачелор маї бѹне раѹе англе.

skape de пѣдыкиі че ѿ кинвиеуте. De алтѣ parte, а-
чеастѣ тѣндере исбѣбеуте *лѣна-тамѣ*, че катѣ съ креа-
скѣ анул ҃рмѣтор, de *мице* (лѣна ҃рнелѣи миедѣ) а кѣ-
риі фѣиуцѣ ѿ ар микшора преуцѣл.

§ V. КАПРЕ.

139. *Капра* estē femela *цару.лѣи*, kape se deosibeute
de dinsa prin forma koarnelor ши prin mirosul karak-
teristik че ed respindeute în депѣртаре. Пивѣл капреі
se нѣмеуте *iedѣ*.

140. Креуте капреле маі кѣ seamѣ pentru ланте;
кѣчи карнеа лор се mistvieute aneboie ши este пенлѣ-
кѣтѣ густѣлѣи ши миросѣлѣи; фаче цесѣтѣри кѣ періі еі,
ши табачіи марокинари прегѣтеуте пелеа еі în deosebite
кинѣри.

141. О капрѣ бунѣ катѣ съ айбѣ тѣрпѣл mare,
шавка латѣ, коанселе стѣфоасе, ҃мблетѣл ҃шорѣ, ҃це-
рѣл грос, цѣцеле лѣнѣи ши гросе, пѣрѣл дѣлче ши дес.
Царѣл катѣ съ айбѣ гѣтѣл skurtѣ, karnosѣ, kapѣл ҃-
шорѣ, ҃рекиде атѣрнѣнде, коанселе гросе, пѣчиоареле
sigure, пѣрѣл дес ши дѣлче, барба лѣнѣ ши бине ін-
кѣркатѣ.

142. Фѣтареа капреі este trѣdoasѣ; ea pere кіте o-
datѣ фѣтѣнд; катѣ а о okroti ши а о а҃рѣта інтѣ'ачеастѣ
кинѣитоаре операѣие. Se інтѣмплѣ преа дес ка мѣтра съ
і се ҃мфлѣ ши каса (86) съ нѣ ҃рмезе індатѣ дѣпѣ
iedѣ; ѿ дѣ атѣнѣи съ інѣицѣ ҃н пахар де бинѣ, о цѣне
ла кѣлдѣрѣ, ши ѿ ҃дѣ бѣлба кѣ о dekokѣие де фои де
налѣб саѣ де ори ши каре плантѣ че 'are інсѣишереа де
а myia.

143. Їі ласѣ іедѣл де ла о лѣнѣ пѣнѣ ла wease
сѣптѣмині ши маі nainte де ал інѣрѣка де totѣ іл дѣдѣ

treptat ky nvtreuy' erbosy', prekvyn mygvry' jyni' ui f'iny' ales. Ii' b'ate la wease weante l'yni' daka ny sint' destinauy' a rodi tyрма. Kynoaute b'irsta kaprei' de pe korn ui dinuy', ka la oi'. Kapra t'ryeute zech' ui doyspre-zech' an'i.

444. Earba ink'rkatz ky roz' kare bat'mz' pe oi' este f'olositoare kaprelor; pentru' aceasta le duky' sz' naskz' bara dizi' de dimineauy'. Kaprelor le plaky' a se ar'ya pe st'ny' ui pe niskyri', ui ele r'zesky' yn nvtreuy' pl'kyt in' b'ly'rii', ruy', m'ry'yni', in' sf'iruit in' lokuri'de celinoase ui lobite de sternich'yne. Dintele lor este primejdios j'nelor secheriuyri', biilor, o'drasdelor arbyri'de. Iarna le x'ry'neute la stav'ka pe oi'.

445. Biduy'ny' nvtreuy'ny' adaogz' kantitatea lantely' lor. Le my'ce de doz' o'ri' pe zi, seara ui diminea'ya (123).

446. Ky ny'ny' kaprelor de la Tibety' se fabrika in' orienty' acele f'rymoase cesz'tyre ce le nymesky' shalyri' de kashemiry', ui kare abia f'yrz' kynoskyte in' Fran'cia de la biry'ny'cele noastre in' Egipty' in' koa. A'cheste shalyri', kare in'chep'ry' atyn'ci a adorna spatele elegantelor noastre pentru' cea d'ny'tii' oare, era, ka sz' m'z' shy'esk ky espresia D'ly' Polonso, adeb'rate trofeyri', fiind' kz' cea mai' my'ltz' parte sosia'y' inkz' min'jite ky s'ny'cele mamely'ny'lor in'binuy'.

446. Bis. Intre 1848 ui 1849 D. F'alberty' isb'viti, protejiat de ministru' P'uxelie ui fabrikantuy' Ternals, ale importa in' Fran'cia. De la aceastz' epokz' achest din y'rmz' manufakty'rar a f'kyt sz' se ceasz' ui sz' se impletiasky' in' Fran'cia shalyri' kare ribalisy' ky cele de Orienty', ui a mai' f'kyt inkz' a se esekyta o'sebite stofe y'hoare destinate la in'treb'ny'ny'ri' mai' p'ny'cin' f'alnice.

447. Капреде аѣ ѡн пѣ каре се ибеуте ѡн лѣна лѣи Сентембріе, креуте пѣнѣ ла сѣрѡитѣ лѣи Февраріе, ѡи се деспринде фиреуте ѡн лѣнеде Мартіе, Априліе саѣ Іуніе. Їд кѣдеге кѣ ниуте пентені кѣ динуѣ лаѣи, карі смѣлѣѣ флокѣл реѣинѣт де мареде пѣр саѣ *жарѣ* (135) че чд ласѣ. Ачеастѣ реколѣтѣ ѣне де ла онт пѣнѣ ла доѣ-спре-зече зиде пентрѣ фие-каре анімад. Челе маі бѣне капре нѣ дѣ маі де обууте де кѣт ѡеанте-зечі дѣрамѣрї де пѣф кѣрѣѣит. Пѣфѣл ѣанїдор есте тотѣ де а ѣна маі креѣ де кѣт ад капредор, ѡи кѣ кѣт анімадѣл чмбѣрѣнеуте кѣ атѣ ачест пѣф чѡи перде сѣбѣѣрїтатеа. Асіатїиѣ тѣнд ѡн лок сѣ пентене, ѡи трїміт ѡн Еѣропа *жара* ѡи *пѣфѣл* клаје неѣте грѣмадѣ, чеа че чере нове кїедеѣеле пентрѣ аде ѡи кѣрѣѣит.

448. Капреде тїбетане, нѣміте фѣрѣ кале де Каѡемїр, сѣнт маі лесе де крескѣт ѡи де кондѣс де кѣт кїар капреде ноастре де рѣнд. Еле мѣнїнкѣ чеа маі мѣлѣтѣ парте дїн фораѣїѣрї, ерѣѣрї де грѣдїнѣ ѡи фѣрѣн-зеле а маі мѣлѣтор лерѣме; еле нѣ тѣнѣск де лок де фѣрїг, чї нѣмаі де ѣмїдїтате; еле пот чнкѣ сѣ нѣ іасѣ афарѣ дїн ставѣл. Плanteде ароматїче, пелїнѣл, дїнѣѣ-ра, іѣнїперѣл, тѣрїѣеле аместекате кѣ саре, бѡутїна де стрѣѣѣрї, ле фолосеск преа мѣлѣт чнтрѣ а ле рїдїка то-нѣл органїдор лор дїѣестїбе, маі кѣ сеамѣ чн зїдеде ѣмеде ѡи прїмѣбара.

449. D. Подонсо а добѣндїт ниуте ресѣлтате ферїчїте ла чнчеркѣрїде сале челе д'ѣнтїѣ аѣѣпреа мїрлїрї *ка-преї тїбетане* кѣ *ѣанѣл аѣѣора*.

§ VI. ПОРЧІ (26).

450. Поркѣл есте ѣн рїмѣтор сконїт (79). Нѣмеуте берѣ поркѣл каре нѣ есте сконїт. Фемеда се нѣмеуте

skroaфъ, uи пvиї сѣї *пурчеѣ* саѣ *порчѣ de лante*. Поркyд este imos, лaком: ед се љбоіеуते кy opї че пен-тpу нyтpеуyд сѣѣ. Ky тоате ачестea кaтѣ а љгpїжї сѣї џїnem кyрат; кѣчї кyрѣџенїa кoнтрїбyеуते љгpѣшyтyрeї лyї. Kїнд are чїнеба кїџї-ба, are џн аpгaтѣ че се кїa-мѣ *пуркарѣ*, uи кape este маї кy seamѣ љнкѣpкaт сѣї дyкѣ ла кїмпѣ дїзї de дїмїнеаџѣ, бapа de доѣ opї зїoa, даp нy іapна, фїїнд кѣ ачестї аnїмaлї тїнџеск de фpїr. Nїmїk нy љгpашѣ маї бїне ачeутї аnїмaлї de кїт rїнда, жїpуd uи кaстaнeлe, etc. Ед паште кy плѣчepе пїпѣ uи љн nopoїѣ.

151. Kїнд skroaфa este гpoaсѣ, o desпapте de *берѣ*, кape ap фї љн stare сѣ o pѣнїaскѣ uи сѣї мѣнїнче пvиї.

152. Ky тpеї сѣптѣмїнї љн yрмѣ de ла паштepea лop дyче пурчeїї ла кїмпѣ, uи ле дѣ сеара uи дїмїнеаџа апѣ кy тѣpїџe. La кapѣтуd а доѣ лyнї љї љнџаркѣ uи алеџe пe ачeїa че дoreуते чїнеба сѣ пѣстpезe. Oпpе-уते дїн пaтpу maskyлї o фeмeлѣ uи бїнде пe pемѣ-шїџѣ. Le дѣ атyнчї сеара uи дїмїнеаџа зepѣ ameste-кат кy тѣpїџe саѣ лѣтyрї de бaсe, кy фpукте пyтpede uи кy бpојбе tokate мѣpѣнт. Йї skopeуते ла wease лyнї. Порчїї бїне xpѣнїџї debїнѣ маpї uи гpашї ла сфїpшїтуd а доѣ лyнї.

153. Поркyд тpѣїеуते de ла чїнчї-спpе-зeчe пїпѣ ла доѣ-зeчї de анї; даp љл таїe маї обїчїнyїт ла дої анї.

§ VII. ГЪИHE. (25).

154. *Гѣїна* este фeмeла *kokouyлyї*, кape поате сѣ љndestyдеze доѣ-спpе-зeчe, пїпѣ ла чїнчї-спpе-зeчe; пvиї се нyмескѣ пvї-de-гѣїнѣ. Kokouyд љшї дѣ пло-дyд гѣїнeї пpїнтp'џн ад кy totyд deosebit mekanїсмѣ de кїт ад аnїмaлїлop desppe кape бopбїрѣм.

155. Пуйчеле њчепѣ съ оъ де одаѣ къ лѣна лѣи Фе-
враріе, уи факѣ маї мѣлѣ оъ де кїт гѣнеде. Се ска-
пѣ чїнеба де ачестеа, прекѣм уи де ачелеа каре ѡуї
спаргѣ оъде дор.

156. Дѣ гѣнедор съ мѣнїче (64) ларесѣрїтѣл уи а-
пѣсѣл соарелѣи, уи тот де аѣна їнѣр'ачелашї локѣ. Ле
дѣ обѣзѣ кѣратѣ, орзѣ мѣчїнатѣ, мѣзѣрїке, меїѣ саѣ
пїне, кїнд боїеуте съ ле факѣ съ оъ; се претїнде кѣ
орзѣл копѣ кам пе жѣмѣтате ле фаче съ деа оъ марї.

157. Гѣнеде оъ де ла опѣ-спре-зече пїнѣ ла доѣ-
зечї де оъ; ласѣ тот де аѣна кѣїбарѣ, афарѣ дака ар
абеа скопѣ съ ле пѣїе съ клочїаскѣ. Атѣнѣ ласѣ доѣ-
спре-зече гѣнеї кїнд клочїтѣл се фаче їнаїнте де Мар-
тїе, чїн-спре-зече пе лѣна лѣи Мартїе, уи кїте поате съ
акопере къ їрѣпѣї їн лѣна лѣи Априліе уи їн челе ѣр-
мѣтоаре. Пѣне съ клочїаскѣ нѣмаї пе гѣнеде карї аѣ
дої анї уи маї бїне уи карї нѣ сїнт сѣлѣѣтїкоае уи
реле.

158. Клочїреа чїне доѣ-зечї уи ѣна де зїле; ла а-
чест сорок бїсїтѣ клочїка; траѣе къ ѣрекіа де се сїмѣ
бре о пїѣїре: а доа зї нѣмерѣ пѣїї, уи арѣнкѣ гѣоче-
ле їн каре аѣ стат. Дака дѣпѣ треї сѣпѣѣмїнї нѣ се
аѣде пїѣїре, оъде с'аѣ стрїкат, акчїдент че се поате
прїчїнѣї де ѣнетѣ. Кїнд пѣїї аѣ їеуїт дїн гѣочї; її
пѣне пе фѣндѣл ѣнѣї бѣтїоїѣ, уи ле дѣ дїн бреме їн
бреме кїте нїѣел аерѣ; а доа-зї її транспоартѣ їнѣр'ѣн
фел де кѣѣкѣ пе каре о еспѣне ла соаре; її хрѣнеуте
їн бреме де чїн-спре-зече зїле къ орзѣ фертѣ саѣ къ
меїѣ крѣд, саѣ къ фолї де празѣ токате мѣрѣнтѣ уи къ
апѣ фоарте кѣратѣ; її фаче съ їасѣ дїн кїнд їн кїнд,
дар нїчї о даѣ їн зїле ѣрїчїоае; поате чїнеба съ
ласе сѣѣт кїрмѣїреа ѣнеї сїнѣре клочїче пїнѣ ла доѣ-

zečī uī treī-zečī de pūī, uī pūne pe čele lađe mame sь kłochiaskъ din noŷ.

159. Peomур a fost penoit arta eqintenilor de a fa-
че sь skoauъ pūī meuteuуqit din оъ, reprodukīnd īn
preqiuрул lor kъldуpa natуралъ a гъineī. īn aчewī
din урmъ anī aчeastъ kłochipe meuteuуqitъ a dat na-
utere уnor auezъminte formate pe o mare skapъ, dar
kare n'aŷ pуtut sь qie konkurinуъ ky kłochiride natура-
le, din pričina kicłtwedelor desmъsurate че чere tot de
ayna īntemeerea ynyī auezъmīnt.

160. Poate чineba пъстра оъле kīt ba boi īmbръkīn-
dyle гъoачea ky o sybstanуъ karea sь poatъ a o faче
sь fie nepъtрyнсъ de aerŷ, прекyм ky o disoldbaqie
гyмоасъ.

161. *Pyлаstrele* sīnt гъinele че ле īngраuъ īn лyна
лyī Ianуapie uī Феураpie, тъindyle penеле челе groase,
uī īnkizīndyle īntр'yn lok deosebit, uī nytrīndyle ky
объзŷ, орзŷ, meīŷ, търїце zolite. Alceу ka sь īngра-
ue, pe гъinele kari sīnt pintenate ka kokouыл, care
kytkуreskŷ, rїkїie uī kiamъ ka dїnsыл. Kłaponыл este
yn kokou īngръuат дyпъ kastraqie.

162. Пyыл de гъinъ este бyнŷ de mīnkat de доъ treī
лyнї.

163. Креute īn ачeeauī кyрте de пъсърї кyрkanї по
kari īī īngраue ky kokoloaue de картофї, de фъinъ de
орзŷ, de порyмбŷ, рїшкъ, kastane koante uī кyръqate
de коажъ. Daka ферма are eleutaie saŷ neuterїї marї,
poate sь ridiche pe кyлmїle edїfїqiuлyї yn порyмбарŷ
pe care are гpїжъ сьл kъпъtуiaskъ ky гръyнqї, meīŷ
пъсъreskŷ, etc., īn epoka semъnъpїї.

§ VIII. ALBINE.

164. īngyстarea ачesteї mїqї skpieriї ny mъ īngъdycиute

de a еспуне, în minunatele sale амърунте, istoria naturală a acestor insekte, pe care Virgile кэнтэ` кy афіта armonie, уи а кърор anatomie уи пэрабурі ле а deskoperit Хуберѣ, Реомур уи Sbammerdam кy афіта пэтрундере. Есплоетація ступулі есте сингурул пунт че катэ сэ мэ окупе інтр'ачеастэ скриере, консакратэ ну маі пе сеама практичелор агріколе.

465. Ун ступѣ копринде о *реқина* (matkэ), care este femela întрециі републиче; *трінтори*, cari sînt maskuліi, уи *лукрѣтоаре* ле саѣ *албине* ле челе *адебѣрате*, cari n'аѣ ниѣ ун сексѣ, уи а кърор сингурэ треабэ есте сэ клэдиаскэ килиле фатурілор уи сэ лукрезе мierea. La сфѣр-уитул бераі, *трінтори*, de aici în аinte amanуі нефолоситори, sînt isgoniuі din sîнул републичеі, саѣ мэчелэриѣ де *лукрѣтоаре*. Реқина, de pe Sbammerdam, poate сэ оэ маі пѣнэ ла шаі-зечі де миі де оэ; ступіі чеі марі нумерэ пѣнэ ла патрѣ-зечі де миі де албине. Реқина есте де доэ опі маі лунгэ де кѣт о *лукрѣтоаре*.

466. Пе тимпул іернеі тотул доарме, тотул есте кy-фундат în nesimуіре în републікэ. Лукрѣриле інченѣ ла чеа д'энтііѣ примѣбарэ. Атунѣ *реқина-тамэ* депуне оэле sale în килиле esagonale пе care лукрѣтоаре ле аѣ фабрикат де маі nainte. Дунэ треі zile ачесте оэ аѣ skos бермиі, уи се нутрескѣ кy ун фел де кокэ деасэ кy care лукрѣтоаре ле аѣ гриѣ де а кэнтууи килиле. Кѣнд есте калд, аѣунг wease zile бермедуі ка сэ аѣунгэ ла чеа д'энтііѣ а са metamorfosэ; атунѣ лукрѣтоаре ле іл інкідѣ în килиа са прінт'ун капакѣ де teamэ сэ ну се батэме де албине care умблэ nekon-tenit пе фатурѣ. Robia ачестеі нимфе цине доэ-спре-зече zile, дунэ care ea іуі снарѣ інкисоареа, прііме-ште інгријиріле лукрѣтоарелор, уи се апукэ де мункэ

ka dînsede. Lükretioarea se duche s'z jefviaskz kîmpii dvinđ polenul¹ din flori, în giare, uî îl suče de nektari, pe kari ea îi preface în miere prin organele ei digestive. Kz polenul, ea frâmîntz cheara uî klzdeute p'reuči kîlîlor, che de umple de miere, kz skon de a se nutri la timpul чел aspru, kum s'ar ibi yn soare frumos uî ar deştentao din litargia sa uî 'i ar da pofta de mînkare. Omul se foloseute de minunata ei prebedere.

167. Edukačia albînelor necherînd maî niči o jertfz din partea proprietarului, este aneboie a priçene nepzvl kz kare noi ne okupm, la nordŷ, de felul a-çesta de esploetaçie agrikolz.

168. *Styina*, adikz uonprul în kare se depunŷ styinii prin katyri, poate a se aueza în lokul чел maî puçin roditor adz unei ferme; s'z fie nymaî la adzpostŷ de bînturide çele mari uî în beçinçtatea unei ape limpede. Plantele de pe kare aleargz maî kz nesaçiŷ albînele sînt *imbryl*, *l'miça*, *lebantyl*, *rosmarinyl*, *zaleşyl*, *laçrele-porçeskŷ*, toate erbyrile kz miroşŷ plzkytŷ, *viuka*. Superioritatea mierii de la miazz zi, mierea de Narçona, katz s'z fie atribuitz marelui nymerŷ de plante odoriçerante kare îmboğçeskŷ kîmpii-le açestor frumoase klime, uî kari lipseskŷ kz totul la nordŷ. Kz toate açeste împreçiyryri nepçtînitoe açestor lokyri, proprietarii bor gzi yn nemçuçinî fołos spre a kyleçe mierea uî cheara în singura lor esploetaçie, uî bor pçtea s'z kontrivyiakz a isbŷbi Françia de tribvyl che plzteute strbinylyi ka s'z aibŷ çeara trebvytoare konsomaçiei sale.

¹ Прафл родникŷ че este înkis în partea staminulyi floriilor kare se numeute anterz.

169. În alecerea lokalităţii pentru o stăniş, se ba feri de becinţatea kuptoarelor în care se ardă niere de bară şi kъръmizi, a kърор фум este бѣтъмѣtor adbinelor, прекум şi de асееа а елеутаелор şi рѣвѣлор, în care еле сѣнт сунyse primejdii de а се іннека.

170. *Ступул* este о скорбуръ întynekoasъ în care adbinelor ле плакѣ съ тѣвѣаскѣ. Чеї бекї ил фѣчаѣ динт'ун тѣвѣкиѣ де арбуре гѣвновит де тимп саѣ де мѣна омылѣи. Мѣлтѣ бreme în Франція а фѣкѣт съ локѣвѣаскѣ ачесте insekte în стѣни де гѣмѣнт арс, пе care и ардеа în ниуте фелѣрї де кѣвѣоре. În Italia şi акѣм стѣни сѣнт пѣши пе кѣлмеа бордеѣвѣи. În Цѣрmania, о ладѣ де патѣ скѣндѣре кѣ ын аконеремѣнт, şi în алте цѣрї ын кѣиѣ де паѣ де о фѣгурѣ коникѣ, сѣнт інкѣ стѣни чеї маї обѣиѣвиѣи бѣтѣвѣи цѣранѣ. La basa ачестор скѣле, сѣнт фѣкѣте ниуте миѣи ырдинише, дѣн care ниѣи ынa нѣ поате съ пѣиѣиаскѣ де о датѣ де кѣт о insektѣ де мѣрѣмеа реѣиѣи (165).

171. Înтр'ачеѣи дѣн ырѣтѣ тимпї аѣ нѣскѣит ниуте асемenea скѣле маї комплѣкате, дар care дѣ маї мѣлте фѣлоасе pentru scoaterea чѣреї şi мѣрѣи, şi маї пѣѣине некѣвѣиѣде pentru кѣвѣутѣреа adbinelor. Аѣ фѣкѣт інкѣ депе моделѣл ачелора че слѣѣя обсерѣвѣиї лор лѣи Реомѣур, şi care илѣснеуте пе amator де а фѣи мартѣр ла лѣкѣрѣеа adbinelor prin mijlocѣл пѣреѣилор де стѣлѣ, пе care поате аѣ акѣперї кѣ ын ѣблон де лѣмн, индаѣтѣ че зѣреуте чѣнсѣа кѣ лѣмина остенеуте пе лѣкѣрѣтоаре. Воїѣ адеѣе, дѣн тоате ачесте ноѣе ивѣнѣиї, стѣпѣл че ми се паре а ынї фѣлосѣл економѣи кѣ ачѣла ад комѣдѣиї pentru реколѣта şi сигѣрѣitatea adbinelor; воїѣ съ борѣск де стѣпѣл саѣ *г. леѣл* кѣ *леѣѣиѣи* де паѣе.

472. Ky paie de sekarъ de kyrînd kylese, kyrъcite de foi uî de spikyrî, фъръ ryst yrîcios uî фъръ miros, фаче фъниî de grosimea ynyî deqit, prin legъtyrî de rikitъ, saŭ maî bine de skoаруъ de teiŭ; împleteute apoi ky ачесте фъnioare niute колъчеî strînui ast-fel în kît съ formeze atîtea черкырî de o înlъциме de patry deqite, pe doъ-spre-zече pînъ la trei-spre-zече de diametry din nъyntry. Фие kape din ачесте черкырî se aiantъ tare de yn фъndŭ sybъцире de stejарŭ, netezitŭ bine, strъpъnsŭ de чинчî marî гъырî de doъ deqite în diametry, uî de чинчî-zечî saŭ шеаî-zечî гъуреде de la optŭ pînъ la zече liniî în diametry; toate гъуредеде ачестеа katъ съ фие netede uî ферите de ori че sgre-bъnoшetyръ.

473. Ачесте лебъчъвни, фие-kape ky фъndyl лор, sînt destinate a se suprapune ynele peste аltele, ky kît roiyî debine maî numeros saŭ kind лъбъчъвниде de jos saŭ ymplut de фарырî. Лебъчъвнеа de d'asupra este akoperitъ ky yn kapak mobil, saŭ ky yn фъnd фъръгауръ, pe kape îl statornîcheste pvind аsuprî o piatrъ saŭ o kъръmidъ. Înbъleuते totyl ky yn akoperemîntŭ ky strauinъ de paie împletitъ ka ачелеа ale лебъчъвnilor, ka съ proteje аdbinele uî de aruица soарелуî uî de аsprimea фригълуî. Лебъчъвнеа de jos este аwezatъ pe o тълbie гъбнатъ, pornind de la черкыферинуъ la чендръ printр'о klinъ дълче uî netedъ, ynde are o гуръ de wease weante deqite, pe kape o цине maî de обуते inkisъ printр'yn грътърел de telŭ ky okîvrî преа miчî ka съ ny лase intrare de kît aerулуî din афаръ; este de prisos de a obserba къ, ka съ poatъ intra uî ewi аdbinele, фъndyl лебъчъвниî de jos katъ съ фие ridikat prin

askii. Mastikъ apoї toate inkieturele leбъчivnilor, uі kрѣпѣтyреle че ar putea сѣ se іbiaskъ, кy baderъ de бакъ saъ кy адt fed de tenкyіалъ капабілъ de a опri тpeчepea лyмineї uі a aerулvї din афаръ.

174. Daka роіyл este слабѣ доъ лебъчivнї аyунг; {dar кy kїt лyкpapea креште, uі къ лебъчivнїle de jos s'аѣ ym-плvт кy фaгyрї, поате сѣ ле іnadуe ne rїnd пїнъ la ueante uі kіar пїнъ laоптѣ лебъчivнї чеea че дъ стyпyлvї тpeї зeчї uі доъ de dequte інълyime іntepіopъ. Челе чїнчї marї гъpї ale фyндyлvї, слyжesk de komvникаuіe інтpe bekia uі поya лyкpape a адbїnelop, uі челе чїнчї-зeчї mїчї sїnt de-стїnate a іnlesnї лyкpapea uі кълъtopїіle лop. Гyра чeнтpалъ a тълїeї (173) слyжеште a чepчeta дрyмyлѣ лyкpepїї адbїnelop, uі a лъsa сѣ тpeакъ opдype, сѣp-рълмътyрї de plante, insekte moarte, ne kape адbїnele аѣ грїъ a ле apvнka ka сѣ кyръуe yлeіyл лop.

175. Ka сѣ кyноaskъ чїнеба бyна kalitate a yнvї стyп, ад къpvї пополъ сѣ fie жyне, aktїb uі мyнчїtopѣ аштеапъ ka сѣ інтpe toate адbїnele, saъ іl bisїtiaзъ maї nainte de a eui; дъ o mїкъ лобїтyръ кy deqyтyл ne капакyл yлeіyлvї, чеea че аyцъ п'інтpe адbїне o інтepїtare; deчї daka sbїpнїpea че o ypmeазъ este іn-неkatъ uі se penoїeute іn deosebїte rїndyрї, стyпyл este пpea попyлат uі богat іn пpoбїsїї. Daka, din пpo-тїбъ, попyлаuїa este слабъ uі пpoбїsїїle пyцїn іmbїл-шyгate, synetyл din нъyнтpъ este лїmmede uі sbїpнїтyл askyцїт інчeteазъ de odatъ. Poate інкъ сѣ кyноaskъ kalitatea yлeіyлvї de ne гpeytate, daka a abyt чїнеба інгрїжїpea ад kїнтъpї kїnd a fost гол.

176. Transportyл стyпїлop katъ сѣ se факъ іn epo-ка іn kape адbїnele sїnt amoruіte, адїкъ la сфїpuyтyл іepneї saъ la інчeпyтyл чeлeї d'чнтїї пpїmъberї. Kym-

първара лор се фаче în aintea iernei. Înфъшуръ basa ступилор кѹ о пнзъ гроасъ, паръ prin kare сѣ. поатъ тече аерѹл, ш'ї транспоартъ аст-фел фериндѹсе сѣ нѹ'ї сдрѹнчине, ла локѹл destinației лор.

177. Кѹм се іbeskŷ челе д'ѣнтїїѹ церурї опреуте іе-шїреа албїнедор інкїзїнд ҃рдинїшеде ступлѹлї лор; дар сѣ аїбъ грїѣъ де а нѹ stabїлі черкѹлаѹїа аерѹлѹї. Ал-бїнеде пе тїмпѹл іернеї катъ сѣ аїбъ оаре каре про-бїсії захарате, де teamъ ka o zi ф҃рѹмоасъ сѣ нѹ бїїе сѣ ле аѹкѣъ пофта де мїнкаре уї деснѣдеѣдеа інтр'аче-еашї бreme. Ачесте пробїсії меутеуѹѹїте констъ ін мїере аместекатъ кѹ о ачїнчеа parte de бїнѣ, кѹ сїрон де захар саѣ захар netrebник tonit; еспѹне ачест аме-stek кїте-ба momente ла фокѣ.

178. Кїнд ступїї фѣръ лебѣчїѹнї сїнт бекї саѣ ҃ри-чїошї, орї с'аѣ нѣпѣдїт де молїї уї алте insekte бѣтѣ-мѣтоаре, катъ а'ї skimба скоѹїндѹле тоѹї фар҃҃нїї; а-чeastе операѹїе дебїне інкѣ неапѣратъ кїнд ступїї сїнт пѹѹїнї кѣпнїѹї уї аѣ лїпсѣ де пробїсії. Pentрѹ ачест лѹкѣѹ, ашеантѣ лѹна лѹї Маїѣ уї бremeа че фѣгѣѹ-їеуте о zi ф҃рѹмоасъ, зїоа де мїїне; кѹлкѣ сеара п'о-parte ступл чел бекїѣ; уї їл ласѣ інтр'ачeastѣ stare тоатъ ноаптеа. Daka ступл с'ар афла пе тїмпѹл *к.ло-чїрїї* (166), ба амїна операѹїа дѹпѣ епока наутерїї бер-мїлор. А доа zi дїзї де дїмїнеаѹѣ, їмбѹкѣ бекїѹл ступѣ кѹ ачела пе каре боїеуте а'ї пѹне ін локѣ, дѹпѣ че іа фрекат пѣреѹїї кѹ ербѹгї мїросїтоаре. Їнбѣлѹїеуте амїндої ступїї кѹ ҃н чепашеаф; лобеуте пе чел плїнѣ кѹ мїнї лобїѹре кѹ ҃н бѣѹ, уї пѹне ҃рекїа сѣ се їн-кредїнѹѣзе де мїнѹл кїнд тоате албїнеде аѣ тректѹт їн ступл чел ноѣ: сбїрнїїеа че аѹде este semnŷ кѣ *реѹїна-тамѣ* аѣ тректѹт кѹ тоатъ сѣїта еї; daka маї а-

vide înkrъ 'niskare-ba adbine abîntîndvse în чел bekiŭ, iui urmeazъ lobirea; ui daka ele 'ui ar pune în nisnъ de a rъmînea akolo, ba întrebvinuа фумул, kare le ba konstrînçe îndatъ съ iasъ. Pune apoî novl ступи пе *тб.ше* (173), ui дръ înkolo пе чел bekiŭ.

179. Kînd, din protivъ, doreute a skimba ступул кѹ лебъчivнi, ачeasta се фаче ui маi лесне, фиинд кѹ арe a adъoga пе rînd ла басъ атiтеа лебъчivнi kîте ар тpe-bvi пyse în lokул чeлор beki, ui a ridika лебъчivниле де svс пе kît ele s'aŭ пъпvstit де adbine.

180. Pekolta mieriî се фаче примъбара ui toamna. Dar katъ съ айбъ гриъ де а нѹ преа лѹа тоѹи фaгvриi тоamna; кѹчи примъбара este маi лесне adbinelор де а пуне ла lok перdereа лор. Кѹ toate ачesteа daka стvпvл este slab saŭ жune, ба аmîна pekolta де примъба-рѹ în барѹ saŭ kiar în тоамнѹ. Маi nainte де а pe-teza стvпvii, katъ а аbeа оаре kare кvновтинче специя-ле аsvпра organisaѹiei фaгvрилор; katъ съ utie кѹ *оъле adbinelор* (166) sînt ашеzate спpe partea despre miazъ-zi а стvпvлѹi, kare este лatvrea чеа маi фaвopabilъ пa-штерii, кѹ аkоперемiнтvриле kилiилор оълор sînt бѹ-rikate ui kam пeгpivioase, în бpeme кѹ аkоперемiн-тvриле аnaloѹe аде kилiилор кѹ miere sînt întinse ui алbe.

181. S'apukъ де retezarea фaгvрилор пе о zi фpymoа-сѹ, dar дvпъ че s'a къпvit кѹ пiнза тpeбvitoаре, кѹvi-расе ui мънѹшi де пеле ka сѹл аперe де iнѹепатvл adbinelор, kare ар фi yчигътор. Пуне о лебъчivне гоалъ де desvbt, ridikъ лебъчivнеа де d'асvпра ka съ deа akolo пvѹintel фум, ui о ia де tot абiнд гриъ съ pe-пvие iнбъдiшvл ui капакvл пе лебъчivнеа де маi жos; reteazъ apoî кѹ кvѹitvл бѹкъѹсle де фaгvрѹ мvче-

zite sař strikate, uí ne ačedea kape koprind micrea; respектъ не челе ку оз, uí пуне ступул ла локул сѣѣ, пуvind íн фауѣ партеа тѣiатъ, ка сѣ аѣѣче не албине а адуѣ ла лок пердереа лор.

182. Ieuirea роiулуi din ступул мамъ се фаче кѣтре миѣлокул луi Маiѣ íн климеле temperate, кѣтре íнчепу-тул луi Априлие íн климеле calde, uí кѣтре íнчепутул луi Iunie íн ѣудеѣдеle septentrionale; катъ а прибериа ла ачесте епоче сѣ ле адуѣ. Роiуриле ну iесѣ маi nainte de ноѣ саѣ зече чеасуi де диминеаѣ, uí порниреа лор este пpeчедатъ de о mare сбiрнiре; toate бѣdeskѣ íн ступу тѣрбураре uí neastiмпѣр. Íндатъ че роiул а iеуит, адеарѣ ла миѣлокул чел маi странiѣ, ла ун фел де буѣт resуnѣтор prin миѣлокул кѣлдѣридор uí бѣтраелор; саѣ маi бине арункъ ку пуmnул нисип суѣѣире саѣ пулбере; саѣ uí маi бине deskаркъ ун pistol. Албинеде амеѣите де ачеле synete саѣ суnѣратѣ де ачea ploaie de нисип, се опреск не арбуреде чел маi бечинѣ, uí се анинъ фѣкiндyse ун гиeм луnѣ де уна din кѣѣчеле луi; íн-фѣѣишеазъ атуnѣ ачестуi гиeм гуѣа улеiулуi, uí íл фаче сѣ казъ skуѣrínd kpaка саѣ мѣѣуrínd'o ку о мѣѣуриѣ. Daka роiул s'ар опri не еарбъ, ар пуне ступул асуnѣr'i; daka s'ар опri íн skорбуѣа унуi арбу-ре, ар аутепта сеара ка сѣл кулеарѣ де аколо ку о лiнгурѣ mare, кѣпѣѣуindyse ку мѣнѣшеде тpeбуiтоаре, ка маi суs. Албинеде че ар скѣпа де ла ачел кулес саѣ kape ар кѣдеа не пѣmínt ар beni де sineде ла ступ.

183. Албинеде аре пентрѣ брѣѣmaшi не *пѣiаженi* iar-на, не *беснi* uí не *ботбарѣ*, kapi пpeа пар sínt нуme-роушi ка сѣ поатъ koprinde ступул; *moliiде*, kape фак о пустире крiнченъ пробisiidor лор; *броаутеле рiioase*, *броаутеле*, *шоnѣрдеде*, *kiskaniѣ* uí *шоаречii*, *пѣсѣриде*

uși *булмиде*, kari sînt atît de bîklene în kît le atakъ нумай ноаптеа.

184. Боаделе лор се редук ла ун мик нумерѣ: 1^о *dissentoria*, de kare ле бîндикъ пvind лîнръ ступѣ пиуатѣ înr'o гълеатъ, саѣ sare de pînd писатъ; 2^о *боада antenelor*, ун фел де умфлътуръ ла korniçele лор, пе kare о бîндектъ prin siponyl de kare ам борбит (177); 3^о *nutrezirea oșlor*, чіумъ къшунатъ prin klocirea uși strikarea oșlor uși a nimfelor пе kare албîнеде лукрѣтоаре ну ле аѣ нутрит де пе тревнуцъ.

§ IX. BERMÎ SAȘ GÎNDAÇÎ DE MЪTASE.

(*Bombyx mori*, L.).

185. *Gîndakul de mътase* este omida çenyuie uși sklîbisitъ¹ а унѣ флътуре алб din klasa флътурilor *phaleni* саѣ nontouî, адикъ din ачеia kari се одихнеск май мулт саѣ май нуçин адîнк зіоа, uși се миукъ uși лукреазъ ноаптеа.

186. Маї nainte де а се skimба în *krisalidъ*², ачеастъ оmidъ тоарче ку о мѣестрие мінунатъ о гъоаче обoidъ, преа таре, май adesea сугруматъ кѣтре mijlokyl лунçимиї sale, пе kare о нумеште чінеба *гогоашъ*. Де пълîнд prin mijlokyl makinelor де *torsъ*, çесѣтура ачестеї гогоаше мѣтѣсоаше, добîндеште *боранçикул*. Колоареа ачестор гогоушî este албъ саѣ галбенъ, uși, prin есчепуçиї фоарте rare, албастръ. Чеа албъ este чеа май кѣвтатъ де вѣпситоріе; о добîндеште алерîнд де *semîнуç* (оъде де флътурі), флътуріи іеуиуї din гогошеле албе.

¹ Куріоушilor де плакѣ а креуште asemenea о barietate нерріçіоасъ, мулт май лунгъ uși май сѣбѣре де кît чеа обіçінуитъ.

² Starea insekței înkisъ în гогоашъ де yнде ба іеуи strъmвта-тъ în флътуре.

Субт рапортул формеї биціоасе, уи prin yrmare ad y-rićioaseї kalitъцї, gorouele se deosibesкѣ in *niełoase*, *katifełoase* uи in *indoite*. *Niełoasele* sїnt niurte gorouї фъръ konsistanуъ, uи ka sъ zikъ aua, чионлите de *berme*. *Katifełoasele* sїnt moї uи флеукъите. Челе *indoite* sїnt productул ynikolor ad yneї дукрърї ла о лалтъ а дої rїndачї kari s'аѣ inkis imppeунтъ. Чеї дої rїndачї дукрїнд in sens kontrariѣ, uи фирїле лор inkpъчиuїндyse, *depъnapea* gorouїlor indoite define маї aneboїe.

187. Арта де а креште rїndачїї uи де а ле фаче productул фолоситор, inbentатъ in Kina, ky 2700 де анї in aїntea ereї noastre, тpeкy' din бечїн in бечїн in Indiї, Persia, in oape-kape пърцї ale Asieї, uи, де пе raportул дyї Плинїе, пїнъ uи in insyла Kosъ. In beakул ad ueaselea, дої кълyгърї о importаръ din Indiї ла Konstantinopolе; in 1130, Роуер, рецеле Sicїlieї, се фолосї de kotropїrea Peloponesyлыї ky а їмборъцї Палермо ky ачeastъ преціоасъ рамуръ де komerчїѣ, дyїнд де аколо чеї маї бyнї дукрърторї де мртase: де аїчї ачeastъ indyстриe тpeкy' in toate пpобїнцїїле meridionale ale Eyponeї де аyвs; dar tokмаї in ad чїн-spre-zече-леа beакъ пpїїми oape-kape їнкорацїерї in Францїа. Черкърїле челе маї мyлцyмїтоape аѣ dobedit къ *edykayїa rїndачїїlor* poate съ isбytiаскъ in цереде челе маї їнаїтate кътре nord, in Anglia, in Пpysia, in Statcle-y-nїte, yнде ачeastъ артъ а fost їнтpудyсъ kїар пе ла аyул 1770. Катъ нyмаї съ се утїе де сигур къ productyрїле бор фї tot де аyна маї борате uи маї ľesne де добїндїт in пpобїнцїїле meridionale де кїт in челе septentrionale. Dar фїїнд къ їнpїїрїїле фемеїлор uи kонїїлор пот съ фїе де аyвs еспїoстацїеї yнеї *kpesкърторї де rїndачїї*, съ се їндемне ky din адїнsvа локvї-

torii de la nordŭ, uii sŭ sŕ imnigrŭ kŕt se ba pŭtea mŕi departe kvŕtura dŭdŭlvŭ.

10. *Kreskŭtorie de rŭndacii.*

188. *Kreskŭtoria-de-rŭndacii* fiind destinatŭ a adŭ-posti rŭndacii¹ de inflŭinŭa bŭtŭmŭtoare a ŭmiditŭcii uii de variaŭile atmosferice, uii a le pŭstra gradŭl de kvŭldŭrŭ faborabil desbŭltŭrii lor, konstrukŭia ei este priimitoare de deosebite modifiŭaŭii de pe natŭra klimei uii esposiŭia awezŭmŭntŭlvŭ. Ūn ŭrŭile ferbinŭi, *kreskŭtoria* este awezatŭ Ūn niute ŭonproane kv Ūnbŭ-liuŭl de olane, ka sŭ Ūndesniaskŭ Ūmprosŭtarea aerŭlvŭ. Ūn ŭrŭele mŕi reŭi, de uii Ūnkŭperile sŭnt ferestre Ūn partea despre nordŭ uii sydŭ ka sŭ renŭiasŭ aerŭl, katŭ ka aŭeste ferestre sŭ fie astŭcl fŭkyte Ūn kŕt sŭ se poatŭ Ūnkide bine la neboie.

189. *Kreskŭtoria* katŭ sŭ fie awezatŭ ŭeba mŕi sŭs de faŭa pŭmŭntŭlvŭ, kvŭpŭtvitŭ kv ŭn kvminŭ, saŭ ŭel pŭŭin kv o sobŭ de pŭmŭnt. Katŭl de jos slŭŭeŭte de marazie foilor de dŭdŭ.

190. Ūn *kreskŭtorie* se pŭn atŭtea rŭndŭri de gratii pe kŕt poate sŭ Ūnkane Ūn lŭnŭimea uii lŭrŭimea Ūnkŭperii. Spre aŭest sŭŭruit se slŭŭesk kv niute skŭri late kv dŭrŭi paraleli uii rezemate pe stŭlpi. *Gratii*le pe kare le pŭne d'a kvŭmezŭuŭl, uii kapi sŭnt destinate a priimi rŭndacii, se fakŭ saŭ de trestie, saŭ de papŭrŭ sŭsŭinŭtŭ prin sŭori. Aŭeste rŭndŭri sŭnt depŭrtate ŭnele de altele de la ŭinŭi mŭnŭ la wease miŭioare ŭel mŭlt. Ūn ŭrŭele meridionale, spaŭiŭl este nŭmŕi de doŭ

¹ Ūn probinŭia Kantonŭ din Kina, kare, se zŭce, kv se bŭkŭrŭ de o temperatŭrŭ dŭlŭe uii statornikŭ, lasŭ rŭndacii a sta kiar pe dŭzi.

pînz la trei niçioare. Gratiile sînt ridicate unele mai sus de kît altele ky yn niçior uii jumtate. Lasъ trei niçioare între cea din yrmъ kydme.

191. Katъ съ айбъ, лîнгъ ачеастъ салъ mare, o mikъ kamerъ ka съ slъziaskъ, daka почиъ zиче аша, de spitalъ rîndachiilor isbiцi de boale linicioase.

192. În mobilaryl ynei kreskъtorii se mai ашеазъ înkъ termometry Peomorъ ky likorъ uii ky gradete despъrçiriî mai mari pentry o mai bynъ sigyrançy; yn igrometry¹, o tiraie ky kape съ sbanoreze oçetyl, base pentry барыл nestins, saъ pentry kloruryl de бар saъ de sydъ.

173. Kît pentry inçlyvinça običnyitei temperaturi a aerуlyi, poate съ ia de temeиъ kъ rîndachi ny tînjeskъ în adebъr de kît de фригыл uii skimбъриле челе репезi; kъ eî pot syфери фъръ primejdie pînz la 30° P.; kъ o kylduryъ prea mare ny nymai se пъstreazъ ky aneboie, çi înkъ strimtoareazъ oare-kym ачeste insekte. Esperimentatorii аъ rekynoskыt kъ kyldura statornikъ de la 16 pînz la 20° prieute eduкаçiei rîndachiilor çei običnyite; kъ pentry eduкаçia çea грабникъ, katъ съ айбъ o kylduryъ de la 20 pînz la 24° P.; înkъlzeute kreskъtoria ky o sobъ de къrimizi uii ky yploaie de kylduryъ.

194. Реуниrea ynyî nymerъ atit de mare de insekte, într'yn singyp lokal, uii лъкvind îmai myлтъ saъ mai nyçinъ бreme ne o пътыръ de фрунзъ kydeasъ de ky-rînd, katъ neапърат a къшына формаçia ynor miasme

¹ Termometryl slъzeute a аръta temperatura, uii igrometry y-mezeala aerуlyi. Termometry Peomorъ fiind împъrçit în 80°, gradete, toate de o potriбъ alt-fel, sînt mai late de kît ne sytarradъ.

de o înflăviniuць бѣтъмѣтоаре сѣнѣтъѣиі; ymiditatea atmosferei kreuite înкѣ асeastѣ амлекаре спре пѣtrezire.

195. Ka сѣ însѣnѣtouseze lokadyl, întrebviniуeazъ 1° клорурѣ de бар, пе каре іл стинѣе ін тѣеі-зечі de пѣрѣі de апѣ пе yn taler, ui пе каре іл amestekъ din kînd ін kînd; 2° кѣрѣеріle de aer, че ле poate prodyche, fie deskizînd ferestrele de la nord ui syd, fie printre'yn fok флѣкѣрѣtor ін кѣmin; 3° o tiraie пе каре фаче сѣ sbaпoreze оѣetѣ. Ka сѣ asoarбѣ ymiditatea, ymple niskare-ba base saѣ ky бар nestins пе каре іл amestekъ din бѣreme ін бѣreme, saѣ ky оліѣ de бітріол (acid svlfyrik), saѣ інкѣ ui ky фѣинѣ de обѣz. Пѣѣin пе пасѣ daka асește svbstanуe ar fi de тѣntîia saѣ de чеa din ypmъ kalitate.

2°. *Nytreуd vîndavîdor.*

196. Deosebîte черкѣріі yne-orî ferichte аѣ фѣкѣyt a пѣдѣdѣvi кѣ ar пѣtea чінеба інтѣбvиnуа ін lokyl фо-аіеі dѣdѣlyі arбѣрїі Kamelina (*myagrum sativum*), Mikokylaryl, a кѣрор фоі аѣ оаре-каре asemъnare ky ale dѣdѣlyі de Biruinia, Лѣntyka, foile de Pyr ui Pъsvrѣ, dar маі ky seamъ челе ale Barbeі-уапѣlyі de Spania ui Barbeі-уапѣlyі обічїnyit (B 109), пѣкѣym ui ачелеa ale Арѣарѣlyі de Тѣтѣria (*Acer tatarium*); dar асește черкѣріі, фѣкѣyte пе о skapъ mikъ saѣ арѣtate de маі nante prin esperiиnуe kimiche маі mylt saѣ маі пѣѣin poroуite, аѣ slѣjit a konkide кѣ la neboie ui la іntîmplare de lipsъ de foі de dѣd, saѣ la o іnbiere timpurie a *seminуeі*, poate сѣ пѣzviasкѣ la ynele din асește speуї; ar fi рѣтѣчїre a іmpinуe маі departe черчетѣрїle. Se utie ін de обuite кѣ larbede флѣtyrїdor кaуѣ nyмаі o singypъ speуie de plante.

197. Кудтура дудудлї алб меритъ инкорациареа тугулор соціетѣлор франче де агрикудтурѣ; фїнд кѣ, афарѣ де фойле сале, ачест арбуре поатѣ сѣ деа есчеленте фрукте економїеї доместїче, о хїртіе фрумсаѣ, кїар о хїртіе де Кїна комержїудлї, прїн пунереа їн топїле а крѣчелор сале челор жуне; уї есперїїуца а добедїт, де ла 1564 пїнѣ їн зїледе ноастре, кѣ дудудл есте прїїмїтор де а проспера їн цѣреде калде, ла 130 стїнжїнї д'асупра лудчїудлї мѣрїї, ка їн бѣї; їн Англіа уї Прусїа, ка їн режіїле мерїдїонале.

198. Есперїїуцеле лїдї Дандоло аѣ добедїт кѣ фойле сѣлбѣтїчїудлї (С 178) сїнт преферабїле сувѣт тоате рапортурїїде де кїт фойле дудудлї алтоїт, ачелеа а ле арбуреллї бѣтрїнѣ де кїт але арбуреллї жуне. Кудтура дудудлї чере dese лудкрѣїї. Ла сувудл Франчеї, її плантѣ їн марї депѣртѣїї їн прежіурудл холделор де жрїѣ, ка арбуреле сѣ се фолосїаскѣ де лудкрѣїїде уї прѣшїрїїде ротаціїлор, уї кѣ де алтѣ парте кудецереа фойлор сѣ ну адукѣ бѣтѣмаре сежерїшудлї.

199. Варїетѣїїде дудудлї алб челе маї кѣвтате сїнт, *дудудл де Spania*, маї ка дудудл чел негруд; *дудудл romanѣ*, але кѣрудї фой сїнт лате; *колomba*, а кѣрудї фойїе есте сувѣїре, лїнсѣ уї чеа маї мѣтѣсоасѣ; *дудудл trandafїrїѣ*, маї келбаурѣ їн фїжнѣ де кїт чел прецедентѣ, дар асеменеа маї пудїн еспус а се беутежї: чїтеазѣ їнкѣ пїнтре нумероаселе лїдї варїетѣїї пе *дудудл Dandolo*, пе *дудудл кѣ фойле де захарѣ*, пе *дудудл minxnatѣ* уї пе *дудудл де Кїна*, кѣ фойїа латѣ, каре есте ачееашї спецїе кѣ дудудл пе каре ѝ а адус Перотетѣ де ла Фїлїпїне (murus multicaulis), уї каре поате да оарс-каре фолоасе дїн прїчїна трѣнкїудлї сѣѣ чел сквнд, мѣрїїеї, бїлшугудлї уї фрѣжесїїїї фойлор сале.

200. În Statele-ynite a adontat de mai mylaj anî yn obîceiŷ che se aŷlă în Kina. Seamănz, primăbara, grăynuŷi de dydŷ pe yn lok pregătît bine; în anyl următor koseute jynii lujeri pentru nymreŷ rîndacylor, pînă într'aceea kînd, debiînd prea tarî, ei nu pot da de kît yn lemn zărnit. Atynŷi desfynđ pămîntyl ka s'yl dea rotaŷiei, dypă che a îngrijit într'aceeaŷi bre-me a plămădi yn alt tărîm pentru aceeaŷi treabă.

201. Ka s'ă kyleară frunza ky mai puŷină perdere de bre-me, ŷine ky o mînz kraka de bîrŷŷ, ŷi străkoară chea laltă mînz de sus în jos. Această metodă prîchinŷeute arbyrelŷi nymeroŷi akcydenŷi pe kare tynđerea kată s'ă îndrepteze în urmă: îngrijŷeute ka s'ă despoaie dydyl de toate foile sale.

202. Pe timpi de ploî nekurmăte, ferŷeute arbyriŷ akoperindŷi ky yn kort, pe kare îl transpoartă apoî pe alŷii, îndată che s'ă kyles chei d'ntiiŷ.

203. Frunza kată s'ă se dea rîndacylor astfel pre-kym a fost kydeastă, ŷi fără s'ă o deslineaskă de rymreaoa sa; dar în epoka fruktyfikacyiei, ba abea grijă s'ă ia dydele, a kăror aciditate ar kăŷyna disinterie rîndacyi. Ramura slujŷeute nu nymăi a păstra foaiei toată prospătyra sa, ŷi înkă a faŷe stracyl de frunză mai lesne de a se pŷtea străbate de aerŷ.

204. Daka foile ar fi atakate de mană, le ba însăpătowi prin spălătyră; dar în toate kasyrile este bine, mai nainte de a le împăryi rîndacylor, de a yda grămada ky kîteba niktyri de binŷ de o kalitate bună, ŷi a o resfira ky mîna, pînă kînd se ba înkredinŷa kă toate foile aŷ fost ymor aromatisate, dînd yn miros anadory ky al smeyrei. În bîrsta chea jynă a rî-

дачилор, дака фoаia a sosit ла мѣрimea са ordinарѣ, аре грѣѣ съ ле о dea tokat чеба кам мѣрѣнтѣ.

205. Пропорѣia kantитѣѣи фoилор нечесариѣ edykaѣiei љнтреѣи а љнеѣ kantитѣѣи де оѣ deskреute не кѣт пѣте-реа гѣндаѣилор креште; фѣинд кѣ гѣндаѣиѣ prosperѣ кѣ атѣт маѣ пѣѣѣн кѣ кѣт оѣле сѣнт маѣ мѣлте. Дака требѣе патрѣ-зечѣ кѣнтаре де фѣрѣнтѣ пентрѣ треѣ љнѣи де сѣмѣнѣѣ, катѣ съ фѣе ѣеапте-спре-зече пѣнѣ ла опт-спре-зече кѣнтаре пентрѣ ѣнѣи саѣ ѣease љнѣи де сѣмѣнѣѣ, ѣнѣи-спре-зече пѣнѣ ла ѣаѣ-спре-зече кѣнтаре пентрѣ зече доѣ-спре-зече љнѣи, ѣи доѣ-спре-зече кѣнтаре пентрѣ ѣн-спре-зече пѣнѣ ла доѣ-зечѣ љнѣи,

3°. *Клочѣrea ѣи ѣнѣиѣrea оѣлор.*

206. Esperѣиѣе фѣкѣте де D. Pomared аѣ dobedit кѣ оѣле де гѣндаѣиѣ пот сѣ сѣфere љн фѣрѣѣ мѣкар де 40° P. Еле ѣмпѣiazѣ ла о temperatѣрѣ де 42° маѣ sѣs де пѣлѣ. Аѣаа дар катѣ сѣ пѣstreze оѣле ѣнтр'ѣн лoкал ѣскат ѣи рѣкорос, ѣи а кѣрѣѣ temperatѣрѣ сѣ пѣ се ѣрче пѣѣи макаp ла 9°; фѣинд кѣ аѣeastѣ temperatѣрѣ, непѣѣнѣioасѣ де а ле фaѣе сѣ ѣмпѣieze, ар фѣи де аѣѣns ѣнсѣ ка сѣ ле desorganisece.

207. Оѣле сѣнт дар приимѣoare де а ѣмпѣia де sine ѣн климеle noastre ка ѣи ѣн але Asiѣи, ѣнтр'o епокт оа-ре каре а примѣbereѣ. Кѣ toate аѣestea ка сѣ факт ѣмпѣierea маѣ ѣмпѣrie, ѣнтрѣѣѣнѣeазѣ о кѣлѣѣрѣ ме-ѣтеѣѣѣитѣ.

208. ѣмпѣierea меѣтеѣѣѣитѣ, саѣ клочѣrea, се фaѣе кѣ *kѣrпа* саѣ кѣ *baia*.

209. Кѣрпеле сѣнт ниѣте сѣкѣлѣѣе де пѣнѣ пѣѣнѣд сѣ копѣнѣѣ о љнѣie де семѣнѣѣ фѣе-каре. Фемеиле ле поар-тѣ ла ѣнѣрѣtoare зioa, ѣи сѣѣт кѣпѣѣиѣѣ noаптеа. Алтеle

de lasă în pată, și puțin în locurile unde se ține
clădișul pe cele zăse. Alții, în sfârșit, în loc de
comid, întrebându-se unde se instrumentează pe care îl cunoa-
ște bine și știu numele de *moniș*, pe care îl apucă
puțin câte puțin către seculul.

210. *Baia* este o încălzire prin apă caldă mai de doi stă-
ruți, pe care o încălzesc prin ajutorul sobelor. Se-
mănța este esențială la această temperatură meșteșu-
ră pe apă, în care se găsește și se ține în termometru (192). Dobândesc o baie de baie-mari¹ prin-
tru o cură îndelungă de tinichea, a cărei parte de deșeu
este plină cu apă pe care o încălzesc la temperatura
trebuie să prin căldura unei lămpi auzite de de-
șeu și fundul.

211. În zilele d'antii zile a de clădire ridică tem-
peratura la 16 grade, kreskînd'o cu un grad pe fiecare zi.
Acestă clădire ține o parte din zile și se ține, și înțelegerea
se întâmplă mai de obicei la 24° P.

212. Într'una ca și în ceea ce privește metoda, ca și a a-
bea găsește de a skormoni din kînd în kînd semănța, și
și a o rechi; pentru această clădirea *băii-mari* de mai
multe faze de kînd clădirea și se ține, și ca
înțelegerea naturală întrece pe cea meșteșugărită.

213. Semănța care este cunoscută în zilele noastre, și
skimbă de multă oră cunoaște pe vremea clădirei; de
la sease și ea a o parte și ea debine *albi*; după doi
zile și se ține și se ține; ei sînt într'această epocă
bine și negri și rouă; această din urmă cunoaște este

---

¹ Se ține de un bas care ține și se ține a și nu d'a dreptul pe
fochi, și se ține într'alt bas și apă care ține pe fochi.

хулитъ, фъръ индоиалъ дин причина бре унеї преџуди-
кѣцї популаре.

40. *Educația bermitlor de mătase.*

214. Pidikъ бермиї имприяцї интинзїнд пе stratул се-
минцелор о фоаие де хїртіе чїурвїтъ де гьурї де треї
линїї їн диаметру, пе каре ашеазъ фої фрацете де дѣд,
саѣ џунї блѣстарї, саѣ сфѣрѣмѣтурї де фрунзъ де ку-
рїнд токатъ. Бермиї се дѣк, трекїнд прїн гьурїде хїр-
тіеї, пе џунїї блѣстѣрї, пе каре її pidikъ астфел унѣд
кїте унѣд ка сѣї пѣіе пе о *cratie* (190) кѣнтѣшїтъ ку
хїртіе бїнѣтъ, ла ун деџїт де депѣтаре унїї де адуїї.
Реноїеште ачеастъ операцїе де доъ орї пе зї, абїнд
грїѣтъ сѣ ашезе деосебїт фїекаре pidикѣтуръ де бермї,
ка сѣ се апѣче їн урмѣ де потрїбїреа лор; фїїнд кѣ
чеї дїн урмѣ адуїї фїїнд прїн урмаре чеї маї мїчї,
este konstrїns аїїнаїнта дїндѣде чеба нѣтреѣ маї мѣлт,
уї доъ саѣ треї grade де кѣлдура маї мѣлт де кїт
челор ладѣї, пїнѣ аѣ добїндїт уї еї ачелеауї дїменсії.
Ку ачест скоп, пѣне пе чеї маї џунї саѣ пе чеї маї
пѣїнї десболтацїї пе *cratiile* челе маї де sys, кѣчї
кѣлдура este tot де аѣна маї маре sys де кїт џос їн-
тр'о їнкѣпере, уї реноїеште ачеастъ мѣтацїе де кїте
орї багѣ де сеамѣ skimбѣрї їнсемнѣтоаре їн talia бер-
мїлор.

215. Тоатъ мѣестрїа *kreskѣторулуї* (188) стѣ, де аїчї
їн аїнте, а да ла бѣеме нѣтреѣул бермїлор, але skim-
ба stratул ла sorok, уї а да д'о парте їндїбїзїї їсбїцї
де бре о боадѣ.

216. *Omida дѣдѣлуї* їуї skimбѣ де патру орї пелеа
їн курсул есїстїнѣї sale де ларбѣ, чеа че фаче а їм-
пѣрїї бїаѣа са їн чїнчї перїоаде, осебїте унеле де ал-

теле prin *нѣпѣрлірі* саѣ skimбѣрі de теле. Дѣнігеа fie кѣрія нѣпѣрлірі este de trei патру zile, în vremea кѣрора гіндакѣл стѣ nemiurkat uі фѣрѣ пофтѣ de мінкаре; se zice атунчѣ кѣ doarme. Чеа d'ънтііѣ *нѣпѣрліре* се фаче а weasea саѣ а weantea zi дѣпѣ наште-реа лор; теле лалте *нѣпѣрлірі* аѣ локѣ дѣпѣ weante optѣ zile de ла чеа precedentѣ, de ne starea atmosfereі; în astfel de kip кѣ în маі пуѣин de доѣ луні е-дѣкаѣя este сѣбѣршитѣ. Еа are лок, маі de обште, de ла 1-іѣ Маіѣ пінѣ ла 15 Іunie în цѣреле de ла мiază zi; чеа че ар інгѣдѣ а добѣнди доѣ реколте пе анѣ, фінд кѣ дѣдѣл, desnyiat о datѣ de фрунза са, reproduce іndatѣ alta noѣ.

217. Дѣпѣ чеа d'ънтііѣ нѣпѣрліре дѣ гіндаѣлор de патру опѣ de мінкаре în доѣ-зечѣ uі патру de чеасѣрі, кѣ фрунзѣ tokatѣ; дѣпѣ а доа uі а треія нѣпѣрліре, ле дѣ ачелашѣ нѣмерѣ de demінкѣрі кѣ foaia întреарѣ. Ла апромереа fie кѣрія нѣпѣрлірі, се багѣ de seamѣ în гіндаѣі о реіндоитѣ пофтѣ de мінкаре. Ачеастѣ stare, în vremea чедор d'ънтііѣ патру бѣсте, се нѣмеште *mінкареа lakotѣ*, uі *mінкареа лреаскѣ* ла а чінчеа бѣстѣ. Атунчѣ пофта лор de мінкаре нѣмаі are саѣіѣ. Аша dosa мінкѣрілор катѣ стѣ kreaskѣ пінѣ ла оаре каре епокѣ, uі стѣ se іmpѣѣнезе апоі пе кіт анималѣ се апропіе de metamorfosa са. D. Lambryчini а формулат кѣ кипѣл ырмѣтор dosa de фрунзѣ че катѣ стѣ deа пе fie каре zi а бѣстеі а чінчеа інтр'о *крескѣторіе* în каре s'а depѣs о ынчие de сѣмінѣѣ; ѣнтіія zi а бѣстеі а чінчеа, 8 oka uі о літрѣ în доѣ мінкѣрі; — а доа zi, 29 de oka uі маі о літрѣ; — а треія zi, маі 39 de oka; — а патра zi, 47 de oka; — а чінчеа zi, 52 de oka; а weasea zi, 90 de oka în trei мінкѣрі;

— a weantea zi, 83 de oka; — a onta zi, 62 de oka; — a noa zi, 47 de oka; — a zecua zi, 24 oka uii $\frac{1}{2}$. Insektele akum mai nu m^un^unk^u, uii se urk^u pe r^und ka s^u'u^ui fak^u gorosede, despre kare bom borbi akum.

218. Vermele nu roade din foaie de kit parenkimul, uii las^u nerburade, a k^uror re^uea formeaz^u ky k^u-k^urezii lor yn strat putrezibil^u, pe kare kat^u s^ul ridice de akolo la vreme uii ky oare kare b^urgare de seam^u. C^uea ce se numeute a *skimba stratul*. Skimb^u stratul ky mina sa^u ky plasa. Ky mina, *kresk^utori^u* ridik^u foaie ky foaie frunza cea no^u uii akoperit^u ky r^undaci^u, ky o jum^uta de ceas in urm^u dup^u ce le a^u fost ad^us^u; kyler de pe bekiv^u strat r^undaci^u ce a^u putut s^u mai rem^uie; ia^u acest strat, kyru^uz partea gratie^u pe kare a fost strat, uii pun^u in lok frunza cea no^u de kare s^u'a^u aninat r^undaci^u; asemenea urmeaz^u uii ky kyru^uzaty^u bande^u urm^utoare. Skimb^u sa^u primineute ky *plasa*, intinz^und pe gratie o plas^u ky okiv^u mar^u, akoperit^u ky frunz^u; r^undaci^u, trau^u de mirosul frunze^u, sin^u de se pun^u pe d^unsa, trek^und p^untre okiv^u, uii n^u'are a face chineba mai mult de kit s^u ridice plasa ka s^u kyru^uz stratul p^ursit: koboar^u apoi plasa, uii renoieute aceast^u operacie urm^utoarea oar^u ky o no^u plas^u. Nu skim^u ky totul stratul de kit la b^usta a treia. Intr'aceast^u b^ust^u ridik^u pe fie kare zi o parte din strat; la b^usta apat^u se bor primini kit mai des r^undaci^u, ceea ce se poate face prin mijlocul plase^u.

5°. *Boalele vermilor de m^utase.*

219. R^undaci^u *arui*, sa^u isbiu^u de boala *rouie*, sint aceia kari kontrakt^u koloarea desemnat^u prin aceast^u

борбѣ; ачеастѣ боалѣ ѡчепе кѣте о датѣ де ла чеа д'ѣнтѣиѣ бѣрстѣ; еа бине дин прѣчина чедеѣ де атѣнѣ рѣ-
пѣде рѣдикаре а температурѣи.

220. Гѣндачѣи *пѣрѣнѣиѣ* сѣнт ачеиа карѣ рѣмѣнѣ мѣчѣ,
сбѣрѣиѣиѣ уи зѣгѣрѣиѣиѣ. Катѣ а'ѣ деосебѣ дин ачеиа пе карѣ
ѣи нѣмеште чинеба *пѣрѣнѣиѣ* ѣн бѣрста а доа, фѣиинд кѣ
сѣнт маѣ нѣуѣин ѣнаинтаѣиѣ де кѣт чеѣ лаѣѣиѣ.

221. *Арѣионѣиѣ* сѣнт гѣндачѣиѣ чеѣ *арѣиѣ* уи *пѣрѣнѣиѣ* карѣ
'уи аѣ тѣрѣт дебѣла лор фѣиинѣѣ нѣнѣ ѣн бѣрста а тѣрѣа.

222. Гѣндачѣиѣ *тѣрѣиѣ* саѣ лобѣиѣ де ѣнгрѣшаре сѣнт бѣ-
неѣиѣ, сѣтѣсѣдѣнд о зеамѣ нѣуроѣосѣѣ, уи атѣт де ѣм-
флаѣиѣ ѣн кѣт ле крапѣ пѣлеа. Зѣкѣ кѣ ачеастѣ боалѣ
ар бѣни дин ѣнтѣрѣвѣиѣѣрѣа ѣнеѣ фѣрѣнзе прѣа тарѣ, про-
бѣиинд дин дѣдѣл де Spania саѣ дин дѣзѣиѣ де кѣмпѣѣ, саѣ
ѣнкѣ дин сѣдѣоареа де ом ѣн бѣрѣмеа кѣлочѣрѣиѣ ачѣстѣвѣа (209).

223. *Кѣарѣта* саѣ *тѣрѣбѣиѣрѣа*, карѣ есте о бариѣтате а
ачѣлеѣ д'ѣнтѣиѣѣ, се ѣбѣште маѣ кѣ сеамѣ дѣнѣ а патѣр
нѣнѣрѣлѣрѣ (216). Гѣндачѣиѣ дебѣнѣ маѣ транспарѣнѣиѣ.

224. ѣн *мѣрѣкарѣдинѣ*, анималѣлѣ моаре ѣнтѣ'о старе дѣ
фѣлоукарѣрѣ астѣел ѣн кѣт се дѣсеакѣ ѣн нѣуѣине зѣде фѣ-
рѣ а'уи пѣрде форма са, уи се асѣамѣнѣт кѣ о поа-
мѣ фѣартѣ ѣн захарѣѣ.

225. *Гѣндачѣиѣ тѣрѣпѣ*, пѣрѣ фѣрѣ а пѣрде нѣмѣк дин
пѣлѣитатеа тѣрѣнѣлѣлѣ лор, дин талиа лор уи дин алѣбеаѣ
пѣлѣиѣ лор. Ачеастѣ боалѣ арѣ ѣниѣ дин каракѣтерѣиѣ *мѣрѣ-
карѣдинѣиѣ*, уи наскѣ амѣндоѣ дин ѣнфлѣвѣиѣѣрѣа ѣнеѣ темпе-
ратѣрѣ ѣмѣде уи нѣбѣнѣшѣтоаре, фѣлаѣѣлѣ кѣрѣвѣа крескѣ-
торѣиѣ ѣи зѣкѣ *нѣбѣнѣшалѣ*.

226. Тоате ачѣсте боале пробѣнѣ маѣ де обѣште дин
гѣрѣмѣдѣрѣа ѣнтѣ'ачѣлауѣиѣ спѣаѣиѣѣ а ѣнѣнѣ маре нѣмерѣѣ
де инсекѣте, констрѣнсе а ста пе ѣн кѣлѣкѣушѣ де кѣкѣ-
рѣзе уи де стратѣ ѣмѣдѣѣ, уи ѣнтѣ'о атмосферѣ нѣуѣин.

фаборабилъ десболтъриі лор, адикъ саѣ преа калдъ , саѣ преа рече, саѣ преа ѱмедъ. Арѣтайъ (195) миѣ-лоачеле де а ѱнсѣнѣтowi *kreskѣtorii* ле; дар ниѣи ѱн миѣ-лок фериторѣ нѣ ми с'а пѣрѣт маі пѣтерникѣ де кѣт ачела а л бенеѣрабилѣви преотѣ Еисери де Карпентрас (Вал-кѣлѣса). Ён бreme де доѣ-зечи де ани ачест миѣлокѣ а асирѣат исбѣтipeа реколтеі ачестѣи брабѣ анахоретѣ, че а мѣрѣт сѣрак ѱи пѣлѣнс де сѣраѣи. Ачест миѣлокѣ стѣ ѱн а пресѣра пе гѣндаѣи барѣ нестѣнс кѣ о сѣтѣ , ѱи а ле да апоі фѣрѣнѣт. Барѣл нестѣнс ле комѣникъ поф-тѣ де мѣнкаре, ѱиі фереѣте де опѣ че фел де мѣсмѣ ѣниѣиосѣ.

6°. *Аѣинѣеа ѱи ѣеа дѣн гѣтѣ пѣлѣлѣре*
а гѣндаѣилор.

227. Кѣнд гѣндаѣиі сѣнт апроапе де а'ѱи тоарѣ *гого-ѱеле* лор (186), ѱи беде ѣнеба тѣрѣѣраѣи ѱи рѣтѣѣиѣи, неѣдѣнд ниѣи ѱн семн де пофѣт де мѣнкаре, ѱи аѣрѣн-кѣнд ѱнкоаче ѱи ѱнколо кѣте-ба фѣре кѣрор ле зѣк *бале*. Есте тимпѣл *сѣриѣ* лор, адикъ де а пѣне ѱмпреѣѣѣрѣл *гѣтѣилор* лор (190), раѣѣре де бѣлѣриі, де лѣѣре-пор-ѣеск, де ѣимбѣрѣ, де тѣфе, де мѣкѣл стеѣар беде спѣнос (D 350), аместекате кѣ пѣлante мѣпоситоаре, ѱи а-ѱеазѣ ачесте раѣѣре ѱн аст-фел де кѣп ка фѣе-каре тѣ-фѣ сѣ факѣ о кобергѣ кѣ тѣфа бечѣнѣ, ка *гогоѱеле* де ѣос сѣ нѣ фѣе пѣтате де кѣкѣрезеде гѣндаѣилор де маі *сѣс*; фѣиѣнд-кѣ, маі нainte де а се ѱнкѣде, гѣндаѣиі слобод пѣрѣн *ѱезѣт*, пентѣрѣ ѣнтѣиа оаре, о апѣ галбенѣ асеменеа кѣ пѣѣѣтѣл.

228. Гѣндаѣиі се свѣе пе ачесте раѣѣте, ми адег ѱн ѣемѣнар кѣре сѣ поатѣ ѣинеа ѣеа д'ѣнтѣиѣ кѣлѣдѣре а *гогоѱелѣ*. Ёнкѣс одаѣт ѱнѣр'ачеастѣ гѣоаче мѣтѣсѣоастѣ,

omida se despoaie pentru a cîncea oare de pelea sa, uii se transformă într'un fel de *mirdalz feartz în za-xarŷ* care se kiamă krisalidz; ačeastz metamorfoz z se face ku patru zile dupz ce ea 'uif a arunkat pe kръчif cele d'ъntifŷ ale eif *бале*.

229. Deslipesk *gorowele* de pe ramurele tyfeloz ku doz trei zile în urmz dupz ce gîndacif cei mai *nemer-nifŷ* saŷ urkat. Îndatz dupz ačeasta s'apukz a alece gorowele de semîncz (186), uii uide krisalidеле *gorowilor* ce iufi propune a *depъna* (ibid).

230. Uide krisalidеле, în Franzia de miazz-zî, es-pvindule la бѣтаia arzîndz a soarelufi; în цъrele mai temperate, pvindule în kuptoare dupz ce a skos pîinea, čee a se nymeute ale înъбуufi; saŷ înkz, în sfîruuit, espvindule la aburirea ku kamфор într'o kutie înkisz astfel în kît sz nu'î remîie bre o resulfъtoare: mijlo-lookul ačesta din urmz ar fi cel mai folositor, daka 'î ar asigura čineba isbъtirea; fiind kz kъldura kuptoarelor sbîrčeuute adesea mъtasea, uii îf face toarčere a aneboie; ast-fel ačeastz oвepačie čere îngrijirile kreskъtorilor celoz mai esperimentalf.

231. Ka sz aifz semîncz бунz, alece gorowele cele mai regulate (186). N'are ničif un kvînt čineba ka sz arunchе gorowele *îndoite*; ar fi înkz bine ale prefera, daka se ba înkpedinča despre opinia de pe care gorowele *îndoite* ar da tot de ayna nautere la un flъtъre maskul uii la alъul femelz.

232. Îndesneute ieuirea flъtъrelufi lъînd spuma ce akopere *gorowia*. Ku opt-spre-zече pînz la doz-spre-zече zile în urma metamorfoseif omideif în krisalidz (228), krisalida se metamorfoz în flъtъre. Ačesta fa-

че, ка съ іасъ, о спъртуръ каре нѹ ингъдвиеште а інтре-
бѹица гогошеде ла депънаре.

233. Флѹтурїї ла іешіреа лор дін гогоашъ, сїнт аше-
заці інтр'ѹн лок інтнекос, дар неѹмед, пе ѹн астар
негрѹ (185). Аколо се імперекеазъ ѹи фемела оъ.
Імперекіереа ар цїне доъ-зечї ѹи патрѹ де чеасурї, да-
ка дѹпъ доъ-спре-зече чеасурї нѹ ар інгрїжі чїнеба съ
деспарцъ пе маскѹлѹ де фемелъ, ка съл арѹнче ла
гъїні, нѹмаї съ нѹ аїбъ небоїе ал імперекеа кѹ алте
фемеле.

234. Кѹ доъ съптѹмїні їнаїтеа ачестей оърї, с'апу-
къ де деосебіреа оълор. Ка съ фак ачеста, ѹні се
мѹлѹцѹмеск а бїрї бїнішор пе страт партеа тѹїетоаре а
ѹнѹї кѹцїт де лемн, аѹцїї ѹдъ астарѹл кѹ бїн бѹн, ѹи
арѹнкъ семїнца їн апъ; аѹцїї, їн лок де бїн, інтребѹ-
їнѹеазъ апъ кѹратъ адкоолїсатъ ѹшор. Семїнѹдеде каре
їноатъ сїнт де о калїтате ѹрїчїоасъ; ле рїдїкъ кѹ о стръ-
кѹрѹтоаре; ачестъ семїнѹъ се нѹмеште *dewartъ*. Се-
мїнѹа *фечїоаръ*, проѹѹсъ фъръ імперекере, пѹстреазъ
колоаре са гїочїе дескїсъ, їн бреме къ семїнѹа дїн
їмперекїере тѹече пе рїнд дїн ачестъ колоаре їн гїо-
чїа їнкїсъ, їн бїпѹтъ, мохорїтъ, ѹи їн сфїрѹїт їн фаѹа
ардосїей че о деосїбеште (213).

235. Нѹ бом борбі деспре тоарчере, фїїнд къ маї де
обште аррїкѹлторѹл бїнде гогоашеле садѹ, ѹи нѹ ле
деапънъ. Не ба фї дестѹл къї ам дат ѹтїрї ѹи побе-
ѹе їндестѹлѹтоаре ка съ добїндїаскъ о ѹнчїе де се-
мїнѹъ дїн 158 драѹурї де гогошї, 40 де ока де го-
госї дїнтр'о ѹнчїе де семїнѹъ. Ла торс добїндеште 185
драѹурї де *боранѹїкѹ* (186) дїн патѹр пїпъ ла чїнчї ока
де гогошї.

КАПЪ III.

Боаледе бѣлдор (52)¹.

§1. БОАЛЕЛЕ КАЛЫЛЫ.

236. *Троахнѣ*. — Гытырайл ачеста се араѣ прѣнтр'о кыреере албѣ, *флороасѣ*, дѣн нѣрѣ, уи прѣнтр'о апостѣмѣ каре маѣ обѣчѣнвѣ се аѣлѣ ла фалка де јос. Сѣнт преа пучѣнѣ каѣ карѣ сѣ фѣе ферицѣ де ачеста ѣн оаре каре локалѣтѣцѣ еспусе ла скѣмбѣрѣде челе ренецѣ але атмо-сфереѣ. Нымаѣ бадеде сѣнт дѣмѣчѣоасе ла ачестѣ боале. Цѣне анѣмалыл ѣн спѣталѣ (16), ѣѣ дѣ тѣрѣце кы апѣ; уи дака рѣыл крѣште, ѣѣ ласѣ сѣнѣ, ѣѣ пѣне катанла-сме мѣтоаре уи ѣѣ дѣ dese спѣлѣрѣ.

237. *Рѣпчѣгне, ѣнѣпенѣалѣ саѣ спѣтѣре*. Ачесте ло-бѣрѣ сѣнт маѣ мѣлт нѣште барѣтѣцѣ а ле ачѣлѣауѣ боале де кѣт боале деосѣбѣте. Нымаѣ кѣ еле се дѣ пе фацѣ маѣ тѣрѣцѣ де кѣт гытырайл: ла уеасе, уеапте, опѣѣ уи носѣ анѣ. Анѣмалыл sete тѣрѣстѣ, дѣылат; ел аре гыра арѣндѣ, о sete анебоѣе де стѣнс, тѣрѣыл і се ѣн-тѣнекѣ, пѣлеа і се всѣкѣ; пѣнтѣчеле ѣѣ este ѣнкѣват уи рефѣсѣ де а мѣнка; дѣпѣ пѣтѣрѣ зѣде де ла нѣпѣдѣреа боалеѣ, ел тѣшеште уи цеме. Афарѣ де сѣнѣератѣ, а-бѣрѣре кы апѣ феартѣ, бѣѣтѣрѣ кы мѣере уи ушор сѣлѣ-трате кы декокуѣе де сок, ѣнтребѣнѣцеазѣ ѣнкѣ о а-

¹ Ноѣ дѣм аѣчѣ пе скѣрт мѣлоачеле кѣратѣе але боалѣдор чѣ-дор маѣ обѣчѣнвѣте, ны кѣт ноѣ сокѣтѣм прѣнтр'ачѣеста а кѣрѣ-ца пе арѣндауѣ де небоѣа де а кѣма пе бѣтерѣнар ѣн ка-сѣыл ѣн каре боала ар дѣва ѣн каракѣтерѣ де спѣриат, саѣ ар чѣре о операѣѣе маѣ анебоѣе, чѣ нымаѣ ка ѣн дѣпса са сѣ уѣѣе тѣркар а облѣдѣвѣ ѣн анѣмал боалѣнабѣ, уи аѣ ушѣра пѣ-нѣ ѣна алѣа.

mestekътуръ de gym-арабик, spermанѳетъ, рѣдъчиоъ de *altoca*, писатъ мървнт', fie-kare kîte o yncie, pe kare o întрyнеазъ ky o jumъtate de oka miere, ka съ'ї o dea съ o îngицъ în mai mylте rîndyрї, în kyрsyл zideї, пїнъ че tysea s'a risinit. Daka рѣпчиyнеа ар къдеа пе плъмїнї o ар kombate printр'yn kavter pe pent.

238. *Zîmbre*. — Kyрѳerea mykosитъциї пе nas, ky ип-фламаѳие саъ yлчераѳие a membraneї че їмбракъ пѣ-рїде. Арyнкътурї în nasý ky dekokѳие de plante îndyл-чїtoare, преkym налбе uи абyрїрї trase пе nas de а-чееашї dekokѳие. Klistire rekopitoare. Pentрy нyтpeѳ, нїчї de kym фїн, dar тїрїѳе kalde. Съ se kyрѳе yл-череде ky o dekokѳие de фої de aristолоxъ uи ѳенѳїанъ. Kînd kyрѳerea debine албъ, арyнкътурї de апъ de opz пе nasъ. Събїршеute bинdekarea арyнкїnd пе nasъ апъ de бар. Kînd *myчїй* s'a їnbekit, uи oasele nasылї a dat їн nыtrezїpe, nы mai este leakъ.

230. *Гълчї* uи *ymфлареа rїтyлyъ*. Aчeasta se apatъ mai adesea пе din афаръ prin astыпаре їн rїт uи o dy-рere bie їн rїndyрїде пародите, uи їнсоѳїтъ de mai myл-тъ саъ mai пyѳїнъ neboie la resyфларе. Їнтребvнѳеа-зъ їн de obuते ka съ o toпеaskъ, сънѳерarea uи gar-гарїsmїї ky dekokѳие de opz мїероасъ uи акрїтъ ky o-ѳет, пе kare o asbїрде ky yn klistїръ ky ѳyѳyроїyл рѣyнд. Adaогъ la ачест tratamentъ пе *oniutyл* de mai svс (236) uи ana sїлїтpoасъ, преkym uи katanлasmеде пе паротїде.

240, *Упгїшоара саъ флyксїе лyнатїкъ*. — Бола okїлор чеа mai обїчїнvїтъ uи adesea чеа mai крїнченъ. Ea se kyпоаште de пе їнтърїтarea okїyлї, de пе їнфлъкъра-реа пелїѳеї de пе okїъ uи de пе їнгрoшеarea плеопе-лор. Sїнѳереазъ uи svпvне пе animal la dietъ; fї др

pe tot cheasul brutyri de zaleu ontri, klistire de apu kladnik, in kare a fkyt sь se toniaskь pnuь la zechе dramuri de sьpyn; ui ka sь toniaskь de plin materia opakь din okiь, biterinariь fache prin miьdokulь lanuetei o ponkuivne¹ in partea atakatь.

241. *Фигури katarale.* — Inristare ui slьbichivne ueneralb; svьdivri vьoare mai birtos seara uinoantea; strьnytri dese, yrmate de o skьpьere din ntri de o zeamь limpede ui akь; miukьri sbirkolitoare in buza de svь; perderea poftei de minkare, simptome kare se impuivneazь kьtre zioa a patra; ui de obute boala, ky ingrijiri, tьche in breme de dozь sьptьmni pnuь la trei. In perioda d'ьntiiь, mychilacinoase ui indьlchitoare (skrobialь, seminuь de inь, rьdьchiь de nalь), apoi svьciitoare ui spьlьtoare, kirmizьl mineral (yn gros) stinsь in apu indьlchitь ui albitь ky tьriьe de griь. In a doa periodь, inьvsi² de plante aromatice, praф de earbь-dьlche, kirmiz de miere, ui pentru nьtreu paie ui tьriьe.

242. *Боале перипнеумониче ui плевретиче.* Чea d'ьntiiь dint'achestea se rekьnoauते de ne simptomele че karakterisь rьturaivul ynite ky o mare kьtire saь sbiknipe de koaste, ky o imflamaцie repede a peliцei okivlyi, ky o tvse mylt mai seakь ui kite o datь konьvlsibь, ky o sete nepotolitь, in sfьruit, ky strьvirea animalьlyi de a wedea in pьcioare. Daka la acheste semne se mai adaorь o dьpere de koaste че se kьnoauते apьsind pe koaste kotьl miinei, formeazь чea

¹ Operaцie prin kare inьiьe o ynealtь saь o svlь inт'o parte in tьnyul ynvi animal ka sь skьpьь de akodo ana saь materia strikatь.

² Likoryul in kare a stьtyt oare kare svьstanь.

че се нумеуе де обуе *плевресие* саѣ инфламаѣе а плевреї. Ачесте доѣ боале се сѣіруешк prin курѣerea yнеї zеме гѣлбнїчїose саѣ сїнуероase дїн нѣрї. Їнтребуїнѣазл сїнуерѣїде, афумѣїде уї кдїстїїде моїтоаре, діета чеа маї страшнїкѣ, адѣпѣрї їндѣлчїтоаре уї фрекѣрї ѣskate, апої флоаре де пѣчїоасѣ унїтѣ кѣ сїлїтѣрѣ уї кѣ *oximet*¹, преѣмбларе уї діетѣ кѣ апѣ кѣ тѣрїѣе; дареа yнеї кѣрѣценїї испрѣбеуе tratamentул.

243. *Tiknefesул*. — Astmul саѣ нѣдѣфѣл калдор; ел н'аре леак; катѣ ал їнтїмпїна neespїнд нїчї о датѣ анімалѣл ла кавседе че їл фак а се науе, п'їнтре каре се нѣмѣрѣ маї де кѣпетенїе мѣнка кѣ кобїршїре. Лѣкѣїде необїчнїте а ле калѣлї сїнт їнкѣ капабїле yне орї а кѣшѣна рѣпѣра diafarmeї, уї ал ѣчїде їндатѣ.

244. *Тїетѣрї* уї *meteorisauїe*. — Yн нѣтѣрѣ преа їмбїлшѣгат саѣ ѣрїчїоаса калїтате а нѣтѣрѣлї сїнт прїчїнеде тїетѣрѣлор їн пїнтече; ачїдѣл карбонїк каре се десбѣрѣнеазл дїн нѣтѣрѣл чел берде prodѣче *meteorisauїa*, адїкѣ yмфлареа кѣ бїнт а маѣлор каре дебїнѣ атѣнчї ка нїште бѣшїче. Kontra тїетѣрѣлор се слѣѣеуе дїнд кѣрѣценїї дешертѣтоаре, фрекѣрї ѣskate пе бурѣтѣ, кѣ етер ла о досѣ чїнчї-зечї пїнѣ ла шаї-зечї пїкѣтѣре, кѣ о ѣнчїе де саре де нїтѣ (сїлїтѣрѣ), tonїтѣ їнтр'yn пахар mare де ракїѣ. Kontra meteorisauїeї нѣ кѣпощеа одїнїоарѣ алѣ medikamente де кїт покуѣїїнеа, операѣїе анебоїе уї прїмеїдїоасѣ. Дѣпѣ esperїїнѣа Длїї Tenard асѣпра натѣреї газѣлї каре се дебѣрѣнеазл їн маѣде анїмалїлор *meteorisauїѣ*, агрономїї пот сѣї бїндїче еї їнсѣшї фѣрѣ аѣтѣрѣл бїтерїнарѣлї, фѣкїндѣїї сѣ їнѣїѣ о лїнѣрѣ де амонїакѣ стїнс їнтр'yn пахарѣ де апѣ (49); нѣ їнчетеазл кѣ дареа де кїт tokmaї¹ Бѣтѣрѣ че се фате кѣ апѣ, оѣетѣ уї мїере.

дупъ че *meteorisacia* a despърхт, чеа че се фачемай адеаа дупъ yn чеас (259).

245. *Disenteria, yrdinare ky sínqe.* — Адъпърї кy оъ бѣтыте кy ланте, кlistире кy тѣрїце, semínуъ de in; yn пафар де ynt-de-лемнѣ, amestekat uи бѣтыт кy yn пахарѣ кy апъ ін каре а пус о dekokúje de kapete makѣ.

246. *Púia.* — Боалъ кyтанатъ (ін пеле) uи липічіоасъ. Пе дін пѣyntey о трактъ кy dekokújї svdorífиче, бѣтырї пургаѣбе, хапурї кyрѣцїтоаре де sínqe, ін каре інтръ флоареа де пучіоасъ, олівл ін каре а ферт рѣдѣчїнъ де dintelar (plumbago europaea, L.); пе дін афаръ, prin фректърї кy алїфії antipsorиче, komnyse дін yntуръ моале uи дін фїкат де пучіоасъ; фректърїле меркyріале сїнт пѣпyстїте де тоуї, дін прїчина некyбіицеї де а пробока о салїбацїе фoarte myлт кобіруїтоаре. Kombatе срїрїетyреле uи сраїбеле кѣшyнате дін фректърїле меркyріале спѣлїнд пѣрцїле фрекате кy о dekokúje де тѣрїце, apynkїнд ін гyра анїмалyлvї болнаб о dekokúje де орзѣ їндyлчїтъ кy мїере uи камфоратъ. Daka toate ачесте мїyлоаче n'ар фї де аyuns, алеаргъ ла сїнqераре, ла кlistирѣрї, ла адъпърї пургаѣбе. Афаръ де ачeаста, катъ сѣ цїїе анїмалyл їнтр'о astфел де mare кyрѣценїе пе кїт starea са їнрѣdvїeште; се слyжeште кy сгyра че кade де пе ферѣ кїнд їл bate кy чїоканyл, їн прїбїнца боїлор uи каллор ка сѣ фpече сеара uи дїмїнеаца пѣрцїле тpупyлvї їsbїте де рїїе: алїнъ yпїvїтyрїле кѣшyнате дін фректърї prin мїyлокyл де лeгѣтyрї де пїнзъ myїате їн dekokújvнї myчїлацїnoase uи потолїтоаре.

247. *Sypresigúnea saѣ опpїреа пїшатyлvї.* О kombatе prin кlistире кy їнфyзїї myїтоаре, кy боранца, апа нїтратъ, адъпърї рекорїтоаре uи сїнqераре.

§ II. BOALELE BITELOP KOPNATE.

248. *Kataroiŭ la kapŭ*. — Amecele, uī alte semne de o stare болнавъ. Фаче съ ресуфле animalii абурii vnei dekokcii de бурieni: рѣдѣчина чымеі, коада-бон-лви, биореаоа, сокыл, флориле де налбъ, флориле де кашыл-попиі, мѣричеа, etc., ла карі поате съ адаоце о микъ кантitate де оцетŭ uі де мiere. Супре ачест сфѣруит ѳнбѣлвие капыл animalylyi ky o пѳнзъ mare kare се рецеіе ѳн лок абурii. Адаогъ ла ачестŭ traktamentŭ, daka рѣыл се араѣ rebel, клитире компусе ky ачелеауі dekokcii, чеба кырѣцениі vшоаре, ка кремѣтар-трѣыл, ѳнтр'о преа mare dosъ, ѳн сфѣруит bentysiі ky sakri-фикаcii адѳнчи.

249. *Kataroiŭ la pentŭ*. — Тусе нисмѣтарецъ. Клитире моитоаре, uі кырѣцениі де касие uі sene; kind v-mezelele че дѣ ачeastъ боалъ а dat ѳн копт, афумѣрѣ ка ѳн касыл де сѣс, бѣутуре дин орз ky silitrъ uі oximel. Daka ачесте мѣлоаче нѣ сѳнт де аѣуns, besika-торii не пѣрѣіде toraksylyi. ѳн сфѣруит, daka туsea ар лѣа karekteriі nismѣтарецѣ uі ар дебени хроникъ, ар да о бѣутуре rekoritoare де семѳнцъ де мѣутар deskor-ѣатъ uі нисатъ ky o ѳнфѣsie де фѳі де ison uі alte plante ароматиче.

250. *Kombulysiі epilentice*. — Синѣраре, кырѣцениі ѳн бѣутурѣ uі клитире, dar ѳн dose vшоаре; апоі, daka starea нербоасъ domneute, ѳнфѣsiі де melisъ, де фѳі де portokalŭ, dekokcii де рѣдѣчинъ де одѣleanŭ uі де бѣскŭ де стеѣарŭ, клитирѣ ky апѣ silitroasъ, vн semi-gros де eter sylфѣрик, uі kybiinѣioasa dietъ.

251. *Olojire saŭ ѳнѣpenire де пѣіоаре*. — Парѣlisie рѣumatismалъ пробиѳнд дин vмеzelele коуарилор. Апликацие а рѣдѣчинеі де елебор саŭ боѣѣцел ла ki-

uiçele din dърът; пластове ui bisikatoriї la koapsede înçepenite.

252. *Боала пьдурїї* (maladie des bois). — Пробине din ащеа къ animadiї аѣ *пьskvt* кѣ prisos жұниї мѣгѣрї де стежарї, kastanї, etc. Маї ѣнтїїѣ багъ çинеба де seamъ кьлдуръ ін гуръ, sete, інкѣиетуръ, гревтате ла пишаре, рошїре а пелиçeї де svbt плеопї, vskape а botyлѣї, їмпуçinare ui мїрос таре ui пьтревнзьторѣ ад лантелѣї. Кѣ треї саѣ патрѣ zile ін ҃рмъ toate simptomele де їнтрїitare а organilor ui инфламачїе: sete nepotolїтъ, рѣмераре їрzie, опрїреа пишатѣлѣї ui маї adesea *diabélès* (пишат їнкїегат); balera таре, neagrъ ui флермоасъ; animalѣл трїстѣ ui дьѣлат, тоиндѣсе д'анпїçїоаре-ле; пьрѣл сбїрлїтѣ. Їн сфїрѣїт, їн perioada а треїа, фїорї де фрїгѣрї; animalѣл шобъїеште пе пїçїоареле лѣї; се паре paradisat, пѣлсѣл нѣ і се маї simte; гѣра і се ҃мпле де bale kleioase, ҃рекїле її атїрнъ ui sїnt речї, пелеа і се лъбърѣазъ ui debїне саѣ пїрпїїтоаре саѣ инфїлтратъ пе tot beumїntѣл трѣпѣлѣї. ҃неде bite перѣ а ҃н-спре-зечеа саѣ а доа-спре-зечеа zi. — Кombatе ачеастъ боалъ де ла їнçепѣт, prin dietъ likїдъ, клїстїре ui адъпѣрї де їнѣ (о donїçъ), kamфорѣ (҃н грос) топїтѣ їнтр'҃н гьлбїнѣшѣ де оѣ, ui sїнçераре, ðar маї кѣ seamъ prin amoniakѣ (244). Їн perioada а доа, клїстїре кѣ апъ кьлдїçїкъ кѣ пѣçїн оçетѣ ui їндѣлçїтъ кѣ ҃нт-де-lemn саѣ ҃нтуръ де pork топїтъ, саѣ кѣ ҃нт проаспѣт. Адъпѣрї компѣсе дїнтр'о жұмъта де oka де dekoçїе де мькрїшѣ ui çїкоаръ сьлбатїкъ, ðe ҃н грос де pakїѣ kamфорат ui де доъ лїнçѣре де оçет де бїн amestekat їндатъ ка сьї ҃ dea їнтр'о stare кьлдїçїкъ. Їн сфїрѣїт sїнçерѣрї, маї пѣçїн dese ла баçеле борçоase саѣ кѣ ланте.

253. *Боале молепитоаре* *wi epidemice, friguri pestilenciare* *wi putrede, în sfîrșit epizootii.* — Ачесте флацеле крѣчене, че аѣ пѣстѣит кѣмпѣиле ноастре, ѣн оаре каре епоче, ну ласѣ адезеа нѣѣ о пѣдеѣде мѣжлоачелор артеѣ. Катѣ нѣмаѣ а бѣга де сеамѣ сѣ ле преѣнтѣмпѣне, ѣи сѣ фериаскѣ де еле. bitele каре ну сѣнт ѣнкѣ исbite. Преѣнтѣмпѣнѣ боала преѣн мареа кѣрѣценѣе а ставледор саѣ кошарелор, кѣрѣѣлор, ѣнелтелор кѣ каре се слѣѣскѣ ла bite, преѣн грѣѣа че катѣ сѣ аѣбѣ а кѣрѣѣѣ аерѣл преѣн dese афѣмѣрѣ кѣ планте odoriferante, ѣи маѣ кѣ сеамѣ де а неутралѣса тоатѣ причина де боалѣ преѣн спѣлѣрѣ кѣ апѣ клорѣратѣ саѣ кѣ клорѣрѣ де барѣ ѣкѣдѣ. Фереѣте bitele де молѣмѣ despѣрѣѣндѣле де bitele лобите, ѣи кѣрѣѣѣнд локалѣлор преѣн мѣжлоачеле де маѣ сѣс. Bitele kornate сѣнт сѣпѣсе, ка ѣи каѣѣ, ла *инѣпенѣѣл пѣѣоарелор*, ла *meteorisaiѣѣ*, ла *тѣѣѣрѣ де ѣнѣмѣ*, ла *перѣпнеѣмонѣе*, ла *пѣе*, etc., ѣи ле трактѣ атѣнѣѣ ѣнѣр'ачелашѣ кѣпѣ.

§ III. BOALELE BITELOP LĪNOASE.

254. *Гелбазѣ саѣ пѣтѣрезелѣ.* — Ефектеле еѣ сѣнт де а дезорганѣса кѣ тотѣл плѣмѣнѣѣ ѣи де а дезкомпѣне фѣкатѣл ачестор анѣмалѣ. Анѣмалѣл дебѣне носонорѣѣ ѣи пѣс пе гѣндѣрѣ, аре ѣрекѣле речѣ, носгрѣѣа де сѣѣт плеопѣ галбенѣ, estremѣтѣѣиле фербѣнѣѣ, рѣмерареа ѣрѣѣе, капѣл кѣлкат пе stratѣ. Ачeastѣ боалѣ бѣне дѣн ѣнѣѣнѣѣа пѣшѣнѣлор ѣмѣде ѣи мочѣрлоазе, дѣнѣрѣнѣ фрѣг кобѣрѣшѣитор, дѣн нѣѣте плоѣ некѣрѣмате. Катѣ сѣ адеѣѣ ла medikamente кѣм а бѣрат де сеамѣ челе д'ѣнѣѣѣѣ simtome; стронѣѣте фораѣѣл кѣ апѣ сѣратѣ amestekатѣ кѣ оѣетѣ, ѣмпѣле ѣнкѣ ѣн sriабѣ кѣ ачeastѣ матерѣе ѣн ѣрѣлѣ. Daka рѣл се ѣрмеазѣ дѣ о бѣѣ-

туръ рекоритоаре де ѳвниперї, де ѳенѳанъ, де скоарѳъ де стеѳарѳъ, де пелїнѳъ, де ѳалеуѳъ, де ѳенѳушъ де бїѳъ саѳъ де бовтїнъ де стрѳгѳрї, etc., уї їн тоате дїмїнеѳеле о ѳѳмѳта де пахар де аместекѳл ѳрмѳтор: о ѳѳмѳтате де ѳка де бїнѳ адѳѳъ, патрѳ онѳїї де *assa foetida* уї 458 драмѳрї сѳпѳнѳ адѳ, тотѳл топїт їнтр'ѳн бас ѳе ѳербе їн апа ѳе ѳербе їнтр'адт бас. Аѳѳнс ла ѳел дїн ѳрмѳ град ад боалеї, нѳ ремїне нїѳї о нѳдеѳде де аї тѳмѳдѳї.

255. *Brysalya*. — Аѳеастѳ боалѳ се араѳъ прїн до-бїрї капрїѳїоасе, адїкѳ къ турма нѳ е нѳстїїтѳ де кїт трептат уї їн деосебїте пѳрѳї де о датѳ. Де о кам датѳ кїте о мїкѳ спѳзеалѳ роуїе пе докѳрїде пелеїкарї сїнт маї келбауе, уї skimбїндѳсе апої їн бѳѳе. Ани-маѳѳл тѳѳеѳте, ѳмблѳ кѳ капѳл плекат, насѳл її есте мѳкѳсѳъ, уї дѳпѳ кїте-ѳа зїде моаре. Есте маї ана-логѳл бѳѳатуѳѳї ла копїї. Боала есте атїт де модїнсі-тоаре, къ о турмѳ о іа трекїнд мѳкар о датѳ пе ѳн кїмп трекѳт де о турмѳ добїтѳ. Боала поате сѳ ѳїе преїнтїмпїнатѳ, дар маї нїѳї о датѳ бїндекатѳ, аѳарѳ дака карактерїї еї ар ѳї блїнзї. О преїнтїмпїнѳ прїн мїѳдоачеле препѳзїтоаре (195) уї прїн дареа д'опарте а бїтелѳр добїте. Кїнд боала нѳ преа есте гѳеа, нѳ-трѳѳте оїде болаѳе їн тїрлѳ, де нѳтрѳѳте кѳ паїе мѳ-рѳнѳте, кѳ трїѳоїѳ уї ѳїнѳ бѳн, рѳдѳѳїнї уї картоѳї то-каѳї, тотѳл стропїт кѳ sare марїнѳ, пїнѳ ла сѳїрѳїтѳл боалеї; де скоате аѳарѳ нѳмаї ка сѳ кѳрѳѳе, сѳ ае-реѳе, уї сѳ кѳрѳѳе докаѳѳл дор. Ласѳ сѳ се топїаскѳ їн адѳпѳѳторїїде дор пѳѳїн *tartarŷ de potasŷ* уї де *ferŷ* саѳъ де *svlfatŷ de ferŷ* їнтр'о мїкѳ кантїтате. Стрѳѳѳте ранеле уї ѳлѳереле кѳ бїнѳ, кѳ оліѳ ем-пїреѳматїкѳъ, саѳъ їнкѳ кѳ алкале флѳѳор лїкѳїд, кїнд

бубеле сѣнт кангреноазе. Дар де ла черкѣриде фѣкѣте ла Алфортѣ, с'а добедит кѣ инкулаѣя (алтоиреа) есте мѣллокѣл чел маѣ сѣгур де а кѣмпѣта ефектеле боалеѣ уи де аѣ мѣкуора примеѣдиле. *Инкулациа* стѣ ѣн а да бѣрсатѣл ѣнѣи аниналѣ каре н'а фост нѣчѣ о датѣ лобит де елѣ. Ка стѣ сѣбѣрѣиаскѣ ачѣаста фаче, прин мѣллокѣл ѣнеѣ ланѣете, крестѣтурѣ ла сѣбѣиорѣ, ла пѣлпе, сѣбѣт бѣртѣ, сѣбѣт коадѣ, ла фаѣтѣ, ѣн сѣрѣуит ла пѣрѣѣиле естериоре карѣ сѣнт фѣртѣ лѣнѣ, ѣнтрѣдѣсе ѣн рѣнт пе бѣрѣс бѣбос лѣват дѣнтр'о бѣбѣ де ѣеанте опт зѣле. Лукрѣеа инкулѣѣеѣ се араѣтѣ дѣнтѣ а треѣа саѣ а патрѣа зѣ бара, уи а чѣнѣеа саѣ а ѣеасѣа зѣ ѣарна. Дѣка нѣ се араѣтѣ нимѣк ла ачѣсте епоче, операѣяа кѣтѣ стѣ се ѣнѣеапѣ дѣн ноѣ.

256. *Кѣпиалѣ*. — Ачѣастѣ боалѣтѣ, каре се ѣнсемнеазѣ прин мѣшкѣрѣ конбѣлсѣбе, есте причѣнѣитѣ де фѣиѣѣа ѣн крѣерѣ а ѣнеѣ кѣдатѣде (бѣшѣкѣѣѣтѣ органѣсатѣ, ѣмпѣлѣтѣ кѣ апѣ лѣмпѣде, уи де пѣрѣѣѣи кѣрѣа сѣнт лѣпѣѣѣ а нѣмалѣ мѣкроскѣпѣчѣ). Ачѣастѣ боалѣтѣ адѣѣе ла деснѣдеѣде артеа бѣтерѣнарѣ, ка уи турбарѣа. Алѣарѣтѣ неапѣрат ла трѣпанѣ¹; дар атѣнѣѣ лѣакѣл есте маѣ рѣѣѣ де кѣт боала. Унѣ дѣн агрѣкулѣторѣ аѣ рекомандат ка мѣллок кѣратѣбѣѣ аплѣкаѣяа ѣнеѣ пѣнзе ѣнсѣ кѣ сѣоалѣ пе канѣл мѣѣлор. Воѣѣ адѣѣога кѣ ар пѣтеа, сокѣтѣск, стѣ добѣндѣаскѣ кѣ ачѣст мѣллок ефекте ѣнкѣ маѣ сѣгурѣе дѣка ла сѣоалѣ ар амѣстѣка о дозѣ ѣеапѣнѣ де камфор уи де терпѣнтѣн.

257. *Скала* саѣ *дорѣл ѣнрѣѣѣ*. — Ун фѣл де сѣѣѣнкѣѣ каре се ѣбѣште сѣбѣт ѣнрѣа мѣѣиорѣлѣлѣ лѣнѣтѣ наѣтереа еѣ, уи маѣ обѣѣѣнѣѣит ла ѣна дѣн чѣле доѣ коастѣ дѣн нѣѣнтрѣл крѣпѣтѣтурѣѣ ѣнрѣѣѣ. D. Morel де Вѣнде а арѣтат о-

¹ Операѣяе уи instrumentѣл кѣ каре се пѣтѣрѣнде ѣеаста канѣлѣлѣ.

пераѳія урмѳтоаре; kînd bita skionatъ, грѳбеште а'ї bisita piĉiorvдl съѳ, ал курѳѳи кѳ бѳгаре де seamъ кѳ yn instrymment тѳios, uи îndatъ че зѳреште о урмѳ албъ, о удъ кѳ о папъ кѳ асид nitrik (апъ tare). Da-ka a doa zi, чеаа че este преа rar, bita ар skionѳta înkъ ар îчпене операѳия.

258. *Resфyлyл*. — Ачеаста este о боалъ ла уѳерѳл оieѳ, uи се наште маѳ кѳ seamъ kînd oиле дѳпъ мѳлс, саѳ uи noantea zakъ îн локурѳ бѳлгоаше uи yмеде. Din yмеzeала ачеаста се обрпентеште уѳерѳл uи се фа-че resфyлyл, kape este о боалъ липiĉioасъ uи де а-чеаа чере мѳлѳ лѳаре аминте. Чед маѳ siryp semnъ ka съ кѳноаскъ боала ачеаста este сiнѳеле kape iese din ѳiĉе kînd се мѳлѳе. Îndatъ че се ба bedeа а chest сiнѳе oаia съ се deosibeaskъ din тѳрмѳ, ka съ п'аѳбъ komynикаѳие кѳ челе лалте оѳ. Kипѳл чед маѳ бѳн де а бiндека ачеастъ боалъ, este ka oиле съ се skalde des, съ се пѳие пе фѳгъ de kîte ба оѳи.

259. Kît pentru челе лалте боале kapi sînt обiĉiнѳите biteлор линоаше uи челор лалте bite: *peripneumonîa*, *kataroiъ* саѳ *troakнѳ*, *disenteria* (kape ла biteле линоаше боала урмеазъ кѳ сiнѳе), *plie*, etc., trimitem ла arti-kodii преchedенѳи.

259. Bis. Ne рѳмiне а борби де мѳуикѳтѳреле бомба-рилор, беспелор, пѳиаринилор uи биперилор. Kayтерис¹ îndatъ рана кѳ *nitratъ* де *арѳintъ*, кѳ *potasъ karstîkъ*, саѳ кѳ yn *фepъ арсѳ*, kiar кѳ yn *alkъ mare rouit îн фокъ*, дѳпъ че а фѳкѳт о îndestѳлѳтоаре тѳитѳрѳ. Amoniакѳл (alkali-fluor) likid, продѳче челе маѳ фepi-чите ефekte, îнтрефѳиуѳат пе din нѳѳнтѳрѳ ка uи пе din афарѳ. Amoniакѳл likidъ este yn бѳн leak pentru ме-

¹ Arde.

likvyl ušnĕrabvyl ũnyĭ kalŷ, kare stĕ ĩn običeĭvl de a rĭĭĭ mĭnkĭnd, čeeā čē prōbĭne dĭntŕ'o bĕtĕmĕtŷŕĕ a kanāvlŷvĭ de āa maŷe dĭn prĭčĭna kĕrĭa dĭĭestĭa este pereĕvlatĕ ĩn prodŷktŷrĭle sale (244).

ПАРТЕА А ТРЕИА.

Manipŷlāĭa prodŷktŷrĭlor fermeĭ svĕt raportŷrĭle ekonomieĭ rŷrālc.

260. ĩn Traktatele pŕecedente uš ĩn deosebĭĭĭ arti-kolĭ āĭ ačestvĭa de am fost okŷpat de manipŷlāĭa de a ĩntrebvĭnĭa ũn mare nŷmerŷ de prodŷkte, pŕekŷm *řĭnŷ, stratŷ, rĕdĕčĭne pŕpendĭkŷlāre, roĭbĕ, plante leŷtmoāse, toŕoŷĭ, etc.* Noĭ bom konsakra ačeastĕ a treĭa parte nŷmaĭ ne seama manipŷlāĭieĭ obķetelor ka-ri n'āŷ pŷtŷt sĕ fie esŷvse maĭ nainte, dar nŷmaĭ svĕt raportŷl ekonomieĭ rŷrālc: raportŷl komerčĭālŷ uš de aprovisionementŷ. Fiĭnd kĕ ekonomĭa dŷmestĭkĕ se deosĭbeute ĩntŕ'o sferĕ maĭ strĭmtĕ, okŷpĭndŷse kŷ rĕrĭle kĕsnĭzieĭ ĩn parte a arĭndāŷvlŷ uš famĭlieĭ sale, uš de manipŷlāĭĭle de toatĕ zĭoa a svĕstanĕlor destĭnate ā sŷŷĭ de hrānĕ, xāĭne uš komestĭbĭle.

КАПЉ I.

Manipŷlāĭe a prodŷkteľor de oŷŷĭnĕ animāľ.

§ I. MĭERE (165).

261. Фaгŷrĭĭ dĭn stŷpĭ kŷrĕĭĭĭĭ o datĕ de trŷŷŷrĭle

străine, sfărâmatyre, ordyre uî mучeraйŷ, se supunŷ la un teaskŷ kare konstrinçe pe miere a kырѣ. Ka sŷ deosibiasкŷ de tot чeapa de mierea че remîne, arynкŷ kokолоашеле într'o апŷ феартŷ, че топеште mierea, фаче sŷ се топиаскŷ чeapa, kare се svie pe супрафаџа likidуlvй, unde се інкеагŷ prin речеалŷ.

§ II. LAPTE (31).

262. Laptele unei ferme se konsomŷ sŷbt trei forme de kŷnetenie: în starea *натуралѣ*, în starea de *untŷ*, uî în aceea de *brânzѣ* saŷ *кашѣ*. Kalitŷiile osebitedor forme de lapte iesŷ de pe kalitŷiile pŷshynidor. Sŷbt ачest raport, лѣптырiле de ла svd uî челе din Ел-беџiа întрекŷ tot deаvna pe челе de ла шеџырiле nor-дvlvi Франџiei.

Stare naturalѣ.

263. Laptele astfel прекум iese din уџерvl бачеi, formeазŷ temeivl дежунѣрiдор маi а патра din чинѣi пѣрџi а популаџiei Парисvlvi; ел маi интрѣ афарѣ de ачeasta într'o мvlџime de гѣтиѣ ale kviniei.

264. Ka sŷ osibiasкŷ smîntîna, lasŷ doz-zechi uî патрѣ de чеасурѣ laptele în kastronŷ de пѣмînt pe kare are гризѣ sŷl пvie pe pardoseала лѣптырiеi; форматŷ о datŷ depositvl pe супрафаџа likidуlvй, ia fie kare kastronŷ, iŷ алѣтырѣ буза de гура unvi ypчiorŷ, kv бiрѣvl деџитvlvi фаче în partea asta о гаурѣ în коаџа smîntînoасѣ, skырѣ laptele printр'ачeасѣ гаурѣ în ypчiorŷ, uî smîntîna, албѣ asemenea ka însyui laptele, remîne în kastron. Pe о vreme biџedioасѣ, smîntîna се svie în doz-spre-zechе чеасурѣ; аша се грѣбеште atynчi de а astupa фeрeстрeлe, de а vda pardosiала, de а чер-

чета кastroanelе kapi бор абеа neboie сѣ ли се ridiche smîntîna.

265. Lantele ky smîntîna atît de kыtat în tîrgurile noastre, ny este адт чеба de kît лante проаспът amestekat ky oare kape kantitate de ачeastъ smîntîнъ.

266. Zeryd kape remîne дупъ че а ridikat smîntîna slъseute de nytreu бидеilor, карор îl дъ kald. Remъиуца, о фаче а се *prinde* prin mijloacele че bom deslуwi maî ла бале, wi poate чинеба сѣ о mîнîнче pyind în ea pyçin zahar. Lъntariî din Paris плъмъdesk лantele pyind în lokyд smîntînei skrobiаль фiартъ, лante de mirdale дyлчи, лante de сѣмîнцъ de kîнепъ, saş zahar kape s'a rafinat нyмаî о datъ. Пyнъ îнтр'ачeastъ amestekътыръ karbonatъ de potasъ ka сѣ о опriaskъ de а се strika.

Yntъ.

267. Yntyд este о sуbstanцъ грасъ, одioасъ wi neaprinзъtoare, ne kape о desparte de лante prin прочедyд ypmъtopъ:

268. Lasъ сѣ се *smîntîneze* лantele (264) wi пъstreazъ smîntîna, în лънтъrie, патрy saş чинчî zile, wi yne opî wi outъ, maî nainte de о manipyла. Ky toate ачeastea s'a kynoskыt къ yntyд este ky atît maî бyнъky kît maî pyçin timp, се çine smîntîna în лънтъrie. Лънтыrie депе kape s'a лyат smîntîna katъ сѣ фie ky îнгръjipe стръmytate.

269. Depyне ачeastъ smîntîнъ îнтр'yn пyтineйъ saş îнтр'yn zepaнъ ka сѣ skoацъ yntyд prin бътаia ла kape о сyпyне.

270. Yн *nytineiş* este yн басъ черкyлар de lemn, фъкыт din doаçe, kape este astыnat printр'yn фyнд sta-

tornik. Гурa de d'asupra se înkide prin mijlocul unui capak ымблѣтор strѣбѣтyt printр'yn бѣтѣторѣ kare poate sѣ жоаче în гурa капакyлyї, uї ad кѣрyia кѣпѣтїїѣ de жоs se sѣршеште printр'o мѣчyлїe гѣурїтѣ нyмїтѣ uї ea бѣтѣторѣ.

271. *Zeranyl* este yn бyрїaш de тpeї пїчїoare în лyн-цїme pe доѣ uї жyмѣtate în dїamatрy; амїндoѣ фyндyрїe sale sїnt кѣпyїte кy мѣнyше kарї sїnt їнцeпe-нїte бїне prin крyчї de фep. Ачестe доѣ мѣнyше sїнѣ peзemate pe yn бyтyк. Нѣyнтрyл бyрїyлyї este жеспѣр-цїт prin патрy skїндyрї de доѣ децїte în лѣцїme фїe-kare, uї skобїte лa марцїнї. Ачестe skїндyрї sїnt ani-nate перpendїкyларїчеште pe доѣe.

272. Ka сѣ батѣ yнтyл кy *pytїneїrл*, katѣ a pїdїka uї a kobopї pe pїнд *бѣтѣторyл* кy амїндoѣ мїїнелe, чeea че are мyлte nekубїїнцe лa нїште esploetaцїї маї їнsemnate. Ky *zeranyл*, din kontra, їnbїртеште бyрїa-шyл ka pe o фpїгare uї ap пyтea їнкѣ лa neboїe, сѣ їнтpeбyїнцeze pentрy ачест лyкрy de мїyкѣтор o makїнѣ.

273. Se utїe кѣ yнтyл s'a фѣкyт kїнд kade лa фyнд ka o побарѣ. Skyрцe атyнчї partea zeroasѣ kare s'a osebit, printр'o гayрѣ astyпатѣ кy yn dop de лemн, uї toарнѣ printр'ачeastѣ гayрѣ o donїцѣ de апѣ проa-спѣтѣ; її пyне apoї дeпyл, uї yрmeazѣ a бate yнтyл, ka сѣл desпоaїe de tot, дyпѣ тpeї asemenea лyкpѣрї, de partea zeroasѣ че ap фї пyтyт сѣ маї копpїнѣ. Skoate yнтyл кy мїна, prin бyлгѣрї de kїte o oka uї maї бїне, din kare фачe гpѣmezї de deosebїte гpe-yтѣцї, uї пїнѣ лa 217 oka yне opї, aшeзїндyлe pe o kїрпѣ шѣлатѣ кy лeшїe.

274. Дyпѣ фїe-kare oпepaцїe, їнгрїжеште a спѣла кy o лeшїe de чeнyшѣ syбцїpe, a фpeka кy yn мѣ-

nykiŭ de yrziče toate basede kare aŭ slyzit la ačeastъ manipylație, uі de ale klъti apoī tyrnīnd apъ ky īndestylare.

275. Yntył, īnr'acheastъ stare, n'are altъ neboie de kīt sъ se sare ka sъ poatъ sъ se pъstreze mьltъ bre-me. Ka sъ fakъ ačeasta, īl spałъ pīnъ че лъtyrele sъ ny maī aībъ īn ele materiī lъptoase, uі presapъ pe fie kare byлгъpe de o ʒumъta de oka o yrziče de sare bīnъtъ yskatъ uі bine nisatъ; фpъmīntъ yntył pīnъ kīnd amestekył ʒymaī īnfъцишеазъ nimik nenлъkyt. Пyне ачест yntŷ sъpat īn oale de pъmīnt spъlate bine uі ky-rate. īl īndeaсъ pīnъ la doъ deqite maī ʒos de byzъ. īl lasъ ast-fel opt zile, dъnъ kare toapnъ pe гръma-dъ o saramyръ tare de sare marinъ īn kīt sъ poatъ yn oŷ sъ īnnoate. Saramyра goneute aerył din toate kръпъtyrele uі despъpъциpīle че sīnt īntre пpъeciї ba-sylyī uі гръmada de ynt; īndeaсъ atъnчї yntył ka maī nainte, uі saramyра este реіmpīnsъ la suprafaца че ea akopere. Dasa ap boi чїнеба sъ transpoarte yntył, ap пyне īn lokył saramyреї o пъtyръ de sare de грo-simea ynyī deqitŷ, пе kare o ba ridika la sosipe, ka sъ toarne din noŷ saramyръ пе ynt.

276. Фаче, de пе цъpї uі фелył пъшyнілор, yntŷ ky лante saŷ de бачї, saŷ de oї, saŷ de капре. īn ʒyde-цył Balкlyzeї, yntył de капръ, sybt формъ de пlete албе ka o yntyръ moale, s'adyче penty deʒynare пе mesele doritorīлор, uі мъpтыpisesk къ mī adyк īнкъ aminte, ky oape kare пофтъ, synele mīнкъpї de dimi-neaцъ че am фъkyt din ачест yntŷ īn kopīлpīa mea.

Бpъnzъtyрї.

277. Катъ sъ ny se apъче a фабpика кауyрї, kīnd bīn-zapea yntylyī este asīpъpatъ.

278. Kauvyd este partea brânzoasă a lantelyi întokmitъ sybt deosebite forme uі plъmъditъ ky sare. Ȫl desparte de lante фъkindyđ a se *inkieva* prin miđokvyđ vneі sybstanуe akre. Lantele aposъ че ръmine se ny-meute *zerъ* (serum).

279. Ka съ inkieуe lantele întrebъinуeazъ фlorile галbene ale sínzianeі, yn фeđ de *руbie* (D. 248) преа obichъnitъ ne marуinele sterne ale drъmyridor (galium verum), фlorile de skaiete nymit kardon (B 287) uі de angrinarі, etc.; оуetyđ de noame kare аъ trekyt prin starea de dospire alkolikъ, uі маі bine *kiarъđ* de biуei, iezđ, uі mieđyueі, тъiaуі маі nainte de svntъ; kiarъđ poate съ se пъstreze anі întреуі, uі debine маі byнъ inbekindъse (126).

280. Kínd boieute чинеба а фаче kauvyi пуне ла о ымъта de oka de lante о ымътate de драхмъ de kiarъ, о prisъ de фlori de *sínzianъ* saъ de skaiete. Lantele kъpyi i s'a lyat smintina (264) se prinde маі kyрínd de kít fiind altфeđ, uі lantele рече маі in priпъ de kít чeđ myđs de kyрínd. Iarna, пуне lantele uі Ȫl уine inт'yn dok a kъpyi temperaturъ съ фie de zече grade, dar ny in лъптыrie ynde depune лъптыride pentрy konsumauie in stare natуралъ saъ in ачеea de smintinъ.

281. Ia ky svumъtoarea partea kauioasă saъ brânzoasă, uі о apynkъ in tinare saъ kadипvyi гъpyite ne фynd uі ne пъреуі, daka ny sînt фъkyte de pikitъ, ka zeryđ съ se поатъ skыруe фъръ improtibire.

282. Ȫdatъ че ачеастъ parte kauioasă s'a inбiрto-uat, о dyче ла yskъtopiъ, daka фабрикъ in mare, saъ inkъ о пуне inт'yn фeđ de kolibie маі myđt saъ маі nyуin mare, uі ky okipyi маі myđt saъ маі pyуin ларуі; a-

копере skîndура пе каре есте сѣ пуге кауыл кы па-
ие; iar пе ел ѝл акопере кы о пѣнзѣ таре уи кы џе-
сѣтыра моале, ка сѣл фереаскѣ де оѣле мѣуудеор фѣрѣ
аѝ дѣнси де атинџереа аеру.ѝлѣ. ѝл ѝнтоарче уи ѝл сарѣ
пе тоатѣ зѣоа, пѣнѣ че кауыл а дѣват бѣптуоиа уи
кадитатеа де саре че ѝ се кѣбѣне. ѝл пѣне сѣ се моаѣе
ѝн пѣмниџѣ саѣ ѝнтр'ѣн чедарѣ рекоросѣ фѣрѣ а фѣ ѣ-
медѣ, аuezѣндѣл пе skîndурѣ ѝл фреакѣ кы ѣнт-де-демн
каре аге ѝнсуѣѣреа де а дерѣпѣна стрепедеде, саѣ маѣ
бѣне ѝл ѝнбѣлеуѣте кы дрождѣѝ де бѣнѣ саѣ кы кѣрне ѝм-
мѣѣте ѝн оџетѣ.

283. Ачесте прочеде се модѣфикѣ де пе локалѣтѣџѣ,
уи дѣнтр'ачесте модѣфикаџѣ рѣсулѣтѣ деosebѣтеле спѣџѣѝ
де каукабаде че ле кѣноауѣте неутѣне ѝн комерџѣѝ.

284. Каукабадѣл, де есемплѣ, че фабрикѣ ла Гѣрсе-
ра, дѣнгрѣ Фрѣбурѣ, се добѣндеуѣте дѣн ланте ферт. Скѣр-
џе лантеле п'ѣнтрѣ фоѝ де брад, ѝл адѣнѣ ѝнтр'о кѣлда-
ре ѝн каре ѝл фербе пѣнѣ ла 25° P. Іа кѣлдареа де пе
фок уи арѣнкѣ ѝнтр'ѣнса *кауыл* (279). ѝнкѣрареа, се
фаче ѝн чѣн-спре-зече мѣнѣте; мѣстекѣ, уи лантеле пѣнѣ
астфел се рѣдѣче ѝн грѣнџѣ гѣлбѣнѣџѣѝ; репѣне кѣл-
дареа пе фок неѣнџетѣнд де а амѣстека о џѣмѣтате де
чеас; температѣра се ѣркѣ ла 35° P.; о ѣа де пе фок
уи амѣstekѣ ѝнкѣ чѣнѣ-спре-зече мѣнѣте; ласѣ сѣ се
аuezѣ лантеле, уи ѝл арѣнкѣ пе о пѣнзѣ џѣнѣтѣ де па-
трѣ колџѣрѣ, уи дѣн ачѣаста ѝн тѣпарѣл дѣнѣнѣт аѣ да
форма боѣтѣ. ѝл сѣпѣне апоѝ ла теаскѣ, пѣнѣ че а до-
бѣндѣт о мѣкуораре дѣн дѣстѣл. Кауыл атѣнѣ се пѣне
пе тѣблѣѝ, ѣнде ѝл прѣсарѣ кы саре адѣт писатѣ мѣрѣнѣт
(маѣ патрѣ ока де саре ла патрѣ сѣте пѣнѣ ла чѣнѣ сѣте ока
де каукабад).

285. *Каукабадѣл де Брѣсе* се фаче асемѣнеа дѣн

лante fert, în care тоарнъ о onchie de kaukabal бун то-
nitŷ în доъ пахаре де апъ în care s'a цинут пучин
шофранŷ; фрѣмѣнтъ тотул кѣ мѣнеде, пѣнъ че а дебе-
нит бѣртос; скоате кауыл дин кѣлдаре уи ѣл пѣне сѣ
се скургъ интр'ѣн сѣкѣлеу саŷ кѣрнѣ; дѣпъ wease чеа-
сурѣ ѣл дѣче ѣн пимницъ, уи ла капѣтѣл а чинѣ зиде ел
се аконоере де ѣн мѣчигайŷ фѣиносŷ; ѣл пресаръ атѣнѣ
кѣ sare писатъ бине, ка маѣ сѣс.

286. *Kaukabaltele de Brie* sѣnt ачелеа пе care ле
кѣноаштем маѣ де обште ѣн пѣвнтѣл Франчеѣ. Ачест
kaukabal пробине дин лante неферт; ѣл пѣне сѣ се скур-
гъ пе гратиѣ де рикитъ, уи ѣл стрѣмѣтъ кѣ рокожинѣ де
папѣръ пе скѣндѣрѣ ѣн лѣптѣрие. Ё кѣрѣцъ мѣшкѣл
фѣиносŷ че се фаче пе супрафацъ, ѣл саръ де пе о-
рѣндѣлѣл, уи чинеба есте сигѣр кѣ kaukabalѣл s'a фѣ-
кѣт кѣнд і се формъ пе супрафацъ о поѣрицъ албѣ-
стрѣие семѣнатъ кѣ пете рошиѣ.

287. Кѣ лantele де капръ факŷ *kaukabaltele de
Mont-d'or*.

288. Кѣ лantele де бакъ аместекат кѣ де оаие уи
капръ, тотул еспѣс ла фокŷ, факŷ *kaukabalѣлŷ de
Sassenage*.

289. Скапъ пе toate kaukabalѣрѣле ачестеа де стрѣ-
пезиѣ уи бермиѣ че пѣбѣлескŷ асѣпрѣде, прип миѣлокѣл
ѣнтѣлѣи-де лемнŷ (А 60).

КАПѢ II.

Manipulația produsitelor de origine vegetală.

§ I. ФѢИНЪ ДЕ ЧЕРЕАЛЕ (37).

290. Фѣина де череале се компѣне 1^о дин фѣкѣлѣл;

2° dintr'o *substancy azotate rlytinoas* în фѣина грѣулуї, обрѣулуї, etc., уи *tare* în фѣина de sekarъ, opzъ, porymb, etc.; 3° din *trъlyъ*, kare e komпыsъ din сфѣръ-мѣтале пѣрѣїї kojoase a грѣуntedyї; 4° din *zaxapъ*; 5° din *rymitъ*; 6° din *ynt-de-lemnъ*, kare este prea билуngos în фѣина de porymb; 7° din *рѣuинъ*.

291. Глѣтенул¹ уи фекула жоакъ чел маї de кѣпение роуѣ în пѣнефакѣе, адикъ în операѣия kimикъ din kare резултеазъ пѣнеа. Фрѣмѣнтъ інтр'адевѣрѣ фѣина ку апъ ka сѣ інкизъ уи фекула уи оаре-kare kantitate de aerъ атмосферик în okii формаѣї prin пѣреѣїї elastiѣї аї kidiilor artiѣiѣiale аї глѣтенулуї vdatъ. Kind koka este фрѣмѣнтатъ уи інтоарсъ destyl, o amestekъ ky drojdiї de bere саѣ ky adyatъ, kare este o kokъ акритъ, уи o ласъ спре dospire adъpostitъ de atinѣerea ky aerуl. O импарте апої în грѣмѣзуї лунгуѣе саѣ черкыларѣїї, ne kari de пуне ne o пѣтуръ de trъѣѣе; уи în сфѣруит інтѣудѣе аѣeste грѣмеzї інтр'ун купторъ інкълzit інdestyl, din kara a skos жератикул. Кълдѣра купторулуї трѣгѣнд risipeute абѣрѣї de апъ уи газѣѣле інкисе în kidiile глѣтиноасе, a кѣрор пѣреѣї se ymфлъ уи se лѣбѣрѣеазъ, пѣнъ a інфѣѣїша toate аѣeste грѣпно-уитѣре osebite ѣе karakterisъ o пѣне bine dospitъ. Кълдѣра пѣтѣunde аша маї lesne пѣнъ în ѣеле маї micї molecule de фекула інкисе în пѣреѣїї глѣтиношї, уи ea de коаче фѣkind a троснѣ ѣе kare грѣunte фекулentъ.

292. Daka глѣтенул ny este elastik, este інbederat кѣ аѣeste kidiї бор фѣ маї пѣѣин інsemнѣтоаре, кѣ koka ба фѣ маї грѣмѣditъ уи маї інdesatъ, пѣнеа маї греа, маї пѣѣин коапъ уи prin yrmare маї

¹ Materie kleioasъ,

пуџин [хрѣнитоаре. Ast-фел este пѣнеа де орзѣ ши чеа де секарѣ.

293. Îndrepteazѣ ачесте некѣбиинѣе аместекѣнд кѣтѣ ба кантитате де фѣинѣ де грѣѣ кѣ чеа де секарѣ саѣ де орзѣ, ши ѣне орѣ де амѣндорѣ де одатѣ.

294. Парментѣер ши Кадет де Vaux 'уш аѣ пѣст тоате пѣтерѣде ка сѣ адѣкѣ пе економистѣ а аместека фекѣла де картофѣ саѣ фѣина де порѣмб кѣ фѣина де грѣѣ. Дар раѣонемѣнтѣл с'ар фѣ кѣбенит сѣ ле дебѣдиаскѣ де маѣ нainte чеѣа че еспѣриинѣа а ѣнтѣрѣт де атѣнѣѣ ѣнкоа, кѣ фѣлѣл ачѣста де пѣне нѣ poate фѣ ниѣѣ економик ниѣѣ хрѣнитор; фѣинд кѣ кѣ кѣт беѣ адѣрога фекѣла, кѣ атѣт ѣѣ глѣтенѣл дѣн грѣмлада тоталѣ, ши батѣми коачѣреа. С'а добѣдит, ѣнкѣ кѣ тѣрѣ либре¹ де фекѣлѣ де картофѣ ши тѣрѣ либре де фѣинѣ де грѣѣ дѣ нѣмаѣ шеаѣ либре де пѣне, ѣн бѣреме кѣ шеаѣ либре де фѣинѣ де грѣѣ дѣ опт либре де пѣне, фѣинд кѣ фекѣла синѣгурѣ este маѣ пуџин пѣиимѣтоаре де а тѣаѣе ѣн сѣне апа ши аѣрѣл де кѣт сѣбстанѣа глѣтѣноасѣ.

295. Економѣа чеа маѣ бѣне ѣнѣдеасѣ este ачѣѣа карѣ стѣ а нѣ ѣнѣрѣнѣтѣѣѣ аместекѣнд. Фачѣѣѣ пѣне бѣнѣ ши де алѣтѣ парѣ пѣрегѣѣѣѣѣ картофѣѣ пѣрѣн коачѣре; беѣѣѣ абеа доѣ бѣне хрѣане деосѣбѣте, пе карѣ ле беѣѣѣ ѣни ѣн ѣрѣмѣ пѣрѣн аместекарѣ; ast-фел беѣѣѣ кѣрѣѣа, нѣ фѣина, дар пѣнеа, чеѣа че бѣне tot аколо.

296. Ёнкѣте-ба ѣѣдеѣе дѣн Landes ши Normandie фачѣ пѣнеа кѣ фѣинѣ де рѣшкѣ аместекатѣ кѣ фѣинѣ де де порѣмб; ши локѣиторѣѣ, ѣндестѣл де мѣнѣиторѣѣ ка сѣ mistѣѣѣѣѣѣ ачѣастѣ фѣрѣмѣѣнтѣѣѣѣѣ кам грѣа, сѣнт аша де сѣнѣѣтѣуѣѣ ка ши аргѣѣѣѣ де пе ла ферме.ле ноастре.

297. Факѣѣ ѣнкѣ кѣ фѣина де порѣмб *тѣмѣ.лига*, ѣн
¹ Bezi tabla de тѣсѣрѣѣ ши грѣѣтѣѣѣѣѣ.

фед де фертурѣ де порумб кѹ саре, каре есте сингура хранѣ а लोकиторilor din Lombardia.

298. Dar toate ачесте амѣрунте интрѣ ин кадрул е-
кономией domestice: сѣнте констрѣнуѣ а де лѣса ка сѣ
не ѣнтоарчем ла треаба ноастрѣ.

299. Аместекѣ фѣинеле де комерчиѣ кѹ фекѹла де
картофѣ; уѣ кѣар ѹне [орѣ кѹ фѣинеле де боб-де-бадѣ
саѣ де легѹме ѹричѣоасе, а кѣрор фѣинѣ ин оаре-каре
кантиате есте ѣн старе де а сѹпѣра уѣ кѣар де а бѣтѣ-
ма греѣ сѣпѣтатеа. Ам дескрѣс, ѣн картеа mea *Essai
de chimie microscopique* уѣ ѣн чеѣ дѣн ѹрмѣ нѣ аѣ *Ми-
чевлѣи*, миѣлоачеле де а доведѣ ачесте бѣклеуѹгѹрѣ.

§ II. ЕСТРАКЦѢА¹ ФЕКУЛЕѢ,

300. *Фекѹла* есте о сѹбстанѣ ѹrganisatѣ, каре се
прѣбѣлеуѣте ѣн фѹндѹл апеѣ прѣн рѹпереа кѣлиilor че о
копрѣнде, уѣ каре фаче кѹ апа феартѣ ниште *дрѹдѣи*
каре слѹѣск, сѹбѣ ѹмѣре де *скрѣбѣалѣ*, а скрѣбѣ нѣн-
зѣтурѣ уѣ а липѣ обѣете, уѣ сѹбѣ ѹмѣре де *фекѹлѣ*,
сѹре храна stomacurilor слабе уѣ балетѹдинаре.

301. Фѣе каре атомѣ дѣн фекѹлѣ се компѹне: 1^о
дѣнтр'о бесѣкѹлѣ (бѣшѣкѣ) непѣтрѹнсѣ де апѣ рече,
прѣимѣтоаре де а се ѣнтѣнде уѣ де а се рѹпе прѣн рѣдѣ-
кареа температурѣѣ; 2^о дѣнтр'о сѹбстанѣ ѹмѣтоасѣ ѣн-
кѣсѣ аколо, уѣ каре се топеуѣте ѣн апѣ, кѣнд бѣшѣкѹ-
ѣа с'а спарт. *Скрѣбѣала* нѹ есте тремѹрѣндѣ уѣ деасѣ
фѣрѣ ѹмаѣ прѣн лѣѣѣреа уѣ липѣреа бѣшѣкѹѣелор ѣн-
тре еле.

302. Фелѹл естракѣей се деосѣбеуѣте де пе кѹм прѣ-
реѹѣѣ кѣлиilor карѣ копрѣнд грѣѹнѹѣѣ фекѹланѹѣ сѣнт е-
ластѣѣ уѣ глѹтинѹѣѣ, саѣ тарѣ уѣ лемнѹѣѣ.

¹ Естраѣереа, скоатереа.

303. *Estrakția fekulei din trântiță ce, koprină rătătenă.* Cerealele sînt formate din fekulă, din rătăten, din zahar, din rymit, din ynt-de-lemn, și din trântiță inkizind rymina în ea; fekula și rătătenul predominant în aceste. Desprăcim trântița prin sit, ynt-de-lemn, rymitul, zaharul kari se răsese în ele în mici cantități, prin dese surlări; și precipitatul rēmas koprinde rătătenul și fekula. Este treaba atunči de a desorganisa rătătenul să aș face solubil¹. Așunțe rimeba la aceasta fie bursind ouet în apa kare pluteute neste precipitat, fie lāsind rătătenul la deskomposiția lui de sine, din kare resulț ouet. Remșuța, este o skrobială atit de kurat pe kît ne îngredie de a odobîndi mijloacele cele rroase ale manipulației.

304. Skrobitarij yneute cele doș elemente ale operației prin procedul urmator: eî komyu o ap amestekats bine ku acid de ouet, apind într'o doniț ku ap kaldt una oka de alvat de brutarie; dup doș zile, pune într'aceast ap kaldt, și așunr apoi patr-zeci și ont de ceasuri ka acidul s se fi desboldat îndestul. Toarn o doniț de ap amestekats bine ku acid de ouet într'un butoi desfundat svs, pe kare il ymplē pe ymptate ku ap običnivit, și s bîrșeute aș ymplea ku fîint pe kare are griș a o supția într'insul. Lās a se machera (mvia) în breme de zecē patr-spre-zecē zile, de pe temperatura atmosferei; și skurce apa îndat ce sșma închepe a se face pe suprafaț; bārs depositul într'o trāist de patr de kalș, pe kare o pune pe o putin și pe kare bārs ap pînt ce apa ce iese dîntr'insa s fie transparent și nu lāptoas. Trântița rēmine într'o mare

¹ O materie în stare solubilă este aceea kare este tonit și amestekats în ap, în kît s poat fi burt ku ea ka o ap kurat.

kantitate în traistă, uî fekyla тече într'o stare prea mare de лъмъpire ka сь слъжиaskъ тpebidop komepчиуды. Se багъ de seamъ în depositъ тpeй кулкыue din kape чед superior este чед маї курат; чед din mijlok маї пучин курат, uî se binde събт нумеле de *skrobia-лъ de rînd*; uî чед d'аал тpeilea атът de imosъ de тьрѣцъ uî трупурѣ стрѣине în кѣт ea слъжеute нумаї a ингръша порчѣ. Спалъ în маї мълте рѣндырѣ skrobiaла; o импартe în турте, ne kape de espune ла aer ne skѣндырѣ, uî apoї în кунтор кълдудъ саъ kasъ ѣnkisъ бине uî yскъчиоasъ, ka сь'ї komплекте yskapea.

305. *Estrakция skrobeleї din цесътурѣ nerlytinoase*, de esemplu, din *kartofї*. Aчeastъ operaция este din toate чea маї simплъ.

306. Спалъ uî рьзъיעute kartofїї, fie ky мѣна, fie, чeea че ekonomiseute uî браце uî бreme, ky o рьзътоаре mekanикъ; kаntitate de агъ kade nekурmat ne рьзътоаре, ka сь тѣraskъ сфѣрѣмътуреле ne о sitъ de пѣр пусъ de desъбтуд makineї. Fekyla тече п'интpe okиyрѣle siteї ka сьse дукъ în фундуд ѣнеї пѣтине плинъ ky агъ; uî sita реция kapea nefolositoаре; спалъ ne пpeчипитатъ de маї мълте opї, uî ѣл ycyкъ. Daka kartofїї n'аъ fost мътурацї uі спѣлацї бине ne супрафацъ, fekyla ба fi amestekatъ ky nisипъ. Ka сь o куреце, ба a-bea сь amestече пpeчипитатуд în агъ uі сь skургъ ѣndatъ че ба yдеka de ne okї kъ nisипуд s'a пpeбълѣit de tot; kъчї prin гpeвтatea лyї спeчѣфѣkъ katъ сь аyнргъ ла фyнд маї nainte de fekылъ.

307. Fekyla de kartofї este ла bedere tot de ayна маї kristaлинъ, uі ea este маї фѣрѣмѣчиоasъ de кѣт skrobiaла de гpъyнцї, ny нумаї kъ aчeasta реция tot de ayна, факъ opї че ar бої, пучин глyтен kape ѣnkлee-

ute rрунјii între ei, чи инкѣ fiind кѣ ачестї rрунјї fiind фрекаџї de piatra moreї saѣ крѣпаџї prin desboltarea calorikvlyї dospiriї, substanța rұmitoasz a fost despiatъ wi a remas inkisz în kvdkvuelе depositvlyї.

308. Фекvла de kartofї se binde la Paris 24 de parade okaoa; wi, кv toatъ modicitatea ачестvї преѣ, а-гrikvлtopvл poate траѣе din estrakvџia sa vн nemъpџi- nit benefiџїѣ, konsakrїnd pentrv ачeastъ операџie kartofїї чеї strikaџї de џерѣ wi inkolџire, wi kiar pelea ачелора пе kapi її destinъ trebidor kvinieї.

309. D. Kirkofѣ, de la Sant-Petersbург, a deskonepit, sint akvm kїџї ba anї, кѣ poate чineba сѣ intoarkъ skrobiala инт'о materie dvlче priimitoare de a se dospї, traktїnd'о prin ачїdѣ svлфvrikѣ (vntѣ-de-bitriodѣ) stins кv апѣ; printр'о лvнгѣ еbvlџїџvне, ачeastъ materie dvlче, svпvсѣ dospiriї de пе procedele че bom арѣта маї jos, дѣ rakivл de komerџїѣ.

340. D. Brakonotѣ, кv пvлтѣ бreme маї ін vртѣ, a dobedit кѣ, printр'ачелашї procedѣ, ар пvтеа чineba intoарче trenџele de пїnze wi бvмбак, petekъpiile din xїrtie, ін sfїruit toate џesъtvpele lemnoase de beџetale, ін rұmit saѣ ін zahar kristalisabilѣ, de пе kvм se ba slvџi кv dose маї маї saѣ маї miџї de ачїdѣ svлфvrikѣ.

344. Аша, kvм bedem, vн агrikvлtop инџелентѣ n'ар абеа маї niџї о svbtanџѣ сѣ арvнче de netrebnikъ. Tot че inopantvл арvнкѣ wi desпреџvиеute este priimitor de a аdvче folos ін mїnede lvї.

§ III. BINVPI.

1°. Teoria binifikavїeї.

342. Binvл este о likoare prodvсѣ prin fermentavїa¹ *mystvlyѣ stors* din strvгvpe (C 383).

¹ Ферберea de sine, dospirea.

343. Үн стрүгүре есте компүс динтр'үн чіоркін үи дин бробоане маї мүлт саџ маї пүңіе ротүде, албе саџ роуиї, карі стьбірусекѣ рьмүредеде дүї.

344. Чіоркінүл копрінде үн ачідѣ, о сүбстанүць берде үи рьшінгоасъ амаръ пүңінтел, үи о цесьтүръ рьтінгоасъ үи аңоасъ.

345. Фіе каре бробоанъ де стрүгүре есте форматъ, 1^о де о пеле естеріоръ, ін каре се афлъ маї кү seamъ materia colorantъ a бинүлүї; 2^о де о карне интернъ, албъ саџ пүңін кам берде, дар компүсъ ла матүрпатеа кілілор глүтиноасе үи бьсчеделор үмплүте кү захар, ін чендрүл кьрора бедем *semințele*. Ачeastъ цесьтүръ маї копрінде інкъ о mare кантitate де tartрат де потасъ (кремъ-tartar). Daka стрүгүреде с'а күлес маї nainte де а дүї матүрпате, ін локүл захарүлүї гьсим маї мүлт саџ маї пүңін пе ачідүл де мьрѣ үи tartarikѣ.

346. Esperiiңеле дүї Фаброні (Arta de a face бинүл) аџ добедит къ ферментаүія бинүлүї есте ресүлтатүл дүкрьпїї речіпроче а пьрүңїї глүтиноасе үи а захарүлүї пүсе ін атиңере маї мүлт саџ маї пүңін немізлочит кү аерүл естеріор, ла температура де 40 пінъ ла 42 grade Реомүр. Продуктүл немізлочит ад ачестей ферментаүїї есте формаүія үнүї likid фьръ колоръ дин ел інсүуї, misııbidѣ кү апъ, дар пїїмитор де а фї деспвиат де ea маї де tot prin distilaүіе, үи каре атүнчї поате, сть томіаскъ рьшїнеде, фїрнисїї үскаүї карі ар ремїнеа не-тониүї ін апъ. Ачест likid spirtos се нүмеүте *alkool*, інтр'о mare stare де күрүңеніе, үи rakiѣ ін comerчїѣ.

347. Бинүл есте дар үн аместек ін пропорүіе баріабїлъ де *alkool*ѣ, де апъ, де tartarѣ tonit, де мүкositate, де захар, үи, ін бинүрїде роуиї, де о materie colorantъ. Aroma саџ гүстүл чел плъкүт че осїбеш-

te fie kare binŭ este o sybstanuŭ ce se kunoaute de ne mirosŭ, dar neputinŭios de anuŭkat prin miŭdoacele noastre cele groase de obserbaŭie.

318. Daka, într'un myst oare-kare, partea gλυtinoasŭ este mai mare de kît cea zaharoasŭ, aceea, nerŭsind miŭdokŭ a λυκρα ασυπρα αεστεια, se ba transforma, prin anlekarea sa de a se ferbe, în acidŭ acetikŭ (o-uetŭ). Daka partea zaharoasŭ este mai mare, din kontra, acest akcidentŭ nu se ba face, dar kantitatea de alkoold ba fi mai slabŭ de kît a fost în kasyl în kare kantitatea de propoziŭie gλυtinoasŭ a fost d'opotrivy ky kantitatea zaharyly.

319. Deŭi, este lesne de a statorniŭi ekilibryl acestor doz elemente, adzorgind zaharŭ, fie de trestie ui sfekle, fie de kartofi, fie kiar de earbŭ dylce, la mystyl în kare se aflŭ gλυtenŭ mylt, saŭ gλυtenŭ de cereale (291) la acela în kare zaharyl se aflŭ într'o mare kantitate. Este lesne a kunoaute predomnirea pŭrŭiŭ zaharoase ασυπρα pŭrŭiŭ gλυtinoase a *mystrylyŭ*. Fiind kŭ atunŭi kînd fermentaŭia s'a sŭbŭruit, binyl a kontraktat o dylceauŭ a kŭriŭ kofŭruiŭtoare putere este ui mai plŭkuty.

320. Dar ka sŭ se iŭiaskŭ aceastŭ fermentaŭie, katŭ ka, printr'o sdrobire oare-kare, zaharyl bŭsŭchedlor ui gλυtenyl kidiilor sŭ fi fost putse în atinŭere, ui eaka pentru ce poate cineba pŭstra strygyrede a kŭror broboane n'aŭ syferit niŭi o skimbare mekanikŭ (255). Din kontra nu întŭrzie a rekunoaute, de ne miros, desboldarea fermentaŭiei alkooldice, în broboancele kare aŭ fost din întŭmplare stribite.

321. Fermentaŭia alkooldikŭ se aratŭ printr'o mare desbŭrnie de bŭuŭice de *razŭ acidŭ karbonikŭ*, kare

este yn asfisiatŷ včigr̃tor, uii kare sk̃pñnd fache s̃z k̃lokočiask̃z gr̃mada. Ky toate čele če aŷ p̃vblikatŷ despre ačeasta, s̃nt k̃iŷi-ŷa anī, D. Kantal uii dami-čela Čerbas, este dobedit k̃z ačest razŷ sk̃pñnd ñv ia ky d̃ins̃ṽl de k̃it prea p̃včine din partikyčele alkooldiče.

322. Afar̃z de ačeast̃z čntiie fermentačie, pe kare o ñymeskŷ sromotoas̃z, maī este ĩnk̃z alta kare se fache ĩn točitoarele ĩn kare s'a ĩnkis biñṽl; ačeasta, kare konst̃z ĩn ṽnirea de aproane aī deosebičiiłor p̃rin-čip̃i aī biñṽlŷi, se ñymeute *fermentačie pe nesim̃ačite*.

323. Arta de a fache biñṽl, ka uii ačeea de al ĩm-čuñč̃t̃yč̃i, dekyr̃če ĩnbederat din ačeast̃z teorie. O s̃z o desbol̃č̃m, ka s̃z zičem aua, ĩnr'yn k̃ip istorik, es̃nik̃ind pe r̃ind fie kare f̃ras̃z a operačiei.

2°. K̃ules̃ṽl.

324. Epoka k̃ules̃ṽlŷi este hot̃r̃it̃z p̃rin mat̃vritatea str̃ṽgurel̃ṽi (C 385). Ea se osibeute dar depe k̃lim̃z, ĩmp̃ŷ uii esposičie; ṽne ori ĩnk̃z se bede čineba kon- str̃ĩns de a kyče yn t̃r̃im ĩn maī m̃ṽlč̃e r̃ind̃ṽr̃i. Este dar r̃č̃t̃yč̃ire a ĩnr̃ṽd̃ṽče, ĩn pl̃antačia ṽneī biī, spe- čiī de str̃ṽgure maī ĩmp̃ṽriī saŷ maī t̃r̃ziī de k̃it adtele.

325. Kat̃z a aleče o zi ṽskat̃z uii kall̃č̃z. P̃loaia uii roa ĩnr̃ṽrie fermentačia str̃ṽgurel̃ṽi.

326. ĩngričeute s̃z k̃ulear̃z boabele str̃ṽgurel̃ṽi, a- dik̃z a desč̃r̃yč̃i boabele uii a ar̃ṽnka čiorkiñṽl, de k̃ite ori str̃ṽgurele este maī p̃včip̃ borat ĩn zaharŷ (314 uii 319). P̃č̃st̃reaz̃z čiorkiñṽl, din kontra, k̃ind porčia zaharoas̃z este m̃ṽlč̃ maī ĩnsem̃ñč̃toare de k̃it porčia gl̃ṽtinoas̃z a *m̃ṽst̃ṽlŷi* (312). Sṽbstanč̃a ama- r̃z a čiorkiñṽlŷi este neap̃črat treb̃ṽitoare a da yn r̃ṽstŷ maī p̃č̃tr̃ṽnč̃torŷ biñṽriłor kare s̃nt fičeute *s̃lače*.

327. Binyl adbŷ probine din fermentația strugurilorilor adbi, wi binyl rouy din acesa a strugurilorilor rouii (315).

3°. *Кълкаре.*

328. *Кълкареа* poate съ се факъ în доъ кипурѣ, саѣ кѹ пичоареле, саѣ кѹ ын *кълкѣториѣ де лемнѣ* кѣпѹит кѹ о коадъ дѹргъ.

329. Ea poate копінде о сингуръ саѣ маѣ мѹлте операції не рѣнд.

330. În ынеле провинції дин Франція де мiazъ-zi, прекум wi în Italia, динѹл есте ын бас пѣтрат де пiazтѣ чioпдѣтъ а кѣрѹи гуръ есте în фаца пѣмѣнтѹлѹи, wi а кѣрѹи kana дѹргъ есте în фѹндѹл нимницеѣ. Okoleште гѹра кѹ патрѹ skѣндѹрѣ лимите де пѣмѣнтѣ кѹ рипсѣ; ѣл акопере кѹ ын грѣтар де прѣјинѣ groase destѹл де апропiazте ѣнтре еле; кѹлерѣториѣ арѹнкъ стрѹгурѣ дин кошѹреле дор ѣнтр'ачест окол, wi ын ом, дѹпъ че 'wi а спѣлат бине пичоареле, ѹиנדѹсе кѹ о мѣнъ де о фѹние апинатъ де табанѣ калкъ ачест кѹлкѹѹѣ де стрѹгурѣ, пѣнъ кѣнд тоате бробоанеле стрѣбите аѣ трекѹт кѹ мѹстѹл ѣн динѣ. Арѹнкъ ѣнтр'о грѣмѣзѹие deosebѣтъ чioркинѣ чеѣ маѣ марѣ, wi кѣлкареа s'а сѣбѣрѹит.

331. ѣнтр'алте ѹѣрѣ калкъ стрѹгуреле ѣн динѹрѣ де лемн, маѣ ларѹѣ де кѣт адѣнѹѣ; wi дѹпъ кѣлкаре, арѹнкъ тотѹл ѣнтр'о точѣоаре mare де лемнѣ, п'ѣнтре ын кошѹ кѹ плетерѹ рарѣ, каре опреште чioркинѣ wi ласъ съ трекъ бробоанеле стрѣбите кѹ мѹстѹл; ѣнтр'ачеаста мѹстѹл ѣѹѣ фаче fermentația.

332. Алѹѣ ѣн сѣѣрѹит сѹпѹн teaskѹлѹи, фие рѣмѣшѹица челеѣ д'ѣнтѣѣ кѣлкѣрѣ, фие кiar стрѹгурѣ ѣн stareа ѣн каре ѣ аѣ кѹлес. Дар teaskѹл стрѣеште wi се-

mînuța uî çiorkiniî, kare pemîne neatînsъ prin kъл-karea ky niçioarele. Katъ sъ îmbръщîsheze çineba orî ynvl orî altvl dintr'achte doъ прочеде, de pe prin-çipii че am пус, ла съжетvl теорией бинифакцией (348).

333. Ар фи о рътъçире de a kpede къ binvl ар фи кv атît маî kolorat пе кît посриça kolorатъ а бобvлvî de стvугvре ар фи маî фелvриъ. Мерsvл пропîuitор ал ферберii азvнçe ка съ'î смvлгъ атîта материе kolorантъ пе кît likidvl poate съ disoalde.

334. Linvpile de piatrъ çionlitъ sař de marmvръ аř în raport ky linvpile de lemn, фолосvl de a nevtraliza, prin basa дог kalkаръ, азидitatea kare ар пvтеа съ се desboalte înr'yn мvстř. În Yngaria черкаръ de а konstrvi бvçî маrî de marmvръ, în kare pretind къ стvугvреде съ пъstreазъ uî се îmbvнътъçеuше маî bine.

40. Fermentaiia.

335. Katъ а тvрна în тоçitoаре înr'yn kinv некvрmat uî în чеа маî skvртъ бvемеļ, ка фербереа îнчепvтъ odatъ, съ нv fie тvрбvратъ prin тvрнаrea ynvi мvст îнкъ ноř.

336. Kvлегътvра пvсъ odatъ în тоçitoаре, fie ачea-sta de piatrъ, fie de lemnv, katъ съ îngrijiasкъ а о akoperi ky skîndvri uî akoperemîntvri, sař ky о pleo-пъ de lemnv фъkvтъ înr'adins, sař kiar ky фvндvл баsvлvî (337).

337. Daka temperatura аерvлvî îнкvнçivpъtopř ар фи inferiorъ de 40° P., katъ а о îndependini prin mij-лоаче artificiale; ар пvтеа îнкъ, спре ачест сçîрvuit, а тvрна în тоçitoаре о кълдаре de мvстř фербinte.

338. Kînd фербереа се domoleuше, mestekъ apa кv

уи *Лоптѹоїѹ*; прѣвѣлеуе асфел ѓн фѹндѹл тоѹитоарїи ачеастѣ спѹмѣ глѹѹиноастѣ (319), каре се ҃ркѣ неїнче-
тат ла сѹпрафаѹѣ; прїнтр'ачеаста дѣ ферберїи о поѣ кан-
титате де елементе а лѹкра уи матерїе колорантѣ а топї:

339. Пропїуїрїде ферберїи се сїмт прїнт'ѹн мїросѹ
парфѹмат де алкоол; дар еле пот сѣ дебіе бѣтѣмѣ-
тоаре прїн грѣмѣдїреа, їнтр'ѹн лок їнкїс, а тот фелѹл
де аѹїдѣ карбонїкѣ каре се десбѣнеазѣ. Ачест разѣ
фѣрѣ мїрос ѹїнтеазѣ, прїн спецїфїка лѹї грѣвтате, а о-
кѹпа кѹлѹшеле челе маї де ѳос але аерѹлѹї. Копїї
уи анїмалїї доместїѹї де о талїе скѹрѣ сїнт прїн ҃р-
маре маї мѹлт еспѹшї ла ачесте їсбїрї де кїт персоа-
неле челе марї. Кѹпоауте фїїнѹа лѹї їн кобїѹшїре кїнд
лѹмїна лѹмїнѣрїдор їнгрѣбїнеуе, уи маї кѹ сеамѣ
кїнд еле се стїнрѣ. Е небоїе маї мѹлт де кїт оїї кїнд
атѹнѹї де а дескїде ѹшеде уи фєрєстрєде, уи де а їн-
токмї репєзї кѹрѹерї де аерѣ.

5°. *Mytarea mŷtŷlŷŷ ĩn alŷ bas.*

340. Гѹстѹл есте ҃нїкѹл семнѣ ал епоѹей їн каре се
кѹбїне а дешєрта мѹстѹл фєртѣ дїн тоѹитоаре. Кїнд чї-
неба бєде кѣ ферментаѹїа с'а домолїт, уи кѣ амєсте-
кїнд апа нѹ їсбѹтеуе а о їнтѣрїта, гѹстѣ бїнѹл; дака
есте преа дѹлче, маї аутєапѣ їнкѣ кїте-ба чеасѹрї; а-
чєст гѹст пїєре, уи атѹнѹї дешєртѣ.

341. Ѓн пѣрѹїде де ла мїазѣ-зї, ласѣ бїнѹл їн тоѹї-
торї, фѣрѣ сѣ се теамѣ де бѣре о skimбаре а лѹї; їн-
грїѣуе нѹмаї де а аѣтѹпа кѹ ѹєпенїе гѹра, тенкѹїн-
д'о кѹ гїпс, уи де а аѹєза, пе гѹра дїн пѣѹнтрѹл ка-
палєї (330), лєгѣтѹре де рамѹре де бїѹѣ, карї ѳоакѣ
ролѹл де *стрѣкѹрѣтоаре*, уи опрєше ла трєчєре сфѣрѣ-
мѣтѹрєде де чїоркїнї уи боабє. Дѹпѣ че с'а прїтоѹїт

binvд, ia bouatina, pe kare o svpnye la strinцerea ynyї teaskѣ ymbлѣtopѣ.

342. Dar вn цѣpele вn kare stryrypиї n'ajyng niцї o-datъ gradvд de matypitate ad stryrypиlor de la miazъ-zi, uи n'aѣ niцї o-datъ o kantitate atїt de вsemnъtoare de svбstanцъ zahapoasъ (349), toцitoarea ky mystѣ, лъ-satъ вn паче, вuи вчene nyмаї de kїt ферментацїа ачї-дъ: се гръбеute dar, вndatъ че sokoteute къ фермен-тацїа s'a фъкvt, de a dewerta, адикъ de a стръмъта бї-nyд вn бyцїї.

343. Вn tot kyрsvд ферментацїеї pe nesимъite, се a-weazъ droждїї kapi kad pe фyндvд бyцїеї, uи de kare ба тpeбvи, kyрвнд saѣ маї тїpзиѣ, a скъпа бinvд, пpи-to-чїндvд вntp'adt басѣ.

344. Пpиn ефектvд domолїpиї ферментацїеї, гръmada skade; берїазъ чїнеба ачеастъ вmnyцїнape ka съ toape din noѣ бїn, ka съ цїе бyтїа tot de a yна пдїнъ. Вn ynele цѣpї, uи pentpъ бinvpї бyне, ymnde вn toate zїdele вn лyна d'ъntїїѣ, ла fie-kare patpъ zїde вn чеa de adoa, uи ла fie kare optѣ пїнъ ла пpиtoцїpe.

345. Вn Byрroния, astypъ бyтїа вndatъ че фермента-цїа s'a potodїt; dar вngpїeute a гръpї бyтїа, лїngъ do-nyд бpaneї, фъkїнд o гръpїцъ фoapte вngvстъ pe kare o цїe astypatъ пpїнтp'ъn kyїѣ de lemn. Destypъ din kїнд вn kїнд ачеастъ гръpїцъ ka съ лase a се sbapo-pa razvд prodvs пpиn ферментацїа pe nesимъite.

346. Дyпъ myтapea бinvдvї din toцitoare, skoate o kantitate бyпїцїкъ de бinvѣ, svпvнд ла teaskѣ bouati-na remasъ вn toцitoare. Kїнд teaskvд ny маї dъ my-stѣ, toape asypъї апъ kypatъ, kare иї smvдe вnkъ myдte пѣpцї бїnoase, ka съ formeze o бъyтyръ pe kare oamenї skъпътацї uи съpачїї се бъdѣ ферїцїцї abїнд'o.

6°. *Limpezire.*

347. Îndatъ че fermentația pe nesimțite s'a potolit, și se află într'un repaos nekърmat, binyl s'a фькyт, katъ ал *limpezi*. *Limpezirea* konpinde trei operații: *пучiosityл*, *приточитыл* și *клеитыл*.

348. *Пучiosityл*: а пучiosi binypile, este а ле пьтpyn-де prin абуpи de пучioasъ арсъ. Се слъжеute, pentpъ аеаста, кy yна саѣ кy маі myлте феутиле de пучioasъ пе каре ле арде în пьyнтpыл yнеі бyцii. Ле фаче myнд фьшioape de пінзъ саѣ феутиле de бyмбакѣ în пучioasъ топitъ, în каре yниі din биеpи пpесаръ пpафѣ de кyи-шоape, de скорѣшоape, de гимбepiѣ, de стінjen de Флоренѣа, de флорі de леbandъ саѣ de чимбpъ, etc. Дyпъ ardere, yмпле кy binѣ бyтia, фие de о датъ, фие în маі myлте pіндyрi, інpијind а амesteka binyl дyпъ фие каре *пучiosityл*. Ла Marseilanѣ, лінгъ Чета, се слъ-жеute, ка съ *пучiosiasкѣ*, кy yn binѣ спеѣиал кьpвiа ii зиче *myлѣ*, ии каре ny este алт чеба de кit *myстѣ* пy-чiosit ка în пpочедыл ал доілеа, маі nainte de а чер-ка бpe yn фел de ферmentație; тоарпъ доъ саѣ trei бyтeлче de бyтie.

349. *Пучiosityл* тьpбyръ binyl, ии ii дъ yn мipосѣ неплъкyт; dar ny întpzie ал limpezi, ии ал фаче съ'ишi ia гyстыл ии мipосыл съѣ д'тнтiiѣ. Ачeastъ операție sk y-teute binyl de ферmentația аетикъ (d'a се оѣеѣ); син-гypа некyбиинѣ че аре este de ал deskolora пyѣin.

350. *Приточитыл*, саѣ *transbasarea* ynyi binѣ, este а skoate binyl че плътеute d'asyppe дpождiiлop кьзyте пе фyндыл yнеі бyцii, ка съл myте інтp'алтъ бyтie roa-лъ. Фiiнѣа ачестop *дрoждii* kонпyсе маі кy seamъ din матерii глyтinoase, ар кьшyна, кyрiнд саѣ маі iрziѣ, десбoлтapeа ферmentației ачиде (349). Чea маі de кь-

petenie mъcъpъ че are съ ia чинеба да притоцире, este de a фери, не кѣт ба ста кѣ пѣтинѣ, бивѣ de дѣкpa-rea аерѣлѣ атмосферикѣ, уи de a нѣ миѣка бѣтѣ че ѣл копpинде. Пpин ѣpмаpe, ѣн лок съ се мѣлѣмѣаскѣ съ аiente o kana да патpѣ деѣте маѣ сѣс de фѣндѣpиле бѣтѣѣ, се слѣѣeute, саѣ кѣ ѣн сѣфонѣ¹, кѣpѣia ѣѣ бѣpѣ ѣн капѣт ѣн бpана бѣѣѣѣ чеѣ пѣline, пѣнѣ да адѣнѣimea кѣбенѣтѣ, уи чеѣ лалт капѣт ѣн бѣтѣia че пѣне ѣн локѣл чеѣѣѣ d'ънѣѣѣ; саѣ ѣнкѣ кѣ o лѣнѣѣ ѣeабѣ de пeдe, аieпѣнд'o кѣ ѣн капѣт да kanaoa de kape am бopбит, уи кѣ чеѣ лалт да гѣpa бѣтѣѣ чеѣ роадe, дѣн kape skoa-te аepѣл пpин аѣѣтopѣл ѣнор фoадe фѣкѣѣ ѣнѣp'адѣн.

351. La Epmitaѣѣ пpитoчeск бивѣpиле ѣн Martie уи ѣн Septembrie; ѣн Kampania, не да ѣѣмѣtatea лѣѣ Oktombrie, кѣтpe 15 Фeбpѣpapie, уи кѣтpe 15 Martie ад аѣѣлѣ ѣpмѣтop; ѣн Бѣpгonia, ѣн Martie уи ѣн Septembrie; ѣн тоате ѣѣpeдe адeѣe, ka съ се ѣндeлeтнѣчѣаскѣ да ачeастѣ oпepaѣe, o зѣ ѣskатѣ уи pечe.

352. *Kleitъd*: a *klei* ѣн бѣнѣ, este a пpѣбѣлѣ, пpин аѣѣтopѣл ѣнѣѣ *marne*², ѣмосѣтѣѣѣ саѣ гѣноаѣде че аѣ pemas атѣpнатe ѣн лѣкѣѣ; *kleitъd* este комплѣментѣл *pritoѣѣѣлѣѣ*. Se слѣѣeute, ѣн ѣнeдe ѣѣpѣѣ, уи маѣ бѣp-тoс пeнѣpѣ бивѣpиле адбe, кѣ *kleiѣ de neute* не kape ѣл тоар-нѣ apoѣ ѣн бѣтѣe, кѣнд a дeбенѣт ѣн tot бѣскoс. Алѣѣѣ пpефepѣ кѣ дpент кѣбѣнт адбѣѣѣл de oѣ, не kape ѣл бate да ѣнчeпѣт кѣ апѣ уи ѣн ѣpмѣ кѣ пѣѣѣн бѣнѣ, ka съ тоарne totѣл ѣн бивѣл de ѣѣмпeзит. Патpѣ oѣ пpoaспeтe este de аѣѣѣс пeнѣpѣ ѣн бѣтѣoѣѣ de 14 бeдpе; ѣнѣѣ бат бивѣл ѣн kape a аѣѣнkat ачeастѣ амeстeкѣтѣpѣ

¹ ѣн фeл de ѣлбѣѣ ѣнкoбoѣat дѣн kape s'a skos аepѣл.

² Дpоѣдѣѣ de мѣстѣpѣѣ, de зeмѣpѣѣ stoарse.

ky kochení de mřtury; ui ia apoí snyma že resyľtř din ačeastř ľykare, ui kare se adyňt pe sypřafaća ľikidyľy; ačest pročed este raćional. Katř sř ny krea- zř čineba, ky oare-kare avtorí, kř ģymityľ arabiky, skřobiala ui ľantele, ar ři řn stare sř řakř ačeasui třeabř ka *kľeiyľ* ui *albyuyľ*; čele d'řntiřř kyňoutin- ťe de kimie organikř aĵyňřř ka sř dea dřentate ače- stor ideř; třebye neapřrat o sřbstanťř břednikř de a se řnkiera přin přinćiniř binyľy, ka ea sř řnbřlyie řn řnyľ *marneř* sale čea mař mřľtř parte din detřityš atřřnaťi řn ľikidyľ, ui sřř řřaskř přebřľindyse přin řingyřa sa ģřevtate.

70. *Първѣа бинудлѣи řн бѣтелѣѣ.*

353. řndatř že binyľ 'ui a ľřsat toate droĵdiľe, ui dypř že s'ař řřkyt toate čele ľalte operaćiř že an deskřis, s'aňkyť de a dewerta binyľ din řytie řn řy- telčř, ky skopřř de aľ řeri ui mař bine de řnřľyňťa atmosfereř.

354. řytelčele katř sř ři řost řřekate, sřřľate ui kľřtite bine, ny ky pľymřřř, aľ křřyř osidyľ, kombi- nřndyse ky aćidyľ aćetikřř sařř ky aćidyľ tartarikřř, ar da o sare řřřřřřtoare, dar ky ģřoći de oř ui ky nietriu mřřyňt de řiřř. Le řestoarňtř apoř, ky řřtyľ řřřt řn ģřyřele yneř skřndyře orizontale, ka sř le ľa- se sř se skyřřř.

355. Stikľa řytelčei katř sř ři řost bine řabřikatř, řřřř eschedant de alkali kare ar ři kapabil de a skim- ba sařř de a strika ľikidyľ. Astyňtř ačeste řytelče ky dopyři de pľyť přea eľastiče, pe kare le řntřdyče aneboie řn řřřř; ui, křnd este řorřba de řn binřř řyňřř, sařř pe kare boiesk aľ přřstra mřľtř řřeme, smoleute

dopul ui гурa rîtvlyî ky yn amestek maî çntîiŷ tonit din $\frac{1}{4}$ de smoalъ, din $\frac{1}{4}$ pьwinл, din $\frac{2}{4}$ чeаръ галбенъ, ui $\frac{1}{4}$ terebentin. Learъ dopul de rîtvл bytelчeй prin doъ sфopî kryчiuate, ui ky yn tel svчit kînd binvl este spumos.

356. Daka stikла преа svбциpe ny ap nytea pьбda дyкpapea aчестeй oпepaцii, poate съ înpvдyкъ în rîtŷ o kantitate îndestylъ de vnt-de-lemn, ka съ apere binvl de инфлvица атмосферикъ, ui съ акопepe ky o пъл-ние саŷ ky yn пьхъpвyç гурa bytelчeй, ka съ опpиaskъ инсектеле съ се înpvдyкъ în binŷ.

357. Niute еспериинце маî noî аŷ пьскyт idea de a astupa binvride че doreute чинеба съ îмбvнътъçeze ky o фоaие de пергаментŷ мvиатъ în апъ пе kape o лeаръ ky сфоapъ îмпpeциvрyл rîtvlyî. Ачeастъ фоaие се vсyкъ ui ласъ съ treakъ, п'îнтpe пьpeциî eй, пьp-циде apoase ale binvlyî, ui onpeute ла tpeчepe молекуледе адкоолице.

358. Bytelчeлe, ka ui бvциде, катъ съ фие çинvте îнtr'o нимницъ саŷ îнtr'yn чeларŷ преа peкoposŷ.

80. *Алтерацие spontanеъ а binvpidop.*

359. *Avesvиnцa*¹ se desboadtъ în binŷ, din kavsele маî svс desboлтate (318). În vрma aчestyî феноменŷ, binvl се striкъ ui се аçидифiazъ (акpeute) фоapте, саŷ îнкъ се *striкъ* ui се *тyрбyръ*.

360. Афаръ de адъогapea vней svбстанце дyлчй (miepe, eapбъ-дyлчe, myst fert), kape este leakyл de къ-пetenie îмprotiba aчестeй алтepaцii, катъ съ îнprijiasкъ а скъпа бvтия атакатъ de дyкpapea aepvlyî ui de vркapea temperatvpeй kape жоакъ айчй чeл пvцин poлyл kavселop sekondape.

¹ Андекapea спpe oцeциpe ui акpипе.

361. *Αμυγδαλίνα* karakterisează mai cu seamă pe binurile de Buzonia; așteaptă uricioasă calitate se pierde prin repaos, kleit (352) saș prin amestecarea cu un binuș nou.

362. *Ιμβόλουρα* (la graisse) este o alterație prin care binurile perdă fluiditatea lor naturală, și fакt niște ațe ca o substanță olivinoasă. Zice atunci că binul se *intinde*, că a *φέκνυ* *φίρνωσασε*. Așteaptă scaldă bine dintr'o ferbere nekomplektă; ea se leagă mai cu seamă de binurile albe și de binurile spumoase; o preînămînă întreprindur' fermentația; o bindektă prin kleit, puchosită (347) și pritochit, și mai cu seamă prin *tanin*¹ (doz-zech' grane² de bytedktă); apoi kleieute.

363. *Βινυρίλε* *κτ μύρος* de *βύτιε* sînt ațelea cari așt ryst de bytoiș, adikt de bytie; skimbtă basyl, și despoaie bytia de așteaptă alterație, arzînd într'însa lemne cu flaktă, și înkă și mai bine cu leuie de klo-rurg de barș.

364. Binul înțiețat kată s'ă fie pritochit (350) înainte de întregul desțieț, dar în minutul kînd ațesta se deklaktă; s'f'ramă atunci sloiș printr'un drurg de ferș ce întreduce în brană, și lasă s'ă kurgă binul prin țepș.

365. *Γυστά* *μυγίβιος* poate s'ă se îndrepteze, zikș, arunkînd în binul pritochit (350) kîteba onchi de simburî de persice nisauș saș skorvuse prea koante (C 284), saș mai bine înkă o koajă de pîne arsă și k'rbune.

366. *Βινυρίλε* *πρεα* *βερζι*, proibînd din strurgurî ky-

---

¹ Substanță ce se găsesc în scoarță de stejar și care se întrebunțează la argșitul peilor.

² Bezî tabla de grevțuș.

деши́ înainte de maturitatea lor, se îndreptează prin rips. prin sirop, prin must (349).

367. *Binyrî ky floare* sînt binyrîde din бyтелче pe suprafața кърора se formează niște posrige albe uî бyмбъкоase pe kari ле нyмескѣ *floare de binѣ*. Aceastъ alterație пробине din интpудyкция аерyлy. Катъ съ се грѣбеaskъ але konsoma, къчѣ sînt пyџине mij-лоаче pentpу лекyirea ачестеѣ боале.

368. *Binyrîde слабе* uî *фъръ rystѣ* sînt ачеле бinyрѣ care se deosibesкѣ prin пyџина, търпе uî lipsa de ryst; ле ѣмбyпътъџеute кълкѣndyле ky чюpkinii, -uî маѣ а-дъогѣnd ла ачeasta чеба аромате.

90. *Alterația meșteшyитъ.*

369. Tot биклешyгyл ky skopѣ de a sofistika бinyрѣde ny poate фѣ de кѣт фанта yny чeтъџeанѣ ypѣiosѣ; фѣind къ аyторyл ачестеѣ фанте кaxтъ а'уѣмърѣ stareа ky пa-гyба сьпътъџѣѣ кончетъџенѣlor сьѣ. Акчѣденуѣѣ ла care биeтyл попол de ne ла кѣрчѣyмеде de ла маѣџинѣ, este аѣт de des сyпyс Dymineka uî Lynea, ла Paris, sînt маѣ tot de а yна резултатyл ачестор бьyтyрѣ префькyте.

370. Фaлсификъ бinyрѣde, фѣe prin amestekare ky бинѣ, фѣe prin адъогаре de сьбстанџе стрѣине; фаче ѣнкъ бinyрѣ din opѣ че poate.

371. Pentpу ka съ amestече se слъџeute ky бinyрѣde de ла Saint-Gilles din Lanгvedokѣ, uî de Cher din Ty-rana, саѣ ky rakiѣ de kartoфѣ.

372. Ka съ ле koloreze ѣнтpeбyинџeазъ бькaнyл, а-фѣна, хьлѣчѣyчѣѣ de sokѣ, o инфьsie de тyрте de флоa-реа соарелyѣ; toate ачесте сьбстанџе sînt nebinobate de sine ѣнсушѣ, uî poate ky aneбоie съ ле кyноaskъ чи-неба фѣѣнџа, prin mijлокyл реактѣбелор.

373. Ka съ факъ бинуриле дѹлчї, ҃ниї дин бїнзѣторї аѣ їндѣрснит а аместека смаѣт де пѣлѣмб; ачеастѣ їнше-лѣчїѹне есте кѹ атїт маї страуник педепситѣ де леѹе, пе кїт ачеастѣ сѹбстанѹѣ есте о отравѣ; її кѹноаште фїинѹѣ арѹнкїнд їн бїнѣ ачїдѣ сѹлфѹрикѣ (ѹнт де бїтриолѣ), каре пребѣлеште смаѣтѹл де пѣлѣмбѣ їн старе де *карбонатѣ де пѣлѣмбѣ* (sulfiman). Алаѹнѹл (пїатра-акрѣ), пе каре бїнѹл ар пѹтеа сѣл ѹїе їн солѹѹїе, се пребѣлеште прїн амонїакѣ (alkali бодатїл).

374. Фаче ҃н ҃рїчїосѣ бїнѣ де орї каре старе: кѹ ракїѣ де картофї саѣ де бѹкате, кѹ апѣ ѹї кѹ бре ҃на дин материїле колоранте деспре каре борбїрѣм. Кѹноа-штем ачесте бїнѹрї де пе лїпса де тотѣ а тартарѹлѣ де потасѣ, ѹї адесеа а мѹкосїтѣѹїї. Прїн аѹѹторѹл ҃нѹї мїкроскопѣ їсбѹтїм а дескопери чеа маї мїкѣ кантїтате де кремо-тартарѣ де потасѣ аїнатѣ їн бїнѣ, лѣсїнд а се сбапора де сїне пе о ламїнѣ де стїклѣ о пїкѣѹрѣ де бїнѣ спре черкаре¹.

100. *Їмбѹнѣтѣѹїе мештешѹїтѣ а бїнѹрилор.*

375. *Вїнареа* се нѹмеште операѹїа прїн каре се дѣ ҃н ҃нстѣ маї пѣтрѹнзѣтор бїнѹрилор слабе ѹї де о ка-лїтате мїѣлочїе прїн адѣогареа ҃нѹї бїнѣ маї бѹнѣ. А-чеастѣ лѹкпаре есте астѣзї преа респїндїтѣ, ѹї продѹ-че чеде маї ферїчїте їспрѣбї.

376. *Лїкоаре де бїнѣ*²: фабрїкѣ ачест бїнѣ, їн комер-чїѣ, кѹ бїнѹрї албе саѣ кѹ бїнѹрї проасте, кѣрѹїа її а-даогѣ ракїѣ, мїере, ѹї пентрѹ мїрос, флорї де сокѣ, флорї де орбалѣ, саѣ флорї де бїѹѣ пѣстрате їнтр'адїнс ѹї вскате. Фаче о лїкоаре маї бѹнѣ кѹ стафїде, мїе-

¹ Bezї essaiе de chimie microscopique, pl. 9, fig. 11.

² Бїнѹл каре се беа кїте пѹѹїн пе ла сѣїрѹїтѹл месеї, пе ла поаме.

re uii poame ky simburii saŭ ky gr̄yruŭi (C 269) de natura cea mai d̄ulce.

377. În Franŭia de miaz̄-z̄i, unde str̄yruŭele este at̄t de bogat în zaharŭ, ar fi lesne de a dob̄îndi yn binŭ de o natur̄ puŭin mai pe jos de k̄it cel de Malaga uii altele, kondes̄înd mystryl prin s̄vaporajie uii ridi-k̄îndyl la a treia saŭ la jum̄tatea bolymylvi s̄ŭ, a-d̄roḡînd, în toŭitoare, siropŭ de str̄yruŭe uii de flori aromatice. *Binyl de paie* de la Pinyl de sys se preḡteute mai aua. Îngrijeute s̄ lase a se koace str̄yruŭii, pe paie, într'yn lokŭ kare s̄ ny fie niŭi vskat niŭi ymedŭ.

378. Imiteaz̄ binyl de Cipru puind s̄ fearb̄ la fokŭ în b̄reme de yn ceasŭ o amestek̄tury de 47 oka de mystry, de 6 oka de sirop de gr̄yruŭi de sokŭ, de doz ynŭi de gimberŭ uii de o ynŭie de kyuoare. Ia spuma uii toarn̄ într'yn basŭ, în kare ar̄ynk̄ 277 dr. str̄yruŭii str̄ibiŭi pe kari îi las̄ a sta în likidŭ, p̄înŭ ce binyl s'a f̄k̄yt de o koloare fr̄ymoas̄.

379. În Duxero-de-sys, în Portugalia, fabrik̄, s̄vbt numirea de *vinho agero-pigado*, yn binŭ prea b̄ynŭ pentru dewertyl mesei, puind mystryl într'alt basŭ, în dat̄ ce înŭene a ferbe, în b̄ytoaie în kare a t̄rnat de mai n̄ainte cel puŭin $\frac{1}{4}$ de alkool în starea de 33° de pe alkoolimetru lyi Kartarŭ; uii îlastyp̄ k̄înd b̄ytoiyl este plin bine, fiind k̄ ny mai are f̄rik̄ k̄ fermentajia ba yuma.

380. Adeb̄ratyl *binŭ fertŭ* este kompus din p̄ryŭi d'o potriŭ de mystry de str̄yruŭi koncentrat print̄o ferbere în klokote, uii de rakiŭ de komerŭiŭ, în kare toarn̄ în b̄reme de optŭ zile inŭysii de aromate uii alte d̄resyri.

381. *Bînvl de Champagne* saŭ *bînvl snymosŭ* este un binŭ îmbvîbat de acidŭ karbonikŭ produs prin fermentaŭie; acest acid skapŭ, îndatŭ ce stabila dopvvlŭ (335) nu se mai opune desbrŭnirii lvŭ, svbt forme de bŭshkvuce ce fak a snvma likidvvl. Spekvlanvviŭ de binŭ fabrikŭ de ačesta, prin miŭlokvvl karbonatvvlŭ de svdŭ uŭi de acid tartarikŭ ce de arvnkŭ în bvtelkŭ; astvnpŭ uŭi leagŭ kv sfoarŭ îndatŭ. Acidvvl tartarik kvtrvpeute basa karbonatvvlŭ, ŭi desbrŭneazŭ acidvvl karbonik kare remŭne ŭnkis în likid. Ačest miŭlok cere preŭngriŭi serioase, uŭi kvnovtvŭna proporŭiilor svrvurilor. Katŭ al nŭpvsti, nvmal pentrv kvbŭntvvl kŭ este prea mŭiestros.

382. Miŭlokvvl vrvŭtor de a fabrika bînvl de Champagne a fost rekomandat de D. Poutet; ačesta este a se slvŭi kv svrvvriŭ prŭŭiŭi nvmiŭi *clairettes*, de a lŭsa mvstvvl sv fearbŭ în bvtovae kŭtŭ-ba breme, de al pritochi uŭi de al limpezi kv o ŭvmta de vncie de kleiŭ de peute la 63 de oka. Bînvl ba ŭncene o noŭ febre; ŭl ba pritochi din noŭ uŭi ŭl ba limpezi kv o ŭvmtate mai pvŭin din kantitatea kleivvlŭ de mai svv. Ba lŭsa bînvl ŭtr'aveastŭ stare, dar în bas ŭnkis bine, pŭnŭ în lvna lvŭ Martie; avvncŭ ŭl ba pvne în bvtelčŭ, tvrnŭnd în fie kare din ede o lŭngvrv plŭnŭ kv sipov fŭkvv kv vaŭ-svre-zече prŭvŭi de kandel uŭi noŭ prŭvŭi de binŭ alb snvmos. Le ba pvne dopvvl uŭi le ba lega; ba ŭngriŭi nvmal ka sv le azeze ŭtr'o poziŭie orizontald. În vrvŭ kv mai mvlte lvni pritocvute ŭnkŭ bînvl din bvtelče, în toivvl *svrmeŭ* lvŭ, adikŭ kŭnd se aflŭ în bŭrvvl fermentaŭiei lvŭ; pentrv ačesta, le pleakŭ binvov, lovŭnd ne prŭvŭi ka sv fakŭ sv kazŭ kvtre rŭ droŭdŭile florilor, uŭi kŭnd ŭvdkŭ bvtel-

ka destvyl de plekatъ, o destvпъ indatъ; iese maї o vncie de likidъ tьrbьure; astvпъ kvrindъ, deagъ kv telъ uи smoleute (335).

§ IV. ALTE БЪУТУРІ ФЕРМЕНТАТЕ.

10. Чидрѣ¹ саѣ мератъ uи ператъ.

383. Ачесте доъ бъутурі сінт продуктѣ, чидрѣ ад ферментаціей мерелор, uи перата а ферментаціей перилор (С 349 uи 371).

384. Кудеце мереле саѣ переле карі аѣ къзѣт де сине дин арбуре. Дакa боіеуте съ ле пъстрезе ін бреме де ун an саѣ доі, ка съ стоаркъ чидрѣ маї тірзіѣ, ле тае феліи пе каре ле пуне съ се vsyче маї ѣнтіѣ да соаре uи апоі ла кунтор. Дакa, дин протіѣтъ, іuи пропуне съ ле інтрѣвунцезе ін датъ дѣпъ кудес, ле сдробеуте, адѣогінд бовтиней маї патрѣ оале де апъ де побара унѣ каі. Депуне ачeastъ бовтинъ wease weante чеасурі інтре о точітоаре пе каре о акопере. Суруне ачeastъ бовтинъ ла теask prin strate кінд де чидрѣ, кінд де паіе, uи адѣпъ мѣстѣл п'інтр'о сітъ де пър, інтр'ун бѣтоіѣ пе каре іл ымпле нінъ ла доъ деѣте де ла бранъ, uи каре съ фіе аwezat інтр'ун лок температ; ферментація інчепе дѣпъ треі патрѣ зиле, uи лікоареа арѣнкъ e mare кантітате де спѣмъ къріа іі інлеснеуте іешіреа, ымплінд ін тоате зилеле бѣтоіѣл нінъ ін бранъ; індатъ че ферментація інчeteазъ, astvпъ брана бѣтоіѣлѣ.

385. Поате інкъ съ н'аіѣтъ neboie де теask, лъсінд съ фѣарѣтъ патрѣ чінчї зиле лікідѣл пе бовтинъ, приточіндѣл індатъ дѣпъ ачeasta ін бѣцї саѣ ін бѣтелѣ. Ачест лі-

---

¹ Цігірѣ, лібѣурѣ.

kid ferbe înk̄t̄ într'aceste base, ui poat̄z s̄z fak̄z s̄z sar̄z dop̄vl̄ ka ui bin̄vl̄ de Champagne.

386. Фаче merata чеа моале саѣ перата чеа моале прек̄vm̄ a ф̄к̄к̄vt̄ libeuv̄vl̄ (356), к̄v̄ deosebire н̄v̄maī̄ к̄z̄ і̄l̄ las̄z̄ s̄z̄ fermente din noѣ, aromatis̄nd̄vl̄ к̄v̄ o m̄n̄r̄ de ferfen, c̄ oka n̄n̄z̄ la o oka ui ѣvm̄z̄tate de ф̄lorī de sok̄ ui de іaniper.

387. Poate s̄z̄ lase meratele ui peratele ф̄ър̄z̄ s̄z̄ ле scoaц̄z̄ drojdiile (353), daka n'are neboie s̄z̄ tran- spoarte аc̄este б̄v̄t̄v̄re saѣ s̄z̄ ле skimbe lok̄vl̄.

2°. Бевтърї ф̄к̄к̄v̄te din alt̄ ф̄ел̄ de poame.

388. Черешеле ui черешамареле (C 349) д̄z̄, prin а- ч̄елеаuī прочеде, o eschelent̄z̄ бевтър̄z̄, daka ле las̄z̄ s̄z̄ fermente д̄v̄п̄z̄ че ле аѣ fost sdrobit; с̄v̄п̄v̄ne bouiti- na la teask.

389. Sorbede (poamele Sorb̄v̄vl̄v̄ī domestik̄v̄, C 455); smokinede ui пр̄v̄nele se п̄v̄n̄ într'o b̄v̄tie д̄v̄п̄z̄ че аѣ fost vskate і̄n к̄v̄п̄torѣ; v̄m̄ple b̄v̄tia, ui las̄z̄ a fer- menta, чеа че се фаче к̄v̄ ч̄inч̄ї saѣ wease zile і̄n v̄p̄m̄z̄.

390. Боабеле de іaniper д̄z̄' ui ele o бевтър̄z̄ преа с̄v̄п̄v̄toas̄z̄, dar к̄v̄ kare kat̄z̄ s̄z̄ ф̄ie ч̄ineба і̄nb̄v̄ц̄at̄ ka s̄z̄'ї̄ к̄v̄noask̄z̄ прец̄vl̄. Le фаче a fermenta і̄нtr'o про- порц̄ie de 15 oka la 94 oka de ап̄z̄. Este bine de a amesteka ч̄ел̄ п̄v̄ц̄in o slab̄z̄ kantitate de аc̄este боабе la alte poame че doreute ч̄ineба a ле с̄v̄п̄v̄ne fermenta- ц̄ieї̄, к̄v̄ skop̄ de a ле і̄ndrenta г̄v̄st̄vl̄.

391. М̄v̄st̄v̄reaца a maї̄ m̄v̄ltor ар̄б̄v̄ї̄ este п̄ї̄imitoa- ре de a da ач̄елеаuī resv̄ltate, k̄ind̄ ea este д̄v̄л̄че ui zaharoas̄z̄. І̄n Ц̄ermania ui і̄n alte ц̄v̄р̄ї̄ skoate o m̄i- н̄v̄nat̄z̄ бевтър̄z̄ din m̄v̄st̄v̄reaца sk̄v̄p̄z̄, і̄n б̄remea к̄v̄л̄-

дурелор, din trъnkiвд mesteакънудуї, printp'o гуръ de доъ trei деците њn гросimea дуї фъкүт кү үн бур-гү; њнтр'ачеаста њнтрүдүче үн пайү уи приимеуте њнтр'үн басү сүкүд че күрче пё чеаба дуї.

392. Ђn сфїruit, регүдъ џенерадъ, poate пџдџдүї сџ добџндиаскџ резултате ферїците din ферmentaџия түтүлор фүктелор карї копрїнд de оdatъ захарү уи o сүбстан-џъ глүтиноасџ.

§ V. БЕРЕ САЃ БЕУТУРЪ ДИИ ЧЕРЕАЛЕ.

393. Чеї дої принципї аї ферментаџїей афлїндүсе кү њнтреџиме њн џесџтура череалелор, кү еле фаче o беу-туръ аша de respџndїт ка уи бїнүд, de үн преүү мулт маї њнферїорү, маї хрџнїтоаре уи неабїнд маї нїчї үна дїн калїтүџїде дуї чеде бџтџмџтоаре; o нүмеуте *бере*.

394. Se слүџеуте pentru ачeastџ треабџ кү орз, prin прочеделе үрмџтоаре.

395. Lasџ сџ њнколџеаскџ грџүнтеле, лџсїндүд a se мvїа доъ зїде њн апџ рече; њд транспоартџ апої њнтр'o камерџ њнкџлзїтџ потрїбїт, үнде ашеазџ грџүнүїї њн-тр'o гросїме de шеante опт деџїте; грџүнүїї se њнкџл-zesk; њї њнтоарче атүнчї ла fie каре шеase чеасүрї; уи кїнд колџүд ресџрїт a добїндїт. слүнүїмеа de шеase лї-нїї, стрџмүтџ грџүнүїї пе үн фелү de *честү*, адїкџ пе үн күптор пе каре њд њнкџлзеуте астфел спре a se пү-теа үска грџүнүїї фџрџ аї бџтџма. Грџүнүїї s'аү ү-скат destүд кїнд үмблїнд кү мїна prin еї сүнџ. S'a-пүкџ атүнчї a мџчїна грџүнүїї уи de аї фаче o флїпџ пүтїнџїоасџ de a se топї њнтр'o апџ калдџ ла 80° P.; o нүмеуте *малт*¹. Ка сџ топїаскџ маї lesne ачeastџ флїпџ, se слүџеуте, пе ла берџрїї, кү o точїтоаре кү

¹ Грџүнүїї мџчїнаџї.

доъ фъндурѣ, din kare чел de sys este прѣтрънс де гъ-
урѣ кониче абѣнд доъ деџите ла база лор уи о линие ла
бѣрфѣ. Фѣина аконере фъндурѣ де џос, уи тоарнѣ агѣ пе
фъндурѣ де sys; миукареа фѣкътѣ де ачест меканисмѣ
реадуче ѣн тоате прѣрѣде партикулеле фѣинеѣ, уи ле пу-
не пе тоате ѣн атинѣере кѣ апа; афарѣ де ачеста, лу-
крѣторѣ кѣлескѣ точитоареа уи крѣчиур уи кѣрмежиур,
чеа че еѣ нѣмескѣ а фаче бѣре. Ласѣ сѣ казѣ уи сѣ
се ашезе фѣина ла фънд, уи скѣрѣ апа принѣ'о гаурѣ.
фѣкътѣ ѣн фъндурѣ точитоареѣ, саѣ о ѣа ка сѣ о тоарне
ѣн кѣлѣрѣ, ѣн каре о фербѣнтѣ дин ноѣ, ка сѣ о тоар-
не а доа оарѣ пе фѣина ашезатѣ уи сѣ о скѣрѣ де
ад доilea дѣрѣ че с'а лимпезит. Арѣнкѣ атѣрѣ ѣнѣ'а-
честеа маѣ доъ ока де хамеѣѣ (А 76, 4^о) ла о бѣкатѣ
де 36 де ока, уи фербе бѣреа ѣн кѣлѣрѣ. Талентурѣ
бѣрарурѣ се араѣ ла ачестѣ периодѣ; фѣинд кѣ тоатѣ
ѣсбѣтѣере операѣеѣ атѣрѣ де ла фербѣре. Трѣче ѣикидурѣ
дин кѣлѣаре ѣнѣ'урѣ маре басинѣ, ка сѣ се рѣчиаскѣ,
уи динѣ'ачеста ѣнѣ'о маре точитоаре, пе каре н'о ѣм-
пле де тотѣ; ѣнѣ'ачеста арѣнкѣ *дрѣждѣле де бѣре*
че ле а добѣндит ѣнѣ'о ферментаѣе преѣедентѣ, саѣ
маѣ бине алѣатурѣ де фѣинѣ. ѣндатѣ че ферментаѣе
с'а ѣнѣепѣт де пе орѣндѣиалѣ, чеа че се фаче ѣн кѣ-
теба чеасурѣ, ѣмпле точитоареа, лѣсѣнд кѣ тоате ачѣ-
стеа ѣн спаѣѣѣ гол пенѣрѣ спѣмѣ; ѣндатѣ че ачѣ-
астѣ спѣмѣ кадѣ пе фъндурѣ басѣлурѣ, араѣ семн кѣ
ферментаѣеа сромотоасѣ а ѣнѣетат; аместекѣ атѣрѣѣ
тотурѣ, чеа че се нѣмеште а *тѣрбѣра бѣреа*. Пуне апоѣ
ѣикидурѣ ѣнѣ'о бѣтѣе; аѣѣ се ѣнѣепе о ферментаѣе се-
кондарѣ, каре есте ферментаѣеа *домоалѣ* саѣ пе несим-
ѣите (322), ѣн бѣремеа кѣрѣа есе о спѣмѣ, нѣмитѣ *дрѣж-
дѣѣ де бѣре*, пе каре о адѣрѣ, ка сѣ слѣѣиаскѣ, фѣе пен-

тру о поѣ фабрикаѣе, фие пентру панификаѣе ка алыат. Астунѣ бунѣиле кѣнд ачеастѣ спунѣ инѣетеазѣ а се маѣ иби, дунѣ че а *kleit berea* (352).

396. Кун се беде, тотул се редуче, ин фачереа берѣи, а фаче а инколѣи орзул, ал ѣска ка сѣл machine, а апука, прин миѣлокул апеѣ калде, афарѣ де глѣтен уи гунит, пе тоате партикулеле дѣлѣи копринсе ин фѣинѣ, а концентра прин фербере, а адѣога апоѣ ла захарул добѣндит о сѣбстанѣ глѣтиноасѣ оаре-каре, пробиинд, фие дин *глытинул череа-мелер*, фие дин ферментаѣа берѣи, уи сѣ ласе а фермента. Депе кун се беде фачереа берѣи, ну се деосифеште, ин принципѣ, де ачеа а бинѣлѣи уи де берѣи каре адѣ бѣхтурѣ. Berea este asemenea пѣтрѣнсѣ де аѣид карбоник, кѣ, стрѣмѣинд'о интр'ун лок маѣ калд де кѣт ин нимниѣ, еа асѣиле допул ка ѣидѣл уи бинѣ де Champagne (384), уи иесе де сине сѣбт формѣ де о спунѣ деасѣ.

397. Астфел, п'афарѣ, ба фѣ лесне а модифика прочѣл че дескриѣѣм, инбоинд принципѣи кѣ миѣлоачеле че аре ѣинеба. Де есемплу, дака ѣинеба ар абеа липсѣ де о моарѣ де мѣѣинат, се ба мѣлѣумѣи сѣ фрѣмѣнте кѣ мѣна грѣѣнѣѣи фѣрѣ аѣ ѣска ин кунтор.

398. Рѣшиѣ фабрикѣ, кѣ секарѣ, о бевѣурѣ нѣмитѣ *kvas*, пе каре о плѣмѣдеште, маѣ кам, де пе кун поѣ плѣмѣдим бера.

399. Ин Англия, фаче ѣн бинѣ алб фоарте бунѣ кѣ агреша mare алб де Оланда (С, 423) уи кѣ мѣлѣт захар. Кѣ агреша неагрѣ, фаче о есѣелентѣ ликоаре, сѣбт нѣмѣреа де *kent*, саѣ бинѣ де газле.

§ VI. ЕСТРАКѣА АЛКООЛУЛУѣИ (РАКИЛУЛУѣИ).

400. Ам зис (346) кѣ продуктул немиѣлоѣит ал ферментаѣеѣ захарине este ѣн ликид маѣ пѣѣѣн грѣѣ де

kît apa, pe kâre în kynoauteм în komerçiŭ sŭbt nŭ-mirea de *rakiŭ* (binŭ-arsŭ), ui în utiinuŭ sŭbt aĉeeа de *alkool*.

401. Dar еd рemîne amestekat ky апъ, ky mykositate, ky захар, ky ръшинъ, ui ky o аромъ оаре-каре, бариабилъ de pe natura plantei din kare s'a tras.

402. Деѳъ, съ utie къ mykositatea, захарул ui ръ-шина, маі nainte de deskomposiĉia lor, nŭ sînt pŕiimitoare съ se sбапoreze prin лѳкpapeа кълдуpei; în бpeme ĉe alkoolул ui apa sînt likide kapabile de a se пре-фаче în абурѳ, ui аĉeasta ky atît маі мултъ репезиĉив-не pe kît temperatura ба ѳи маі ridikatъ.

403. Sŭpnvind dar prodŭktул fermentationei лѳкpъpii къл-дуpei, ба аѳнуĉе ĉинеба а despърĉи, prin sбапoraĉie, apa ui alkoolул dintpe ĉеле лалте sŭbstanĉe ĉe ле nŭmesk statopniĉe; ui treaba се ба мърѳини тоатъ în а стрѳнуĉе într'yn бас în parte, ui de а kondesa абурѳи, адикъ de ale да форма lor ĉеа likidъ.

404. Este adeвъpat къ astfel ар добѳнди ĉинеба о amestekътыръ de апъ ui alkool. Dar s'a deskoperit къ абурѳи de апъ съ kondesъ ла о температура маі ridikatъ маі мулт de kît ĉei de alkool; *apta distilatorу лѳѳи* а esploetat аĉeastъ deskoperire, ui toate proĉedele нъскоĉите de маі мулѳи ані, ад лѳѳи Adam, ад лѳѳи Бе-pard, ад лѳѳи Челиер, ui în sѳpŭsit ад лѳѳи Deposne, sînt нумаі niute modifiĉaĉii а ле апликаĉiei еѳ. Este treа-ба съ факъ а трече pe rînd абурѳи prin deosebite base аwezate ȳnele în ȳrma алтора. Apa се kondesъ ui се likidifiĉкъ în ĉеле d'ъntiiŭ, kare sînt tot de а ȳna пѳѳин инкълзите, ui абурѳи de alkool се likidifiĉкъ în ĉеле din ȳрмъ, а кърор температура este kоbоpѳъ prin mijloĉул instrumentelor рeĉitoare, нѳmite рефpигуранѳи.

405. Pакивл, кiар дупъ операѿiа чеа маї бине мiна-тъ, компинде iнкъ оаре-каре кантитате де апъ; пакивл се афлъ ла yn град маї налт пе кiт кантитатеа де апъ есте маї микъ.

406. Де ла 1772 с'а слъжит, ка съ кyноаскъ градъл пакивлви, кy yn instrument нyмит *alkoolimetrъ*. Аче-ста есте о ѿеабъ де метал градатъ уи iнкъркатъ спре басъ, астфел ка съ стеа бертикаличеуе iн ликид; гра-деле се нyмъръ де зос iн сyс; уи чел д'ал дои-спре-зечедеа (12°) кореспyнде кy апа кyратъ. Алкоолул фiiнд маї yшyре де кiт апа, есте iнбедерат къ кy кiт ба фи апъ маї мyлтъ, кy атiт маї пyѿин алкоолитрy ба iнтра iн ликид; астфел къ пакивл арътинд 24° ба компинде маї пyѿин де зyмътате алкоол де кiт ла 56°.

407. Ка съ кyноаскъ гревтатеа мyстурiлор уи а си-ропурiлор, се слъжеуе кy yn instrument аналор че се нyмеуе *глевкометрy*, уи каре интръ кy атiт маї пy-ѿин iн ликид, пе кiт сиropул есте интр'о кантитате маї mare, дин пpичина мариї деситъѿи а мyстyлви iн ра-порт кътре апъ.

408. Pакивл че аратъ 21° пiнъ ла 22°, се нyмеуе *пробъ де Оlanda*; редyс ла треї дин чинчи дин болyмyл съѿ, пpин скъдереа апеї sale, пакивл ia нyмiреа де *треї чинчи*; уи ел се нyмеуе *треї wease* саѿ *треї-weante* скъзyт о датъ кy о а чинчеа саѿ кy yn карт дин пpин-чипул съѿ аносѿ.

409. Комерчiул се слъжеуе, ла маї мyлте пyнтyрi але Франчеї, кy *alkoolimetrъ* лви Балме саѿ кy аллви Картiер.

410. Алкоолул катъ съ фие фъръ колоръ уи фъръ мiрос ypичiosѿ; iл лъмyреуе, абiнд небоие, редистилiн-

dvd ky rrijъ saŭ strъkypindvd printpe kъpbvni' aruŭ fine, kъpbvni' animadī, de esemplū.

411. Koloreā gъdbioarъ che infъцишеazъ rakivd de komerчиŭ probine din lemnele che s'aŭ kъpat uŭ în kare a lokvit ea. Acheasta este o sŭbstanцъ pъuinoasъ kare s'a tonit, фъpъ a komynika bexikydeŭ ničŭ o kalitate vpicioasъ.

1°. *Pakiŭ de binŭ.*

412. Фie o kъldare mare A ла гyра kъria съ se poa-тъ пyне ky întokmiцime kapakyd B, adikъ o жyмъtate sŭperiorъ din kъldare; ymple kъldarea ky binŭ, kam пiнъ ynde se iмбyкъ ky kapakyd; цeaba C iнкoboiatz a kapakydvŭ iнтъpъ пiнъ ла zече deцite iн binvd yneŭ a doa kъldъpi D, abind doъ gyri' strimte, ynaprin kare tpeче цeaba kapakydvŭ, uŭ adta, iн kare se iмплiнтъ o a doa цeabъ E, prin kare abypii adkooličŭ bor пytea iнкъ съ se skape. Acheastъ din vpmъ цeabъ are komynikaцie ky yn чilindpy F, de patpy пiнъ ла чiнчŭ пi-чоаре de лyнг, пe 15 deцite iн diametpy, iмпъpцit пe din пъyntpy iн mai mylte despъpцipi, prin diaфparme гъypite, uŭ iнтдитŭ ла бiрф printp'yn *serpentinŭ* G, adikъ printp'o цeabъ mai strimтъ uŭ iнкoлъчitъ iн фop-мъ spirалъ iмпpeциvpyd yneŭ osii перpendikyларъ ла пъmint. Aчест шerpentin tpeче printp'yn bas плин ky binŭ H, uŭ se iнтdeute ewind printp'yn noŭ шerpentin I de aчeeaŭŭ фopмъ, uŭ kare tpeче printp'yn bas плин ky апъ J; ла капъvd aчestyia abypii adkooličŭ se kondeasъ iн adkool.

413. Сyпpафаца din афapъ a чilindpydvŭ F se peчe-ute ky апъ пe kare o pehoieute d'atitea opŭ do kite-opŭ ba пytea чинcба. Фie karo din despъpцipile sale

katъ съ фие кѣпѣтѣите jos de kîte atîtea џебе destinate a дѣче în кѣлдареа А likidѣл че се kondeasъ akоло. Basѣл Н, ал кѣрѣи binѣ katъ съ се inkѣлziaskъ uи ed prin калорикѣл uерpentinѣлѣи, katъ съ айбъ о гурѣ сѣперiorѣ ла каре се айапѣтъ о џеабѣ, komѣnikînd кѣ кѣлдареа D ka съ дѣкѣ абѣрѣи каре се desbrѣneazъ din елѣ. Афарѣ de ачесте deosebite гурѣ, фие каре кѣлдаре katъ съ айбъ о kana' сѣперiorѣ, каре слѣџеute a bedea daka операџиа s'a испрѣbit; чееа че се кѣноауते kînd арѣнкѣтѣреле de абѣрѣ че iesѣ deskîzînd'o се înфлѣкѣреазъ ла лѣмînare.

414. Акѣм ба фѣ lesne a прѣчепе калеа операџией. Дѣ фок кѣлдѣрѣи А; абѣрѣи de апѣ uи de алкоол се înalѣџ кѣре капакѣл В, uи аѣѣнг prin џеаба С în биѣѣл D, пе каре îl стрѣbate uи îl inkѣлzeute. Nѣoîî абѣрѣи ай binѣлѣи D, ѣниѣл кѣ ачeia ай кѣлдѣрѣи Н, скапѣ п'între џеаба Е îн џилîndрѣл F, îн deosebitele desпрѣџией îн каре се kondeasъ îн mare kantitate абѣрѣи de апѣ, uи întр'o kantitate маî слабъ абѣрѣи de алкоолѣ. Абѣрѣи de алкоол че нѣ s'аѣ kondesat аѣѣнг îн uерpentinѣл G пе каре îl inkѣлzesk, ka uи пе binѣ, кѣрѣи îî слѣџаute de баie, uи de akоло îн чед din ѣгмѣ uерpentinѣ, din каре iesînd sînt прѣимий сѣѣт формѣ likîдъ, întр'o пѣтîнѣ кѣпѣтѣитѣ кѣ о kana. Абѣрѣи desbrѣниѣл din binѣ каре skaldѣ uерpentinѣл G се дѣкѣ uи еî îн кѣлдареа D; ka съ тreakъ uи еî îн џилîndрѣл kondesѣтор F, ѣнде се desпoаie de абѣрѣи апoуî.

Пре kît îнгрѣџеute чинеба de a renoi ana рече îн каре кѣѣѣндѣ џилîndрѣл kondesѣтор F, кѣ atît ракîѣл че dobîndeute чинеба este *desфлерmatѣ*, адикъ desпѣiat de апѣ.

415. Deskрѣерѣм ѣн instrument (помпѣ) каре, prin

komplikacija sa, nu este potrivit pentru toate punctele. Dar, cu puţin inteliginţă, ba şi lesne arădătorului s'ui faptă unu. mai simplu pentru trebile casei. Să 'ui kăpătviască o kăldare mare de sticlă saş de un pămînt refraktar¹, ui cu o tulbură², ad kăpăi rîţ komyunikă printre' o lărgă nadă cu un *refrigerant* saş *kondesator*, la bîră cu doş gură, una priimind aburii ka s'î kondese, ui alta strămutînd aburii desflegmaş într'un şerpentină ce dă cu capătul într'o puţină. Refrigerantul ui şerpentină bor şi rekorici, saş printre' o ciunitură nekurmă de apă, saş printre' o baie de apă împrosătată ne kît mai des se ba putea.

446. Binurile de deosebite kalităţi nu dă toate aceeaşi kantitate niş aceeaşi kalitate de rakiş. Binurile de la miază zi dă mult mai mult de kît binurile de la nord; ui binurile cele albe dă unu mai bun de kît cele roşii. Binurile cele akre dă cu atît mai puţin, ne kît fermentaţia acidă a înaintat; kăci ea se face cu parăba părăci alkoolice a likidului. Unele binuri komyunikă rakiş un gust nepăkut, probiind din *aroma* kare se bolatisă cu alkoolul.

2°. *Rakiş de cidru ui de bere, etc.*

447. Prin aceeaşi procedă, skoate rakiş din toate substanţele kare aş trekut fermentaţia alkoolică (342).

448. Cel de *cidru* ui *perat* (383) nu este de o kalitate bună din pricina acidului malik, a kăru o parte se înalţă prin aburii, ui aşunde cu alkoolul în puţină.

449. Rakiş, kînd îl skoate din zahăr de trestie fer-

¹ Kare nu se toneşte saş se toneşte prea aneboie la fokş.

² Gură în kare se bîră o ceabă.

mentatŷ, se nymeute *romŷ*, *tafia* kînd probine din drojdiŷ de zaharŷ, *kirkbasep* kînd probine din çireuwe (389) fermentate.

420. Pakivl de bykate se dobîndeute aneboie фъръ ka el sŷ poatŷ skъpa de aчed rŷst empireumatik, kare probine din deskomposiçia kvdkvuvlvŷ de фръmîntъtŷrъ kare sŷtŷ în atinçere kv пъреuçiŷ къldariŷ (A 412). Lekvieuwe aчeastŷ nekъbînuçŷ distilînd tiskobina în apŷ mŷltŷ, saŷ kiar despърçind tiskobina de пъреuçiŷ, printr'yn diaфparmŷ çivъvit de гъpŷŷ foarte miçŷ, saŷ printr'o sitŷ de пър. Фабриkanuçiŷ maskeazŷ aчest vриçios rŷst фръkînd a fermenta, kv грînele, боabe de ianiper.

421. Фаче sŷ fermente гръnele în kîpvl vpmъtop: amestekŷ o parte de *maltŷ* kv noŷ пърçiŷ de гръvnuçŷ pisauçŷ; 'toarnŷ, ne amestekъtŷrъ, преа îndestvltŷ apŷ feartŷ ka sŷ faktŷ o фръmîntъtŷrъ svbçipe; o lasŷ în бreme de doŷ чеasvriŷ într'o пvтинŷ akoperitŷ; adaogrъ apŷ de пvçŷŷ¹ рече saŷ uŷ stîmpъratŷ; amestekŷ apoŷ likidvvl kv drojdiŷ de bere saŷ *alvatŷ de фвинъ* (395); uŷ lasŷ a fermenta în бreme de trei zile, дvпъ kare s'apvktŷ de distilaçie.

422. Astъzi фаче rakiŷ din *kartofŷ*. Pentrv aчest sfîrvuit фerbe kartofiŷ în abvрŷ; îŷ strîbeute, ka sŷ amestiche în eŷ kv бгare de seamŷ maŷ trei çentime din grevtatea dor de *maltŷ* (395). Pentrv toatŷ чееa лalтŷ лvкpape ба vpmâ întokmaŷ de ne челе doŷ параграфvriŷ пpecedente (420, 421). O'svltŷ kilograme de kartofiŷ pot

¹ Se slъzeute kv apa de пvçvriŷ, din пpîçina karbonatvvlŷ de барŷ че ea îl çine în disoluçie, uŷ kare slъzeute a пърvunde aчidvvl desvoltat în бremea fermentationei гръvnuçilor. Ar пvtea çineba sŷ пvie în lokŷ de apŷ de пvçŷŷ kretŷ saŷ пvl-bere de marmvрŷ albŷ.

sъ deа пѣнъ ла шеаѣ-спре-зече литри де ракѣѣ де 19°, ши о сѣтъ килограме де грѣвнуѣ пѣнъ ла 42 литри де аче-лаши градѣ.

423. Дакѣ агрѣкулторѣ се прѣрѣнде бѣне де принципѣ че ам дескрѣс асѣпра ферментаѣеѣ алкооличе, ба пѣ-теа сѣ ѣнтребѣвѣнѣзе ѣн ачест скопѣ о мѣлѣѣме де сѣбстанѣе, че ласѣ асе перде саѣ а се рѣсѣнѣ ѣн де-шертѣ сѣбѣ бедерѣде сале.

§ VIII. ЕСТРАКѢА ОЦЕТѢЛѢИ (АЧѢДѢ АЧЕТѢК).

424. Афарѣ де ферментаѣѣа алкооликѣ (316), бѣнѣл ѣсте прѣѣмитор де а сѣферѣ о ферментаѣѣе ачѣдѣ; оцетѣл ѣѣ ѣсте рѣсѣлѣтѣлѣ; еѣ прѣбѣне дѣн реакѣѣа сѣбстанѣеѣ гѣлѣтѣноасе асѣпра алкооѣлѣлѣ. Атѣел поате чѣнеба хо-тѣрѣ дѣн аѣнте кѣ орѣ че бѣвѣтѣрѣ ферментѣтѣ а кѣтрѣ сѣбстанѣѣ гѣлѣтѣноасѣ нѣ ба фѣ пост де тот дескомпѣсѣ, се ба прѣфаче ѣн оцетѣ. Ачѣдѣл ачѣтѣлѣѣ ѣсте кѣтрѣ оцетѣѣ чеѣа че алкооѣлѣл ѣсте кѣтрѣ бѣнѣѣ. Ел ѣсте про-дѣктѣл дѣстѣлаѣѣеѣ кѣре осѣбѣште ачѣдѣл дѣн сѣбстанѣеѣе стѣторѣне че ѣѣ сѣнт стѣрѣѣне ши пе кѣре ел ле ѣнеѣ ѣн дѣсолѣѣѣе.

425. Ка сѣ ѣнтоаркѣ бѣнѣл ѣн оцет, аре нѣмаѣ сѣл ласе сѣ шеазѣ ла аерѣ. Фѣѣнд кѣ атѣнѣѣ оаре кѣре канѣтѣте де алкооѣлѣ сѣѣапорѣѣндѣсе, порѣѣѣа гѣлѣтѣноасѣ дебѣне прѣпондерѣнтѣ, ши дескомпѣвѣне алкооѣлѣл рѣмасѣѣ.

426. Ла Орлеѣн се слѣѣѣште кѣ прѣчѣдѣл ѣрѣмѣтор: тоарѣнѣ $\frac{1}{5}$ де оцет фербѣнте пе $\frac{4}{5}$ де бѣн де о канѣтѣте ѣрѣѣѣноасѣ, ла темперѣтурѣа де 18° пѣнъ ла 20° P. Дѣнѣрѣ онѣ зѣле, тоарѣнѣ ѣар $\frac{1}{50}$ де бѣн, пе кѣре л а лѣсѣт сѣѣ'ши дѣрѣѣѣе дрѣѣдѣѣле; ши ла фѣѣ кѣре онѣ зѣле адаогѣ аче-еаши канѣтѣте, пѣнъ кѣнд се ба ѣмпѣлеа бѣтѣѣа. Дѣнѣрѣ

chin-spre-zече zile, tot binyl s'a фѣкыт оцет. Skoate din eд jymъtate, uи реіпчепе а тѣрна іп локыі ла фіе-каре оптѣ zile aлт бин.

427. Оцетыл албѣ (uи ачеста е чел маі кѣтат ла Парис) пробіне дин бинырї албе, саѣ дин бинырї роуиі пе карі ле а лѣsat сѣ се акриаскѣ пе бовтина стрѣ-гурідор албі, саѣ дин оцет роуу пе каре љ а deskolorat кѣ кѣрбѣне анімаљ.

428. Limpezeute оцетыл тѣрбѣне кѣ ланте фербіне (yn пахарѣ ла 15 — 20 oka de оцетѣ); стрѣкоарѣ апоі.

429. Ка сѣ distile оцетыл uи сѣ skoаѣ дин ед ачидыл ачетикѣ кѣратѣ (оцет radикаљ), іntрѣдѣче оцетыл іп кѣкѣрбіта¹ унѣ казанѣ, uи distileазѣ нїнѣ кїнд чеа че ремїне сѣ албѣ konsistanѣа drojdiіdor de бинѣ. О кѣлдаре де стїкѣ сѣіруіндысе прїнтр'о лѣнѣ надѣ ім-преуіндысе кѣ о пѣтїнѣ де ачееашї sѣbstanѣѣ, poate сѣ slѣjiasкѣ де казанѣ. Ачидыл че soseute пе ла сѣіруїтїл операѣїеї este мѣлт маі концентрат де кїт ачидыл каре кѣрѣче ѣнтїїѣ; кѣчї апа este мѣлт маі болатїл де кїт ачидыл ачетик.

430. Продѣче asemenea ачїдѣ ачетикѣ кѣрат прїн distїлаѣїа демнѣлѣї; dar ачест прочед інтрѣ іп dominїыл кїміеї; нѣ пе бом окупа де ачеаста аїчї.

431. Ка сѣ пѣstreze оцетыл, ѣїне баселе бїне астыпате; саѣ маі бїне кѣфѣндѣ пе jymъtate бѣтелчеле, destѣпате інтр'yn бас каре сѣ феарбѣ іп клокоте інтр'yn алт бас нѣс пе фок, чеа че дерапѣнѣ плодыл ачелор posrїѣче каре іл стрїкѣ uи ал *bїbріонїдор* че се naskѣ інтр'їnsѣл.

432. Фабрїкѣ asemenea pentрѣ desфѣтареа meseї, саѣ кѣ skопѣрї іѣїенїче, *оцетѣрї компѣсе*, прїн мїллокѣл

¹ Бѣшїка саѣ партеа чеа де jос а басѣлѣї.

plantelelor aromatice pe care le ține în likid mai mult
te zile. Aceste plante sînt *smeura* (ouet de smeyръ),
tarxonul (ouet de тархон), *flori de sokș* (ouet de
sokș), *foi de rosar* (ouet de trandaфир); ui la o laltă
pelinș, *rosmarinș*, *zaleuș*, *ismă*, *рyтă* pe ȳumătate ȳ-
skată, *lebandă*, *ȳstȳroiș*, *skorȳiuoare*, *kyiuoare*, *nyk-*
uoare, în sfîrșit dypă străkyрare nyuin kamфop (ouet
de патрy фpaцї).

§ VII. ÎNТРЕȳUNȳAREA SKȳZȳMINTELOR DE LA ФЕРМȳ.

433. Înceleȳe prin skȳzȳmînt perderea de sȳstan-
ȳ ce se face în kyрsȳl unei operaцї. Skȳzȳmîntȳl
este konsekȳinȳa neapȳrată a neperfekцїeї instrȳmen-
telor ui prochedelor noastre. Noi le mikuoрȳm ky atît
de mult kantitatea ky kît bom lȳkra ky mai multă pre-
cisie ui esaktitȳdă.

434. Cea d'entȳiș rîndire a agropomyȳi kată sȳ fie
de a dobîndi din keltȳelele sale cea mai mare kanti-
tate în prodȳkȳrȳi, ui a doa de a perde cea mai mikă
kantitate în rekoltă. Dar aфlîndȳse în fiinȳă odată
skȳzȳmîntȳl, kată sȳl întȳeȳinȳeze țineba ast-фed ka
această perdere sȳ poată fi prubită ka ȳn mik kȳutir.

435. Kată a pribi în de obute prodȳkȳl *snikyriș*
ui ad *poȳȳiriș de strȳȳrȳi* ka ekivalent tokmai ky
plata lȳkrȳtorȳi pe care îl ba înkȳrka sȳ *snikyria-*
skă saș sȳ *poȳȳiaskă*, aua îngȳdyind *snikyirea* ui
poȳȳirea pe dokȳrile sale, de ui ny kȳutiră nimik,
este ȳn adeȳrș sȳ spȳnem kă ny perde nimik. Ar
fi dar neȳmanitate a le omri.

436. Toate фȳktele sȳlbatiche, kari konpindș zaharș,
pot sȳ sȳȳeaskă la фacerea beȳȳrelelor fermenta-
te, ui prin ȳrmare la distilacȳia rakȳȳi (423). Gînda

ui kastanele de India kiar ui toate fructele saŭ tymbekulele fekulante pot sluŭi la aceeași trebvinçe, dar prin alte procede (309).

437. Măturăturele grănarilor de grîŭ sor fi întrebvinçate saŭ pentru ntreuŭ păsărilor, saŭ pentru scoaterea skrobellei, saŭ pentru fabrikaçie de pakiŭ. Katъ съ zичem atіtea de skъzъmіnturile kartofilor ui rъdъçinelor de fererъ femelъ, rъdъçinelor plantei *tyrpha*, sіnjenylvi de Florença. etc.

348. Măturăturele le prin grăparele de fiн se fiнд ka seminçe de libezi.

349. Skъzъmіntul de paie se skъture, se toakъ ui se frēmīntъ ky apъ de tьrіçe, ka съ se dea bitelor. Skъzъmіntul de fiн, de mъzъrike, de tpeoiŭ saŭ de mazъpe se amestikъ ky kылkыше alternatіbe, ky paie, kare komynikъ yn ryst plъkыt bitelor.

440. Berі че ba fi de arunkat іn іntrebvinçarea skъzъmintelor se іntoarçе ky drent іn іngreșăture. Ny putem rekomanda іndestyl arikyltorilor іntrebvinçarea baylyvi nestins ka съ deskomnye skъzъmintele pe kari ei le transformъ іn komposti; açesta este çel mai bun mijlok de a paralisa miasmele bъtъmъtoare ui de a іuçi drъmyl deskomposiçiei.

441. Katъ съ ny pribiaskъ çineba ka lukry de a sbrdit karnea animalilor moruçi prin akçident; dar ny boiŭ іndrъsni a zичe açesta ui de açea a animalilor moruçi de boale: fiind kъ este ky nepytinçъ ka propіșirile boalei съ ny fi skimbat kalitatea nъritoare a karniі. Kіt pentru boalele lipiçioase (bъrsat, dъlak, etc.) katъ съ proskriem ky toatъ strъșniçia, ny nymai іntrebvinçarea, dar kiar atinçerea de karnea animalilor kari aŭ myrit de açeste boale. Katъ съ grъbiaskъ

але інгрона сувѣт кудкуше де барѣ, уи сѣ ле трансформе ін тоталitatea дор ін інгрѣшѣтуре.

442. Дар лепѣдінд карнеа челор лалуї анималї моруї де о алтѣел де боалѣ, ка карне де хранѣ, ам грешї прїбїнд'о ка ын скѣзмїнт комплєкт; нѣ есте нїчї о парте ін анималѣ каре сѣ нѣ поатѣ слѣжи ла ына дїн деосеbitele noastre industrie; е destыл ка сѣ боїаскѣ чїнеба сѣ остениаскѣ пѣцїн а о гѣтї pentру ачестеа. Аст-ѣел ын кадѣ бѣтрїнѣ, пе каре їл бїнзї нѣмаї pentру прецѣл педїї, поате сѣ ѣїе тѣїат ін доѣ-зечї де бѣкѣцїї фолосїтоаре. Трєче пелеа прїнтр'ун ланте де барѣ компѣс де ын картѣ де бар ла о допїцѣ де апѣ, уи о ласѣ сѣ се ысѣче. Поате сѣ се крѣче де ачєастѣ гѣтеалѣ, дакѣ нѣ есте чїнеба облігат а о транспорта преа департе ка сѣ о бїнзѣ. Прецѣл еї стѣ їнтре 35 уи 48 леї. Сїнѣеле уи карнеа слѣжеше ла нѣтрїпеа гѣнїлор, кѣрканилор уи порчїлор; спре ачєастѣ, ѣербе карнеа уи о таїе ін бѣкѣцїї нїчї; ысѣкѣ сїнѣеле уи їл ѣѣрѣмїчєште; сувѣт ачєастѣ формѣ карнеа уи сїнѣеле ынѣї кадѣ їнѣѣцїшеазѣ ын прецѣ де 94 пїнѣ ла 108 леї; ѣакѣ дїн еле асемenea *komposti* (А 24, 3^о). Косакрѣ бїсѣрєеле (мѣрѣнтаеле) продукцїей *astikouilor*, бєрмї destїнацїї pentру нѣтрїпеа ѣасанилор саѣ ла пєскѣїре; ка сѣ добїндеаскѣ ачєст рєсѣлтатѣ, клѣдеште кудкуше рїндѣрї пєсте рїндѣрї де паїе уи бїсѣрє. Оаселе десѣїате де карне прїн ѣєрбєре се трїмїтѣ ла ѣабрїчєле де кѣрбѣнїї де анималї, кѣ прец маї де 6 леї, їн прежмєле Парїсѣлї. Копїтеле се ѣак бѣкѣцєле уи їнтр'ачєастѣ старе се амєндѣ докѣрїде. Їн сѣїршїт нѣ есте кїар пїнѣ уи гѣсїмеа кѣ каре сѣ нѣ поатѣ добїндї ын прец маї маре де 11 леї.

443. Їнтр'ун кѣбїнт, агрїкулторѣл кѣ бѣнѣ кїбѣзїре нѣ

гъсеуте нимик де лепѣдатѣ интр'ѹн скѣзѣмѣнтѣ; ед гъсеуте пентрѣ ѳіе каре обѣт destinaѳіа чеа маї кѹбіи-ѳіоасѣ, уи утіе а трансѳорма ін продукте ѳолоситоаре уи кіар коместібіле, чеа че ленеа ігнорантѹлѹи ар а-сѳірлі ка нетреѳнікѣ.

ПАРТЕА А ПАТРА.

Чітінд деосебітеле капете, табле уи колораліи а ле еко-номіеі пѹблліче уи рѹраде дін ачeastѣ скріере, ба кре-де чінеѳа кѣ ної ам скріс нѹмаї пентрѣ боратѹл арін-даѹлѣ, уи кѣ нѹ не ам рѣндіт кѣ сѣракѹл ар аѳеа не-ѳої сѣ се ѳолосіаскѣ асемenea дін бѹнеде повеѳе а ле економіеі рѹраде. Рѣндѹл нострѣ н'а ѳост астѳед, уи кредем кѣ ам скріс пентрѣ амѣндѣ класеле де агрї-кѹлторї. Дар а треѳѹт сѣ гъсім о ѳормѣ бреднікѣ де а борбі ла амѣндѣ де оѳатѣ. Прін ѹрмаре ам адоп-тат ѹн тіпѣ де ѳермѣ, ла каре ам рапортат кадѹл деосебітелор операѳіи: тотѹл este дар пропоруѳіонал ін прінсіпіи нѹстрі; астѳед кѣ дака ѳерма че аре чінеѳа сѣ есплоетеѳе este маї мѹлт саѣ маї пѹѳін інсемнѣ-тоаре де кіт ачееа каре не а слѹжіт де тіпѣ, ар пѹ-теа чінеѳа сѣ мікѹореѳе саѣ сѣ інтізѣ есплоетаѳіа, прін ніуте сімпле пропоруѳіи саѣ прін калкѹтеле чеде маї сімпле а ле арітметіеі.

Ва гъсі чінеѳа аіѳі апроапе кіте-ѳа табле пентрѣ тре-ѳѹнѳеле агрїкѹлторѹлѹи; ѹтеле релатіѳе ла сістемѹл метрїк ін ѳіиѹѣ, алтеле ла операѳііле уи ла продуктѹрі-ле агрїколе. Ачесте дін ѹрмѣ катѣ сѣ ѳіе прїбіте нѹ-маї ка міѣлоаче апроксиматіѳе, треѳѹнѳіоасе а слѹжі де

temeiŭ kalkulelor prakticeŭi arrikole. Ne vom sŭbŭruŭi boluŭmŭl printe'yn uirŭ de korolariŭ de ekonomia pu-blikŭ uŭi ruŭalŭ. Îndemnŭm ky din adinsŭl pe cititorii noutri sŭ le mediteze.

§ P. SISTEMŪL METRIKŪ.

Reforma sistemŭlŭi metriky ŭuŭi are ŭncerpŭtŭd de la reboduŭia noastrŭ: el este o apŭlikaŭie a sistemŭlŭi ze-ŭimal la greŭtŭŭi uŭi mŭsŭri. Modelŭd ŭŭ este metry kare este de o potriŭŭ ky o a zereŭa milioaneleŭa parte din kartŭd meridianŭlŭi, adiky ky $\frac{1}{10000000}$ din dis-tanŭa de la polŭ la ekvatorŭ. Fŭrakŭiile uŭi mŭltiplŭi me-trylŭi formeazŭ mŭsŭra noastrŭ liniareŭ; a format mŭs-ŭra sŭprafeŭeŭi ridikyndeŭe la pŭtratŭŭ, uŭi mŭsŭra de kapacitate ridikyndeŭe la kyŭŭ. Ka sŭ formeze greŭ-ŭŭiile a lŭat ŭnitaea de kapacitate, ŭmŭlŭtŭ ky apŭ kyŭratŭ la ŭel mai mare ad sŭŭ gradŭ de kondesare, adiky la $+ 4^{\circ}$ cent. Nomenklatŭra aŭestŭi sistemŭ se reduŭe ŭn a faŭe sŭ preceadŭŭ borŭa greŭeaskŭ, kare ŭnsemneazŭ ŭnitaea, prin radikalele ŭmŭtoare, kare ŭnsemneazŭ mŭltiplŭi saŭ fŭrakŭii: miria = 40,000; kilo = 4,000; ekto = 400; deka = 40; deŭi = 0,4 saŭ $\frac{1}{10}$; centi = 0,04 saŭ $\frac{1}{100}$; mili = 0,004 saŭ $\frac{1}{1000}$.

Mŭsŭri liniare saŭ de lŭnŭime.

Miriometrŭ	=	8096,8	stinŭ.
Kilometrŭ	=	509,68	"
Ektometrŭ	=	50,968	"
Dekometrŭ	=	5,0968	"
Metry	=	0,50968	" saŭ $\frac{1}{2}$ palme 2 deŭ. uŭi 2 liniŭ.
Deŭimetrŭ	=	0,50968	palmes.
Ūentimetrŭ	=	0,50968	deŭ.
Milimetrŭ	=	0,50968	lin.

МЪСУРІ аграріи саѣ де супрафауѣ.

Miriarŷ	=	259773,	stiny. прѣт.
Kilarŷ	=	25977,3	„
Ėktarŷ	=	2597,7	„ saŷ doŷ погоане.
Dekarŷ	=	259,7737	„
Arŷ	=	25,97737	„
Deviarŷ	=	2,597737	„
Čentiarŷ	=	0,25977	„

МЪСУРІ де капацитате.

Kiloditry	=	630,000	oka.
Ektoditry	=	63,0000	„
Dekaditry	=	6,30000	„
Litry	=	0,630	„ saŷ 252 dram.
Devilitry	=	0,063	„
Čentilitry	=	0,0063	„
Mililitry	=	0,00063	„

МЪСУРІ pentry binderea lemnelor.

Stery	=	0,13240	stiny. kvb saŷ 4 padm. 2 deŷ. 2 lin. kvb.
Devisterŷ	=	0,01324	„
Čentisterŷ	=	0,00132	„
Milisterŷ	=	0,00043	„

Пундері саѣ греутѣи.

Miriagramŷ	=	7,90490	oka.
Kilogramŷ	=	0,79049	„
Ektogramŷ	=	0,07904	„
Dekagramŷ	=	0,007904	„
Gramŷ	=	0,000790	„ чеба маї mare de kit o a treia parte
Devigramŷ	=	0,000079	„ din dramŷ.
Čentigramŷ	=	0,000008	„
Miligramŷ	=	0,0000008	„

§ II. MONEDE.

Ținutarea monetară este o bucată de argint de greutatea a cinci grame; compunzînd o a zecea parte amestecătură și nor a zecea argit curat; ea se numește frankă, și se subdividă în deșimi și știmi. Прѣцѣдъ стѣ е кѣтре ачѣла ад либрей турноsie, monedъ беке, њн рапортул де 81 кѣтре 80.

4 Frankă	=	2 lei 28 par.
4 Deșimă	=	$\frac{1}{10}$ din frank saș 10 par. și чеба.
4 Centimă	=	$\frac{1}{100}$ din frank saș 1 pară și чеба.

§ III. МЪСУРІ БЕКІ.

4 Kótă	=	0,60574 din stinjin.
4 Toasă	=	0,99338 „
4 Picioară	=	0,16556 „
4 Deșită	=	0,01379 „
4 Linie	=	0,00445 „
4 Pintă	=	235 dram.
4 Litronă	=	200 „ și чеба.
4 Koardă	=	442 picioare кубиче.
4 Steră	=	$\frac{1}{3}$ și чеба din koardă.
4 Argintă	=	Чеба mai mare de kít 888 stinj. прѣт.
4 Legă (komynă)	=	a 25 parte din gradă saș 2265 stinj.
4 Milă	=	993 stinjin.
4 Gradă	=	Greutatea ungi грѣunte de орзѣ.
4 Gros	=	$\frac{1}{3}$ din unchie.
4 Unchie	=	7 dramuri.
4 Libră	=	0,3868 din oka saș 133 dr.

§ IV. СУПРАФАЦА АРАБИЛЪ А ФРАНЦЕИ ЕСТЕ ДВ 108,386,608.
ПОГОАНЕ, АДКЪ:

28,234,246 њн cereade,
1,098,600 њн картофи ии kastanetă,

3,704,960 în бий,
44,144,000 în крѣпкѣ и пѣдѣи, дин каре о жумѣтате а пар-
тиколарилор ии чеа лалѣ а статѣлѣ ии а сателор,
6,800,000 în либезѣ меулеуѣите,
8,000,000 în либезѣ натурале ии пѣшѣи,
2,000,000 în бѣлѣ ии în локѣи стѣне,
16,000,000 în дѣнѣи, рѣи, канале, елеутаие, супрафеѣе
мѣнтоае ии локѣи де локѣи,
Ремѣиѣа ии сѣиѣи ии деосѣите кулѣи де планте де е-
кономѣа индѣстриалѣ.

§ V. ПОПУЛАЦІА СА А КРЕСКУТ ІН ПРОПОРЦІА УРМѢТОАРЕ.

Ін 1789 . . .	25,000,000	локѣи.
1824 . . .	29,000,000	
1834 . . .	32,000,000	

Адѣкѣ ку патѣу мѣліоане ии спаѣил де тѣи-зѣи ии
доѣ де ани де ресѣоаие ии реѣолѣѣи, ии ку тѣи
мѣліоане ии спаѣил де зѣе ани де паче.

Дакѣ аѣеастѣ пропѣрѣе ар ѣи стѣорникѣ, бѣм аѣеа
ии 1843, маѣ мѣлѣ де 35,000,000 де локѣи.

§ VI. ҮН ПОГОНЪ ДЪ ІН ПРОДУКТЪ DE MIȘLOKЪ.

	Ceminge caș гръзндѣ.		Paie.				Total.		
	ока.	др.	лѣй.	п.	ока	лѣй.	п.	лѣй.	п.
Грѣдъ (1)	365		318	35	1,577		216	534	36
Метеѣл (секаръ кѣ грѣдъ).	371								
Секаръ	296	200	203	23	1,817	200	245	36	449
Овъзѣ	272		138	20	1,363		139	29	278
Орзѣ	319	200	153	28	680	200	60	22	214
Порѣзнѣ	296		297		296	200	202	20	499
Меѣш	296		297		296	200	id.		499
Рѣшкѣ	273	200	164	22					164
Картофѣ	8,889	200	1215						1215
Фасоле	308		540						540
Мазъре (2)	292		378		1,580	200	270		648
Мъзърике (3)	288	200	288	24	2370	200	241	20	530
Фѣжѣ					3555	200	729		729
Bicideѣ					2370	200	567		567
Сапфѣжѣ					1975	200	411	8	411
Трифѣжѣ					1580	200	604	32	604
Сфѣкле (4)									
Търпене (5)									
Рапѣзъ (6)	378		356	16	177	200			
Напѣ селватѣк	378		356	16	177	200			
Макѣ (7)	316								
Тавакѣ (тѣтѣн)					296				
Пастелѣ					7,902		540		
Хамеѣш (8)					316				
Вѣнѣрѣ	630		429	12					
Чѣдрѣ	2520		756						
Фрѣктѣ кѣ сѣтѣжѣрѣ			1080						
— — сѣтѣ			999						
Търпене де лѣтнѣ			40	20					

(1) Локъриле челе въне продѣкѣ пѣжѣ ла 1102 ока де гръзндѣ ши 448 ока де паѣе, чеа че фѣче песте тот 1539 лѣй.

Локъриле челе маѣ трѣшоасе продѣкѣ 126 ока де гръзндѣ ши 592 ока де паѣе, чеа че трѣкѣ венѣтѣла ла 199 лѣй 32 пар.

(2) Паѣеле де мазъре хѣтѣорсе хѣ фѣжѣ, дѣнѣ пентрѣ каѣ локѣ де фѣжѣла де рѣжнѣ.

(3) Дъртеазъ апоѣ паѣеле де тѣзърике.

(4) 15,000 въкѣдѣ каре дѣ 395 ока де захарѣ — 810 лѣй.

(5) 15,000 въкѣдѣ де погонѣ.

(6) 378 ока де сѣтѣжѣ дѣ 12 ока де олиѣ ши 22 тѣрте.

(7) 16 ока 250 др. де олиѣ ши 25 тѣрте.

(8) Дѣфра коресѣнѣтѣорсе се рапортеазъ ла чѣкѣлѣи фетелѣ кѣ каре се сѣжѣскѣ ла фѣчереа верѣй.

NB. Din totalul fie țării produsele care а scoate келтѣелелѣ сѣтѣнѣделѣр, лѣкрѣрѣлѣр, шѣлѣ.

§ VII. ҮН ПОГОНЪ ЧЕРЕ ІН СЪМІНЦЪ.

	ока.	др.	лѣт.	п.
Грѣжъ	}	47 200 не огорѣ	40	20
		63	54	
		94 200 дѣлѣ тѣрпене	81	
Орѣжъ	}	69 200 де овце	59	16
		69 200	26	29
		110	42	21
Овѣжъ	}	88	26	18
		110	33	3
Рѣжъ	}	170	51	1
		16	6	21
Мазъре	}	31 200 дѣлѣ тѣрпене	13	2
		79	51	1
Бовѣ	}	104	56	28
		82	42	4
Сапфѣжъ	}	110	56	28
		141 200		
Фѣжъ de l'ivede	}	9 200 Трифѣжъ	9	18
		9 200 Вѣдежъ	97	8
		20 200 Раѣграс	26	4
		23 200 Семѣжъ тѣрпене	60	21
Мѣжърике		75 200		
Трифѣжъ рошъ		9 200	40	20
Раѣ-грас		19	24	12
Кѣлѣпѣ		157 200		
Ресѣда		1 200		
Інѣ		0 200		
Морков		1 200		
Сфѣкле	}	2		
		1 200 лѣсъ не рѣдѣрѣ		
Рапѣжъ и Морков съ- ватѣк		2		
Маѣжъ		1		
Пастѣлѣ		8		

§ VIII. STAREA PREȚURIȚOR CHELOR MAȚI RIDICATE DE MĂR-
ȚELE FERMEȚI, LA ȚIRȚURILE DEPARTAMENTULUI SENEȚI.

	ока.	лѣт.	п.	лѣт.	п.
Грѣжъ	(63)ока.	48	24	—	67 0
Сѣкарѣ		32	16	—	43 8
Орѣжъ		24	19	—	26 5
Овѣжъ		13	20	—	21 24
Фасоле		37	32	—	86 16
Мазъре		26	4	—	81
Мѣжърике		26	4	—	43 8

		лѣт.	п.	лѣт.	п.
Линте		35	24		
Мѣстар		59	16	—	132 12
Меѣ		48	24	—	59 16
Инѣ		70	8	—	75 24
Видеѣ		245	24	—	410 16
Трифоѣ		137	24	—	270
Бонѣ		29	28	—	32 16
Ришкѣ		21	24	—	40 20
Флнѣ	} тѣна ѡптѣѣ . . (395)ока . .	94	24	—	124 8
		— a doa	75	24	—
Пае de грѣѣ.	} — a treia	64	32	—	94 24
		— ѡптѣѣ	64	—	—
Пае de секарѣ	} — a doa	43	8	—	64 32
		— a treia	37	32	—
Пае de овѣѣ	} — ѡптѣѣ	48	24	—	64 32
		— a doa	40	28	—
Пае de овѣѣ	} — a treia	37	32	—	59 16
		— ѡптѣѣ	43	8	—
Видеѣ	} — a doa	35	24	—	45 36
		— a treia	32	16	—
Трифоѣ	} — ѡптѣѣ	91	32	—	132 12
		— a doa	83	28	—
Трифоѣ	} — a treia	65	10	—	97 8
		— ѡптѣѣ	89	4	—
Трифоѣ	} — a doa	18	36	—	94 24
		— a treia	56	28	—

Фынѣ прецѣл a 150 kilograme (118 oka).

		лѣт.	п.	лѣт.	п.
Калитатеа ѡптѣѣ		172	38	—	210 24
— a doa		162	—	—	172 38
— a treia		131	24	—	172 38
— a patra		86	16	—	132 12
Търѣѣ		5	16		
Фѣна скоасѣ din търѣѣ тѣѣпате de a doa оарѣ		8	4		
Фрѣиалѣ саѣ сдровитѣрѣ mare de череале		13	20	—	16 8

Bite.

	кѣптрѣнд	прецѣл a 5 ектограме (140 др.)			
Бои	262 oka	1	5	—	1 18
Вачи	195 —	37	—	—	1 10
Видѣ de 15 зиле	36 —	1	9	—	1 38
Бервече	16 —	1	9	—	1 30

§ IX. Întemeindune pe o нyмераре фъквтъ în 1812, de
de D. Kaptal, esploetauile рyраде ар да пе an
în termen de mijlok.

	ока.	лѣй.
1. Гржѣ	3,244,522,600	2,502,909,720
2. Секаръ	1,908,280,143	981,401,212
3. Порѣмвѣ.	397,045,908	204,170,033
4. Ршкъ	536,096,699	136,233,468
5. Орзѣ (1)	792,309,689	399,568,281
6. Легѣминоасе	113,312,808	87,412,743
7. Картофї	1,247,432,683	160,385,994
8. Овъзѣ	2,020,194,981	779,218,064
9. Меїрї	69,500,151	17,871,462
10. Вїнрї	2,227,610,070 (2).	1,941,142,509
11. Кънепъ	39,254,506	134,842,509
12. Олідрї	102,724,700	189,000,000
13. Ръгле саѣ роїгъ		10,800,000
14. Тавак саѣ тѣтѣн		18,900,000
15. Хамеїѣ, Софран, etc.		45,900,000
16. Къстѣпетърї		21,600,000
17. Пѣдрї		381,888,000
18. Пометърї		58,158,000
19. Арвѣрї родиторї пе локѣ словод (3)		174,474,000
20. Легѣметърї		531,360,000
21. Лъпъ	26,078,757	30,350,600

Indifizї.

22. Бої	1,701,740 (4)	918,939,600
23. Вачї	3,909,939	1,055,688,930
24. Ої мерїнос	766,310	306,524,000
25. Ої де рънд	30,845,852	1,665,676,008
26. Каї саѣ катърї	1,406,571 (5)	151,784,250
27. Порчї	3,900,000	526,500,000
	Тотал.	13,432,699,613

(1) Фаврикадія верї се зркъ ла 144,943,407 ока, провїнд дїн 84,145,068 ока де орзѣ.

(2) Саѣ таї вїне 2,529,009,000 ока, прїн креджереа илантрадіеї де ла ачеа евокъ хлкоа.

(3) Перїї шї Мерїї петрѣ вїдрѣ окъпъ 221,718 погоане, шї дъ 358,730,494 ока де вїдрѣ саѣ тератъ шї ператъ, хлфъ дїшжнд хн прег де 7,255,327,248 лѣй.

(4) Лл 1820, 6,681,000, копрїнжндѣсе шї ваче.лѣ.

(5) Лл 1820, 1,656,000.

§ X. De pe numearea aчелviauї ауторѣ, poate чине-
ба прецуї producturіle nelуbrate a оаре кѣрор іndу-
striї іn Франча.

	<i>лел.</i>
Фабрїче de хартїе	85,590,000
Мануфактѣре de нѣмбакѣ	517,320,216
— — — Кѣлпепѣ	385,476,300
— — — Іпѣ	270,000,000
— — — Дїптеле шї кѣсѣтѣре	18,900,000
— — — Орлоѣерїе	59,400,000
— — — Оглїнї шї стїклѣ	55,300,000
— — — Бронзѣ полет	102,600,000
— — — Цїзѣаерѣїе	102,600,000
— — — Мѣтѣсѣрїе	289,012,000
— — — Аваностерїе, etc.	108,000,000
— — — Порцелан, etc.	70,200,000
Тѣнѣкѣрїї саѣ аргѣсїторїї	419,558,400
Вѣнсїторїї	119,106,465
Парфѣмѣрїї	35,100,000
Берѣрїї	128,615,499
Тїпографїї	58,460,740
Кѣрѣмїдѣрїї	47,250,000
Сѣлѣнѣрїї	89,100,000
Пѣлѣрїерїї	65,812,500
Фабрїче de ракіѣ шї лїкорѣрїї (1)	148,500,000
Тотал	<u>3,073,302,120(2)(3)</u>

(1) Ракіїрїе дѣ 57,671,271 ока.

(2) Дїн кѣре кѣтѣ а чоате

1,123,200,000 пентрѣ кѣмпѣрѣреа чѣлор д'їнтѣїѣ матерїї.

502,200,000 пентрѣ лѣкрѣл кѣ тѣпа.

518,400,000 пентрѣ кѣлѣселелѣфабрїкацїеї.

2,143,800,000

Ретѣншїда есте кѣдїгѣл слекїлантѣлїї кѣре се сокотеде 10 ла сѣтѣ.

(3) Дїн 1829, чѣле о сѣтѣ фабрїче de захїр de сфелѣ че ера дїн Фран-
ча а кѣтѣт сѣ продѣлѣ 3,950,950 ока захарѣ некѣрѣдїт de деосевїте калїтѣдїї.

Короларі де економіа публікъ ши рѣралъ.

I.

Богъџіа este ceea ce trece peste produsele consumației.

II.

Траїул бун este dreapta bilanț a produselor și a consumației.

III.

Сърџіа este neajunsul produselor pentru consumație.

IV.

Балоarea produselor este raportul unui produs къtre altul în stima consumatorilor.

V.

Pentru înlesnirea schimburilor a înфъџішат балоarea prin semne care, саџ сінт де сиплъ конвенџіе, ка хіртїіле-монедъ (asignații, banknote), etc., саџ къ аџ о балоаре интрїнсекъ, прекум семнеде металїче (сфанџїхї, фїрфїрїче, парале etc.).

VI.

Ун партикулар care ar avea нумаї банї în metal ar фї yn om bogat și ферїџит. Ун stat, din contra, абїнд нумаї фелуд ачеста де богъџіе, ар путеа сѣ фїе чѣл маї nenorочит dintre Statyri¹.

---

¹ Spania debїnd чѣл маї bogatџ цїнвџї din Europa, аџнсе а фї чеа маї nenorочитѣ. Мїнеде де ла Перу фуръ богъџіа ши nenorочїirea са. Фїїнд къ богъџіа наште трїндѣбїа; ши абн neboїе їндатъсѣ чѣарѣ џерїлор бечїне ceea ce локуд сѣџ нн маї да. Importațiile рїсїш асудл în Europa ши крескурѣ пе рїнд балоarea беналъ а produsele. Фїїнд къ daka патру

VII.

Eakъ pentру че економия прѣбать п'аре адъ цѣнтъ де кѣт а трансформа продукуриде сале ѣн семне абѣнд куръ: пропрѣтате каре конрѣнде маѣ пѣуѣин снаѣиѣ, чере маѣ пѣуѣине келтвеле ла пѣстрат ѡи ла транспортѣ, ѡи се пот аскѣнде маѣ лесне де окѣи че'ѣ бѣнеазъ ѡи де инфлѣвиѣца тимпѣлор.

VIII.

Dar економия пѣблѣкъ катъ сѣ базъ маѣ департе; скопѣл сѣѣ чел маѣ темейник есте сѣ добѣндиаскѣ атѣтеа продукте кѣте рекламъ чел пѣуѣин небоиде ѡи гѣстѣриде администраѣлор сѣѣ. Кѣ прѣсосѣл че ѣл еспоартъ, крѣсѣте нѣмерарѣл сѣѣ, кѣ аѣест нѣмерарѣѣ импоартъ прѣсосѣл челор ладте цѣрѣи ѡи ѣлеснеѣте ла сѣне операѣиле комерѣиале. Dar ѣнкъ одатъ, кѣар кѣнд ар ѣѣ чѣнеба лѣнсѣт де мѣрлоачеле импортаѣилор ѡи еспортаѣилор, о ѣеаръ кѣлѣтѣбатъ ѡи админѣстратъ ѣнтр'ѣн кѣпѣѣ фаборабил ар пѣтеа сѣ нѣ ѣие нѣчѣ одатъ еспѣсъ сѣ моаръ де ѣоаме.

IX.

Продукуриде че сѣ дѣ консоматѣиѣ бѣнѣ дѣн доѣ исбоаре: дѣн агрѣкулѣтура че ле наѣте, ѡи дѣн индѣстриа че ле манѣпѣлеазъ. Комерѣиѣл есте, ка сѣ зѣкѣ астѣфел, аѣенѣиѣа комѣнѣ а агрѣкулѣтурѣи ѡи а индѣстриѣи.

продукуриѣ сѣнт ѣнѣѣѣиѣате прѣн патрѣ монедѣ, ѡи кѣ добѣндиѣл де одатъ патрѣ семне маѣ мѣлѣ, есте ѣнбедерат кѣ ѣие каре дѣн продукуриде ѣн ѣѣиѣѣ, ѣн лок д'а прѣѣѣи ѣн семнѣѣ, ба прѣѣѣи доѣ. Деѣѣ аѣѣѣл де ла Перѣ ар ѣѣ аѣѣнс сѣ нѣ поатъ ѣндеѣѣла небоиде аѣестѣлѣ стѣрѣѣ Статѣѣ; ѡи прѣимѣнд кѣ минеле да ла Перѣ ар ѣѣ ѣост ѣѣѣѣ ѣѣндѣѣ, кѣрѣнд саѣ маѣ ѣѣрѣѣ ар ѣѣ сосѣт минѣѣл ѣн каре, кѣ аѣѣѣл ѣн мѣнѣ, Spania ар ѣѣ ѣѣѣѣл ѣн дешѣрт мѣлѣ Еѣѣѣѣѣ.

X.

Kînd comerçiuл în lok de a lуkra asupra baloarelor lуkreazъ asupra semnelor, adikъ kînd se transformъ în *аџiotaџиѝ* (зарадличъ), eл este mai mult ын јок деръ-пърътор, de kît o operație пребърътоаре, ал къръї no-rok nestatornik poate преа bine съ їмбогръеашкъ ne ын partikular, dar їнтр'адебъръ съръеаште ын Stat, prin ырmare tot omул kare se арукъ de ачест јок se їмбогръеаште dormind.

XI.

Din агрікултуръ пробине траїул бунъ; din indystrіe lуksул.

XII.

Este ын lуks binobat ачела kare рџнъ saѝ kare батъмъ; lуksул bine їнџeles este траїул бунъ їнфрџмџсеџат; daka se кџbine a stabila ne чед d'їntїїѝ, katъ a пропара ne чед d'addoїlea, in palate ka wi їn kolїbe. Фїind къ eleganџа, este mai nedъспърџїтъ de komodїtate, wi кџрџџенїа este ын elementѝ de дџїnїre. Eѝ ny sїnt din ачeia kari гїndeskѝ къ totул ар фї пердџт pentрџ нърабџрї, daka џъранул kare lуkreazъ ар ајџн-џе съ doarmъ їнтр'ын pat komplet, кџптџшїт kїар кџ makonѝ, wi proteџnat de bele, аїрnate de o сџџеашт. N'au bedea їнтр'ачeasta de kїt ын singџr lуkrџ, wi ачeasta este къ ынї zїle de lуkrџ тџдоасъ dar фоло-sїtoаре, 'ї ар ырma o noante дџлче wi їнтърїtoаре.

XIII.

Агрікултура katъ съ пїronїaskъ їn рїndул d'їntїїѝ лџ-areа a mїnte a ekonomџлџї. Pentрџ че съ кџџтъм а їн-џорџола кџ ын beumїnt mai elegant ne omул kare moare de foame? Хрџneuteїl mai џntїїѝ.

XIV.

Омыл де фацъ, омыл чидисаѳиет аре невоие, ка съ се хрѣниаскъ бине, де о ȳмѣтате ока де пѣне пе зи, ȳнитъ фие кѹ оаре-каре кантитате де карне, фие кѹ оаре-каре кантитате де лерѹме, маї адаогъ ши о бевѹрѣ ферментатъ. Ворбескѣ аичї обуѣште ши фѣрѣ а део-себи, де пе кѹм требѹиа, пе копїи каре мѣнїнкъ пѹѳин ши беаѣ апѣ, фемеїле каре маї нѹ беаѣ бин, ши бѣтрїнїи карї беаѣ бин ши консомѣ преа пѹѳинѣ хрѣпѣ. Дар, де алѣ парти, се афлѣ лѹкрѣторї кѣрор де тре-бѹе пїпѣ ла треї лїтре де пѣне ши кїар пїпѣ ла о о ока. Аст-фел кѣ лѹїнд терменѹл nostrѹ де мїѹлок боїѣ аȳнѹѣ асемenea esaktѣ ши маї кѹ мѹлтѣ їнлес-пїре ла резултатѹл че боїѣ съ demonstrѣ; кѣ адїкѣ кїар кѹ системѹл съѣ бїѳїос де експлоетаѳїе агріколѣ, Франѳїа аре кѹ че хрѣни акѹм аї съї 32,000,000 локѹиторї, фѣрѣ а алерга ла нїчї о їмпортѳїе.

XV.

Франѳїа аре маї ла 28,000,000 де погоане, консакрате кѹлѹреї череалелор¹. Фие каре порон проѹѹче їн термен де мїѹлок маї о кїлѣ де грѣѹнѹѣ, дїн каре катѣ а скоате 60 ока пентрѹ семїнѹѣ, маї мѹлт де 60 ока пентрѹ дистїлерїї, бевѹрї ферментате ши нѹтреѹ бїтелор, маї мѹлт їн сѳїрѹїт 40 ока пентрѹ тѣрїѹѣ ши оемѣ ши скѣѣзмїнтѹл прїчїнѹїт де транспорт, чеа че реѹѹѣ тоталѹл проѹѹктѹлѹї ла 240 ока де фїнѣ ла ѹн порон, пентрѹ консомѳїа локѹиторїлор². Челе 28000000

---

¹ Їмпрѹѹѣтїм ачестѣ нѹмерѣ дїн лѹкрѣрїле че D. L. M. а пѹ-блїкат їн *Бѹлетїнѹл шїїнѹелор ѹеогрѳїѹе*. Маїѣ 1830.

² Аѹторѹл преѹїтат а ѹѣкат преа сѹс кантитатеа скѣѣзмїнтѹлѹї фермеї; ши кїнд преѹѹїреа ар фї esaktѣ, ам абеа дрепѣ де а нѹ о бѣрга їн сеамѣ, пентрѹ манїера кѹ каре ної бедем

me în care lanțele de baxъ nu este konsakrat la храна омылѣ, dar înкъ ka съ iaŷ termenyл de mijlok. чed maï пѣцидидикат; Bom абеа dar 3,600,000,000 oka ne an a импѣрија ла 32,000,000 de oameni, чееа че др ne an, de fie care локѣиторѣ, 112 uи 1/2 oka, saŷ 125 др. ne zi. Съ адъогъm ла ачeastъ kantitate de ланте ne ачееа а капредор uи ne ачелор maï 30,000,000 de ої че are Франція, uи Bom гъси кѣ інdestylare а импѣли osebitele трансформациј економиче ne care industrya агри-коль фаче съ тreakъ лантеле destinat pentрѣ храна омылѣ.

XVIII.

Карне. Афаръ de ланте, бaka prodѣче ne tot анул ѣн бицел, ne care ѣл binde maï myлт saŷ maï пѣцидидикат, saŷ ne care ѣл kreute ka съ se слѣжiasкъ maï тѣлѣ кѣ дѣnsѣл uи апої съл інграше. Astfel ne tot анул 4,000,000 de бицелї pot съ слѣжiasкъ а kreute нѣмерѣл бителор noastre кѣ коарне. Пресѣпѣи къ 1,000,000 съ fie konsakrat кѣ ачест скоп uи къ 3,000,000 съ fie да-те консомациел дѣпъ о нѣтѣре de ѣн an; кѣте 56 oka fie care, ar да ла tot локѣиторѣл maï 6 oka ne an. Din челе 32,000,000 de ої че абem, боїѣ лѣа 30,000,000 ої, din care fie care др, ne an, ѣнул, uи ѣне ої кiar uи тpeї mieї, ne kari poate съї бѣнзъ ла wease лѣнї. Боїѣ лѣа нѣмаї 30 milioane pentрѣ бѣнзаре кѣте 17 oka fie care, чееа че фаче 510,000,000 de oka съ se импaриѣ интpe 32,000,000 de лѣкѣиторї, saŷ 14 oka de карне ne анѣ de fie care: сѣмъ care, адъогa-тъ ла челе 6 oka de боѣ saŷ бицелѣ, фаче 20 de oka ne an de fie-care локѣитор, saŷ 22 др. ne fie-care zi. Maï пѣне акѣм челе 3,000,000 de порчї ne care ѣл пѣ-тpeute Франція; ѣн ѣмъ иепѣриї, пѣсъѣриле, prodѣкѣѣри-ле бѣнѣтоариї uи peskѣитѣлѣ, bin ѣнкъ съ мѣриаскъ а-

чеастъ сумъ, ши не ѡгрѣдиве де а пуне къ фие-каре локвиторѣ ад Франчеї ар пунте ла невоие съ айбъ дин дестыл 133 др. де карне ла фие каре треї zile (121 де zile $\frac{2}{3}$ де хранъ).

XIX.

Kartofli. Пунѣ ла 1,260,000,000 де ока реколта анвалъ а картофилор ѡн Франча; ачеастъ прецунре ну се ба пѣреа kobѣрuitoаре, де се ба гѣнди чинеба къ, де ла 1812, кылтура ачестеї фѣиноасе с'а респѣндит дин че ѡн че кы системыл ротацѣилор. Децї, ачесте 1,260 де милиоане де ока дѣ фие-кѣрѣя локвиторѣ маї 40 де ока не фие каре ан, саѣ 132 др. ла фие-каре треї zile (121 де zile $\frac{2}{3}$ де хранъ).

XX.

Kѣstѣnetyrї. Апроане де 800,000 пороане сѣнт консакрате кылтуреї kastanїлор, а кѣрор фѣуктѣ дѣ, ѡн кѣте-ба лунї а ле анвлї, нѣтримент оаменїлор ши бітелор, ѡн маї мѣлте департаментѣ дин Франча (Marche, Cѣvennes etc.). Преїмїнд къ продуктыл лор съ ѣркъ ла 1260 ока де порон, сом абеа 1,008,000,000 ока саѣ 31 $\frac{1}{2}$ ока де локвитор, чеа че бїне кѣте 105 др. ла фие-каре треї zile (саѣ 121 де zile $\frac{2}{3}$ не ан). Ну боїѣ борби де 504,000,000 ока де рѣшкъ, кы каре пополыл а маї мѣлтор кантоане дин Normandia, Бретанїа ши Lande, се хрѣнеуте маї обїчїнѣит фѣрѣ асе плѣнѣе; фѣїнд къ ної а-бем ѡнтр'ачеле ѣнѣї продуктѣрї кы че съ хрѣнїм не четѣѣаныл Франк не фие-каре зї а сѣптѣмїнеї.

XXI.

Челе 2,520,000,000 де ока де бїн карї нїл дѣ бїїле ноастре ар да фие-кѣрѣї локвитор 76 ока не анѣ, саѣ 84 др. не зї. Децї, 169 др. аѣунгѣнд дин дестыл консомаѣїе де о зї ѣнеї фамїлїї де треї персоане, ѣрмеа-

зъ кѣ, събѣ ачест рапорт, ну ар фѣ липсѣ ѿ Франція дака ам бои съл ѿтребѣицѣмъ уи съ ну абѣсѣмъ; а-даогъ ла ачѣаста чѣдриѣ уи бѣреа.

Кѣт пентрѣ ракѣѣ катъ съл проскрием ка бѣвтурѣ, прѣстрѣндѣл ну маѣ ка тоникѣ саѣ ка бѣхѣлѣл неапѣрат ла арте уи ла индѣстриѣ. Ел есте поате чѣл маѣ бѣтѣ-мѣторѣ прѣсентѣ че пропѣшѣрѣлѣ утиицѣлор аѣ фѣкѣт чѣдѣбѣсаѣиѣ, уи еа, л а фѣкѣт ачѣлор оаменѣ пе карѣ ѿ ну мѣмъ сълбѣтѣиѣ, фѣиנד кѣ кѣ маѣ мѣлѣ бѣртѣцѣ уи кѣ корѣциѣ де кѣт ноѣ, еѣ абеаѣ маѣ пѣциѣ индѣстриѣ.

XXII.

Ка съ бѣриѣзѣ уи съ крѣскѣ ѿнкѣ доса ачѣстѣ ну-трѣментѣ, аи пѣтеа помѣнѣ уи лѣгѣмѣлѣ карѣ сѣ ыр-кѣ маѣ ла 126,000,000 де ока, уи продѣктѣлѣ лѣгѣ-мѣтѣрѣлор а кѣрор бѣлорѣ ну мѣрѣрѣ фѣче а ноа пар-те дѣн бѣлорѣа грѣлѣлѣ стрѣнсѣ де пе тоатѣ сѣпѣрафа-ѣа Франчѣѣ. Де ѣнде ба фѣ лѣсне а конкѣде кѣ, дака, чѣеа че ну се поате, ѿмпѣртѣшѣрѣа ар пѣтеа съ се о-пѣрезе кѣ есакѣтѣатеа калкѣлѣлѣлѣ, ну с'ар грѣси ѿ Фран-чѣа ѣн синѣр локѣиторѣ кѣре съ аѣбѣ а се пѣлѣнѣ де немѣлостѣбѣрѣа чѣрѣлѣлѣ уи де ингрѣтѣлѣдѣнеа пѣмѣлѣтѣлѣлѣ

XXIII.

Дар дѣн непорѣчѣрѣ ачѣаста ну есте аст-фѣл; кѣчѣ да-ка се афлѣ ѿ Франчѣа пробѣнѣциѣ прѣа фѣрѣчѣте ѿн карѣ локѣиторѣл съ аѣбѣ маѣ де обѣутѣ а мѣнка маѣ мѣлѣ пе зи де кѣт ѿ ѿнсемнаѣѣ, де е адебѣрат, ѿн сѣѣрѣуѣт, кѣ прѣѣѣрѣа мѣа се грѣсеутѣ мѣлѣт маѣ жос де аде-бѣрѣ ѿн тѣрѣмѣрѣлѣ аѣт де бѣне кѣлѣтѣбѣте аде Флан-дрѣѣ, есте асемѣнеа адебѣрат съ спѣѣѣ кѣ еа ар фѣ де о мѣ де орѣ маѣ есаѣѣратѣ ѿн ѣнеде депарѣтементе, ѿн карѣ омѣл флѣмѣнд аѣѣа грѣсеутѣ диспѣтѣнд кѣ оарѣлѣ кѣѣѣ-ба грѣѣѣѣ де рѣѣкѣ саѣ де мѣѣѣ; уи ну крѣзѣ

къ esapepeз, asiryrind къ lipsa este statornikъ in Фран-
чиа pentru o a treia parte a populației; фъръ а борби
aich de аселе lipse atit de dese kare isbesk ne bogat
ka uи ne sъpak, uи kare se pare a лоби ne Франция
ла fie-kare zече anі.

XXIV.

Uи sъ nu rindiasкъ чинеба къ lipsa чеa mare а sъ-
pakylvi kare sуferъ sъ fie фапта konsomației bogaty-
lyi че sabуръ. Bogatyl kiedyieute mylt, dar konsomъ
maі pyuin de kit sъpakyl kare se mylyumeute ky
pіne; adikъ къ bogatyl konsomъ, sьbt yn болумъ mylt
maі mik, mъpfi la kare manipulația а okypat maі myl-
te браце, de kit la гъtirea обичивитеі noastre xpane.
Dar, katъ sъ sьnem, bogatyl, kiar in minkare peste
mъsуръ, nu ia nimik maі mylt de kit opі kare altyl
din masa челор d'ntiiъ produse хръnитоаре че poate
sъ dea Франция.

Daka sintem kiemaui а impyта чеба феричиilor по-
utри Sibariui, ar fi фъръ indoialъ бiаца асееа trinda-
бъ, uи intrebvinarea atitor браце ла рафинarea бyка-
telor лор, ne kare браце ле ръnesk агpикyлтуреi uи in-
dустриilor фолоситоаре. Dar асeastъ nekybiuцъ nu mi
se pare de o преа гpeа инфlyицъ, kind sokotesk къ
nymъpyl авестор феричиui аi beakylvi nu тpeче poate
peste чинчi sьte de miі in Франция. Pytem dar teme-
nik а konkide къ pъyl nu bine de akolo, uи къ тpeбyе
aл kъта in yричиосyl sistemъ de esпортаție uи impop-
таție, aл impъpциii дъjdилор, uи maі ky seamъ in-
tr'yn fel de risиpъ kare este maі tot de аvна резулта-
tыл nediferицей uи eroismylvi, saъ асела aл пpeкy-
пeцей. Асесте konsидерациі ne ar apьnka in domini-

ул економией политиче. Мъ грѣбескѣ съ интрѣ ѡн сѣ-
жетѣл меѣ.

XXV.

Възврѣм къ ку кѣмпѣтъ Франція ар абеа ку че съ'уи
хрѣниаскъ ку ѡндествларе чеї 32,000,000 де локвиторї,
дака ера ку пѣтинѣ а ѡтокми о дистрибуціе д'опотри-
бѣ ѡнтре департементеле каре продук атїт де непотри-
бит ѡнеде кѣтре алтеле. Даѣ органїсація ординѣлѣи по-
стрѣ соціал ну ѡнрѣдѣие де а реалїса ачеастѣ автономїе,
уї есте ку атїт маї грабник съ дїрїѣем черѣтетрїде поа-
стрѣ кѣтре ѡн алт пѣнт де бедере, къ популація се а-
даогѣ дїн мѣлт ѡн маї мѣлт, уї къ, дака пропорція
креутерії салѣ ремїне ачееашї, ѡн 1843 ної сом ну-
мера чел пѣѣн 3 мїліоане де локвиторї маї. мѣлт де
кїт ѡн 1834.

Ар фї преа мѣлтѣ бѣнрѣтате де ѡнїмѣ съ рїндїм къ
деуѣдїнїреа а 1,200,000 погоане де мочїрде кари сїнт
ресѣндїте пе тот пѣмїнтѣл Франчеї съ фїе ѡн старе а
да нѣтрїмент креутерії популаціеї поастрѣ. Фїнд къ
пїїмїнд пентрѣ ачесте 1,200,000 погоане терменѣл
де мїллок че ам пїїмїт пентрѣ погон ѡн Франція, адї-
къ маї о кїлѣ де ррѣѣнѣї де погон ам абеа о поѣ
сѣмѣ де ррѣѣнѣї екївалентѣ — ку 480,000,000 ока
саѣ ѡнкѣ скѣзїнд, ка маї сѣс, 264,600,000 ока ну-
маї а ѡмпѣрѣї ѡнтре 32,000,000 де локвиторї, саѣ 8 ока
пе ан, адїкъ хрѣна де 10, 12 зїле. ѡн сѣїрѣїт сѣпо-
зїнд ка ачест адаос де продукт съ фїе аплѣкат ла
чеї 12,000,000 де франчї кари маї обїѣнѣїт ну мѣнїн-
къ пїїне де череале, ар бени де кап 22 де ока пе ан
саѣ пїїнеа че о съ мѣнїнче ѡнтрѣ $\frac{1}{10}$ парте дїн ан.

Пропїшїрїде ѡтїїнѣї агрїкоде ну не ѡнрѣдѣие маї
мѣлт съ не ѡнкїдем ѡнтр'ѣн черкѣ атїт де ѣнрѣст, уї

în niște proiecte de îmbunătățire atât de cumplite; nu este numai 1,200,000 poroane, ci $\frac{3}{4}$ din pământul arabilă ce katъ съ desceдинѣm; кѣчѣ челе trei kartvî sînt departe de a produse ceea ce omul are drept сѣ чарѣ de la ele pentru прецуд дѣкрѣrilor sale.

XXVI.

Am бѣзут кѣ продуктѣ de mijlocъ ad unvî poronъ în cereale nu se svia mai pre svs de o kilъ, ui kѣ în unele departemente nu se svia ničѣ pînъ la wease banițe. Ky toate ачестea бунеле lokvî din Alsacia, Фландра, Беалче, продуктъ peste 2 kilе ui jumtate; ui челе mai буне se үркѣ lesne ui pînъ la 4 kilе. Децѣ, daka челе 28,000,000 de poroane konsakrate културѣ cerealelor се компунеа din ачесте lokvî буне; ачунчѣ în lokъ de үнъ продуктъ total de 5,790,000,000 oka de фѣинъ, am фѣ абут, скоцѣнд орѣ че скѣзмѣнтъ, ку кипул чед mai darnik, am фѣ абут peste 11,200,000,000 oka de фѣинъ, а импѣрѣи ла о популаѣе de 32,000,000 de lokvitori, saъ mai bine ку че сѣ хрѣnim mai tripulъ популаѣеѣ de акѣm. Ачестъ раѣонementъ s'апликѣ d'o potribъ la челе лалте продукѣи agricole.

XXVII.

Așa dar realizarea ачествѣ rezultat este numai о үtonic. Într'adeвѣрѣ, кѣриѣ инфлѣиѣе ба фѣ чинеба în drept сѣ atribueze дѣферѣнѣа че се афлѣ între departementele atât de богате ui departementele atât de сѣраче în produse? клѣмеѣ ui черѣдѣи? Dar sũt ачест raportъ чеѣ mai сѣрачѣ се афлѣ într'o posiѣе mult mai фаворабилѣ de кѣт чеѣ mai богачѣ. Toatъ дѣферѣнѣа заче în активѣitatea lokvitorilor ui în natura тѣримѣлѣи. Децѣ, omul are активѣitate potribѣтѣ ку нѣдејдѣе sale: adoaгme kînd n'are nimik сѣ нѣдѣјдѣиaskѣ. Дѣѣ

ун бунѣ тѣрѣмѣ; брацеле sade нѣ бор липси де ла дѣ-
крареа прѣмѣнтѣлѣ.

XXVIII.

Dar пе тѣрѣмѣ este lesne де аѣ ѣмбунѣтѣцѣ; уи а-
пѣликѣнд прѣнчѣпѣ че ам еспѣс ѣасѣпра амендѣментѣлор
уи ѣнгрѣшѣтѣрѣлор ѣн Трактатѣ де плѣгѣрѣе, зѣкѣ кѣ
нѣ este лок атѣт де ѣнгратѣ ѣн Франчѣа, пе каре агри-
култорѣл сѣ нѣл поатѣ фаче ѣн пѣцѣпѣ аѣ локѣл чел
маѣ богат дѣн департементѣл сѣѣ.

XXIX.

Адѣ марѣ пе локѣрѣде нѣсѣоасе, адѣ нѣсѣпѣ пе ло-
кулѣде лѣтоасе, ѣмпѣрѣутѣе калкарѣл пе ѣнеде уи пе
адѣде, ѣн кѣт сѣ даѣ тѣрѣмѣлѣлѣ тѣѣ прѣпорѣцѣде есакѣе
адѣ елѣментѣлор челор маѣ бѣне тѣрѣмѣрѣ арабѣде (A 8),
уи ѣн снацѣѣ де шеасе аѣ бѣѣ аѣнѣе а ѣн свѣтѣ прѣдук-
турѣде тале. Тоатѣ нѣдеѣдеа ѣенѣрацѣеѣ каре се рѣдѣкѣ
este ѣн ачѣсте пѣцѣне борбе.

XXX.

Кѣт пѣнтѣрѣ гѣноѣѣ, este добѣдѣт, дѣне еспѣрѣицѣ, кѣ
калѣл, бѣул уи бакѣ, ѣцѣ дѣ, кѣ пѣѣде а тѣрѣ погоа-
не, кѣ че сѣ гѣноѣшѣѣ ѣн погон, адѣкѣ маѣ зѣче
кѣрѣѣе де ѣнгрѣшѣтѣрѣ. Чѣде ладѣе дѣс погоане,
ле бѣѣ гѣноѣ lesne прѣн ѣнгрѣшѣтѣре бѣрѣѣ (A 22), саѣ
прѣнтѣрѣо рѣтацѣе бѣне кѣнѣвѣтѣ де кулѣтѣре (A 63).

XXXI.

ѣмбунѣтѣѣеште кѣ ачѣлашѣ кѣнѣ лѣбѣзѣле тале, фѣе
натѣрале, фѣе артѣфѣцѣале; прѣн ачѣаста бѣѣ мѣрѣ нѣме-
рѣл, уи бѣѣ ѣмбунѣтѣцѣ натѣра бѣтелор тале. Бѣул
англѣѣ, каре, ѣн 1700, кѣнтѣрѣа 124 ока, кѣнтѣрѣеште
астѣзѣ 242 ока, нѣлѣѣѣмѣтѣ ачѣстор фѣлѣрѣ де ѣмбѣ-
нѣтѣцѣрѣѣ. ѣн Франчѣа, сѣнтѣм ѣнкѣ, свѣтѣ ачѣстѣ рѣпорт,
ѣн 1700. Дѣчѣ едѣкацѣа аѣмалѣлор este ѣн ѣсборѣ нѣ-

sleit de adeștrare bogății; fiind că bitele katъ sъ fie prîbite ka așenți inkъrkați de a întoarce earba în lapte, în karne, kare, sьbt așelauș bolymъ uiașeeauș greștate, xpъneute de zече opі maі mьlt de kît sьb-stanșele beșetale, în sfîrșuit în ingrъurъtьre. Bitele țele marі іuі țache pe lîngъ așeasta yn lьkrь d'opo-tribъ ky așela țel pușin a doș-zerі de oamenі. O oaie іuі ba plъti în touі anі nьtreușl sьъ ky tьnsьra sa; uі prin țьtare, іuі ba întoarce în doі anі kapitalușl uі interesele țe aі kełtьit pentry kьmpъrъtьrъ uі xpъrъ. Baka, kare, ka uі kałьl, konsomъ pe tot anușl prodьkьtьl a doș poroane, dъ nьmaі în lapte, de doș opі atіta țel pușin pe kît ar fi țьkьto așeasta spa-ціușl kare o nьtreute, printr'o bьrъ pekodъ de țe-reale.

XXXII.

Nișі odatъ șoametea n'a kinvit pe popołiі prъstorі; eі ny kynoutea alte țlașele de kît epizotia. Kît pentry noі sъ fim mьnșitorі uі prъstorі de odatъ, uі bom a-bea ane teme maі pușin de biitorъ.

XXXIII.

Katъ sъ mъrtьrіsim kъ așeste іmbьrъtьtьціrі de lokъ țerъ kapitalușrі, uі іrъskъ la kełtьele maі pre sьs de mișloașele mișlor noutrі proprietari; uі țeea țe este inkъ maі deșnъdъdьvitor, este kъ mariі noutrі pro-prietari, a kъrop nьrъr ar nьtea sъ așьrъr așestor kełtьele, se aratъ prea pușin řalușl de a іmbьrъtьці. Kît pentry arindaș kare eșploetъ lokușl, eł se okьpъ de benitьl anușl uі ny de kapitalъ; aș-țel arpikьlty-ra noastrъ sleitъ, ba іnșeta kьrīnd saș maі іrziș de a іndestьda neboіle noastre.

XXXIV.

Fiind къ ачеиа карі пот ну боіескѣ, съ фачем о кіе-
mare ачелора карі боіескѣ фѣръ съ поатъ, адікъ мічі-
лор пропріетарі.

XXXV.

Кѣпиталеде бѣ ліпсескѣ, зічеуї бої, катъ съ ле лѣуаї
кѣ камѣтъ, ші камѣта ар сорбі авѣтѣл постѣрѣ.

XXXVI.

Еї бине, леашѣдъ о камѣтъ інгратъ, ші чере капі-
талѣрї ла бине-фачереа асоціаѣї. Дѣ інколо ачеле рі-
бадітѣуї каре те десбігъ де чеї ладѣї, ачел егоїзм
каре те рѣнѣ; кавѣ, ну а коборї пе бечінул тѣѣ, дар
а добінді дін грѣмїнтѣ чед маї mare нѣмерѣ де про-
дукте фолоситоаре омылѣї. Іѣї ліпсеуте браѣе астѣзі
ші поуї съ ле аїбі ін оптѣ зїле! Чере астѣзі браѣеле
бечінілор тѣї, індаторїндѣте але імпрумѣта пе але тале
ін оптѣ зїле. Instrymentele іѣї ліпсескѣ, ші преѣул
лор есте преа ҃ркат пентрѣ пѣнга боастѣ сінгѣрѣ? У-
неште пѣнга та кѣ ачееа а маї шѣлтора, ші кѣмпѣрѣ
пентрѣ тоѣї ҃н instrymentѣ пе каре фїе каре съ поатъ
сѣл аїбѣ ін мїнѣ патрѣ а чїнчѣа дїнтр'҃н аѣї. Адѣна-
ѣїбѣ ка съ бѣ пѣнеѣї ін шїроїул ноѣелор прочеде а-
грїколе ші індѣстріале, ші ноѣелелор комерѣїале, ка
съ бѣ комынікаѣї ҃нѣл адѣѣїа резултатеде черкѣрїлор
ші черѣетѣрїлор боастѣ. Есте адебѣрат кѣ беѣї дебе-
ні тоѣї бораѣї, дака сїнтеѣї тоѣї де о потрїбѣ мѣнѣи-
торї; тѣ ну те беї легѣна кѣ нѣдеѣдеа кѣ ешї сінгѣрѣл
борат ад сатѣлѣї. Дар есте о аша де mare непороѣїре
де а беа ерадї? ші беї фї тѣ омѣ съ преферї сѣрѣѣїа
каре есте фанта ісолемѣнтѣлѣї, ла ферїѣїреа каре про-
бїне дін реѣнїреа пѣтерїлор? Есте бѣреме де а скѣтѣра

aceste прејудице копиљреути але үнеї чибілісації кум-
пліте, ши де а інтинде кадрул системүлүї фамиліеї.

XXXVII.

Ауторитѣїде муниципале дин деосеbite комүне а ле
Франчеї а҃ сѣ імплиниаскѣ с mare misie; ачеаста este
де а протеѣїа, де а інкораѣїа, де а пробока формаѣїа
асоѣїаѣїлор агріколе, ши де а десрѣдѣїа, дин иніа
ѣеранүлүї, ачеле деосеbite семіңе де егоїзмѣ, каре
факѣ дин фїе каре касѣ о табѣрѣ брѣїмашѣ ла тоате
каседе де прін преѣїүрѣ.

XXXVIII.

Імпреүнаѣї интереселе боастре, пѣстраѣї ла бої сүма
че este сѣ се імпарѣѣ; асоѣїаѣїбѣ, ін сѣїршїт, ка сѣ
імбүрѣѣѣїѣї локүл каре абїа бѣ хрѣнеште; ін шеасте
анї беѣї імперї чед пүѣїн продуѣїїрїде боастре; ши
фїїнд кѣ продуѣїїрїде де прїсос фолосескѣ tot de аүна,
орї че ар фаче чїнеба, ачелүїа кѣрүїа ії лїпсеште челе
де неапѣратѣ небоїе, үрмеазѣ кѣ тү аї репүрtat чед
маї фрумос дин трїүмфүрї, фїїнд кѣ ел ба фї чед маї
фолосїтор үманїѣїѣї.

Sѣїршїт.

ТАБЛЪ ДЕ МАТЕРІИ.

	Паџина.
ΙΝΤΡΟΥΔΥΚΣΙΕ	499
ΠΑΡΤΕΑ ЫΝΤΙΪΑ.	503
ΚΑΠϞ I. <i>Κλ̄δ̄ιρεα φ̄ερμεϊ</i>	id.
§ I. Lokality animailor domesticij	505
Γρᾱδ̄υ	id.
Stav̄l uij t̄ir̄l̄b̄.	507
Κυρ̄τεα de π̄β̄σ̄ρ̄γ̄ι	508
§ II. Lokality pent̄y π̄β̄σ̄ρ̄αεα mi manijyλαῡια re- kolteλor.	id.
§ III. Lokinȳa ap̄indauȳl̄vi	514
ΚΑΠϞ II. <i>Καπιταλ̄υλ̄ uij material̄υλ̄ es̄ploetauȳei</i> <i>γ̄γ̄αλε.</i>	512
ΚΑΠϞ III. <i>Περ̄сонаλ̄υλ̄ uij kontabilitatea φ̄ερμεϊ</i>	515
ΚΑΠϞ IV. <i>Π̄β̄σ̄ρ̄αεα сал̄ῡβ̄ρῑт̄ῡй̄ φ̄ερμεϊ</i>	516
ΠΑΡΤΕΑ Α ΔΟΑ. <i>Εδ̄γ̄καῡια animailor konsa- κραῡι la es̄ploetauȳia φ̄ερμεϊ</i>	518
ΚΑΠϞ I. <i>Konsideraῡī γεν̄εραλε ασ̄γ̄π̄ρα im̄b̄ȳn̄t̄b̄-</i> <i>uȳirī uij ed̄γ̄καῡiei animailor konsakraῡī</i> <i>la es̄ploetauȳia φ̄ερμεϊ.</i>	id.
§ I. ΝῡτρεῡϞ	id.
§ II. Π̄β̄σ̄ρ̄αεα uij im̄b̄ȳn̄t̄b̄uȳiρεα ρᾱῡελor	522
§ III. In̄fl̄uȳīna π̄β̄rīnȳiλor ασ̄γ̄π̄ρα seks̄ȳl̄vi uij kāli- t̄b̄uȳiλor nȳiλor	523
§ IV. Ῡεσταῡια uij φ̄β̄ταρεα	524
ΚΑΠϞ II. <i>Konsideraῡī in̄ parte pent̄y φ̄ie-kaρε</i> <i>animail̄ȳ</i>	528

	Pagina.
§ I. Καλῆ	528
§ II. Asinῆ uii katirῆ	533
§ III. Βοῆ	534
§ IV, Οαie	536
§ V. Καπρῆ	541
§ VI. Πορκῆ	543
§ VII. Γῆιηί	544
§ VIII. Αλβine	546
§ IX. Βερμῆ de μῆtase	555
ΚΑΠῆ III. Βοαλελε biteλor	574
§ I. Βοαλελε καλυλῆ	id.
§ II. Βοαλελε biteλor ky koarne	576
§ III. Βοαλελε biteλor λinoase	578
ΠΑΡΤΕΑ Α ΤΡΕΙΑ. Μανιπυλαция προδυκτηριλor	582
ΚΑΠῆ I. Προδυкте de οριϋινῆ animalῆ	id.
§ I. Μiere	id.
§ II. Lante, γηtῆ uii βῆιηῆ	583
ΚΑΠῆ II. Προδυкте de οριϋινῆ βεϋεταῆ	589
§ I. Φῆιηῆ de cereale	id.
§ II. Estrakция φекυλεῆ	592
§ III. Βινυρῆ	585
§ IV. Ήιδρυ uii περαtῆ	612
§ V. Βερε	614
§ VI. Estrakция ρακιυλῆ	616
§ VII. Estrakция οϋετυλῆ	623
§ VIII. Ήηtreβῆιηϋαρεα skῆzῆmῆntelor φερμεῆ	625
ΠΑΡΤΕΑ Α ΠΑΤΡΑ. Табле uii κορολαρῆ de e- konomia публiкῆ uii ρυρaῆ	628
§ I. Sistemῆd metrῆkῆ	629
§ II. Monede	631
§ III. Monede uii μῆσυρῆ bekῆ	id.
§ IV. Συηραφαϋα араβῆ a φῆραηϋῆ	id.
§ V. Κρεηητερεα προγῆresῆbῆ a ποηυλαϋιϋῆ	632
§ VI. Табῆ de προδυктеle γηηῆ πορον	633
§ VII. Табῆ de kantῆtῆϋῆle de σῆmῆηϋῆ de γηη πορον	634

	Paqina.
§ VIII. Starea negocierilor coborâitoare a mărfurilor fermei la târgurile Senei	634
§ IX. Numerarea produselor generale ale pământu- lui francez	636
§ X. Numerarea produselor industriale franceze Korolarii de economie publică și rurală.	637 638

SŒRȘIT

*a la Tratatul din anul 5-lea și celui din urmă al cursului
elementar de agricultură și de economie rurală.*